[SERMONES S. PETRI CHRYSOLOGI.]

CENSURA SERMONUM.

Sermon XII *a principio usque ad finem tribuitur S. Augustino, et habetur inter eloguia Milleloquii ipsius Augustini, compilati primum ab Urbinati Episcopo Bartholomaeo, inde ab Joanne Collerio impressi Parisiis anno 1649, column. 1, littera D; ibidemque citatur D. Augustinus serm. 13 in Quadrag. Cum autem hujus sanctissimi doctoris obitus per decem supra septem annos praecesserit mortem Chrysologi, suspicari quis poterit sermonem hunc ab collectore quodam ex D. Augustino mutuatum fuisse. At nullibi in ejus Operibus invenitur. Sermo tantum de tempore numero 172 huic in principio assimilatur, sed neutiquam in decursu: et in eo nec verbum quidem de tentationibus Christi.*

Sermonem L *nonnulli Chrysostomo, alii Hieronymo ascribunt: uni Ecclesiae Graecae, alteri Latinae amplissimo doctori; ac si inter prodigia non debuisset referri, duos diversarum linguarum scriptores eisdem verbis eumdem sermonem pronuntiare potuisse. Ecclesia Romana in Breviario ad Dominicam XVIII post Pentecostem eumdem legit in secundo Nocturno, et Chrysologo tribuit. S. Thomas in Catena hujusmodi sermonem citat nomine Joannis episcopi: qua loquendi formula citatum frequenter Chrysostomum advertitur in antiquioribus Catenis. Explicatior oratio, nec sic incisa, ut Chrysologi mos est, eum potius quam illi, aut Hieronymo, Chrysostomo deberi alicui*

poterit suadere. Nostro auctori vindicant mss. Caesenae et Urbini.

Sermo LIII *habetur in appendice Sermonum S. Augustini sub numero 61, tom. V pag. 75, olim de Tempore 169, sed passim interpolatus, seu multis auctior sententiis, quae appositis utrinque ansulis includuntur. Ex eo nonnulla transcribit Alcuinus in lib. de Virtutib. et Vitiis cap. 6. Rectius ascribitur Barbatiano presbytero, de quo S. Petrus Damianus tom.* XI *pag. 306 edition. Lugdun., serm.* LXV, *habito in ejus natali die. Vivebat hic Ravennae, regnante Placidia Augusta ann. circ. 449; Surius die 31 Decemb.; Petrus de Natalib. lib.* XI *cap. 21, pag. 183; Rubeus Histor. Ravenn. ann. 433. Precibus Chrysologi fortasse ductus, Ravennates inter se dissidentes, corripuit, et ad mutuam pacem, humilemque suo pastori obedientiam hortatus est. Utut sit, styli diversitas hunc auctori nostro abjudicat.*

Sermo LXXIV. *Frater Antonius Ghislandus in lib. qui inscribitur:* Opus aureum in Evangelia: *super Evangelium Sabb. S. Paschae dub. 17 et 23 et alibi, laudans hujusmodi serm. eum, divo Severiano seu Severino ascribit, sicuti et serm. infra* LXXVI; *id quod forte ab divo Thoma in Comment. mutuatus est, ut innuere videtur Maldonatus Matthaei* XXVIII, *numero 9. At et stylus non absimilis, et diversarum phrasium eadem repetentium coacervatio, et doctorum virorum consensus, et manuscriptorum, quotquot exstant, auctoritas, Chrysologo vindicant. Franciscus Combefisius in opusc.* Recensiti Auctores, *etc., Parisiis 1662, pag. 135, suspicabatur, an in Catena D. Thomae, ubi sermo hic et sequentes de Christi Resurrectione laudantur, sub hoc contracto nomine* Sever. *legendum sit* Severus

Malacitanus: *cujus temporibus convenit, quem Auctor perstringit, non suscitandae verae carnis error. At nulli Severo Malacitano tribuuntur sermones, potuitque Chrysologus antiquiorem Origenis errorem respicere.*

Sermo XCI. *Hunc eumdem sermonem, ab exordio tamen non parum imminutum, habes inter sermones D. Augustini de Sanctis, olim sub numero 22; nunc vero in appendice tom.* V, *pag. 135, num. 199. Nihilominus Chrysologo deberi ex ipso sui initio recte opinatur Mita.*

Sermo CVII, *licet stylo et doctrina insignis, inquit Mita, ab sermonibus Chrysologianis longissime distat. Fabricius in Bibliotheca mediae Latin. tom.* I *lib.* III *pag. 1055, et Tillemontius tom.* V, *pag. 485 editionis Venetae, jure quidem Chrysologo adimunt. Inscribitur in codice ms.,* In divum Petrum episcopum. *Titulus autem divi recentiorem aetatem redolet. Praeterea longe ab more nostri auctoris nitida hic dictio apparet, quam nec circumlocutiones infarciunt, nec insuetae expressiones extollunt. Fateri autem oportet de Petro alicujus loci episcopo in eo loqui: nec insuetum erat antiquis, inter auctorum opera ea recensere, quae vel ipsis inscribebantur, vel in eorum honorem cesserant. Unde do libentissime manus opinantibus sermonem hunc in laudem Petri nostri Chrysologi, Ravennae pronuntiatum fuisse.*

Sermo CXXVII. *Franciscus Garcia de Valle in Evangelico Concionatore lib.* I, *disc. 25, numero 38, nervis omnibus contendit, sermonem hunc deberi Joanni Chrysostomo homil. 16 ex variis in Matth. locis. Et revera inter Chrysostomianos occurrit in editione Parisiensi per Sebastianum Nivellum sub Ciconiis anno 1581, tom.* II, *pag. 1074, sed addito signo in*

ora libri, ut eum inter spuria amandandum ipse editor lectores admoneat. Lapis autem, vel stipes sit oportet, qui ab eo Chrysostomi gravitatem abesse non sentiat, et contra puram putamque sapere Chrysologi dictionem.

Sermo CXXIX. Sermo hic, *inquit Latinius,* nil habet Chrysolog, *cui astipulatur Mita, animadvertens verbum* Charissimi, *nunquam inveniri apud Chrysologum: cui aliud familiare est, nempe* Fratres. *Supposititium etiam putat Tillemontius tom.* V, *pag. 866: quod prae caeteris styli puritas facilisque verborum ductus suadent.*

Sermo CXXXV. *De hujusmodi sermone, ejusdem commatis cum superiori, haec etiam habent Tillemontius et Latinius. Ruinartius Acta Martyr. pag. 188 eum uti nostri auctoris genuinum fetum amplectitur, eumque vocat* egregium sermonem.

Sermo CXXXVI *lacinia est alicujus sermonis, auctoris ab Chrysologo diversi: cui nescio quis episcopus Adelphus intererat.*

Sermo CXXXVIII. *S. Germani Antisiodorensis fetum opinatur Mita. Sanctus hic praesul dum Ravennae apud Chrysologum hospitaretur, haec pauca de pace disseruisse, non vero est absimile. Sub initium* Patrem *et* Magistrum *vocat Chrysologum, propter ipsius in ea urbe pontificiam dignitatem exuberantemque doctrinam; se vero* peregrinum *et* agrestem *dicit, veluti ex locis Barbarorum profectum. Quamvis vero haec ariolandi modo proferantur, in tuto est sermonem non esse Chrysologi. De S. Germano alibi.*

Sermo CXLIII. *Nonnulla in eo habentur quae occurrunt in sermone de Annuntiatione penes Hieronymum, tom. ultimo pag. 101 edition. Parisiensis apud Nivellum anno 1579, ad Paulam et Eustochium; eaque praecipue, quae laudantur ab D. Thoma in Catena, tom.* V *ejus Operum, pag. 14, recent. editionis Venetae. Observat autem Possevinus in Apparat. tom.* II, *pag. 44, et ex eo Nicolai in* notulis *ad praedictam Catenam, sermonem hujusmodi inter Hieronymi spuria ablegandum: et Graeco potius quam Latino homini ascribendum; cum in eo Graecum auctorem Latine loquentem videre liceat. Sophronii autem esse D. Hieronymi amici, illius nempe qui ejusdem Catalogum de Scriptoribus Graecum reddidit, pro compertissimo, ut loqui amant, credunt non pauci haud inferioris subsellii scriptores.*

Sermo CXLIX. *Divo Severiano Gabulorum episcopo dubio procul ascribendus, sub cujus nomine occurrit inter opera sancti Joannis Chrysostomi tom.* III *pag. 140 recent. editionis Parisiensis, curante domino de Montfaucon, qui haec eadem praefatur: «Severianus, Gabulorum episcopus, qui Constantinopoli tunc degebat, et simulatis officiis sancti praesulis amicitiam sibi conciliaverat, ac frequenter ad populum conciones habebat, absentis, ac in Asiam profecti Chrysostomi, occasione captata, Populum sibi devincire, ejusque ut putatur studia ab Chrysostomo avertere satagebat. Qua de re monitus ab Serapione Chrysostomus, cum ex Asia rediit, ut vidit populum sibi gratulantem, laetitiaque plenum, rem non multum curasse videtur. Sed cum inde Severianus in Serapionem indignatus, impietate plena verba protulisset, tumultuante populo, et in iram concitato, Constantinopoli pulsus est. Deinde curante Eudoxia Augusta, ipsoque*

imperatore revocatus, et ab Chrysostomo aegre licet admissus est. Sed quia indignatus populus, nonnisi pastoris sui monitis, conceptam in Severianum iram sedare poterat, hac oratiuncula **(exstat ibi pag. 412)** *Chrysostomus exasperatos animos mitigavit, et ad Severianum admittendum deduxit.» Haec doctissimus editor in Monitis ad praefatam homiliam. In sequenti vero die, Severianus ipse ad populum habuit oratiunculam, ubi de conciliata pace gratulatur: quam ille pacem partam* communi Patre curante, *summis laudibus commendat. Hujusmodi autem oratiuncula Severiani, inter sermones Chrysologi irrepsit, et centesimum quadragesimum nonum in ordine confecit. Formulam autem illam:* communis Pater, *praesentem Chrysostomum significare nullus dubito: uti observatur in aliis homiliis, et praesertim in illa quam presbyter quidam Antiochenus habuit coram Flaviano illius civitatis antistite, inter opera spuria Chrysostomi tom.* VI *pag. 555 laudatae nuper editionis. Quod autem Baronius ab Martyrologio Romano Severianum hunc expunxerit, tamquam acerrimum Chrysostomi hostem, falso asseritur: dicamque hanc ei ab Rosweido immerito inustam clar. Georgius in Notis ad Martyrologium Adonis extersit tom.* I *pag. 63. In nonnullis editionibus sermoni huic praefigitur titulus:* quem quidam Severiani putant, sed falso: *illud tamen* non temere factum, *notat Latinius,* nam nil, *inquit,* habet Chrvsologi.

Sermo CLII *Latine legitur inter alias Patrum homilias ab Alcuino collectas: nec desunt qui eum sermonibus D. Severiani annectendum esse opinantur. Irascitur autem Mita in notis; et invidentiam, ut ait, illorum, qui sermonem hunc Chrysologo auferre conati sunt, comparat ipsius Herodis in*

vitam Innocentium invidentiae, aversoque in eos animo: subditque numquam aptius Chrysologi cognomen convenisse, nisi hujusmodi sermonis causa. «Siquidem in hoc vere aureum eloquentiae flumen effudit, et summam professus est eruditionem. Stylo et doctrina ab eminentioribus ejus homiliis haud discrepat, nec aliquis prudens hanc esse divi Severiani compositionem dixerit: cum tota phrasi et doctrina ab ejus sermone, hic in ordine 149 relato, discrepet. Fuit insuper Severianus natione Graecus, Graeceque scripsit. At praedictus sermo tota origine Latinus, nulla ex parte graecismum redolet: neque ab exemplari Graeco in Latinum idioma traductum, quispiam linguarum peritus usque modo judicavit.» Haec Mita, plurimis aliis in hujusmodi sermonis laudes abundantius excurrens. Revera cum Chrysologiana phrasi ita convenit ut ovum ovo similius esse non dixeris.

Denique huic editioni appendicem addidi, paucos quosdam in ea referens Chrysologi sermones, qui huc usque alieno nomine circumferebantur. Primas tenent sermones quinque de Oratione Dominicali, quos ab Dacherio Spicileg. tom. VII *pag. 120 mutuatus sum. Hos olim ex fide codicis Corbeiani retulerat ad Petrum Damiani, postea admonente Stephano de Marces, comperit, esse Chrysologi. Sermones 73 et 97 in appendice divi Augustini tom.* V *pag. 92 et 120, de quibus jure merito Lovanienses dubitarunt, ab doctissimis nuperis editoribus Monachis S. Mauri, auctori nostro adjudicantur. Tantorum virorum testimonio succenturiatus et id ego praestiti.*

Sunt qui nonnullorum codicum fide freti, sermonem quoque 120 ipsius appendicis genuinum Chrysologi fetum asserunt. At hoc asserere non patitur stylus sermonis tumens

propemodum, nec ita, ut nostri Auctoris mos est, brevior et incisus, quique Petavio lib. de Incarnatione XVI, *nimis conturnatus videbatur. P. Labbe, Biblioth. pag. 783, alium sub suo nomine laudat* de B. Virginis nativitate: *sed, ut alias observatum est, sermonum intitulationes corruptae sunt: nec temporibus Chrysologi hujusmodi festum adhuc celebratum scimus. Aerem verberant, et in nubibus fabricant, qui sermones* LXVII, LXVIII, LXX, LXXI, *in ordinem redigunt, et Petro Damiano ascribunt: nam cum prostent in prima collectione S. Felicis episcopi Ravennatis, quod sub initium saeculi* VIII *evenisse scimus, et longe posterior vixerit Damianus; jam patet quam inanibus fulcris eorum opinio innitatur.*

Dictio etiam nitidior et facilior serm. CXXIX *de S. Cypriano, et* CXXXV *de S. Laurentio alicui fucum fecere, et suspicandi ansam praebuerunt.*

S. PETRI CHRYSOLOGI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI SERMONES. **(C,G)***

SERMO PRIMUS. *De duobus filiis, prodigo et frugi, et primo de abscessu prodigi a patre.*

Hodie nobis Dominus patrem cum filiis duobus vocavit et produxit in medium: ut immensum suae pietatis indicium,

saevam Judaicae gentis invidiam, reditum supplicem populi Christiani, pulchram panderet per figuram. *Homo quidam habuit duos filios, et dicit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit,* inquit, *illis substantiam* **(Luc. XV)**. Quantum pius pater, tantum haeres impatiens; qui patris fatigatur ad vitam; qui patris, quia tempus adimere non potest, nititur auferre substantiam. Hic ipsam praerogativam filii meruit non habere, qui ea quae patris erant noluit possidere cum patre. Sed quaeramus quae res filium rapuit hos ad ausus, ad petitionem tantam fiducia quae levarit. Quae res? illa scilicet qua coelestem Patrem sciebat nullo claudendum fine, concludendum tempore nullo, nulla mortis potestate solvendum. Et ideo cupit vivendi libertate gaudere, qui ditari noluerat facultatibus decedentis. Denique illam fuisse hujus petitionis offensam, genitoris largitas comprobavit. *Et divisit,* inquit, *illis substantiam* Petente uno, ambobus totam substantiam mox divisit; ut scirent filii, quod ante tenebat pater, non fuisse avaritiae, sed amoris; providentia, non invidentia, non dedisse. Tenebat pater servare substantiam filiis, non negare; et manere ea pignoribus cupiens, non perire. Beati filii quorum tota est in patris charitate substantia! Beati quibus manet tota in obsequio patris, in patris cultura possessio! Caeterum facultates unitatem scindunt, fraternitatem separant, cognationem spargunt, parentum perdunt et violant charitatem, sicut ex sequentibus elucescit: *Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit,* inquit, *illis substantiam. Et non post multos hos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose. Et*

posteaquam consumpsisset omnia, facta est fames valida in regione illa, et ipse coepit egere, et abiit, et adhaesit uni civium regionis illius, et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat. Ecce quid facit cupiditas ad censum praeceps. Ecce quemadmodum sine patre census nudavit filium, non ditavit; census filium tulit e gremio patris, ejecit de domo, exemit patria, spoliavit fama, exuit castitate. Quod vitae, quod morum, quod pietatis, quod libertatis, quod est gloriae, nil reliquit. Civem denique in peregrinum, filium in mercenarium, in egenum locupletem, liberum mutavit in servum, junxit porcis a patre piissimo quem sejunxit, ut serviret coenoso pecori, qui pietati sanctae parere contempsit. *Congregatis,* inquit, *omnibus, adolescentior.* Adolescentior iste plane non aetate, sed sensu; qui congregavit bona patris, et abiit longe plus mente quam loco; ut dato, non ac cepto pretio misere se venderet servituti. Sic mercator ad talem contractum pervenit, qui parentum debitum nescit solvere, qui vicem nescit redhibere generanti. Est penes patrem dulcis conditio, libera servitus, absoluta custodia, timor laetus, blanda ultio, paupertas dives, secura possessio. Namque ad patrem labor respicit, fructus redundat in filios. *Dissipavit,* inquit, *substantiam suam.* Quae composita fuerant patre moderante, prodigente filio dissipantur; ut vel tarde sapiat patrem custodem, non incubatorem fuisse substantiae. *Vivendo luxuriose.* Mortalis est ista vita; quia moritur virtutibus: qui vitiis vivit, sepelitur famae, perit gloriae: qui manet turpitudini, crescit infamiae. *Et posteaquam consumpsisset omnia, facta est fames valida in regione illa.* Luxuriae, ventri, gulae, fames tortor apponitur: ut ibi ultrix poena saeviat, ubi poenalis reatus

exarserat. *Facta est fames valida.* Ad talem finem semper voracitas tendit, ad talem pervenit terminum fugienda voluptatis effusio. *Et ipse coepit egere.* Filium data facit egere substantia, quae divitem negata servasset: ut penes se deficeret habendo, qui penes patrem abundaverat non habendo. *Et adhaesit uni civium regioni illius, et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* Sic invenit qui se negat patri, qui se committit extraneo: ut sentiat severum judicem, qui fugit indulgentissimum provisorem. Affectionis desertor, pietatis refuga, deputatur porcis, porcis addicitur, porcorum traditur servituti, porcorum pascua lutulenta percurrit, inquieti gregis teritur, et maculatur excursu, ut sentiat quam miserum sit, amarum quam sit, quietis paternae beatitudinem perdidisse. *Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat.* Quam crudele ministerium, quia neque convivit porcis, qui vivit porcis! Miser, qui squallentis pecoris deficit et esurit in saginam! Miser, qui squallentis cibi cupit, nec impetrat qualitatem! His edocti, instructi talibus, maneamus in domo patris, matris in gremio perduremus, cognatorum constringamur amplexibus, viscera nos paterna constringant, ne nos ad supradicta mala pertrahat adolescentiae miseranda libertas. Sepiat nos paterna reverentia, matris componat affectio, cognatorum custodiamur affectibus. Inter propinquorum lumina non valent delicta versari. Propinquorum quot oculi, tot lucernae. Dies est aspectus matris: sol, patris rutilat in vultu. Unde viventi inter tot virtutum luces, criminum tenebrae propinquare non possunt. Sed mensa patris nos alit virtutis cibo, salutis epulo, deliciis honestatis et gloriae. Et quia latius nos de hac parabola dicere cogit prolixa series lectionis, quis sit pater in

donando facilis, facilior in recipiendo; quis sit frater fratris tristissimus in salute; quis sit adolescentior abscessu insipiens, sapientissimus in regressu, sequenti sermone

votis communibus inquiremus.

SERMO II. *De eisdem, ubi de reditu filii ad patrem.*

Luxuriosum filium, filium patris piissimi desertorem, quae perculerint mala in tantum, ut fame tabidum porcorum se dederit servituti, superiore, quo valuimus, sermone perstrinximus. Nunc ejus reditum, nunc ejus poenitentiam, meliore jam voto, verbis laetioribus prosequamur. *In se,* inquit, *reversus dixit: Quanti mercenarii patris mei abundant panibus* **(Luc. 15, 17)**, etc. In se reversus est, in se ante redit, ut rediret ad patrem, qui a se ante recesserat, cum recessit a patre. A se migrat, et ab homine totus transit in bestiam, paternae pietatis immemor, gratiae genitoris oblitus. *Quanti mercenarii patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo.* Fames revecat quem saturitas exsularat; fames illi patrem dedit sapere, cui copia tulerat sentire genitorem. Et si tantum praestitit vel invita fames, probate quid voluntarium possit conferre jejunium. Oneratus venter ad vitia cor deponit, premit mentem, ne supernam valeat sentire pietatem. *Corpus,* inquit, *quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* **(Sap. IX, 5)**.. Unde et Dominus: *Attendite*

ne graventur corda vestra crapula et ebrietate **(Luc. XXI, 34)**. Vacuandus est ergo venter moderatione jejunii, ut exoneratus animus possit ad alta pertendere, conscendere ad virtutes, possit ad ipsum pietatis auctorem totus aliger pervolare. Hoc Elias probat, qui Dominici continuatione jejunii defaecatus a carnali pondere, mortis victor evolavit ad coelum **(III Reg. XIX, 8; IV Reg. II, 11)**. *Surgam, et ibo ad patrem meum.* Jacebat qui dixit, surgam: intellexit lapsum, sensit ruinam, jacere se turpis luxuriae respexit in lubrico, et ideo exclamat: *Surgam, et ibo ad patrem meum.* Qua spe? qua fiducia? qua confidentia? Qua spe? Illa qua pater est. Ego perdidi quod erat filii; ille quod patris est non amisit. Apud patrem non intercedit extraneus, intus est in patris pectore ipse qui intervenit et exorat affectus. Urgentur patris viscera iterum filium genitura per veniam. Ibo ad patrem reus: sed pater viso filio cooperit mox reatum: dissimulat judicem, qui magis vult implere genitorem; et sententiam cito vertit in veniam, qui redire cupit filium, non perire. *Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam illi: Pater, peccavi in coelum et coram te.* Confessio patrem pandit, genitorem loquitur poenitudo. *Peccavi in coelum et coram te.* Cui peccatur in coelo, non terrenus pater est, sed et coelestis, ideo adjecit: *Coram te.* Cui in coelo, et in terra, ante oculos sunt omnia quae geruntur. *Peccavi in coelum et coram te, et jam non sum dignus vocari filius tuus.* Peregre profectus est iste, et in regionem longinquam fugit, sed accusatores suos, sed testes suos, divini patris oculos non refugit. Hoc David clarius aperit, sic dicendo: *Quo ibo a spiritu tuo? et a facie tua quo fugiam? Si ascendero in coelum, tu illic es; si descendero infernum, ades; Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in postremo maris. Etenim illuc deducet me manus*

tua, et tenebit me dextera tua **(Psal. CXXXVIII, 7-10)**. Videt iste per totum mundum nuda Dei oculis delicta consistere: non coelum, non terram, non maria, non abyssum, non ipsam noctem, Deo velare posse peccata. Sentit quantum sit sceleris, mali quantum, in ipso Dei peccare conspectu, et ideo clamat: *Tibi soli peccavi, et malum coram te feci* **(Psal. L, 6)**. Unde et iste adolescentior similiter vociferatur, et clamat: *Peccavi in coelum et coram te, et jam non sum dignus vocari filius tuus.* Non dicit: Non sum dignus esse filius tuus, sed non sum dignus vocari filius tuus; quia vocari ad gratiam pertinet, esse ad naturam. Audi Apostolum dicentem: *Ab eo qui vos vocavit in gratiam suam* **(Galat. I)**. Hic ergo adolescentior, quia perdiderat quod erat naturae judicat se quod est gratiae non mereri. *Fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Ecce potestatis suae filius quo devenit? voluptas luxuriae, adolescentiae libertas, ecce filium quo promovit? *Fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Ut locatione annua servitus innovetur, ut labore jugi conditio conducta deteratur, ut die toto in opere suspiret miserae verna mercedis, ut sit semper venditor sui, nec umquam negare suam valeat servitutem. Et hoc petit, quia qui penes extraneum servam senserat libertatem, penes patrem credit sibi futuram liberam servitutem. Jam nunc, fratres, vellem lectionis hujus aperire mysterium, si non me revocaret istius utilitatis intentio: quia vos video non quasi nostra audire debito cum dolore, sed quasi extranea intellectu transvolare festino. Nostra, nostra, et omnibus profutura nobis semper loquitur Christus; et ob corrigendos nos mystica frequentat exempla Dominus, qui pater suorum voluit esse servorum, qui magis amari voluit quam timeri, qui panem vitae se dedit ipsum, qui sanguinem suum in poculum salutis effudit. Praeteritis

comparationibus praesentes corrigit et futuros, ne bonum patrem, ne genitorem pium deserentes, ad mundi longinqua et nimis peregrina tendamus, ibique vivendo luxuriose substantiam totam salutis dissipemus et vitae; omnibusque consumptis famem spei gravissimam perferamus, et sic nos primario regionis illius, hoc est, desperationis auctori diabolo jam tradamur: et ille nos mittat in villam suam, hoc est, ad hujus saeculi illecebrosas convalles; mittat ad pascendos porcos, eos videlicet qui proni semper in terram vivunt ventri, et aestus carnis in volutabro luti temperant, in coeno premunt, refrigerant in gurgite vitiorum. Quod autem mercenarios suos mittat ad porcos, facit hoc insatiata crudelitas, quae contenta non est homines criminosos fieri, nisi eos vitiorum duces, criminum faciat et magistros. Cum eos tales fecerit, non sinit eos ex ipso porcorum cibo pastuque saturari: ut esurientes vitia plus delinquant, luxuriosos satietas capere non potest, voluptas nescit expleri. Unde nos cum bono patre simus, permaneamus apud genitorem pium, ut et diaboli laqueos possimus evitare, et bonis patris jugiter perfruamur. Profunda post scrutabimur, quia communioni et moribus plus debemus.

SERMO III. *De eisdem, ubi de occursu patris ad filium.*

Filii luxuriosi abscessum, regressum, culpam, poenitentiam percucurrimus hactenus sermone geminato: occursum modo patris, bonitatem patris, patris ineffabilem misericordiam prosequamur. *Surgens,* inquit, *venit ad patrem*

suum; cum autem esset longe, vidit illum pater suus, et misericordia motus est, et accurrit, et cecidit super collum ejus, et osculatus est illum. Surgens, venit ad patrem suum **(Luc. XV, 20)**. Surrexit iste mentis et corporis de ruina: surrexit de profundo inferni, coeli alta contingens: apud coelestem patrem filius surgit plus de venia, quam corruit de reatu. *Surgens, venit ad patrem suum.* Venit non gressu pedum, sed mentis incessu: longinquus terreni itineris non indiguit, quia compendia viae salutaris invenit. Divinum patrem nescit viarum cursu quaerere, qui fide quaerens, mox sibi illum invenit esse praesentem. *Surgens, venit ad patrem: cum autem esset longe.* Quomodo longe est is qui venit? quia nondum pervenit. Iste qui venit, venit ad poenitentiam, sed nondum pervenit ad gratiam; venit ad domum patris, sed nondum pervenit ad gloriam pristini, vel habitus, vel honoris. *Cum autem esset longe, vidit illum pater suus.* Vidit Pater ille *qui in altis habitat, et humilia respicit, et alta a longe agnoscit* **(Psal. CXII, 5, 6)**. *Vidit illum pater suus.* Pater vidit illum, ut et ille patrem posset attendere; patris visus illustravit filii venientis aspectum, ut tota fugaretur obscuritas quae circumfusa fuerat de reatu. Non sunt tales tenebrae noctis quales illae sunt quae de confusione veniunt peccatorum. Audi prophetam dicentem: *Comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui videre* **(Psal. XXXIX, 13)**. Et alibi: *Iniquitates meae gravatae sunt super me* **(Psal. XXXVII, 5)**. Et post: *Et lumen oculorum meorum non est mecum* **(Ibid., 11)**. Nox sepelit hesternum lumen; peccata sensum; animum membra confundunt. Nisi ergo coelestis pater redeuntis filii radiasset in vultu, et totam confusionis caliginem respectus sui lumine sustulisset, numquam divini vultus vidisset iste filius claritatem. *Vidit eum de longe, et*

misericordia motus est. Movetur misericordia, qui loco non potest dimoveri; accurrit, non progressu corporis, sed pietatis affectu. *Cecidit super collum ejus.* Non lapsu viscerum, sed compassionis. *Cecidit super collum ejus,* ut erigeret sic jacentem. *Cecidit super collum ejus,* ut amoris onere, onus tolleret peccatorum. *Venite ad me,* inquit, *omnes qui laboratis et onerati estis. Tollite onus meum super vos, quia leve est* **(Matth. XI, 28, 29, 30)**. Videtis quia filius juvatur istius patris onere, non gravatur. *Cecidit super collum ejus, et osculatus est eum.* Sic pater judicat, sic emendat, sic peccanti filio dat oscula, non flagella. Delicta non videt vis amoris, et ideo pater peccata filii redemit osculo,

clausit amplexu, ne nudaret pater filii crimina, pater filium ne foedaret. Pater sic curat filii vulnera, ne filio cicatricem, naevum filio ne relinquat. *Beati,* inquit, *quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata* **(Psal. XXXI, 1)**. Si adolescentis hujus factum displicet, horret abscessus: nos a tali patre nullatenus discedamus. Aspectus patris fugat crimina: expellit noxam: cunctam nequitiam et tentamenta propellit. Certe si abscessimus: si substantiam patris totam luxuriose dispersimus nos vivendo: si quidquid usquam commisimus facinoris et delicti, si ad impietatis praeruptum totum, totam venimus ad ruinam, surgamus aliquando, et ad talem patrem, tali invitati redeamus exemplo. *Cum autem videret eum, misericordia motus est, et accurrit, et cecidit super collum ejus, et osculatus est illum.* Rogo quis hic desperationis locus? Quae hic excusationis occasio? hic simulatio quae timoris? Nisi forte timetur occursus: terret osculum: turbat amplexus, et capere ad vindictam, non

recipere ad veniam pater creditur, cum filium trahit manibus, claudit gremio, ligat lacertis. Sed hanc cogitationem debellatricem vitae, salutis inimicam expugnant nimis, nimis auferunt quae sequuntur: *Dixit autem pater ad servos suos, cito proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum aureum in manus ejus, et calceamenta in pedibus ejus, et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est.* His auditis, adhuc moramur; adhuc non redimus ad patrem? *Cito proferte stolam primam, et induite illum.* Sustinuit filii crimina, qui non sustinuit nuditatem: hinc est quod a servis ante vestiri voluit filium, quam videri: ut soli patri nota esset nuditas: quia pater solus videre filii non poterat nuditatem. *Cito proferte stolam primam.* Pater hic qui in secundis esse non passus est peccatorem, plus de venia quam de justitia gaudium vult habere. *Cito proferte stolam primam.* Non dixit, unde venis? fuisti ubi? ubi sunt quae tulisti? quare tantam gloriam tanta turpitudine commutasti? sed: *Cito proferte stolam primam, et induite illum.* Videtis quia delicta non videt vis amoris. Tardam misericordiam pater nescit. Delicta qui discutit, prodit. *Et date annulum in manu ejus.* Paterna pietas contenta non est innocentiam reparare solam, nisi pristinum restituat et honorem. *Et date calceamenta in pedibus ejus.* Quam pauper rediit qui ditatus abscesserat, et de tota substantia calceamenta in pedibus non reportat. *Date calceamenta in pedibus ejus.* Ne vel in pede remaneret deformitas nuditatis; certe ut calceatus anterioris vitae rediret ad cursum. *Et adducite vitulum saginatum.* Communis vitulus non sufficit, nisi fuerit pinguis, nisi fuerit saginatus; vitulus pinguis testatur

paternae pinguedinem charitatis. *Et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur: quia hic filius meus mortuus fuerat, et revixit; perierat, et inventus est.* Historiam loquimur adhuc, et jam cogitamus arcanum nudare mysterium. Mortuus filius, vituli suscitatur ex morte, et unus vitulus totius familiae funditur in saginam. Sed differendum est, ut senioris dolorem vetustum, vetustiorem fratris invidiam prosequamur.

SERMO IV. *De eisdem, ubi de livore senioris filii in prodigum redeuntem.*

De junioris filii reditu et salute gaudentes, semoris flebiliter pandimus, et dolemus invidiam, qui summum frugalitatis bonum extremo zeli malo perdidit et livoris. *Erat,* inquit, *filius ejus senior in agro, et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam et choros, et vocavit unum de servis, et interrogavit quae haec essent. Isque respondit: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. Indignatus est autem, et nolebat introire. Erat,* inquit, *filius ejus senior in agro.* Erat in agro terram percolens, se desertans, duritiam solvit cespitis, cordis perdurat affectum, sentes eradicat et gramina, stimulos invidiae non evellit. Sic in segete cupiditatis fructum zeli colligit et livoris. Et *cum veniret,* inquit, *et appropinquaret domui, audivit symphoniam et choros.* Invidum fugat symphonia pietatis, chorus charitatis excludit, et quem venire ad fratrem, et appropinquare domui, vocat ratio naturae, hunc pervenire zelus non sinit, livor non

patitur introire. Invidia malum vetustum, prima labes, antiquum virus, saeculorum venenum, causa funeris. Haec in principio ipsum angelum ejecit, et dejecit de coelo. Haec de paradiso hominem principem nostrae generationis exclusit. Ipsa hunc seniorem fratrem paterna seclusit e domo. Haec Abrahae progeniem, populum sanctitatis, ad auctoris suae caedem, ad mortem sui Salvatoris armavit. Invidia intestinus hostis, non carnis quatit muros, non elidit septa membrorum, sed in ipsam cordis arietat arcem, et antequam viscera sentiant, ipsam dominam corporis animam praedo capit, et adducit inclusam. Si ergo volumus coelestem mereri gloriam, si paradisi beatitudinem possidere, si aeterni Patris inhabitare domum, si volumus rei coelestis parricidii non teneri, pervigili fide, luce spiritus tetras invidiae pellamus, et excludamus insidias, invidiam totis armorum coelestium viribus comprimamus: quia sicut nos Deo jungit charitas, a Deo invidia sic sejungit. *Pater ergo illius egressus coepit rogare ipsum.* Cor patris anxium variis arctatur motibus filiorum, et inter diversos pignorum casus, genitoris pietas stupefacta discurrit; quia videt fratrem fratris reditu mox fugari, et salute alterius sibi alterum mox perire; ac moerorem longum brevi gaudio pensatum invidiae livore turbari. O zeli tumor, duos non capit domus ampla germanos! Et quid mirum, fratres? Fecit invidia, fecit ut mundi tota duobus esset angusta fratribus latitudo, namque ipsa Cain junioris erexit in mortem **(Genes. IV)**, ut esse solum zeli livor faceret, quem primum fecerat lex naturae. *At ille respondens, dixit patri suo: Pater, ecce tot annis servio tibi.* Sic sapit qui patris audet judicare pietatem. *Ecce tot annis servio tibi.* En patri filius nascendi beneficia, qua servitute compensat. *Numquam mandatum tuum praeterivi.* Hoc tibi

non tua innocentia, sed patris venia dedit, quia multa charitate delicta filii maluit tegere quam nudare. *Et numquam mihi dedisti haedum, ut cum amicis meis epularer.* Fratri invidus animus gratus esse non potest patri; et paternae largitatis memor non est, qui est fraternae immemor charitatis. Hoedum sibi datum negat, qui substantiae partem totam tempore divisionis accepit. Tunc enim cum frater junior dari sibi substantiae peteret portionem, pater ambobus totum fratribus mox divisit, evangelista dicente, *Et divisit illis substantiam.* Sed invidus simulat semper: mentitur invidus semper. *Et numquam mihi dedisti haedum, ut cum amicis meis epularer.* Amicos paternos suos esse non computat: hos non amicos, sed extraneos credit a quibus vidit in patris gratiam se amari. *Sed posteaquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti vitulum saginatum.* Hic rediisse fratrem dolet, non dolet periisse substantiam; nec damni causa quaeritur, sed livoris: qui fratrem redeuntem de suo decorare debuit, non debuit de perdito sic foedare. In filio est substantia patris tota; et ideo nil pater perdidit, filium cum recepit. Frater credidit damnum, qui rediisse conspicit cohaeredem. Et quando invidus non avarus, quando quidquid habet alter se computat perdidisse? *At ipse dixit illi, Fili: tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt; epulari autem, et gaudere oportebat quia frater tuus hic mortuus fuerat, et revixit; perierat, et inventus est.* O quid facit vis amoris! quamvis malo filio non esse nescit, non esse non potest pater; videt filium degenerasse animo; videt paternae pietatis, paterni generis nil habere, et tamen nuncupat filium; suadet effectum; ad gratiam vel spem revocat largitatis, dicendo: *Tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt.* Hoc est dicere: Patere filium rediisse patri,

permitte patri filium suscepisse; nec ille aliud quam patrem quaesivit, qui veniens non filii, sed loco mercenarii voluit collocari, dicens: *Pater, peccavi in coelum et coram te; et jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Sint tibi omnia, illi sufficit pater; et ne quid tibi de praesentibus, de veteribus existimes imminutum, illi nova et futura perquiram. Certe si consilium patris sequeris et praeceptum, participa praesentia cum fratre; ut cum ipso tibi communia sint futura. Gaude ergo, et inventum gaude, ut ille te gaudeat non periisse. Sed jam sermonem historicum concludamus, ut postea quae sunt mystica, quae profunda, Christo revelante, pandamus.

SERMO V. *De eisdem, Judaeum et Gentilem figurantibus.*

Callidi debitoris est et inverecundi saepe pacta non solvere, et patientissimum creditorem longa et artifici cavillatione protelare. De abscessu, de reditu luxuriosi filii, quintus est hic sermo nobis, qui historicum sensum, sicut promisimus, ad mysticam et singularem deitatis intelligentiam conabimur attollere. Vos orate ut quia in tanto credito sum minus per me idoneus debitor, per Deum vobis idoneus solutor existam. *Homo quidam habuit,* inquit, *duos filios.* Posteaquam Christus nostrae carnis suscepit onus, et Deus induit exuvias humanas, veraciter se Deus hominem vocat; Dominus patrem vere se duorum nuncupat filiorum, quia humanitati permixta deitas, deitati consociata

pietas, miscuit hominem et Deum; quae Dominum univit in patrem. Hic ergo homo, pater hic, duos filios habuit conditoris beneficio, non necessitate generantis, duos filios habuit, quos non emeruit esse, sed jussit: quia Christus sic in oculis nostris fuit homo, ut Deus semper in majestatis suae maneret arcano. *Duos filios habuit.* Duos scilicet populos, Judaicum Gentilemque; sed Judaicum seniorem prudentia legis fecit; Gentilem paganitatis stultitia reddidit juniorem. Quia sicut sapientia dat canos, ita quidquid viri est, tollit insipientia. Hunc ergo juniorem mores praestitere, non aetas: seniorem illum non tempora fecerunt esse, sed sensus. *Et dixit,* inquit, *adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit.* Cognitorem pectoris, non voce petit iste, sed voto; quia a Deo bona malave reportat propria voluntas in nobis. Denique iste cum patre possessor totius sortis, ad partem propria voluntate pervenit, dicendo: *Da mihi portionem substantiae quae me contingit.* Et quae est ista portio? quae est? Habitus, sermo, scientia, ratio, judicium, quae hominem prae caeteris animantibus in terrena habitatione contingunt: hoc est, juxta Apostolum, lex naturae. At ideo divisit illis substantiam, dando juniori quinque ista quae diximus, beneficia naturae; seniori quinque legis libros divinitus inscribendo: per quae substantia impar merito, numero par esset; humanum teneret ista ordinem, divino illa subsisteret instituto; utraque tamen lex filios utrosque ad notitiam patris perduceret, ad reverentiam sui servaret auctoris. *Et non post multos dies,* inquit, *congregatis adolescentior omnibus, peregre profectus est in regionem longinquam; et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.* Diximus juniorem non tempora fecisse, sed mores; et ideo dixit: *Non post multos*

dies. Quia cum principio ipso mundi festinavit Gentilitas ad idolorum patriam; ad longinquam diaboli regionem animo est peregrinata, non loco; per elementa vanis est pervagata cogitationibus, non est corporeis motibus jactata per terras: namque coram patre sine patre erat; et cum in se esset, non erat secum. Hinc est quod luxuriosus per desiderium secularis eloquentiae, per scholarum lupanaria, per trivia sectarum, dissipavit Dei Patris dementi disputatione substantiam. Et cum consumpsisset conjecturis quidquid erat sermonis, scientiae, rationis, judicii, egestatem summam, famem magnam cognoscendae veritatis miserrimus sustinebat: quia philosophia quaerendae divinitatis indixit laborem; veritatis inveniendae fructum contulit nullum. Hinc est quod adhaerebat primario regionis illius, a quo mittebatur in istud saeculum, hoc est in unam multarum superstitionum villam; ut pasceret porcos, id est daemones, qui dicunt Domino: *Si ejicis nos, mitte nos in porcos* **(Matth. VIII, 31)**. Ut pasceret daemones thure, victimis, sanguine, falsarum responsionum mercedem pro tali labore relaturus. Occidebatur pecus ut quod vivum nil scierat, divinaret occisum; et loqueretur ex fibris mortuum, quod numquam fuerat ore prolocutum. Verum cum nil divinum, nil salutare profuturum, nil Gentilis inveniret in talibus, desperans de Deo, de providentia, de judicio, de futuris, ab schola ad ventris se deponebat ingluviem, cupiens saturari de siliquis quas porci manducabant. Hoc norunt Epicurei, qui cum Platonicas et Aristotelicas percurrerent scholas, nullamque illic aut divinitatis aut scientiae invenirent disciplinam,

Epicuro se tradunt ultimo desperationis et voluptatis auctori. Et manducant siliquas, hoc est, voluptatibus corporis male dulcibus inhiant, et pascunt daemones, qui semper corporum vitiis saginantur et sordibus: quia sicut Domino qui se jungit, *unus spiritus est* **(I Cor. VI, 17)**, ita qui se jungit diabolo, est daemon unus. Sed hic junior quamvis cuperet, non tamen saturabat de siliquis istis ventrem suum. Quare? quia nemo illi dabat. Diabolus quidem volebat per famem scientiae, per voluptatum difficultatem, Gentilem reddere avidiorem ad illicita perquirenda, ad perpetranda delicta: sed Deus pater ideo permisit esurire Gentilem, ut erroris occasio salutis fieret argumentum: namque Judaeum sic reliquit, ne perderet; et gentilem sustinere passus est famem, ut rediret. Redit autem ad patrem, et clamat: *Pater, peccavi in coelum et coram te.* Rediisse juniorem ad domum patris, et clamare Deum patrem vox Ecclesiae quotidiana testatur: quae dicit: *Pater noster, qui es in coelis* **(Matth. VI, 9)**. *Peccavi in coelum et coram te.* Peccavit in coelum, dum in coelo solem, lunam, sidera, deos esse blasphemat, et haec eadem profanat adorando. *Et jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Hoc est dicere quia non mereor jam filii gloriam, vel veniae, consequar pro mercenario labore mercedem. Et cui honor sobolis perit, saltem vitalis maneat in quotidiano pane substantia. Sed pater occurrit, et occurrit longe. *Cum adhuc impii essemus, Christus pro nobis mortuus est* **(Rom. V, 8, 9)**. Occurrit pater, occurrit in filio, cum per ipsum de coelo descendit, et pervenit ad terras. *Pater,* inquit, *qui me misit, mecum est* **(Joan. VIII, 19)**. *Cecidit super collum ejus.* Cecidit, cum per Christum divinitas tota nostra decumbit, et incumbit in carne. *Et osculatus est eum.* Quando? quando *misericordia*

et veritas obviaverunt sibi: justitia et pax osculatae sunt se **(Psal. LXXXIV, 11)**. *Dedit stolam primam.* Illam quam Adam perdidit, immortalitatis gloriam sempiternam. *Posuit annulum in manu ejus.* Annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus spiritus, signaculum fidei, arrham coelestium nuptiarum: audi Apostolum: *Desponsavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* **(II Cor. XI, 2)**. *Et calceamenta in pedibus ejus.* Ut essent calceati pedes in praedicatione Evangelii, *ut essent beati pedes evangelizantium pacem* **(Rom. X, 15)**. *Et occidit ei vitulum saginatum.* Illud de quo David cantabat, *Et placebit Deo super vitulum novellum cornua producentem et ungulas* **(Psal. LXVIII, 32)**. Occiditur patre vitulus sic jubente, quia Christus Deus Dei Filius occidi sine Patris voluntate non poterat: audi Apostolum, *Qui proprio Filio non pepercit, sed pro omnibus nostris tradidit illum* **(Rom. VIII, 31)**. Hic est vitulus qui in epulum nostrum quotidie ac jugiter immolatur. Sed frater senior, sed senior filius veniens ex agro, populus legalis, *messis quidem multa, operarii autem pauci* **(Luc. X, 2)**: audit in domo patris symphoniam, audit choros, et introire non vult **(Luc. X)**. Hoc quotidie oculis nostris intuemur. Nam venit Judaeus ad domum patris, id est, ad Ecclesiam; stat foris per invidiam, audit Davidicam citharam personare, audit ex concentu prophetico symphoniam, ex populorum vario conventu choros audit, et introire non vult, per invidiam stans foris. Dum gentilem fratrem pristinis judicat et horret ex moribus, ipse paternis bonis se eximit, ipse se paternis excludit gaudiis. Quod autem dixit: *Ecce tot annis servio tibi, et numquam mandatum tuum praeterivi, et numquam dedisti mihi haedum,* tacendum potius quam loquendum esse jam

diximus, quia Judaeus loquitur: et non facientis verba sunt, sed tumentis. Pater egreditur, et dicit filio, *Fili, tu semper mecum es.* Quomodo? per Abel, per Henoch, per Sem, per Noe, per Abraham, per Isaac, per Jacob, per Moysem, per omnes sanctos, per quos Judaica generatio in Evangelio lecta derivatur, cum dicit: *Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Jacob* **(Matth. I, 2)**. *Et omnia mea tua sunt.* Quemadmodum? Quia tibi lex, tibi prophetia, tibi templum, tibi sacerdotium, tibi sacrificia, tibi regnum, tibi munera, tibi (quod est super omnia) natus est Christus. Sed quia tu per invidiam perdere vis fratrem, paternas epulas, patris gaudia dignus es non habere. Angusto sermone res latissimas, non ut voluimus aperire potuimus; sed scientiae vestrae intellectui vestro lata sunt quae in sermone nostro videntur angusta. Non sit haec ingrata, simplex et occulta collatio, quae nos res mysticas et excelsas non narrare, non declamare, sed aperire compulit et explanare.

SERMO VI. *De laetitia ob inductionem gentium ad fidem et gratiam.* In psalmum XCIX.

Quoniam redeunte filio juniore familia tota choros egit, coelestem cecinit symphoniam, convenit et nos hodie psalmum sumere, dare tympanum, ponere organum, citharam tangere, et ad tantum Dei Patris gaudium melodiam Davidicam personare. *Jubilate Deo,* inquit, *omnis terra* **(Psal. XCIX, 1)**. Quid est, quod intelligentia hujus exsultationis inquirit? Quid est, quod post

tanta deitatis, tam terribilia, tam mirifica praecepta terra nunc vocatur, et invitatur ad jubilum? *Jubilate,* inquit, *Deo, omnis terra.* Quid aliud est, nisi quod posteaquam terribilis Deus mitissimi pastoris elegit officium, personam pastoris induit, ut vagos populos, palantes plebes, dispersas longe lateque gentes, velut errantes oves in unum pastor misericors congregaret, immo ut nationes feras, praedam mortis, carnis cibum, potum sanguinis, bestiarum furorem sitientes, ad usum lactis, ad cibum graminis, ad ovium totam duceret et redderet lenitatem? Terrae omni pastoralem mandat, et imperat disciplinam, dicendo, *Omnis terra, jubilate Deo.* Sicut militem tuba terribilis producit ad bellum, sic oves ad pascua dulcedo jubilationis invitat. Bellandi ergo fremitum pastorali lenitate mitigare convenit, ut gentes tam mitis gratia salvaret, quas diu peremerat feritas naturalis. Quod autem pastoris bonus esset reditus cum ad terras veniret Christus, clamavit ipse hodie: *Ego sum pastor bonus; pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis* **(Joan. X, 11)**. Hinc est quod adjutores, quod socios ad curam totius orbis ipse magister inquirit, dicendo, *Jubilate Deo, omnis terra.* Hinc est quod oves suas Petro vice sua, ut pasceret, ad coelum remeaturus, commendat. *Petre,* inquit, *amas me? Pasce oves meas.* Et ut tenuia redditus primordia non cogeret potestate, sed pietate portaret, repetit: *Petre, amas me? Pasce oves meas.* Commendat oves, ovium commendat germina, quia fecunditatem gregis sui pastor praescius noverat jam futuram. *Petre, amas me? Pasce oves meus* **(Joan. XXI, 16, 17)**. Istis ovibus collega pastoris Petri Paulus pio pastu plena lactis ubera porrigebat, dicendo: *Lac vobis potum dedi, non escam* **(I Cor. III)**. Sensit hoc Rex beatus; et ideo pro balatu clamat, *Dominus pascit me, et nihil mihi deerit: in loco viridi*

ibi me collocavit: super aquam refectionis educavit me **(Psalm. XXII, 1, 2)**. Post juges ergo bellorum gemitus, post tristem sanguinis vitam, evangelicae pacis ad pascua jam redeunti versiculus, sequens laetitiam annuntiat servituti. Erat homo peccati servus, erat captivus mortis, erat mancipium daemonum, erat

idolorum vernula, erat vitiorum verbero, erat criminum compeditus. Sic malis dominis talibus tantisque exhibebat homo malam et miseram servitutem. Quando homo non sub peccato tristis? Quando non sub morte lugens? Quando non sub daemonibus pallens? Quando non sub idolis tremens? Quando non sub vitiis suspectus? Quando non sub criminibus desperatus? Et ideo homo dabat extrema suspiria, quando tales, tam crudeles dominos jugiter sustinebat. Propheta ergo videns nos a talibus liberatos, et revocatos ad obsequium Creatoris, ad Patris gratiam, ad unius boni Domini liberam servitutem, merito exclamat: *Servite Domino in laetitia: intrate,* inquit, *in conspectu ejus in exsultatione.* Intrate non loco, sed corde. *Intrate in conspectu ejus in exsultatione.* Quia quos ejecerat reatus, quos expulerat conscientia, gratia reducit, intromittit innocentia: *Intrate in conspectu ejus in exsultatione.* Qui ingreditur in conspectu ejus in exsultatione, est a reatu liber, est de praemio persecurus. Tamen quid est quod hortatur? quod suadere nititur hic propheta? *Intrate in conspectu ejus in exsultatione.* Quis in conspectu Dei liber? divinis in oculis quis mentitur? Quis exsultans ante terrorem majestatis supernae? Archangeli tremunt, pavent angeli, potestates metuunt, in faciem coeli proruunt seniores; elementa fugiunt,

solvuntur saxa, montes defluunt, terra tremit, et homo terrae quam intrepidus intrabit? et adhuc consistit exsultans? unde est quod propheta hoc nos debere facere sic praesumit? unde est? Ex eo quod sequitur: *Scitote,* inquit, *quod Dominus ipse est Deus.* Quia Dominus ille Deus est, qui fuit in carne nostra pusillus; hinc est quod ille Dominus Deus est, qui fuit in cunabulis nostris capax; dulcis in gremio, mitis in habitu, in nostro contubernio blandus. Et ideo, *Intrate in conspectu ejus in exsultatione.* Quia totum pavorem divinitatis, totum metum judicis in habitum nostrum abdidit, providenti locavit aspectu: ut ingressus non poenas judicis metuat, sed parentis praesumat amplexum. Et quomodo non exultet qui genitorem reperit, quem timuerat cognitorem? *Intrate in conspectu ejus in exsultatione: scitote quod Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, et non ipsi nos.* Inanis est patris matrisque labor, nisi in germine affuerit opus et auctoritas Conditoris. *Manus tuae,* inquit, *fecerunt me, et plasmaverunt me* **(Psal. CXVIII, 37)**. Et alibi, *Tu formasti me, et posuisti super me manum tuam* **(Psal. CXXXVIII, 5)**. Ergo quod nascimur, quod sumus, non debemus ipsi nobis, quia totum debemus Auctori. *Nos autem populi ejus, et oves pascuae ejus.* Probatum est in proverbiis saepissime quia coelitus venerit pastor, qui errantes oves, et lethali gramine sauciatas superno jubilo vitalia revocaret ad
pascua. *Intrate,* inquit, *portas ejus in confessione.* Sola est confessio, quae nos fidei facit introire per januam. *Atria ejus in hymnis: confitemini illi, laudate nomen ejus.* Diximus, quod nobis esset jam positis intra domum patris assumenda coelestium canticorum spiritualis symphonia, ut sit nobis in ingressu confessio, sint in atriis hymni, sit laus in penetralibus, ubi tota Deitatis inhabitat

plenitudo. *Confitemini illi, laudate nomen ejus. Confitemini illi, quia Deus est, laudate nomen ejus.* Per quod salvati sumus: in quo coelestis, terrestris, infernaque genuflectit, et diligit Dominum Deum creatura. *Quia suavis est Dominus.* Unde? quia *in aeternum misericordia ejus.* Vere suavis est per misericordiam, per quam solam totius mundi amarissimam dignatus est auferre sententiam. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. *Et usque in saeculum saeculi veritas ejus.* Deus enim salva veritate miseretur, qui sic dat peccatis veniam, ut justitiam in ipsa miseratione rationeque custodiat, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO VII. *De hypocrisi et eleemosyna.* In illud Matthaei VI: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocrytae tristes.*

Ubi Deus Dominum mutavit in patrem, voluit charitate magis quam potestate regnare, et amari maluit quam timeri: unde paterno monuit affectu, ne quid nobis de labore justissimo deperiret. Evangelista sic ait: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes; exterminant enim facies suas, ut videantur ab hominibus jejunantes. Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam* **(Matth. VI, 16)**. Hypocrisis subtile malum, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea sanctitatis. Adversa omnia nituntur viribus suis, armis suis pugnant, impugnant palam: unde et caventur tam facile quam videntur. Hypocrisis secura simulat, fallit prospera, curiosa mentitur, et crudeli arte virtutes truncat

mucrone virtutum: jejunium jejunio perimit, oratione orationem evacuat, misericordiam miseratione prosternit. Hypocrisis cognata febri frigido poculo propinat ardorem. Quod corporibus est hydrops, hypocrisis animabus, hoc est: hydrops bibendo sitit, hypocrisis inebriata sitit. *Exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes.* Hypocrisis dum cupit captivare oculos, oculis fit ipsa captiva. *Exterminant enim facies suas.* Et si facies exterminant, ornamentum corporis quod manebit? Vere sicut Dominus dixit: *Si lumen quod in te est, tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt* **(Matth. VI, 5)**? Hypocrita, sit licet tibi facies inculta, neglecta cutis, tristis vultus, exterminatus aspectus, nec ab hominibus invenisti laudem et apud Deum fructum jejunii perdidisti. Hypocrita, elaborasti jejuniis ut labor tibi jejunii non prodesset. Hypocrita, abstinentiae fluctus intrasti, continentiae conscendisti undas, enatasti jejunii pelagus; et in ipso portu jejunii naufragasti: quia non comparasti lucrum, sed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium perfecisti. Hinc est quod Deo redditurus es rationem, qui ab hominibus percepisti miserae laudis usuram. Fratres, fugiendum est virus, pestilentia cavenda, quae de remediis creat morbos, conficit de medicina languorem, sanctitatem vertit in crimen, placationem facit reatum, generat de propitiatione discrimen. Hypocrisim qui fugerit, vincit; qui incurrerit, cadit. Fugiamus hypocrisim, fugiamus, fratres: sit nostrum de simplicitate jejunium, de innocentia sit sanctum, de puritate purum, de sinceritate sincerum, sit hominibus occultum, ignotum diabolo, Deo notum. Thesaurum qui non abscondit, prodit; virtutes proditae non manebunt. Virtutes sicut proditores suos deserunt: sic suos

instant custodire custodes. Ergo jejunium quod contra vitia prima virtus est nobis, in arce pectoris collocetur: quia illo in interioribus praesidente, vitia nos quatere in exterioribus non valebunt. Hoc Christus, ut Christianus habere possit, hortatur cum dicit: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo qui est in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.* Cum dicit, Unge caput tuum, et faciem tuam lava: non ut coma capitis illecebroso redundet unguento, serius magister injungit, neque faciem nitescere solito vult lavacro; sed habitu prandentis vult celari jejunium Christiano, quia Christianum vindicare non vult artifici moerore jejunium. Sed ad coepta redeamus. *Unge caput tuum, et faciem tuam lava, ne videaris ab hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito.* Sic non voluptuosos indulget aspectus, sed vultus qui simulantur excludit: facies moerore dejecta invitat famam, non jejunium voluntarium profitetur. Si vult, quare tristis? Si non vult, jejunus quare? Merito tali poena vivit, qui sibi facit de virtute vitium, mendacium de veritate, de mercede dispendium, de remissione peccatum. Agricola si non impresserit cultrum, si sulcum non defoderit, si non exciderit sentes, si gramina non evulserit, si in tuto semina non locarit, sibi mentitur, non terrae; nec terrae facit damnum, sed sibi non facit fructum: et ita se vacuat, ita decipit, impugnat ita, qui terrae manu fallaci mentitur. Quid faciet? quid habebit? quid inveniet? qui Deo, esuriente carne, hypocrisi luxuriante, mentitur? Quia agricolae fecimus mentionem, sciat ille sustinere se laborem incassum, se nihil habiturum, qui premens jejunii aratrum, et abscindens gulae gramina atque eradicans luxuriae sentes, misericordiae semina nulla jactaverit. Hoc Dominus aperire

voluit, qui de jejunio docens, mox ista subjecit: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt et furantur. Sed thesaurizate vobis thesauros in coelo, ubi neque aerugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur.* Quid tam paternum? quid sic veniens de amore? quod tam providum de charitate consilium? nihil tibi perire vult, qui tua in thesauris coelestibus vult reponi. Quam securus dormit, qui Deum suorum meruit habere custodem! Quam nescit curas, quam deponit angores, quam non est anxius, quam servorum caret fastu, qui sua patri servanda committit! Quomodo paterna servat affectio, quod timor non potest sic servare servilis: pater cum dat sua filiis, non minuit commendata filiorum. Quid sit pater, nescit; nescit se filium, qui non credit patri. Tineam non excludunt claustra, sed claudunt; et generant, non repellunt: rubiginem nutriunt servata, non vitant; quia quod de re nascitur, non vitatur. Ubi est necessitas, fures deesse non possunt. Qui ergo inter tineas, rubiginem, fures, sua ponit, exponit quae sua sunt, non reponit. Sicut de vestimento tinea, rubigo de metallo, de necessitate fures nascuntur: ita de divitiis avaritia, cupiditas de quaestu, de habendo habendi ardor acquiritur. Qui ergo vult avaritiam vincere, divitias proroget, non reponat. Praemittamus, fratres, thesauros nostros in coelum; sint vectores pauperes, qui possunt sinu suo quae nostra sunt ad superna portare. Nemo de fraude dubitet bajulorum: tua est ista transvectio, per quam nostra ad Deum Deo fidejussore portantur: cui est omnis honor et gloria, virtus et imperium, et gratiarum actio in omnia saecula saeculorum, Amen .

SERMO VIII. *De jejunio et eleemosyna.*

Gubernator prudens a littore cum navim solvit, cum mare transiturus intrat fluctus, domus, patriae, conjugis, pignorum, curas deponit, et ita totus mente, corpore, sensu, nauticis laboribus occupatur, ut et fluctuum possit superare discrimina, et stationem lucrosi portus periculi victor intrare. Sic nos fratres ingressi iter abstinentiae, jejunii pelagus, quadragesimae viam, navim corporis nostri solvamus a littore mundano; saecularis patriae renuntiemus curis; in crucis arbore tota mentis vela tendamus; virtutum funibus, sapientiae remis, gubernaculis disciplinae, navigii nostri muniamus incessum. Et subducti terris speculemus coelum: ut ducatu signorum coelestium inter liquidos calles latentis viae inoffensum tramitem tenere possimus; ac si gubernante Christo, flante Spiritu sancto, evictis voluptatum spumis, superatis vitiorum fluctibus, decursis criminum procellis, transvectis scopulis peccatorum, atque omnium delictorum naufragiis evitatis, Paschae portum, lucrum vitae, gaudia resurrectionis intremus. Verum quia per campos nudos, per falsos vortices, per incertas solitudines, acturi sumus viam, nobis tota est escae et potus portanda substantia: imponamus abundantem misericordiam nostrae sitarchiae profuturam. Fratres, esurit jejunium, jejunium sitit, quod non pietatis cibo pascitur, quod potu misericordiae non rigatur. Alget jejunium, jejunium deficit, quod non eleemosynae vellus tegit, quod non miserationis operit vestimentum. Fratres, quod est terris ver, hoc misericordiam scimus esse jejunio. Sicut verni flatus

tota facit germina florere camporum: ita misericordia tota jejunii semina producit in florem, in coelestem messem totam jejunii facit fructificare virtutem. Quod oleum lucernae est, hoc jejunio pietas, sicut lucernae lumen olei pinguedo succendit, et moderato pastu facit illud ad totius noctis solatium perlucere: sic pietas facit splendere jejunium, et ad totam radiare continentiae claritatem. Quod diei sol est, hoc eleemosyna noscitur esse jejunio. Sicut jubar solis clariorem perficit diem, et totam nubium dispergit obscuritatem: sic eleemosyna jejunii sanctificat sanctitatem, totamque cupiditatis noctem lumine pietatis excludit. Ac ne multis immorer, quod est anima corpori, jejunio largitas hoc habetur. Sicut enim mortificatur corpus, e corpore anima cum recedit: ita mors est jejunii, largitatis abscessus. Est quidem jejunium vitiorum mors, vita virtutum. Est jejunium pax corpori, membrorum decus, ornamentum vitae. Est jejunium robur mentium, vigor animarum. Est jejunium castitatis murus, pudicitiae propugnaculum, civitas sanctitatis. Est jejunium schola meritorum, magisterii magisterium, disciplinarum disciplina. Est jejunium ecclesiasticae viae viaticum salutare. Est jejunium invictus Christianae militiae principatus. Sed in his virtutibus jejunium tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cum duce misericordia pugnat. Misericordia et pietas jejunii sunt alae, per quas tollitur, et portatur ad coelum, sine quibus jacet, et volutatur in terra. Jejunium sine misericordia simulacrum famis est, imago nulla est sanctitatis; sine pietate jejunium occasio est avaritiae, non est propositum parcitatis: quia parcitas ista, quantum siccatur in corpore, tantum tumescit in sacculo. Jejunium sine misericordia non est veritas, sed figura: ubi autem misericordia, ibi et veritas:

probante propheta, cum dicit: *Misericordia et veritas obviaverunt sibi***(Psal. LXXXIV, 11)**.Jejunium sine misericordia non est virtus, sed hypocrisis, dicente Domino: *Vos autem cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes; exterminant enim facies suas, ut videantur ab hominibus jejunantes***(Matth. VI, 16)**. Qui non jejunat pauperi, Deo fingit; qui jejunans prandium suum non erogat, sed reponit, cupiditati probatur jejunare, non Christo. Jejunantes ergo fratres prandium nostrum reponamus in manu pauperis, ut servet nobis manus pauperis, quod venter nobis fuerat perditurus. Manus pauperis Abrahae sinus est; ubi quidquid pauper acceperit, mox reponit. Thesaurus coeli est manus pauperis, quod suscipit ne in terra pereat, reponit in coelum. *Thesaurizate,* inquit, *vobis thesauros in coelo* **(Matth. VI, 20)**. Manus pauperis est gazophylacium Christi, quia quidquid pauper accipit, Christus acceptat. Da ergo, homo, pauperi terram, ut accipias coelum. Da nummum, ut accipias regnum. Da micam, ut accipias totum. Da pauperi, ut des tibi: quia quidquid pauperi dederis, tu habebis; quod pauperi non dederis, habebit alter. Clamat Deus *misericordiam volo***(Ose. VI, 6)**. Qui, quod vult Deus, Deo negat, a Deo sibi quod desiderat, vult negari. Misericordiam volo. Homo, petit Deus; sed tibi, non sibi. Misericordiam volo. Humanam misericordiam petit, ut largiatur divinam. Est in coelis misericordia, ad quam per terrenas misericordias pervenitur. *Domine,* inquit, *in coelo misericordia tua***(Psal. LIII, 6)**. Dicturus causam in judicio Dei, patronam tibi misericordiam, per quam liberari possis, assume. Qui de patrocinio misericordiae certus est, de venia sit securus, de absolutione non dubitet. Misericordia non solum causam praevenit, anticipat cognitorem, sed etiam

sententiam revocat, absolvit addictos. Quod Ninivitae probant **(Jonae III)**, quos jam sententiae subjectos, poenae traditos, ad victimam stantes, morti deditos, misericordia sic rapuit, sic tenuit, sic praevenit, ut maluerit Deus deduci sententiam, ne misericordiae quid negaret. Stabat quidem et tunc pro causa jejunium, aspergebat cineres, sternebat cilicium, dabat gemitus, fundebat lacrymas: et quod non poterat excusare verbis, luctibus temperabat, sed non valuit mutare sententiam, nisi perorans misericordia subvenisset. Misericordia et peccatores liberat, et restituit sanctos: quia nisi affuisset misericordia, etiam David cum adulterat, amiserat prophetiam **(II Reg. XI)**; et Petrus cum negat, apostolici ordinis perdiderat principatum **(Matth. XXVI)**; et Paulus cum blasphemat, remanserat persecutor. Fatetur hoc Paulus cum dicit: *Qui primus blasphemus fui, et persecutor, et injuriosus: sed misericordiam consecutus sum***(I Tim. I)**. Fratres, per misericordias pauperum misericordiam comparemus, ut possimus esse a poena liberi, de salute securi. *Beati,* inquit, *misericordes: quia ipsi misericordiam consequentur***(Matth. V)**. Gratis misericordiam sperat ibi, qui hic non fecerit misericordiam. Qui facit misericordiam, currit ad praemium; qui non facit misericordiam, decurrit ad poenam.

SERMO IX. *De eisdem.* In illud Matthaei: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.*

Agit nobiscum Deus, agit in hoc saeculo, ne quid nobis pereat in futuro: sicut ex ipso lucet principio lectionis. *Attendite,* inquit, *ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habetis apud Patrem vestrum, qui in coelis est***(Matth. VI, 1)**. Et quomodo quod fit ab hominibus coram hominibus non fit? patentis justitiae latet sensus, publici operis quod secretum? Qui potest celare radios solis justitiae poterit occultare fulgorem. Justitia lux rerum consiliis non velatur obscuris. Justitia cum sibi facto claret, omnes illustrat exemplo. Et quid est quod eam Dominus coram hominibus fieri non vult, per quam statum capiunt res humanae? Et ubi est illud: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in coelis est* **(Matth. V, 16)**? Quomodo justitiam vult celare, cujus opera vult sic elucere? Fratres, hic praeceptio coelestis vult jactantiam tollere, auferre pompam, vanitatem demere, submovere inanem gloriam: sic justitiam vult celare. Justitia, quae per se sibi abundat ad gloriam, spectaculum populi, vulgi laudes, favores hominum, mundi gloriam non requirit: a Deo genita, coelum spectat; in oculis agit divinis; supernis virtutibus mixta semper a Deo solo, ut glorificetur, exspectat. Sed haec est justitia, quae ex Deo est; illa vero justitia quae est hypocrisis, justitia non est: mentitur oculis, fallit aspectum, videntibus illudit, decipit audientes, seducit turbas, trahit populos, famam vendit, emit clamorem, fit saeculo, Deo non fit, mercedem rapit praesentem, praemium non quaerit in futuro, caecat oculos, caeca ipsa non videns vult videri: propter quam caecitatem Christus praesenti sic inchoat in praecepto. *Attendite.* Hoc est, ne gestiatis attendi. *Ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.* Quare? *Ne videamini ab*

eis. Et si visi fueritis, quid? *Mercedem non habetis apud patrem vestrum, qui in coelis est.* Fratres, hic Dominus non judicat, sed exponit, pandit cogitationum dolos, secreta mentium nudat, injuste justitiam tractantibus, modum justae retributionis indicit. Justitia, quae se humanis oculis locat, divini patris non potest exspectare mercedem: voluit videri, et visa est; voluit hominibus placere, et placuit; habet mercedem quam voluit; praemium quod habere noluit, non habebit. Qua vero de causa sint haec praemissa, ex sequentibus audiamus. *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt.* Bene tuba, quia talis eleemosyna hostilis est, non civilis, non misericordiae dedita, sed clamori: seditionis vernula, non alumna pietatis; ostentationis nundinatio, non commercium charitatis. Eleemosynam quisquis ostendat, insultat. *Tu,* inquit, *cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in Synagogis, et in vicis, ut glorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam.* Audistis quemadmodum notat eleemosynam in conventu, in plateis, in triviis, non impensam ad levamen pauperum, sed hominum propositam ad favorem, ut probentur misericordiam vendere, non donare. Fugienda est hypocrisis, fugienda, fratres, quae captiva gloriae, verecundiam pauperum non relevat, sed fatigat; quae de gemitu inopis pompam suae gloriationis inquirit, quae suam laudem dilatat pauperis ex dolore; quae de miseria petentis famam suae ostentationis expandit. Sed dicit aliquis: Ergo in conventu, in plateis, in triviis neganda est misericordia? non praebendus est victus? Plane, et in omni loco, et in omni tempore facienda est misericordia, praebendus est victus, nuditas est tegenda; sed sic quomodo docuit misericordiae auctor, ut misericordia non terrae sit

nota, sed coelo; non hominibus insinuata, sed Deo. In plateis, in triviis suum pietas habet secretum: e contra platea est, trivium est, cum in secreto facit hypocrita nil secretum. Fratres, Deus monendo sic vota culpat, non loca; sensum, non opera; studium, non datorem: arguit largientem ad suam famam, non ad pauperis famem; judicat non ubi facias, quando facias, sed qualiter facias: quia Deus de cordibus, non de manibus facta metitur; et de sensu, non de locis operum colligit qualitatem. Misericordiam coram se solum vult fieri, qui solus est misericordiae et remunerator et testis; et qui dicit: *Esurivi, et dedistis mihi manducare***(Matth. XXV, 55)**. Vult in paupere sibi dari: et qui vult sibi dari, vult quod datum est se debere; et qui vult se debere quod datum est, vult largientibus nil perire. Deus parva poscit, maxima redditurus. Unde homo si in paupere Deo feneras, testes homines non requiras: fides arbitros non requirit. De accipientis fide disputat, qui sine mediatoribus nil dat; qui credita diffamat, urit verecundia debitorem. Ergo, homo, daturus Deo, da secreto; ut quod dederis, non sit oneris, sed honoris. Ob hoc ad te venit tuus ditator in paupere, ut eum non dubites accepta reddere, qui tibi gratis dedit habere quod dares. Quam vero in paupere sit verecunda paupertas, qui largitatis tuae quaerat secretum, aperit ipse, cum dicit: *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Putas quam vult nescire alterum, qui teipsum qui facis vult aliqua tui parte nescire? *Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Sicut sunt nobis in dextera parte virtutes, ita nobis pars vitiorum in sinistra. Ergo ut opus est dexterae quod facit tacitus dator; quod facit dator garrulus, hypocrisis est sinistrae. Hypocrisis, dolus, simulatio, fraus, mendacium, elatio, tumor, jactantia, insistunt nobis, et imminent a

sinistris. Quoties ergo nobis cum bonitate, pietate, cum misericordia causa est, nesciat hoc sinistra. Sinistra est quae nobis animarum praelia semper indicit, et ne virtutes in effectum veniant elaborat. Ne sit pietas, impietas agit; ne eleemosyna vincat, cupiditas pugnat: furit avaritia, ne misericordia convalescat; ne innocentia, puritas, simplicitas, sanctitas regnet, hypocrisis sola confligit, quam Christus a nobis tali praedicatione secludit: *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Fratres, in hoc saeculo fugiamus quae a sinistris sunt, si in futurum a dextris desideramus astare, et audire: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi***(Matth. XXV)**. Homo, da in terra pauperi, quae tibi manere vis in coelo. Homo, commilita hic pauperi, si vis ibi regnare cum ipso Domino nostro Jesu Christo, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO X. *De infidelibus ad baptismum ducendis.* In psalmum XXVIII.

Omnes qui arduas operum sublevant, et solantur angustias, probant ad solatium laboris datam nobis naturaliter cantilenam. Hinc nautae cantu superant marina discrimina; hinc immensa pondera adducunt levamine canticorum; hinc viantes colles arduos facit transcendere vox sonora, hinc praeliatores ipsos praecedens cantus subire concitat amara bellorum. Ac ne multis, omne quod duri est operis, quod laboris, dulcis vincit et efficit cantilena. Sic nos, fratres,

Quadragesimae jejunio cantica divina jungamus, ut abstinentiae pondus coelestis temperet, et sublevet symphonia provocante nos ad haec Davide beato, qui dum fistula pecus charum mulcet, et oblectat in pascuis, cantu dura didicit superare bellorum, cantu valuit vocare gentes, reducere Judaeos fugare daemonem, Dei filios ad superni patris obsequium convocare, sicut bene invitans ejus cecinit melodia. *Afferte Domino,* inquit, *filii Dei***(Ps. XXVIII, 1)**. Putasne coelestes taliter appellat iste virtutes? aut homines Dei aptat in filios? et terrenam carnem coelestem sublevat ad naturam? *Afferte Domino, filii Dei.* Homines, fratres, homines nuncupat hic propheta, quos Dei filios alibi sic decantat: *Ego dixi dii estis, et filii excelsi omnes***(Psal. LXXXI, 6)**. Audivimus fratres quo nos tulit divina dignatio, quo paternitas extulit nos superna: credamus nos Dei filios, respondeamus generi; vivamus coelo; patrem similitudine referamus, ne perdamus vitiis quod sumus per gratiam consecuti. *Afferte Domino, filii Dei.* Videtis, quia coelestis Pater sentit amorem donis, datis affectum, probat muneribus charitatem. Et revera, fratres, filium se nescit, visceribus caret, naturam negat, ingratus est patri, qui auctorem vitae suae non obsequiis placat, non devincit cultu, muneribus non honorat. *Afferte Domino, filii Dei.* Videamus quid sit illud, quod nos tanto patri hic Propheta commonet, et hortatur afferre. *Afferte Domino, filii Dei, afferte Domino filios arietum.* Hoc est totum quod expetit, quod requirit, ovium fetus, vile terreni pecoris germen, stratos per viam partus, semina effusa per campos, divino Patri, ut divina soboles offerat, admonetur. Aut forte Judaicas victimas, sacrificia cruenta, balantes sub cultris hostias, Creator omnium nunc requirit Deus? Et ubi est illud quod dicit? *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de*

*gregibus tuis hircos, quoniam meae sunt omnes ferae silvarum, jumenta in montibus, et boves. Cognovi omnia volatilia coeli, et species agri mecum est. Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terrae, et plenitudo ejus***(Psal. LX, 9-12)**. Et si ista repulit, quos arietum filios sibi deposcit afferri? Ad Abraham loquitur: *Accipe filium tuum dilectum, et offeres mihi in holocaustum***(Gen. XXII)**. Aries Abraham maturus ad innocentiam, grandaevus ad fidem perfectus ad hostiam, paratus ad holocaustum, afferebat filium suum, filium arietis: immo se immolabat in filio, sanctificabat mentem suam, laetificabat fidem suam, ut esset idem victima et pontifex, sacerdos et sacrificium. Patris erat passio ibi tota, ubi filius immolabatur; ignarus filius sistebatur, nescius filius aptabatur vinculis, ut tolleret de passione martyrium, praemium de poena patris, de conflictu patris raperet coronam. Denique patris suspensa est dextera, patris gladius est remotus, quia non quaerebatur mors filii, sed patris charitas probabatur: nec expetebatur sanguis filii, ubi tota victima in patris dilectione constabat, scriptura dicente: *Nunc scio quia diligis Deum, quia non pepercisti unigenito filio tuo propter me***(Gen. XXII, 12)**.Abraham diximus arietem, ut Isaac arietis filium probaremus: ac si luceret quos arietum filios propheta vult domino nos offerre. *Afferte Domino filios arietum.* Filios patrum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, Christianus modo ut afferat admonetur: quando grex dominicus fidei laxatur in pastum, quando agnos suos coelestis pastor ad ovile dominicum vult deferri, ne dispersi per inculta gentium, luporum devorentur incursibus. Sed quid admoneat vox divina, planius jam loquamur. *Afferte Domino filios arietum.* Afferte domino baptizandos, afferte quos fides

concipiat, non caro; afferte quos Dei gratia generet, non mundana natura; afferte quos agnos praestet innocentia, non habeat pecoris hebetudo: afferte, afferte, quos sponte venire aut necessitas vetat, aut aetas impedit, aut ignorantia retardat, aut tenent vitia, aut delicta remorantur, aut exspectatio decipit, aut fallit confusione paupertas, adducite volentes, attrahite nolentes, facite vobis de aliena necessitate mercedem: servum catechumenum si habet dominus, adducat, ut habeat jam fidelem; filium pater offerat, non retardet, ut cui praesentem vitam praestitit, conferat et futuram. Vir conjugem deducat ad fidem, ne quod unum est in carne spiritu sit divisum. Amicus amicum attrahat ad salutem, ut de gratia divina humanam comprobet charitatem. Peregrinum civis, possessor hospitem Dei ducat ad mensam, ut sine suo sumptu de divinis copiis sit humanus. Attrahite nolentes; nemo dicat, Non vult, quia et Abraham, ut offerret filium, colligavit **(Gen. XXII, 9)**; et Loth angeli, ut subtraherent flammis, extractum manibus sustulerunt **(Gen. XIX, 16)**, et Petrum Dominus ut iret ad martyrium quo nolebat, auxilii sui virtute praecinxit, dicens *Praecinget te alius, et deducet, quo non vis***(Joan. XXI, 18)**. Et pater coelestis non solum volentes suscipit, sed attrahit et nolentes, dicente filio: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, attraxerit illum***(Joan. VI, 44)**. Quomodo se Christianum credit, qui non Christo annosa et vetera ducit? Aut quomodo domum suam judicat ovile Dei, ubi non pascuale germen Dei pecus dat balatum? Obsecro et obtestor, fratres charissimi, per Dominum nostrum, ut in hoc vigiletis omnes, quatenus his diebus nullus a Dei gratia, nullus a regeneratione divina relinquatur extorris, quatenus quod aliis Deus est per suam gratiam collaturus, vestrum crescat, et redundet in gaudium. Homines sumus sub incerto

viventes: et nescimus quid pariat superventura dies **(Prov. XXVII)**. Agamus ergo, dilectissimi, ne servi, ne filii, ne conjuges, ne parentes praeventi morte, et praesenti vita careant, et non perveniant ad futuram.

SERMO XI. *De jejunio et tentationibus Christi.*

Quod curiositas humana, quod veterum labor, quod sapientia mundana quaerens, et diu quaerens, non potuit invenire, hoc scire et nescire facile praestitit lex divina. Unde malum, culpa unde, vitiorum vis unde, unde criminum furor, unde corporum bella, unde conflictus animae, unde vitae tempestas tanta, unde mortis naufragium tam crudele nesciret homo, nisi Dei lex diabolum prodidisset? Diabolus mali auctor, nequitiae origo, rerum hostis, secundi hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amori, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, conscindit unitatem, sapit malum satis, bonum nil, violat divina, humana tentat. Hinc usque ad Christum tetendisse tentator temerarius sic refertur: *Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit; et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant* **(Matth. VI)**. Audientes ista in Deum non vadant, non criminentur naturam, non contumelientur auctori, non accusent carnem, de anima non quaerantur, non impetant tempora, astris non imputent, infamare desinant innocentiam creaturae, malum sentiant accidens, non creatum, et creatorem boni Deum,

diabolum inventorem mali: ac sic ascribant diabolo mala, bona Deo; declinent mala, faciant bona, habituri in bonis adjutorem Deum, qui dat posse quod jubet, et quae praecipit, facit ipse: quia sicut diabolus impellit ad mala, sic Deus deducit ad bona. Nemo ergo quasi concreatis sibi vitiis obsequatur, et quod est criminis esse putet naturae, sed sumat cum Christo arma jejunii, criminum propellat impetus, prosternat castra vitiorum, et de ipso auctore mali sumat Christo dimicante victoriam, diabolo victo vitia nil valebunt: quia exstincto tyranno solutae acies sunt tyranni. Audi Apostolum dicentem. *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus spiritualia nequitiae in coelestibus***(Ephes. VI, 12)**. *Tunc,* inquit, *Jesus ductus est in desertum a spiritu.* Non a diabolo, ut esset divinus cursus, non humanus incursus, ut esset spiritus praescientiae, inscitia non esset humana; et esset potestas Dei, potestas non esset inimici. Diabolus semper primordia boni pulsat, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat exstinguere, sciens quod ea subvertere fundata non possit. Hoc non ignorans Christus diabolo se quaerenti, patienter indulsit, ut inimicus laqueo suo ipse teneretur, et caperetur inde, unde capere se putabat; sicque a Christo victus, cederet Christianis. *Et cum jejunasset,* inquit, *quadraginta diebus et quadraginta noctibus.* Videtis, fratres, quia quod Quadragesimam jejunamus, non est humana inventio, auctoritas est divina, et est mysticum, non praesumptum; nec est de terreno usu, sed de coelestibus est secretis. Quadragesima quatuor decades quadratam fidei continet disciplinam, quia semper est quadrata perfectio. Quaternarius numerus et denarius quae in coelo, et in terra teneant sacramenta, quia aperire modo non vacat, explicemus Domini

coepta jejunia. *Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus.* Homo, Deus in te jejunat, in te esurit; immo jejunat tibi, tibi esurit, qui sibi sicut nescit manducare, sic non potest esurire. Ergo cum propter te jejunat Christus, te esurit. *Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit.* Hoc non est infirmitatis signum, sed est insigne virtutis; quia cum dicit, *postea esuriit,* quadraginta diebus et quadraginta noctibus probat in illo esuriem non fuisse. Esuriem sentire, et vincere, est laboris humani: divinae virtutis est esuriem non habere. Ergo Christus non jejunio lassescit, non esurit fame, sed esurivit Christus, ut tentandi materiam diabolus inveniret, quia ad jejunum non audebat accedere, quia sic jejunantem, Deum non hominem sentiebat. Tunc sensit hominem, tunc mortalem credidit, tunc eum putavit posse tentari, quando eum esurire callidus explorator inspexit. *Et accedens tentator dixit.* Accessit tentantis dolo, non obsequentis affectu. Accessit pejus impudens quam recessit, sed esurienti quid obtulerit, audiamus. *Dic ut lapides isti panes fiant.* Lapides esurienti offert: humanitas talis est semper inimici; sic pascit mortis auctor; sic invidus vitae, *Dic ut lapides isti panes fiant.* Diabole, fallit te provisio tua. Potest famem vertere in saturitatem, qui potest in panem lapides immutare. Quid illi consilium tuum, cui sua sufficit virtus? *Dic ut lapides isti panes fiant.* Diabole, et prodidisti te, et tuum Dominum non pavisti. *Dic ut lapides isti panes fiant.* Miser! malus vis esse, sed non potes; cupis tentare, sed nescis; esurienti tenera offerre, non dura debuisti; famem non asperis palpare, sed blandis; inediam non horridis urgere debueras, sed gulosis. Istis non modo Dei Filium, sed hominis filium tu laqueare non posses. Ad praesentiam Christi deperire tibi artes tuas,

tentator, intellige. *Dic ut lapides isti panes fiant.* Potest de lapidibus panes facere, qui aquas convertit in vinum. Sed signa fidei sunt praestanda, non dolis; credenti danda sunt, non sunt danda tentanti; et facienda sunt ad petentis salutem, non ad facientis injuriam. Diabole, tibi ut quid signa, cui nil subvenit ad salutem, cui totum restat ad poenam, cui et signa proficiunt ad ruinam? Sed accipe responsum, ut te intelligas, et subjiciaris auctori. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Audi Patris Verbum verba salutis nostrae esurire, non panem, et agere ut homo semper vivat coelesti verbo, terreno pane non semper: ac sic Deo vivat, ut sui nescius sit laboris; quia vere illa vita est, quae sudorem nescit, dolores non habet, non habet finem.

SERMO XII. *De eisdem.*

Quoniam jejunii vernum, et tempus bellorum spiritualium cernimus advenisse, sicut Christi milites, deposito corporis animaeque torpore, virtutum procedamus ad campum, ut membra quae sunt nobis hiemali otio mollita, exercitio coelestium roborentur armorum. Dedimus corpori annum, demus animae dies; impendimus nobis tempora, tempus deputemus auctori; vivamus Deo paululum, qui saeculo viximus totum; seponamus domesticas curas, Ecclesiae maneamus in castris; vigilemus in acie Christi; somnum cubilium non quaeramus, jungamur fortibus; ab amplexibus separemur mollibus; amor nos teneat triumphorum, parvulorum non avocent blandimenta; auribus nostris insonet vox divina; familiaris strepitus nostrum non confundat

auditum; cibus parcus de coelesti sumatur annona; terreni luxus copiae non quaerentur; in poculis sobrietatis mansura servetur; vires ebrietas non enervet. De stipendiis quidquid exuberat, commilito pauper assumat; pestilens effusio nil perdat; in conflictu habebis in auxilium, esurientem socium quem cibabis. Sic muniti, fratres, instructi sic, indicemus bella peccatis; statuamus criminibus pugnam, conflictum vitiis nuntiemus, securi de victoria: qui nec arma coelestia hostes poterunt superare terreni, nec divino regi adversa poterunt contraire mundana: nec in procinctu fidei constitutos, praevenire poterit inimica subversio; neque cautos, vigilantes, sobrios, diabolus perturbare suis superventionibus praevalebit; certe neque nos taliter armatos publico conflictu provocare audebit: dolis appetere non praesumet. Animus in coelesti speculo perseveret; diaboli fraudulentas et occultas deprimat et declinet insidias. Est quidem diabolus per se nequam, fit tamen nequior provocatus. Audi Apostolum dicentem: *Diabolus sicut leo rugiens circuit, quaerens quem devoret* **(I Petr. V, 8)**. Jejunantibus nobis, diabolus esurit, qui nostris semper saturatur ex culpis. Ille cibum nostrum deducit in crapulam: potum nostrum in ebrietatem diffundit, ut mentem faciat amentem, carnem luteam reddat, corpus animi domicilium, animae vas, murum spiritus, virtutum scholam, Dei templum, in scenam criminum, in vitiorum pompam, voluptatem redigat in theatrum. Capit ille satietatem, voluptatem percipit, expletur epulis, quando nos luxus solvit, libido stimulat, pompa rapit, impellit ambitio, urget ira, furor implet, succendit invidia, cupiditas inflammat, curae sollicitant, lites vexant, lucra capiunt, usurae vinciunt, chirographa ligant, premunt sacculi, elidit aurum. Quando moriuntur virtutes, vivunt vitia,

voluptas effluit, honestas perit, misericordia deficit, abundat avaritia, regnat confusio, succumbit ordo, prosternitur disciplina. Ista militant adversum militem Christi; istae sunt satanae cohortes, istae diaboli legiones, ista sunt quae mundum sepulcris obsederunt, debellaverunt populos, vastarunt gentes, orbem totum duxere captivum. Ista sunt quibus nullus per se potuit obviare mortalis: et ideo ad vincenda ista Deus venit ipse, coeli rex ipse descendit, ipse victor singularis advenit, jejunium quadragesimae statuens in procinctu, ut quaterna decade jejunii quadraturam mundi totam muro inexpugnabili communiret. Jejunium, fratres, scimus esse Dei arcem, Christi castra, murum spiritus, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis tropaeum. Hoc Adam servasset in paradiso, quem inde detraxit gula **(Gen. III)**. Hoc in arca custodivit Noe **(Gen. VII)**, mundum ebrietas cum demersit. Per hoc Loth Sodomiticum restinxit incendium, qui per ebrietatem incesti est adustus incendio **(Gen. XIX)**. Hoc Moysem divini fervoris fecit lumine perlucere, quando comessatio et ebrietas Israeliticum populum simulacrorum tenebravit erroribus **(Exod. XXXII)**. Hoc Eliam pervexit ad coelum, quando Achab impium ebrietas ad inferna dejecit **(IV, Reg. II)**. Hoc Joannem in natis mulierum fecit esse majorem, quando temulentia Herodem principem imperio mulierum reddidit homicidam **(Marc. VI)**. Quadragesimae jejunium, fratres, vetustas diaboli prodidit et patefecit insidias. Diabolus namque qui manducantem contempserat Christum, bibentem velut hominem computarat, ubi jejunantem vidit, suspicatur Deum, Dei Filium confitetur. *Si Filius Dei es,* inquit, *dic ut lapides isti panes fiant* **(Matth. IV)**. Sic dicendo, diabolus hominem vult monstrare, non Deum: non

cibum parare vult, sed vult amputare jejunium. *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Post jejunium, panem non divina virtus, sed infirmitas humana disquirit, nec sic lassescit fame Deus, ut ad providendum sibi cibum, quod est suae potestatis, abdicat. Ex sequentibus itaque diabolus aperit quid conetur, *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Satis hominem probare vult, cui non ascensum providit, sed ruinam: humana conditio ad ascensum difficilis, facilis invenitur ad lapsum. *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Erras, diabole: nec tentare nosti: cadere non potest Deus. *Tunc ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, et dixit ei: Haec omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me.* O ausus diaboli! Deo dicit, adora me: sed sensit mox virtutibus Deum, poenis judicem, supplicem praemiis quem quaerebat: nam Christi nomine, nomine jejunantis coepit ab obsessis corporibus effugari, et dare tremens illi gloriam, cui superbus callide irrogarat injurias: jejuniis vicit, ut nobis vincendi vires, vincendi formam taliter largiretur. « Hoc, ait, genus non ejicitur, nisi in jejunio et oratione. » Jejunemus ergo, fratres, si volumus imitari Christum, si volumus fraudulentas diaboli superare versutias.

SERMO XIII. *De eisdem.*

Ecce tempus quo miles procedit ad campum, recurrit ad Dei jejunia Christianus. Ecce tempus quo carnis otia, quo mentis ignavia, quo ventris cura, et tota est familiaris obsequii deponenda torpedo. Ecce tempus quo in armorum coelestium meditatione, animae et corporis exercendae sunt vires. Ecce

tempus quo residente Christo astantibus angelis nostra luctaminis exercenda est fortitudo. Nunc est tempus quo gula cum jejunio, abstinentia cum crapula, cum luxuria castitas, cum perfidia fides, pietas cum impietate, patientia cum furore, cupiditas cum liberalitate, misericordia cum avaritia, humilitas cum superbia, sanctitas cum reatu, Christo remunerante confligit. Si quis ergo, spectante Deo, coelesti resonante jam tuba, angelico insistente occursu, cubiculi irretitus illecebris, enervatus mollitie palmarum, resolutus in totum jugalibus blandimentis, ad exercitium virtutis venire neglexerit, perdit luctaminis praemium, virtutis gloriam, certaminis palmam, justitiae coronam, desertoris etiam crimine mulctabitur in futurum: Hodie, fratres, Christus rex noster commilitones suos de evangelico allocutus est tribunali, indixit hostibus bella, promisit praemia pugnaturis, retulit bellorum causas, inimicorum dolos prodidit et conatus; ubi, et quando, et quomodo confligendum sit nobis triumphali constitutione signavit. Et quamvis solus possit obtinere victoriam, propter nos tamen, et nostram formidinem, adesse tota jussit praesidia de supernis. Qui ergo ista noluit audire, qui statuta regis nostri talia, et tanta, scire contempsit, judicate si non ipse se exuit nostrae militiae sacramentis, et coelesti contubernio reddidit, et fecit extorrem. At vos, fratres, qui sequi vultis in hoc Quadragesimae jejunio jejunii Dominici formam, pugnaturos vos, sicut praediximus, contra vitiorum turmas, contra acies criminum, contra informes concupiscentiarum formas, contra daemonum totas aerias, totas diffusas, et innumeras legiones, triumphaturos vos ex ipsis quae Dominicum jejunium subsequuntur tentationibus approbate. Ubi enim Dominus Quadragesimae jejunium indefesso illo virtutis suae aggressus

est documento, mox diabolus occurrit pugnaturus dolis, quia jejunanti viribus obsistere non valebat. Quantum enim crapulationi deditis dominatur et ebriis, orantes timet tantum, tantum refugit ille jejunos, dicente Domino: *Non ejicitur nisi in jejunio et oratione* **(Matt. XVII)**. Sed qua fraude diabolus tentare ausus sit, audiamus: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Audistis quid de jejuniis ipse sentiat, et judicet inimicus. *Si Filius Dei es.* Videtis quia jam non hominem, sed Dei Filium credit, quem liberum a ventris conspexerat servitute. Sensit, sensit diabolus jejunium cunctis virtutibus anteferri. Joannem viderat urbium delicias, squalentis eremi habitatione mutasse, mollitiem carnis vestis asperitate calcasse, agresti cibo mundi totam frenasse luxuriam, et, quod solum deitatis insigne est, hominibus dimisisse peccata. Et tamen non ei dixit: *Si Filius Dei es.* At ubi Dominum vidit jugiter jejunantem, proclamat: *Si Filius Dei es* **(Matth. III)**. Errat diabolus, qui contra Dominum astutiae suae nequitias et argumenta jaculatur. *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Quid est quod jejunante Christo Deitatis signa tota in sola panis promissione perquirit? Et quem Dei Filium continua jejunii significatione praesentit, esse Dei Filium de provisione panis, de cura ventris desiderat approbare? *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Quare non dixit: Si Filius Dei es, dic ut homines, aut angeli, aut aliquid aliud fiant, sed dic ut lapides isti panes fiant? Signum panis petit, qui signum jejunii pertimescit. Signum panis petit, ut jejunii tremendum sibi refugiat signum. Panem malus ingerit consultor, ut virtutem mutet, ut propositum violet jejunantis. Sed videamus quid responderit de pane Panis qui de coelo descendit: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Quam vere vivit in verbo Dei,

Dei Verbum. Quam vere panis non indiget pane. Quam divine lapides convertit in homines, qui de lapidibus Abrahae filios ad indicium suae majestatis exsuscitat. Et quia impudens inimicus nescit semel vinci, ad multiplicem vincentis triumphum, *Statuit Dominum super pinnaculum templi, et ait: Si Filius Dei es, mitte te deorsum* **(Matth. III, 12)**. O signum! Mitte te deorsum: convenientius dixerit, Si Filius Dei es, ascende ad coelum, cum sit hominis utique ad ima cadere, Dei sit ad superna conscendere. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Sic suis suadet, sic suis providet semper; sic suos elevat, ut de alto praecipitet validius in ruinam. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Consiliis suis diabolus se prodit, *Mitte de deorsum.* Lapsus quaerit, praecipitia imperat, et tali consilio, per Africam martyres facit, sine clamore, dicendo: Si vis martyr esse, mitte te deorsum, ut eos impellat de alto ad mortem, non de humili tollat, et elevet ad coronam. Et sicut se diabolus consiliis suis prodit, ita responsione sua Dominus se revelat, dum ait: *Non tentabis Dominum Deum tuum* **(Deut. VI)**. Se utique Dominum, se utique Deum intelligi voluit, haec dicendo, qui non de pinna templi tantum se dedit ad terram, sed e coelis se ad inferos usque jactavit, ut non cadentium forma, sed esset resurrectio mortuorum. Advertite, fratres, si possit saevius inimicus, quamvis saepe victus, homini cedere, qui audit et sentit Dominum Deum, et tamen adhuc tentare non desinit. *Posuit eum super montem excelsum et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, et ait illi, Haec omnia tibi dabo si procidens adoraveris me.* Haec dicit, non qui possit dare, sed fallere; nec promissa conferre, sed ipsa auferre promissionibus, quae habentur. *Haec omnia tibi dabo.* Offert quae Dei sunt Deo, auctori quae auctoris sunt repromittit: suadet ut adoret ab omnibus adorandus, et, caecatus ausibus

suis, ante judicium judici quemadmodum simplices deciperet confitetur. Cui Dominus non tam testimonio legis, quam divinitatis suae respondet imperio: *Dominum Deum tuum adorabis* **(Deut. VI)**, tu Dominum Deum illum, cui genu flectunt omnia non solum coelestia et terrestria, sed etiam inferna **(Philip. II)**. Adorabis ergo tu in inferno stridens et ejulans eum quem ad te adorandum modo temerarius desertor invitas. Itaque diabolus toties, et taliter repercussus a Domino, circa nos servos ejus modo toto furore discurrit; et sicut Christus milites suos, ita ille suos alloquitur, et armat ministros. Dicit ergo diabolus: Tempus nos modo graviter jejunii observatione debellat: per gulam, per crapulam, per ebrietates, per luxuriam, homines attentare non possumus; armate lites, seminate discordias, excitate odia, concitate iras, inspirate mendacia, extorquete perjuria, suggerite blasphemias, vaniloquia diffundite, infundite dolos, conflate avaritiam, lucra turpia providete, ut quod venter modo ad luxuriam non dependit, vel sacculus claudat, et reponat ad poenam. Cavete ante omnia ne misericordia, ne eleemosyna, ne humanitas praeteritos labores nostros deleat, praesentes auferat, tollat futuros. Sed nos, fratres, et nostri regis agnoscentes monita, et quae diabolus suis mandaverit audientes, jejunia nostra sine lite, sine clamore, sine ira, sine dolo, sine simulatione, cum tota misericordia, charitate, pietate peragamus: ut Dominus Christus, qui, spretis pecorum cruentis victimis, spiritus contriti et contribulati cordis sacrificium requisivit, cum silentio pacis jejunii nostri hostias placatus et propitiatus assumat.

SERMO XIV. *De fructibus eleemosynae,* in psalmum XL.

Praeliorum peritis militaris tuba personat disciplinam, imperitis tantum terrificum dat clamorem; ut magistra bellorum dat suis vires, hostibus dat pavorem. Qui sine tuba dimicat, miles non est: fertur furore, non praelio; virtute non agit, sed periculo; quaerit perire, non vincere. Hoc diximus, ut Christi miles intelligat coelestis quare provisa sit cantilena. Constituti in campo saeculi pugnam cum diabolo, cum vitiis sustinemus. Quoties ergo nobis intonat propheticus clangor, toties nos in pace cautos, et in acie fortes, et in praelio reddidit invictos. Namque hodie beatus Psalmista ad intelligentiam nos supernam convocat per clamorem: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem* **(Psal. XL, 2)**. Et quae est intelligentia, ubi est, professa paupertas? Vis est intelligentiae, si rimetur viscera, si deprehendat occulta, si tecta nudet. Verum subjecta oculis, exposita in publico, ingesta rebus, non est intelligere, sed videre. Nuditate algidus, tabidus fame, siti aridus, lassitudine tremens, defectu luridus, quod egenus sit intelligere quis labor? Et si labor intelligentiae nullus est, unde est intelligentiae fructus? Oremus, fratres, ut ipse nobis intelligere intelligenda concedat, qui se intelligi in paupere sic demonstrat. Quod ipse qui coelum tegit sit nudus in paupere, quod in esuriente esuriat saturitas rerum, quod sitiat in sitiente fons fontium, intelligere quomodo non magnum est? Quomodo non beatum intelligere, quod ei sit ampla paupertas, cui angustum est coelum; qui ditat mundum, quod egeat in egente; quod frustum panis, aquae calicem dator omnium quaerit; quod se Deus amore pauperis sic deponat, ut non adsit pauperi, sed

ipse sit pauper? Hoc cui videre dederit Deus, ipse videt. Sed quomodo aut in se transfuderit pauperem, aut se in pauperem fuderit, dicat ipse jam nobis: *Esurivi,* inquit, *et dedistis mihi manducare.* Non dixit esurivit pauper, et dedistis illi manducare; sed esurivi ego, et dedistis manducare mihi **(Matth. XXV, 35)**. Sibi datum clamat quod pauper acceperit, se manducare dicit quod comederit pauper; quod bibit pauper; sibi testatur infusum. O quid agit amor pauperis! gloriatur in coelo Deus unde pauper erubescit in terra, et hoc reputat in honorem sibi, quod pauperi computatur injuria. Dixisse suffecerat; dedistis mihi manducare, dedistis mihi potum; sed praemittit, Esurivi, sitivi, quia parvus fuisset amor pauperis quod pauperem suscepisset, nisi et passiones pauperis suscepisset: et certe verus amor non nisi passionibus probatur. Verus amor est fecisse suas angustiati angustias: nimis est quod sapit Deo pauperis cibus, qui totius creaturae bona non esurit, saginatum se in esca pauperis prophetizat in regno coeli, coram omnibus angelis, in conventu resurgentium. Quod Abel passus sit **(Gen. IV)**, quod servavit mundum Noe **(Gen. VI)**, quod Abraham fidem suscepit **(Gen. XV)**, quod Moyses legem tulit **(Ex. XX)**, quod Petrus crucem resupinus ascendit, Deus tacet, et hoc clamat solum quod comedit pauper. In coelo prima est esurientis annona, prima stipendia pauperis tractantur in coelo, erogatio pauperis prima divinis

scribitur in diurnis. Beatus cujus nomen toties Deo legitur, quoties ratio pauperis recitatur in coelo. Sed istius beatitudinis audiamus et fructum, *In die mala liberabit eum Dominus.* Qui se novit per mala saeculi vitam ducere,

eleemosynae semper secum auxilium ducat, ad praesidium sibi turmas pauperum vocet, in pastu pauperum largus prorogator exuberet, pauperum frequentet donum, non trepidet erogando; deficere nescit cui porrigit manum parcus acceptor; exhauriri thesaurus is non potest, de quo sufficit nummus: *In die mala liberabit eum Dominus.* In die mala illi Deus liberator assistet, qui a malis pauperem liberavit. In angustiis illum Deus clamantem audiet, qui pauperem cum clamaret audivit. Non videbit diem malum, qui dies bonos habere pauperem fecit. Videbit diem malum, qui diem judicii sine advocatione paupertatis intraverit: Sine causa accusant peccata, quem pauper excusat. Excusari non potest, quem fames pauperis accusarit. *Dominus,* ait, *conservet eum et vivificet eum.* Non dixit, conservat et vivificat; sed dixit, *conservet et vivificet.* Dixit, non ut denuntiantis vox sit ista, sed rogantis. Qui audivit rogante megenum, ecce audivit orbe toto pro se Ecclesiam sic rogantem: *Dominus conservet eum et vivificet eum.* Conservet, ne rapiatur ad poenam; vivificet, ut resurgat a mortuis et recipiat vitam. *Et non tradet eum in manu inimici ejus.* Cujus inimici? nempe diaboli: ipse est inimicitiarum princeps; despicit inimicos, qui ipsum inimicitiarum calcarit auctorem. *Dominus autem adjuvet eum super lectum doloris ejus.* Exsequitur propheta omnes aerumnas fragilitatis humanae. *Dominus autem adjuvet eum super lectum doloris ejus.* Quis est lectus doloris nostri, nisi corpus nostrum? in quo anima jacet, et jacet dolens, et dolet, quae coelum repetere cupiens premitur corporis terra. *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Justum non versat in stratum, nec injustum; sed stratum Dominus versat infirmo. Caro ergo est, quae versatur et versat. Ipsa est ergo quae in adversis volvitur, in prosperis

versat. Dominus ergo versat stratum nostrum, quando nobis adversa vertit in prospera: et quia in lecto doloris, hoc est in lecto corporis animus volvebatur aegrotus, ipse qui volvebatur, proclamat: *Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.* Quia per consensum carnis sentit animi se contraxisse languorem, ut anima sanetur, implorat: et misericordiam petit fidens, quia in pauperem misericordiam fecit. Beatus qui fenerando pauperi, ipsum sibi judicem praestitit debitorem.

SERMO XV. *De centurione.*

Audituri estis hodie, fratres, quemadmodum cohortis Romanae centurio dux factus est militiae Christianae; et merito, quia ante coepit docere quam credere. *Venit,* inquit, *Jesus Capharnaum, et accessit ad eum centurio rogans et dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam et curabo eum. Et respondens centurio, ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus: nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic, Vade, et vadit; et alii, Veni, et venit; et servo meo, Fac hoc, et facit* **(Matth. VIII, 5)**. Videtis centurionem, antequam discipulatus subiret officium, locum magisterii fuisse sortitum. Praebet enim petendi formam, dat normam credendi; fidei pandit causas; virtutum commendat exempla, qui nondum christianae scholae ingressus est disciplinam. *Accessit ad eum centurio rogans eum.* Hoc est sapere, non rogare. *Puer meus jacet in domo.* Causas pueri quasi magister agit: vere centurio, qui

stipendia terrena centenarium coeli mutavit in fructum, et servitutem militiae saecularis in divinam sustulit dignitatem. *Domine, puer meus jacet in domo.* Qui vocat Dominum, fatetur suam fideliter servitutem. Et quomodo hic centurio, qui sic agnoscit Dominum, puerum suum ausus est profiteri; quasi nesciens servi peculium ad Dominum pertinere? Aut ignorat communia qui docet tam secreta, tam profunda? *puer meus.* Meum dico quia jacet: si tuus esset, Domine, non jaceret. Probat hoc propheta, cum dicit: *Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini, qui statis in domo Domini***(Ps. CXXXIII, 1)**. Qui statis, non jacetis, ait; stant servi tui, hominum servi jacent. Puer meus qui jacet, ut tuus sit, surgat: meus, quia paralyticus: ut tuus sit, jam sanetur. Meus, quia male torquetur; ut tuus sit, jam non sit in poena. Domine, tuos servos non decet malis subjacere, injuria est tua tuorum poena servorum; tuos servos possidere non debet vis malorum; servi tui etsi patiuntur mala, non patiuntur ad poenam, sed subeunt ad coronas. Adversa illis non sunt necessitatum causae, sed sunt causa victoriae. Servi hominum sunt, qui mala patiuntur inviti, quia illis in desperatione sui domini nequeunt subvenire. Tu autem, Domine, cui virtutes serviunt, curationes parent, obtemperant sanitates, quomodo computabis servum tuum, quem servum tantorum conspicis esse morborum? Nota est circa malos bonitas tua, pietatem tuam etiam impii confitentur, clamant exteri misericordiam tuam. Hunc tuum dicerem, quem jacentem tua benignitas non requirit? *Jacet in domo, et male torquetur.* Hinc est quod offerre eum, et offerre tibi, poenae non sinit magnitudo, ne familiaris infirmitas publice ostensa et dolori sit, et pudori. Movit centurio judicem talia et tanta dum perorat; et sic movit, ut ad servum suum coeli Dominum ipsum ire

velle perficeret. *Ego,* inquit Christus, *veniam et curabo illum.* Fratres, non centurio ad pietatem pietatis traxit auctorem; neque ad hoc ille ire compulit Christum, ad quod venerat Christus: sed centurio magis sic sentire, sapere sic docetur, quare ad servum in servo venerit Christus; quare ad hominem in homine venerit Deus; utique ut levaret jacentes, elisos erigeret, solveret compeditos, et eos quos jam nemo nec afferre, nec offerre poterat, ipse operis sui vector clementissimus bajularet. Sed jam quid responderit centurio audiamus: *Domine,* inquit, *non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Dedit debitum de humilitate responsum; et ipsum esse Dominum singulari pavore signavit, deducere dum veretur ad animae suae domum, ad secretum cordis sui, ad tectum suae conscientiae, ad penetrale mentis, in quo familia cogitationum incondita et confusa versatur; nec patitur aulam pectoris humani sine vitiorum strepitu in sinceritatis silentio permanere. Magistro ergo timore respondit: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Hinc est quod Petrus, ubi Christum rerum cognovit auctorem, exclamavit dicens: *Exi a me, Domine, quia peccator sum***(Luc. V)**. Sic eum Petrus exire a se rogat, quomodo centurio eum ad se supplicat non venire; agit enim uterque ne indignitas hospitii in hospitis manet injuriam. *Non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Hoc benedictum esset antequam Deus hospitium nostrae carnis intraret: at nunc quid sic centurio tectum suum Christum vetat intrare, quem totum videt intra tectum sui corporis jam manere? Fratres, centurio jam videbat in Christo corporis sui formam, sed passiones in illo sui corporis non videbat. Natus est in carne Christus, sed natus est de Spiritu sancto: accepit hospitium carnis, sed in aula virginis, ut et veritas esset corporis humani, et de pollutione humani

corporis nil haberet. Bene ergo centurio tectum suum indignum judicat Christo, quia sub singulari tecto manebat nostri corporis Christus: juxta illud prophetae, *Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto***(Ps. CI, 8)**. *Sed dic tantum verbo, et sanabitur puer meus.* Centurio iste cum sine lege esset, nihil sine lege egit, dicit: *Dic tantum verbo.* Quia dictum erat, *Dixit, et facta sunt* **(Ps. XLVIII, 5)**. Et si omnia perfecta sunt dictu, quomodo dictu solo unius infirmitas non curetur? *Dic tantum verbo,* et sine verbo quod dicitur? Sed iste postulat verbum non de loquendi usu, sed de virtute faciendi; verbum de quo dictum est: *Misit verbum suum, et sanavit eos***(Ps. CVI, 20)**. *Dic verbo tantum.* Quia iste credidit in verbo omnes manere virtutes. Verbum tuum, Domine, sanitas est; verbum tuum vita est; verbum tuum ubi accesserit, inde confestim fugit dolor, infirmitas mox recedit; verbum in quo Petrus cum laxaret retia, piscium multitudinem cepit, sine quo et ignorantiae noctem pertulit, et nullum fructum pervigil piscator invenit. *Domine,* inquit, *laborantes per totam noctem nihil cepimus, sed in verbo tuo laxabo retia***(Luc. V)**. Et quasi non sufficeret quod de verbo egerat, verbo praestari posse quod postulat, rebus astruit, commendat exemplo. *Nam et ego homo sum sub potestate positus, habens sub me milites, et dico huic, Vade, et vadit; et alii, Veni, et venit; et servo meo, Fac hoc, et facit. Nam et ego homo sum.* Hoc est dicere, tu Deus. *Sub potestate positus.* Hoc est, tu ipsa potestatum potestas. *Habens sub me milites.* Hoc est, tu virtutes. *Et dico huic, Vade, et vadit.* Hoc est: Dic infirmitati, vade, et vadit. *Alii, Veni, et venit.* Hoc est, Dic sanitati, veni, et venit. *Et servo meo, Fac hoc, et facit.* Ille puer meus erit et tuus servus, cum receperit sanitatem. Audiat; quid audiat? Sanus factus es, jam noli peccare **(Joan. V)**; faciat

justitiam, ut liberetur a paralysi omnium peccatorum, et possit psallere cum propheta: *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi; quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu. Placebo Domino in regione vivorum***(Psalm. CXIV, 7-9)**. Fratres, imitetur centurionem, qui

ad centesimum fructum desiderat pervenire. Ne ergo leviter centurionis hujus prudentiam transeamus, hodie de ipso dicta sufficiant: quia mysterium permagnum est, quo Gentilis geritur in figuram.

SERMO XVI. *De duobus daemoniacis.*

Christus quod transferat maria, quod loca circuit, non est res humani desiderii, sed causa est salutis humanae. Ambulat Christus, non ut videret loca, sed ut homines, qui variis casibus perierant, inveniret. Qui loca fecerat, quid novi videret in locis? Aut illi quid aberat, qui ubique erat? Ut homo videbatur in locis, sed ubique videbat ut Deus; videbat utique, et desperatos videbat, quibus ibat divina remedia largiturus; ibat ad eorum curam, quibus humana jam defecerat cura, sicut hodierna probatum est lectione. *Cum venisset,* inquit, *Jesus trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo, habentes daemonia, de monumentis exeuntes saevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam***(Matth. VIII)**. Lubet scisse et vidisse Dominum quid mali, quid periculi illis haberetur in locis; et ideo illuc isse ut sic desperatis, afflictis,

sic miseris subveniret. *Occurrerunt ei duo daemonia habentes, de monumentis exeuntes.* In monumentis sedem fecerant mortis auctores. Attendite quae saevitia, quis furor, quae rabies daemonum erga humanum genus: quamvis breve tempus hominum ferre non possunt, contenti non sunt mori homines, sed vivos homines gestiunt sepelire; se sepulcris mandant, ut homines reducant in sepulcra: pascuntur cadaveribus, putredine saginantur, deliciantur fetore, quibus tota voluptas est homines interire. Sed sentiamus quid machinentur fraudibus, quid moliantur malis, quorum crudelitas modum non habet in aperto. Quid faciunt isti quando divitias ostentant, nisi ut avaritiam serant? Ut inserant superbiam, pompam proponunt. Singularitatem venditant, ut quod est communionis, excludant. Ut iram nutriant, causas colorant. Ut pietatem violent, affectibus dant querelas. Philosophiam fingunt, ut faciant nihil scire homines plus quaerendo. Deos multos figurant, ut Deus, qui unus et verus est, nesciatur. *Occurrerunt ei duo, daemonia habentes.* Quando ad duos homines daemonia multa, ad unum legionem totam significat convenisse: hoc ideo facit, ut doceat cavendos esse daemones, non timendos; simulque monstrat, quam sit potentia Christi singularis, quod nomine solo Christi fugatur omnis daemonum multitudo. *Occurrerunt ei duo, daemonia habentes.* Exhibiti non volentes venerunt; imperantis jussu, non suo ausu; attracti sunt inviti, non sua sponte currentes. Denique ad praesentiam Christi homines exeunt de monumentis, et versa vice captivos ferunt, a quibus fuerant captivati; sistunt poenis, quorum cruciatibus torquebantur: aptant ad sententiam, a quibus addicti fuerant jam sepulcris. *Occurrerunt ei duo daemonia habentes saevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam.* Videtis quia

daemones venientibus ad Christum praecluserant viam, transitum denegarant. Etenim daemonum ista cura, ne ad Deum homines possint reditum invenire. Non enim aliter possunt homines possidere, nisi eos ab auctoris sui societate subducant. *Ita ut nemo posset transire per viam illam.* Hinc est quod Christus factus est via. *Ita ut nemo posset transire per viam illam.* Illam, non istam. Ego sum, inquit, via **(Joan, XIV)**. Ut ad viam per viam, ad Deum per Deum venientibus obsistere vis daemonum non valeret: ad Deum nisi per Deum potest perveniri. Sed jam quid daemones clamaverint, audiamus. *Quid nobis et tibi, fili Dei?* Hoc est dicere: Vitae auctor quid tibi cum mortuis? Habitator coeli, quid tibi cum sepulcris? Odor paradisi, quid tibi cum fetore? Quos de coelo dejecisti, quos de paradiso exclusisti, quibus nunc tollis urbes, regiones habitabiles negas, permitte inhabitare nos vel sepulcra: et si nos persecutione tanta digni sumus, tu tanta non es dignus injuria. *Quid nobis et tibi?* Quid? quod judici et reo, quod vindici et poenali, quod regi et desertori. *Quid nobis et tibi, fili Dei?* Hoc dicunt possessori fures, hoc domino praedones, tenent spolia, praedam gestant, et quid sibi cum eo sit qui sua reposcit interrogant. *Quid nobis et tibi, fili Dei?* Quid? Ut reddatis homines, mundum restituatis auctori; et veniente Creatore, sciatis vobis in creaturis amplius nil licere. *Quid nobis et tibi, fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos?* Quid nobis et tibi? Et vobis cum hominibus quid? *Quid nobis et tibi, fili Dei?* Agnoscunt, agnoscunt Deum, judicem confitentur, clamant judicium se debere, et de tempore praescribunt. *Quid nobis et tibi, fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos?* Auctori temporum tempus opponunt. *Venisti ante tempus torquere nos?* De tempore sic queruntur, quasi ipsum cum tempore fecerint, ut vivos

condiderint in sepulcris. *Venisti ante tempus torquere nos?* Tempus abscindit, praevenit mortem, sepelit vivos crudelitas immatura: et de tempore queritur, quasi ante tempus habere debuerit injuste quod desiderat, et non ut exorta est ejus malitia, mox puniri: de tempore causatur nequitia saeculi indurata. Malis patientia brevis est, bonis tarda ultio; quod laesis longum est, angustum est ad laedentes. *Erat,* inquit, *non longe ab eis grex porcorum multorum pascens. Daemones autem rogabant eum dicentes: Si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum.* Digna petit indigna servitus. *Mitte nos in gregem porcorum.* De monumentis mitti se precatur in porcos nequitia, quia fetores amittere nescit, sed mutare. *Mitte nos in gregem porcorum.* Coenum petunt ruentes coelo; post aethereas habitationes ambiunt volutabra porcorum. *Mitte nos in gregem porcorum.* Grex in gregem mittitur, ut prodatur daemonum multitudo: ut appareat hoc duos portasse homines, quod numerositas non valuit sufferre porcorum. *Ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos; et ecce impetu abiit totus grex perpraeceps in mare, et mortui sunt in aquis.* Traditur vile pecus non pro voluntate daemonum, sed ut tali facto innotescat, quomodo in homines saeviunt, quomodo quaerunt mortes hominum, qui sic porcos ut perderent quaesierunt. Daemones omne quod est, agitur, movetur, vivit, ardent perdere, non habere. Ne quis ergo talis fieri homo praesumat, humano generi inimicitia vetus, fixa ira, malitia destinata est. Daemones nisi vincti non cedunt, laedere non valent nisi jussi. Traditur ergo vile pecus, ut luceat daemonibus in homines nil licere, quibus in porcos jussum est ut liceret. Nos ergo aut vitiis nostris facimus ut illi

accipiant potestatem nocendi, aut virtutibus subjecta nobis daemonum colla Christo triumphante calcamus.

SERMO XVII. *De daemoniaco.*

Venisse Dominum trans fretum in regionem Gerasenorum, et exeunti ei de navi statim occurrisse hominem de monumentis habentem spiritum immundum, catenis et compedibus vinctum, evangelico hodie sermone cognovimus **(Marc. V, 3)**; qui domicilium haberet in monumentis, auctor mortis, mortis incubat mansiones, et humanae necis avidus, quos crudelitate sua occidere non potest, vivos gestit feraliter funerare. Saevit, furit interitus nostri avarus exactor, cui poena est quod homo nascitur; quod tardius moritur, cruciatur: hominis hanc ipsam brevissimam vitam amandare horrida nititur per sepulcra; confusus hostis, et ad utrumque perversus ingerit sepulcris vivos, mortuis apponit cibos, mera fundit, ut et vivos enecet, et mortuos inquietet. Catenis et compedibus vinctus tenebatur homo: vinctus alieno crimine, et habitatoris scelere, habitaculum innocens torquebatur. Diaboli culpa hominis redundabat ad poenam, et praedae miseriis praedo saginabatur inclusus; nec facientem, sed patientem exsecrabilis exponit invidia. Huic morbo cupiens Dominus subvenire, transfretat mare: hoc est, ad fluctuantis mundi terminos corporis nostri navigio transmittit, ad littora pervenit salutis nostrae repleta naufragiis, et regionem caecis ignorantiae tenebris infusam, lucis suae splendore perfundit, callidi hostis deprehensurus insidias, ipsumque principem nequitiae spiritualis cum suis legionibus, regia potestate

fugaturus; ut tandem reddat liberos, quos diu tenuit potestas inimica captivos. *Videns,* inquit, *Jesum a longe, cucurrit et adoravit eum, et clamans voce magna, dixit: Quid mihi et tibi, Jesu fili Dei summi? Adjuro te per Deum ne me torqueas.* Ad nutum Christi conversus est ordo poenarum; ante latrocinante diabolo homo vexabatur innocuus; nunc homo currit, sed diabolus incurrit: inclinatur caro, sed immundus jacet, et prosternitur spiritus. *Cucurrit et adoravit***(Matth. IV)**. Quid est, diabole, quem trina tentatione provocabas ad lapsum, quem promissione regni ut te adoraret subdolus ambiebas, nunc tremens et miserandus prolaberis et adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat et gloriae, habitare fetidis corruptione cadaverum reperitur in tumulis. Sic, sic iste decipit cum promittit, ut ad inferna secum pertrahat, cum de supernis se consulentis consulentes fallax promissor illudit. *Quid mihi et tibi, fili Dei summi?* Nam et modo ut adulator, non ut devotus et obsequens hic adorat, evadere cupiens poenam, praedam perdere pertimescens. Credit infelix ut eum quem tentatione vincere, quem muneribus nequivit inflectere, possit adulatione pulsare: sed ille consuevit vinctos absolvere, revocare captivos, nec acquisitos, sed conditos a se sibi restituere terminos: hostem libera virtute percellere, nec factione pellaci inimicum suorum requirere possessorem. *Et clamans voce magna, dixit: Quid mihi et tibi, Jesu fili Dei summi? adjuro te per Deum ne me torqueas.* Quid agit? quid patitur fragilitas humana talibus et tantis subjecta miseriis? Ecce diabolus patrona voce hominis hominem petiturus inclamat: et tota membra hominis hosti suo suam militant in ruinam. *Quid mihi et tibi, Jesu fili Dei summi?* Quid mihi et tibi? quod puniendo et judici, quod regi et desertori, quod invasori et domino. *Quid mihi et tibi,*

Jesu fili Dei summi? Si agnoscis filium, utique non nescis haeredem: si haeredem nosti, haereditatem rapere cur praesumis? *Adjuro te per Deum, ne me torqueas.* Timet tergiversator, et simulat: fatetur filium, sed ne Deus intelligatur solita arte contendit: adjurat Deum per Deum, ut alterum videri ipsum faciat, ut astantium decipiat et fallat auditum. *Interrogabat eum Jesus, quod tibi nomen est?* Interrogat: non ignorat, sed implet judicem, servat ordinem cognitoris: nomen interrogat, ut de conditione discutiat, judicet de reatu, addicat de crimine, Deum se esse data sententia perdemonstret. *Respondit legio, quia multi sumus.* Christi interrogatio nostram ignorantiam sic depellit; nobis aperit quod latebat, ad unum legio. Evidens est desidia militis, si deserat aciem, si gressum retrahat, si confligere pertimescat; ibi unum numeroso hoste fortiorem praevidet esse captivum. Ad praesentiam regis isti quid sunt, qui ut unum, et nedum tironem caperent, toto cohortis suae agmine convenerunt? ubi essent si vexillum ibi jam crucis, si Christi signa vidissent? Age, Christiane, incede securus, manus tanta et tam multa quae sic metuit inermem, procul fugiet, si videat, si sentiat, si cognoscat armatum. *Deprecabantur eum spiritus dicentes, mitte nos in porcos.* Vide ubi Satanas sedem desiderat collocare. De sepulcris in porcos. Semel infectus putredine, habitacula fetida et immunda perquirit; sordibus delectatur et coeno, qui utique semper fetore criminum et squalore pascitur vitiorum. Sed sic est odor ejus tartareus et crudelis, ut eum nec porcorum natura sufficeret sustinere: denique demergi in mari, et fluctibus maluit deperire, quam ejus immunditiam pati et putredinem tolerare. At quid possunt praesumere daemones, qui nec porcos quidem contingere praevalent, nisi

eos potestas divina permiserit? Miser est qui, relicto judice, frustra carnificis requirit favorem; qui nec vexare, nec parcere, nec minuere potest tormenta, nec addere, sed facit totum addictus ipse verbero ad jus et arbitrium judicantis.

SERMO XVIII. *De socru Petri in firma et sanata.*

Hodierna lectione didicit attentus auditor quare coeli Dominus, restaurator universorum, terrenas et serviles intraverit mansiones. Sed nihil mirum si ad omnia dignanter accessit, qui clementer venerat omnibus subvenire. *Cum venisset,* inquit, *Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febrientem* **(Matth. VIII, 14)**. Videtis quae res ad domum Petri invitaverit Christum: utique non discumbendi voluptas, sed jacentis infirmitas; non prandendi necessitas, sed salutis occasio; divinae virtutis opus, non humani pompa convivii. In domo Petri non vina, sed lacrymae fundebantur: turbabat ibi familiam non cura convivii, sed cura languentis: febris ibi, non edacitas aestuabat. Unde illuc Christus non epulas percepturus, sed vitam redditurus intravit. Deus quaerit homines, non humana; coelestia dare cupit, non concupiscit invenire terrena: Christus ergo recepturus nos, non nostra quaesiturus advenit. *Cum venisset,* inquit, *in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febrientem.* Ingressus in domum Petri Christus ad quod venerat, vidit: non aspexit qualitatem domus, non occurrentium turbas, non salutantium pompam, non familiae concursum; certe non ipsum praeparationis ornatum, sed inspexit gemitum languentis, febrientis attendit

incendium. Vidit periculum desperatae, et statim manus ad opus suae deitatis extendit: nec ante ad humana discubuit Christus, quam mulier quae jacebat consurgeret ad divina. *Tenuit,* inquit, *manum ejus, et dimisit eam febris.* Videtis quomodo dimittit febris, quem tenuerit Christus: ibi non stat infirmitas, ubi auctor salutis assistit; accessus illuc mortis nullus est, ubi vivificatoris ingressus est. *Tenuit,* inquit, *manum ejus.* Quae necessitas tangendi erat, ubi inerat jus jubendi? Sed Christus tenuit manum mulieris ad vitam, quia Adam de manu mulieris acceperat mortem. *Tenuit manum ejus.* Ut quod manu praesumentis amiserat, manus repararet auctoris. *Tenuit manum ejus.* Ut acciperet indulgentiam manus, quae carpserat de morte sententiam. *Et surrexit,* inquit, *et ministrabat ei.* Et Christus mulieris indigebat obsequio, et mulieris provectae aetatis, senectutis summae, filiis aggravatae? sic in domo Petri non erat vernula, non minister, non familiaris, non propinquus, certe non uxor, quae matris obsequium praeveniret? et ad summam, Petrus ipse causas suae verecundiae non videbat, ut hoc anus, hoc socrus faceret magistro discipulus quod debebat? fratres, Christus ab illa humanum non exigebat obsequium, cui ministerium divinitatis impenderat: sed ministrare illam ad indicium redditae sanitatis admisit. Christus sic fugat morbos, ut vires pristinas mox reducat: ubi curat ars, ibi infirmitatis residet lassitudo; ubi sanat virtus, ibi languor vestigium non relinquit. Sed in hac lectione quid spiritualis intelligentiae lateat si scire volumus, verborum flosculos non quaeramus: qui saturitatis fructum quaerit, despicit amoena camporum: violae, rosae, lilia, narcissus, grati flores, sed gratior panis. Quod est odor naribus, hoc est auribus sermonis ornatus;

quod dat panis vitae, hoc scientia dat saluti. Seponenda est ergo eloquentiae voluptas, quando scientiae deposcitur fortitudo. *Cum venisset,* inquit, *Jesus in domum Petri.* Ad domum Petri venit Christus, ut domus Petri veniret ad Christum. Tunc ad domum Petri venit Christus, quando habitacula nostrae carnis intravit. *Cum venisset Jesus in domum Petri***(Matth. VIII)**. Quae est domus Petri? illa, de qua dicit Dominus: *Et tu, Bethleem, domus Juda, non es minima in principibus Juda; ex te enim exiet dux, qui reget populum meum Israel***(Mich. V)**. Unde et Apostolus: *Ex quibus Christus secundum carnem, qui est Deus benedictus in saecula* **(Rom. IX)**. *Cum venisset in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febricitantem.* Vidit synagogam jacentem in perfidiae suae tenebris, decumbentem sub suorum sarcina peccatorum, vitiis ad phrenesim usque febrientem: et ideo tenuit manum ejus, quia non tantum verbo, sed et manibus Judaicae gentis operatur salutem. Audi prophetam, *Deus autem Rex noster ante saecula operatus est salutem in medio terrae. Tenuit manum ejus.* Ut ante prophetarum sanguine manus ejus mundaretur, quam ministrationis ecclesiasticae sumeret sacramentum. *Et surrexit et ministravit.* Hinc est quod erecta est quae jacebat, et ministrat Christo, dum sanctificat manus suas modo in operibus bonis, quas ante malis operibus polluebat. *Vespere,* inquit, *facto obtulerunt ei multos, daemonia habentes, et ejiciebat spiritus verbo.* Hoc humanitus quomodo intelligi potest, ut contempto die, vespere multos, et male saucios salutis avidi ad salutis remedia bajularent? Sed vespere est, cum finitur dies saeculi, mundus a luce temporum cum declinat. Sero lucis redditor venit, ut nobis gentibus, qui in nocte venimus saeculorum, diem

redderet sempiternam. *Vespere autem facto, obtulerunt ei multos daemonia habentes*. Vespere, hoc est, novissimo tempore nos gentes offert Deo apostolorum pia et solemnis devotio: et pelluntur a nobis daemones, qui nobis idolorum cultus imperabant. Audi prophetam: *Omnes dii gentium daemonia***(Psal. XCV, 5)**. Ignorantes enim unum Deum innumeris diis serviebamus sacrilega et sordidissima servitute. *Et ejiciebat spiritus verbo***(Rom. X, 17)**. Quia ad nos Christus carne non venit, venit verbo: ubi ergo venit fides ex auditu, auditus per verbum, nos fecit liberos daemoniaca servitute, daemones reddidit ex impia dominatione captivos. Hinc est quod daemones sub manibus nostris torquentur imperantibus nobis, qui nos subjiciebant lignis, lapidibus adjiciebant, et vacuas quotidie per figuras inani timore vexabant. Modo est, fratres, ne nos infidelitas ad eorum revocet servitutem: non laqueemur auguriis, non divinatione fallamur, non capiamur sortibus, non a Manibus inducamur, non seducamur mortibus, non pestibus anhelantibus captivemur; sed nos nostrosque actus commendemus Domino, committamus Patri, credamus Deo; quia tempus hominum sicut Deus agit, et ideo sicut pater actus dirigit filiorum, et ut Dominus curam familiae non relinquit.

SERMO XIX. *De Scriba, cui Christus sequi se non permisit.*

Hodie evangelista sic coepit: *Videns,* inquit, *Jesus turbas multas circa se jussit ire trans fretum***(Matth. I)**. Quoties circa

Dominum se indocilis turba diffundit, et jactatur in conscientiae procella, quietem deserit, petit fluctus, portum deserit, naufragia intrat, ad excelsa contendens mergitur in profundum; tunc Christus hoc mare talibus turbatum turbis transfretari jubet. *Videns,* inquit, *Jesus turbas multas circa se, jussit ire trans fretum.* Non ut fugeret homines, qui hominum venerat ad salutem; sed insipientibus inducias dat credendi, errantes ut revertantur exspectat; patientiam praebet et veniam, qui non vult proferre sententiam; sustinet contumaces, qui vult non perdere, sed salvare quod fecit. *Accedens,* inquit, *unus ex Scribis, ait illi, Magister, sequar te quocumque ieris.* Discedit non accedit, qui promittit Dominum incaute sequi. Sed ad omnia posse quis promittit? Dixisset cautius, Sequar te quocumque jusseris: humanius certe, Quocumque volueris. *Sequar te quocumque ieris.* Sic dicit qui inter se et Dominum quid intersit, ignorat; sic dicit qui Christum Deum non intelligit, sed magistrum. *Sequar te quocumque ieris.* Petrus per mare sequitur, sed submergitur; ad passionem sequitur, sed negat. Et si Petrus sic deficit, succumbit ad pauca: iste quis est, qui se ad omnia sequi Dominum sic promittit? *Sequar te quocumque ieris.* Sic dicit iste, quasi posset cum Christo subire conflictum, per ignominiam crucis adire gloriam, intrare mortis arcem, mortem mortificare per mortem, penetrare ignotos tartari sinus, dirumpere inferni vincula, saeculis jam duratas animas, oblitas luce, propria revocare ad corpora, concutere terram, saxa scindere, sepulcra reserare, educere sepultos ab inferis, testes suae resurrectionis afferre. Adhuc adjiciat iste ire quocumque vadit Christus, supersedeat humeris angelorum, conscendat coelos, consideat Patri, apicem teneat omnium coelestium dignitatum, ad ista Christum, ad haec

Dominum, scriba stultus, superbus vernula sequi se Dominum cur promittit? Sed accipit a Christo tam dignum pro tanta praesumptione responsum: *Vulpes foveas habent, et aves coeli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Quid est hoc? Vulpes viribus infirma, calliditate potens, inventrix doli, fraudis artifex, simulationis magistra, simplicitatis vacua, plena strophis, avium domesticarum praedo, tectis familiaribus inimica, merito hanc Christus in typum format Herodis, principis Judaeorum, qui pristinae libertatis oblitus, sub Romana potestate consistens, dominabatur arte, calliditate regnabat, imperabat fraude, praesidebat dolis, simulatione pollebat; et quia ab exteris gentibus non valebat referre praedam, familiarem plebem, vernaculos populos, velut aves domesticas devorabat. Probat hoc Christus quando Herodi mandat: *Ite, dicite vulpi illi***(Luc. XIII, 32)**. Vere vulpis, qui regnum dolis rapit, quod nec nascendo meruit, nec vivendo. Hic ergo Herodes in cordibus Scribarum usque ad necem Christi foveas sibi suorum scelerum collocavit: nec reliquit locum ubi Christus caput suum, quod Deus est **(I Cor. XI, 3)**, reclinaret. *Vulpes foveas habent et aves coeli nidos.* Aves hic quoque appellat daemones in aere volitantes, qui et ipsi in pectoribus Scribarum malitiae suae nidos fecerunt, ubi tota nequitiae suae germina procrearent. Hinc est quod ubi se diabolus Judae animo immiscuit, mox et concepit doli fructum, et crimen peperit proditoris. Videtis quia Scribam Christus non repulit volentem, sed fingentem prodidit, et horruit praesumentem. Aut quare Christus, aut quare pietatis auctor, largitor salutis, istum venire volentem prohiberet, qui mox alium discipulum ire cupientem retinuit, ne abiret? *Alius,* inquit, *discipulus ait, Domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum.*

Jesus autem ait illi, Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Numquid sic Christus negat ultimum pietatis obsequium? vetat extremum munus parentibus, quod debetur? Non pietatis obsequium negat, sed divinam praeponit humanis affectibus servitutem. Audite quid discipulus dixerit. *Permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum*. Hoc ei non primum esse debuit, sed secundum; terrenus pater coelesti postponendus est patri. *Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos*. Hoc est dicere, me sequere ad contumeliam passionis, ut mecum possis ad resurrectionis gloriam pervenire. *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos*. Fidei filius ad domum perfidiae cur rediret? Salutis proles perditum cum perditis cur defleret? Resurrectionis pignus ad sepulcra genitoris quid curaret? *Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos*. Quomodo mortui sepeliunt mortuos suos? Fratres, ipse dixit: *Ego sum vita***(Joan. XIV, 6)**. Quod est anima corpori, hoc est animae Christus; sine anima corpus non vivit, non vivit anima sine Christo: recedente anima, mox corpori fetor, corruptio, putredo, vermis, cinis, horror et omnia visu detestanda succedunt: discedente Deo, confestim venit in animam peccatorum fetor, corruptio criminum, vitiorum putredo, conscientiae vermis, vanitatum cinis, infidelitatis horror, et fit in corporis sepulcro vivo funus animae jam sepultae. Accedebat ad causam quod cavader perfidiae perfidis agebatur obsequiis et impietatis ministerio pietas curabatur. *Ingressus,* inquit, *Jesus domum principis, vidit symphoniam***(Matth. IX)**. Numquid tales piaculum de pietate non faciunt, qui ad luctum musicam, ad funera suorum extranea lamenta conducunt? ubi vero planctus non est, ibi est empta et mercenaria cantilena. Mortuum non

artifex fistula, sed simplex plangit affectio. Christus ergo discipulum suum non deesse voluit exsequiis paternis, sed profanis luctibus noluit interesse.

SERMO XX. *De sedata maris tempestate.*

Ecclesiasticae lectiones sic divino dispensantur arcano, ut et peritis scientiam conferant altiorem, et simplicibus salutaria intelligentiae gratiam largiantur. Ascendente, inquit, in naviculam Christo, fecisse motum magnum refertur ausa tempestas. *Ascendente,* inquit, *eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus, et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse autem dormiebat* **(Matth. VIII, 23)**. Mare quod pedibus Christi tumentia terga submisit, stravit in plano vertices suos, motu frenavit, astrinxit fluctus, et per liquentem viam saxea soliditate servivit modo **(Joan. VI)**; quid est quod usque ad periculum sui saevit, furit, contendit auctoris? Quid ipse Christus futurorum praescius, praesentium sic videbatur ignarus, ut instantem procellam, tempestatis horam, tempus periculi non caveret: sed inter vigilantes omnes tunc solus teneretur in somno, quando imminebat sibi suisque tam grande discrimen? Fratres, gubernatoris peritiam non probat temperies serena, sed procellosa tempestas: blandiente aura, navim regit ultimus nauta; in confusione ventorum, primi quaeritur ars magistri. Hinc est quod discipuli posteaquam viderunt sibi industriam nauticorum deperiisse, in se maria saevire, se fluctus petere, adversum se ventorum turbines convenisse, ad ipsum gubernatorem

rerum, rectorem mundi, elementorum magistrum trepidi confugerunt, petentes ut sedaret fluctus, periculum submoveret, salutem redderet desperatis. Denique ubi jussio sola addixit mare, recussit ventos, tulit turbines, dedit quietem, navigantes ipsum esse omnium sentiunt, credunt, fatentur auctorem. Sed jam quod intus est proferamus. Ubi Christus Ecclesiae suae navim mare saeculi transfretaturus ascendit, gentium flabra, Judaeorum turbines, persecutorum procellae, vulgi nubes, daemonum nebulae, sic ruerunt, ut totius mundi fieret una tempestas. Regum spumabant undae, fervebant potestatum fluctus, sonabat rabies subditorum, populorum gurgites rotabantur, perfidiae notabantur scopuli, mugiebant littora Christiana, lapsorum naufragia versabantur, et erat totius mundi unum discrimen, unumque naufragium. *Tunc discipuli accedunt ad Dominum, et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus; et dicit eis Jesus, Quid timidi estis, modicae fidei?* Suscitatus ergo a discipulis Christus, mare, hoc est, mundum, corripit, tranquillat orbem, reges mitigat, potestates placat, sedat fluctus, componit populos, Romanos efficit Christianos. Ex ipsis quoque, exsecutores verbi Christianae fidei reddidit, qui fuerant persecutores nominis Christiani. Hanc tranquillitatem servant principes Christiani, Ecclesia tenet, habet Christianitas, gentilitas admiratur. *Tunc,* inquit, *surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro homines illi mirati sunt dicentes, Qualis est hic, quia et venti et mare obediunt ei?* Discipuli sunt hi qui accedunt ad Dominum, qui suscitant eum, qui salvare se humili supplicatione deposcunt: homines vero dicuntur qui elementa Christo taliter obedisse mirantur. Vere homines sunt, et saeculi homines, qui mirantur ad

obedientiam Christi mundum sic esse conversum, qui templorum vertice velut undarum tumores stupent sic esse dejectos, qui idolorum spumas, daemonum vident turbines sic fugisse, quos attonitos reddit Christiani nominis toto orbe profunda et diffusa tranquillitas. Et vere fratres, dormiente in morte Christo, in Ecclesia magna est exorta tempestas; resurgente a mortuis Christo, Ecclesiae reddita est, sicut scriptum est, tranquillitas magna. Modo nos dormientem in nobis Christum toto praecordium gemitu, fidei voce, Christianis lacrymis, ploratu alto, apostolicis clamoribus excitemus, et dicamus: *Domine, salva nos, perimus.* Et quia lectio apte tempori convenit, et sicut scriptum est: Aquilo durus ventus **(Prov. XXVIII, 23)**, nomine autem Dexter vocatur qui nobis gentes sic feras, sic amaras advectat; hic ergo Aquilo ventus durus per Dextrum, per Africum, per Austrum, per Eurum diffundit se tristi turbine, maria confundit, delet aera, montes dejicit, sorbet urbes, provincias mergit, totius orbis cogit unum esse naufragium. Hinc est quod navicula Christi nunc tollitur ad coelum, nunc in trepidationum ima descendit, nunc Christi regitur viribus, nunc formidine jactatur, nunc operitur fluctibus passionum, nunc confessionum remigiis enatat. Sed nos fratres iterum atque iterum clamemus: *Domine, salva nos, perimus.* Et revera, fratres, si essemus unum, et humanum corpus, si eos qui pereunt nostra esse viscera crederemus, afflictione jejunii, precum gemitu, effusione fletuum, jugiter clamaremus: *Domine, salva nos, perimus.* Et studeremus nobis in nostris fratribus subvenire: nec furente gladio sanguinis nostri mare videremus in terris, nec tanta corporum, sed nec animarum jam naufragia sentiremus, atque humili voce precaremur: *Domine, salva nos, perimus.* Nec tamen ulla

compassio, pietas ulla, ullus pavor, quicumque pudor nos, vel compunctio exsuscitat ad dolorem. Dei, Dei est quod urgemur malis, quod verberamur semper, quod gentes valent, quod ruit grando, quod rubigo inficit, quod impietas potest, quod dominantur morbi, quod saevit mors, quod tremit terra: nos tamen nec tremimus, nec timemus, nec declinamus a malis, nec appetimus bona. Avaritia furit, anhelat pompa, iniquitas placet, aliena delectant, sed nostra pereunt; Dei flagella veniunt, sed nostrae provocant culpae. Si Deus justus, utique nostri misericors. Fratres, revertamur ad Dominum, ut revertatur ad nos Deus; renuntiemus malis, ut respondeant bona: serviamus Deo bono, ut non malis gentibus et potestatibus iniquis serviamus, Christo Domino ac gubernatore nos auxiliante, honor cujus et majestas sine fine permanet in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXI. *De eadem.*

Quoties Christus nostra dormit in navi, et ignaviae nostrae somno soporatur in corpore, irruit procella tota confusione ventorum, saeviunt minaces undae, et dum spumosis fluctibus saepius elevantur et decidunt, amara navigantibus gignunt exspectatione naufragia, sicut praesens evangelistae lectio declaravit, dicens: *Et ait illis Jesus illa die cum sero esset factum, transeamus contra; et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi* **(Marc. IV, 35, 36)**.*Et ait illis Jesus illa die.* Qua die? illa nempe qua, juxta Isaiam, *consurgit confringere terram* **(Isai. II, 20)**; illa die, qua tota mundanae lucis claritas vesperascit; illa, qua imminente tentationum

nocte crebrescunt imagines fugiendae vanitatum. *Cum sero esset factum.* Sero tunc est, cum tempus extremum et hora novissima sensibus humanis confusiones rerum nuntiant, quae procedunt. *Transeamus contra.* De terrenis ad coelestia, de praesentibus ad futura. Et bene contra, quia divina semper contraria sunt humanis: dum ista subjectos attrahunt ad fragilitatem, ad virtutem illa qui sequuntur, attollunt. *Et dimittentes turbam.* Dimittunt turbam, qui popularem auram et vulgum deserunt incerto semper judicio pervagantem: neque addicti rumoribus humanis a virtutis itinere retardantur, sed de bono conscientiae stabiles et securi laudum et derogationum mendaces fluctus, Christo comitante, pertranseunt. *Et assumunt eum,* inquit, *ita ut erat in navi.* Quid hoc? aliter est Christus in coelo, aliter habetur Christus in navi, aliter in majestate Patris, aliter in hominis humilitate sentitur, aliter coaeternus Patri, aliter aetatum nostrarum gradibus cernitur temporalis, aliter nostro dormit in corpore, aliter in sui vigilat Spiritus sanctitate. *Assumunt eum ita ut erat,* inquit, *in navi.* Laus fidei est, ita Christum recipere ut est et habetur in navi, hoc est in Ecclesia: ubi natus, ubi adolevit, ubi passus, ubi crucifixus, ubi sepultus, ubi ascendisse in coelum, Patris ad dexteram consedisse, unde vivorum et mortuorum judicem esse venturum singularis salutis est confiteri; qui taliter in navi nostra Christum confessus assumpserit, et si tunditur fluctuum scandalis, non tamen periculis mergitur, et operitur undarum. *Et facta est,* inquit, *procella magna venti et fluctus mittebat in navim, ita ut adimpleretur navis.* Et facta est procella magna: non ausa est explorare Domini dormientis virtutem, sed discipulorum pulsare fidem, timorem prodere, ut auctori suo quantum servitutis deberet, ostenderet. *Et erat,* inquit, *in*

puppi dormiens. Ad dormientem confugiunt vigilantes; et credunt obsistere saevientibus elementis eum cui somnum dominari summa compressione conspiciunt: contemplantur irruisse taliter humanae necessitatis soporem; ut nec fragore maris, nec clamore fluctuum, nec extremo imminente naufragio potuerit suscitari. Et ubi est illud: *Ecce non dormitabit, neque obdormiet, qui custodit Israel* **(Psal. CXX, 4)**? Per se non dormit, neque sibi dormitat majestas expers lassitudinis, quietis ignara; sed totum per me mihi agit, qui quoties speciem sui actus, sui vultus immutat, toties nostrarum varietates arguit, et culpas animarum. Audi prophetam dicentem: *Palpebrae ejus interrogant filios hominum* **(Psal. X, 5)**. Videte quemadmodum Dei oculi clauduntur, ne videant eos, ut vindicent, qui delinquunt. *Averte,* inquit, *faciem tuam a peccatis meis* **(Psal. L, 11)**. Et iterum patent, ut currentes incitent, lassescentes erigant, respiciant supplicantes. Hic ergo Domini somnus explorat discipulorum fidem, dubitationem prodit, et modicae eos credulitatis aperit esse, qui non modo in se tantum, sed in ipsum auctorem credunt posse elementa consurgere. *Fluctus,* inquit, *mittebat in navim*. Quia Dominicam navem, quantum extrinsecus quatiunt et infundunt undae gentium moles, tantum intrinsecus tumidi haereticorum irruunt et desaeviunt fluctus. Hanc tempestatem beatus Paulus se pertulisse declarat, cum dicit: *Foris pugnae, intus timores* **(II Cor. VII, 9)**. *Ita, ut adimpleretur navis*. Merito spumosis fluctibus evan gelista refert fuisse navem repletam, cum tot pene haereses Ecclesia patiatur quot divinae legis legimus esse quaestiones. *Et erat,* ait, *ipse in puppi dormiens super cervicale; et excitant eum, et dicunt ei, Magister, non ad te pertinet quia perimus? et exsurgens,*

comminatus est vento, et dixit mari: tace et obmutesce; et cessavit ventus, et facta est tranquillitas magna. Et ait illis, quid timidi estis, necdum habetis fidem? Dum factum pandit lectio, tempus commendat exemplo. Siquidem magna et satis gravis imminet procellosa tempestas, dum se undique furens ac perniciosus ingerit turbo ventorum: maria mugiunt: ipsae quoque insulae funditus subruuntur, et tristi sonitu littora universa feriuntur. Sed quia, ut diximus, Christus nostra dormit in navi, accedamus ad eum magis fide quam corpore, et pulsemus eum plus opere misericordiae quam desperantium tactu. Suscitemus non insolenti strepitu, sed clamore spiritualium canticorum; non murmuratione improba, sed supplicatione pervigili. Demus Deo aliquid temporis vitae nostrae, ne totam diem infelix ista vanitas et sollicitudo miseranda consumet; ne noctem totam perniciosus somnus et inanis sopor expendat, sed itidem pars diei et noctis ipsi temporum deputetur auctori. Vigila, homo, vigila; habes exemplum, ut quod tibi gallus impendit hospiti, tu tuo exhibeas creatori; praesertim cum tibi ille insonat profuturus, cum te ad opus suscitat, cum diem nuntiat jam vicinum: quanto magis hymnis coelestibus te Deum de superna sede tuam suscitare convenit in salutem. Audi prophetam dicentem: *De nocte spiritus meus vigilat ad te Deus* **(Isai. XXVI, 9)**. Et Psalmista: *Manibus meis nocte coram eo, et non sum deceptus* **(Psal. LXXVI 3)**. Diei vero tria tempora idem Psalmista Deo admonet deputanda, dicens, *Vespere et mane, et meridie narrabo, et annuntiabo, et exaudiet vocem meam* **(Psal. I. LIV, 13)**. Per quae tria tempora dum Daniel Deo sedulus supplicaret: impetravit non solum praescientiam futurorum, sed et captivae diu gentis suae meruit libertatem **(Dan. VI, 10)**. Dicamus ergo quod

propheta: *Exsurge, quare obdormis, Domine? Exsurge, et ne repellas usque in finem* **(Psalm. XLIII, 23)**. Dicamus cum apostolis: *Magister, non ad te pertinet quia perimus?* Et vero magister, quia non solum factor est omnium elementorum, sed etiam moderator et rector est, qui cum nos audierit, cum fuerit evigilare dignatus, planabuntur undae, et tumidi fluctus sternentur, et colles; venti diffugient, peribit procella, et tempestas ista quae imminet, et magna tempestas in tranquillitatem maximam commutabitur.

SERMO XXII. *De terrenorum cura despicienda, deque servo vigili.*

Praemia statuuntur his semper quibus certamina dura proponuntur, ac pro magnitudine certaminis praemii proponitur magnitudo. Hinc est quod discipulis suis Christus regnum ponit in gremio, ut in certamine non cedant periculis, non timori; pericula despicit, qui tendit ad regnum; victoriae cupidus nescit timere. *Nolite timere,* inquit, *pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum* **(Luc. XII, 32)**. Grex pusillus mundo, magnus Deo; pusillus, quia gloriosos vocat eos, quos instituit ad ovium innocentiam et mansuetudinem Christianam: pusillus grex est, qui non de magno minuitur, sed crescit de pusillo; pusillus grex nascentis Ecclesiae sic designat infantiam, quam venire ad regni sui infulas incrementis coelestibus mox promittit. *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Adjecit quid faciendum sit regnaturus: *Vendite quae possidetis, et date eleemosynam; facite vobis sacculos, qui*

non veterascunt, thesaurum non deficientem in coelo. Vendite quae possidetis: non potest dominari omnibus, nisi is qui propriis non tenetur; dejectae mentis est, qui familiaris rei meminit cum vocatur ad regnum; jacens animus plebeius nummulum thesauris regalibus anteponit; pauper sensus, parvis incubans, perdit magna; et inhians temporalibus, deserit sempiterna. *Vendite,* inquit, *quae possidetis, et date eleemosynam; facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in coelo.* Homo, tali monitu Christus te ditare voluit, non nudare; manere tibi tua voluit, non perire; perpetuari, non vacuari sacculos imperavit; jussit te transferre, non perdere. *Thesaurum non deficientem in coelo, quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit.* Plus consilio patris agit, quam jure dominantis: inter insidias latronum et tinearum morsus quare tua recondas objurgat; pervigiles noctes, dies anxios, sollicita tempora, ne tibi ipse facias, commoneris. Auri custos, servator argenti, securitatem non habet, nescit quietem, et cui deest securitas, quies perit; poena dives est ille, non censu. *Thesaurum non deficientem in coelo.* Hoc est dicere, ubi ego sum, ibi ponite; data mihi ego servo. Homo, da Patri, crede Deo, quia et haeredi Pater, et Deus homini creditum non negabit; tenere tua non potest, quia sua dedit. An humanis indiget, qui divina largitur? an est nostrorum cupidus, qui nos suorum fecit haeredes? certe quibus regnum contulit, quid negabit? O homo, si sic permansurus es, quae tua sunt hic repone: si illuc iturus es, hic quae tua sunt cur derelinquis? Qui relinquenda servat, alienorum custos est, non suorum. Si in hac vita, qua peregrini sumus, vivimus, et modicum temporalem esse pauperem dolet, tristem, inhonorum esse: quale erit in perpetua patria inter aeternos cives, de contemptu dolorem, de

ignobilitate poenam, de nuditate opprobrium sustinere; et nunc addici poenis, quando alii promoventur ad regnum? quando pauper ducitur ad consessum Dei, et dives trahitur ad consortium punitorum? Heu quam lamentandae vices, quando desperati penes homines possidebunt spem divinam, et humanis bonis praediti bonis coelestibus fraudabuntur! Et hoc facit thesaurus, qui cor hominis, aut per eleemosynam levat ad coelum, aut per avaritiam demergit in terram. Et ideo dixit: *Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.* Homo, mitte et praemitte thesaurum tuum in coelos, ne coelestem animam demergas in terram. Aurum de profundo terrae, anima ab excelsis coeli. Melius proinde est ad sedem animae deferri aurum, quam in sepulcro auri anima demergatur. Exutos ergo totis divitiarum curis, et jam per omnia expeditos militare sibi in saeculo jubet, quos regnare donavit in coelo. *Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes in manibus vestris et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis.* Sint lumbi vestri praecincti: ibi praecingenda est virtus, ubi voluptas est comprimenda. Nescit vincere vitia corporis, virtutis cingulum qui deponit. Cincti ergo castitatis baltheo, quod est insigne militiae Christianae, fluxam carnis detruncemus ignaviam, et regis nostri exspectatione pervigiles insomnem somnum saeculi nesciamus. Non dormiunt, inquit, nisi cum male fecerint **(Prov. IV, 16)**. *Et lucernae ardentes in manibus vestris.* Beati, in quorum manibus bonorum operum lucent lucernae. Sic enim: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona vestra opera, et magnificent Patrem vestrum qui est in coelis* **(Matth. V, 16)**. Et ut lucerna ante oculos, opus bonum in mentibus sic refulget. Non portanti tantum lucerna lucet, sed multis, et opus bonum dum

facto in uno lucet, multos illustrat exemplo. Lucerna repellit noctium obscura, opus bonum malitiae fugat tenebras. Accendamus lucernam bonis operibus in manibus nostris, si volumus coram Domino et hominibus nos lucere. *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis.* Quia semper nuptiis amicae sunt faces, luminum testimonio celebratur castitas nuptiarum. Sicut enim fugit lucem illicita qui praesumit, sic multiplici coruscat in lumine licita qui requirit. *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis.* Homines sunt qui more debitae servitutis indefessis excubiis adventum sui domini praestolantur; qui vero sic ventri serviunt, ut divinam nesciant servitutem, et de carnis voluptate solliciti, sollicitudinem occursus Dominici perdiderunt, homines non vocandi sunt, sed jumenta. *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis.* Ex quo ad desponsandum suam Ecclesiam Christus advenit, thalamus ornatur sponsae: et ornatur auro fidei, argento sapientiae, virtutum gemmis, sanctitatis velis, verecundiae rosis, liliis castitatis, pudoris violis. Et ad alta coeli pudicitiae templum, fastigium virginitatis attollitur: nec desunt psalmorum citharae, prophetica organa, apostolorum voces, totaeque symphoniae coelestium nuptiarum. Satis servus somni est, qui tali et tanto clamore non ad coelestis regis nuptias suscitatur. *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei.* Veniens pulsat, cor bene conscius aperit, male conscius claudit; justa mens patescit ad praemium, injusta, quia non meruit, se praecludit. Vigilemus ergo, dilectissimi, ut beatitudinem quae sequitur consequamur. *Beati servi illi quos cum venerit*

dominus invenerit vigilantes. Sufficiant beatitudinis haec promissa, sed quia Christus ipsius beatitudinis eloquitur charitatem, differamus hodie, ut plenius audiamus quid suis filiis promiserit talis Pater.

SERMO XXIII. *De terrenorum cura despicienda et promissione regni.*

Audistis hodie quemadmodum Dominus pastorali jubilo clangorem tubae coelestis adjunxit, ut diu inclinatas ovium mentes ad divina tolleret, coeleste protinus promoveret ad regnum. *Nolite,* inquit, *timere, pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro dare vobis regnum* **(Luc. XII)**. Acquisivit humilitas superbia quod amisit, et grex pusillus ac mitis totas et varias edomuit propria mansuetudine feritates. Pusillus grex vicit ac fregit tot genera bestiarum quot diversitates subdidit jugo Christi nationum. Grex pusillus ac mitis diu contentus occidi, diu devorari passus est, donec gentilis saevitia sanguine satiata, vel carnibus, evangelici pabuli suavitatem, et divini fontis fluenta degustans, totum contagium saeculi evitaret, et pastum; atque in hominem rediret ex bestia, qui ex homine fuerat dilapsus in bestiam. Hoc sensisse ante prophetas, hoc apostolos implesse, hoc pertulisse martyres constat, attestante illo qui dicit, *Propter te mortificamur tota die, aestimati sumus ut oves occisionis* **(Psal. XLIII, 22)**. Ut vero iste grex novi ordinis aggrederetur praelium, ubi vivit ille qui fuerit occisus, qui occubuerit, vincit; invenit animam qui amittit; imitatus est suum regem, illam ovem, illum secutus est Agnum, qui *sicut*

ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se, non aperuit os suum **(Isai. LIII)**. Tacet, qui volens patitur, clamat qui laniatur invitus. Nec potest de morte conqueri, qui mortem dignatus, non coactus, assumit. Potestatis insigne est, cum pro multis volens quis moritur; nolens cum moritur, est necessitatis extremae, quia venit de contemptu mortis alterum, alterum de conditione naturae. Christus ergo sicut ovis, et volens, et tacens tondetur ut tegat illam quam Adam primus intulit nuditatem; velut agnus occiditur, ut peccatum totius mundi immolatus absolvat; ponit pro ovibus animam suam, ut impleat et pietatem pastoris et curam. Tibi ergo rex, tibi sacerdos, tibi pastor, tibi sacrificium, tibi ovis, tibi Agnus, tibi totum factus est, qui fecerat totum. Et qui sibi numquam, tibi toties immutatur, propter te varias monstratur in formas, qui manet unica suae majestatis in forma. Et quid plura? dat se tibi Deus homo ut ferre potes, quia ut est tu non potes sustinere. Sed audiamus jam quid pusillo gregi talis promiserit pastor. *Nolite,* inquit, *timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* O bonitas effusa! O inaudita pietas! O ineffabilis affectio! In societate census pastor oves assumit, atque ad consortium dominationis servos dominus asciscit; ad participatum regni rex gregem populi totius admittit: sic, sic dat, cui deficere census, cui regnum minui, vacuari potestas non potest largiendo. Providenter autem coepit Dominus, dicendo: *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Promissionem regni sine timore servilis status audire non sufficit, quia qui libertate vix dignus est, capere non valet infulas principatus. Dominus ergo servorum mentes tali voce confirmat, ne eos repentinus promissi regni prosternat auditus. Regnum velle servum, crimen est adire periculum; temeritas non timere. Sed

hoc ad Christum quantum est? aut quam mirum, quod dat servis regnum, quod sibi servos facit in dominatione consortes, qui servorum pedes lavat, ut extrema servis serviat servitute? Veniant huc, veniant, qui discutiunt potestatem ejus, et tunc de ejus aequitate contendant, cum potuerint tantam capere, loqui, aestimare pietatem; nec jam calumnientur, si se in nostro corpore patre minorem dicat, qui non dicto, sed et facto, cum pedes lavat servorum, se subdidit et subjecit pedibus servulorum. Homo, jam tibi parce, quia ut tibi parceres, tuos Deus lavit, tuos tenuit, tuos amplexatus est pedes. Sed ad coepta redeamus: *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ecce qui dat, dare loquitur Patrem. Numquid largitatem suam denegat, sic dicendo? Absit, non potestatem minuit, sed pandit affectum: sic dicendo non distantiam facit, sed patris, suamque voluntatem monstrat, firmat unitatem. Quod autem dixit, complacuit, et non dixit, placuit; munus edocet Trinitatis, quia quod erga nos Filio placuit, hoc complacuit Trinitati. *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum:* post tantam ergo Dominus largitatem, post suam gratiam tibi copiosius collatam, abjecta et vilia peculia servitutis jubet abjicere regnaturum. *Vendite quae possidetis, et date eleemosynam.* Plebeium cultum regia non admittit potestas, augustus honor non nisi diademate confertur et purpura. Abjicere ergo debet habitum servitutis, qui se regem credit divinitus consecratum. Hinc est quod rex supernus illum, qui cum indigna veste majestatis ejus ausus est intrare convivium, ligari, praecipitari, detrudi in tenebras jussit exteriores **(Matth. XXII)**, quia deformitas invitati ad invitantis redundat injuriam. Peculia quoque pristinae libertatis, jam divitiis, jam regiis ditatus opibus qui

reservat, captivus miseria se nescit esse felicem. Est consuetudinis, est animi felicis, ut adscitus ad regnum, quod fuit proprium, quod privatum, mox parentibus, mox propinquis, civibus indigentibus liberaliter prorogare, ne sit mendicus animo, qui censu functus est et honore. Tali ergo providentia Dominus, consilio tali, vilia et caduca jubet ut vendamus, ut largiamur, ut donemus, qui in coelesti regno omnia quae in coelo, et quae in terra sunt, volumus possidere. Sed si vis servare tuorum pretia praediorum, et sacculorum forte condita te delectant, fac tibi sacculos quales ille praecepit, qui jam cupiditatis tuae custos est et provisor. Denique, ut vidit, quod duriter dixit: *Vendite quae possidetis,* mox adjecit: *Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in coelis.* Iterum contristatus es, quia quod habes, in coelis cogeris collocare? Rogo, crede Deo tuo, qui servo credis, et magis Deo quam homini commenda. Sed si times ne quid inde praesumat, ne quid dispergat pietas largitoris, signa fidei annulo sacculos tuos, ut tali custode dormias tu securus, quia ubi ille est, ibi locus nullus est furi. Non poterit tibi tuam pecuniam denegare, qui tibi omnia sua contulit, qui te regni sui et honore ditavit et gloria.

SERMO XXIV. *De servo vigili et felicitate regni Dei.*

Semper, et ad omnia vigilias esse salutares nullus ignorat, quia re vera plus vigilare, plus vivere est. Nam quid tam mortis simile, quam dormientis aspectus? quid tam vita plenum quam

forma vigilantis? Indulgendum somno est, ut corpus reparet, non resolvat; et vires revocet, non enervet. Semper ergo ad omnia vigilias esse salutares nullus ignorat. Quae ars, quod opus, quod tempus, quae potestas, quod officium, non vitae lucra lucubratione perquirit? Hinc est quod rex in procinctu pervigil callidi hostis praecavet, et evitat insidias; tunc in castris miles supervenientes nocturnos impetus cauta pernoctatione propellit. Sic nauta vigilando diffusi itineris incertas vias intrat, et calles transit invios, et vestigio furtivo ad lucrosi portus votivam pervenit mansionem. Hinc pastor adjungit noctes diebus, et totum sibi tempus denegat dormiendi, ne qua lupis, suffragante somno, grassandi in gregem praebeatur occasio. Sic viator solers per auras noctis, aestus solis praevenit, aptumque diem providentius deputat mansioni. Hoc propheta sciens non die solo, sed de nocte tota clamabat ad Dominum: *Domine Deus salutis meae, in die clamavi, et nocte coram te* **(Psal. LXXXVII)**. Quid plura? Ipse Dominus pernoctat in oratione Dei **(Luc. VI)**, ut ante nos oratione liberet quam redimat passione. Et si pro servis dominus vigilat, merito pro seipsis servos vigilare sic jubet. *Praecincti,* inquit, *sint lumbi vestri, et lucernae ardentes in manibus vestris, et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis* **(Luc. XII)**. *Sint lumbi vestri praecincti.* Novus ordo vigiliarum, novus habitus imperatur. *Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes in manibus vestris.* Nil de vestitu, nil de calceamentis, nil de ipsius occursus apparatu servi vigiles admonentur; sed tota in praecingendis lumbis mandatur cura, tota in constringendis lumbis statuitur vis praecepti, addito lucernarum solatio tantum, sine quo nec noctis aperitur obscuritas, nec venientis diei clarescit aspectus. *Sint lumbi*

vestri praecincti, et lucernae ardentes in manibus vestris. Cingulum quidem est proprie indicium servitutis: quod et in cursu expeditos reddat, et faciat obsequentes. Sed dixisse suffecerat, estote praecincti; cur lumbos potissimum nominat? cur tanta jubentis reverentia lumborum facit magnopere mentionem. Quaeris quare? quia in lumbis est tota corporis causa, ex lumbis tota carnis negotia suscitantur, in lumbis tota est humani lapsus, humanae fragilitatis occasio. Inde venit quod virtutis ignaros reddit, efficit segniores. Hinc est ergo quod principaliter Dominus lumbos nostros astringi jubet balteo castitatis, et totum carnis nostrae pendulum, fluidum, resolutum, constringi mandat continua zona virtutis, ut carne succincta ad Domini occursum liber, velox, expeditus nostrae mentis reddatur incessus. Haec tamen audiens, homo, scire debes, quia non retardat ab occursu Dei caro, quia ipsius occursus officii ipsius est inseparabilis comes, si tu ejus componas sarcinas, si reveles onera ejus, si pendula et sinuosa involucra ejus tu providus viator astringas. Quid plura? Erit tibi salubre contubernium, si tu ejus deses et resolutus non fueris institutor; quemadmodum autem debeas aequare sarcinas ejus, ejus pondera injusta moderari, Apostolus edocet, sic dicendo: *Mortificate membra vestra, quae sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est idolorum servitus* **(Col. III, 5)**. Constringenda est ergo caro continentiae cingulo, ne effusa vitiis, ac toto peccatorum gravata pondere, supernis et coelestibus insistere non possit incessibus. Bene ergo Dominus adjecit: *Et lucernae ardentes in manibus vestris*. Quia semper ad innocentiae testimonium lucernae nocturno portantur in tempore: et sicut vitiis amicae semper sunt tenebrae, ita lucernae semper inimicae

criminibus, sociae semper boni operis sunt lucernae. Sed in manibus sanctorum, ipsa bona opera sunt lucernae, dicente Domino. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera: et magnificent Patrem vestrum qui in coelis est* **(Matth. V)**. Et vere portant lucernas suas, vere fomentis operum, vere misericordiae unguento inflammant lampades suas, quae cum loco, proposito studio, latitant, opere, virtute coruscant, ac splendent toto orbe terrarum. Et quia exspectationis suae Dominus satis tristes, satis anxios noverat mores, ne quis superaretur taedio, ne quis lassesceret tarditate, ne quis longae exspectationis fatigatione succumberet, perseverantibus in beatitudinem coelestem, coeleste promittit obsequium. *Beati,* inquit, *servi illi quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Et ne ipsius beatitudinis qualitas haberetur incerta, mox adjecit: *Amen dico vobis, quia praecinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit eis.* Praecinget se Deus, et faciet servos discumbere, et ministrabit eis. En mutatio inaudita rerum, en terribilis correptio dominationis, en pavenda conversio servitutis: quia parumper servus assistit in domini sui exspectatione succinctus, et sustinendi fidem brevi fatigatione portavit, cui ut talionem redderet, dissimulat se in ipsa divinitate divinitas. *Praecinget se et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit eis.* Discumbenti homini Deus astat, et astat in coelestibus; epulanti servo servit Dominus, et servit accinctus pueris suis, ministris suis, ministerium facit Christus, et facit in Patris jam gloria constitutus. Homo, calumniaris Christum adhuc, quod detulerit Patri? Qui tibi in terra lavando pedes, extremum repraesentavit obsequium, et repromittit in coelestibus novissimam servitutem? Crede, haeretice, et tu illi stude reddere talionem.

Ille tibi in coelestibus parat convivium se ministro, et tu illi in terra non desinis continuas ingerere et generare blasphemias; faciet et ille transitus suos, quia transiens ministrabit illis; de dominatione ad fidelium suorum pia transiet et migrabit obsequia; ad te de misericordiae patre severissimum transibit in judicem. *Et transiens ministrabit illis.* Confitentibus, exspectantibus ministrabit epulas, ministrabit et tibi, sed dignam de tua negatione sententiam. *Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi.* Si in secunda et tertia vigilia venerit: vigilias mundus plures, tres tantum vigilias novit exspectatio Trinitatis; quare tamen a secunda coepit, et tacuit primam? Quia prima jam vigilia in ortu Dominicae nativitatis excesserat. Probant hoc pastores, qui dum supra gregem suum vigilant, gregis ipsum pastorem in praesepio invenire, videre, tenere merentur et auctorem; sed quae sit secunda et tertia vigilia requiramus. Sicut utique prima vigilia est sui ortus in carne, ita secunda est vigilia, qua nostra redit et resuscitatur in carne. Denique ut ad resurgentem veniat, annus excitatur, et evigilat mundus. Tertia vigilia est illa qua exspectatio tota novissimo venientis finitur adventu; ut sicut ille resurrexit nobis, ita nos illi jam perpetuam resurgamus ad vitam.

SERMO XXV. *De terrenorum cura despicienda, et promissione regni.*

Hodie Dominus evangelici gregis pusilla et terrena primordia, quam blanda exhortatione sit consolatus, audistis. *Nolite timere,* inquit, *pusillus grex, quia complacuit*

*Patri vestro dare vobis regnum***(Luc. XII)**. Aufert spes anxias, dubios tollit eventus, omnemque propellit, et excludit timorem, quando in exordio ipso regnum nascentibus pollicetur. *Quoniam complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Quis de victu, quis de vestitu, quis de plebeio censu, et vernalis cespitis vilitate suspirat, de regno certus, de dominatione securus? Satis sibi invidet qui elevatus ad summa, ipse se ad humilia dejicit, ad egena deponit. Sed scire convenit, pater iste qui est, vel qualis est, vel quod regnum suis filiis repromittit. Quis sit iste pater, quotidie te confitente cognoscis, cum clamas: *Pater noster qui es in coelis***(Matth. VI, 9)**. Qualis autem sit, ipsa operum magnitudine pervidisti: ex nihilo fecit coelum, et terram solidavit ex liquido, montes statuit ad stateram, maria intra legitimos terminos sola praecepti auctoritate conclusit. Verum si regni, quod promittit pusillis, desideras nosse qualitatem, ipse aperit, sic dicendo: Sinite parvulos venire ad me; talium est enim regnum coelorum **(Matth. XIX, 14)**. Esse in coelo mirum est; in coelo vivere, est majestatis. Jam regnare in coelo quanti sit, sensus desinit aestimare mortalis; et tamen, homo, quod aestimare non potes, percepisti. Apostolo sic dicente: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se* **(II Cor. II, 9)**. Et quod te mereri dubitas, habere te, et possidere, jam cogeris confiteri. Quid ergo cum terra illi qui possidet coelum? Quid illi cum humanis, qui adeptus est jam divina? nisi forte placent gemitus, eliguntur labores, amantur pericula, pessima mors delectat, et illata mala bonis sunt gratiora collatis. Sed videamus quod dat Pater tantus consilium regnaturis. *Vendite quae possidetis, et date eleemosynam.* Si victuros vos, si regnaturos, si vos jam divites esse creditis in

supernis, ubi futuri, quo migraturi, ubi regnaturi estis, vos illa quae vestra sunt jam praecedant; opes miseras misericordia computate; quae humana sunt in divina convertite. Et ne cui forsitan deesset evectio ad portanda illa quae dimittitis, angariatus est pauper: ferunt pauperes onera nostra, et volentes ferunt, quia tali non deprimuntur pondere, sed levantur. *Vendite quae possidetis, et date eleemosynam; facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in coelis, ubi fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt.* Videtis quia pater iste ditare vult filios, non nudare. *Facite vobis sacculos, qui non veterascunt.* Novo modo, immo, coelesti modo, qui hunc audit, vendendo comparat, recondit erogando, dum amittit acquirit. Quam cupit pecuniam perdurare, perpetuare sacculos divitiarum, condita permanere, qui dicit: *facite vobis sacculos, qui non veterascunt!* Ecce docet avaritiam, qui coeperat suadere contemptum: *facite vobis sacculos, qui non veterascunt.* Et qui thesaurizantes temporaliter arguebat, ad totum cupiditatis fomitem jubet sacculos sine fine perquiri. Christe, quo te pertrahit amor tuorum? ut avarum lucrifacias, facis eum quod desiderat, non quod oportet, audire: sacculos imperas, aeternos thesauros, qui non deficiant, vis parari; ut avarus dum consueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut a virtute capiatur. Vere Pater es, qui cum tuis quibuscumque parvulis sic agis. Namque et nos interdum nostris parvulis petentibus noxia ingerimus salutaria sub specie noxiorum, fallentes insipientiam, non desipientes affectum. Dixisti: *Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesauros non deficientes in coelo.* Sacculus cur paratur? Quid ibi claustra, ubi ipsa custos est innocentia? ibi quid signaculum, ubi fraudis suspicio non habetur? Si et in

coelo sacculis opus est, cura non amittitur, sed mutatur. Domine, tu vidisti, quia in thesauris tota fides, tota spes in sacculis sit avaris: et ideo imputribiles in coelo sacculos vis parari, ut qui te non sequitur ad coelum, sequatur saltem sacculos suos. Avare, fac tibi sacculos, et fac jubente Deo, quia votis tuis annuit divina majestas. Sed fac tibi sacculos erogando, quia quidquid pauper acceperit, Pater coelestis suscipit. Et ubi recondit? in coelo. Et ne forte perdidisse te doleas vel usuram, centuplam in coelesti fenore recipies, quidquid in coelo, paupere transmiseris perferente. Usura mundi centum ad unum, Deus unum accipit ad centum; et tamen homines cum Deo nolunt habere contractum. Sunt forsitan de cautione solliciti? Quare? Nonne homo homini exiguae chartulae obligatione constringitur? Deus tot et tantis voluminibus cavet, et debitor non tenetur? Sed dicis, esto quod debeat, quo exigente restituet? seipso; quia non potest ulli mentiri: idem ipse est et exsecutor et debitor. Non erit in reddendo durus. qui profusus est in largiendo. Crede, homo, Deo, quod tibi Deus dedit; majora reddere vult, cum vult debere largitor.

SERMO XXVI. *De fideli dispensatore.*

Quod hodie Dominus interroganti Petro respondisse legitur per figuram ad apostolos ipsos, ad doctores tantum et ad eos qui Ecclesiis praesident, dictum, multorum persensit auditus. Interrogat Petrus, *Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes? Cui respondit Dominus: Quis*

putas est fidelis dispensator et prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus servus ille, quem cum venerit dominus, ita invenerit facientem: vere dico vobis quod super omnia quae possidet constituet eum. Quod si dicat servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire, et coeperit percutere pueros, et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari, veniet dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet. Ecclesiae quidem praesules ista quam primum similitudo constringit, sed hominem nullum, mortalem nullum prorsus eximit haec figura, quae dum loquitur ad dispensatorem, omnibus, uno interrogante, respondit: Si est quisquam qui a Deo nil acceperit, discussionem dispensationis, dispensatoris officium non timebit. Homo, si hoc ipsum quod das, accepisti, accepisse te quod habes quomodo tu negabis? De coelestibus conditis, de horreis divinis rationem reddet, praestabit causas

Ecclesiae prorogator. Et quanto majus suscipit creditum, tanto majus se debitum non dubitat redditurum, dicente Domino: *Cui plus est creditum, plus exigetur ab eo***(Luc. XII)**. Et alibi: *Potentes potenter tormenta patientur***(Sap. VI, 7)**. Quanto altius ascenderit homo, lapsus, tanto altius cadet. Quid altius coelo? De coelo cadit in coelestibus, qui delinquit; desperatus incurrit, qui in ipsis dominantis oculis offendit; et excusatione caret, qui facinus ipso judice teste committit. Aut quam defensionem sperat, quem testimonium cognitoris accusat? Sic diabolus cum esset angelus, et in coelo, et coram Deo semper clarissimus versaretur, et

fulgens, dum Dei tentat aures, dum in Dei superbit aspectu, lapsus ad terram, ad tartara dejectus, in diabolum mutatur ex angelo; et qui erat minister veniae factus est dux poenarum. Hinc est quod Apostolus nostri ordinis hominem commonet, ne incidat in superbiam et laqueum diaboli. Dispensator ergo divini verbi et coelestis doctrinae prorogator, qui ante Dominum stat jugiter, versatur inter altaria semper, neque a Dei oculis recedit umquam, qui peccatorum causas, dolores populi suscipit, offert, ingerit preces, accipit, refert, restituit impetrata, ex homine totus in angelum substitutus, non potest nisi in ipsa Dei facie inter sanctorum sancta peccare, ut inde sibi sumat crimen, unde aliis veniam consueverat reportare. Denique Nadab et Abiud sacerdotes filii Aaron sacerdotis, dum contaminare externo igne altaria praesumunt, ipsius altaris consumuntur incendio, ut sumerent de sacrificio poenam, qui fecerant de propitiatione peccatum **(Lev. X)**: quod peccatum illis suscitaret ebrietas; nam vini odor odorem fugarat incensi, et ebrietatis ignis flammam provocarat altaris. Unde quia alienati vino alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur exstincti. Ebrietas in alio crimen est, in sacerdote sacrilegium, quia alter animam suam necat vino, sacerdos spiritum sanctitatis exstinguit, dicente Apostolo: Spiritum nolite exstinguere **(I Thes. V, 19)**. Merito inter caetera quae in dispensatore malo arguit hodiernus sermo, vini condemnat insaniam, dicendo: *Quod si dicat servus ille, moram facit dominus meus venire, et coeperit percutere pueros et ancillas, et edere et bibere, et inebriari.* Proprie dixit, edere et bibere, et inebriari, et percutere. Ebrietas caedis mater, parens litium, furoris genitrix, petulantiae deformiter est magistra: hanc qui habet, se non habet; hanc qui habet, homo

non est; hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum. Ebrietas est daemon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, invitatus hostis, illecebra honestatis, et pudoris injuria: hanc nullus noverit Christianus, ne auditu quidem sacerdos attingat; ne qui est forma virtutum, vitiorum inde fiat, et inveniatur exemplum. Verum quia ad nos et ad ecclesiasticos viros satis dictum est, quemadmodum cunctos teneat responsio Salvatoris, quod non sit qui a Dei dispensatione inveniatur extraneus, perquiramus Apostoli dictum. *Non est potestas nisi a Deo***(Rom. XIII, 1)**. Si a Deo potestas omnis, a Deo rex etiam dispensationis regiae adeptus est dignitatem. Sic dux, sic miles, sic provinciarum rectores, sic urbium rationem reddituri sunt omnes isti, si in ullo creditae potestatis excessere mensuram, si rex justitiam custodivit, si aequitatem tenuit, si potestatem moderatus est, si misericordiam non omisit, si tenuit sic ponderis sui libram, ut in neutram partem potestatis suae trutina propensa declinaret, si omnium curam gessit, si civium procuravit quietem, si sic temperavit censum, ut neque militi sufficientia deesset, neque tributarius lassaretur. Et dux praestabit Deo causas, si sequentibus se praebuit virtutis exemplum, si in excubiis pervigil, si in discursibus indefessus, si pacem omnium proprio labore perquisivit. Rationem reddet et miles, si paruit imperatis, si concussit neminem, si accepta stipendia justissimo labore pensavit. Judex quoque judicii sui supernum judicem sustinebit. Et tu qui dominus es domus tuae, dispensatorem positum plusquam dominum volo credas, ut exhibeas conjugi simplicem charitatem, doctrinamque ei quam didiceris in Ecclesia prudenter infundas: cui Apostolus in Ecclesia tacere

praecepit, et domi discere te docente, dicens, *Mulieres in Ecclesiis taceant; si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent***(I Cor. XIV, 34)**, Filiis impendas affectum sobrium, sollicitam curam, eosque fideliter in Domini enutrias disciplina. Servis victum et vestitum debitum reddas, remittas culpas, minas temperes, imperes disciplinam, et habeas eos fratres progenie coelesti, quos subditos mundana possides servitute. Vos quoque servi debetis domino fidem in ipsa quam geritis servitute, quia qui pio et puro corde carnali domino debitum non reddet obsequium, Deo ante qui corda videt, quam homini tenetur obnoxius, qui te parem fecit per gratiam quem conditio fecerat disparem vilitate servili. De divite quid dicam? qui quanto plus habet, tanto amplius debet.

Desunt nonnulla. Denique simul reddit, simul tradit alteri: quae si noluerit reddere, singulis committat per partes. Et tu, pauper, commissam tibi dispensationem non parvam paupertatis existimes si patienter feras, si ingratus non sis, si sis vel in ipsa necessitate sobrius et frugalis; si danti agas gratias, non danti non ingeras blasphemans injurias; si tantum quaeras quantum dat misericordia, non quantum cupiditas importuna compellit. Certe et tu, pauper, qui libenter petis, da etiam tu libenter petentibus. Sed forte dicis, Non habeo: sit dandi animus, et facultas non deerit largiendi, pone advenienti sellam tuam, pone mensam tuam, candelabrum, lucernam: certe ex eo quod accepisti gratanter appone. Sic Elias **(I Reg. XVII)**, sic Elisaeus **(IV Reg. IV)** dum declinant ad viduarum vacuas et inopes mansiones, copiose quod viduis deerat, suppleverunt. Adjecit autem Dominus ad confirmationem similitudinis hujus dicendo: *Ille autem servus qui cognovit*

voluntatem domini sui, et non se praeparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis; qui autem non cognovit et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Ille quidem qui per conscientiam peccat , merito gravius solvit conscientiae poenas; sed et iste per ignorantiae culpas, plagas ignorantiae non vitabit: Deum sicut contemnere non licet, sic non licet ignorare.

SERMO XXVII. *De scandalo tollendo.*

In procinctu belli semper vigiliae sunt militum distributae, ut insidiis nil liceat, nil pateat dolis. Perniciosissimus nimis est repentinus hostis; nam aut inscios praevenit, aut incautos praeoccupat, aut opprimit dormientes. Hinc est quod Christus rex noster ante saecula per totam saeculi noctem milites suos praemandatis vigiliarum vicibus commonuit contra diaboli, id est, veteris hostis subtilissimum dolum, contra latentes impetus vitiorum, contra criminum insidias irruentes, contra scandala quae nobis variis oriuntur ex causis, contra tentamenta praesentis vitae, contra urentes acies saecularium pressurarum, taliter admonendo: *Vigilate et orate, ne intretis in tentationem* **(Matth. XXVI, 41)**. Et statuens qualiter vigilaretur, adjecit: *Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit; beati sunt servi illi, quos cum venerit, invenerit vigilantes* **(Luc. XII, 39, 37)**. Et plane beati, quia qui vigilant et anticipant dolos hostium, de Domini sui gloriabuntur adventu. Hodie tamen Dominus ipsas nostrorum ducum contra scandala exsuscitavit, et armavit excubias, dicendo ad discipulos: *Impossibile est ut non*

*veniant scandala***(Luc. XVII)**. Hoc est, impossibile est ut non veniant hostes. Et primum fratres scire nos convenit scandala haec quid sint. Scandalorum genera sunt diversa, et prima sunt illa quae diaboli fraus parturit. Secunda sunt, quae generat calliditas humana. Tertia sunt, quae parit ipsa ex nobis suspicax et incauta natura. Et a diabolo sunt illa quae fallunt specie, quae praetendunt bona cum mala inferant: sicut illud ad Adam, cum nobis humana abstulit, dum divina promittit **(Gen. III)**. Et illud, quod per Petrum: *Non tibi hoc erit, Domine* **(Matth. XVI)**. Triumphum crucis vacuare contendit, cum fervere se nimio amore mentitur. Nam cum Dominus loqueretur passionis suae gloriam, respondit per Petrum: *Non tibi hoc erit Domine.* Venenum quam dulce serpentis: ante facit militem regis sui negare victoriam, servus ipse Dominum quam negaret. Unde Dominus servum post se mittit, scandalum remittit auctori: dicendo ad Petrum: *Vade post me;* et diabolo: *Satanas, scandalum mihi es***(Matth. XVI, 23)**. Et vere post Dominum vadit Petrus, quia ut eum sequeretur ad coelum, crucem resupinus ascendit. Sed et illud est scandalum tale, quod fecit Judaeis. Nam lapidem firmandis vestigiis latum, in totam sulcavit, et exasperavit offensam, et totius fundamenti petram vertit in scandalum, ut esset miseris ad ruinam. *Ecce pono,* inquit, *in Sion lapidem offensionis et petram scandali* **(Isai. VIII, 14)**. Hinc est quod Psalmista anxia supplicatione deposcit: *Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem* **(Psal. CXL, 9)**. Et quia transilierat offensam, scandalum vicerat, taliter gloriatur: *In petra exaltasti me, et deduxisti me, quia factus es spes mea* **(Psal. LX, 3, 4)**. Diximus primum genus scandali, dicamus et secundum quod de humana calliditate diximus evenire. Scandalum populo

Israelitico Balaam divinator objecit **(Num. XXXI; Apoc. II, 14)**, quando bellatoribus non cum ferratis viris, sed cum puellis toto lenocinio fucatis occurrit, ut arma verteret in luxum, triumphum mutaret in infamiam, et in reatum reatus evocaret ultores, et ad summam profanaret totam de turpitudine sanctitatem. Hinc est quod eum Moyses tali notavit sententia cum puniret. *Et Balaam,* inquit, *divinum occidite, quia hic misit scandalum ante filios Israel.* Scandalum molitus est Jeroboam **(III Reg. XII)**, qui ex auro vaccas populo in deos figmento miserabili collocavit, ne Deum vivum, ne verum templum, ne divinam legem, ne legitimos reges, ne patrios ritus quaereret: sic populus mancipatus errori scandalum facit juxta Apostolum **(I Cor. II)**, cum quis idolis immolata quasi nihil nocitura manducat, et insensatos lapides, et ligneos deos, qui neque sanctificare, neque pollere quid possunt, tali facto aestimat debere contemni. Sed quod ille fidei arbitratur exemplum, fit ignorantibus erroris occasio, quia non ad contemptum, sed ad cultum provocat nescientes, et convivium religionis videri facit insciis, quos sciens studio derisionis absumit. Unde bene Apostolus concludit et aperit. *Et peribit infirmus in tua seientia frater, propter quem Christus mortuus est* **(I Cor. VIII)**. Tertium genus est scandali, quod nobis nostris generatur ex sensibus, cum fallimur oculis, cum decipimur auditu, capimur odore, et sapore vitiamur. Unde Eva vetiti et lethalis cibi sic gustu est sauciata, sic visu. *Et vidit,* inquit, *mulier quod bonum est lignum ad manducandum, et quod gratum oculis ad videndum, et speciosum est ad intuendum* **(Gen. III)**. Bene ergo Dominus adjecit scandalizare sensus ipsos, dicendo: *Si scandalizaverit te oculus tuus, aut manus tua, abscinde, et projice abs te:*

melius est tibi sine oculo et manu venire ad vitam, quam toto corpore ingredi in gehennam **(Matth. V, 18; Marc. IX)**. Et quamvis Dominus lapsus et vitia jusserit sic nos secare, non membra; tamen si hoc Eva mater humani generis sic fecisset, melius sine oculo et manu in vitam venisset, quam totam posteritatem suam lamentabilem misisset in mortem. Cavere ergo oportet nos, fratres, ne scandalum faciamus aliis, ne vel ipsi alio faciente patiamur. Scandalum est quod offendit sensus, quod mentem turbat, quod confundit intelligentiae puritatem. Scandalum est, quod diabolum fecit ex angelo, quod ex apostolo reddidit proditorem, quod invexit peccatum mundo, quod hominem deduxit ad mortem. Audi Dominum dicentem: *Vae mundo a scandalis* **(Matth. VI)**. Scandalum sanctos tentat, fatigat cautos, incautos dejicit, confundit omnia, conturbat omnes: et licet in praesenti loco Dominus de scandalo suae passionis loquatur, et Judam denotet per quem venit ipsum scandalum scandalorum; tamen ne quis in hoc deveniret, admonuit, dicendo: *Impossibile est ut non veniant scandala; vae tamen illi per quem veniunt. Bonum est illi si lapis molaris appendatur collo ejus, et projiciatur in mare, quam scandalizet unum de pusillis istis* **(Luc. XV)**. Quare non lapis, sed lapis molaris: quia lapis molaris dum triticum terit, dum farinam fundit, a polline furfurem dum secernit, panem pie laborantibus subministrat. Bene ergo illi qui eligit minister scandali magis esse quam pacis, ad collum lapis alligatur molaris, ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuisset ad vitam: quia sensus ad vitam datos mortis convertit in scandalum, suadendo aliud videre, aliud audire, aliud sentire, aliud sapere, quam erat in Christo, quam erat in scientia salutari. Hinc angularem lapidem **(Isa. XXVIII, 16)**, hinc adjutorii lapidem **(I Reg. VII, 12)**, hinc

lapidem sine manibus abscissum **(Dan. II, 45)**, qui est Christus, sic pusillorum circuit et traxit ad scandalum, ut non panem vitae, sed panem lacrymarum conficeret et doloris, sicut propheta testatur, dicens: *Qui manducatis panem doloris* **(Is. XXVI, 2)**. Bene ergo illi, sicut alibi dixit, *Ut mola asinaria alligetur collo ejus***(Matt. XVIII, 6)**, et inde sumat poenam, unde sumpsit et sensum, et exaequetur jumentis insipientibus, qui noluit hominibus superna sapientibus comparari.

SERMO XXVIII. *De Matthaei Publicani ac divitis vocatione, et de Christo cum Publicanis manducante et apostolos pauperes eligente.*

Quod sit virtutibus cognata paupertas, terrena et coelestis comprobat disciplina. Athleta ad luctamen nudus accedit, confligit cum fluctibus nauta nudus, miles in acie non nisi expeditus assistit; qui tendit ad philosophiam, totum quod in rebus est ante contemnit. Est ergo virtutibus cognata paupertas; et si paupertas virtutum parens, virtutum socia sic habetur, sapere convenit, quare Christus ad virtutis officium pauperes sic elegit. Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, germanitas combinata, immo congeminata paupertas, in apostolorum principes eliguntur: pauperes censu, loco humiles, viles arte, obscuri vita, labore communes, addicti vigiliis, fluctibus mancipati, negati honoribus, injuriis dati, praesidio retis, solo piscium captu victum vestitumque conquirentes. Sed in istis quantum vilis mundanus videbatur

aspectus, pretiosas tantum animas Dei intuitus tunc videbat. Erant censu pauperes, sed innocentia locupletes; loco humiles, sed sanctitate sublimes, viles arte, sed simplicitate pretiosi; obscuri vita, sed vitae merito perlucentes; labore communes, sed proposito singulares: addicti vigiliis, sed ad coelestes victorias jam vocati; fluctibus mancipati, sed fluctibus non demersi; negati honoribus, ditati magis honoribus, non negati; injuriis dati, sed injuriis non relicti; captores piscium, sed piscatores hominum jam decreti. *Venite,* inquit, *et faciam vos fieri piscatores hominum* **(Matth. IV, 19)**; ut vitalis escae jactu, ut hamo coelestis verbi, de mortis gurgite animas ad lucem tollerent sempiternam. Captores piscium fiunt hominum piscatores, de labore transeunt ad laborem, quia labor nescit lassescere meditatus. Omnia quae de usu veniunt, non fatigant. Virtus exercitio perseverat. Hinc est quod Apostolos suos Christus humanis laboribus exercere voluit, ut eos indefessos redderet in divinis: voluit eis Deus manere fortitudinem, de exercitio praestare virtutem. Et quia fructus provenit ex labore, voluit eos labores non perdere, sed mutare: ipse ante illis usum laboris indulsit, qui postea eis tolerantiam dedit virtutis. Hinc est quod regna, gentes, carceres, vincula, tormenta, mortes, saevientes homines terris omnibus sic vicerunt. Diximus quod in apostolis amica virtutum, Deo chara, sit electa paupertas. Matthaeum de telonio divitem, de usuris locupletem, lucris saeculi onustum quod in apostolatum Christus elegerit, quid dicemus? Hodie Matthaeus de seipso sic coepit: *Et cum transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine; et ait illi, sequere me* **(Matth. IX)**. Matthaeus publicanus generat nobis non parvam suis quaestibus quaestionem, et magnum nobis negotium sua negotiatione proponit. Sed dicit aliquis: Quam

quaestionem? Quod negotium? Deus suscipit pauperes, sed divites non repellit. Habens suscipit et ad se attrahit non habentes. Abraham dives **(Luc. XVI)**, dives Job, David dives. Et quid Abraham beatius? Quid fortius Job? Quid David sanctius? Nam et Abraham post terrenos moerores pias animas et revolantes ad coelum in gremium suae consolationis includit. Et Job in ipsis divitiarum machinis diabolum et ipse vicit, et nobis vincendi eum reliquit exemplum. Abraham sic possedit divitias, ut eas saepe et oblatas contemneret et calcaret indultas **(Gen. XIV)**; et sic diligeret possidere divitias, non a divitiis possideri; habere eas ad largitatis materiam, non ad cupiditatis incendium. Sed ad haec respondetur, fuerunt sanctis innocentes divitae, utpote a Deo datae, non turpiter acquisitae; concessae ad usum vitae, non ad mortis usuram. Matthaeum vero publicanum divitiae, sic cupiditatis publicant magistrum, fornace avaritiae sic coquebant, sic alligabant vinculis cautionum, sacculorum ponderibus sic premebant, ut levari ad innocentiam, ad justitiam surgere, ad virtutem progredi non valeret. Unde et sedere ejus erat jam subsidere, non sedere. Hunc ergo talem ad sua cur vocaverit Christus, cur elegerit ad divina, nisi quaeratur altius facit altissimam quaestionem, et non tantum quaestionem, sed et scandalum, sicut illo tempore circumstantium patefecit intentio. Quomodo enim infirmitas non laboraret humana, quando videbat apud Christum pecuniam sic valere, ut daret fraudulento fidem, venali gratiam, cupiditatis magistro officium largitatis, doctori fenoris magisterium sanctitatis, publicano saeculi coeleste secretum? Urebat videntes, quod usura quae vastat terram tollebatur ad coelum, et hanc quam detestantur homines Deitas advocabat. Sic autem sensisse tunc videntes aperit

Matthaeus ipse, qui dicturus vera de se, non potuit haec tacere. *Cum autem Jesus discumberet in domo, ecce veniebant multi Publicani et peccatores, et discumbebant cum eo et discipulis ejus. Pharisaei autem videntes, dicebant discipulis ejus: Quare cum Publicanis et peccatoribus manducat magister vester?* Et hoc dicebant Pharisaei, ut esset magnum malum, quod et malis poterit displicere: et si erat nefas publicanos Christo participes, vel in cibo esse, divinis sociare quid erat publicanum? Fratres, in quaestione hac ingenium laboraret interpretis, si non ipse Dominus, cui fit ipsa quaestio, totum quod est quaestionis auferret. Repetamus ergo ordinem lectionis: Christus quare ad Matthaeum venerit audiamus. *Cum transiret,* inquit, *Jesus.* Non dixit, cum staret ibi: transivit, et pertransivit inde Jesus, ne Matthaeus remaneret ibi; transivit inde Jesus, ne Matthaeus ibi taliter permaneret. *Vidit hominem.* Non dixit, vidit Matthaeum, quia in Matthaeo hominem liberarat; hoc est, homines quos pecunia possidebat servire Deo nequeunt, pecuniae servientes. *Non potestis,* inquit, *Deo servire et mammonae***(Matth. VI)**. *Veni, sequere me.* Non dixit, Affer ad me, quia Matthaeum, non Matthaei sacculos requirebat. *Veni, sequere me.* Hoc est, depone pondera, disrumpe vincula, solve laqueos. *Me sequere.* Quaere te, perde usuram, ut te valeas invenire. Sed jam Pharisaeis quid responderit, audiamus: *Non est opus,* inquit, *sanis medicus, sed male habentibus.* Ecce quare ad Matthaeum venerat Christus, ut avaritiae curaret vulnera, ut saniem sanaret usurae. *Euntes,* inquit, *discite, quid est Misericordiam volo, et non sacrificium.* Misericordiam voluit, ut Matthaeus, quod tulerat per miseriam, in misericordias prorogaret; et inde redimeret poenam, unde comparaverat culpam. *Non veni*

vocare justos, sed peccatores. Sic dicens, non repulit justos, sed injustos, qui se justos mentiebantur, exclusit. Christus ergo quod ad peccatores venit, peccata delere voluit, non peccatoribus voluit commanere. Quod est dare vitam mortuo, hoc largitatem tribuere est avaro. Itaque Christus quod Matthaeum vocat, non est illa pecuniae ratio, sed est ratio tota virtutis. Denique Matthaeus mox factus est terrae pauper, ut dives haberetur in coelo.

SERMO XXIX. *De eisdem, et de auro.*

Cum Matthaeum publicanum Dominus ad apostolatus fastigium evocat et extollit, dat manum lapsis, spem restituit desperatis, reddidit vitae, quos sibi jam mors detinebat addictos. *Cum praeteriret,* inquit, *Jesus, vidit Levi Alphaei sedentem ad telonium***(Marc. II)**. Sedebat utique, qui stare non poterat pondere cupiditatis oppressus, et ipsa totus conscientia fraudis incurvus. Aurum natura grave, gravius fit avaritia nimis. Hinc est quod plus habentem deprimit quam ferentem, et vehementius aggravat corda quam corpora. Nascitur in terra profunda, sectatur ipsa montium fundamenta, perque ima venarum caecis discurrit anfractibus, et dum suam semper repetit ad naturam coelestes animos ad inferna deponit: obscurat sensus semper, alta mentium semper in terrena demergit. Aurum erogare bonum, reponere malum, contemnere validum, fugere persecurum: quod sicut vincere virtutis est, ita felicitatis est evasisse. Auri furor ardentius humano fervet in pectore quam caminus totus ignescit incendiis, et acrius homines dissolvit in terra quam solvitur in

calore flammarum. Crudelitatis dominus, saevus hostis, amando laedit, nudat ditando, ipsum etiam captivat aspectum, fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, suadet fraudes, imperat latrocinium. Et quid plura? Hoc est, quod Apostolus dixit: *Radix omnium malorum est avaritia***(I Tim. VI)**. Est commutatio sane una, si homo prudens illud ante mittat ad coelum, quam mittatur ab illo, ut stultus, in Tartarum. Mittat per manum pauperis, quia quidquid propter Deum pauperi dedit, ad coelum sine dilatione transmittit. Merito Matthaeum Dominus talibus vinculis absolvi cupiens praepeditum suscitat, dicendo: *Sequere me.* Hoc est me sequere de supernis ad superna tendentem, et non aurum de inferis ad inferna mergentem. *Ubi fuerit thesaurus tuus, illic et cor tuum erit***(Matth. VI)**. Aurum patriarcharum stirpem, progeniem sanctam, tantam germanitatis singularem coronam adeo corrupit, et totius reddidit pietatis extorrem, ut Joseph Aegyptiis, fratrem barbaris, innocentem noxiis, ingenuitatem traderent servituti **(Gen. XXXVII)**. Sic siccavit mentes, sic corda depressit, sic quod in eis fuerat humani sensus, ferinam in rabiem commutavit, ut non offensam Dei, non sancti patris dolorem, non proprii sanguinis sensum meminisse permiserit. Intuere quid auro gravius, quod cum mores hominum perdit, perdit et naturam. Aurum Judaicum populum sic suo captivavit aspectu, vicit illecebris, specie perdecepit, ut hoc esse Deum crederent, et Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum denegarent; sic convertit homines in jumenta, ut vituli caput, caput suum crederent, et omnium rerum capiti caput pecudis anteferrent **(Exod. XXXII)**. Attendite quam sit pernicies ista fugienda, quae cum mores hominum, honestatem, vitamque perdiderit, ipsum quoque Deum voluit

homini et contendit auferre. Hoc est, quod Judam fecit esse proditorem, ut hominem cogeret Deum negare, vendere germanum sui sanguinis, distrahere conditorem, et ipsum sanguinem taxare pretio quem sponte Dominus erat nostrum largiturus in pretium **(Matth. XXVI)**. Sed ne multa super hoc generent exempla fastidium, transeamus ad reliqua. *Sequere me, et surgens secutus est eum.* Saepe legitur et in hoste utilis virtus, saepe in adversario comprobatur. Matthaeus non subtrahitur operi, sed mutatur, et telonium suscipit magis quam relinquit, ut mansura Deo, non homini peritura conquirat, ut non trigesimum in quadragesimum qui quagesimumque nummum tristis redigat supputator; sed trigesimum in sexagesimum et centesimum gaudii fructum laetus recondat divinis commodis profuturum. *Et surgens secutus est eum.* Generosus animus, qui sic ea quae magna putarat, facile, et quasi nulla contempsit: apparet illum per ignorantiam lucra ante praesentia conquisisse, a quibus ut se sensit, et vidit liberum, sic raptus est ad divina. *Et factum est, dum accumberet in domo illius, multi Publicani et peccatores discumbebant cum Jesu et discipulis ejus.* Discumbebat Jesus plus in Matthaei mente quam sigmate, et epulabatur non cibis, sed reditu peccatoris, ut revocaret convivio, collegio, humanitatis affectu, dulcissima sui confabulatione discumbentes, quos sciebat posse judicis agnita potestate dissolvi, percelli terrore majestatis suae, de nuda mox praesentia posse prosterni, velatus humano corpore, qui homini voluit subvenire. Occultavit dominum, qui servis dignatus est fiduciam non negare; majestatem texit, qui fragilem studuit parentis amore complecti. Sed offenduntur Judaei, dicentes: *Quare cum Publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester?* Miraris, Judaee, cur

misceatur convivio peccatorum, qui propter peccatores et nasci voluit, et non recusavit occidi: oblatras cur peccatorum vinum bibat, qui pro peccatoribus suum sanguinem fudit. Et si vis posse amplius, suscepit ipse peccatum, ne perderet peccatores; in se sententiam suam judex retorsit, ut amasse se peccatores proderet magis solvendo debitum quam donando. Sed talibus ipsum Dominum respondisse sufficiat, *Non necesse habent sani medico, sed male habentes; non enim veni vocare justos, sed peccatores.* Et quis non erat aegrotus, ipsa generis humani sic aegrotante natura? Ad omnes ergo venit, qui omnes male habentes ut curaret invenit; sed plane mori meruit, qui medicum contempsit ne se accusaret, vel confiteretur aegrotum. Sed dicti sui Dominus aperit mox figuram, dicendo: *Non enim veni vocare justos, sed peccatores.* Non hic Dominus justos respuit, sed superbos; et eos notat, qui cum non sint, esse se jactant justos. Et ubi erant justi, cum juxta prophetam: *Non erat qui faceret bonum, non erat usque ad unum***(Ps. XIII)**? Ut intelligant aegritudinem, medicum, ut curentur, admittant, confiteantur se peccatores, ut modo Christus parens et conviva largiatur veniam, ne post judex ferat in contumaces debitam sine fine sententiam.

SERMO XXX. *De eisdem.*

Hodierna evangelica lectio Matthaeum publicanum sic in apostolum commutavit, ut qui erat fraudator pecuniae fieret gratiae distributor, et de impietatis schola ad pietatis magisterium perveniret; fieretque doctor misericordiae, qui avaritiae fuerat institutor. *Dum transiret Jesus, vidit hominem*

*sedentem in telonio, Matthaeum nomine***(Matth. IX)**. Cum transiret inde Jesus, bene transiret inde: transibat Judaeam, ut veniret ad gentes; praeteribat Synagogam, ut Ecclesia permaneret; praetergrediebatur carnis patriam, ut deitatis suae remearet ad sedem. In Christo, fratres, transitoria est carnis injuria, in quo divinitatis honor est sempiternus. *Dum transiret inde, vidit hominem.* Vidit plus divinis oculis quam humanis. *Vidit hominem,* ut peccata hominis non videret. Vidit opus suum, ut despiceret opera peccatorum. Vidit illum Deus, ut ille videret Deum. Vidit illum Christus, ut ille pecuniae latebras amplius non videret. Vidit illum christus sedentem, quia pressus cupiditatis pondere, surgere non valebat. Fratres, deterius sedebat in telonio publicanus iste, quam paralyticus, de quo ante diximus, jacebat in lecto. Quia ille carnis patiebatur paralysim, iste mentis; in illo fuerat compago turbata membrorum, in isto totus ordo fuerat sensuum dissipatus; ille jacebat captus carne, sedebat corpore et animo iste captivus; ille doloribus succumbebat invitus, iste vitiis voluntarius serviebat; iste sibi innocens avaritiae videbatur in crimine, ille se cognoscebat inter vulnera peccatorem; iste lucrorum cumulabat peccata, ille dolorum gemitibus peccata delebat. Merito igitur paralytico dicitur, *Confide, fili, dimittuntur tibi peccata tua***(Matth. IX)**, quia compensarat delicta doloribus; publicano autem dicitur: *Veni, sequere me.* Hoc est, ut sequendo me repares quod consequendo pecuniam perdidisti. Sed dicit aliquis: Quare Publicanus, qui major videtur in crimine, major habetur in munere? Nam mox apostolatus certa praeditus dignitate, non solum ipse accepit, sed aliis indulgentiam tribuit peccatorum: totum orbem splendore evangelicae praedicationis irradiat, et paralyticus sola dignus venia vix

habetur. Vis nosse quare plus consecutus sit Publicanus? Quia juxta Apostolum, ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia **(Rom. V)**. Scimus ut Publicanus gentilis populi typum teneat, paralyticus Judaici populi sit figura, qui hodieque malae valetudinis tenetur in lecto, ut nisi portatus fuerit fide gentium, oblatus Christo miseratione sanctorum, Christiani populi credulitate salvatus, ad domum fidei, ad domum patriae non potest pervenire. *Et discumbente eo in domo, ecce veniebant,* inquit, *multi publicani et peccatores, et discumbebant cum eo et discipulis ejus. Videntes autem Pharisaei dicebant discipulis ejus, Quare cum publicanis et peccatoribus magister vester manducat?* Arguitur Deus, quia inclinat se homini, quare conjacet peccatori, quare esurit poenitentiam, quare sitit reditum peccatorum, quare acceptat misericordiae fercula, quare sumit poculum pietatis. Fratres, venit ad prandium Christus, venit ad convivium Vita, ut faceret secum convivere morituros; jacuit Resurrectio, ut de sepulcris surgerent qui jacebant; decubuit indulgentia, ut peccatores levaret ad veniam; venit ad humanitatem divinitas, ut ad divinitatem veniret humanitas; venit judex ad reorum prandium, ut humanitas praeveniret reatus sententiam; venit ad languentes medicus, ut reficeret convescendo defessos; inclinavit pastor bonus humeros suos, ut ovem perditam salutares reportaret ad caulas. Sed hoc Pharisaeus detestatur et arguit, qui prandium Dominicum putat non virtutis esse, sed ventris; non spiritus, sed carnis; non divinae bonitatis, sed voluptatis humanae; terreni luxus, non gratiae coelestis. Sic, sic se videt, qui Deum non videt. Quis arguit medicum jacentibus conjacentem, nisi humanae salutis inimicus? quis pastorem subnixum lasso pecori reprehendit, nisi qui lucrosi gregis amorem nescit?

quis judicem de pietate judicat, nisi ille qui fuerit desperatus? quis communionem Dei, nisi sacrilegus, spernit? indulgentiam quis, nisi crudelis horrescit? *Quare magister vester cum Publicanis et peccatoribus manducat?* Et quis est peccator, nisi qui se peccatorem negat? Magis ipse peccator est, et, ut verius dicam, ipse jam peccatum est, qui se jam non intelligit peccatorem. Et quis injustus, nisi qui se judicat justum? Legisti, Pharisaee, *quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens***(Ps. CXLII)**. Quamdiu sumus in mortali corpore, et fragilitas dominatur in nobis; et si actu peccata vincimus, vincere peccata cogitationum non possumus, et injustitias fugere: qui si corpore possumus evitare, et si conscientiam malam devincere valemus, culpas negligentiae, ignorantiae peccata quemadmodum possumus abolere? Pharisaee, confitere peccatum, ut Christi venire possis ad mensam, ut sit tibi panis Christus et panis ipse frangatur in tuorum veniam peccatorum, ut fiat tibi poculum Christus, qui in tuorum delictorum remissionem funditur. Pharisaee, prande cum peccatoribus, ut possis prandere cum Christo; agnosce te peccatorem, ut tecum prandeat Christus; intra cum peccatoribus convivium Domini tui, ut possis non esse peccator; intra domum misericordiae cum Christi venia, ne cum tua justitia extra domum misericordiae puniaris exclusus: agnosce Christum, audi Christum, audi Dominum tuum, audi coelestem medicum, calumnias tuas peremptorie confutantem. *Non est opus sanis medicus, sed male habentibus*. Si vis curam, agnosce languorem. *Non veni vocare justos, sed peccatores*. Si cupis misericordiam, confitere peccatum. *Euntes,* inquit, *discite quid est, Misericordiam volo, et non sacrificium***(Ose. VI)**. Christus misericordiam vult, et non sacrificium; aut quod

sacrificium quaeret, qui ut te quaereret sacrificium factus est ipse? *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Non repulit justos, sed quia sine Christo innocens non habetur in terris. *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Sic dicendo non repulit justos, sed quia omnes reperit peccatores. Audi Psalmistam. *Dominus de coelo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum***(Psalm. XIII)**. Fratres simus, simus peccatores confessione nostra, ut Christi venia non simus peccatores.

SERMO XXXI. *De Pharisaeorum et discipulorum Joannis jejunio.*

Bonitas virtutum mater, malitia origo vitiorum; virtutes comitatur gloria, inhaeret vitiis cognata confusio; sicut vitia teguntur dolis, ita illustrantur libertate virtutes. Hinc est quod Christus virtutum lux, agebat libere, loquebatur pure, praestabat ut Deus, patiebatur ut parens, ut dominus arguebat: Judaei vero viperinum germen, genitricis mors, genitoris occisio, dum perimunt Christum Synagogae matris uterum diruperunt. Vere sicut scriptum est: *Progenies viperarum***(Matth. III)** submittebant capita, adulabantur lingua, vulnera dabant dolis, blasphemiis venena fundebant: et quasi non sufficeret ad odium contemptus, despectus ad injuriam, sic Christum per sequebantur insidiis, tentabant dolis, interrogatione pulsabant, appetebant contumeliis, et tota

cupidi simulatione vallabant. Objiciebant curandos sabbato, ut si non curasset, fieret de impossibilitate contemptus; de lege manaret calumnia si curasset. Interrogabant in qua potestate faceret sua jussione virtutes **(Luc. XX)**, ut si dixisset, deitatis, invidiam commoverent; si tacuisset, artis magicae crimen inferrent. Dicebant enim *in Beelzebub principe daemoniorum ejicit daemonia***(Matth. XII)**: et, sicut hodie lectum est, apud discipulos in magistrum notam de Publicanorum convivio componebant. Apud magistrum discipulos jejunii nescios gulae deditos accusabant; sed discipulis de magistro, magistro de discipulis odiorum causas, discordiae semina livore jactabant. *Accesserunt,* inquit, *discipuli Joannis, dicentes: Quare nos et Pharisaei jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant***(Matth. IX)**? Et cum discipulis Joannis quae societas Pharisaeis? nisi quia junxerat invidia, quos disjunxerat disciplina. Hic jam sua perdit jura zelus, junxit disjungere consuetus. Judaei postponi Moysen Domino non ferebant, discipuli Joannis Christum nolebant Joanni ullatenus anteferri: sic in Christum fremebant utrique livore communi. *Quare nos et Pharisaei jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant?* Quare? quia penes vos est de lege, non de voluntate, jejunium; jejunium non jejunantem respicit, sed lubentem. Et quis vobis jejunii fructus est, qui jejunium jejunatis invitum? Jejunium est singulare sanctitatis aratrum, colit corda, eradicat crimina, evellit delicta, vitia subruit, charitatem serit, copiam nutrit, parat innocentiae messem. Discipuli ergo Christi in tota sanctitatis segete constituti, et virtutum manipulos colligentes, habentes panem jam novi fructus, inveterata non possunt jejunia jejunare. Quae jactantur verbis, pallore proponuntur, venditantur defectu, placent humanis oculis,

non divinis. *Quare nos et Pharisaei jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant? Respondit Dominus: Numquid possunt filii sponsi jejunare, quamdiu cum illis est sponsus?* Quid est hoc? Interrogatus Joannes sponsum esse sic testatus est Christum: *Qui habet sponsam sponsus est; amicus autem sponsi, qui stat et audit cum gaudio, gaudet propter vocem sponsi***(Joan. III)**. Convenienter ergo discipulis Joannes magistri sui voce respondit, ut vel illi crederent et non cogerent tempora sponsi laeta tristis intrare jejunii: quia qui quaerit sponsam jejunia seponit, relinquit austera, totum se dat gaudiis, epuiis indulget, totus blandus, totus amabilis, totus festivus incedit, et facit totum quod sponsae tenera requirit affectio. Christus ergo qui tunc Ecclesiam desponsabat, indulgebat se mensis, convivantibus se non negabat, humanum, comem, blandum se pia charitate reddebat, donec divinis humana conjungeret, et faceret de terrena societate coeleste consortium. Adjecit Dominus dicens: *Nemo immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem ejus a vestimento, et pejor scissura fit.* Antiquae legis supellectilem dicit Judaicis studiis attritam, corruptis sensibus, sectis scissam, impuris actibus obsoletam. Pannum rudem Evangelii nuncupat indumentum. Sed audi pannum non scissurae partem, sed principium texturae. Tunc enim primum regalis indumenti tela de Christi vellere texebatur, de vellere quod dabat Agnus. *Agnus Dei qui tollit peccata mundi* **(Joan. I)**. Texebatur autem regium vestimentum, quod in purpureum fulgorem cruor tingeret passionis. Merito ergo Christus hunc pannum rudem Judaicae vetustati prohibebat immitti, ne pejor scissura fieret, si Judaicam vetustatem novitas scinderet Christiana. Et geminat exemplum, dicens: *Neque mittunt*

vinum novum in utres veteres, alioquin rumpunt utres; et vinum effunditur, et utres pereunt; sed vinum novum mittunt in utres novos, et ambo conservantur. Utres veteres Judaeos vocat; novos utres nuncupat Christianos: quia sicut utres pellium ab omni squalore purgantur, et pigmentis liniuntur odoratis, ut saporem vini possint inviolabilem custodire, ita jejuniis corpora humana ab omni carnalium delictorum squalore purgantur, et fiunt utres divinis torcularibus apti, ut de prelo crucis accipiant vinum novum, et incorruptam novitatem conservent. Sed hoc sicut accipiunt Christiani; ita Judaei, nisi Christiani fuerint, non habebunt: qui corrupti vitiis et inveterati malis, vinum novum quod est Evangelii verbum, sic acceperint ut rumpantur et fundant. Agnoscendum est ergo quia Christus per exempla haec non discipulos suos noluit jejunare, sed noluit jejunium verum fraudulento miscere jejunio.

SERMO XXXII. *De eo qui habebat manum aridam.*

Omnia signorum Christi opera stupenda virtutum, non humanitus, neque casu, sed divina procuratione credenda sunt evenisse, sicut hodie nobis evangelicum demonstravit eloquium. *Et intravit,* inquit, *Jesus in synagogam, et erat ibi homo habens manum aridam* **(Marc. III)**. Christus quidem ingreditur synagogam, sed Judaeus nec recipit intrantem, nec agnoscit praesentem, nec operantem caecatus intelligit. Cernite quam nihil sit praesentia corporalis, ubi fuerit mentis miseranda separatio; sicut contra nihil efficit

absentia corporalis, ubi corda fuerint sociata per fidem.*Et erat ibi homo, habens manum aridam.* In hoc homine omnium hominum imago figuratur, in hoc geritur cura cunctorum, in hoc universorum sanitas diu exspectata reparatur. Aruerat enim manus hominis magis stupore fidei quam siccitate nervorum, et plus culpa conscientiae quam debilitate carnali. Antiqua nimis ista erat, et quae in ipso mundi principio contigerat aegritudo, nec arte hominis aut beneficio poterat haec curari; quae justa Dei fuerat indignatione contracta, tetigerat vetita, inconcessa praesumpserat, cum se ad arborem sciendi bonum, malumque porrexerat **(Gen. III)**, auctore indigebat, non qui malagma imponeret, sed qui posset illatam relaxare sententiam, et ignoscendo resolvere quod religaverat indignando. In hoc homine nostrae tantum geritur umbra sanitatis, perfecta autem salus nobis reservatur in Christo, quia tunc ariditas nostrae manus miserando dissolvitur, cum cruore perfunditur Dominicae passionis, cum illo vitali ligno crucis extenditur, cum carpit fructuosam de dolore virtutem, cum totam arborem salutis amplectitur, cum clavis Domini corpus affigitur, quo numquam ad arborem concupiscentiae, et aridae redeat voluntatis. *Observabant,* inquit, *pharisaei si sabbatis curaret, ut accusarent eum.* Ad infamiam judicis et nequitiam cognitoris, quaeritur de cura crimen, de pietate accusatio, reatus de virtute, de salute supplicium. Sed mirum non est: semper offendunt bona malos, pia impios, sancta profanos; aut quando non lascivus disciplinam, virtutem vitiosus, innocentiam criminosus accusat? Observabant solliciti sacerdotes sabbatis, non si peccaret, sed si curaret, ut accusarent eum. Amatores criminum invigilant, insidiantur in accusatione virtutum, quasi contra salutem, non pro salute

sabbatum sit provisum. Si sabbatis curaret; observant: tali legis interprete, non dico laborat nimis, sed funditus et exspirat aegrotus. Sabbatum non impie curam denegavit infirmis, sed tota pietate aliquoties quietem praestitit fessis nimio labore mortalibus. *Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium,* professor debilitatis propriae, supernae pietatis exactor, testis divinae virtutis, Judaicae incredulitatis assertor. *Surge in medium,* ut quos non compungit virtus tanta signorum, quos non opera tantae salutis inclinant, vel debilitatis tantae miseratio constringat et mitiget. *Tunc dicit eis, licet sabbatis benefacere an male; animam salvam facere, an perdere?* Hoc dicendo, bonitatem commendat operis sui, et illorum malitiae conceptae conscientiam accusat: quia cum ille hominem salvum facere corpore animoque gestiret, illi eum accusandi studio perdere moliuntur, qui et patiebantur eum sabbatis curare; insidiantes animo utrum curaret, ut cum curasset, sensus sui malignitate damnarentur, et essent tali patientia quam ipsa malitia nequiores, et plus furentes dolo quam tali judicio dementes. *At illi tacebant, et circumspiciens eos cum ira, contristatus super caecitate cordis eorum.* Circumspiciens dixit, non conspiciens, id est, non tantum faciem ut homo intuens, sed ut Deus corpora, corda, mentes, sensus, praeterita, praesentia, futura contemplatus. *Circumspiciens eos cum ira, contristatus.* Irascitur ut dominus, contristatur ut parens, dolet ut homo, intuetur ut Deus. *Dicit homini, extende manum tuam; et extendit, et restituta est manus illius.* Extende manum tuam: jussione solvitur, quae fuerat jussione devincta. *Extende manum tuam.* Agnovit poena judicem, opus Deum, indulgentia prodidit conditorem. Orate, fratres, ut sola Synagoga tali debilitate fuscetur; nec sit in

Ecclesia cujus manum arefaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas aegrotam constringat: sed si acciderit idipsum, audiat Dominum et cito eam in opere pietatis extendat, relaxet, et in misericordia, in eleemosynis porrigat. Sanari nescit, qui nescit pauperi fenerari. *Tunc egressi Pharisaei statim cum Herodianis consilium faciebant, quomodo eum perderent.* Semper Judaeus Herodianis jungitur, ut invadat Christianos. *Jesus,* inquit, *cum discipulis secessit ad mare.* Ut comparatione fluctuum praviorem Judaeorum probaret et demonstraret errorem. Sed quia Jesus, deserviente navicula, id est, Ecclesia, sequestratur a confusione turbarum, et Christiani populi gubernator residet indefessus vario genere medendi, et imperavit ventis et mari **(Marc. IV)** ut tandem tranquillitatis obedientia conquiescant, juxta prophetam: *Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum* **(Psal. II)**, ut sub jugo pietatis manentes, divinae gloriae mereamur esse participes.

SERMO XXXIII. *De filia archisynagogi, degue muliere sanguinis pro fluvio laborante.*

Audituri estis hodie, fratres, et, sancto evangelista Marco referente, mecum pariter cognituri qualiter ante Christum Synagogae prolabitur et proruit principatus, et eum duplici modo Deum et Dominum confitetur, cum adoret pro legis imperio sic dicentis: *Dominum Deum tuum adorabis* **(Deut. VI)** et redditorem vitae indicat, cum salutem filiae morientis implorat. *Venit,* ait, *ad eum quidam archisynagogus nomine Jairus: et videns eum, procidit ante pedes ejus, et deprecabatur eum multum dicens, Filia mea in extremis est; veni, impone manum tuam super eam, ut salva sit et*

vivat **(Marc. V)**. Antequam sermo evangelici sensus aperiat sacramentum, libet in hoc loco paululum parentum prodere passiones, quas sumunt et proferunt de affectibus et amore filiorum. Circumstante familia inter tenera et blanda obsequia propinquorum, molli filia decumbit in lectulo: pater pronus sicca jacet et versatur in terra; illa deficit corpore, hic mente et animo contabescit; illa secretas languoris sui sustinet passiones, hic foedus et lugubris totus, toto fertur et jactatur in populo; illa moritur ad quietem, hic vivit ad poenam. Et certe omisimus anxia parentum vota cum gignunt: periculosos ordines sobolem cum producunt, cum nutriunt, moestos labores et juges poenas cum fuerint aegrotantes: pejor est mortis dies pignora cum praecedunt. Heu me! cur tanta filii nesciunt? cur ista non sentiunt? cur vicem parentibus reddere non desudant? et tamen parentum pietas perseverat: quia quidquid filiis parentes impenderint, repensabit parentibus parens omnium Deus. Sed ad proposita redeamus. *Venit autem quidam archisynagogus, nomine Jairus, et videns eum procidit ante pedes ejus, et deprecabatur eum multum, dicens: Filia mea in extremis est; veni, et impone manum tuam super eam, ut salva sit.* Quod supplicatione flebili extrema filiae sic lamentatur, quo remedium languoris sic postulat, desperatum satis probat et demonstrat affectum; unde est quod curae ordinem sic deposcit: *Veni, impone manum tuam super eam.* Aegrotus non quemadmodum curetur imperat, sed tantum ut curetur implorat. Sed cum esset archisynagogus, legis notitiam hic habebat; et cum verbo caetera, hominem manu Dei legerat esse figuratum. Credidit ergo Deo, quia eadem manu qua creatam senserat filiam, recreari et reduci posset ad vitam. Cognovimus quid sit. *Veni, et impone manum tuam super eam.* Ut qui sponte

posuit ad creandum, ad reparandum iterum exoratus imponat. Hoc est quod propheta fatetur, cum decantat in Psalmis: *Tu formasti me, et posuisti super me manum tuam* **(Psalm. CXXXVIII)**. Quia qui posuit cum formaret ex nihilo, imposuit iterum, ut reformaret ex perdito. Denique idem Psalmista, ut manus hujus salutare sensit, et adeptus est largitatem, repetitam prorupit in vocem: *Dextera,* inquit, *Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me; dextera Domini fecit virtutem* **(Psal. CXVII)**. Et ut meruisse se quod archisynagogus poposcerat demonstraret, adjecit: *Non moriar, sed vivam.* Ille, cum peteret, dixerat: *Veni, impone manum tuam, ut salva sit, et vivat;* hic jam consecutus exsultat: *Non moriar, sed vivam.* Dextera Domini Christus est, sicut prophetico docemur eloquio. Et vere *fecit virtutem* diabolum dum debellat; dum alligato forti, sicut ipse dixit, vasa fortis diripit **(Matth. XII)**; dum infernum destruit, dum ipsam mortificat mortem. Et vere exaltavit nos, quos de profundo extulit, et elevavit ad coelum. Sed jam ad mulierem sermo transeat, quae occulto vulneri et verecundo languori remedium sic quaesivit, ut et suum pudorem tegeret, et curantis reverentiam custodiret. Et *abiit cum illo, et sequebatur,* inquit, *eum turba multa, et comprimebant eum: et ecce mulier quae erat in profluvio sanguinis annis duodecim, et fuerat multa perpessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec profecerat quidquam, sed deterius habebat, cum audisset de Jesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum ejus, dicens: Si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus, et sensit corpore quod curata est a plaga.* Non tantum duo maria confunduntur fluctibus suis, quantum mulieris hujus animus

ancipiti cogitationum cumulo jactabatur. Post certamina desperata medicorum, post medicamina sumptuosa, post inanem et antiquissimam curam, ubi ars et peritia jam defecerat curantem, ubi languentis omnis jam consumpta fuerat substantia, ipsi auctori verecundum vulnus non casu, sed divinitus occurrit, ut quod humana arte tot annis curari non potuit, sola fide et humilitate curaretur. Mulier stabat eminus, quam natura pudore perfuderat, quam per hoc immundam Judaica lex notarat, dicens: *Immunda erit, et sanctum non continget* **(Lev. XIV)**; contingere metuens, ne Judaicum furorem, ne legis posset subire sententiam. Dicere non est ausa, ne circumstantium confunderet et oneraret auditum, ne fieret populorum fabula, quae tot annis stadium et σκάμμα fuerat passionum. Siquidem et amplius ferre et sustinere dolor diuturnus et continuus non sinebat, et deliberandi tempus Christi praetereuntis celeritas amputabat, et e contra noverat quod tacenti, quod occultanti, morbum suum sanitas non daretur. Inter haec bella cogitationum, solam salutis viam mulier, curam ut furaretur, invenit, ut raperet tacita quod petere non valebat, et pro sua verecundia et pro reverentia praestaturi; et quae non merebatur corpore, corde perveniret ad medicum, fide Deum, manu tantum tangeret vestimentum: sciens hanc fraudem non solum veniam, sed et remedium praestaturam, quam non voluntas, sed necessitas verecunda generavit; praesertim cum et furantis lucrum quaereret, et ei cui auferebatur nullum gigneret detrimentum. Pium latrocinium, quod ministra fide, fide attrahente committitur. Ecce ubi virtus est quaesita contrariis, ubi fraus fide conveniente quod nitebatur obtinuit. Mulier inter comprimentes, ut nesciretur accedit, et praesumpsit furari se posse curam fide sola, ut habitu lateret et corpore;

retro accedit, et ad videndum se judicabat indignam. Curavit fides intra ictum temporis, quod duodecim annis ars humana curare non potuit. Post hoc exemplum suo vitio longa trahit in languoribus tempora, et sua negligentia diu laborat, qui sola fide nescit curari, sed aromatum dispendiis onerari. Tetigit vestimentum mulier, et curata est: et ab antiquo est absoluta languore. Miseri, qui quotidie corpus Domini tractamus et sumimus, et a nostris vulneribus non curamur. Non Christus infirmantibus, sed fides deest: nam multo magis modo in nobis manens poterit vulneratos curare, qui latentem mulierem praeteriens sic curavit. Sufficit hodie, fratres, furta fidei, et Domini praetereuntis narrasse virtutem: cur autem Dominus veluti ignorans quaerit, quam virtutis suae opere scit curatam, quia nunc longum est, sequenti sermone narrabimus.

SERMO XXXIV. *De eisdem.*

Omnes evangelicae lectiones, fratres charissimi, magna nobis et praesentis, et futurae vitae commoda largiuntur. Sed hodierna lectio, et totum quod est spei, contulit, et quidquid est desperationis exclusit. Est nobis dura et deflenda conditio: peccare nos cogit fragilitas innata, et confiteri prohibet confusio cognata peccati; malum enim facere pudor non est, et pudor est confiteri: timemus dicere, quod committere non timemus. Sed hodie mulier, cum quaereret medicinam tacitam vulneri verecundo, invenit silentium, per quod possit peccator ad veniam pervenire. Prima est felicitas in peccatorum turpitudinem non venisse, sed felicitas est

secunda peccatorum veniam peccatis latentibus invenisse. Hoc propheta senserat, qui dicebat: *Beati, quorum remissae sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata* **(Psal. XXXI)**. *Ecce,* inquit evangelista, *mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur ab annis duodecim, accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti ejus* **(Matth. IX)**. Confugit mulier ad fidem subitam, cui longa defecerat cura: quae confundebatur medicinam petere, furari voluit sanitatem; nesciri se ab eo voluit, a quo se credidit posse salvari. Ut aer ventorum turbine, sic cogitationum procellis mulier turbabatur: confligebat cum fide causa, cum timore spes, necessitas cum pudore; timoris frigus exstinguebat crudelitatis ardorem, obscurabat lucem fidei vis pudoris, spei confidentiam necessitas verecunda frangebat. Sic mulier magni maris instar confusis aestibus jactabatur: quaerebat quomodo faceret occultum de publico, de turba secretum; agebat ut sibi et rediret sanitas, et verecundia non periret; curabat ne cura sua ad curantis redundaret injuriam; providebat ut redderetur sibi salus, salva reverentia Salvatoris. Tali ergo sensu mulier merito de summitate fimbriae pervenit totam ad deitatis summam. *Accessit,* inquit, *retro.* Sed ubi retro? *Et tetigit fimbriam vestimenti ejus. Accessit retro.* Sed ubi? Retro nil erat, ibi faciem quam declinabat invenit. Erat in Christo corpus multiplex, sed erat deitas simplex; erat totus oculus, qui post se supplicem sic videbat. *Accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus.* O quid ista mulier vidit habitare in interioribus Christi, quae in Christi fimbria divinitatis totam vidit inhabitare virtutem! O quam docuit mulier quantum sit corpus Christi, quae in Christi fimbria tantum esse monstravit! Audiant Christiani, qui quotidie corpus Christi attingunt, quamnam de ipso corpore sumere

possunt medicinam, quando mulier totam rapuit de sola Christi fimbria sanitatem. Sed quod nobis flendum est, mulier de vulnere medicinam tulit, nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus. Hinc est quod Apostolus tangentes indigne corpus Christi taliter admonet, et deplorat: Qui enim tangit indigne corpus Christi, judicium sibi sumit. Et quod inde temeritas infirmitatem capiat, unde fides accipere debebat sanitatem, rursus intulit: *Propterea inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi* **(I Cor. XI)**. Item dormientes mortuos dicit, quos luget in vivo corpore jam sepultos. Petrus et Paulus, principes fidei Christianae, notitiam nominis Christi toto orbe diffuderunt; mulier accedendi ad Christum prima tradidit disciplinam; mulier prima dedit formam quomodo peccator tacita confessione deleat sine confusione peccatum; quomodo delinquens, soli Deo cognitus, de reatu nudare apud homines verecunda conscientiae non cogatur; quomodo homo possit venia judicium praevenire. *At Jesus,* inquit, *conversus, et videns eam,* inquit, *Confide, filia, fides tua te salvam fecit.* At Jesus conversus non motu corporis, sed divinitatis aspectu. Christus conversus est ad mulierem, ut mulier converteretur ad Christum, ut ab ipso curam sumeret unde sumpserat vitam, et sciret sibi praesentis vulneris causam fuisse perpetuae rem salutis. *Conversus et videns eam.* Vidit eam divinis oculis, non humanis; vidit ut saluti redderet, non ut agnosceret quam sciebat; vidit eam; donatur bonis, malis caret, quem viderit Deus. Hoc universitas sentit ex usu, de felicibus sic dicendo: *Vidit illum Deus.* Vidit ergo istam Deus, quam curando reddidit sic felicem. Et quid plura? Christus mulieris docuit exemplo, quam fides sola totam proficiat ad salutem. Sed de Synagogae principe jam loquamur, qui dum Christum ducit ad filiam suam, viam dedit qua mulier

perveniret ad Christum. Sic coepit hodiernae principium lectionis. *Ecce princeps unus accedens adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet.* Futurorum praescium Christum non latebat quod praedictae mulieris eveniret occursus: per quam Judaeorum princeps disceret Deum non movendum locis, non itinere ducendum, non trahendum praesentia corporali, sed credendum quam sit Deus ubique praesens, ubique totus, ubique semper; et quam totum possit jussu facere, non labore; virtutes mittere, non deferre; mortem non manu, sed imperio effugare; vitam non arte reddere, sed praecepto. *Filia mea modo defuncta est, sed veni.* Hoc est dicere: Adhuc vitae manet calor, adhuc animae vestigia videntur, adhuc est in via spiritus, adhuc dominus domus habet filiam, adhuc mortuam tartarus nescit; ergo ut euntem possis animam retinere, festina. Stultus putavit Christum non posse suscitare mortuam, nisi teneret. Hinc est quod Christus ubi pervenit ad domum, et vidit puellam quasi perditam fleri, ut infideles animos promoveret ad fidem, dormire eam dicit, non defunctam, ut crederent facilius de morte posse surgere quam de somno. *Non est,* inquit, *mortua puella, sed dormit.* Et vere apud Deum mors somnus est: quia velocius Deus mortuum ad vitam suscitat quam de somno dormiens ab homine suscitetur, et ante Deus frigentibus morte membris vivificantem refundit calorem, quam homo sepultis somno corporibus vigorem possit infundere. Audi Apostolum: *In momento, in ictu oculi, mortui resurgent* **(I Cor. XV)**. B. Apostolus quia velocitatem resurrectionis non potuit referre verbis, aptavit exemplis. Aut quomodo ibi celeritatem sermonis perstringeret, ubi ipsam celeritatem praevenit vis divina? At quomodo apparet ibi tempus, ubi aeterna sine tempore res donatur!

Sicut temporalitatem tempus attulit, sic exclusit aeternitas tempus.

SERMO XXXV. *De muliere profluvio sanguinis obnoxia.*

Quid sit Christum tangere, hodie docuit mulier in profluvio sanguinis constituta: quae cum tangit fimbriam Christi, tum divini pectoris pulsat arcanum, et furto fidei summam rapuit de fimbriae summitate virtutem. Felix fraus, quae et lucrum salutis contulit, et damna sustulit mox pudoris. Probat hoc evangelicae lectionis auditus. *Ecce,* inquit, *mulier quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accedens retro, tetigit fimbriam vestimenti ejus, dicens intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero* **(Matth. IX)**. In arduis languoribus dat crebro consilium vis doloris, in desperatis causis est saepe magistra necessitas, invenit ipsa sibi passio medicinam. Hinc est quod mulier verecundo vulneri qualiter subveniret invenit, ut fidei insinuaret silentio quod insinuare publico clamore non poterat, ut secreta spiritus via coelestem perveniret ad medicum, ad quem pervenire manifesto carnis itinere non valebat. Dabat audaciam multam pietas curantis, sed fiduciam pudendi languoris necessitas auferebat; cogebat ad Christum doloris accedere magnitudo, sed adire Christum foeditas ulceris non sinebat. Sic anceps mulier, et fidei trepidante consilio, maluit de fide judicari quam de foedo vulnere sic perire. *Accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus.* Sciens quod Deum nec tactus polluit, nec offendit visus, nec odor exasperat, nec auditus sauciat, nec

inquinat humana cogitatio. Nam si sol tangit stercora, non tamen stercoribus inquinatur, quanto magis creator solis tangit omnia, et tamen non potest ullis contactibus inquinari? Et si medicus cum saniem vulnerum tractat, cum curat verecunda membrorum, non injuriam computat, sed honorem: quanto magis Deus non arbitratur injuriam, dum vulnera nostra curando respicit, tangit ad remedium, visitat ad salutem? Dei conspectum offendunt peccatorum vulnera, non dolorum; morbi criminum, non corporum passiones; vitiorum sanies, non viscerum fluxus: quia homo habetur voluntarius in delictis, in languoribus tenetur invitus. Hinc est quod peccator poenam recipit, aegrotus recipit curam. Mulier ergo non voluntatis conscia, sed doloris, nec confusa crimine, sed confusa languore, accessit retro, ut turbae declinaret oculos, non Christi vitaret aspectum; a populis nesciri voluit, non a Christo; gestivit non Deum latere, sed hommes: quia non nisi a solo Deo potuit latens videri, audiri tacens, celata curari. *Accessit et tetigit fimbriam vestimenti ejus.* Quia in Christo nil postremum credidit, nil judicavit extremum; quia nec minoratur Deus in homine, nec virtus attenuatur in fimbria, nec coelestis natura membrorum variatur officiis. Hinc est quod mulier per dorsum pervenit ad faciem, per vestimentum penetravit interna, et per fimbriam capitis tetigit summitatem. Nec hoc sine mysterio; audite prophetam dicentem: *Sicut unguentum quod descendit in oram vestimenti ejus* **(Psal. CXXXII)**. Videtis, fratres, in fimbriam vestimenti hujus totam plenitudinem divini chrismatis, totam divini capitis transisse virtutem. Scienter ergo mulier sacram Christi fimbriam gestivit attingere, ut de occulto mysterio vulneris posset sumere medicinam. Fratres, magna haec mulier, et nimium permiranda, quae scientia doctores legis vicit,

sacramento omnes Judaeos superavit, fide praecessit apostolum. Nam Judaea cum scribis et doctoribus suis Deum totum despexit in corpore: Thomas apostolus ut Christum Deum crederet, immisit manus, injecit digitos, patefecit vulnera; et ut Christum crederet,

iterum pati compulit Christum **(Joan. XX)**. Sed haec mulier quam personam teneat, cujus typum praeferat, cujus praesentet imaginem, spirituali intelligentia perquiramus. Quae est ista quam sic genuinus sanguis, naturalis debilitas, originalis morbus, ad causas mortis, ad lethale vulnus, ad foedi languoris adduxit angustias? et quam sic sordidavit vitiis, foedavit criminibus, secretis vulneribus sauciavit, ut eam ars curare, non solum videre oculus, non solum honestas pateretur, non praevaleret lex ipsa mundare, immo quam lex jusserat arceri templo, prohiberi sacris, sanctis omnibus abstinere: et quam sic dixerat immundam, ut quidquid tetigisset, haberetur immundum. Ista est, fratres, ista est Ecclesia, quae primi hominis vulnerata peccato, tota fluebat sanguine, tota originaliter decurrebat in mortem.

SERMO XXXVI. *De Haemorrhoissa, et filia archisynagogi.* Hoc loco D. Petrus obmutuit, cujus silentii ratio abunde redditur sermone 86.

Verecundi debitoris est mox promissa dissolvere, nec creditoris animum, aut deludere moris, aut longa

exspectatione suspendere. Cum archisynagogi vel Haemorrhoissae mulieris connexa sibi et producta narratio a consueta sermonis nostri brevitate discederet, maluimus dimidiare tractatum, ne non recrearetur tantum, quantum vester oneraretur auditus. Domino archisynagogus occurrit, et totus prolabitur in terram, causam refert, insinuat dolorem, movet praestantis affectum, imperat ut properet et accedat ad curam; e contra mulieri Dominus non quaesitus occurrit, praeteriens, occasionem salutis ingessit, tacens causam tacentis agnovit, occultum vulnus etiam celantis aspexit. Inter Dominum et mulierem furtivae salutis agitur tam grande commercium: et dum publica petitione viam facit rogatus, fidei cogitatio divinum penetrat, et pervenit ad secretum. Felix mulier, quae in tanta multitudine est sola cum Christo, ut sola sit conscia et salutis redditae, et virtutis excelsae! Beata, quae talem reperit accessum, cui nullus possit obsistere! Beata, quae tali via ad suum proripuit et irrepsit auctorem; quae antequam de vulnere suo confunderetur ab homine, careret ipsius vulneris foeditate, sciens sibi apud homines et per homines interclusum totius aditum sanitatis, qui horrere magis quam curare vulnera consueverunt! Deus abstergit vulnera humana, non despicit; neque horret languores hominum, sed depellit; nec detestatur immunditias humani corporis, sed emendat: quia creaturae suae ad tactum nescit Deus, Deus non potest sordidari. Sed evangelista generat quaestionem, cum dicit: *Et statim Jesus in semetipso cum cognovisset virtutem quae exierat de eo, conversus ad turbam aiebat: Quis tetigit vestimenta mea* **(Marc. V)**? Dum interrogat, velut ignorantiam profitetur: exiisse virtutem de se sentit, ad quam exierat nescit? quod praestiterat novit, cui praestiterit ignorat? de persona dubitat, qui certus est de salute

collata? Verum non ignorantis errore, sed majestate Dominus hic scientis et praescientis interrogat; nec quod occultum sibi esset requirit, sed et ipsum sibi bene esse cognitum sic demonstrat, dum taliter quaerendo cunctis ignorantibus solus aperit quod latebat. Interpellatricem tacitam, et suggerentem cogitationibus solis, ac post tergum virtutis suae consiliis adhaerentem, non ut discussor nescius, sed ut praescius inquisitor producit in medium, suisque facit astare conspectibus, ut quae sibi portarat salutem, omnibus reportaret et fidem; et quae virtutem probarat, agnosceret majestatem; nec rediret, ut putabat, incognita, quae plenam sui dederat notionem. Dum erubescit vulnus, dum in tali cura ipsum veretur ut Deum, fidei suae mulier non parva nubila sustinebat, et mentis suae lumine confusionum nebulis ipsa caligabat. Vox ergo inquirentis Domini, velut flatus salutaris, fugavit nubes, dispersit nebulas, illustravit fidem, et illam quae noctis latebat in tenebris ipso sole reddidit clariorem. Aut minor est ista sole, quae toto orbe radiat, quae toto Ecclesiae fulget et resplendet in coetu? si sic rediisset invisa, date veniam, eluserat medicum, non probarat; et sibi quod consecuta fuerat, ascribere potuit, non sananti; quae se curam rapuisse de fimbria curantis crediderat, non de sensu: aut quid illius esse crediderat, cujus in se virtutem senserat, voto tamen judicabat extraneum? Quae utique, et si ante curam verecundiae fuerat quod latebat, humilitatis quod se judicabat indignam, cur post curam non sponte, ut ageret gratias, ut honorem redderet, ut gloriam tanti operis referret, occurrit? sed posteaquam vidit Dominum in inquisitione persistere, et discipulis excusantibus et compressionem turbae opponentibus, non posse conspicit se latere, postquam illam timor et tremor conscientiae coepit arguere, venit in medium,

ut quem occulte senserat medicum, palam profiteretur, et adoraret ut Deum, et tam praesentibus quam futuris fieret de tanto suo languore medicina, dicente evangelista: *Mulier autem timens, ac tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidens ante pedes ejus, dixit ei omnem veritatem.* Verum, quia historica relatio ad altiorem semper est intelligentiam sublimanda, et figuris praesentibus futura sunt noscenda mysteria, archisynagogus, vel ejus filia, sive mulier in fluxu sanguinis constituta, quid sub harum specie personarum teneant sacramenti allegorico nunc sermone pandendum est. Archisynagogi filia, ad quam venit Christus, vadit, et properat, et humano gradu iter facit, qui divinitus loco non potest promoveri, sine dubio synagoga est, dicente Domino: *Non sum missus, nisi ad oves quae perierunt domus Israel* **(Matth. XV)**. Sed dum ad illam Christus tendit, Ecclesia, quae in cunctis gentibus posita, amisso naturae bono, perdebat et profundebat sanguinem generis humani; cujus languorem peritia humana dum curare nititur, ipsum cumulabat: nam censura fragilitatis humanae, ac mundanae districtio disciplinae, et populorum semper sanguinem fudit, et tamen nec hostes abolere, nec civium bella compescere, nec criminum potuit dementiam perdelere; haec ergo talibus confossa curis, ubi quidquid suae fuerat et erat substantiae, vidit esse consumptum, id est, animum, mentem, sensum, ingenium, laborem, industriam, rationem, quae utique rectoribus ad profectum velut medicantibus commodamus, ubi Christi praetereuntis sensit praesentiam, retro accessit, quia videre eum sanguine polluta non merebatur. Accedit retro, hoc est, fidei sequitur auditum, et extrema Christi velut ipsam tangit fimbriam, dum non honoratur in patribus, non sanctificatur in lege, non se jactitat in prophetis, non

Dominico ipso honoratur in corpore, dum ab illo generationis Christi ordine habetur extranea. Post tergum, hoc est novissimo tempore Christum sequitur, et sancitur occulto fidei sacramento, et vere tetigit vestimentum, quod in sepulcro reperit, per quod resurgentis Domini credidit, et praedicavit insignia. Sed dum circa hanc Christus suis virtutibus occupatur, in archisynagogi filia deficit, et moritur Synagoga: ut et ipsa ad vitam per fidem redeat, quae per legem mortua fuerat, et perierat per naturam. *Inter haec veniunt de domo archisynagogi, et dicunt, Noli vexare magistrum, mortua est puella.* Hodieque Judaei nolunt vexari Christum, quem cupiunt non venire, et mortem pronuntiant, qui spem resurrectionis infideliter perdiderunt; sed et illud huic assertioni nostrae quam convenit, quod archisynagogi filia duodecim annos egisse refertur in vita, et haec duodecim annos perseverasse memoratur in vulnere, cum utriusque novissimo et expleto tempore salus redderetur et vita. Nam iste numerus tempus humanae vitae concludit: qui ut annum faciat, duodecim distinguitur et numeratur in mensibus: unde et propheta sub annum Domini acceptum Christum indicat advenisse; et Apostolus temporis plenitudine Christum venisse approbat, dicens: *Postquam venit temporis plenitudo, misit Deus Filium suum* **(Gal. IV)**. Orate, fratres, ut sicut sibi et legi, ut Christo viveret, defuncta est Synagoga; ita et nos peccatis moriamur, et carni, ut vivere possimus in Christo.

SERMO XXXVII. *De Jonae prophetae signo.*

Fratres, sanctorum gesta casibus non sunt deputanda, sed signis: et quae vitia putantur illorum, mysteriis sunt applicanda, non lapsibus, sicut hodie Dominica signavit et patefecit instructio, dicens: *Turbis autem concurrentibus coepit dicere Jesus: Generatio haec nequam est; signum quaerit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonae prophetae; sicut enim Jonas signum fuit Ninivitis, ita erit et Filius hominis generationi isti* **(Luc. XI)**. Ecce prophetae fuga ipsius Domini vertitur in figuram, et quod celebratur ferale naufragium, hoc sacramentum Dominicae resurrectionis existit. Nam quemadmodum Jonas typum per omnia tenuerit et impleverit Salvatoris, historiae, quae de ipso scripta est, textus ostendit. Fugit, inquit, Jonas a facie Dei **(Jonae I)**. Nonne Dominus, ut hominis faciem praeferret, et formam, faciem formamque propriae deitatis aufugit? Apostolo sic dicente: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens* **(Philip. II)**. Formam suscepit servi Dominus, ut lateret mundum, ut diabolum praeveniret, in hominem se fugat ipsum. Et bene typus Christi ipsius Jonae servatur in verbis. Non dixit: Fugio Deum, sed A facie Dei ego fugio. Deus qui ubique est, quo seipsum fugiet non est; sed Christus non ut loco, sed sicut specie faciem deitatis aufugeret, totum nostrae servitutis confugit ad vultum. Descendit, inquit, Jonas in Joppen, ut fugeret in Tharsis. Audi descensorem: *Nemo,* inquit, *ascendit in coelum, nisi qui de coelo descendit* **(Joan. III)**. Descendit Dominus de coelo ad terram, descendit deitas ad humana, descendit ad nostram superna dominatio servitutem. Et tamen qui descenderat ad navem, navem navigaturus ascendit: sic Christus, qui in hunc mundum descendit, virtutibus et mirabilibus, Ecclesiae suae

conscendit in navem. Quid sibi vult autem confusa ventis procella, nisi diabolum qui cor Judae penetrans, reges, gentes, populos, militiam, judices, marinos elevavit, et inflavit in fluctus, ut ascendentes et cadentes undae auctorem suum saeculi peterent ad quietem? Audi undas saeculi, audi prophetam dicentem: *Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus* **(Ps. II)**. Et quia sors Jonam proditura non defuit, implet super Christum Davidicam prophetiam, quae dicit: *Et super vestimentum meum miserunt sortem* **(Psalm. XXI)**. Quod autem Jonas auctor suae demersionis existit, cum dicit: *Tollite me, et mittite in mare,* voluntariam Domini indicat passionem; nam quare sibi illi sustinent haec juberi, qui sibi in periculo tali sponte poterant subvenire? Quando enim multorum salus petit unius mortem, mors in intereuntis arbitrio collocatur, quia et moriturum retardare potest ad mortem voluntas, et periclitantis mors periculum praevenire: sic hic ubi totum Domini geritur in figuram exspectatur morientis auctoritas, ut mori non sit necessitas, sed potestas. Audi Dominum dicentem: *Potestatem habeo ponendi animam meam: et potestatem habeo iterum sumendi eam: nemo tollit eam a me* **(Joan. X)**. Quomodo? quia Christus etsi emisit spiritum, non amisit, quia qui omnium in sua manu recipit et tenet animas, ipse animam suam quemadmodum possit perdere non videtur. Audi prophetam dicentem: *Anima mea in manibus tuis semper* **(Psal. CXVIII)**. Et alibi: *In manus tuas commendo spiritum meum* **(Psal. XXX)**. Sed quid plura? Currit, occurrit, adest bellua de profundo totum Dominicae resurrectionis impletura et proditura, immo conceptura et paritura mysterium; adest bellua, adest imago horrida et

crudelis inferni, quae dum fertur avidis faucibus in prophetam, vigorem sui sensit et degustavit auctoris, incurrit namque jejunium devorando. Sed domicilium cordis sui tremens ad superni hospitis aptat et praeparat mansionem: ut ipsa quae fuerat tota causa discriminis, ipsa fieret necessariae navigationis inaudita vectura, vectorem suum servans, et post triduum referens ad superna; et hoc daret gentibus quod abstulerat Judaeis, quibus signum quaerentibus solum dandum Dominus esse signum hoc decernit, per quod scirent gloriam quam in Christo speraverant, totam esse gentibus conferendam. *Generatio*, inquit, *haec nequam est; signum quaerit, et signum non dabitur illi, nisi signum Jonae prophetae. Sicut enim Jonas signum fuit Ninivitis, ita erit et Filius hominis generationi isti*. Quia Judaica perfidia fluctuante inferni Christus demersus est in profundum; et triduano cursu tota tartari occulta percurrens, et Judaicae crudelitatis, et majestatis suae ac peremptae mortis dedit indicium cum resurgeret. Merito ergo surgent Ninivitae in judicio, et condemnabunt illam generationem, quia illi unius prophetae naufragi, advenae, ignoti, praeconio corriguntur; isti post virtutes tantas, mirabilia tanta, cum toto resurrectionis corusco, ad fidem non veniunt, ad poenitentiam non moventur. Ipsum namque resurrectionis signum non credunt, sed gestiunt infamare, dum pretio militum claudunt oculos, corda corrumpunt, quod scierant, quod viderant, ut tacerent; redimentes mendacium, ut tollerent veritatem. Facinus suum in Christi retorsere discipulos, cum dicunt: *Dicite quia discipuli illius nocte venerunt, et furati sunt* **(Matth. 28)**. Erras, Judaee: hoc discipuli non tulerant, sed magister; et ipse se furatus est, qui videbatur occisus. Sed miror quod Judaeus Christum requirit, quem inter duos

latrones feraliter collocarat: committit male, custodit impie, iniquius quaerit. Judaee, Christus perire non potest, sed tu eum tibi tuo scelere perdidisti, Veniet, veniet in judicium regina austri et eo ipso, qui furatus putabatur, judice, te condemnabit: quia illa venit ab extremo terrae audire sapientiam Salomonis, et tu ad te venientem sapientiam Dei infelicissimus occidisti. Ninivitae crediturarum gentium, regina austri Ecclesiae tunc provisa est in figuram. Beati sumus, fratres, quia quod praecessit in typo, quod promissum est in figura, nos specie, veritate veneramur, cernimus et habemus.

SERMO XXXVIII. *De injuria aequo animo toleranda.*

Quanta sit coelestis philosophiae magnitudo, quanta virtus militiae Christianae, hodie docuit Dominus, sic dicendo: *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi et alteram* **(Matth. V)**. Hoc putat arduum, qui praemia patientiae quanta sint nescit. Putasne potest ille vulneribus invenire victoriam, qui nec ictu palmae acquirere vult coronam? Potest iste morte inquirere gloriam, cui pro honore divino humana gravis videtur injuria? Homo, nonne praeceptis talibus infantiae tuae rudimenta componuntur? Palmae, parvulorum sunt verbera, non virorum. Hinc est quod levibus mandatis pueritia Christi animatur, ut ad gravia toto jam robore evangelica juventus accedat; ut hoc laboribus, poenis, morte se gaudeat obtinere, quod per infantiam parvis injuriis acquirere non valebat. Ut autem dura non esse quae

praecepta sunt approbentur, mandatorum series ipsa replicetur. *Audistis, quia dictum est antiquis, oculum pro oculo, et dentem pro dente; ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi et alteram; et qui vult tecum in judicio contendere, et tunicam tuam tollere, remitte illi et pallium; et qui te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo* **(Exod. XXI, Deut. XII)**. Audistis quia dictum est antiquis. Quibus antiquis? utique Judaeis, quos antiquos plus malitia fecerat quam vetustas, quos furor vindictae cupidos sic tenebat, ut pro oculo caput, pro dente animam postularent. Hinc est quod eos lex ad vindictae vicissitudinem refrenabat, ut qui veniam culpae sapere non valebant, vel modum saperent ultionis, et tantum vindictae exigerent quantum laesionis intulerat vis furentis. Sed hoc antiquis, nobis autem per gratiam innovatis divina quid imperet bonitas, audiamus. *Ego autem dico vobis*. Quibus? utique Christianis. *Non resistere malo*. Sic cum dicit, vult nos vitia non repensare vitiis, sed superare virtutibus, et in ipsis scintillis adhuc exstinguere iram, quae si pervenerit ad totum furoris incendium, sine sanguine non sedatur. Ira vincitur lenitate, mansuetudine exstinguitur furor, malitia bonitate palpatur, credulitas pietate prosternitur, impatientia patientia punitur, contentio superatur blanditiis, superbiam humilitas sternit. Ergo, fratres, qui vult vitia vincere, pietatis arma teneat, non furoris. Et quamvis possit lucere sapienti quid sit quod instituuntur injuriis primordia Christiana: tamen quia non intelligunt quidem esse hoc virtutis, esse hoc bonitatis culmen, pietatis esse hoc fastigium, hoc esse divinae philosophiae non humanae, non resistere malo, sed vincere in bono malum, maledicenti benedicere, percutienti iterum percutiendi licentiam non negare, tollenti tunicam

dimittere pallium, et rapienti praedam facere largitatem, angarianti mille passus addere suam ad alia duo millia servitutem; ut vincat necessitatem voluntas, impietatem pietas; et hoc sic patientis virtus, quod imperat vis cogentis: ergo quamvis ista doceant quale miles Christi ad virtutem roboretur injuriis, tamen ut plus pateat, qua ex causa sint praecepta altius requiramus. Fratres, ubi se peccatorum morbus, vitiorum scelus, impietatis phrenesis mentibus infudit humanis, et quidquid erat scientiae, sensus et rationis exstinxit, furore vesano fecit per orbem diffusas gentes Deum fugere, sequi daemones, creaturas colere, contemnere Creatorem, desiderare vitia, horrere virtutes, agi gladiis, vulneribus ruere, vivos mortibus deperire. Unde sanari aliter homines non valebant, nisi coelestis medici armati pietate tota et patientia niterentur, qui sic laborantium phrenesi paterentur injurias, maledicta portarent, sustinerent verbera, vulneribus scinderentur, donec eos ad sobrietatem sensus, ad sinceritatem spiritus, ad mentium reducerent sanitatem; ac sic Deum quaerere, fugere daemones, languores sentire, sapere sanitatem, abjicere vitia, capere virtutes, declinare vulnera, horrere sanguinem, recusare mortem, vitam desiderare perficerent. Et si vultis ut quod diximus plenius innotescat, carnalium medicorum loquamur exempla. Nonne quoties miserum hominem cholerae inflammaverit incendium, et dominante febre vesanum reddiderit aegrotantem, turbatur sensus, mens deperit, feritas accedit, recedit humanitas, et ne multis, moriente homine furor vivit? Hinc est quod frendit dentibus, parentes laniat, scindit proximos, caedit pugno, morsu agit, atque afficit obsequentes. Tunc medicus ad virtutis laudem, ad artis gloriam, ad famae cumulum armatur patientia: tolerantiam sumit, injurias

despicit, morsus sustinet, fert labores, et non leves poenas patitur, ut a poena liberet laborantem; fovet oleo, insistit curis, erogat medicinam, certus quod mercedem honoris obsequiis repenset aegrotus dum receperit sanitatem. Rogo, quae major phrenesis, quae gravior vis furoris, quae par dementia sancti hominis percutere maxillam? mansueti fratris faciem verberare? placidi vultus gratiam tristi livore perfundere? nudare hominem solo quo tegitur vestimento? et ob vilem praedam nil Deo, nil homini, nil naturae relinquere, nil pudori? angariare hominem suis actibus occupatum? et alienam poenam suum solatium computare? Ergo, fratres, si talia perpetrantes gravissima phrenesi laborare cognovimus, obediamus Christo, et furentium fratrum morsus, verbera, onera, tota pietatis virtute portemus, ut et fratres nostros liberemus a poena, et nos aeternum patientiae praemium consequamur. Nec dedignetur servus hoc accipere a conservis, quod Dominus a servis et pro servis dignanter accepit: palmis faciem non negavit, tollenti tunicam et pallium dimisit et corpus; angariantem se ad laborem, gratus ac libens est secutus ad mortem. Ergo, fratres, si dignum Dominus pati duxit, pati servum quomodo, quomodo videtur indignum? Erramus, erramus, fratres; qui non facit quod jussit Dominus, gratis sperat Dominus quod promisit.

SERMO XXXIX. *De perseverantia orationis.*

Per se semper sibi divina sufficiunt, sed ob hoc hominibus humanis frequenter insinuantur exemplis, quia coelestis providentia non quid ipsa dicere, sed quid auditor capere

possit, attendit. Sic fons per tenues venarum primitus erumpit meatus, atque angustis sensim serpit in rivulis donec digno successu in totam se fluviorum latitudinem prorumpat, et valenter effundat. Et ut vobis de nobis loquar: nato parvulo, mox coaevum praeparat succum natura, escam commutat in potum, et stupentes adhuc fauces, torpentesque internorum meatus, ad usum solidioris cibi, longa lactis infusione componit. Sic nos Dominus ad capienda divina vernaculis eregit, et informat exemplis, dicendo: *Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum; et ille de intus respondeat, Noli mihi molestus esse, quia jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere et dare tibi? Dico vobis, si non dabit illi surgens, quia amicus ejus est, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios* **(Luc. XI)**. O quam dare vult, qui se inquietari taliter, taliter patitur suscitari! O quam necessitatis esse suae, quod suae potestatis est, vult videri! O quam pulsanti iste gestivit occurrere, qui sic secreti sui cubile ipsam collocavit ad januam! O quam negare noluit, qui sibi etiam neganti qualiter extorqueretur, ostendit! O quam non ad januam tantum Dominus, sed ipsa janua Dominus fuit! Ego sum, inquit, janua **(Joan. X)**, qui, dormientibus servis, pulsantis necessitatem solus et primus audivi. O quam pius, quam misericors, qui quod mandatis docet, probat et informat exemplis! *Cum facis*, inquit *eleemosynam, noli tuba canere*. Et iterum: *Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua* **(Matth. VI)**. *Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte?* Parum est quod facienti misericordiam nox velabat, quod largitatem dantis petentis obtegebat

improbitas, nisi ad cumulum pietatis velandae ascriberetur et somnus. Indicit in hac humanitate geminam necessitatis speciem, petentis et dormientis, ut illum petere hospes, dare compellat hunc somnus: utpote qui propterea se daturum ei dicat in tempore, quod non occurrere amico, sed recurrere videatur ad somnum; et ut ei magis dormire liceat, quam dare libeat sic petenti. Quid plura? ecce pulsanti illi plus somnus, quam sonus exstitit suffragator. Nec otiosum reor esse quod horam petendi sic aperit, sic designat, dicendo: *Quis vestrum habet amicum, et ibit ad illum media nocte?* Quasi non et prima, et secunda et tertia hora noctis, cum se sopor blandus dormientibus primum fundit in corpora, et visceribus diurno labore fessis dulcis, ac totus illabitur, molesta et aspera sit inquietantis improbitas. Sed hoc tempus est quod devotum et juge pernoctantis demonstrat judicium; hoc tempus est quo inter praeteritos et futuros labores ardens animus, sed ad divina, nil indulget corpori, nil quieti: sed antequam finiat transacti diei opera, inchoat et anticipat jam futuri. Ista satis hora est efficax impetrandi. Hoc sciens propheta, ipsum tempus suae supplicationis asserit exstitisse, cantando: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi* **(Psal. CXVIII)**. In hac hora vigilantibus, semper sponsus ille coelestis occurrit, qui dicit: *Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit* **(Matth. XXV)**. Non potuit non impetrare quod voluit, qui ut reciperet hospitem, hospitem reficeret, totam sibi requiem denegavit. Aut quomodo sic petenti, sic pulsanti non responderet ille, qui se in hospite suscipi confitetur, cum dicit: *Hospes fui, et suscepistis me* **(Matth. XXV)**? Aestimo hoc dixisse pulsantem, aut forte aliter convenisse: Feci quod jussisti, redde quod promisisti; tibi credidi dicenti: *Nolite solliciti esse in crastinum* **(Matth. VI)**. Unde hesterno hospiti

quod apponerem non reliquit: si tibi ego sic habenti molestus sum, quanto mihi ille exstitit molestior non habenti? Et tamen ego illi me excusare non potui, quia tibi obedire contendi. Plus hic jubentis quam non habentis verecundia nunc laborat. Hospes in domo est, et tu dormis, immo tu dormis, qui non dormis. Ego suscepi hospitem, nisi dederis panem, panem hospiti tu negasti. Merito sic pulsanti, petenti taliter, quotquot necessarios habuit evangelicus iste fenerator largitus est panes. Quid faciunt qui se non in cubili, sed ipso collocant in sepulcro? qui se non somno, sed morti tradunt? quos gallus non commonet, lucifer non suscitat, sol ipse non revocat et producit ad lucem? Isti et tempus supplicandi, et hospitis mercedem, et ipsa diei opera perdiderunt. Contristamur, fratres, quando nos diluculo stamus ante Dominum, et nobiscum nostros filios non videmus. Ille noctis medio sic pulsavit, in cujus domo hospes venerat. Rogo, tu quare non vel diluculo vigilas, cui est hospes in domo? quod ille gratiae, tu tribue vel pigritiae; quod ille humanitati, tu necessitati saltem, plus somni quam tui amator, impende. Certe ut possis vigilare ad vitam, qui dormis ad mortem, quae sequuntur, ausculta: *Et ego dico, inquit, petite, et dabitur vobis; quaerite et invenietis; pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit; et qui quaerit, invenit; et pulsanti aperietur*. Sed dicis, Esto quod petere possim, pulsare quomodo potero coeleste secretum? Quemadmodum? Iterando preces, et exspectando judicium largitoris, moras dantis patientissime sustinendo; quia quicumque cum semel pulsaverit, indignatur mox si non fuerit auditus, iste non est petitor supplex, sed est imperiosus exactor. Audi prophetam dicentem: *Exspecta Dominum, viriliter age, et confortetur cor tuum* **(Psal. XXVI)**. Et si iterum distulerit in futurum, tu Dominum tuum

patienter exspecta. Ubi autem quid quaerere debeas vis nosse, sunt divitiae in sinu pauperis, et regnum coelorum intra te est. Intra vos est regnum coelorum, dicit Dominus **(Luc. XVII)**. Quis sit autem amicus qui dormit, et quis amicus qui de via venit, et qui sunt pueri qui dormiunt, et quis est iste qui pulsat, et cur sub certo numero tres tantum postulat panes, cum petiero, quaesiero, pulsavero, et pervigil inquietator accipere meruero, vobis amicis mei Domini non negabo. Sed dicitis mihi, Ecce amicus Domini tui venit ad te; iste dare, non accipere, consuevit; hanc denique sitarciam de viatici sui copia pastor avidus explevit, ut de nostrae paupertatis vilissima praeparatione gustaret; nec passus est intempesta nocte me sibi aliunde petere hospitum locupletissimus quod habebat. Nec mirum, fratres; semper dare vult dives ad pauperem, cum declinat. Iste illius evangelici amici semper manet in janua; in istius cubili ille cum pueris suis largitor evangelicus perseverat, in cujus corde Pater et Filius, et Spiritus sanctus faciunt semper et collocant mansionem. Quid plura? Pater est: ab ipso petere, in ipso quaerere, per ipsum pulsare me credidi; et ideo me vobis daturum non incautus promissor asserui.

SERMO XL. *De bono pastore.*

Ubi vernalis aurae tempus annuos ovium coeperit partus aperire, ubi per campos, prata, vias coeperit fecundi gregis germina copiosa dispergere, pastor bonus seponit, et cantus, et discursu anxio teneros quaerit, legit, colligit fetus, atque eos collo, humeris, ulnis, laetus vector imponit, ut salvos

omnes perferat, et tutas perducat ad caulas. Sic nos, fratres ubi Quadragesimae arridente verno, ecclesiasticum gregem videmus fundere uberes partus, tractatus nostri cantus et consueti sermonis epulas seponentes totam curam in colligendo et comportando coelesti germine, anxii gravissimo labore dependimus. Sed quia agnos redditos gregi, et totos intra Christi videmus esse jam septa, divinos laetissimi revocamur ad cantus, Dominici vobis cibi exsultatione tota vitales copias apponentes: ut quos socios senserimus in labore, participes in gaudiis habere possimus. Et quia praefatio haec nostra pastoris boni fecit et intulit mentionem de ipso qui solus bonus, solus pastor, solus pastorum pastor est, tota sermonis nostri et tractatus repleatur et habeatur intentio. *Pastor* inquit, *bonus, animam suam ponit pro ovibus suis* **(Joan. X)**. Fortem facit vis amoris, quia nil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale, computat amor verus. Quod ferrum? quae vulnera? quae poena? quae mortes, amorem praevalent separare perfectum? Amor impenetrabilis est lorica, respuit jacula, gladios excutit, periculis insultat, mortem ridet, si amor est, vincit omnia. Sed quaeramus utrum sit ovibus commoda mors ista pastoris, quae destituit oves, quae lupis tradit inerme pecus, quae sic charum gregem ferinis morsibus derelinquit, direptioni dat, et exponit morti, sicut ipsius pastoris Christi probatur ex morte. Ex quo namque posuit ipse animam suam pro ovibus suis, seque Judaico furore permisit occidi, oves ejus gentilium, velut praedonum, diripiuntur incursu; mactandae in carceribus, velut latronum clauduntur antris; a persecutoribus quasi saevientibus lupis sine cessatione laniantur, ab haereticis quasi ab extraneis canibus rabido dente carpuntur. Hoc apostolorum peremptus probat chorus, hoc martyrum toto orbe diffusus clamat

sanguis, hoc Christianorum membra data bestiis, consumpta ignibus, demersa fluminibus, patenter demonstrant: quod utique totum sicut mors intulit, ita vita potuit prohibere pastoris. Ideo pro te pastor amorem morte probat, quia cum videat ovibus imminere discrimen, cum gregem defensare non possit, mavult mori antequam mali de suis ovibus quid videat. Sed quid faciamus, quia Vita mori non poterat, nisi voluisset? datori animae animam quis tollere potuisset nolenti? dicente ipso: *Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam; nemo tollit eam a me*. Ergo mori voluit, qui se, cum mori non posset, permisit occidi. Quaeramus ergo hujus quae vis, quae ratio sit amoris, quae hujus causa mortis, quae hujus sit utilitas passionis. Et plane vis certa, vera ratio, causa lucens, utilitas tanti sanguinis peraperta: namque pastoris una ex morte virtus emicuit singularis; pastor pro ovibus morti, quae ovibus imminebat, occurrit; ut auctorem mortis diabolum novo ordine captus caperet, victus vinceret, puniret occisus, et ovibus moriendo viam vincendae mortis aperiret. Nam et diabolus, dum in hominem tendit, prosilivit in Deum; dum in reum saevit, incurrit in judicem; invenit supplicium, dum ingerit poenam; ipse accipit, dum dat sententiam; et vivens mortalium pastu mors moritur, dum devorat vitam; absorbens reos mors, absorbetur, innocentiae dum deglutit auctorem; et perit mors ipsa, quae perdebat omnes, dum omnium perimere vult salutem. Ergo tali forma praecessit oves pastor, pastor ab ovibus non recessit; nec illas dedit lupis, sed tradidit lupos illis quibus donavit suos eligere sic praedones, ut occisae viverent, laniatae resurgerent, sanguine suo tinctae fulgerent regali purpura, niveo vellere perlucerent. Sic bonus pastor pro ovibus cum posuit animam, non amisit; et oves taliter tenuit,

non reliquit; nec destituit oves taliter, sed invitavit, quas per mortales campos, per iter mortis, vitalia vocavit et perduxit ad pascua. Sed dicit aliquis, Quando haec erunt? Ecce interim oves, id est, apostoli, prophetae, martyres et confessores jacent sepulti: discerpti toto sparguntur in orbe, involuti sanguine, tetris clauduntur sepulcris. Et quis dubitat quod resurgant, vivant, regnent occisi martyres, quando Christus illis resurrexit, vivit et regnat occisus? Audi vocem pastoris hujus: *Oves meae vocem meam audiunt et sequuntur me*. Necesse est ut quae sunt ad mortem secutae, sequantur ad vitam; quae ad contumeliam comitatae sunt, comitentur ad honorem; et sint participes gloriae, quae passionis participes exstiterunt. *Ubi sum*, inquit, *ego, ibi erit et minister meus* **(Joan. XII)**.Ubi? utique super coelos, ubi Christus est ad dexteram Dei sedens. Homo, non te turbet fides, spes te longior non fatiget: quia certa tibi res est, quae in ipso tibi rerum servatur auctore. *Mortui*, inquit, *estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo; cum autem apparuerit Christus vita vestra, tunc et vos cum illo apparebitis in gloria* **(Col. III)**. Laborans messor quod in semine non videt, videbit in messe, et qui in sulco deflet, gaudebit in fructu.

SERMO XLI. *De jejunio et eleemosyna.*

Bella gentium legimus superasse quamplurimos, quos tamen pugnas carnis legimus non vicisse, et audivimus eos dedisse delictis pectora, qui dorsa hostibus non dederunt. Proh dolor! Victores gentium vitiorum fuisse captivos, nationum dominos turpi servisse criminibus servitute; stetisse inter saevientes

gladios, et inter enervata lenocinia corruisse; regnis fuisse terrori, ludibrio fuisse peccatis; adversas acies contrivisse jejunos, et crapulatos suarum castra dissolvisse virtutum; jacuisse effuso vino, qui jacere effuso sanguine nescierunt. Unde est hoc? unde? quia hoc non est ratio, sed languor; non vita, sed febris; phrenesis, non natura. Nam quotiens ciborum cruditas vitalia dejicit, infirmat stomachum, corrumpit sanguinem, vitiat humores, succendit choleram, extremum febris gignit incendium toties aeger mentem perdit, amittit sensum, fertur desideriis, contrariis urgetur, salutaria respuit, quaerit noxia, fugit curam. Tunc medici satagunt abstinentiae remedio subvenire ut sanetur, ut sanet abstinentia quod voracitas sauciarat. Et si pro temporali cura aegri medicis obediunt, servant arduam parcitatem; quare pro sempiterna salute sit durum Christo moderatis obedire jejuniis, corpus gubernare mensura, mentem regere parcitate, sensum sobrietate frenare? Sicut terrae nubes caligant coelum, sic obscurant animas intemperata convivia; sicut ventorum turbines elementa confundunt, sic fercula congesta stomachum conturbant; ut navem fluctus, corpus ebrietas sic demergit, hominem dat in profundum, lucra vitae aufert, mortis facit subire naufragium. Est ergo febris, est febris quam beatus Apostolus anhelare in humanis visceribus sic deplorat: *Scio quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum* **(Rom. VII)**: si non bonum, utique malum. Quod malum? Fragilitas certe, quae dum serpit in carne, in venis aestuat, intrat ossa, conditur in medullis, fervet in sanguine, in vitiorum phrenesim sic erumpit. Fragilitas febris naturae, languorum mater, genitrix passionum; fragilitas est, quae nobis ejusmodi necessitates imponit: et ubi necessitas, non voluntas; ubi exstat de conditione captivitas, judicium de

potestate non constat. Fragilitas est per quam vadit homo, non quo invitat voluntas, sed quo necessitas ducit. Audi Apostolum dicentem: *Non quod volo hoc ago* **(Rom. VII)**. Fragilitas dum parat homini necessaria, facit illum ad non necessaria pervenire; dum parat cibum, perducit ad crapulam; ebrietatem suadet, dum potum ministrat; offert somnum, ut inertiam tradat; curat ventris onera, ut salutis auferat curam; dat carni totum, ut animae nil relinquat: facit corpus passionum pompam; facit ut sit homo sui mors, vita vitiorum. Unde si se homo taliter sentit aegrotum, medico se coelesti tradat, secure ejus monitis acquiescat, a cibis se temperet, mensuram servet in potu, ut possit sic fragilitatis superare languorem, fragilitatem fugere passionum, febrim ac phrenesim vitare vitiorum. Abstinentia est hominis prima medicina; sed ad plenam curam, misericordiae requirit expensas. Abstinentia exstinguit febrem, sed arefacta membra longae febris incendio, nisi largo infundantur unguento, nisi blandissimis rigentur fomentis, nisi juventur medicinae sumptu, ad integram sanitatem redire non possunt: sic jejunium quamvis excludat vitiorum morbos, carnis amputet passiones, criminum causas propellat; tamen sine misericordiae unguento, sine pietatis rivo, sine eleemosynae sumptu, perfectam salutem mentibus non reponit. Jejunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices vulnerum sine misericordia non emundat. Audi Dominum dicentem: *Date eleemosynam, et ecce sunt vobis omnia munda* **(Luc. XI)**. Jejunium singulari cultu evellit vitia, eradicat crimina, ad fructus bonos agrum parat et mentis et corporis: sed nisi misericordiae fecerit fundamenta, senium est studium jejunantis. Jejunium est sanctitatis hostia, sacrificium castitatis; sed sine misericordiae incenso ad

divinum non potest conspectum in odorem suavitatis ascendere. Quod anima est corpori, hoc misericordiam constat esse jejunio: quando jejunium ex misericordia vivit, tunc vivificat jejunantem. Jejunium, virtutum navis, portat quaestum vitae, lucrum salutis advectat. Sed qui intrat carnis pelagus, scindit vitiorum fluctus, inter scopulos criminum transit, praeterit littora passionum; nisi cito portum pietatis intraverit, exercere virtutes non potest, lucrum non potest habere virtutum. Qui se stare novit in hujus vitae lubrico, qui se intelligit carnis viam transire per lapsum, qui se sentit incursionibus ignorantiae, negligentiae casibus subjacere, sic jejunium teneat, ut misericordiam non relinquat. Jejunium nobis aperit coelum, jejunium nos intromittit ad Deum; sed nisi tunc adfuerit nobis misericordia nostrarum patrona causarum, qui de innocentia constare non possumus, securi de venia non erimus, dicente Domino: *Judicium sine misericordia illi qui non fecerit misericordiam* **(Jac. II)**. Dies gratus, sed gratior est serenus: erit ergo jejunium nostrum illo clarius, si nobis Quadragesimae dies splendor misericordiae dat serenos. Clamat Deus: *Misericordiam volo* **(Osee VI)**. Homo, da Deo quod vult, si vis tibi dari a Deo quod vis. *Misericordiam volo* Dei vox est, Deus a nobis misericordiam petit, et si dederimus quid dicturus est? illud quod hodie lectum est: *Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi potum.* Et quid? *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi* **(Matth. XXV)**. Qui dederit esurienti panem, dabit sibi regnum; negabit sibi fontem vitae, sitienti aquae calicem qui negarit. Amore pauperis Deus suum regnum vendit: et ut emere illud omnis homo possit, fragmentum panis ponit in pretium, quia vult habere omnes, qui tantum petit pretii

quantum hominem scit habere. Deus regnum suum fragmento panis vendit; quis excusare poterit non ementem, quem tanta vilitas venditionis accusat? Fratres, prandium nostrum sit pauperis coena, ut mensa Christi nostrum paretur in prandium, promittente ipso, cum dicit: *Manducabitis in mensa mea in regno meo* **(Luc. XXII)**. Fratres, sint deliciae pauperum nostra jejunia, ut temporale jejunium nostrum in aeternas possit nobis delicias immutari. Homo, dando pauperi das tibi; quia quod pauperi non dederis, habebit alter. Tu solum quod pauperi dederis, hoc habebis.

SERMO XLII. *De eisdem.*

Jejunii bona, fratres, prout potuimus, superiori sermone perstrinximus; et quod esset oratio cognata jejunio, patefecimus ipsa conclusione sermonis. Sed quia jejunium sine misericordia deficit, jejunium sine pietate jejunat, sine miseratione infirmatur oratio, oratio sine largitate lassescit, reficiamus nostrum misericordiae exhibitione jejunium, orationem nostram pietatis erigamus auditu, adhibeamus jejunio misericordiam patronam: quia fames est avaritiae jejunium sine misericordia, cupiditatis poena est sine pietate jejunium; ultio, non devotio est, non Deo jejunare, sed sacculo; atterere se abstinentia, et hydropi cupiditati inflari; exonerare ventrem cibis et mentem pecuniae pondere praegravare. Ipsum se redigit in sacculum, qui pecuniam nescit prorogare, sed claudere: iste alienorum custos, non dominus est suorum; quia parat alii, negat sibi, cum misericors eroget quod avarus oppressit. Est ager cultus

sine semine, sine miseratione jejunans. Ager cultus caret sentibus, vitat gramina, evadit totum quod est negligentiae, quod est squaloris. Sed sicut sine semine fit sterilis, ipso cultu fructum non dat, dat laborem, et ad bonam frugem non valet pervenire; jejunans ita recolit animam, purgat sensus, cor mundat, abscindit vitia, eradicat crimina, dat menti cultum, corpori dat decorem; sine misericordia ad fructum vitae non pervenit, ad salutis praemium non vadit. Quod est sine rege aula regia, hoc est sine largitate jejunium. Aula regis fulget auro, mitet marmore, picturis splendet, grandescit spatiis, levatur culmine, amoenatur viretis, ipso terribilis est secreto: sed sine rege honorem non habet, caret gloria, est vacua solitudo, est clausa eremus, est horribilis solitudo. Sic jejunium lucet innocentia, radiat castitate, fulget actu, pingitur moribus, incessu micat sanctitatis toto magnificatur ornatu; sed sine misericordia gloriam non habet, mercede caret, palmam non tenet, perdit fiduciam supplicandi, impetrandi meritum non capescit, attestante Scriptura, quae dicit: *Qui claudit aurem ne audiat infirmum, et ipse clamabit, et non erit qui exaudiat* **(Prov. XXI)**. Quomodo petet misericordiam, qui negavit? *Judicium,* inquit, *sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam* **(Jac. II)**. Misericordiam, qui non dat alteri, tollit sibi. Misericordia sibi erit, qui spargit pauperi. *Dispersit,* inquit, *dedit pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi* **(Psal. CXI)**. Misericordiam qui seminat inopi, sibi metet. *Qui seminant,* inquit, *in lacrymis, in gaudio metent* **(Psal. CXV)**. Non sic imber infundit terram, quomodo jejunium lacrymae rigant pauperum. Homo, in lacrymas pauperum jacta semina jejunii tui, quia siccantur jejunii virtutes, arescunt jejunantium messes, quae pauperum

fletibus non fuerint irrigatae. Coeli pluvia infundit terram, lacrymae pauperis coelum rigant; ergo sitit coelum, et exspectat de ploratu pauperum vicem roris, quia misericordia arat coeli campos, sulcos ducit pietas per superna, illic misericordia seminat; quia quae susceperit manus pauperis, ibi metit; ibi segetem colligit, qui semen suum pauperi commiserit hic serendum. Beatus cui seminanti sic aeterna horrea perpetem praeparantur ad vitam. Hunc serentem B. Apostolus perscribebat, cum diceret: *Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet: unusquisque sicut proposuit cordi suo, non ex tristitia aut ex necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus* **(II Cor. IX)**. Magna sunt opera Domini, sed magnitudinem praecellit misericordiae magnitudo: nam cum dixisset propheta: *Magna opera Domini* **(Psal. CX)**, adjecit alibi: *Misericordiae ejus super omnia opera ejus***(Psal. CXLIV)**. Misericordia, fratres, implet coelum, replet terram. *Domine,* inquit, *in coelo misericordia tua* **(Psal. XXXV)**. Et idem ipse: *Misericordia Domini plena est terra* **(Psal. XXXII)**. Et revera, fratres, periisset totum quod Deus fecerat, nisi misericordia subvenisset. Culpa et ultio quidquid in hunc mundum venerat, auferebant; quia et fragilitas semper tendebat ad lapsum, et cogebatur ad vindictam semper censura judicantis. Sic angelus dejicitur e coelo **(Isa. XIV)**; sic de paradiso exsulat homo **(Gen. III)**; sic mundus diluvio deletur **(Gen. VII)**; sic gentes confunduntur linguis **(Gen. XI)**, dantur gladio **(Gen. XIV)**; sic exuruntur urbes incendio divino **(Gen. XIX)**; sic ex Aegypto plebs educta in eremo occulebatur **(Exod. XIX)**; sic terra hians vorat populum **(Num. XVI)**; et ne multis, sic Judaeam ultor Christi sanguinis Romanus delevit exercitus **(Matth. XXIV)**.

Haec est Christi magna, larga, sola misericordia, quae judicium omne in diem servavit unum, et homini totum tempus ad poenitentiae deputavit inducias; ut quod de vitiis infantia suscipit, rapit adolescentia, invadit juventus, corrigat vel senectus; et de peccato vel tunc poeniteat, quando sentit jam se non posse peccare; et tunc saltem reatum deserat, quando illum reliquerit jam reatus; faciat de necessitate virtutem, moriatur innocens, qui totus vixit in crimine. Hinc est quod propheta ad misericordiam currit totus, quia fiduciam de sua justitia non habebat: *Miserere,* inquit, *mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam* **(Psal. L)**. Et quare magnam? *Quia misericordia tua,* inquit, *magna est super me; et eruisti animam meam ex inferno inferiori* **(Psal. LXXXV)**. Et si Deus reddit per misericordiam quod per judicium deperierat, homo, tibi quid stare, quid constare sine misericordia tu putabas? Probatum est ergo tibi non jejunium solum, sed omnes sine misericordia nutare virtutes. Abraham coelestis convivii principem, humanitas ardens, Deo impensa, perficit **(Gen. XVIII)**: nam quia duos cum Deo terrenam suscepit ad mensam, Orientis et Occidentis populum mensam suscepit ad coelestem. *Venient,* inquit, *ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham, Isaac, et Jacob in regno coelorum* **(Matth. VIII)**. Loth, quia hospitio suscepit angelos, judicium praevenit **(Gen. XIX)**. Hinc gehennam vicit in carne, misericordem nescit divinus ignis exuere. Facit ergo misericordiam, qui vult gehennae incendium non timere. Denique veniens Christus ante de misericordia disputat quam judicet de reatu. *Cum sederit,* inquit, *super thronum gloriae suae dicet: Esurivi, et non dedistis mihi manducare* **(Matth. XXV)**. Non dixit, Occidistis, furtum fecistis; sed Esurivi ego, et non dedistis mihi manducare. De crimine non praestabit

causas, cui de misericordia causa constabit. Quare? quia *Date eleemosynam, et ecce sunt vobis omnia munda* **(Luc. XI)**. Non judicabitur de culpa, cui de largitate laus defertur a judice; vindictam non exigit, humanitatis debitum qui fatetur. *Esurivi,* inquit, *et non dedistis mihi manducare* **(Matth. XXV)**. Manducat Deus in coelo panem quem perceperit pauper in terra. *Quamdiu fecistis uni ex minimis istis, mihi fecistis* **(Matth. XXV)**. Da ergo panem, da potum, da vestimentum, da tectum, si Deum debitorem, non judicem vis habere; nihil nos nocebit in terra, si nobis in coelo misericordia sit patrona.

SERMO XLIII. *De oratione, jejunio et eleemosyna.*

Populis populariter est loquendum; communio compellanda est sermone communi; omnibus necessaria dicenda sunt more omnium; naturalis lingua chara simplicibus, doctis dulcis: docens loquatur omnibus profutura; ergo hodie imperito verbo veniam dent periti. Tria sunt, tria, fratres, per quae stat fides, constat devotio, manet virtus. Oratio, jejunium, misericordia. Quod oratio pulsat, impetrat jejunium, misericordia accipit. Oratio, misericordia, jejunium, sunt haec tria unum, dant haec sibi invicem vitam. Est namque orationis anima jejunium; jejunii vita misericordia est. Haec nemo rescindat, nesciunt separari. Horum qui unum tantum habet, vel ista qui simul non habet, nihil habet. Ergo qui orat, jejunet; qui jejunat, misereatur: audiat petentem, qui petens optat audiri; auditum Dei aperit sibi, qui suum supplicanti non

claudit auditum. Jejunium jejunator intelligat; esurientem sentiat, qui vult Deum sentire quod esurit; misereatur, qui misericordiam sperat; pietatem qui quaerit, faciat; qui praestare sibi vult, praestet. Improbus petitor est, qui quod alii negat sibi postulat. Homo, esto tibi misericordiae forma; sic quomodo vis, quantum vis, quam cito vis, misericordiam tibi fieri; tam cito aliis tantum, taliter ipse miserere. Ergo oratio, misericordia, jejunium, sint unum patrocinium pro nobis ad Deum, pro nobis haec advocatio sint una, una haec pro nobis oratio sint triformis. Haec sunt, fratres, haec sunt quae tenent coeli arcem, quae secretum Dei judicis pulsant, quae ante tribunal Christi causas humani generis exsequuntur, quae injustorum petunt indulgentiam, reorum veniam promerentur. Haec cui in coelestibus non assistunt, ipse non subsistit in terris; haec cum teneant in coelestibus principatum, in terris rerum summam moderantur; haec regunt prospera, haec adversa propellunt; vitia exstinguunt ista, virtutes ista succendunt; haec reddunt casta corpora, corda pura, haec pacem membris, mentibus dant quietem; humanos ista sensus scholam faciunt disciplinae, per haec in templum Dei pectora humana consurgunt; haec hominem praestant angelum, homini Deitatis deferunt haec honorem. Hinc est, quod fit horum suffragio Moyses Deus **(Exod. III)**, et ad triumphos militares sibi omnia mandat elementa: jubet mare discedere, durari undas, profunda siccari **(Exod. XIV)**, coelum pluere; dat frumenta, ventos spargere cogit carnes **(Exod. XVI)**; noctem splendore solis illustrat, solem nubis temperat velamento **(Exod. XIII)**; petram percutit, ut de recenti vulnere frigida sitientibus det fluenta **(Num. XX)**; primus dat terris legem coeli, scribit vitae normam, figit terminos disciplinae **(Exod. XXIV, XXXV)**. Per haec Elias

nescit mortem, relinquit terras, coelos intrat, commoratur angelis, convivit Deo: et terrenus hospes supernas possidet mansiones **(IV Reg. II)**. Per ista Joannes fit angelus in carne, coelestis in terra, et auditu, visu, tactu, totam solus capit, tenet, complectitur Trinitatem. Et nos, fratres, si volumus Moysi gloriae, Eliae vitae, Joannis virtutibus, omnium sanctorum meritis applicari, insistamus orationi, vacemus jejunio, misericordiae serviamus. Qui in his vixerit, qui per ista fuerit communitus, jacula peccati, diaboli tela, mundi machinas, vitiorum cuneos, mala carnis, voluptatum laqueos, arma mortis, Christianus armiger, bellator Dominicus non timebit. Sed nos qui ad incerta consurgimus, qui inter insidias diem ducimus, qui horarum varietates, momentorum motus, verborum lapsus, actuum pericula sustinemus, quid est quod ecclesiam mane nolumus intrare? Quid est quod matutina prece totius diei custodiam nolumus postulare? quid est quod homini astare toto tempore libet, et Deo assistere nec puncto libet? Non est nostrum, fratres, non est nostrum; inimici est ista surreptio, decipere parat quos non patitur orationibus communiri. Quid de adversis queritur, qui sibi prospera non precatur? Audiamus vocem Dei monentem: *Orate, ne intretis in tentationem* **(Matth. XXVI)**. In tentationem vadit, qui ad orationem non vadit. Hoc sciens propheta, cantabat: *Venite adoremus, et procidamus ante eum: et ploremus coram Domino qui fecit nos* **(Psal. XCIV)**. Putasne ante Deum lacrymas fundere dignatur, qui verba non dignatur expromere? Manicemus, oremus, vel humano timore, si non amore divino; si non invitati bonis, vel coacti malis. Mala tempora facit nobis contemptus Dei, temporum cursus non facit. Quod ergo contemptu perdidimus, jejuniis conquiramus: animas nostras jejuniis immolemus, quia nihil

est quod Deo praestantius offerre possimus, probante propheta, cum dicit: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum Deus non spernit* **(Psal. L)**. Homo, offer Deo animam tuam, et offer oblationem jejunii, ut sit pura hostia, sacrificium sanctum, vivens victima, quae et tibi maneat, et data sit Deo. Hoc qui non dederit Deo, excusatus non erit, quia daturus se non potest non habere. Sed accepta ut sint ista, misericordia subsequatur; jejunium non germinat, si de misericordia non rigetur, siccatur jejunium misericordiae siccitate: quod imber terris, hoc jejunio misericordia est. Quamvis cor excolat, carnem mundet, eradicet vitia, virtutes serat; si misericordiae fluenta non dederit, fructum non colligit jejunator. Jejunator, ager tuus misericordia jejunante jejunat; jejunator, quod tu in misericordia fuderis, tibi in horreo hoc redundat. Homo ergo, ne servando perdas, collige prorogando; homo, dando pauperi, da tibi: quia quod tu alteri reliqueris, non habebis.

SERMO XLIV. *De consilio impiorum, via peccatorum, et cathedra pestilentiae,* in psalmum I.

Peritus medicus, quoties vario languore defessis plenam desiderat conferre medicinam, altas aperit morborum causas, latentes pestilentiae exponit incursus, pestiferas caveri commonet regiones, quamplurima remediorum genera demonstrat, herbarum vires pandit, medicamentorum loquitur qualitates, obedientibus promittit longissimam sanitatem: sic

aegros arduas et asperas suadet et perducit ad curas. Hinc est quod propheta sanctus, corporis animaeque medicinam coelitus prolaturus, impietatis profundos patefacit recessus, opertos peccatorum nudat morbos, iniquitates ostentat, secretum virus, vitiorum naturas, origines delictorum, radices criminum mirabili ratione depromit. Sic aegras mortalium mentes moderatione pia, pro aetate, pro sexu, pro tempore, pro viribus ad salutem perpetim divina curatione perducit. Psalmus quem hodie cantavimus, Psalmorum praefatio est, immo et Psalmorum psalmus, titulorum titulus; est argumentum generans argumenta, est tota causa sequentium canticorum. Et sicut clavis aulae regalis, ubi primam januam patefecit, penetrabiles reddit intimas ac multiplices mansiones; ita psalmus iste, ubi reseraverit aditus intelligentiae primos, psalmorum omnium pandit mysterium, pandit secretum. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit***(Psal. I)** *Beatus vir*: sicut dimicaturo cum bestiis, et gravissimorum certaminum discrimina subituro, pronuntiantur ante bravia, praemia, coronae; propheta beatitudinem sic praemisit, ut provocaret hominem, totam, quam post enumerat, criminum vincere feritatem. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit*. Quod in consilio abire, et in via stare dixit, forsitan videatur absurdum, cum in consilio consistere et in via abire, magis hominum sit in usu. Perversa quidem sunt universa perversis, nec possunt tenere ordinem, quae per ordinem non aguntur. Tamen hic propheta non de corporis loquitur, sed mentis incessu; neque prohibet pedum lapsus, sed ruinas arcet animarum. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum*. Abiit, abiit a se, a Deo impius cum

recessit; nec stat in consilio, impiis cogitationibus qui vagatur. Iste modo fertur ad coelum, modo refertur ad terras, jactatur per maria, levatur fluctibus, mergitur in profundo: cumque sua semper mente volutetur ut ebrius, non se computat, et computat coelum. Qui se scire existimat totum, se nescit; qui si sciret se, numquam coelum, solem, lunam, ligna, lapides adoraret, quae sunt omnia suae data et subdita servituti; sed adorat lapidem, servit ligno, qui Deo vivo, Deo vero servire contempsit. Et ut ab ipso principio rerum, impietatis facta replicemus, impietatis consilium perduxit ad inferna, angelum de supernis, nuntium coelestis secreti in diabolum commutavit, hominem de regimine vitae ad mortalis habitaculi transmisit exsilium, de paradisi deliciis aerumnosos saeculi pepulit ad labores; mulierem de virginitatis gloria gemitus conscios dejecit ad partus. Inde est quod antequam gaudeat, non ignorat dolores, et solvit ante de reatu poenam, quam sobolis gaudeat de processu. *Multiplicans,* inquit, *multiplicabo tristitias tuas et gemitus tuos; in tristitia et gemitu paries filios* **(Gen. III)**. Qualis finis est, ubi est origo poenalis? in vita laetitia quem tenebit, qui vitae sumit exordium de moerore? Hoc propheta noverat qui dicebat: *In iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea* **(Psal. L)**. Si sic, fratres, ab utero in viam projicimur peccatorum, et delictorum iter totas currimus per aetates, cogitemus infantiae vanitates, adolescentiae lapsus, juventutis ruinas, senectutis morbos, et tunc nos non viam vitae, sed peccatorum viam carpere sic videbimus. Hanc viam notat Christus, sic dicendo: *Quam lata et spatiosa via quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam* **(Matth. VII)**. Delictis lata, diffusa fluctibus, criminibus spatiosa, et vere via est vita praesens, in quam

venit et vadit homo. *Generatio*, inquit, *vadit, et generatio venit, et terra in aeternum stat* **(Eccl. VII)**. Et ideo ante dixit: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit*. Non dixit, Non venit; nemo enim in viam non venit peccatorum, in qua nos lex ipsa naturae perducit et mortis; sed Beatus ille qui non stat in ea. Stat ille, ille demoratur in ea, qui levat onera peccatorum, et onustus viator tarde pervenit, et coelestem clausam sibi invenit mansionem. Istis ponderibus impeditus flebat propheta, dicens: *Iniquitates meae superposuerunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me.* Et quia toto vitae tempore has ferebat, exclamat: *Miser factus sum, et incurvatus sum usque in finem* **(Psal. XXXVII)**. Peccatorum viam viator ille pertransit, qui mala hujus vitae videt, sed despicit; sentit, sed calcat; patitur, sed vincit; et dum fugit illa, plus currit: unde illi occurrit coelestis janitor, coelestis illi mansio se non claudit. Sed quid est quod peccatorum viae impietatis consilium sic praemisit: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit?* Quia etsi natus homo mox peccatorum venit in viam, jacet tamen primum: non mox peccati currit in viam, sed ubi coeperit impietatis venena gustare, tunc saporem trahit de pinguedine peccatorum. Impius in Deum tendit, a Deo vadit cum delinquit; peccatores Deus contemnit, qui ante mandavit non debere peccare. Lucem tenebrae fugiunt, tenebrae luce redeunt abscedente: ubi Deus, peccatum nullum; ubi peccatum, non ibi Deus. Et ut scias, homo, a conspectu Dei hominem viam cursitare peccatorum, audi prophetam: *Non est Deus in conspectu ejus, polluuntur viae ejus in omni tempore* **(Psal. IX)**. Gravius ergo homo tunc in via labitur peccatorum, quando in ea per praerupta impietatis

illabitur. *Et in cathedra pestilentiae non sedit*. Impietatem probat qui facit, amat; qui amat, non potest non docere: hinc est quod docens impietatem, pestilentiae residet in cathedra, et sermone mellito virus doctrinae lethalis audientibus sic diffundit. Pestilentiae cathedram philosophiam posuit, quae docuit, aut deos multos; aut eum qui est, vel non esse, vel non posse docuit inveniri; qui ipsam creaturam naturae dedit, ut naturae negaret Auctorem. Cathedram pestilentiae Pharisaeus proposuit, qui traditiones humanas decretis coelestibus anteponens, vastam lucem fudit populo Judaeorum. In cathedra pestilentiae haereticus sedit, qui sub specie fidei, scindit, rumpit, distrahit unitatem. *Beatus* ergo *vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit*. Et plane beatus, quia ista tria declinando ad Trinitatis beatitudinem meruit pervenire. Meditetur ergo in lege Domini, et meditetur die ac nocte, ut quae sequuntur mereatur videre in futuro, et audire latius tempore competenti.

SERMO XLV. *De homine fragili Deum orante, ne se arguat in ira;* in psalmum VI.

Responsorium quod hodie propheta supplicante cantavimus, opportunum tempori, aptum malis praesentibus mecum vestra probat et cognoscit affectio. *Domine*, inquit, *ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me* **(Psalm. VI)**. Et Deus tumescit ira? calescit furore? absit, fratres. Deus nec subjacet passioni, nec ira accenditur, nec furore turbatur: sed ira Dei est delinquentium poena, furor Dei est supplicium

peccatorum. Fratres, pulvere concreti, plasmati luto, calcamur vitiis, subdimur delictis, curis conficimur, arescimus membris, morte dissolvimur, fetidis horremus sepulcris, et sic inhabiles ad virtutes, ad vitia habiles invenimur. Propheta ergo memor fragilitatis humanae, et carnalis substantiae conscius, quia non confidebat de meritis, ad auxilium misericordiae convolavit, ut Dei constaret circa eum de pietate, non de severitate judicium. *Domine, ne in ira tua arguas me*. Hoc est dicere, argue me, sed non in ira; corripe me, sed non in furore: argue me ut pater, non ut judex; corripe me non ut dominus, sed ut parens; argue me, non ut perdas, sed corripias; corripe me, non ut interimas, sed emendes: et hoc quare? quoniam infirmus sum. *Miserere*, inquit, *mei, Domine, quoniam infirmus sum*. Quid infirmius homine, quem sensus fallit, ignorantia decipit, circumvenit judicium, pompa laedit, tempus deserit, mutat aetas, hebetat infantia, juventus praecipitat, senectus frangit? Huic ergo Deum irasci in ira, indignari in furore, non est creatoris pii, sed est severissimi cognitoris. *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum*. Et quid vis? *Sana me, Domine*. Sentit iste status sui vulnera, sentit morsum serpentis antiqui, sentit primi parentis ruinam, agnoscit se ad has infirmitates venisse nascendo, agnoscit se ad mortem naturaliter pervenisse: et quia mortem removere non poterat ars humana, divinam cogitur expetere medicinam; et ut facilius aegritudinis suae impetret curam, ipsius aegritudinis causas aperit, qualitates narrat, magnitudinem pandit, exprimit vim doloris. *Sana me, Domine*. Quare? *Quoniam conturbata sunt ossa mea*. Totam structuram corporis ossa portant; et si ossa turbantur, quae membrorum firmitas? quae fortitudo nervorum? ubi carnis miseranda substantia? Turbantur ossa, fratres,

peccatorum pondere, metu mortis, terrore judicii. Audi ipsum alibi hoc dicentem: *Non est,* inquit, *sanitas in carne mea a facie irae tuae, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum* **(Psal. XXXVII)**. Et post: *Anima mea impleta est illusionibus, et non est sanitas in carne mea.* Merito ergo addit: *Et anima mea turbata est valde*. Inter Dei praecepta et cordis passiones, inter virtutes et vitia, inter adversa et prospera, inter poenas et praemia, inter vitam et mortem, stans in acie, bella sustinens, suscipiens vulnera, raro stans, occumbens sensu, turbatur anima, turbatur valde, quia carnis impedita ponderibus, priusquam ad virtutes veniat, vitiorum fit ante captiva. Haec bella describit Apostolus, cum dicit: *Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem: ut non quae vultis, illa faciatis* **(Gal. V)**. Et alibi: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captivum me ducentem in lege peccati* **(Rom. VII)**. Allegans ergo beatus propheta has infirmitates, haec bella, has animorum turbationes, Deum tali voce convenit: *Et tu, Domine, usquequo?* Hoc est, quousque pateris? quousque dissimulas? quousque non subvenis? quousque dissipari opus tuum, deleri imaginem tuam, tuam tibi creaturam perire permittis? Ubi est Christus tuus toties nuntiatus per legem, per nos, per prophetas multifarie repromissus? Veniat, veniat, priusquam pereunte saeculo, in saeculo nil inveniat quod resalvet. Veniat, veniat, ut carnem reparet, innovet animam, ipsam naturam in coelestem commutet substantiam. Veniat, ut peccatum tollat, mortem deleat, destruat infernum, vitam reddat, donet coelum, ne amplius terrena labes possit in nobis invenire quod perdat. Hoc autem petere prophetam, sequens sermo demonstrat, *Convertere, Domine*. Homo Deo, reus judici, addictus sic loquitur cognitori? *Convertere, Domine*.

Homo peccat, et Deus convertitur? Ita, fratres, quia juxta prophetam: *Iste peccata nostra portat, et pro nobis dolet***(Isa. LIIIjuxtaLXX)**. Et beatus Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* **(Joan. I)**. Suscepit peccatum, ut peccatum tolleret, non haberet. *Convertere, Domine*. Unde? ubi? De Deo in hominem, de domino in servum, de judice in patrem, ut pium conversio te demonstret, quem potestas terribilem comminatur. *Convertere, Domine; libera animam meum*. De inferno inferiori. *Salvum me fac propter misericordiam tuam*. Non propter meritum meum, quem labor afficit, gemitus sauciat, solvunt lacrymae, ira turbat, impugnat inimicus. Sed hoc ut clareat, ipsa prophetae decantetur oratio. *Salvum me fac propter misericordiam tuam*. Quare? *Quia non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.* Hoc dicebat sanctus David in regali vertice constitutus: qui sic agebat principatum potestatis humanae, ut in se sanctitatem spiritus, prophetae gratiam custodiret, et nos in ira tota Dei positi nescimus dicere: *Domine, ne in furore tuo arguas me*. Terra negat fructus, coelum temperiem, aer salubritatem: hinc pestilentia ubique diffusa per urbes, per agros vario morborum genere consumit genus omne mortalium, et tamen nos non dicimus: *Domine, ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos.* Ille post triumphos gemitibus, noctes et dies lacrymis occupabat; nos sub hostili gladio subjacentes, nulla tempora Deo damus, nullas vel ad horam lacrymas Deo fundimus: sed jugiter rapinis, fraudibus, perjuriis, dolis, detractionibus nosmetipsos tradimus et donamus, ut magis magisque iram Dei in nos fomentis criminum suscitemus. Venite, fratres, venite cum

propheta: *Venite, adoremus, et procidamus ante eum, et ploremus coram Domino qui fecit nos* **(Psal. XCIV)**; venite, dicamus; *Domine, ne in ira tua arguas nos, neque in furore tuo corripias nos*. Ut memor misericordiae suae iram mutet in misericordiam, reddet perdita, captiva liberet; nosque sibi cum laetitia servire jam donet, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLVI. *De exsultatione spirituali et confessione peccatorum,* in psalmum XCIV.

Sicut graviter aestuanti, et longo sitis ardore succenso, fons frigidus satis laetus et satis salubris occurrit; ita nobis positis in moerore, et nimium tribulationum pondere depressis, ad gaudia hodie propheticae vocis excitat cantilena: *Venite*, inquit, *exsultemus Domino* **(Psal. XCIV)**. Venite: quo? vel unde? Ex te, homo, in te, ubi non locorum mutatio, sed conversio sensuum adversa depellit, moerores fugat, desperationes abjicit, excludit angustias, et intrat domicilium sinceri pectoris, laetitiae divinae aeternam praeparat mansionem. *Exsultemus Domino*. Et ubi est illud: *Beati qui lugent* **(Matth. V)**, et *Vae vobis qui ridetis* **(Luc. VI)**? Plane beati qui lugent mundo, et vae qui rident mundo: sed beati qui exsultant Domino, qui nesciunt de rapinis, nesciunt de fraudibus, nesciunt laetari de lacrymis proximorum. *Exsultemus Domino*. Ille exsultat Domino qui verbo, actu, opere, non sibi, sed suo exsultat auctori. *Exsultemus Domino.* Ille exsultat Domino, cui sola et tota laetitia semper est Deus. *Jubilemus* inquit, *Deo salutari*

nostro. Non est ovium vox ista, pastoris est: qui dulci jubilo, et varia modulatione, aut gregem producit ad pascua, aut sub nemore umbroso fessum pecus retinet ad quietem, aut alta collium salubrioris graminis hortatur cupiditate conscendere, aut ad devexa vallium sensim tota necessitate descendere. Sed beatae sunt oves illae, quae sui vocem admittunt pastoris, attrahunt, nutriunt, congregant, et vere pastori suo jubilant: quae germina sui gregis Domino multiplicare moliuntur. *Praeveniamus faciem ejus in confessione*. Et quis praevenit peccatorum cognitorem, scrutatorem cordium, cogitationum conscium, futurorum praescium, praesentem semper et ubique? Sed praeveniendus est non sensuum vicinitate, sed ingenii sagacitate; non velocitate pedum, sed provido confessionis obsequio: siquidem non dixit, Praeveniamus eum tantum, sed *Praeveniamus faciem ejus in confessione*. Hoc est, cum spes misericordiae est, cum tempus est veniae, cum poenitentiae locus est, confiteamur patri, ne judicem sentiamus; prodamus quae fecimus pietati, ne severitati cogamur exsolvere quae tacemus: dicamus indulgentiae tempore delicta nostra, ne si tacemus, ad excipiendam sententiam defleamus. Et quid plura, fratres? non judicem, sed judicium nos hortatur propheta clementissimus praevenire. *Et in psalmis*, inquit, *jubilemus ei*. Ne indicta pectori nostro irrationabilis jubilatio crederetur. *In psalmis jubilemus*. Ut in psalmis divinum resonet sacramentum, et quod ad provectum salutis animos promoveat audientium. *Quoniam Deus*, inquit, *magnus Dominus*. Hic dominici corporis aperit sacramentum, quia Deus etiam in nostro corpore magnus Dominus. *Et rex magnus super omnes deos*. Juxta illud: *Quis similis erit Deo inter filios Dei* **(Psal. LXXXVIII)**? quia omnes

supernae virtutes cum regant caeteros, ipsae tamen reguntur a Christo. *Quia in manu ejus sunt omnes fines terrae*. Quia quae in manu Dei sunt, sine Deo nequeunt obtineri si dilatare fines, si prorogare terminos, si desideramus amissa revocare. Deum ergo fidei viribus deprecemur, per cujus offensam nobis ista depereunt; et ipsius propitiatione redeunt ampliata, qui dat sicut vult, tollit, et cum vult; si reddere non potest, omnipotens non habetur; multa facit ad suae majestatis indicium, ad nostrae emendationis et correctionis exemplum. Vacant aliena praesidia, si nostri regis non subvenerint adjutoria. *Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud*. Ne putetis quaesitum, inventum, et non a Deo conditum. *Ipsius est mare, et ipse fecit illud, et aridam manus ejus formaverunt*. Ubi sunt qui Deum de materia, et maxime de aqua mundum figurasse confingunt? Deus noster in coelo, et in terra, non ut inventor, sed ut conditor materiae, ex nihilo cuncta perfecit. *Venite*, inquit, *adoremus*. Quae sequuntur, fratres, ignorantibus veluti immemorem prophetam exsultationis suae fuisse, demonstrant, dum provocatos ad gaudia mox evocat ad ploratus. *Venite*, inquit, *adoremus et procidamus ante eum, et ploremus coram Domino qui fecit nos*. Dixerat: *Venite, exsultemus*; verum hic propheta secum fletus suorum nos desiderat fundere gaudiorum: quia semper lacrymae sicut dolore magno, ita producuntur et gaudio, quae utique interni pectoris exponunt, et testantur affectum. Qui ergo lapidibus prosternebantur, et lignis, vero tandem Deo cognito, vult nos adorare, procidere et repensare lacrymis, atque continuo devotionis obsequio, quod diu et longo tempore negleximus. Plorat ergo, dum de praeteritis poenitet, gaudet de praesentibus, aestuat et metuit de futuris. Perfectae autem laetitiae fletus fuisse ex sequentibus sic demonstrant: *Venite,*

adoremus et procidamus ante eum, et ploremus coram Domino qui fecit nos. Et quasi interrogaretur, quare? reddit causas, aperit rationes: *Quia ipse est Deus noster, et nos populus pascuae ejus et oves manus ejus*. Ex hoc utique quantum devotus est ille qui gaudet, tantum certe qui contristatur ingratus. Sed jam quae admonet audiamus intentius: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt, et viderunt opera mea. Quadraginta annis proximus fui generationi illi, et dixi: Semper hi errant corde; ipsi vero non cognoverunt vias meas quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam*. Cum dicit, hodie, te convenit, ad te loquitur, quicumque homo es auditor, ne audita voce ejus, contemptus reatum, contumaciae crimen incurras, quem non praecepta, quem non correxit exemplum. Nam ob hoc Judaicam duritiem longo sermone narravit, ut te, Christiane, faceret cautiorem, cui non quadraginta annis tantum conversatur, et cohabitat Deus, sed toto vitae tempore paret, et militat ad salutem.

SERMO XLVII. *De parabolis inventae margaritae et sagenae missae in mare.*

Christus Deus noster, quod coelum, terram, mare, et in eis magnas, multas, varias condiderit creaturas, miranda potentiae suae documenta monstravit: quod vero humana suscipit, agit hominem, intrat tempora,

transit aetates, docet verbo, virtute curat, similitudines loquitur, proponit exempla, affectus nostri in se pondus aperit, inesse sibi dilectionis humanae pandit ineffabilem charitatem. Hinc est quod coelestia terrenis commendat exemplis, de praesentibus sapere dat futura, invisibilia visibilibus insimulat argumentis; probant hoc similitudines quas nobis hodie evangelicus clamat auditus: *Simile est regnum coelorum homini negotiatori quaerenti bonas margaritas: inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et vendit omnia quae habuit, et emit eam* **(Matth. XIII)**. Neminem qui hoc audit nomen negotiatoris offendat: hic negotiatorem loquitur qui dat misericordiam, non qui dat fenoris semper usuram; providentem ornamenta virtutum, non irritamenta vitiorum; gravitatem morum, non lapidum pondera perferentem; honestatis, non luxus monilia portantem, gestantem non voluptatis pompam, sed insignia disciplinae. Iste ergo negotiator has cordis et corporis margaritas proponit, non humano commercio, sed divino exercitio; non ad praesens commodum, sed ut futurum mercetur; non ad terrenam gloriam, sed coelestem: quatenus coelorum regnum possit virtutum praemio comparare, et innumeris bonis unam redimere perpetuae vitae margaritam. Adjecit autem similitudinem Dominus dicens: *Iterum simile est regnum coelorum sagenae missae in mare, et ex omni genere piscium congreganti: quam cum impleta esset, educentes; et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Simile est regnum coelorum sagenae missae in mare*. Similitudo haec prodit cur in apostolatum piscatores elegerit Christus, et captores piscium

fecerit hominum piscatores, ut divini judicii typus arte piscatoria monstraretur. Pisces congregat captura confusos, sed in vasa discretio dat electos: sic vocatio Christiana justos, et injustos, malos, bonosque congregat; sed bonos, malosque electio divina discernit. *Simile est regnum coelorum sagenae missae in mare*. Ad hujus saeculi mare tumens pompa, elatum vertice, undosum sectis, inscitia fluctuans, clamosum litibus, fremens ira, saevum perfidia, peccatis naufragum, impietate demersum, misit piscatores suos Christus, hoc est, Petrum, Andream, Jacobum, Joannem, probatos arte, cum dicit: *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum* **(Matth. IV)**. Misit ergo piscatores suos retia portantes praeceptis legalibus, et evangelicis innodata, monitis circumcincta, virtutum donis et gratia dilatata, evangelico sinu congregantia sine fine capturam. Hoc tempus modo, hoc agitur, fratres: per gentes, per populos Christi retia nunc trahuntur, et ducunt confusas toto orbe capturas sine discretione personas. Sed quia saeculi vicinus est finis, et ad judicii littus capturae nostrae retia jam propinquant, pisces, hoc est homines, qui profundo saeculi discursu feriato ac libero vagabuntur, siccitate littoris, hoc est, finis propinquitate turbati, tota se rerum dispensatione collidunt: videntes impias gentes triumphis succedentibus ampliari, angustiari captivos toto orbe populos Christianos, impios prosperis gaudere successibus, pios malorum continuata successione calcari, subdi dominos servituti, dominari dominis servos, rebelles filios in parentes, senes juvenibus esse contemptui, omnemque naturae statum, vitae ordinem deperiisse. Sed haec cum ita sint, fortes non turbant, immo infirmos turbant, fortes turbare non possunt, quia sumunt vires de

similitudine, fortitudinem de figura. Ejecti de profundo pisces parum quidem in littore sui confusione volvuntur, sed citata discretio dum malos abjicit, eligit bonos; facit bonos, non turbat, brevis ista et cito transitura confusio. Ista discretio superna, quae dat malos poenis, bonos rapit ad honorem, impios deducit ad tartarum, pios transmittit ad regnum, patres, senes, justos, electos, omnes de contumelia exigua perpetua gloria consolaturi. Probat hoc autem comparatio ipsa, cum dicitur: *In consummatione saeculi exibunt angeli Dei, segregabunt malos de medio justorum*. In consummatione saeculi: qui consummationem saeculi credit, qui de saeculi minoratione causatur, qui confidit mansura succedere, habere quid quaerit transitura? Fratres, mundus de fine principium sumit; fine innovatur, non deficit creatura; saeculum deficit non Creatori, sed crimini; neque justis, sed peccatoribus finiuntur elementa. *In consummatione saeculi exibunt angeli separare justos*. Nec quisquam dubitet sanctis angelos esse parituros, quibus obsequium suum promittit et Christus. Christi vox est: Praecingam me, et ministrabo vobis. *Exibunt angeli Dei et segregabunt malos de medio justorum* **(Luc. XVII)**. Portate, justi, portate, immo inducias justi date, brevis ista mixtura longa separatione pensabitur. *Separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis*. Ecce qui ejiciunt vicinos, qui expellunt hospites, qualem sibi eligunt mansionem; ecce qui sibi hic delicias pauperis fame poenis praeparant alienis, ibi ignem sibi quantum de exigua voluptate succendunt. *Ibi erit fletus et stridor dentium*. Quam male stridet ibi, qui hic male ridet; et qui nunc malis pauperum gaudet, de bonis pauperum tunc lugebit, quia

potuit cum paupere gaudere, sed noluit: vos autem fideles gaudete in Domino semper.

SERMO XLVIII. *De Christo fabri filio appellato, et de invidia.*

Evangelista hodie Judaeorum circa Christum proditurus invidiam, sic coepit: *Venit,* inquit, *Jesus in patriam suam, et docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur et dicerent: Unde huic sapientia et virtus? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus Jacobus, et Joseph, et Simon, et Judas; et sorores ejus nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista* **(Matth. XIII)**? Non sic nubes coelum, nox diem, solem caligo, quomodo mentem caecat, et tenebrat invidia. Livor hoc Judaicus probat, qui Christi sapientiam miratur, virtutes stupet, attollit opera, dicta suscipit, et tamen ne in ipso videatur divinitas, deitas sentiatur, carnalium parentum nomina commonet et divulgat. *Venit*, inquit, *Jesus in patriam suam*. Nemo miretur, si conditor rerum, coelorum Dominus, Deus omnium, patriam locumque sortitur, quando se claudit utero, metitur cunis, uberibus occupat, arctat gremio, dat in ulnas; et ut angustias tollat humanas, humanis se dedit at que aptavit angustiis. Homo, ad te Deus se per ista deponit, te per ista sequitur, per istas te perquirit angustias; ut quem formavit opere, reformet exemplo; quem judicio repulit, reducat affectu, et in se servet quem praeter se conspicit deperiisse. *Venit*, inquit, *Jesus in patriam suam, et docebat eos in synagogis eorum*. Non in templo suo, sed in synagogis eorum. Synagogae non poterant

ejus esse, in quibus se turbae perfidiae, non fidei congregabant; in quibus conveniebat invidiae populus, non amoris; in quibus considebat consilium malignantium, non bonae consilium disciplinae. *Docebat in synagogis eorum, ita ut mirarentur*. Mirabantur indignatione, non gratia; stupebant livore, non laude; furebant, quia quod sapere non poterant superba subsellia, stans humilitas producebat, *ita ut mirarentur, et dicerent: Unde huic haec sapientia?* Sic dicit qui Deum, ex quo est sapientia, ex quo virtus, ignorat; sic dicit qui Christum nescit esse Dei sapientiam, Dei esse virtutem. Unde sit sapientia, Salomon probat, qui cum regni apicem parvulus suscepisset, ut creditum sibi populum regeret virtute, non fastu; sapientia, non tumore; corde, non vertice; a Deo sapientiam voluit, poposcit, accepit. *Unde huic haec sapientia et virtus?* Virtutem quae dat oculos quos natura non dedit, quae auditum reddit debilitate conclusum, quae in mutis sui solvit vincula sermonis, quae claudos reducit ad cursum, quae animas apud inferos jam devinctas propria redire cogit ad corpora, a Deo esse, nisi salutis invidus non negaret. At Judaei sciebant Christi opera divinae virtutis esse, non esse possibilitatis humanae; sed livoris nubilum, malitiae fumus, visum spectantium caligabant, ne lumen Christi, ne tempus Evangelii perviderent dicendo: *Nonne hic est fabri filius?* Dicebant, Hic est fabri filius; sed cujus fabri filius non dicebant; dicebant fabri filius, ut arte vili ars lateret auctoris, et deitatis nomen fabrile nomen absconderet. Christus erat fabri filius, sed illius qui mundi fabricam fecit non malleo, sed praecepto; qui elementorum membra non ingenio, sed jussione compegit; qui massam saeculi auctoritate, non carbone conflavit; qui solem non terreno igne, sed superno calore succendit; qui lunam, tenebras, noctem formavit, et

tempora, qui stellas variata luce distinxit; qui cuncta fecit ex nihilo, et fecit, o homo, tibi, ut opificem operis aestimatione pensares. Sed tu, Judaee, hujus fabri filium notas, cui pro tantis beneficiis repensare vicem deberes in filium: hinc est, quod non accipis futura, quia de praesentibus existis ingratus. *Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria?* Iterum, Judaee, matris nomen clamas, occultas Patris; patrem dicis, nomen non dicis; fabrum dicis, opus non dicis. Judaee, decipiunt te ista, non decipiunt credituros. *Nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus Jacobus et Joseph, et Simon, et Judas; et sorores ejus nonne omnes apud nos sunt?* Si mater, si fratres, si sorores apud vos sunt, pater ubi est? vobiscum non est, quia Deus odit fictos, invidos deserit, declinat ingratos, sibi non sinit crudeles et impios commorari. *Et fratres ejus et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt?* Callide fratres ingeris, ostentas sorores, ut numeroso partu sanctae matris virginitas lateat, obscuretur integritas, et sentiatur de filio totum quod humanum est, nihil divinum. Judaee, quos dicis fratres et sorores Christi, Cleophae sororis Mariae filii sunt, non Mariae; et fratrum et sororum filios fratres nuncupat et divina lex et humana cognatio. Ergo Christi fratres fecit non matris virginitas, quae permansit virgo post partum, sed materterae ejus: fecit propinquitatis assertio. Beata Maria, si alios filios habuisset a Christo mater in ipso crucis tempore, in articulo ipso mortis non discipulo traderetur, non commendaretur extraneo. Invidia de coelo abjecit angelum **(Isa. XIV)**, de paradiso exclusit hominem **(Gen. III)**. Ipsa primum contaminavit terras germano sanguine **(Gen. IV)**. Ipsa germanos compulit venumdare germanum **(Gen. XXXVII)**. Ipsa Moysen fugavit **(Exod. II)**, Aaron in fratris excitavit

injuriam, Mariam maculavit livore germani **(Num. XII)**; ac ne multis, quod pavet mens, quod visus tremit, quod auditus non capit, ipsum Christi attendit et pervenit ad sanguinem. Invidia omnibus malis pejor: quos ceperit, liberari nequeunt; quos vulneraverit, ad curam non veniunt, non redeunt ad salutem. Invidia delictorum venenum, criminum virus, peccatorum mater, origo vitiorum: hanc qui non viderit, bona videt; hanc qui nescierit, mala nescit; hanc qui fugerit, vivit. Invidia vitari fuga potest, non potest superari conflictu. Sed jam quid Dominus responderit, audiamus: *Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua*. Christus quidem venit in patriam suam et in domum suam quia scriptum est: *In sua venit, et sui eum non receperunt* **(Joan. II)**. Verum dicendo: *Non est propheta sine honore, nisi in patria sua et domo sua*, docet quia inter suos posse morsus est, adustio est; inter cives eminere proximos, proximorum urit gloriam: propinqui propinquo si honorem debeant, computant servitutem. *Et non fecit*, inquit, *ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum*. Non fit ibi virtus, ubi incredulitas non meretur. Etsi mercedem cum sanat, non exigit Christus; indignatur tamen dum pro honore sibi fertur injuria, *qui est super omnia Deus benedictus et gloriosus in saecula saeculorum*. Amen.

SERMO XLIX. *De eisdem, secundum Marcum.*

Quoties humana Dominum sanctus evangelista sustinuisse aut egisse commemorat, toties carnalium sensus tota velut fluctuum commotione conturbat. Imbecilles namque mentes

nesciunt Dominici corporis audire, discernere et dispensare mysteria, sicut hodierna lectio monstrat, quae dicit: *Egressus inde Jesus, abiit in patriam suam* **(Marc. VI)**. Egreditur unde, quo ingreditur, qui nullo continetur, nullo concluditur loco? Ad quam patriam vadit, orbem qui fecit et possidet universum? dicente propheta: *Tui sunt coeli, et tua est terra: orbem terrarum, et plenitudinem ejus tu fundasti* **(Psal. LXXXVIII)**. Verum non sibi per se, sed per te tibi egreditur, et ingreditur Christus, donec te intromittat expulsum, exsulem revocet, reducat, et reportet ejectum. *Abiit ergo Jesus in patriam suam*. Non ut suam sibi, sed ut tuam tibi, quam Adam perdiderat, patriam redonaret. *Abiit in patriam suam*. Si natus, quomodo non homo? si homo, quomodo non civis? si civis, esse illi patriam quis miretur? Sed hic humanitatis modus, non divinitatis ordo est, quem fatetur: quia qui est, et qui erat ante saecula Deus noster, parens noster, novissima voluit esse per saecula; ut quos potestate fecerat, pietate salvaret; et compatiendo reciperet, quos extorres arguendo fecerat et jubendo. Quidquid enim per hominem susceptum legimus egisse, aut pertulisse Christum, non ad divinitatis audiamus injuriam, sed profecisse hominis ad gloriam. *Et sequebantur*, inquit, *illum discipuli ejus*. Merito discipuli Christum redeuntem suam sequuntur ad patriam, quos jam in superni ordinis albo descriptos coelestis patriae cives, et municipes electio tanta, tantae gratiae perfecerat plenitudo, dicente Domino: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in coelis* **(Luc. X)**. *Et facto sabbato, coepit in synagoga docere, et multi audientes mirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic haec omnia, et quae est sapientia quae data est illi? et virtutes tales quae per manus ejus efficiuntur?* Infelix Judaicae mentis et detestanda nequitia, ad

discutiendum semper promptior quam ad credendum; divinis virtutibus non ad fidem, sed ad calumniam sollicite commovetur, vel quia meruit audire sapientiam tantam. Sed unde sit malitiose curiosa, vel querula, in bonis suspicax, ad noxia satis facilis, doctrinam despicit quam miratur; quae probat praecepta, contemnit; ad Deum cunctatur, ad idola perproclivis; in divinis astuta, ligno, lapidibus tota resoluta; prophetiae rebellis, contraria veritati, auguriis, mendaciisque perdita. Rogo, cui cautum, quod caecus videt? cui sollicitum quod mortuus surgit? cui dubium, quod loquitur mutus? certe, quis nesciat esse Deum, cujus sola curatur omnis debilitas jussione? Moyses signa fecerat multa, Elias maxima monstraverat documenta virtutum, nec dissimilia opera fecerat Elisaeus: cur nemo personam discutit? cur nemo status commovet quaestionem? cur nemo unde essent, quive essent, unde ista, et per quem facerent curiositate sic requisivit ingratus. Sed judicatur hic solus qui solus judicare noluit ne puniret; improba severitate discutitur, qui ut largiretur veniam, nil quaesivit: et cum solus innocens invenerit omnes reos, ad indicium pietatis immensae suspicere maluit, quam abrogare sententiam, ut vitam mortalibus olim perditam redderet, et repararet occisos. Vere, sicut dixit Apostolus, Magnum pietatis est sacramentum, quod Christi nostri manifestatur in carne **(I Tim. III)**. Extendit tamen adhuc curiositatem suam carnalis ista aemulatio, cui semper est inimica veritatis cogitatio: nec patitur Christum virtutibus et sapientia Deum credi, sed proximorum, parentum, fratrum, affinium documento, hominem tantum asserit, gestit, optat, intelligit, dicendo: *Nonne iste est fabri filius et Mariae, frater Jacobi et Joseph, et Simonis et Judae? nonne et sorores ejus hic nobiscum sunt?* Caiphas

profano prophetat ore **(Joan. XI)**; et cum sacerdos esset, falsitatis suae sensum vicit officio veritatis; sententiam non suo, sed addicti probat imperio. Balaam maledico benedicit ore, et conductus ad nequitiam, tota loquitur mysteria veritatis **(Num. XXIII, XXIV)**: et sicut in spinis rosa, hoc est, in frutice horrenti miri odoris flosculi germinantur; ita sensus aliquoties pessimorum ad bona divinitatis impulsu aguntur inviti, ut non sit meriti, sed mysterii, quod loquuntur. Quod tunc malitiae Judaicae videmus evenisse, quae in contumeliam Dominicae generationis, cum per artem Joseph prosapiae Christi exaggerat veritatem, veri genitoris confitetur et loquitur qualitatem, dicendo: *Iste est fabri filius*. Bene personam tacuit, ut proderet ex arte genitorem, dicendo, non Joseph, sed fabri filius. Et quis talis faber, qualis est iste, qui ex nihilo tantum talem fabricatus est mundum? et quis faber talis, qui totius bonae artis solus auctor, solus largitor existit? Dic ergo, Judaee, fabri filium, ut Dei filium fatearis invitus; dic Mariae, ut verum hominem, sed Virginis filium confitearis impulsus; dic fratres, ut tantam dignationem tui praedices et proferas creatoris. Et licet ipse genitricis sanctae per hoc virtutes moliaris abscondere; tamen evangelistae veritas non Joseph et Mariae, sed Cleophae sororis ejus filios, quos tu fratres appellas, probat et asserit exstitisse; usus enim temporis etiam praesentis germanorum et germanarum filios fratres noscitur nuncupasse. Numquam enim contra pietatis ordinem matrem Dominus extero, hoc est Joanni, commendasset ex cruce, si alios ipsa praeter illum filios suscepisset : sed virgini virginem tradit, ut inter tales cura sola sacramenti, sola societas religionis haberetur; nec mundanae sollicitudini discipulus tantus iste serviret, sed praedicaturus virginitatis partum , domi haberet unde hoc dubitantibus

approbaret. At Jacobus unius feminae et matris habere non potuit curam, qui inter primordia, et in illo Judaico tunc furore Hierosolymitanam singulariter rexit Ecclesiam. Bene addidit Dominus: *Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua*. Ecce qualiter carnales sapiunt cives; ecce qualiter mundani parentes sentiunt et honorant. Beatus qui cum patrem meruit habere Deum, praeter coelestem patriam nil requirit.

SERMO L. *De paralytico curato.*

Christum in humanis actibus divina gessisse mysteria, et in rebus visibilibus invisibilia exercuisse negotia, lectio hodierna monstravit. *Ascendit*, inquit, *in naviculam, et transfretavit, et venit in civitatem suam* **(Matth. V)**. Nonne ipse est qui, fugatis fluctibus maris, profunda nudavit, ut Israeliticus populus inter stupentes undas sicco vestigio, velut montium concava, pertransiret **(Exod. XIV)**? Nonne hic est, qui Petri pedibus marinos vertices inclinavit, ut iter liquidum humanis gressibus solidum praeberet obsequium **(Matth. XI)**? Et quid est quod sibi maris sic denegat servitutem, ut brevissimi lacus transitum sub mercede nautica transfretaret? *Ascendit*, inquit, *in naviculam, et transfretavit*. Et quid mirum, fratres? Christus venit suscipere infirmitates nostras, et suas nobis conferre virtutes, humana quaerere, praestare divina, accipere injurias, reddere dignitates, ferre taedia, referre sanitates; quia medicus qui non fert infirmitates, infirmitates curare nescit; et qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non potest conferre sanitatem. Christus ergo, si in suis mansisset virtutibus, commune cum hominibus nil haberet; et

nisi implesset carnis ordinem, carnis in illo esset otiosa susceptio. Sustinuit ergo has necessitates, ut homo verus humanis necessitatibus probaretur. *Ascendit*, inquit, *in naviculam*. Christus Ecclesiae suae navem, saeculi fluctus semper mitigaturus ascendit, ut credentes in se ad coelestem patriam tranquilla navigatione perducat; et municipes civitatis suae faciat, quos humanitatis suae fecit esse consortes. Non ergo Christus indiget navi, sed navis indiget Christo, quia sine coelesti gubernatore navis Ecclesiae per mundanum pelagus tali et tanto discrimine ad coelestem portum non valet pervenire. Haec diximus, fratres, quantum ad intelligentiam pertinet spiritualem: verum nunc ipsius historiae ordinem prosequamur. *Ascendit*, inquit, *in naviculam et transfretavit, et venit in civitatem suam*. Creator rerum, orbis Dominus, posteaquam se propter nos nostra angustiavit in carne, coepit habere humanam patriam, coepit civitatis Judaicae esse civis: parentes habere coepit, parentum omnium ipse parens, ut invitaret amor, attraheret charitas, vinceret affectio, suaderet humanitas, quos fugarat dominatio, metus disperserat, fecerat vis potestatis extorres. *Venit in civitatem suam, et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto, et respiciens*, inquit, *Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili: dimittuntur tibi peccata tua*. Audit veniam, et tacet paralyticus, nec ullam respondet gratiam, quia plus corporis quam animae tendebat ad curam; et temporales aerumnas resoluti corporis sic deflebat, ut aeternas poenas resolutionis animae non defleret, gratiorem sibi praesentem vitam judicans quam futuram. Merito Christus offerentium fidem non respicit, et vecordiam respicit sic jacentis, ut fidei alienae suffragio paralytici anima ante curaretur quam corpus. *Respiciens*, inquit, *fidem illorum*. Cernitis in hoc loco,

fratres, Deum non quaerere insipientium voluntates, non spectare ignorantium fidem, non infirmorum stulta desideria perscrutari, sed ad alterius fidem subvenire, quod per solam gratiam conferebat, cum quidquid divinae voluntatis est, non negaret. Et re vera, fratres, quando medicus languentium aut quaerit, aut respicit voluntates, cum semper contraria desideret et requirat infirmus; hinc est quod nunc ferrum, nunc ignem, nunc amara pocula ingerit, et apponit invitis, ut curam sani sentiant, quam non poterant sentire aegrotantes. Et si homo injurias despicit, maledicta contemnit, ut sauciatis morbo sponte vitam conferat et salutem; quanto magis Christus medicus bonitate divina morbis saucios peccatorum, et phrenesi criminum laborantes, ad salutem etiam invitos attrahit, et nolentes? O si velimus, fratres, o si velimus omnem mentis nostrae paralysim pervidere, animam nostram virtutibus destitutam jacere in vitiorum stratis cernere; luceret nobis quemadmodum Christus, et nostras quotidie noxias respicit voluntates, et ad salutaria nos remedia pertrahit, et perurget invitos. *Fili*, inquit, *remittuntur tibi peccata tua*. Haec dicens, Deum se volebat intelligi, qui per hominem oculis adhuc latebat humanis; virtutibus enim et signis comparabatur prophetis, qui per ipsum fecerant et ipsi virtutes: peccatis autem dare veniam, quia penes hominem non est, et est singulare deitatis insigne, Deum illum pectoribus inserebat humanis. Probat hoc Pharisaicus livor: nam cum dixisset: *Remittuntur tibi peccata tua, responderunt Pharisaei: Hic blasphemat, quis enim potest peccata remittere nisi solus Deus?* Pharisaee, qui sciendo nescis, confitendo negas, cum testaris, impugnas: si Deus est qui remittit peccata, cur tibi Christus Deus non est, qui unius indulgentiae suae munere totius mundi probatur abstulisse

peccata? *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* **(Joan. I)**. Ut autem possis majora capere ejus divinitatis insignia, audi eum pectoris tui penetrasse secretum; aspice eum ad cogitationum tuarum latebras pervenisse; intellige eum cordis tui tacita nudare consilia. *Et cum vidisset*, inquit, *Jesus cogitationes eorum, dixit: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid enim est facilius dicere, Remittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge et ambula? Ut autem sciatis quia Filius Hominis habet potestatem dimittendi peccata, dixit paralytico, Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam; et surrexit, et abiit in domum suam*. Scrutator animarum praevenit mentium maligna consilia, et deitatis suae potentiam operis attestatione monstravit, dum dissipati corporis membra componit, nervos stringit, jungit ossa, complet viscera, firmat artus, et gressus ad cursum suscitat in vivo cadavere jam sepultos. *Tolle lectum tuum*. Hoc est, porta portantem, omnes muta vices, ut quod est infirmitatis testimonium sit probatio sanitatis, ut lectus doloris tui sit meae curationis indicium, ut receptae fortitudinis magnitudinem ponderis asserat magnitudo. *Vade*, inquit, *in domum tuam*, ne Christiana fide curatus, in viis Judaicae perfidiae jam moreris.

SERMO LI. *De daemoniaco surdo et muto curato.*

Quia solito plus sese terris aestus infuderat, diu tacui, ne compressio quae ex desiderio nascitur audiendi, ipsa nobis cynocaumatum generaret incendium: nunc ubi aerem

temperies mitigavit autumni, Dominicum, juvante Domino, revocamur ad verbum. Cum filium suum quidam surdi et muti spiritus furore possessum ingereret Domino curandum Dominum praeter morem patientiae suae evangelista sic retulit fuisse commotum, ut ante in patris vulnus ipse inveheretur quam ad filii moveretur curam. *Respondens*, inquit, *unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum: qui ubicumque eum apprehenderit, allidit eum et spumat, et stridet dentibus et arescit; et dixi discipulis tuis ut ejicerent eum, et non potuerunt. Qui respondens, eis dixit: O generatio incredula* **(Marc. IX)**! Respondens unus de turba: Quid est quod, uno interrogante, feriuntur multi? quid est quod, conquirente uno, incredulitatis notantur omnes? quid est quod ad unius vocem tota generatio superba perfidiae nuncupatur? Quid est? Quia iste non ad Deum venerat, sed ad magistrum venerat; curam, non a virtute exigens, sed ab arte; tarditatem curae non causae deputans, sed curanti; impossibilitatem discipulorum magistri imperitiae assignans, Judaico livori invidiae Scribarum talem satisfaciens per clamorem, *Et dixi discipulis tuis ut ejicerent eum, et non potuerunt*. Hoc est dicere, esse diabolum qui Christo non crederet, esse daemonem qui parvi possit Christi nominis habere virtutem. Discipuli non suo, sed Christi nomine daemones de obsessis corporibus effugabant. Quod ergo daemon discipulis imperantibus non cedebat, iste ad infirmitatem Christi nominis, non discipulorum trahebat ad culpam. Videns ergo Dominus Judaeorum sic circumstantes sapere catervas, in filiis patrum perfidiam sic inurit, et in genitoribus germina sic venenosa percellit. *O generatio incredula! Veniens*, inquit, *Dominus ad discipulos suos, vidit circa illos turbam*

magnam, et Scribas conquirentes cum illis; et confestim omnis populus videns Jesum stupefactus est, et expaverunt. Timentes utique ne quod insultaverant discipulis, veniente magistro, hoc perderent; et, tanto daemone fugato, ipsa fieret discipulis causa gloriae, quae fuerat confusionis occasio. Hinc est quod Dominus, uno omnibus interrogante, respondit: *O generatio incredula, quamdiu apud vos ero?* Quorum incredulitate neque unus daemon captivo fugatur ex corpore. *Quamdiu apud vos ero?* Et non ad gentes mittam? ubi ad unius discipuli mei vocem templa corruunt, simulacra fugiunt, consumuntur arae, cadunt idola, caeduntur luci, tota daemonum potestas antiquis et veternosis sedibus suis gemens et tremens, et ejulans effugatur: commutantur in Ecclesias delubra, in altaria vertuntur arae, pecorum victimae mortuorum in vivam cordis hostiam transferuntur, auguria, divinationes, somnia, in solo Dei nutu, in Dei tantum constituuntur arbitrium. *Quamdiu apud vos ero? quamdiu patiar vos?* Patitur patientia non timore; non necessitate, sed misericordia; exspectatione, non metu hos patitur, portat, exspectat, qui redire vult impium, non perire. *Afferte illum ad me*, quasi longe positum curare non possit, sed afferte vos incredulitatis vestrae causam, infidelitatis titulum, perfidiae documentum. *Afferte illum*. Ut qui saltem docenti Deo noluistis credere, vel daemone confitente credatis, et sentiatis vos ipso diabolo nequiores, cum videritis illum confiteri, tremere sui mox praesentia cognitoris. *Et attulerunt eum, et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum, et elisus in terra volvebatur spumans.* Volvebatur homo, sed diabolus torquebatur; invasum vexabat cura, sed invasorem majestas judicis arguebat; sistebatur captus, sed puniebatur hostis, diaboli poena cruciatu humani corporis apparebat.

Opus est, fratres, opus est Dei lumine, ne in opere Dei oculi fallantur humani. *Et interrogavit patrem ejus, quantum temporis est, ex quo hoc accidit ei? at ille ait, ab infantia*. Requirit passionis tempus auctor temporis, medicus passionis tempus requirit, non ut nescius, sed ut sciens nescientibus prodat. Denique interrogatione tali tempus aperit, aetatem pandit, revolvit infantiam, ut tanti mali causa non tangat sobolem, sed parentem, quia a Deo sibi datum pignus ad diaboli gratiam, daemonum retulit ad honorem, dicente Scriptura. *Et obtulerunt filios suos et filias suas daemoniis* **(Psal. CV)**. Infantia ut in se diabolo locum faceret, quid criminis admiserat? quid reatus? sed replentur daemone parvuli, quando a parentibus suis offeruntur diabolo, daemonum ducuntur ad curam. Denique patris fide solvitur, quem patris infidelitas alligarat. Patris vox est: *Si quid potes, adjuva nos misertus nostri*. Hoc est, nos adjuva, miserere nobis, quorum reatus aggravat innocentem, ad quorum poenam infantis periculum sic redundat. Et bene Dominus a parentibus fidem repetit, dicens: *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti*. Et pater, *Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam*. Pater credit; et, sicut diximus, patris liberatur fide, qui patris fuerit infidelitate damnatus. Nam cui genitoris fides profuit, quomodo ei genitoris perfidia potuit non obesse? Quomodo autem sanatus sit, vel quare discipuli, qui multos ejecerant daemones, hunc nequiverint effugare, juvante Domino secuturo sermone pandemus.

SERMO LII. *De eodem.*

Doctoris officium est lecta disserere, et mysticis obscurata sensibus lucido astruere et demonstrare sermone, ne minor intelligentia inde perniciem generet auditori, unde scientiam conferre debuit et potuit salutarem. Haec est igitur hodiernae consonantia lectionis. *Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum habentem spiritum surdum et mutum* **(Marc. IX)**. Non dixit, Attuli filium meum surdum et mutum, sed, Attuli filium meum habentem spiritum surdum et mutum. Numquid nequitia spiritalis humanis distinguitur membris, et sensibus angustatur humanis, ut debilitates nostras, nostras perferat passiones; nec videre possit, nisi fenestris oculorum, et foraminibus aurium capere auditum; sermonem linguae aut oris officio proferre, et per hoc surdi mutique statum miserabilem sustinere, cum tenuis et aerea natura carnem nesciat, refutet ossa, velut aura spirans orbem totum temporis transeat in momento, diversas species assumat, varias mutetur in formas, corda penetret, illudat animabus, inspiret impias et turpissimas cogitationes, nec unde veniat aut quo redeat sentiatur, ac sic innocuas mentes, velut jaculum volans, lethali vulnere et tota facilitate transverberet? Parum esset si hoc pater solus sua supplicatione dixisset, cum dixit: *Attuli filium meum habentem spiritum surdum et mutum*, nisi Dominus ipse immundum spiritum tali increpatione depulisset: *Surde et mute spiritus, ego praecipio tibi, exi ab eo.* Sed jam quae ad solutionem quaestionis pertinent prosequamur. Deus qui daemones est perpetuo crematurus incendio, qui jam eos, et in praesentia astringit vinculis, angit cruciatibus, urget poenis, potest et cum jusserit tota debilitate truncare, atque eo modo quo vident, quo audiunt, quo loquuntur, caecos reddere, surdos et mutos facere ne loquantur. Sed in hoc loco quid diabolus homini fecerit

declaretur. Antiquus refuga, ubi Deum terris reperit advenisse, obstruxit aures hominum, vinxit linguam, et obseratis humanis sensus foribus, speluncae suae latebram pectus fecit et paravit humanum: aestimans quod illuc auditus verbi, virtus divini nominis non veniret: simul, ut est dolosus et callidus, patrem capere parentesque tali se credidit decipere figmento, ut desperarent curari posse eum qui audire nec poterat, nec fari; et ut quod erat diabolici operis, esse crederent debilitatis humanae, deputarent pignori, ascriberent naturae, quod intulerat hostis inclusus. Denique, sicut Matthaeus de eodem refert, et alia simulatione istius miseri fefellerat patrem; nam sibi sic supplicat: *Domine, miserere filii mei, quia lunaticus est, et male torquetur* **(Matth. XVII)**. Aut humanae naturae aut coelestis elementi daemon, quod suae artis fuerat, voluit tunc videri, aptans lunae cursibus hominis passiones; vexabat corpus lunaribus incrementis, ut esse lunae crederent, quod erat diabolici criminis et furoris. Sic homines illusit, circumvenit ignaros, infamavit apud desides creaturam, quae lumini tantum condita laedere nescit homines quos continua magis juvare cogitur servitute. Verum posteaquam venit occultorum cognitor, inspector validissimus secretorum, cui latentia diaboli non poterunt obviare figmenta, adducitur puer sanandus praeceptione divina; ut quidquid diabolus vinxerat, solveretur a Christo. Egit, egit inimicus, ut hoc quod videbatur, esset naturae. Sed quare discipuli non potuerunt ejicere eum? Quia hic homo gentilis populi producitur in figuram: siquidem gentilis populus juxta Apostolum, habebat spiritum aeris hujus. *Aeris*, inquit, *spiritus, qui nunc operatur in filiis diffidentiae* **(Ephes. II)**. Hic ergo erat surdus et mutus, qui nec audire legem poterat, nec Deum poterat confiteri, sed in igne

gehennae, et per aquas amari semper gurgitis jactabatur; nec poterat a discipulis, vel ullo homine sanari, quia Christus olim auditus fidei, confessio salutis, gentium redemptio dicebatur et vita. Denique ubi imperio Christi fugatus est diabolus, patescunt clausa, vincula solvuntur, sermo redditur, auditus redit, homo reparatur, et solus diabolus deflet diuturna se possessione detrusum. Hinc est quod veniens ex gentious impositione manus et exorcismis ante a daemone purgatur, et aperitionem aurium percipit, ut fidei capere possit auditum, ut possit ad salutem prosequente Domino pervenire.

SERMO LIII. *De pace.*

Beati pacifici, ait evangelista, charissimi, *quia ipsi filii Dei vocabuntur* **(Matth. V)**. Merito Christianae virtutes virescunt in eo qui unanimitatem Christianae habet pacis, nec pervenitur ad vocabulum filii Dei, nisi per nomen pacifici. Pax est, charissimi, quae spoliat hominem servitute, dat nomen ingenuum, mutat apud Deum cum conditione personam, ex famulo filium, liberum facit ex servo. Pax fratrum voluntas est Dei, jucunditas Christi, perfectio est sanctitatis, justitiae regula, magistra doctrinae, morum custodia, atque in rebus omnibus laudabilis disciplina. Pax suffragium precum est, supplicationum facilis, atque impetrabilis via, desideriorum omnium competens plenitudo. Pax dilectionis mater est, concordiae vinculum, ac purae mentis indicium manifestum, quae sibi exigit de Deo quod velit; quae quidquid voluerit, petit; quidquid petierit, sumit. Pax praeceptis regalibus

conservanda est, ipso Domino Christo dicente: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis* **(Joan. XIV)**; hoc est dicere: In pace vos dimisi, in pace vos inveniam: proficiscens voluit dare quod desiderabat rediens in omnibus invenire. Coeleste mandatum est servare quod dedit: una vox est, inveniam quod dimisi. Plantare pacem radicitus est Dei; evellere penitus, inimici. Nam sicut amor fraternitatis ex Deo est, ita odium ex diabolo; quapropter damnanda sunt odia, quoniam scriptum est: *Qui odit fratrem suum, homicida est* **(I Joan. 3)**. Videtis ergo, fratres dilectissimi, quare pax amanda est, et diligenda concordia; ista sunt enim quae generant et nutriunt charitatem. Scitis autem, secundum apostolum, *quia charitas ex Deo est* **(I Joan. IV)**; sine Deo ergo est, qui non habet charitatem. Pax plebis charissimi est gloria sacerdotis, et pacis plena laetitia est perfecta charitas filiorum. Sacerdotis est admonere quod decet, plebis est audire quod monet; quidquid non licet, pastoris est prohibere, gregis audire ac velle ne fiat: utraque si conveniant, salva sunt omnia; nec Deus invenit in plebe quod puniat, nec sacerdos potest habere quod doleat. Servemus ergo, fratres, mandata, quae vitae sunt; teneat se profundae pacis nexibus colligata fraternitas, et salutari vinculo charitatis mutua se dilectione constringat, quae operit multitudinem peccatorum. Dilectio ergo omnibus desideriis amplectenda est, quae tot bona potest habere quot praemia. Custodienda prae omnibus virtutibus pax est, quoniam Deus semper in pace est. Locum non demus inimico, ne in tritici segete valeat seminare zizania, et, securo jam rustico, et spe longi laboris eluso, exspectatos fructus ipsa messis maturitate perdat; aut vinum vetustate suave in liquorem perfidiae demutatum infusa faecis permixtione conturbet; aut inter dulcia mella felle venena amariora

confundat. Procul contentiones, procul lites, procul maledicta mittantur: et quia laqueus est mortis lingua susurronis et bilinguis, parcat unusquisque animae suae, ne in supplicium suum vincula sibi mortis innectat. Amate pacem, et tranquilla sunt omnia: ut et nobis praemia, et vobis gaudia reservetis, ut Ecclesia Dei in pacis unitate fundata, perfectam in Christo teneat disciplinam.

SERMO LIV. *De Zachaeo.*

Beatus evangelista proxime dum divitis inhumani vitam describit et finem, humanos movit et moestificavit affectus: sed hodie Zachaei divitis humanitatem fidemque referendo, coeleste nos extulit, et provexit ad gaudium. *Et ingressus*, inquit, *Jesus, perambulabat Jericho* **(Luc. XIX)**. Quare perambulat, non ambulat? Quia quod Moyses ambulaverat, perambulabat Christus; et populum quem Moyses induxit in via, Jesus ad quietem promissae mansionis adduxit. *Perambulabat Jericho*. Jericho civitas ipsa est, quam Jesus Nave septeno tubarum clangore subvertit **(Jos. VI)**. Sed quia Christus venit salvare quod perierat, ingreditur Jericho, ut quod lex terribili vociferatione dejecerat, Jesus clamore piae praedicationis attollat. *Jesus*, inquit, *ingressus perambulabat Jericho, et ecce vir nomine Zachaeus, et hic erat princeps Publicanorum, et ipse dives*. Princeps publicanorum in civitate perdita, perditi operis Zachaeus egisse scribitur principatum: ex loco, persona, officio, reatus magnitudo monstratur, ut ex magnitudine criminis remittentis luceat magnitudo. *Et quaerebat Jesum videre*. Qui Christum

videre quaerit, coelum unde Christus est, non terram, de qua aurum est, intueatur. Dives ergo, qui sursum respicit, non portat divitias, sed proculcat; nec incurvatur divitiis, sed levatur; atque agit divitias ad largientis obsequium, non ad divitiarum avaritiae servitutem; divitiarum servus, non dominus est avarus: at misericors tot servos se probat habere quot nummos. *Quaerebat Jesum videre, et non poterat prae turba, quia statura pusillus erat*. Satis hic animo magnus erat, qui pusillus videbatur in corpore; nam mente tangebat coelos, qui corpore homines non aequabat. Nemo ergo de brevitate corporis, cui addere nil potest, curet; sed ut fide emineat, hoc procuret. *Et praecurrens, ascendit in arborem*. Quibus putas iste gradibus altissimae arboris pervenit ad ramos? Iste calcavit terram, superascendit aurum, transcendit avaritiam, et totam divitiarum supergressus est molem, ut prosiliens in arborem veniae, misericordiae apprehenderet fructum, et de specula confessionis indulgentiae cerneret largitorem. *Ascendit in arborem sycomorum*. Mysterio, non causa; ascendit in arborem sycomorum, ut unde Adam texerat nuditatem corporis, Zachaeus inde velaret feditatem avaritiae. *Ascendit in arborem sycomorum, ut videret Jesum, quia inde erat transiturus*. Vere dixit transiturus, quia Christus per terrenas vias et humanos labores non mansurus venerat, sed venerat transiturus. *Cum autem Jesus venisset ad locum, suspiciens, vidit eum*. Quasi si illuc non vertisset oculos, non videret, qui Nathanael cum absens esset, sub eadem arbore longe vidit **(Joann. I)**: sed vidit eum, vidit ad veniam, respexit ad gratiam, intendit ad vitam, contemplatus est ad salutem. Deus quem videt, non ut ignorans agnoscere cupit, sed ut sciens ad gloriam vult videre. *Vidit eum, et ait ad illum: Zachaee, festinans descende, quia hodie oportet me in*

domo tua manere. Si bene ascenderat, quare ei dicitur descende? Superius dixit: Praecurrens ascendit arborem. Praecurrit servus Dominum, et ante Zachaeus ascendit arborem quam crucem Dominator ascenderet; hinc est quod dicitur ei: *Festinans descende*. Si sapis, festinans descende: descende ante Dominum de Adamatica arbore, ut post crucem Dominicae passionis ascendas. *Nisi quis tulerit crucem suam, et secutus me fuerit* **(Matth. X)**; non dixit, praecesserit me. Descende ergo, ut deponas tantae fraudis onera, pondera cupiditatis, usurarum molem, magisterium publicani, exactionis crudelissimae principatum, expeditus intres paupertatis scholam, discipulatum misericordiae, pietatis usum, patientiae disciplinam, studia virtutum, scientiam divinitatis, tolerantiam passionum, philosophiam mortis, atque inter vitalis ligni ardua jam perfectus ascendas. *Descende, quia hodie in domo tua oportet me manere*. Cujus domum non intraverit Christus, ille ad divinam non perveniet mansionem; et cujus hic ad mensam non sederit Christus; ille coelestem non accumbet ad mensam. *Et festinans descendit, et suscepit eum gaudens*. Gaudet, quia suscepit susceptorem suum, quia pastorem suum pascit, quia reus judicem suffragio humanitatis inclinat, quia cibi et potus fenore debitorem suum sibi facit et acquirit; et sic fit, ut quaestum non perdat publicanus iste, sed mutet. *Et cum viderent*, inquit, *omnes murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem divertisset*. Et quis sine peccato? Et si nemo, ipse sibi veniam negat, qui Deum, quod ad peccatores ingreditur, accusat. Deus, quando peccatorem quaerit, non peccata, sed hominem quaerit: ut peccatum, quod est opus hominis, despiciat, ut opus suum, quod homo est, non amittat. Audi prophetam

dicentem: *Averte faciem tuam a peccatis meis* **(Psal. L)**, hoc est, ab operibus meis. De se autem: *Opera manuum tuarum ne despicias* **(Psal. CXXXVII)**. Judex, cum vult ignoscere, hominem respicit, non culpam; pater, cum misereri vult filio, affectum cogitat, non delictum: sic in homine Deus sui memor est operis, ut operis obliviscatur humani. Tu ergo qui reprehendis, qui murmuras cur ad peccatorem diverterit Christus, viam salutis, exemplum veniae, misericordiae spem de tali ingressu cape, et cave ne hoc tibi sit blasphemandi materia, quod tibi occasio est salutis. Quo medicus nisi ad aegrum? *Non est opus*, inquit, *sanis medicus, sed male habentibus* **(Matth. IX)**. Quo anhelus pastor, nisi ad ovem perditam? Quando se rex hostibus immiscet, nisi cum vult liberare captivum? Et qui pretiosam perdit margaritam, loca squalida non dedignatur intrare, et eam inter stercora ipsa perquirere non abhorret. In quod praeceps post filium non se dat mater? Et arguitur Deus, *qui creavit hominem ad imaginem et similitudinem suam* **(Gen. I)**, quare hominem inter peccata charitate conditoris inquirit? Murmuras, homo, quare hominem Deus inter peccata quaerat: quid facies cum videris eum propter hominem ipsas tenebras tartari penetrare? Audi tamen quid ingressus ad peccatorem fecerit Christus. *Stans*, inquit, *Zachaeus dixit*.Vides quomodo erectus est, qui jacebat. Jacemus in vitiis, et jacemus oppressi; stamus, cum bonis operibus, erigimur ad profectum. *Stans*, inquit, *Zachaeus, dixit, Dimidium bonorum meorum do pauperibus*. Iste post mortem se credit esse victurum, qui dimidium bonorum jam futuram transmittit ad vitam. Sit licet ille perfectus, qui totum quod habet illuc, ubi victurus est, semper hinc praemittit; est iste tamen virtutum socius, consors prudentiae, fidei particeps, qui ad Deum vel

dimidium mittit, quia homo quod hic reliquerit, hoc amittit. Et revera, fratres, sicut se iste ibi credit vivere, qui illuc transmittit sua; ita ille se tibi non credit esse victurum, qui sibi illic quod habere debeat nil pararit. Nam si paupertatem vix ferre possumus temporalem, in aeternum mendicus fieri quis durabit? Quis militans non ad patriam mittit, quidquid bellico sudore conquirit, ut adolescentiae labores senectus deliciosa compenset? Et Christianus cui militare est id, quod vivit in saeculo, quomodo non cogitat ut pericula terrena otiis coelestibus consoletur? Qualiter haec faciat Christianus, Zachaeus ipse et verbo docet et monstrat exemplo. *Dimidium bonorum meorum do pauperibus, et si cui aliquid fraude abstuli, reddo quadruplum*. Qui aliena prorogat, plus dando diripit quam furando; nec compescit inde dolentum gemitus, sed producit. Audeo dicere, qui de fraude Deo offert, cumulat crimina, non emundat; quia Deus in tali munere exuvias suorum pauperum, non misericordias intuetur. Sine causa Deo plorat, contra quem juste causa pauperis ploraverit Deo. Dei vox est: *Si pignus tuleris fratri tuo tunicam, ante solis occasum reddes illi* **(Exod. XI)**. Sicut furem lucerna prodit, ita sol eos qui fraudantur, accusat. Si volumus Deo offerre nostra, si apud Deum quae nostra sunt possidere volumus, mereamur et nos audire talia, qualia Zachaeus audivit: *Hodie domui huic salus advenit, quia et hic filius est Abrahae*. Inhumanus dives cum esset filius Abrahae, factus est gehennae filius; iste cum esset rapinae filius, dando sua, aliena reddendo, Abrahae adoptatur in filium. Ne quis tamen putet Zachaeum offerendo dimidium bonorum perfectionis tenuisse fastigium, qui post omnia sua et seipsum sic dedit Domino, ut episcopatus honore fultus, a mensa publicani quaestus ad mensam dominici corporis perveniret; et

fraudulentas saeculi divitias derelinquens, in paupertate Christi veras saeculi divitias inveniret.

SERMO LV. *De paterna Dei in nos dilectione, de patrum in filios charitate, et de Judaeorum poena.*

Posteaquam praecepta legis diffusa voluminibus, congesta libris, amorem nobis non suffecerunt commendare divinum, duris hominum praecordiis, comparationibus, exemplis, inseritur Dei et insinuatur affectus. *Quis*, inquit, *ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester coelestis spiritum bonum dabit petentibus se* **(Luc. XI)**? *Quis ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi?* Charitas dolum non habet; fraudem pietas, affectio non recipit falsitatem. Si pater est, non potest non amare; si amat, nisi quod bonum est dare nescit. Negat patrem, qui de patris suspectus est largitate; ignorat se filium, quem data paterna sollicitant. Totum quod est pietatis excludit, qui salutare non credit quidquid dederit pater; aut quomodo pater poterit filiis dare mala pro bonis, qui mala semper pro filiis paratus est sustinere, qui pro filiis mortem non refugit, pericula non declinat? Ideoque te Deus patrem fecit, ideo a te voluit hominem procreari, qui utique quod te de terra fecerat, poterat fecisse quamplurimos: sed egit ut generando scires

quanta esset generantis affectio, et in te amorem tui tantum probares auctoris, quantum ipse auctor pignoris tuo pignori conaris impendere. Certe non solum in te quid esset generantis affectio, sentire te Deus voluit, sed in feris, et in pecudibus, et avibus, hoc Deus voluit te videre: quae cum de terra produxerit sola jussione, postea laborem sentire compulit generandi, mutare patrias, loca cubilibus apta conquirere, fetus locorum difficultatibus communire, gemitibus edere, maximis laboribus enutrire, ac se morti, si natos suos capi viderint, non negare. Unde si non hominis, vel ferarum comparatione, pecudum similitudine, exemplis avium, disce quanta sit in paterna charitate sinceritas. Si ergo Deum credis, et confessus es patrem, quidquid jusserit, quidquid in te elegerit, crede tibi satis esse salutiferum, crede satis esse vitale. Matris data discutere non licet, patris monita retractare non convenit; sic licet paterni mandati species tristior, res tamen ipsa salutifera et vitalis. Sic Abraham ubi Deum patrem credidit, mandatorum formas non attendit asperas et acerbas; circumcisionem recipit verecundam **(Gen. XVII)**; et quae coelestis Pater jubet, non discutit, sed judicat gloriosa: parricidium considerat perscelestum; sed quia Deus imperat, totum pietati committit. Hinc Isaac patris super se gladium cum videret, hostiam se esse, cum horrere, cum dolere poterat, est gavisus **(Gen. XXII)**. Hinc Jephte filia patris munus, patris vota, sua morte tota gratulatione persolvit **(Jud. XI)**. Quare ergo jam sciens Deum de patris disputat datis, cum parvulus et innocuus quaerit a patre, non sibi bona et profutura percipit? Sed cur has similitudines Dominus fecerit, perquiramus. *Quis,* inquit, *ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi?* Potuit dicere, numquid zizania, numquid lolium, quod ex vicinitate et similitudine mentitur

panem, sed generat angustias? Sed Christus venerat filiis, id est Judaeis, quos genuisse tali clamore querebatur: *Filios genui et exaltavi; ipsi autem spreverunt me* **(Isa. I)**; venerat ergo filiis, venerat panis de coelo, qui dixit: *Ego sum panis qui de coelo descendi* **(Joan. VI)**. Sed Judaeis est conversus in lapidem offensionis **(Rom. IX)**, et petram scandali **(Isa. VIII)**, dicente Domino: *Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali* **(Isa. XXVIII)**. Quare petram? Quia mordere petram, non panem a patre quaerere gestiebant.

Circumdederunt me, inquit, *canes multi* **(Ps. XXI)**. Denique posteaquam illi ex hominibus in canes probantur esse conversi, coelestis illis in petram conversus est panis, non dantis vitio, sed accipientis nequitia, qui illos non reficeret, sed necaret; nec in fundamento positus promoverat ad culmen, sed eos qui sui patris tendebant ad necem, in profundam daret et volveret in ruinam. Adjecit aliam similitudinem: *Numquid pro pisce serpentem dabit illi?* Erat et piscis Christus Jordanis levatus ex alveo, qui carbonibus impositus passionum, post resurrectionem suis, id est discipulis, escam praebuit tunc vitalem; sed Judaeis in serpentem piscis iste commutatur, dicente Domino: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo, ita exaltari oportet Filium Hominis* **(Joan. III)**. Judaei in serpente videbant Christum, quia impius oculus Deum videre non potest, non potest videre pietatem. Dixit et tertiam similitudinem: *Numquid si petierit ovum, porriget illi scorpionem?* Consuetum est et solemne semper parvulos ovum petere, et parentes ovum pusillis petentibus non negare: sed quia Christus venerat congregare sicut gallina pullos suos **(Matth. XXIII)**, ovum protulit verbi, per quod Ecclesiae germina sancta nutrirentur. Sed quia

Judaeus per invidiam effundere magis quam sumere ovum id volebat, reperit ibidem scorpionem, ut juxta Apostolum, *Mandatum quod erat illis in vitam, hoc illis esset ad mortem* **(Rom. VII)**. In commendationem pietatis tria Dominus protulit, et demonstravit exempla, ut tribus testimoniis, sicut tribus testibus, et pios ad fidem sui amoris animaret, et confutaret impios, non patris, sed suo vitio charitatis gratiam non cepisse.

SERMO LVI. *De symbolo apostolorum.*

Sollicitaret me acerbi partus subita et confusa tempestas, et immatura germinum me pullulamenta turbarent, nisi crebro disruptis temporum moris, et rudi latrocinio, et effractis viscerum claustris, repentina vivendi lucra quaererent et raperent nascituri. Hinc est quod homo saepe mensis decimi despiciens terminum, septimo mense angustas primae domus et arctas uteri abjicit et deserit mansiones, ut praeliator novus ante se tempus evicisse gaudeat quam dependat ipse suam temporibus servitutem. Et si hoc humanae licet naturae, naturae coelesti quid obsistere poterit et divinae? Aut quid sanctus Spiritus non potest, si hoc potest caro? Aut quomodo gratia superna non efficit, quod fragilitas obtinet, et implet humana? Nonne sic Paulus acerbo dolore viam nostrae vexavit, et viscera genitricis, ut coelesti turbine, ac tota tempestate Ecclesiae praeveniret tempora parientis, ut subito, et in via nasceretur **(Act. IX)**, qui erat ad fidem viam gentibus praebiturus? Merito se abortivum nuncupat **(I Cor. XV)**, et miratur se fuisse natum, qui novit se nulla conceptus tempora

pertulisse. Namque cum adhuc hostis ipse caederet extrinsecus sanctae matris uterum, et in ipso ortu pignora veneranda collideret, repente sanctum mutatur in germen, qui ipsius germinis fuerat ferocissimus persecutor. Eunuchus etiam generatur in via **(Act. VIII)**. Ut quem castraverat humana teneritas ad hominis servitutem, et intra regis aulam invita castitas collocarat, voluntaria castitas, et votiva ad coelestis aulae gloriam, ad aeterni regis promoveret et transferret obsequium. Beatus iste cui datum est ut palatii infulas non amitteret, sed mutaret. Haec dicit ratio, filioli, ut vos quos tristes suscepimus ad matris uterum, laetissimos perducamus uno eodemque momento. Audite fidem, orationem discite. Sed quia, impediente tempore, nec nos vobis possumus aperire mysterium, nec vos nobis potestis solemniter reddere quae traduntur, agite ut et nunc symboli simpliciter verba discatis, et paschali tempore quo plenius haec traduntur, sacramenti ipsius interiora possitis agnoscere. Accipite quod vultis, quod desideratis invadite, quia regnum coelorum vim patitur, et qui vim faciunt diripiunt illud **(Matth. XI)**. Accipite quod vultis; et quod vis potest tollere, gratia largiatur. Ingressus vitae, janua salutis, introitus fidei, singularis, innocens et pura confessio perdocetur, dicente propheta: *Intrate portas ejus in confessione.* **(Psalm. XCIX)**. Unde idem propheta taliter admonitus, Dei in se loquentis aditum domorum postulat, dicens: *Aperite mihi portas justitiae, et ingressus in eas confitebor Domino* **(Psal. CXVII)**. Videtis quia non potest confiteri, qui non fuerit ingressus hanc domum salutis et fidei, in quam sicut intromittit confessio, ita negatio de ea indubitanter excludit. Sed quomodo confitendum sit audiamus. *Corde,* inquit Apostolus, *creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad*

salutem **(Rom. X)**. Et quid crederetur ostendit. Si credis, inquit, Dominum Jesum in corde tuo, et ore confessus fueris, salvus eris. Corde creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salutem. Magnum, filioli, per hoc fidei nostrae videmus esse compendium, quando inter cor et linguam totum salutis humanae versatur et geritur sacramentum. Habes homo unde credere debeas, corde creditur ad justitiam; habes unde debeas confiteri, ore confessio fit ad salutem. Et quid dicam? Totum in se habet homo, qui se habet; ipse autem se habet, qui Deum habet; Deum vero habet, qui eum suum credit, et confitetur auctorem. Signate vos. Fides quae capitur auditu, corde creditur, ore promitur ad salutem, in secreto mentis est collocanda: et ipsis est nostri pectoris committenda vitalibus, ne dum chartis, et atramento describitur incaute, non reservetur credulis ad vitam, sed prodatur perfidis ad ruinam. In te, homo, custodire debes, quod tibi extra te positum poterit deperire.

SERMO LVII. *In symbolum apostolorum.*

Beatus Isaias, evangelista non minus quam Propheta, immunda labia se habere et in medio populi habentis labia immunda se habitare deplorat, dicens: *O miser ego, quoniam compunctus sum, quia cum sim homo, et immunda labia habeam, in medio quoque populi habentis labia immunda ego habitem, regem Dominum Sabaoth vidi oculis meis* **(Isai. VI)**. Super humano percellitur hic dolore, quia quod de Deo sentit et videt, loqui non valet, annuntiare non potest, non potest confiteri. Quantum caro angusta est, animo suo arcta sunt

labia tantum, lingua tantum brevis est suae mentis interpres. In carne ignis anhelat inclusus, vaporat venas, inflammat viscera, exaestuat in medullis, totaque hominis interna semper incendit, quia quod mentis contemplatur affectu, ore depromere, effundere labiis, lingua distinguere, et in totum non sufficit evaporare sermonem. Hinc est quod Isaias, ubi vidit regem coeli, hoc est Christum, ipsumque esse Dominum Sabaoth, clara visione conspexit, sua suique populi labia immunda deflevit; quia sicut illustrat corda, purgat ora, labia emundat Christi confessa divinitas, ita Christi polluit negata majestas. Sed quid iste profecerit prophetae gemitus audiamus. *Et missus est,* inquit, *ad me unus de seraphim, qui in manu habebat carbonem, quem forcipe tulerat de altari, et tetigit os meum, dicens: Ecce hoc tetigit labia tua, et abstulit iniquitates, et peccata circumpurgavit.* Non est hujus temporis dicere cur unus mittitur, et quis sit iste qui mittitur, et quantus est qui carbonem superni ignis sic manu gestat intrepidus, immo sic suo temperat attactu, ut prophetae purget labia, non perurat; sed nunc nos etiam toto cordis compungamur affectu, nosque in hac miseria carnis miseros esse fateamur, immunda quoque labia nos habere piis gemitibus defleamus, ut unus iste de seraphim legis gratiae forcipe, acceptum de superno altari nobis ignitum fidei deferat sacramentum, talique moderamine nostrorum tangat ora labiorum, ut iniquitates auferat, peccata depurget, et ora nostra sic in flammam plenae confessionis accendat, ut sit ista salutis adustio, non doloris. Petamus etiam, ut ad corda usque nostra perveniat calor iste carbonis, ut de tanta suavitate mysterii, non solum labiis gustum, sed ipsis totam satietatem sensibus et mente capiamus; et sicut Isaias post emundationem labiorum ineffabilem partum Virginis est locutus,

dicens: *Ecce Virgo in utero accipiet, et pariet filium* **(Isai. VII)**, sic nos passionis sacramentum et resurrectionis referamus gloriam: *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* In Deum vos hodie merito confitemini credidisse, quando deos deasque sexu dispares, numero confusos, turba populares, viles genere, fama turpes, impietate maximos, primos scelere, crimine singulares, ipsis etiam sepulcrorum suorum vultibus accusatos, laetamini vos fugisse; quia miseriae, doloris et infelicitatis est tantos et tales habuisse servulos, quantos vos et quales dominos hactenus pertulistis. Sed ad unum vivum, verum, solum, sed non solitarium Deum vos pervenisse gaudete, dicendo: *Credo in Deum Patrem.* Jam confiteatur Filium, qui nominat Patrem: quia qui vocari Pater, Pater dici voluit, habere se Filium clementer ostendit, quem non accepit ex tempore, non genuit in tempore, non suscepit ad tempus. Divinitas nec initium capit, nec recipit finem, nec admittit posterum, quae non agnoscit occasum. Deus Filium non doloribus parturit, sed virtutibus esse manifestat; nec praeter se facit quod ex se est, sed generat; dumque in se est, aperit et revelat. De Patre processit Filius, non recessit; nec successurus patri prodivit ex Patre, sed prodivit mansurus semper in Patre. Audi Joannem dicentem: *Hoc erat in principio* **(Joan. I)**. Et alibi: *Quod fuit ab initio* **(I Joan. I)**. Quod erat utique non accessit; quod fuit, apparet utique non coepisse. *Ego sum,* inquit, *primus, et ego novissimus* **(Isa. XLIV)**. Qui primus est, non est iste post alterum; qui novissimus, post se alterum non relinquit; sed ista cum dicit, non excludit Patrem, sed in se et Patre universa concludit. Sed ad ea, quae sequuntur accedamus: *Et in Christum Jesum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Sicut reges triumphorum suorum titulis nuncupantur, et subjectarum

gentium nominibus conquirunt numerosissima cognomenta; ita Christus bonorum suorum titulis nuncupatur: a chrismate enim vocatus est Christus, qui divinitatis unguentum aridis jam mortalium membris pius medicator infudit; et ut a chrismate Christus, sic Jesus vocatus est a salute, qui ob hoc nos divino infudit unguento, ut aegris certam salutem, perditis perpetuam redderet sanitatem. *Et in Christum Jesum Filium ejus unicum.* Quia etsi sunt multi filii per gratiam, iste unus et singularis est per naturam. *Dominum nostrum.* Qui nos de tantorum, tam crudelium, tam turpium liberatos servitio dominorum, ut non ad conditionem pristinam vindicet, sed ut ad perpetuam libertatem manumittat, inquirit. *Qui natus est de Spiritu sancto.* Ita et taliter tibi nascitur Christus, donec tibi homo nascendi ordinem mutet, ut sit tibi novus ortus in vita, cui vetustus semper in morte manebat occasus. *Qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine.* Ubi spiritus generat, virgo parturit, totum divinum geritur, nil humanum; nec ullus infirmitati locus est, ubi virtus est sociata virtuti. Soporatus est Adam, ut de viro virgo sumeretur **(Gen. II)**; nunc stupuit Virgo, ut vir repararetur ex Virgine **(Luc. I)**. Quid sibi de tanto, de tali partu natura poterit vindicare, ubi dum videt novari ordinem suum, tota sua conspicit jura mutari, venisse in suam sobolem suum sentit et miratur auctorem? Videatur hoc perfidis vile, magnum est credentibus sacramentum. *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est et sepultus.* Audis judicis nomen, ut tempus etiam passionis agnoscas; audis crucifixum, ut nobis salutem perditam per quod perierat reparatam esse agnoscas, et ibi videas pendere credentium vitam, ubi mors pependerat perfidorum. Audis sepultum, ne mors putetur illusa. Hoc est divinae virtutis insigne, cum mors morte moritur, auctor

mortis proprio mucrone truncatur, praedo capitur sua praeda, infernus vita dirumpitur deglutita. *Tertia die resurrexit a mortuis.* Tres dies sepulturae suae tribus impendit Christus habitationibus profuturus, inferis, terrae, coelo; instauraturus quae in coelo sunt, et quae sunt reparaturus in terra, et quae apud inferos redempturus, simul ut Trinitatis gratiam tridui sacramento datam panderet hominibus ad salutem. *Ascendit in coelos.* Ascendit, non ut se referret in coelum, qui semper mansit in coelo, sed ut te perferret, quem taliter vinctum absolvit et subtraxit inferno. Intellige unde, ubi, homo, per Deum sis levatus, ut esses in coelestibus stabilis, qui eras lubricus, ac semper nutabundus in terra. *Sedet ad dexteram Patris.* Sed suis Pater nil habet a sinistris. Confessio nostra non divini consessus loca, sed virtutis assignat indicia: Deus loca nescit, Divinitas recipit nil sinistrum. *Inde venturus est judicare vivos et mortuos.* Esto vivos, mortuos quemadmodum poterit judicare? Sed illi vivunt, qui nobis mortui computantur. Ergo resurrecturos eos confitemini ad judicium, quos infidelitas existimat deperiisse; ut qui mortui fuerint, et qui reperientur vivi, pariter suorum reddant actuum vitaeque rationem. *Credo in Spiritum sanctum.* Postquam susceptae carnis confessus es sacramentum, oportet te deitatem spiritus confiteri, ut Trinitatis unitas aequa, Patris, Filii, sancti Spiritus per omnia, et in omnibus, virtutis integram fidei in nostra confessione custodiat et teneat veritatem. *Sanctam Ecclesiam catholicam.* Quia neque a capite membra, neque sponsa separatur a sponso: sed tum tali conjunctione spiritus fit unus, fit omnia, et in omnibus Deus. Ergo ipse in Deum credit, qui in Deum sanctam Ecclesiam confitetur. *Et remissionem peccatorum.* Ipsi sibi donat veniam, qui sibi peccata per

Christum remitti posse confidit. *Carnis resurrectionem.* Bene credis, si te per Deum credis resurgere ex morte posse, cui resurgunt semper elementa: sic tempus ex tempore, sic ex nocte dies, sic de sepultura sua semina. Nec tu perire poteris, cum illa reviviscant: nec difficile est Deo facere de te sene quod tu facis semper ipse de semine. *Vitam aeternam.* Haec fides, hoc sacramentum non est, committendum chartis, non scribendum litteris, quia chartae et litterae magis cauta quam gratiam proloquuntur; ubi vero Dei gratia, donatio divina consistit, ad pactum fides, altitudo cordis sufficit ad secretum: ut hoc salutis symbolum, hoc vitae pactum, divinus arbiter noverit, testis falsus ignoret. Signate vos. Ipse autem Dominus Deus noster sensus vestros, corda vestra custodiat; et in his quae praecepit vobis, ipse vobis fautor assistat.

SERMO LVIII. *In idem.*

Qui fidem quaerit, rationem non quaerit; qui divina postulat, seponit humana; qui Deo genitore nascitur, transcendit naturam, et tempori nil debet, qui temporis meretur auctorem. Ecce pia fidei germina videmus ante nasci vos velle quam concipi, ante percipere coeli regnum quam ventris angustias sustinere; sic tendere ad patris gaudia, ut matris transeatis languores; nec putatis abortivum, quod maturum creditis esse per Christum. Sic Paulus apostolus per fidem maturus nascitur, qui se abortivum clamat esse per tempus **(I Cor. XV)**. Accipite ergo fidem sola fide; nec quaeratis aperiri vobis ipsius fidei rationem, quam vos ne requireretis intra fidem vestra festinatione clausistis. Ad

fidem vos, Filii, hodie fides vestri auctoris invitat, qui promissionis suae ante fidem implet quam fidem vestrae percipiat sponsionis; et hoc restituit rebus humanis, ut olim verbo promiserat per prophetam. *Dilata,* inquit, *os tuum et adimplebo illud* **(Psalm. LXXX)**. Hoc est, tu dilata in confessione, et ego illud ipsius confessionis replebo sacramento, et mystico sermone ditabo, et replebo illud toto eloquio coelestis arcani. Et revera, Filii, quidquid audientis, quidquid respondentis obedientia profitetur, hoc donantis et docentis Dei redundat ad gratiam. Accepturi ergo symbolum, hoc est, pactum vitae, salutis placitum, et inter vos et Deum fidei insolubile vinculum pectora parate, non chartam; sensum acuite, non calamum; et audita non atramento, sed spiritu ministrante describite: quia committi non potest caducis et corruptibilibus instrumentis aeternum et coeleste secretum, sed in ipsa arca animae, in ipsa bibliotheca interni spiritus est locandum; ne profanus arbiter, ne improbus quod dilaceret discussor inveniat, et fiat ad contemnentis et ignorantis ruinam, quod confitentis et credentis donatum est ad salutem. Sed dicenti tibi prophetae: *Dilata os tuum et adimplebo illud* **(Psalm. LXXX)**, tu respondere possis: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi* **(Psalm. CXVIII)**. *Credo in Deum Patrem omnipotentem*. Qui confessus est Patrem, confitetur et Filium, quia sine Filio Pater dici non potest; et quia Deo augeri, Deo addi nil potest. Semper fuit Filius, quia fuit semper et Pater; nescit inchoari Filius, quia deficere Pater nescit; nec crescit Genitus, ubi Genitor non senescit: aeterna et coaeterna Patris et Filii substantia non gradibus humanis, sed divinis est aestimanda virtutibus. *In Christum Jesum Filium ejus unicum, Dominum nostrum.* Christum unctum accipe non communi oleo, sed

sancto, quo natus est Spiritu. *Qui natus est de Spiritu sancto.* Tali nativitate consecrata est in Deo humanitas, non tali dignatione minorata est in homine deitas. *Qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine.* Virginitas Deum credidit, quia non nisi per Deum ipsa virgo esse potuit et mater. *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est, et sepultus.* Judicem indicat ut tempus designet; crucifixum memorat, ut passionis conferat qualitatem: et inde fides argumentum divinae virtutis et verae resurrectionis colligat, unde impietas materiam contumeliae et occasionem praesumpsit erroris. Crucifixus in cruce, in edito coram omnibus inimicis, et tota crudelitate spectantibus, et tota acerbitate observantibus, mortem suscepit. Sepulturam patitur, ne mortem non adiisse ut vinceret, sed simulasse ut eluderet, ab impiis jactaretur. *Sepultus, tertia die resurrexit.* Et si in passione nostrae se carnis veram probavit habuisse substantiam, per trium dierum figuram totam Trinitatis resurgit in gloriam. *Ascendit in coelos.* Ascendit nos perferens, non se referens, qui numquam recessit e coelo. *Sedet ad dexteram Patris.* Ordo ibi divinus est, non humanus; sic a dextris sedet Filius, ut Pater non sedeat a sinistris: unica et singularis est divina consessio, ubi superna virtus recipit nil sinistrum. *Inde venturus est judicare vivos et mortuos.* Desinant homines, desinant haeretici judicare judicem suum; sperent veniam, ne incurrant de tali praesumptione sententiam. *Credo in Spiritum sanctum.* Nunc perfecta est tua in Trinitate confessio, quando Spiritum sanctum unius cum Patre et Filio substantiae fideli voce confessus es. *Et sanctam Ecclesiam.* Quia sic conjuncta Christo est, ut totam divinitatis transferatur in gloriam. *Remissionem peccatorum.* Acquire tibi tua fide veniam: quia satis sibi inimicus est, qui hoc sibi dari non

credit, quod tota benignitate largissimus promittit indultor. *Carnis resurrectionem.* Crede carnis resurrectionem: quia qui hoc non credit, fidem non habet in praedictis, dicente Apostolo: *Si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit* **(I Cor. XV)**. Quos judicabit quibus regnabit Deus, si vitae, si judicio resurrectio non reddiderit quos saeculo mors ademit? *Vitam aeternam.* Manifestum est, quia vita aeterna ipsa morte moriente succedit.

SERMO LIX. *In idem.*

Audistis vocem Patris, vocem vocantis audistis: Venite, filii, venite, venite, quia venit tempus fidei, credulitatis dies, confessionis hora. Venite, petitores fidei, afferte sincerum pectus, cor mundum, puram vocem, ut quod per nos sermo salutaris insinuat, vos sancto capiatis auditu. Fides ex auditu, auditus ex verbo constat. Placitum fidei, pactum gratiae, salutis symbolum tota simplicitate sensus audite, quatenus illud confessionis tempore et audire possitis et reddere: quia istud reddere est habere; divinum munus qui reddiderit, non amittit. Daturus legem Deus, jussit ut populi lavarent vestes, lavarent corpora sua, totosque se ab omni carnis contagione mundarent, quia appropinquare Deo homo non potest faece corporali, mundano squalore pollutus. Lex illa, quae gratiae umbram tenuit et figuram, purificationem merito quaerit tantam, tantam merito exigit puritatem. Audituris Divinitatis sacramentum totum, quanta mentis, quanta corporis opus est puritate? Mundemus ergo corda, purificemus corpora, aperiamus oculos, reseremus sensum, animae januas

patefaciamus totas, ut symbolum quod est fidei pactum, audire, capere, tenere, et in ipso cordis nostri secreto semper servare possimus. *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Credimus in Deum, si negamus deos, si renuntiamus idolis, si diabolum et ejus angelos abnegamus. *Audi*, inquit, *Israel, Dominus Deus tuus unus est* **(Deut. VI; Marc. XII)**. Et iterum: *Non erunt tibi dii alii absque me* **(Exod. XX)**. Habebit ergo Deum verum, unum Deum, qui Deum alterum non habebit. Credimus in Deum, et eumdem confitemur Patrem, ut eumdem semper habuisse Filium nos credamus: habuisse autem Filium, non conceptum, non inchoatum, non separatum partu, non auctum tempore, non minoratum gradu, non aetatibus immutatum, sed intra aeternum Genitorem germen permanens in aeternum. *Ego,* inquit, *in Patre et Pater in me est* **(Joan. XIV)**. Audivimus Patrem, credamus Filium virtute divina, ordine non humano, arcano Dei, non ratione mundana, non lege saeculi, sed potentia superna. Quod scire licet, discutere non licet; credere convenit, non convenit perscrutari: nam ob hoc omnipotentem Deum diximus, ut Deo impossibile nil putemus. *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum.* Ab unctione Christus, Jesus vocatus est a salute: quia et unctio, quae per reges, prophetas et sacerdotes olim cucurrerat in figuram, in hunc regem regum, sacerdotem sacerdotum, prophetarum prophetam, tota se plenitudine Spiritus divinitatis effudit; ut regnum et sacerdotium, quod per alios praemiserat temporaliter, in auctorem ipsum refunderet et redderet sempiternum. Et Jesus quidem, id est, salvator, recte dicitur salus, quia et dedit rebus esse, et idem pereuntibus dat salutem. *Filium ejus unicum.* In se est unicus Filius, qui quod aliis per suam gratiam donat,

ipse sibi unicam possidet per naturam. *Dominum nostrum.* Sicut supra diximus, Dominus Deus: Deus unus constat in Christo: quia quidquid est, et deitate et humanitate Deus unus est. Desiit in Christo substantiarum diversitas, ubi caro coepit esse quod spiritus, quod Homo Deus, quod nostri corporis et deitatis una majestas. *Qui natus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine.* Quid terrenum nascitur, ubi auctore spiritu virgo vocatur in partu? quis non divinum credat, quando quae peperit nil sensit humanum? Deum mulier virgineo portabat in templo: hinc est, quod et acquisivit honorem matris, virginitatis gloriam non amisit. *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est et sepultus.* Nomen judicis dicimus, ut passionis tempus, ut rei gestae veritas sic patescat. *Crucifixus est.* Ut quia per lignum mors venerat, rediret vita per lignum. *Et sepultus.* Ut officia tota mortis impleret, ut mors morte moreretur, ut ex illius semine corporis, omnis humanorum corporum satio vitalem surgeret et levaretur in messem. *Tertia die resurrexit a mortuis.* Ut tribus in diebus Trinitatis beneficium panderetur, ut per triduanum tempus humana trium temporum generatio salvaretur, id est, ante legem, in lege et in gratia. *Ascendit in coelos.* Non ut petens, sed ut repetens coelos. *Nemo ascendit in coelum,* inquit, *nisi qui de coelo descendit* **(Joan. III)**. *Sedet ad dexteram Patris.* Sed Patrem non habet ad sinistram. Divinitatis consessus recipit nil sinistrum. *Sedet ad dexteram Patris,* ut patris deitate una. *Sedet ad dexteram,* ne sit minor gradu, posterior ordine, sed Patri divinitate una, aequa potestate conregnet: *Ego,* inquit, *et Pater unum sumus* **(Joan. X)**. *Inde venturus est judicare vivos et mortuos.* Si credimus venturum judicem, innocentes judici nos praeparemus: judicem negat esse, qui advenire non credit:

judicandum se satis iste diffidit, qui male vivit. Judicat vivos, judicat et mortuos, quos utique judicaturus exsuscitat. *Credo in Spiritum sanctum.* Hucusque Dominicae nativitatis, passionis, resurrectionis, ascensionis, adventus mysterium confitentes, ad confessionem sancti Spiritus jam venimus: ut sicut in Patrem, et Filium, in sanctum Spiritum sic credatur, ut unam in Trinitate deitatem, virtutem, gloriam praedicemus. *Et sanctam Ecclesiam.* Credimus et Ecclesiam, quam Christi receptam, confirmatam credimus, et confitemur in gloriam. *Remissionem peccatorum.* In novum hominem nasciturus, antiqui reatus, peccati veteris quid habebit? qui praeterita sibi remissa non credit debita, dubitat percipere se futura. *Carnis resurrectionem.* Crede, homo, de morte resurgere te posse, quia antequam viveres nil fuisti: aut quare dubitas quod resurgas, cum tibi totum quod in rebus est quotidie sic resurgat? Sol occidit, et resurgit: dies sepelitur et redit: menses, anni, tempora, fructus, semina, cum transeunt ipsa moriuntur, cum redeunt sua ipsa morte reviviscunt, et ut resurrecturum te jugi et vernaculo instruaris exemplo, quoties dormis et vigilas, toties moreris et resurgis. *Vitam aeternam. Amen.* Necesse est ut qui resurgit vivat in aeternum, quia si in aeternum non viveret, non vitae resurgeret, sed morti. Signate vos. Hoc spei pactum, hoc salutis placitum, hoc vitae symbolum, hanc fidei cautionem mens teneat, conservet memoria, ne divinitatis pretiosum munus

depretiet charta vilis, ne mysterium lucis atrum tenebret atramentum, ne secretum Dei habeat indignus et profanus auditor. Si mihi silentium semper vestra charitas sic praeberet, ad omnes tractatus mei sermonis vester perveniret

auditus: sed Deus noster et mihi fiduciam dicendi, et vobis audiendi desiderium donare dignetur.

SERMO LX. *In idem.*

Si Cananitis mulier clamore subito, repentina fide, juvante Christo, et quod petebat accepit, et quod negabatur extorsit **(Matth. XV)**; si Aethiops spado arcanum vitalis lavacri praeteriens invenit in via, rapuit in transitu **(Act. VIII)**; si Cornelius centurio antequam intraret baptisma, pervenit ad Christum **(Act. X)**; si latro in ipso momento mortis paradisum invasit **(Luc. XXIII)**, et vitam vobis, in articulo temporis quam quaeritis, quis negabit? Ex fide ergo accipite fidem, et ut fidei mysterium scire possitis, accessu temporis laborate. Moyses laturus legem coelum vocat et terram: sacerdos quid invocabit gratiam prolaturus? Ille dixit: *Attende ad coelum, et loquar, et audiat terra verba ex ore meo* **(Deut. XXXII, etc.)**; ego dicam, Attende, Deus, loquar; et audiat homo verba ex ore meo. Ille dixit: *Exspectetur sicut pluvia eloquium meum, et descendant sicut ros verba mea;* Ego dicam, Veniat sicut ros spiritus tuus, et inundet sicut flumen gratia tua, fiatque nunc coelestis Verbi unda saliens in vitam aeternam. Ille dixit: *Quia nomen Domini invocavit, date magnificentiam Deo nostro;* ego dicam, Quia fidem invocavi, date credulitatem Deo vestro. Et quia navigia corporum nostrorum Quadragesimae sunt curata jejunio, necesse est ut placitum fidei, symbolum coelestis commercii jam dicamus, quatenus sub certa spe per tota mundi aequora, per infidos saeculi fluctus lucra mansura saeculis conquiramus. Accipite ergo fidem, exspectate rem:

quia cui fides non praecedit in semine, res ei non sequitur in fructu. Signate vos. Sermo creat auditum, auditus concipit fidem, credulitatem parturit fides, confessionem credulitas nutrit, confessio perpetuam dat salutem. Hinc est quod meo, vestroque ore occurrit; sic sibi fides, credulitas sic amplectitur se; salus se confessionis osculo sic salutat. *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Haec vox totum Trinitatis fatetur et aperit sacramentum. Deum dicit, non deos, quia unum Deum in Trinitate credit Christiana fides: scit Patrem, scit Filium, scit Spiritum sanctum, deos noscit. Divinitas in personis trina est, sed una est in Trinitate divinitas: personis Trinitas distincta est, non est divisa substantiis: Deus unus est, sed trinitate; Deus solus est, sed non solitarius; divinitas nec trinitate dividitur, nec confunditur unitate: haec sentit fides cum dicit, *Credo in Deum.* Mox addidit, *Patrem.* Qui credit Patrem esse, Filium confitetur; qui credit Patrem et Filium, aetates non sentiat, gradus non cogitet, non tempora suspicetur, non conceptum quaerat, nesciat partum: qui Deum credit, divina confessus est, non humana. Sed dicit haereticus: Quomodo Pater, si non praecedit? quomodo Filius, si non sequitur? quomodo non dat initium, qui generat? quomodo quod generatur, principium a generante non sumit? Hoc ratio docet, hoc natura probat. Erras, haeretice, hoc habet humana ratio, non habet hoc divina; hoc accipit natura mundi, deitatis non recipit hoc natura; fragilitas humana concipitur, et concipit, parturitur et parturit, generatur et generat, accipit initium et dat finem, mortem suscipit et refundit, et reservat in sobole quidquid suae conditionis est et naturae. Deus vero Pater non genuit in tempore, quia tempus ignorat; non dedit initium, qui initium nescit; non transfudit finem, qui non habet finem: sed sic genuit ex se Filium, ut totum quod in se

erat esset et maneret in Filio. Honor geniti generantis honor est, perfectio geniti generantis forma est, minoratio geniti revelat ad generantis injuriam. Sed haec audiens, haeretice, non dicas, Quomodo ista sint? dixisti Deum, credidisti Patrem, omnipotentem confessus es; si dubitas, mentitus es; credo si dicis, quomodo non credis, si discutis? si putas impossibile, omnipotentiam quam confessus es sustulisti; sed nos qui Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum unius majestatis et gloriae confitemur, fidem Dominici corporis jam loquamur. *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Postquam Dei Filius sicut pluvia in vellus toto divinitatis unguento nostram se fudit in carnem, ab unguento nuncupatus est Christus: et hujus nominis exstitit solus auctor, qui sic Deo superfusus est, et infusus, ut homo Deusque esset unus Deus. Hoc ergo unguenti nomen effudit in nos, qui a Christo dicimur Christiani; et impletum est illud quod cantatur in Canticis Canticorum. *Unguentum effusum est nomen tuum* **(Cant. II)**. *Et in Christum Jesum Filium ejus.* Illud sacramenti nomen est, hoc triumphi: nam sicut a Deo unctus nomen sortitur ex unguine, ita cum salutem perditam mundo reddidit, a salvando nomen salvatoris assumit. Saepe jam diximus, quod Jesus Haebraica lingua dicitur, Salvator dicitur hoc Latina. *Et in Christum Jesum Filium ejus.* Cujus? utique Dei Patris; cum dicis ergo in Jesum Filium ejus, confiteris Jesum qui natus est de Maria Dei esse Filium. Cave ergo ne amplius sentias in Christo quod homo fuit, sed semper quod Deus sit confitere, Apostolo sic dicente: *Et si novimus Christum secundum carnem, sed jam non novimus* **(II Cor. III)**. *Unicum Dominum nostrum.* Hoc convenit ad utrumque, quia et unicus Patris est, et unicus Dominus noster est: alii filii, alii domini esse per gratiam

perceperunt; solus Christus esse filius, esse Dominus habet et possidet per naturam. *Qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine* **(Matth. I)**. Si juxta evangelistam **(Joan. IV)** quod in ea natum est de Spiritu sancto est, quia Deus spiritus est, haereticus jam Deum natum virginea confiteatur ex carne; neque amplius coeleste mysterium, virginitatis partum, trahat ad conceptum mundi, ad terrenae fragilitatis injuriam. *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est et sepultus.* Nomen judicis audis ut tempus passionis agnoscas; audis crucifixum, ut ex mortis ignominia magnitudinem sentias charitatis; mortemque quae per lignum venit, mortificatam scias esse per lignum; et credas majora tibi esse reddita per crucis arborem, quam perdidisse te per paradisi arborem suspirabas. Sepultum dicis, ut veram carnem Christi mortemque non perfunctoriam probet confessio sepulturae, mortem suscepisse et vicisse, intrasse inferos et rediisse, venisse in jura tartari, et tartari jura solvisse, non est fragilitas, sed potestas. Confiteris *die tertia resurrexisse,* ut intelligas resurrectionem Christi totius Trinitatis fuisse victoriam. Dicis *Ascendisse in coelos,* ut coeli Dominum credas, ut unde venerat rediisse fatearis, quia superato diabolo, calcata morte, liberato mundo, super coelos triumphat Christus, qui victus putabatur in terris. Clamas, *Sedet ad dexteram Patris.* Ut quia Patris et Filii una est deitas, par potestas, in coelesti consessu nulla sit sinistrae sessionis injuria. *Inde venturus est judicare vivos et mortuos.* Quia veniente Christo, resurgent mortui, sistentur vivi, ut pariter causas reddant de suorum ratione factorum. Et quia Dominici corporis jam diximus sacramentum, ad confitendum deitatem Spiritus perveniamus. *Credimus in Spiritum sanctum.* Quem Deum nobis inclamat vox divina,

cum dicit: *Quia Deus spiritus est* **(Joan. IV)**. *Credimus in sanctum Spiritum.* Quem propheta cooperatorem Patris et Filii decantat: *Verbo Domini coeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum* **(Psal. XXXII)**. Totus Deus, totaque Dei virtus est, qui creator coelestium probatur esse virtutum. *Credimus sanctam Ecclesiam.* Quam sic in se suscepit Christus, ut eam divinitatis suae faceret esse consortem. *Credimus remissionem peccatorum.* Quia qui per Christum et Ecclesiam in novum hominem fuerit natus, veteris delicti nil habebit. *Credimus carnis resurrectionem.* Ut credamus passionis, mortis, resurrectionis Christi hanc fuisse causam, ut nos resurgeremus ex mortuis. Resurget caro, resurget, ut ipsi sumus, ut agnitio maneat personarum, ut et martyr de persecutoris poena laetitiam sumat, et persecutor sumat de martyris honore supplicium. *Credimus vitam aeternam.* Quia post resurrectionem nec bonorum finis est, nec malorum. Signate vos. Fidem quam credimus et docemus, non atramento, sed spiritu, committamus pectori, non chartae; demus memoriae, non libro, ne divinum munus violent res humanae, ne coeleste secretum arbiter profanus assumat, ne quod est credentibus ad vitam, existat perfidis ad ruinam. Sol lippientibus oculis non lucem tribuit, sed tenebras; vinum vires febrientium non reparat, sed enervat; sine medico vitae poculum fit lethale, sic perfidis perniciosum est sine fide fidei sacramentum. Sicut dicit Apostolus, *Capiatur fides ex auditu, auditus autem capiatur ex verbo* **(Rom. X)**; et vitae placitum, pactum fidei, lex salutis non haereat morituris, sed vivis sensibus affigatur.

SERMO LXI *In idem.*

Nisi me solaretur beati Pauli subita et inopinata conversio **(Actor. IX)**, vix crederem tam facile vos de terrena labe in coelestem posse gloriam commutari. Illum namque de persecutore mox apostolum praestitit repentina confessio, et Ecclesiae dedit insignem magistrum, quem furentem Christiani nominis invenerat vastatorem. Nec minus animat me illius spadonis exemplum, quem fides ante rapuit ad gratiam, quam currus ad Indiam domumque revocaret **(Actor. VIII)**. Accedit illud etiam latronis mirabile documentum, qui tunc rapuit paradisum, quando latrocinii sui poenas est appensus, ut solveret **(Luc. XXIII)**. Unde nos, filioli, quia sic tempus vestrae regenerationis aptastis, ut neque nos possimus dicere quod necesse est, neque vos possitis quod oportet audire, fidem fidei committentes, tradimus breviter quod latius commendare non possumus. Nam quemadmodum exponentibus nobis potestis cognoscere symboli sacramentum, qui ipsum symbolum memoria capere vix valetis? Hoc monemus solum, ne quis committat litteris, quod est cordi mandaturus ut credat, Apostolo sic monente: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem* **(Rom. X)**. Audituri formam fidei, credulitatis normam, confessionis ordinem, parate simul corporis et cordis auditum. Sicut fons ore angusto manans magnis fluviorum laticibus ampliatur, sic fides symboli breviato sermone credulitatis latissimos dat meatus. Et sicut radix alte fixa in excelsum germen se protendit, fides sic radicata pectoris in profundo in excelsum credulitatis cacumen attollitur. Ergo de cordibus vestris expurgate perfidiae coenum, ut pura per vos fidei fluenta percurrant; incredulitatis fruteta in vobis

radicitus amputate, ut excrescant ad alta credulitatis vestrae robusta plantaria. Et quia, auctore Apostolo, *corde creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salutem* **(Rom. X)**, in confessionis vocem modo date quod jam corde creditis. *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Qui credit in Deum, Deum discutere non praesumat; Deus quod sit, sufficit scire; qui requirit unde sit, quantus sit Deus, Deus quid sit, hic nescit; sol importunum tenebrat aspectum, ad Deum inconcessus caecatur accessus; Deum qui vult videre, visionis ejus discat tenere mensuram; Deum suum qui vult scire, nesciat gentium deos; qui deos dicit, contradicit Deo. Servire uni libertas est, captivitas multis. Quem Deum confessus es, crede Patrem; ut credens Patrem, esse Filium discas; dicens Filium, genitum cognoscas esse de Patre; cognoscens de Patre genitum, quomodo sit genitus non requiras, quia dixisti, *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Omnipotens potest omnia, et si omnia potest quod in se, ex se, et semper secum habeat Filium quis negabit? Generatio Dei initium non habet, nescit finem, non admittit excessum, quando in Genitore Genitus permanere persistit, dicente ipso Domino. *Ego in Patre, et Pater in me est* **(Joan. X)**. *Ego et Pater unum sumus* **(Joan. X)**. Confessus es Patrem, confessus es Filium, confessus es divinitatis arcanum, confitere incarnationis Dominicae sacramentum. *Et in Christum Jesum Filium ejus.* Christus a superno vocatur unguento, est enim tota plenitudine divinitatis infusus; Jesus nomen est a salute, quod nomen omne quod in coelo, quod in inferno est, tremens, genuflexum, summisso vertice confitetur **(Philip. II)**. *Et in Christum Jesum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Ut Patris et Filii est nobis una deitas, ita dominatio una sit nobis. *Qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine.* Spiritus et virgo copula terrena non

est, coeleste sed est secretum: hinc est, quod nascitur est divinum. Ergo quod natus est confitendum est, quomodo natus est tacendum est; quia quod secretum est sciri non potest, quod clausum est nescit aperiri, quod singulare est non refertur exemplo. *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est et sepultus.* Judicis nomen audis, ne tempus ignores; crucifixum audis, ut tibi mortis qualitas innotescat; et intelligas quid impenderit tibi, qui propter te poenam tantae mortis excepit. Audis sepultum, ut scias mortem non fuisse perfunctoriam, sed veracem. Mori nolle est timoris humani, divinae virtutis est surrexisse de morte; hic ergo non offendat mortis auditus, ubi resurrectionis gloria abscondit mortis injuriam. *Tertia die resurrexit*. Quia hominis est quod moritur, Trinitatis est quod resurgit. *Ascendit in coelos.* Hominem ferens illo, ubi semper mansit. *Sedet ad dexteram Patris.* Ad dexteram sedet, quia habet deitas nil sinistrum. *Inde venturus est judicare vivos et mortuos*. Judicabit vivos et mortuos, quia resurgent ad judicium, qui non putantur esse post mortem, quos gentilitas existimat periisse cum saeculo. *Credo in Spiritum sanctum.* Ut in Patre et Filio, et Spiritu sancto unam credas et intelligas esse deitatem. *Credo sanctam Ecclesiam.* Ut confitearis Ecclesiam Christi sponsam in perpetua Christi societate mansuram. *Credo remissionem peccatorum, carnis resurrectionem.* Qui remissionem peccatorum, qui carnis resurrectionem non credit, aufert veniam sibi, ipse subtrahit vitam. Quod audistis et credidistis, quod confessi estis, cor habeat, memoria teneat, charta nesciat, scriptor ignoret, ne sacramentum fidei divulgetur in publicum, ne ad infidelem fidei derivetur arcanum. Deus qui vobis sacramentum fidei et

audire dedit, et credere, ipse vos aeternam pervenire faciat ad salutem.

SERMO LXII *In idem.*

Nutritor pius nisi totus fuerit redactus in parvulum, numquam parvulum perfectum perducit in virum; denique tunc vocem tenuat, verba ponit, agit nutibus, sensus seponit, infirmat viscera, abjicit vires, membra dissolvit, gressum tardat, gestit non ambulare, sed repere: ridere simulat, timere fingit, flere mentitur, quia est in illo mendacium pietas, desipuisse prudentia est, est infirmitas virtus. Hoc reor beatum Paulum fecisse, cum dicit: *Factus sum parvulus in medio vestri, tamquam si nutrix foveat filios suos* **(I Thes. II)**. Sed forte aliquis stupeat, cum videat nutriculum ista facientem: non irridet si est parens, si pater est non miratur: hoc stultitiam dicere non potest qui scit amare. Unde vos jam patres, jam fortes, jam prudentes deprecor ut me patiamini parvulis Domini mei dependere debitae nutritionis obsequia: et blandimentis hodie magis congrua quam peritiae verba depromere; non quadrare, sed liquare sermones, et eos adhuc teneris faucibus in modum lactis effundere, docente Apostolo, *Lac vobis potum dedi, non escam* **(ICor. III)**, mutare voces, amare varios affectus, et quid plura? mente, corde, corpore, imbecillis parvulorum mentibus occupari.

Sed jam vos Ecclesiae pia germina prophetico sermone compello. *Venite, filii; audite me* **(Psal. XXXIII)**, immo per me, et per meam vocem, jussa veri genitoris audite, quia vos meo ore Deus vocat. *Venite, filii.* Quo venite? et ad quid? *Timorem Domini,* inquit, *docebo vos*. Et quis veniat ad timorem? ille qui vult vitam, ille qui cupit videre dies bonos; ille qui vult bonum facere, fugere malum; ille qui post carnis et spiritus conflictum quietem divinae pacis desiderat obtinere. *Venite, filii; audite me: timorem Domini,* inquit, *docebo vos. Quis est homo qui vult vitam, et cupit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum.* Sicut autem vitiant crimina conscientiam, sic dolus labia polluit, linguam maledicta contaminant; ac sic Deo confiteri non potest labiis inquinatus et lingua. Et quia *corde creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salutem* **(Rom. X)**, sanctificate corda, mundate labia, justificate linguam, ut vox fidei bajula de puro pectore toto sanctitatis procedat exemplo. Signate vos. Placitum vel pactum, quod lucri spem venientis continet, vel futuri, symbolum nuncupari contractu etiam docemur humano: quod tamen symbolum inter duos firmat semper geminata conscriptio, et in stipulatione cautum reddit humana cautela, ne cui surrepat, ne quem decipiat perfidia contractibus semper inimica. Sed hoc inter homines, inter quos fraus, aut a quo facta est, aut cui facta est, semper laedit; inter Deum vero et homines symbolum fidei sola fide firmatur: non litterae, sed spiritui creditur: et mandatur cordi, non chartae: quia divinum creditum humana non indiget cautione. Deus facere fraudem nescit, pati non potest, quia non excluditur tempore, non aetate vincitur, occultatione non fallitur, videt abscondita, furata tenet, negata possidet. Deo

salva est ratio sua semper, quia ille, quod credidit, ubi pereat non est; ac si homini, non Deo, neganti perit, non perit feneranti. Sed dicis: Qui falli non potest, quid est, quod exigit placitum? quid symbolum quaerit? Quaerit ille propter te, non propter se; non quia ille dubitat, sed ut tu credas: quaerit symbolum, quia qui ad tuam sortem venit, ad tuum non dedignatur venire contractum; quaerit symbolum, quia qui cum totum semper ipse commodat, vult deberi; quaerit symbolum, quia te modo non ad rem convocat, sed ad fidem et per placitum praesens futurum pertrahit et invitat ad lucrum. Hoc Apostolus commemorat, cum dicit: *Ex fide in fidem* **(Rom. I)**. Et alibi: *Justus ex fide vivit* **(Hebr. X)**. Nemo ergo immemor symboli sit, nemo initi cum Deo placiti sit oblitus; nemo cum fidem modo susceperit, rem requirat; cum ad spem venerit, quare non mox sperata percipiat conqueratur. Audi Apostolum dicentem: *Spe salvi facti sumus, spes autem quae videtur non est spes; quod enim videt quis, quid sperat* **(Rom. VIII)**? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus. Spes ad futura tendit, fides ad promissa transmittit; cum res venerint, advenerint et promissa, spes desinit, fides cessat. Dulcis est epistola, sed usque dum veniat ipse qui misit; necessarium chirographum, sed usque ad debiti redditionem; grati flores, sed usque dum veniatur ad poma. Sed praesentia epistolam delet, rumpit solutio cautionem, flores consumuntur a pomis: et ideo te superni Patris filium, haeredem Dei, cohaeredem Christi, participem regni coelestis, confessorem divini judicis, coeli incolam, paradisi possessorem modo designatum te fide noveris; modo spe, non re noveris te promotum. Et ideo suscipite fidem, tenete spem, dicite symbolum, ut ad rem et ad illa valeatis bona quae

praediximus pervenire. Signate vos. Hodie, homo, repraesentata est Deo anima tua. *Credo in Deum.* Quae diu ante dicebat Deum, sed nesciebat; vocabat Deum, sed ignorabat; ignorabat utique, quem taliter per lapides et ligna requirebat. Dicat ergo modo, dicat: *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Quae diu cum videret lapides, cui crederet non videbat: sed est vere Deus, qui te praestitit non videndo videre, quem videndo dii gentium fecerant non videre. Audi dicentem Dominum: *In judicium veni in hunc mundum, ut qui non vident, videant, et videntes caeci fiant* **(Joan. IX)**. *Credo in Deum Patrem.* Inest Deo pietas est in Deo semper affectio, paternitas permanet apud illum; semper ergo Filium fuisse credas, ne Patrem semper non fuisse blasphemes. Sed dicis: Si genuit, quomodo semper habuit? quomodo genuit? Qui sic interrogas, fidem negas, quam fateris. *Credo* dixisti: si credis, unde venit quomodo? quomodo sermo dubitantis est, non credentis. *Credo* dixisti *in Deum Patrem omnipotentem:* si est, quod non potest, omnipotens non est; sed tu illum genuisse ex aliquo Filium putas, quem totum fecisse confiteris ex nihilo; ex aliquo utique, si ex tempore: quod si Pater tempus non capit, Filius initium nescit. Sed quam miserum, ut tu illum facias temporalem, qui te praestitit sempiternum. Non ergo conceptione temporum, non passione viscerum, sed Pater Filium generat, nobis dum revelat. *Et in Christum Jesum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Attende, homo, qua reverentia tibi fides insinuatur et traditur: audi Patrem, ut sentias, intelligas, credas, non discutias Filium; et quia est confitearis, non unde, et quando, et quomodo sit, temerarius perscrutator inquiras. Hinc est, quod tibi coelestis sermo ut annuntiet Patrem, mox te ad

Christum, ad Jesum, ad Filium, ad unicum Dominum nostrum tota mente transmittit, ut cum videris ejus quae sunt humana, te nec assequi posse, nec aestimare, nec capere, non audeas ejus quae sunt divina contingere. *Quia natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine.* Age, homo, si tamen homo, progredere corde tuo, consurge mente tua, dilatare sensibus tuis, arrige ingenii tui acumina, excita scientiae tuae vires; quidquid in te rationis est, exsuscita, examina, discute, perscrutare, et nunc stupenti modo solus aperi quid est quod Spiritus generat, Virgo concipit, Virgo parit, permanet Virgo post partum; quemadmodum fit Verbum caro, Deus homo, homo transfertur in Deum; quemadmodum cunabula capiunt quem non capit coelum; quemadmodum portatur humeris orbem qui sustinet totum; quare ipse qui fecit omnia, instituit universa, cuncta moderatur, de te nasci, a te regi voluit, instituit nutriri, ut te parente viveret, cujus ante despexerat servitutem. Et si hoc potueris de reposito divinitatis attingere et proferre de deitatis arcano, tunc interius accede, ascende altius, licentius intuere, et tunc Patris tempora, initia Filii, explorator novus, singularis inventor, proditor divinitatis expone. Esto major Isaia, qui dixit: *Sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum; in humilitate judicium ejus ablatum est, generationem ejus quis enarrabit* **(Isa. LIII)**? Cujus? Hujus generationem qui sicut ovis ad occisionem ductus est. Si Christi humana generatio exstitit, si divina; et si ut generatur, narrari non potest, quae te, homo, unda, qui te fluctus, ad istud naufragium pertulerunt? qui te spiritus per aera volitare impulit ad ruinam? Pater, Filius et Spiritus sanctus una deitas, una virtus, una sempiternitas, majestas una: quidquid

autem Filius minoratur, accipit, crescit, mei est corporis, non substantiae suae. Aut miraris homo quia Patrem vocat in coelo qui matrem habere dignatur in terra? *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est, et sepultus.* Quare, homo, qui in se aequalis est Patri, hoc solum, quod in te minor esse voluit, accusas? quem audis sedente Pilato astare, cognoscente Pilato judicari, quare hoc solum accipis addici accusantibus criminosis, reo pronuntiante damnari? Sed ille de carne tua nasci voluit, tuis voluit uberibus occupari, jacere in tuo pectore, tuis voluit humeris bajulari, qui semper a te amari voluit, non timeri. Require quid in lege mandaverit primum, et quid in gratiam quaesierit tunc videbis. Interrogatus Dominus, sicut evangelista dixit, quod esset mandatum in lege primum, ait: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua* **(Matth. XXII)**; hinc est quod ad cor tuum venit, et ad mentem tuam, quia animo, corde, corpore a te ab initio diligi perquisivit. *Qui sub Pontio Pilato crucifixus est et sepultus.* Hucusque Judaeus, sequitur haereticus; exspectet: ad priora illorum nullus accedat, qui Christi pascuntur, et saginantur injuriis. Sed vos, filioli, audite, ut post passionem mortis, sepulturae moerorem resurrectionis gaudiis effugetis. *Tertia die resurrexit.* Ut esset nostri corporis resurrectio, virtus, gratia, beneficium Trinitatis. *Ascendit in coelis.* Per me, qui per se numquam defuit coelo. *Sedet ad dexteram Patris.* Divinae virtutis ordine, non honoris humani. Diximus, sic Filius a dextris sedet, ut numquam Pater sedeat a sinistris. *Inde venturus est judicare vivos et mortuos.* Et quid debet judici mors? hinc est quod resurgit, ut debeat. *Credo in Spiritum sanctum.* Hunc in quem credit, negat, qui Spiritum sanctum negat. *In sanctam*

Ecclesiam. Quia Ecclesia in Christo, et in Ecclesia Christus est; qui ergo Ecclesiam fatetur, in Ecclesiam se confessus est credidisse. *Remissionem peccatorum.* Da tibi, homo, veniam tu credendo, qui ad omnia peccata dilapsus es desperando. *Carnis resurrectionem.* Hoc est totum fidei documentum: si carnem, quae corrupta est, quae putrefacta est, quae periit, per Deum resurgere, repaginari, redire posse credas, quem posse omnia, quando omnipotentem confessus es, tunc jurasti. *Vitam aeternam.* Bene addidit vitam aeternam, ut se resurrecturum crederet, qui resurget per ipsum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, nunc et semper, et per immortalia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXIII *De Lazaro a mortuis suscitato.*

Post apostolicam lectionem cupientibus nobis ad evangelicas redire virtutes, mox Lazarus ab inferis reversus occurrit apportans vincendae mortis formam, deferens resurrectionis exemplum. Si ergo placet, priusquam ingrediamur pelagus lectionis, priusquam aggrediamur quaestionum fluctus, antequam facti talis altitudinem penetremus, resurrectionis contemplemur aspectum: quia hoc signum videmus esse signorum, virtutum cernimus esse virtutem, mirabilium esse mirificentiam pervidemus Suscitaverat Dominus filiam Jairi principis synagogae, sed adhuc funere calente, sed adhuc mediante morte, corpore adhuc praesente, adhuc inter homines homine morante, adhuc viante spiritu, adhuc anima claustra tartari nesciente, ac ne multis, sic mortuae vitam

reddidit, ut jus maneret inferni. Suscitavit et unicum matris; sed sic, ut retineret pheretrum, ut anticiparet sepulcrum, ut corruptionem suspenderet et praeveniret fetorem, ut ante mortuo vitam redderet, quam tota mortuus jura mortis intraret. Circa Lazarum vero quod geritur, totum singulare est, cujus mors, cujus resurrectio commune nil habet cum praedictis; quem circa et vis tota mortis impleta est, et forma resurrectionis plena resplendet. Audeo, et dico totum rapuisse resurrectionis Dominicae sacramentum triduanus ab inferis Lazarus si rediisset: nam Christus rediit triduanus ut Dominus, Lazarus revocatur quatriduanus ut servus. Sed ad probanda quae diximus, jam praelibemus aliqua lectionis. *Miserunt,* inquit, *sorores ejus ad Dominum dicentes, Domine, ecce quem amas infirmatur.* Sic dicentes affectum pulsant, interpellant amorem, conveniunt charitatem, necessitudinem necessitudine gestiunt submovere: sed Christus cui plus est mortem vincere quam removere languorem, cujus amare illud est, non ut dilectum allevet, sed ab inferis ut reducat, dilecto non languoris medicinam, sed resurrectionis gloriam mox paravit. Denique, *Ut audivit infirmari Lazarum,*, sicut dicit Evangelista, *mansit in eodem loco duobus diebus.* Videtis quemadmodum dat locum morti, licentiam dat sepulcro, corruptioni posse permittit, negat nil putredini, nil fetori; atque ut tartarus rapiat, trahat, habeat, admittit; atque agit ut humana spes tota pereat, et tota vis mundanae desperationis accedat, quatenus quod facturus est divinum sit, non humanum. Tantum autem in loco exspectatione mortis residet, ut et mortuum ipse nuntiet, et tunc ad Lazarum denuntiet se venire. Ait enim, *Lazarus mortuus est, et gaudeo.* Hoc est amasse? gaudebat Christus, quia moeror

mortis vertendus mox erat resurrectionis in gaudium. *Et gaudeo propter vos.* Quare, propter vos? quia in morte et resurrectione Lazari figura tota mortis et resurrectionis dominicae pingebatur; et quod erat secuturum mox in Domino jam praecedebat in servo. Dicebat semel et iterum discipulis suis: *Ecce ascendimus Hierosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis: et condemnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum, et ad crucifigendum* **(Matth. XX)**. Et ista dicens, videbat eos fieri satis dubios, satis tristes, satis consolationis extorres: et noverat eos ita opprimendos esse ipso pondere passionis, ut nihil in eis ex vita, nihil in eis ex fide, nihil in eis remanere posset ex luce, sed tota pene perfidiae nocte fuscandos. Et ideo mortem Lazari usque ad quatriduanum tempus protendit, usque ad fetorem praevalere permittit, ut discipuli dubium non haberent posse Dominum post triduum adhuc recentem surgere, cum servum vidissent post quatriduum surgere jam fetentem; et crederent illum facile posse sibi vitam reddere, qui alium taliter revocarat ad vitam. Hinc est quod dicit: *Gaudeo propter vos, ut credatis.* Necesse ergo erat mors Lazari, ut et cum Lazaro jam discipulorum fides consurgeret sepulto. *Quoniam non eram ibi.* Et erat locus ubi non erat Christus? et quomodo non erat ibi, unde mortuum Lazarum discipulis nuntiabat? Fratres, erat ibi Christus Deus, sed ibi non erat homo Christus; erat ibi Christus Deus cum moreretur Lazarus, sed nunc ad mortuum venturus erat Christus, quando erat mortem Christus Dominus subiturus: dicebat itaque, *Quoniam non eram ibi.* Hoc est in morte, in sepulcro, in inferno, ubi per me et meam mortem potestas tota mortis est subruenda. *Martha,* inquit, *ut audivit quia Jesus venit,*

occurrit illi, dicens, Domine, si hic fuisses, frater meus non fuisset mortuus. Mulier, et Deum confiteris et dicis, si hic fuisses? Deum nec absentant loca, nec tempora repraesentant. Non moreretur Lazarus, si Dominus fuisset ibi, qui erat ibi: scilicet, si in paradiso tu, mulier, non fuisses; mulier, tu quaesisti lacrymas, tu invenisti gemitus, tu mortem gulae pretio comparasti, et accusas absentiam Dei, quando causam mortis fuisse tuam praesentiam non recusas? Mors quando a te provisa est, tunc lamentandi materia fuit; nunc vero facta est virtutis occasio, quia tunc ad poenam peccantis data est, nunc permissa est resuscitantis ad gloriam; tunc tartarus invenit hominem, nunc amittit. Sed jam quaere per fidem, mulier, quod per perfidiam perdidisti. *Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus; sed et nunc scio quia quaecumque petieris a Deo, dabit tibi Deus.* Haec mulier non credit, sed credere conatur, cujus credulitatem incredulitas confundit. *Quaecumque petieris a Deo, dabit tibi Deus.* Deus ex se dat, non a se petit. Quid affers moras, mulier, supplicandi, cum jam praestaturus assistat: Mulier, judex ipse est, quem tu desideras advocatum; in hoc dantis potestas est, non necessitas est rogantis, *Scio,* inquit, *quia quaecumque petieris a Deo, dabit tibi Deus.* Mulier, hoc credere, non est credere; hoc scire, nescire est. Probavit hoc Apostolus, quia homo quando se putat aliquid scire, tunc nescit **(I Cor. XI)**. Sed jam quid Dominus responderit, audiamus. *Resurget frater tuus.* Et mulier: *Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die.* Martha, iterum scis quod nescis: scis quia in novissimo die possit resurgere frater tuus, sed quod et hic possit, nescis; aut forte Deus qui tunc potest suscitare omnes, unum modo mortuum non potest suscitare? Potest, potest Deus suscitare ad temporale signum mortuum unum, qui tunc

omnes mortuos ad vitam perpetem suscitabit. *Scio quaecumque petieris a Deo, dabit tibi Deus, et scio quia resurget in resurrectione in novissimo die.* Martha, ante te est resurrectio quam tam longe mittis. *Ego sum,* inquit, *resurrectio.* Et quid est, ego sum resurrectio? et non ego resuscito? quid est? Quia suscepit hominem, suscepit mortem: ut qui resuscitat jubendo unum, resurgendo in se resuscitet omnes; et quibus Adam puteus mortis exstitit, his vitae fons Christus existat; et impleatur illud Apostoli, *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* **(I Cor. XI)**. *Ego sum,* inquit, *resurrectio et vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in aeternum. Credis hoc?* Et mulier, *Utique, Domine, ego credidi, et credo, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.* Qui ad Lazarum venerat, quid sic occupatur in Martha? quid? Ut ante ista in fide surgeret, quam ille resuscitaretur in carne. Sic facit qui et vivis et mortuis consulturus advenit: nec pertimescit faciendi moras, penes quem facti et effectus permanet et potestas. Fratres, patimini hodie differri verbum, si desideratis audire latius quae sequuntur.

SERMO LXIV. *De eodem.*

Singula Scripturae verba si libris singulis mandarentur, nec sic mysteria quae in ipsis sunt audientibus perlucerent; et quid faciet subitus et brevis sermo, qui in modum fulguris, priusquam illustret oculos, jam refugit, nec dat lucem

videntibus, sed pavorem? Orate ergo, uti quia in saeculi obscuritate versamur, et in carne positi noctis tempus agimus, non diei, lucernam nobis verbi sui Christus accendat, qua praevia mysterii coelestis ingrediamur obscura, et gradu lento perveniamus ad scientiae divinae quantam possumus claritatem: sicut illi magi, qui mentis suae oculos metientes, non audent splendori solis, aut divinae se committere claritati, sed nocte tenerum stellae lumen tenerioribus oculis assumentes, ad cubile Christi tenerrimum pervenerunt **(Joan. XI)**. Sed jam, sicut promisimus, evangelicae lectionis quod superest, exsequamur. *Martha,* inquit, *ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi*. Sic servus non fuit, non proximus, non amicus, certe qui aderat consolator, ut mulier sola medias per turbas, per castrum totum, extra civitatem et luctus tempore, venienti occurreret salvatori? Fratres, in his personis non causae currunt, sed sacramenta signantur. Mulier currit pro morte, quae cucurrit ad mortem; festinat ad veniam, quae festinavit ad culpam; ad redemptorem pium pervenit, seductor pessimus quam praevenit; resurrectionem quaerit, quae quaesivit ruinam; et ipsa quae mortem viro attulit, ut vitam viro referat, haec anhelat. Hinc est quod in loco Christus restitit, exspectavit Christus, quod non intravit turbas, quod non contendit ad domum, quod non ad sepulcrum divertit, quod non ad Lazarum propter quem venerat, festinavit; sed mulierem sustinet, mulierem remoratur, mulierem primam suscepit, quam primam suasor infecit; a muliere perfidiam fugat, ad mulierem revocat fidem, ut quae fuit perditionis obsequium, salutis eadem sit ministra; et sit tandem per Deum viventium mater, quae per diabolum diu mater exstitit mortuorum. Et quia mulier fuerat mali caput, causam mortis agit, ut ante crimen diluat quam veniam largiatur, ante causam

tollat quam sententiam solvat; et cavet ne vir mulierem, per quam semel deceptus est, participem refugeret ad vitam; ac ne multis periisset mulier, si ante ad virum Christus Dominus pervenisset. Hinc est, fratres, quod per mulierem nascitur Christus; hinc est quod virum mulier semper ventris sui suscitat de sepulcro, ut doloribus revocet, quem depulit blandimentis, ut flendo reparet quem perdidit manducando. Denique ubi Martha confessa est Christo, et quidquid fuit culpae in persona mulieris pia confessione delevit, mittitur ad Mariam, quia sine Maria nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari. Veniat Maria, veniat materni nominis bajula, ut videat homo Christum virginalis uteri habitasse secretum, quatenus prodeant ab inferis mortui, mortui exeant de sepulcris. *Jesus,* inquit, *videns Mariam plor antem et Judaeos qui cum ea venerant plorantes, fremuit spiritu et turbavit seipsum, et dixit: Ubi posuistis illum? Responderunt, Domine, veni et vide; et lacrymatus est Jesus.* Plorat Maria, plorant Judaei, plorat et Christus; putasne simili compassione? Esto quod Maria soror fleret, quia nec fratrem retinere potuit, nec morti potuit obviare: quae licet esset de resurrectione secura, destitutione tamen solatii praesentis, mora absentiae tam longae, tristitia diutinae separationis non potuit non deflere; simul quia tam trux, tam funesta, tam crudelis imago mortis, quamvis fidelem mentem non potuit non tangere, non movere. Flebant Judaei et conditionis suae memores, et futurae vitae desperatione possessi. Mors cum satis viventibus sit amara, satis turbat ipso exitu, plus conturbat exemplo: mortuum quotiens quis viderit, totiens se morti ejulat destinatum. Sic de morte non potest non dolere mortalis. Quid horum Christus? et si nihil horum, quare flebat? certe ipse qui dixerat, Lazarus mortuus est, et gaudeo, de quo gaudet mortuo, ipsum cum

resuscitat tunc lamentatur; qui cum amittit non flet, cum recipit tunc deplorat; tunc fundit mortales lacrymas, vitae spiritum cum refundit. Fratres, habet hoc natura corporis humani, ut producat lacrymas vis gaudii, vis moeroris. Quotiens enim viscera, aut laetitiae, aut tristitiae nimio arctantur impulsu, oculi in lacrymas mox erumpunt. Hinc est quod Christus non dolores mortis, sed illius laetitiae recordatione lacrymavit, qui voce sua, voce una, omnes est mortuos perpetuam suscitaturus ad vitam. Fremit spiritu, et tota se viscerum commotione conturbat, quia adhuc solum Lazarum, et non jam omnes mortuos suscitabat. Quis ergo ex humana infirmitate existimet hic flevisse Christum, cum coelestis pater luxuriosum filium non quandiu abiit, sed quando recipit tunc deplorat **(Luc. XV)**? Christus recipiens flevit Lazarum, non amittens, denique non quando plorantes videt, tunc plorat Christus; sed quando interrogat, et in respondentibus videt fidei nil manere, dixerat: *Ubi posuistis eum? At illi responderunt, Domine, veni et vide.* Putaverunt eum nescire ubi positus esset in terra, qui sciebat ubi illum tartara dira retinerent. Ille sic interrogans exigebat fidem, scientiam porrigebat, ut astantes scirent quod mors, quod sepulcrum, quod corruptio, quod putredo, quod fetor non ex conditione Dei, sed ex delicto hominis hominibus accessisset. Nam cum dicit, Ubi posuistis eum, mulieres increpat, mulieres arguit, hoc est: Quem ego posui in paradiso, in regione vitae, ecce vos ubi posuistis eum. Sed et Judaei ad ignorantiam requirentis respondebant. *Domine, veni et vide.* Quid? illum jubere morti? quid? jubere illum inferis crederent, qui credebant eum quod erat in oculis non videre, qui de lacrymis ejus taliter disputabant? *Qui potuit aperire caeci oculos quomodo facere non potuit, ut hic non moreretur?* Potuit

facere ut non moreretur, sed mori permisit is qui mortuum ad suam gloriam voluit suscitare: permisit ad inferna descendere, ut appareret Deus ab inferis hominem cum reducit. Sed, Judaei, apparent corda vestra obstructiora inferis, viscera vestra duriora mortuis, oculi vestri tetriores sepulcris, cum vox quae patefecit tartara vestra non patefecit arcana, cum jussio quae exsuscitat mortuum mentes vestras non suscitat, cum lex quae illustrat sepulcrum vestram non illuminet caecitatem. Sed ista sufficiant, ut cum Christo resurgentis Lazari gloriam patentius videre possimus.

SERMO LXV. *De eodem.*

Quoniam mortem Lazari, Mariae fletus, lacrymas Marthae, Judaeorum planctus jam perstrinximus sermone geminato, nunc exoneremus animos, abjiciamus curas, exoccupemus sensus, ut resurrectionis tantae gaudio totis mentibus et capere et audire possimus. Evangelista venisse ad monumentum sic praedicat Salvatorem. *Jesus,* inquit, *rursus fremens in semetipso, venit ad monumentum: erat autem spelunca et lapis superpositus erat ei. Jesus fremens venit ad monumentum.* Fremit Christus, ut caro reviviscat; fremit vita, ut mors fugetur; fremit Deus, ut resurgat homo; fremit indulgentia, ne sententia contradicat: fremit Christus debellans mortem, quia non potest non fremere, qui singularem rapit de hoste victoriam. Quod autem dixit, *Rursus fremens,* fremit rursum, ut geminata resurrectionis demonstret insignia: quia voce Christi sicut mortui corpore de sepulcris suscitantur ad vitam, perfidia mortui ad vitam fidei sic

resurgunt. *Erat,* inquit, *spelunca.* Dixisse suffecerat venisse ad monumentum; quid est quod tantopere speluncam Evangelista commemorat? Spelunca plane, ubi hominem diaboli latrocinium collocavit; spelunca, ubi virum fraus condidit mulieris; spelunca, ubi Dei plasma mortis rapacitas includebat. *Et lapis superpositus erat ei.* Durae mortis janua durior durissimo lapide claudebatur: sed plorans quid proficit ad sepulcrum, quando sic duros et congestos obices non penetrat vox plorantis? Christiani, ploremus Deo pro peccatis nostris, et, mortuis non audientibus, cum gentibus non ploremus. *Ait Jesus, tollite lapidem.* Inter divinas virtutes humanum Christus requirit auxilium? non sufficit amovere lapidem, qui mortem sufficit effugare? sepulcri claustra reserare non valet, qui portas tartari praevalet aperire? Dixerat per prophetam: *Auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum* **(Ezech. XI)**; praecipit ergo ut Judaei ex e cor lapideum tollant, evolvant perfidiae saxum, silicem durae incredulitatis excludant, quatenus animae per infidelitatem mortuae de sepulcro pectoris prosilirent: et non tantum surrexisse Lazarum, quantum se Lazaro consurrexisse gauderent. *Tollite lapidem.* Tollite miserae humanitatis obsequium, ut divinitatis beatae opera nunc clarescant. *Tollite lapidem.* Quem posuistis vos, ut hominem quem ego posui, nunc reponam. *Respondit Martha: Jam fetet.* Mulier, et quod fetet cujus est? *Jam fetet.* Modo ad te pertinet, quod a te venit: ad sepulcrum non sentires fetorem, si in paradiso suasorem noluisses audire. *Jam fetet.* Quod perditori fetet non fetet Creatori. *Jam fetet.* Quod horret alieni operis eversor, amator sui operis non abhorret. Sed dicendo sic, testaris mortem, quam tu, mulier, intulisti; fetorem

clamas, ut plena mors audientibus innotescat, quatenus quod resurget Lazarus, redeuntis sit spiritus, non latentis. Divinae virtutis sit, non sit artis humanae; neque Judaei, qui nos dicunt *in principe daemoniorum ejicere daemones* **(Matth. IX)** iterum dicant nos non imperio Dei, sed humano praesidio mortuos suscitare. *Jam fetet, quatriduanus est.* Dicit et tempus, ut sciant quia auctor est temporum, cui tempora nulla praescribunt. *Jam fetet, quatriduanus est.* Dicendo sic, exaggerat desperationem, ut qui adsunt videant quia Deus est, qui sic vitam mortuis desperatis salutem, fetentibus dat vigorem. *Elevatis,* inquit, *oculis sursum.* Elevat oculos sursum, ut nobis formam supplicandi tribuat, non sibi viam praeparet impetrandi: namque sursum respicit, qui semper est sursum cum Patre, semper Pater in ipso est, et ipse est semper in Patre: *Ego,* inquit, *in Patre, et Pater in me est* **(Joan. XIV)**; *Pater,* inquit, *gratias tibi ago, quia audisti me.* De praestito agit gratias; et quod Pater audierit, hoc dicitur; quod Filius petierit, hoc tacetur. Fratres, inter Patrem et Filium audiendi est affectio, non est necessitas supplicandi; charitas assensus est, non est austeritas jussionis; ibi amore geruntur omnia, ubi non indigetur obsequio, sicut ex sequentibus elucescit. *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me: ego autem sciebam quia semper me audis.* Vocat invocandi cura, ubi fiducia certa est audiendi. Aut quid ibi facit petendi labor, ubi praestandi est causa communis? Nemo ergo sic Filium minoret precibus, ne Patrem circa salutem hominum sic minoret. Quare autem sic loquatur Filius, ipse aperit, sic dicendo: *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me: ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum dixi, qui circumstat.* Videtis quia loquendo talia suum Patrisque affectum tollit, prodit, pandit gratiam, loquitur unitatem.

Dixerat: *Omnia quae habet Pater, mea sunt* **(Joan. XVI)**; et si sua sunt omnia, quomodo petit? Qui de suo petit, quod petit, non necessitatis est, sed amoris. *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me: ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum dixi, qui circumstat, ut credant quia tu me misisti.* Missum se dixit, ut populi sciant de coelo venisse Christum, non recessisse de coelo. Sic ergo mittitur, sic et quod habet accipit, quomodo unde venerat non recessit; sic ergo et Filius quod habet accipit, et Pater quod dederit non amittit. Fratres, et quod auditur, et quod mittitur, et quod venit, et quod accipit, et quod nascitur, et quod patitur, et quod moritur, et quod resurgit, non est hoc divinitatis suae, infirmitatis hoc nostrae est, nostrae est hoc naturae: quod totum causa nostri tulit in nostro corpore, non propter se in sua pertulit majestate. Sed ad proposita redeamus. Quid est quod dicit, *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me?* Quid est? Ubi Christus coepit inferi pulsare fores, portas tartari submovere, januas aperire mortis, gehennae solvere legem vetustam, deturbare antiquissimum jus poenarum, reposcere Lazari animam, ab inferis viam reditus innovare, occurrit ei tartari tota furens potestas, praeferens edictum superni principis, excelsi regis portans decretum, gestans latam tot saeculis Deo loquente sententiam; et videns hominem sciscitabatur quis iste esset, quid auderet, quid sibi vellet, cur solus, aut sine tremore tremendos mortis lacessat et incessat accessus. Cui dicenti quis esset, responderunt prophetica voce, ministri resurrectionis, angeli. *Ipse est rex gloriae, ipse est fortis et potens in praelio* **(Ps. XXIII)**. Sed refert tartarus: Ego regem gloriae in coelestibus scio omnibus potestatibus coelicis praesidere, cujus nutum tota sufferre non potest creatura; hunc autem video de terrenis unum, concretum limo, corpore

mortali septum, et in ipso habitu hominis, hominibus viliorem, et ad summam cito dandum sepulcro, subdendum meae protinus esse ditioni. Sed persistentibus angelis et repetentibus: *Ipse est Dominus virtutum, ipse est rex gloriae;* ipse coeli praesul, ipse creator mundi, ipse salvator saeculi, ipse redemptor omnium, et de qua furis tu, lator ipse sententiae, ipse tuum calcaturus caput, ipse tuum contriturus imperium, ipse te suo judicio perditurus; qui reos jussus capere, attrahis innocentes, sanctos diripis, ipsi Dei Filio comminaris. Redde ergo unum, priusquam multos cogaris exsolvere. Sed tartarus adhuc ista non credens, per consuetos nuntios recurrit ad coelum, haec invidiosa interpellatione deploratus: Ego, Domine, et si extremus creaturae tuae, et si tristi servitio mancipatus praecepta tua inviolabili lege servo, pervigilo, ne quis sententiae tuae vetustum jus, novus temerator immutet, sed apparuit homo, qui dicitur Christus, tuum se Filium jactans, sacerdotes tuos notat, scribas tuos arguit, sabbata tua violat, legem tuam solvit, et animas exemptas carne, et poenae jam meaeque custodiae deputatas, ad corpora, in quibus scelerate vixerant, redire compellit; et tantis quotidie procedit ausibus, ut Lazarum jam carcere nostro clausum, jam lege nostra vinctum, jam jure nostro manentem, effractis claustris inferi conetur eruere: aut cito subveni, aut si patefecerit semel januas, omnes, quos tot saeculis servavimus, nunc amittis. Ad haec Filius de sinu Patris respondit: Pater, justum est ut carcer non innocentes teneat, sed nocentes; poena non justos cruciet, sed injustos. Quamdiu sub unius hominis culpa, propter Adae solius noxam, patriarchas, prophetas, martyres, confessores, virgines, viduas, in castitate conjugii permanentes, omnes aetates, utrumque sexum, certe parvulos nescientes bonum

vel malum, hic carnifex ad se trahere crudeli infestatione non cessat? Pater, ego moriar, ut non moriantur omnes; Pater, ego Adae debitum solvam, ut per me tibi vivant qui per Adam moriuntur inferno; Pater, propter sententiam tuam ego meum sanguinem fundam, tantum est ut ad te tua redeat creatura, pretium chari tibi sanguinis mei redemptio sit omnium mortuorum. Ad haec totius Trinitatis consensus, et Lazarum praecepit exire et tartarus ad reddendos omnes mortuos Christo jussus est obedire: hinc est quod Filius clamat: *Pater, gratias tibi ago, quia audisti me* **(Hebr. IV)**. Testatur Apostolus quod Christus advocatus noster sit apud Patrem; denique quando sedet, conjudicat Patri; quando stat, officio fungitur advocati. Tunc Christus, peracta advocatione, clamat voce magna: *Lazare, veni foras.* Tunc tartarus, ligatis manibus et pedibus, Lazarum retulit ad superna: timens et tremens, ne dum solvit, ne dum moras facit, ne dum tardius refert unum, omnes cogeretur afferre. Sic factus est vivorum relator, qui raptor esse consueverat mortuorum. Nam quare Christus vincula inferni dirupit, mortis ligamenta dissolvit, nisi ut nobis monstraret inferni tremendam servitutem? Nam si de Moysi corpore diabolus angelo contradixit, quomodo non tartarus Christo de vita et de resurrectione Lazari contradicet? Orate, fratres, ut qui gustum resurrectionis Lazaro propinante suscepimus, redeunte Christo universalis resurrectionis voces mereamur audire.

SERMO LXVI. *De divite et Lazaro.*

Duas hodie a duobus evangelistis editas, ita recitari fecimus lectiones, ut sermoni nostro vester intellectus occurreret, paterent abdita. Lazari resurgentis occasio, cur alterius nos Lazari compulerit facere mentionem, ex sequentibus audietis: modo inhumani divitis et Lazari pauperis stupendas vices, pavendas successiones, conditiones admodum lamentandas in medium producere et afferre gestimus, quia dives qui participem pauperem in nobis praesentibus audire contempsit, in futuris malis compatientem pauperem non meruit invenire; nec ardens aquae refrigerium percepit, aestuanti pauperi fame panis refrigerium qui negavit. *Cum esset,* inquit, *in tormentis, elevavit oculos suos, et vidit Abraham de longe, et Lazarum in sinu ejus* **(Luc. XVI)**. Gratis respicit modo Lazarum sursum, qui ante deorsum Lazarum videre despexit. De talibus dixit propheta: *Oculos suos statuerunt declinare in terram* **(Ps. XVI)**. *Cum esset in tormentis.* Pungit poena, quae non poenitudo compunxit, et vexant tormenta, quem Lazari vulnera non moverunt: nec gratis aculeos percipit poenarum, qui in purpura volutabatur ingratus. *Vidit Abraham de longe.* Longe illi erat Abraham, cui non fuerat proximus pauper. Vidit Abraham divitiarum consortem, sed inhumanitatis exsortem, et Abraham dives, sed plus humanitate quam censu, tu dives inhumanitate tua major tuis divitiis extitisti; Abraham sibi peregrinus, civis hospitum fuit; tu palatia possidens, tectum pauperi non dedisti; Abraham dum servos suscipit, dominum sic recepit, et cunctis hominibus ponens panes, ipsum Dominum suam suscepit ad mensam; tu dum singulari pauperi negas micas, stillam refrigerii perdidisti. *Et ipse clamans, dixit.* Sic clamat ibi, qui hic clamantes contempsit audire, ibi cassa vox est, istic inanis est clamor. Audi prophetam dicentem: *In inferno autem*

quis confitebitur tibi **(Psal. VI)**? In inferno quis misericordiae locus? in tormentis quae spes veniae, et in hora sententiae tempus indulgentiae quis requirit? *Pater Abraham, miserere mei.* Crudelis fili, quam misericordiam petis quam tibi negando pauperi tu negasti? *Et mitte Lazarum.* Miser fili, si Lazarus ad tuam mensam venisset, tu ad istum discubitum non venisses. *Ut intingat extremum digiti sui in aquam.* Qui claudit manum pauperi, extremi stipem digiti sic deposcit, et sitit aquae guttam, qui vini lacus, ne guttam daret, inclusit. *Ut intingat extremum digiti sui.* Qui divitias suas non miserando pauperi dedit, sibi misericordiam sic minorat. *Et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Quasi reliquum corporis ab incendio haberet immune: sed lingua plus ardet, quae misericordia ut fieret, jubere neglexit; in lingua majus sentit incendium, quae maledixit pauperi, misericordiam contradixit; lingua in tormentis prima est, quae, derogando pauperi, pauperis blasphemavit auctorem. Sed audiamus jam quid responderit Abraham. *Fili,* inquit, *recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala.* Nemo putet, audiendo ista, quia dives pro bonis receperit bona, quando hinc magis reus est, quod cum a Deo pro malis receperit bona, bona pro nobis Deo reddere contempsit. Nam de divitiis tantis nec victum dedit pauperi, nec sacrificium Deo minima oblatione dependit. At pauper dives vulnere, censu nudus, exutus corpore, vestitus poenis, animam quam solam non tenebant vulnera, Deo in hostiam jugiter offerebat. Hinc est, quod recipit pro doloribus requiem, pro opprobrio gloriam, pro contumeliis honorem, pro despectu gratiam, pro poenis immortalitatem, pro vulneribus praemia, pro siti refrigerii fontem, pro fame coelestis mensae delicias sempiternas, et quem divitis angulus non cepit, sinus divinae

consolationis includit. Tu, dives, fulgens quondam purpura, nunc tegere fimo, pro coccino vestire flammis, pro molli discubitu sustine tormentorum dura, pro lautis ferculis epulare poenas, copias inopia compensa, ebrietates siti digere, pro odoribus aspergere fetore: et cui astiterunt voluptatis obsequia, astent tibi ministeria nunc poenarum, quia ista tibi despiciendo pauperem taliter tu mutasti. Adjecit autem Abraham, dicens: *In his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare.* Dicendo sic, tam justos quam injustos ante adventum Domini apud inferos fuisse declarat, et discretos locis tantum, non regionibus aperit fuisse divisos. Postquam vero Dominus resurgens a mortuis, aperuit infernum, patefecit coelos, paradisi claustra reseravit, dedit sanctis paradisi intrare requiem, ad coeli gloriam pervenire. Ista qui sic credit, intelligit quid mortalibus veniens donaverit Christus. Insipienter ergo dives putat apud inferos mutari loca, quando hic agendo homo bene vel male ibi sibi terminum aut poenae aut quietis indicit. Stultus in vita dives, stultior invenitur in poena; et qui bonorum suorum nescivit tempus, nec malorum suorum tempus miserandus agnoscit. *Rogo te, pater.* Modo rogas, modo tibi tempus patiendi est, non rogandi. *Rogo te, pater?* Quid? *Ut mittas Lazarum in domum patris mei.* Ante quam bene jacuit Lazarus ad illam januam, in qua fame sua inhumanitatis tuae titulos fixit, ubi postes tuos suis ulceribus laureavit, ubi sanie sua pinxit micas tuas. Patere ergo stare vices, jam depone dolos; lucet quia tu Lazarum non potes sic videre: scitur, scitur, quia plus te felicitas Lazari quam gehennae torquet incendium. *Respondit Abraham: Habent Moysen et prophetas, audiant illos.* Hoc est, si Moysen, qui regna

Aegypti elementis secum militantibus trivit **(Exod. VII)**, qui siccavit mare **(Exod. IV)**, qui duravit fluctus, qui lapides in fluenta convertit **(Exod. XVII)**, qui solem texit nube, qui noctem luce radiavit **(Exod. XIII)**, qui coelum fecit pluere carnes, rorare panes **(Exod. XVI)**, non solum non audierunt, sed et occidere sunt moliti, isti Lazarum dignabuntur audire, quem tot vulnera sepiunt, quot Moysen cinxere virtutes? patere et me sentire quod genui, et tu patere quae fecisti. *Non, pater Abraham.* Vere, non pater, quia non erat Abrahae filius, sed gehennae. *Non, pater Abraham, sed si quis ierit a mortuis ad eos, poenitentiam agent.* Hoc dives de corde omnium dicit, hoc de desideriis cunctorum petit, hoc de votis omnium loquitur mundanorum, omnes enim susurrare consuevimus: O si quis veniret a mortuis, et quod ibi agitur hic referret, omnes crederent ei. Certe, ut dubitantes dicerent, Quis inde venit, unde nemo venit? Post mortem quod sit aliquis, quis probabit? Omnes audita loquimur, dictis insinuata sentimus: nam quid veri fides habeat, mersum est in profundum. Sed perfidiae, non ignorantiae esse quod sic loquimur, cum ita credimus, hodie beati Joannis evangelistae lectio secuta monstravit. Nam sicut dives petit, Deus pro Lazaro Lazarum misit. Sed quid missus, quid desideratus, quid resurgens profecerit, patienter audite. *Cogitaverunt,* inquit, *principes sacerdotum, ut Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Judaeis, et credebant in Jesum* **(Joan. XII)**. Quasi ad hoc desideratus advenerit, ut iteratae mortis pericula sustineret. Nolunt, nolunt referre visa, qui volunt audita non credi. Scimus, scimus, et vitam parari bonis, et malis tormenta praeparari: sed dum vitiis capti virtutum tempus nolumus advenire, fingimus nescire quod scimus, et post mortem quid sit nolumus ab inferis venire qui dicat, cum de coelo Christus

veniens, et ab inferis ipse rediens, et quid bonos in coelo maneat, et quid malos exspectet in inferno, et verbo docuerit, et firmaverit exemplo. Sed forte ideo nec ista credimus, nec Christum volumus advenire, quia mundum transire nolumus, immo non quia mundum transire nolumus, sed quia dolemus vitia praeterire. Christus venit non vitam fugare, sed mortem; mortem fugare, non vitam; mundum revocare, non tollere; vitia perdere, non suam disperdere creaturam. Sed orate, fratres, ut veniens nos inveniat tales, quales regni sui cupit et praecipit esse consortes.

SERMO LXVII. *In orationem Dominicam.*

Accepistis auditum fidei, fratres charissimi, formam Dominicae orationis audite. Christus breviter orare docuit, qui cito vult postulata praestare. Aut quid petentibus se non dabit, qui seipsum non petentibus dedit? Aut in respondendo quam facit moram, qui in dictandis precibus vota supplicum sic praevenit? Hodie quod audituri estis stupent angeli, miratur coelum, pavet terra, caro non fert, auditus non capit, non attingit mens, tota sustinere non potest creatura: ego dicere non audeo, tacere non possum. Deus det ut et vos audire possitis, et ego dicere. Quid est magis tremendum, quod se dedit terris Deus, aut quod vos dat coelo; quod societatem carnis intrat ipse, aut quod vos facit consortium divinitatis intrare; quod mortem sumit ipse, aut quod vos resumit ex morte; quod ipse in vestram nascitur servitutem, aut quod vos sibi gignit in liberos; quod suscipit paupertatem vestram, aut quod vos sibi facit haeredes, sui unici cohaeredes? Est utique

terribilius quod terra transfertur in coelum, homo deitate mutatur, servitutis sors dominationis jura sortitur. Sed hoc quamvis metuendum sit, tamen quia causa non docentem respicit, sed jubentem, accedamus, filioli, quo vocat charitas, trahit amor, invitat affectio: Deum patrem viscera sentiant, vox personet, loquatur lingua, spiritus clamet, et totum quod est in nobis, respondeat gratiae, non timori; quia qui judicem mutavit in patrem, amari voluit, non timeri. *Pater noster qui es in coelis* **(Matth. VI)**. Hoc cum dicis, non sic habeas, quasi non sit in terris; non sic accipias, quasi sit loco clausus, qui claudit omnia, sed intellige esse tibi genus e coelo, cujus Pater habetur in coelo; et age ut, vivendo sancte, sancto respondeas Patri. Dei filium ille se probat, qui vitiis non obscuratur humanis, qui divinis virtutibus elucescit. *Sanctificetur nomen tuum.* Cujus genus sumus, ejus censemur et nomine: rogamus ergo ut nomen ejus quod in se et per se sanctum est sanctificetur in nobis; nomen enim Dei aut honoratur ex nostro actu, aut ex nostris actibus blasphematur. Audi Apostolum dicentem: *Nomen Dei per vos blasphematur in gentibus* **(Rom. II)**. *Veniat regnum tuum.* Et quando non regnavit Deus? Petimus ergo ut qui sibi regnavit semper, modo regnet in nobis, ut et nos in illo regnare possimus. Regnavit diabolus, regnavit peccatum, regnavit mors, et fuit diu captiva mortalitas: petimus ergo ut, regnante Deo, pereat diabolus, deficiat peccatum, moriatur mors, captivitas captivetur, ut nos liberi perpetuam regnemus in vitam. *Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra.* Hoc est regnum Dei, quando et in coelo, et in terra Dei voluntas est sola, quando in omnibus hominibus Deus mens est, Deus vivit, Deus agit, Deus regnat, Deus est totum, ut juxta illud Apostoli: *Sit Deus omnia in omnibus vobis* **(I Cor.**

XV). *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Qui patrem se nobis dedit, qui sibi nos adoptavit in filios, qui rerum nos fecit haeredes, qui nos nomine sublimavit, qui nos suo et honore donavit et regno, ipse nos ut panem quotidianum postulemus addixit. In regno Dei, inter munera divina, quid quaerit paupertas humana? tam bonus, tam pius, tam largus Pater panem filiis non nisi postulatus indulget? Et ubi est illud: *Nolite solliciti esse quid manducetis, aut quid bibatis, aut quid vestiamini* **(Matth. VI)**? Hoc petere jubet quod prohibet cogitare, quatenus coelestis pater coelestem panem, coelestes filii ut postulemus, hortatur. Ipse dixit: *Ego sum panis, qui de coelo descendi* **(Joan. VI)**. Ipse est panis, qui satus in Virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, in fornace coctus sepulcri, in Ecclesiis conditus, illatus altaribus, coelestem cibum quotidie fidelibus subministrat. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Homo, si sine peccato esse non potes, et vis semper dimitti tibi totum, dimitte semper; quantum vis dimitti tibi, dimitte tantum; quoties vis dimitti tibi, toties tu dimitte; immo quia vis totum dimitti tibi, totum dimitte: homo, intellige quia remittendo aliis tu tibi veniam dedisti. *Et ne nos inducas in tentationem.* Quia in saeculo est ipsa vita tentatio. *Tentatio,* inquit ille, *est vita hominis* **(Job. VII)**. Rogemus ergo ut nos arbitrio nostro non relinquat, sed in omni actu paterna nos pietate constringat, et in vitae tramite coelesti moderatione confirmet. *Sed libera nos a malo.* A quo malo? a diabolo quippe, ex quo est omne malum. Rogamus liberari nos a malo, quia malo qui non caruerit, frui non potest bono. Si adhuc non nati, si adhuc in utero constituti, panem petunt, expetunt regnum, quare fit quaestio, quod semper Dei Filius, in Dei patris mansit arcano? Si Ecclesia generat, ratio

non est, est coeleste mysterium; quod in Patre Deo, Dei Filius fuerit, quomodo humana ratiocinatione tractetur non est, non est humano modo divinitas aestimanda. Audisti Deum, nil terrenum cogites, nil humanum; audisti Patrem Christi, hoc per substantiam crede; audisti patrem tuum, hoc crede per gratiam: ille ut esset Filius habuit semper, te esse filium dedit modo Sic ergo te filium scito, ut servum te esse non nescias; sic audi ad Christi similitudinem te reductum, ut semper te Christo cognoscas esse subjectum.

SERMO LXVIII. *In eamdem.*

Conditio mortalis, terrena compago, limosa substantia, vitae ac mortis incerta, labore attrita, consumpta poenis, putredini ac pulveri subjecta natura capere non valet, aestimare non sufficit, fugare non audet, credere pertimescit, quod hodie cogitur confiteri. Tantam donorum Dei gratiam, promissorum magnitudinem, munerum largitatem, fragilitas humana unde promereri valeat, non potest invenire. Hoc reor non ambiguum Habacuc prophetam mentis intuitu praevidisse, dum se tanto pavore concussum, hujus auditus taliter exagitatum tremore, dicit: *Domine, audivi auditum tuum, et timui; consideravi opera tua, et expavi* **(Hubac. III, juxta LXX)**. Auditum timuit, non quia tunc propheta tantus audierit Dominum, sed quia tunc servus Dominum suum sibi conversum reperit, et audivit in patrem; non quia mundi hujus fabricam elementis ita sibi dissonis consonantem contemplatus expavit, sed quia pietatis erga se tantae considerans tunc opera, admirationis tremore concussus est et

pavore. *Consideravi,* inquit, *opera tua et expavi.* Adoptatum se tunc stupuit in filium, quando perdiderat ipsius fiduciam servitutis. Denique ut sciatis hujus orationis, quam vobis hodie Divinitas insinuat et infundit, affectum, propheta tunc audet coelitus percepti hujus muneris quodammodo pavore solutus. Quid iterum dixerit pervidete. *Custodivi,* inquit, *et expavit venter meus a voce orationis labiorum meorum.* Posteaquam divini muneris senserat largitatem; custodivit se, ne se hostem, ne inimicum, ne latronem se iterum sicut in paradiso sustineret. Fit vigilantior, fit sollicitior sui custos, qui se post tantae rei jacturam coelestem thesaurum in vasis fictilibus custodivit. *Et expavit venter meus.* Ventrem cordis interna nominat hic propheta; qui sicut venter cibis, cor sic sensibus pascitur et repletur. *Et expavit venter meus a voce orationis labiorum meorum.* Si intellectus cordis infuderat ori vocem, labiis dederat verba, cur vota sua, cur desideria sua, cur ex hoc quod est exoraturus, expavit? Quia non suggestione sui cordis, sed divini Spiritus loquebatur affatu. Audi Paulum dicentem: *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem: Abba, Pater* **(Gal. V)**. Quod auditum cum ad interna transmitteret, tantum se meruisse mirabatur, et interna tota hominis pavebant. Merito adjecit: *Et intravit tremor in ossa mea,* quia ipsa prophetae viscera vexabantur. *Et subtus me,* inquit, *commota est virtus mea.* Quid est subtus me? quatenus ipse idemque homo sursum per gratiam jam levatus jacebat subtus pristinam per naturam, nec virtutem coelestem virtus poterat sustinere terrena. Jam fumavit mons Sina, cum daturus legem Deus descendit in montem **(Exod. XIX)**. Quid caro faceret, cum descendit Deus in carnem, carni gratiam collaturus? Venit pater quia homo Deum, servus dominum non ferebat. Et quia fidelis est in verbis suis quae dixit: *Aperi*

os tuum, et implebo illud **(Psal. LXXX)**; aperite nunc ora vestra, ut ipse ea tali prece, tali repleat et clamore. *Pater noster qui es in coelis* **(Matth. VI)**. Ubi sunt qui de Dei promissione diffidunt? Ecce quam cito fidei est remunerata confessio: mox ut Deum unici Filii confessus es Patrem, tu ipse es Dei Patris adoptatus in filium, ut esses coeli haeres, qui paradisi exsul habebaris et terrae; et ideo nunc vocas, *Pater noster qui es in coelis.* Quia fuit tibi quondam pater qui te resolvit in limum, qui te ad claustra duxit et pertraxit inferni: terram nesciat, amorem carnis ignoret, patrem pulveris non requirat, nihil in se vitii licere permittat, qui Deum patrem coelestem repetit ad naturam. Et qui se Dei filium credit, actu, vita, moribus, honestate, tanto generi respondeat, ne iterum ad terrena descendens ad ipsam tanti genitoris tendat injuriam. *Sanctificetur nomen tuum.* Si nomen Christi caecis visum, cursum claudis, defessis vario languore sanitatem, mortuis dat vitam, teque, homo, ipsum, totamque sanctificat creaturam, quemadmodum tu ipsius nominis oras et expostulas sanctitatem? Quia a Christo vocatus es Christianus; et ideo supplicas ut praerogativa tanti nominis meritis in te subsequentibus roboretur. *Adveniat regnum tuum.* Devotionem mandat, exigit desideria, vota perquirit ipse, qui adventum suum in sua continet potestate. Fidelis est ille miles, qui regis sui praesentiam sitit, exoptat regnum, expetit et concupiscit triumphos: sed hic petis ut tibi et in te adveniat regnaturus, in quo diabolus arcem, mors imperium, diu infernus gessit et tenuit potestatem. Oremus ergo, charissimi, ut Christus semper suo regnet in milite, et miles semper suo triumphet in rege. *Fiat voluntas tua, sicut in coelo et in terra.* Beatus dies ille, qui terrenorum jungit, sociat, exaequat coelestibus voluntates, ut inter dispares substantias

una atque eadem sit voluntas. Haec est fida pax, inconcussa concordia, gratia perseverans, quando per unius domini ordinem, familia natura diversa, voluntate fit una, eadem reperitur et sensu. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Post coeleste regnum panem quis postulet temporalem? Sed quotidianum et in diem vult nos in sacramento sui corporis panis viaticum postulare, ut per hoc ad perpetuum diem et ipsam Christi perveniamus ad mensam, ut unde hic gustum sumpsimus, inde ibi plenitudinem totasque satietates capiamus. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Qui sic petit, et debita non relaxat, iste se etiam per quod orat, accusat; qui sibi tantum donari postulat, remitti tantum, quantum ipse remittit et donat, ad placitum Deum, Deum taliter invitat ad pactum. Quisque quantum ipse praestiterit alteri, tantum sibi exigat et ipse praestari. Dimittenda sunt autem, fratres, debita non pecuniae solum, sed omnium causarum, culparum, criminum; quidquid, homo, incurrere poteris, in his tibi cum incurrerit alter, ignosces. Fidens peccatis suis petit veniam, qui peccanti libenter ignoscit. *Et ne nos inducas in tentationem.* Hoc petere millies multis modis cogimur, fratres, ne fragilitas plus ausa, et de se temere praesumens, nec virium suarum modum colligens, in conflictu male cauta succumbat, deinde offensus Deus tradat tentationibus quos delinquit. *Sed libera nos a malo.* Satis de se humiliter sentit, nec salvari per se praesumit, qui ut a malo per Deum liberetur, implorat. Signate vos. Intelligite, filioli, quanta perfectorum, quanta fortium gloria sit et potestas, quando tanta virtus in ipso conceptu, tanta majestas aperitur in partu. Nondum natus patrem vocat, sanctitatem postulat, regnum petit, dat jura terris, terrenas coelestibus exaequat voluntates, et laboribus profuturis exigit

jam devotus annonam. *Panem nostrum,* inquit, *quotidianum da nobis hodie.* Beati estis, qui coepistis ante pugnam vincere, ante triumphare quam vivere, ante ad patris promptuaria quam matris ad gremium pervenire, ante pastum gregis, quam succum lactis invadere, toto ante victoriarum sonare jubilo, quam vagitu respondere cunarum. Vere, ut dixit Apostolus, infirmum Dei fortius est hominibus **(I Cor. I)**. Aut quis poterit tanti conceptus referre sacramentum? ubi Virgo mater parit orbe quotidie, nec relinquit posteros ad laborem, sed aeternam germina praemittit ad gloriam.

SERMO LXIX. *In eamdem.*

Putasne mortale pectus Dominicae charitatis erga nos magnitudinem capiat? Putasne terreni corporis pondere mens depressa erga nos divinum intelligat ac sentiat affectum? Nam quidquid coeli micat, radiat et splendet ornatus, quidquid in terra fragrat in floribus, sapit in fructibus, in animantibus gaudet, nostro amore factum, nostrae addictum est servituti. Sed quamvis magna, parva tamen sunt ad supernae in nos dilectionis indicium. Nobis principatus coelorum, nobis aetheriae potestates, nobis supernae dominationes, nobis angelorum officia excubiis militant indefessis. Sed ista adhuc asserendae in nos divinae necessitudinis parva sunt, et minora, ta tumque infima, quantum creatore suo minor est creatura. Deus vultu incontemplabilis, visu imperspicabilis, nullo sensu aestimabilis, inaccessus mente, ne ipso quidem ad plenum notus auditu, quoties, qualiter, quam varie, quam diverse se humanis aptavit obtutibus? Quam se communioni, quam se

familiaritati praestitit et concessit humanae, cum Noe consilii sui facit esse participem, et expiando mundo diluvium praemonet imminere, et totum saeculum ipso custode parvo arcae designat in semine **(Gen. VI)**; cum ad Abraham velut hospes adventat, invitatus tota dignatione succedit, oblata non respuit, apposita velut esuriens et lassus assumit, et divina collatione velut egens suscipit et acceptat humana **(Gen. XVIII)**? Hinc est, quod emortua mox senis membra reviviscunt, sterilis vetulae jam viscera suscitantur exstincta, et natura in vivo cadavere persepulta proditura suum resurgit auctorem, et generat plurimos transacto jam tempore, per unum quem crediderat conditorem **(Gen. XXI)**. Ad Moysen igneus Deus glomeratur in rubo, deinde confert facienda cum servo, exercetur variis in Aegypto virtutibus, et patefit ad nutum famuli **(Exod. III)**; irrogat flagella, vel tollit **(Exod. VIII)**; et in mari quantus sit, quantumve homini dederit, ultricis undae demonstrant obsequia, cum siccato gurgite cedit unda piis, et liquore durato murum praestat, munimen exhibet liberandis, ac tota naturae suae virtute de hoste saevissimo triumphatura decurrit **(Exod. XIV)**. Miro contubernio Israeliticis Deus conversatus in castris **(Deut. XXIII)**, numerosas gentes nunc ferit fulmine, nunc tangit grandine **(Josue, X)**; nunc solo tubarum clangore prosternit **(Josue, VI)**; ut sine conflictu, sine vulnere Deus ducat victrices acies quas praecedit. Attuit desideriis, votis annuit singulorum, mox ad interrogata respondit, occulta prodidit, praedixit futura, quaesita patefecit, regnum contulit, donavit opes, temperavit pluvias, fecundas praestitit terras, conjugia ipsa filiorum copia et honore decoravit. Sed adhuc parum esse credidit, si affectum suum erga nos praestando prospera tantum, et non etiam adversa sustinendo monstraret.

Post omnia, mundum suum pauper ingreditur: jacet in cunabilis ut homo, vagitu suo implorat, inquirit, exigit quam tibi praestitit ipse pietatem. Parens omnium usus est te parente, subjectus tibi exstitit cui omnis subjacet altitudo, timuit quem timenda metuunt, fugit ad quem cuncta confugiunt; coelorum arbiter est hospes in domibus peccatorum; pane pascitur qui pascet omnes. Et quid plura? Παντοκράτωρ tenetur saeculorum, sistitur terrae fundator, judicatur humanae largitor veniae, discutitur cordis scrutator, punitur vitae dator et redditor, cunctorum resurrectio sepelitur, ut tarda mens hominis, et intelligentia satis pigra, vel morte in se Dei probaret affectum, quae praedictis et innumeris Dei beneficiis, Dei erga se non intellexerat, non senserat charitatem. Qui ergo esse fecit, dedit vivere, docuit et orare, quia totum voluit praestare, qui sua sibi prece voluit supplicari. *Pater noster qui es in coelis* **(Matth. VI)**. Ecce, homo, tua te voce Christus hodie, ut sibi faceret cohaeredem Dei Patris, adoptat in filium, dum ait, *Pater noster.* Quod suae dignationis est, tuae esse voluit potestatis, juxta illud: *Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri* **(Joan. I)**; et tamen jubet dicere, ut dignatio donantis sit, non temeritas praesumentis, *Qui es in coelis.* Non quod non sit in terris, sed te qui coelestem Patrem jam vocas, ad coelestem vult tendere et repetere jam naturam, ut generi tanto vita nostra respondeat, ne terreni mores degenerent, quos coelestis donavit et contulit jam natura. *Sanctificetur nomen tuum.* Non quod tua sit prece sanctificandum, quod te sanctificat nomen; sed quia Christi nomine vocatus es Christianus, petendum tibi est ut actu tuo nomen hoc sanctificetur et honoretur in te. Quia sicut virtutum fama, nominis tantum respondet ad gloriam, ita male

conversantis infamia ad ejusdem nominis redundat injuriam, dicente Apostolo: *Nomen Dei per vos blasphematur in gentibus* **(Rom. II)**. Et revera, filii, tunc gentilis nomini derogat Christiano, quando aliter quam profitetur, et dicitur vivere, viderit Christianum. *Veniat regnum tuum.* Non ut Deo veniat regnum habenti semper, sed postulas ut tibi veniat non habenti, et percipias illud quod tibi affectu suo Dominus pollicetur, cum dicit: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est a constitutione mundi* **(Matth. II)**. Venite, benedicti, non dixit, veniamus; percipite, non dixit, percipiamus. Nemo miretur quia patrem vocat qui nondum natus est; nam si Joannes exsultat **(Luc. I)**, et Jacob colluctatur in utero **(Gen. XXV)**, prudens aestimet quid possit natura divina, si tantum potest per Deum humana conceptio.

SERMO LXX. *In eamdem.*

Omnia quae divinitus dicta factaque referuntur, sunt miraculo, sunt stupori, sunt pavenda mortalibus, ipsis etiam coelestibus sunt tremenda: sed nihil tam stupet coelum, pavet terra, expavescit universa creatura, quam quod vos estis hodie, nobis dicentibus, audituri. Servus Dominum patrem vocare a det, judicem suum reus nuncupat genitorem, conditio terrena sua se voce Dei adoptat in filium: qui terrena perdidit, aestimat se divinitatis haeredem. Sed audemus, quia praesumptio dicentis non est, ubi auctoritas est jubentis; ipse enim nos hodie dicere sic voluit, qui nos docuit sic orare. Et quid mirum si homines Dei consecravit in filios, quando se

hominis dedit et aptavit in filium? Carnis tunc naturam transtulit in divinam, deitatem quando humanam detulit ad naturam: tunc hominem sibi in coelestibus praestitit cohaeredem, quando se participem reddidit terrenorum. Aut homini negare quid amoris potuit, quid muneris, qui totum quod erat hominis, etiam peccatum, suscepit et mortem? Aut quomodo hominem in suis prosperis socium non habebit, qui in adversis hominis se fecit esse consortem? Homo, redi ad Deum, sic amatus a Deo; et ad illius gloriam da totum te, qui se totum propter te ad suam deduxit injuriam; et voca patrem fidens, quem tanto amore tuum probas, sentis, intelligis esse genitorem. *Pater noster.* Quod nondum natus patrem vocat, nemo miretur: Deo nata sunt nascitura, futura facta sunt Deo. Quae futura sunt, inquit, jam fuerunt **(Eccl. III)**. Hinc est quod in utero suum Joannes sentit auctorem **(Luc. I)**; et exstat nuntius matri, qui erat suae nescius vitae. Hinc est quod Jacob ante legitur bellare quam nasci, ante triumphare quam vivere **(Gen. XXV)**. Hinc est quod jam sunt Deo qui sibi adhuc non sunt, qui electi sunt ante constitutionem mundi. *Qui es in coelis.* Non quod ille non sit in terra, sed ut tu per hoc germen esse noveris te coeleste: et si te Dei Filium esse fateris, vive quasi Dei Filius, ut actu, vita, virtutibus, tanto possis respondere genitori. *Sanctificetur nomen tuum.* Quia a Christo vocatus es Christianus, petis ut praerogativa tanti nominis sanctificetur in te; quia nomen Dei quod per se et sibi sanctum est, aut sanctificatur in nobis nostro actu, aut nostro actu blasphematur in gentibus. *Veniat regnum tuum.* Ipse dicit: *Regnum Dei intra vos est* **(Luc. XVII)**: si intra nos est, veniat ut quid oramus? Est in fide, est in spe, est in exspectatione, sed ut in re veniat, jam precamur. Veniat autem nobis, non illi qui semper conregnat Patri suo,

semper regnat in Patre; sed veniat nobis. *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi* **(Matt. V)**. Dicimus, *Veniat regnum tuum.* Ut sic Deus regnet in nobis, quatenus in nobis desinat mors regnare, desinat regnare peccatum. Regnavit, inquit, mors ab Adam usque ad Moysen **(Rom. V)**. Et alibi: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore **(Rom. VI)**. *Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra.* Nunc in terra multa fiunt pro diaboli voluntate, pro saeculi nequitia, pro desiderio carnis; in coelo vero fit nihil praeter Domini voluntatem. Petimus ergo, ut interempto diabolo, ut novo saeculo, ut mutato corpore, ut destructo mortis imperio, ut abolita dominatione peccati, in coelo et in terra, in Deo et hominibus, una Dei sit, eademque voluntas. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Post regnum coeleste, terrenum panem petere non jubemur, prohibente ipso cum dicit: Nolite solliciti esse animae vestrae quid manducetis aut quid bibatis **(Matth. VI)**. Sed quia ipse est panis qui de coelo descendit **(Joan. VI)**, petimus et precamur ut ipsum panem quo quotidie, id est, jugiter, sumus in aeternitate victuri: hodie, id est, in praesenti vita, de convivio altaris sancti ad virtutem corporis mentisque capiamus. *Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Sic dicendo, homo, indulgentiae modum, mensuramque veniae tu tibi dedisti, qui a Domino tantum tibi petis dimitti, quantum dimiseris ipse conservo. Dimitte ergo delinquenti in te totum, si vis ipse de tuis nihil Domino debere delictis: in altero dimitte tibi, si vis ipse vindicem vitare sententiam. *Et ne nos inducas in tentationem. Deus, sicut scriptum est, neminem tentat* **(Jac. I)**: sed tentare dicitur, cum contumaciter euntes ad tentationum laqueos derelinquit. Sic Adam tentatoris

incurrit insidias, dum sui praecepta deserit conditoris. Unde autem et a quo tentaretur homo, prodit sic dicendo: *Sed libera nos a malo.* Hoc est, a diabolo, qui totius mali et auctor est, et origo: diabolus natura coelestis fuit; nunc est nequitia spiritualis, aetate major saeculo, nocendi usu tritus, laedendi arte peritissimus; unde non jam malus, sed malum dicitur, a quo est omne quod malum est. Hinc est quod propriis viribus liberari homo non potest, carnalibus vinculis illigatus. Petendum nobis est ergo ut Deus nos a diabolo liberet, qui Christum terris ut diabolum vinceret, commodavit. Clamet homo, clamet ad Deum, clamet, Libera nos a malo, ut a tanto malo, solo Christo vincente, liberemur. *Pater noster qui es in coelis.* Orandi thema, materiam petendi, supplicandi normam paucissimis in verbis ipse tibi qui tibi est exorandus indulsit, ut ex hoc tu petendi sumas sensum, intellectum postulandi capias, mensuram colligas impetrandi, et brevissimo magisterio orandi, latissimam capias disciplinam; simul quia ad amoris indicium rex ipse officio functus est advocati, ut preces quibus responsurus erat ipse dictaret. Cunetatio ablata est impetrandi omnis, immo fiducia collata est tota promerendi, quando ipsum se legit in precibus qui rogatur. Metus locum non habet, ubi a Patre filius pietate interprete desiderat quae sancta sunt impetrare.

SERMO LXXI. *In eamdem.*

Fratres charissimi, qui vos donavit credere, ipse vos docuit et orare, et totam petendi formam paucis aptavit in verbis: quia cum patrem postulat, multa prece filius non laborat; sicut enim

petere cogit necessitas genitum, ita urget charitas dare genitorem. Pater ergo qui sponte praestat, non tam ut petatur, quam quid petatur ostendit, ut filius petendo justa placeat, qui potest stulta postulans displicere. Audite Patrem, et vos filios esse jam credite, ut quae petieritis incunctanter impetrare possitis. Quid valeat fides, credulitas quid possit, quanti sit confessio, hodie monstratur in vobis. Ecce Trinitatis trina confessio in coelestem sobolem de terrena vos sustulit servitute; ecce fides quae Deum locuta est patrem, patrem vobis Deum hodie conquisivit; ecce vox quae confessa est Deum Filium, vos Dei adoptavit in filios; ecce credulitas quae Deum Spiritum proclamavit, de carnis substantia mortali in vitalem Spiritus substantiam vos mutavit. Quis pietatis tantae dignus invenietur assertor? Deus Pater homines dignatur haeredes, Deus Filius non dedignatur servulos cohaeredes, Deus Spiritus carnem consortem divinitatis assumit, fit coelum possessio terrenorum, et inferis addicti jurisdictione suscipiuntur in supernis, Apostolo probante, cum dicit: *An nescitis quia angelos judicabimus?* Vocate ergo Deum patrem, vosque si nondum natos, jam tamen designatos filios esse jam credite, et date operam quatenus sit vobis coelestis vita, sint vobis divini mores, et forma deitatis tota vestra praeferatur in forma; quia coelestis Pater respondentes generi filios muneribus ditat divinis, degenerantes ad poenalem revocat servitutem. *Pater noster qui es in coelis.* Succumberet conscientia servilis, terrena conditio solveretur, nisi nos ad hunc clamorem ipsius Patris auctoritas, ipsius Filii Spiritus excitaret. *Misit,* ait, *Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem Abba Pater.* Lassescit mens, caro nostra deficit ad. divina, nisi Deus quae fieri jubet impleat ipse qui jubet. Quando ausa mortalitas Deum vocare patrem nisi modo,

quando superna virtute hominis animantur interna? *Pater noster qui es in coelis.* Homo, quid commune cum terris tibi, qui confiteris tibi genus esse de coelis? Ergo coelestem vitam monstra in habitatione terrena: quia si quid in te gesserit terrena cogitatio, coelo maculam, coelesti generi injuriam intulisti. *Sanctificetur nomen tuum.* Nos petimus ut sanctificet nomen suum Deus, quod sanctitate sua totam salvat et sanctificat creaturam. Fratres, hoc nomen est quod supernae potestates pavent, quod tremenda suscipiunt servitute: hoc nomen est quod mundo perdito dat salutem: sed petimus ut nomen Dei actu nostro sanctificetur in nobis; nobis enim bene agentibus benedicitur nomen Dei, nobis male agentibus blasphematur. Audi Apostolum dicentem: *Nomen Dei per vos blasphematur in gentibus* **(Rom. II)**. Petimus ergo, petimus ut quantum nomen Dei sanctum est, tantum nos ejus mereamur in nostris mentibus sanctitatem. *Veniat regnum tuum.* Quasi non semper fuerit, ac sit, sic regnum Christi ut veniat nunc rogamus. Et ubi est illud? *Regnum Dei intra vos est* **(Luc. XVII)**. Inter nos est fide, sed ut re veniat supplicamus. Fratres, quamdiu diabolus vario nequitiarum genere, multimoda arte fallendi rerum aciem turbat, sensus hominum, moresque confundit, saevit idolis, sacrilegiis furit, fallit auguriis, divinatione mentitur, signis decipit, illudit astris, spectaculis occupat, obsidet vitiis, peccatis vulnerat, criminibus sauciat, desperatione prosternit, Christi regnum prolongat et absentiat a nobis. Petimus ergo ut veniat tempus quo, mali tanti auctore pereunte, mundus totus, creatura tota, totam solius Christi regnet et triumphet ad gloriam; et fiat quod sequitur, ut sicut in coelo, ita et in terra una Domini sit voluntas. Sit terra coelum, vita Deus, tempus aeternitas, patria requies, census innocentia, honor immortalitas, gloria castitas, Deus totum.

Addidit, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Post paternitatem Dei, post divini nominis sanctitatem, post coeli regnum, quotidianum panem jubemur exposcere. Christus oblivioni non subjacet, Christus mandatis suis contraria non demandat; ipse dixit: *Nolite solliciti esse animae vestrae quid manducetis aut quid bibatis* **(Matth. VI)**. Sed quia ipse est panis qui de coelo descendit **(Joan. VI)**, qui legis et gratiae mola aptatus est in farinam, qui crucis confectus est passione, qui magnae pietatis fermentatus est sacramento, qui conspersionis levis levamentum sustulit de sepulcro, qui ut divinitatis suae calore coqueretur, ipse clibanum decoxit inferni, qui ad coelestem cibum quotidianus Ecclesiae defertur ad mensam, qui in remissionem frangitur peccatorum, qui edentes se perpetuam pascit et enutrit ad vitam, hunc panem quotidie nobis dari petimus, donec illo in die perpetuo perfruamur. *Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Homo, penes te est potestas veniae, in te est indulgentiae, tu tibi remissionis auctor es constitutus. Gratis petis veniam, qui tibi in alio indulgere contemnis. Homo, tu tibi misericordiae factus es ipse mensura; quantum quaeris misericordiae, fac tantum. *Et ne nos inducas in tentationem.* Tentatio est, fratres, species fallens, quae prospera in adversis, adversa occultat in prosperis, humanamque ignorantiam dolosos educit in lapsus; petimus ergo ne peccatis impellentibus in tentationum foveas incidamus. Inducere autem Deus dicitur, currentes ad crimina cum relinquit. *Sed libera nos a malo.* Hic mali malum designat auctorem, hoc est, diabolum. Petimus ergo ut munere hoc uno malis omnibus cum mali careamus auctore. *Pater noster, qui es in coelis.* Nemo cum se filium clamat, manere se miretur in habitu servitutis: ad divinum

germen hodie designatus es, non promotus; spem, non rem, te noveris consecutum. Audi Apostolum: *Spe salvi facti sumus: spes autem quae videtur non est spes, quod enim videt quis, quid sperat? si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus* **(Rom. VIII)**. Hodie adoptionis est dies, hodie promissionis tempus est: audi, crede, exspecta, crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori; exspecta parumper ut veniat, qui te diu sustinuit ut venires; da illi inducias de promisso, qui tibi quidquid erat debiti jam donavit. Aut quare tu fatigaris spe Dei, cum genus omne hominum subsistat spe, fide vivat? Agricola numquam sereret anhelus, si fructum laboris sui de tempore non speraret; viator laborem prolixi itineris non subiret, nisi se ad destinata crederet pervenire; nauta mare non intraret incertus, si se lucris sequentibus compensaturum viarum discrimina non speraret; miles tota juventutis tempora non ageret in periculis, si senectutis honores copiosissimos non speraret; filius paternae dominationis tempora non duraret, si se substantiae paternae non speraret haeredem. Et tu si te jam filium Dei credis, juxta prophetam: *Exspecta Dominum, viriliter age, et confortetur cor tuum* **(Psal. XXVI)**; et exspecta, ut haereditatem Dei de exspectationis fide, et de virtute patientiae consequaris. Audi Apostolum: *Filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus* **(Joan. III)**. Et iterum: *Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo: cum autem apparuerit Christus vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* **(Colos. III)**. Fratres, beati sunt filii Dei, quia et haereditatem rerum omnium possidebunt, et de excessu patris luctus temporum non videbunt.

SERMO LXXII. *In eamdem.*

Quod ego modo cum magno tremore dicturus sum, quod vos estis nunc terribiliter audituri, immo terribiliter vocaturi, stupent angeli, pavescunt virtutes, supernum coelum non capit, sol non videt, terra non sustinet, tota non assequitur creatura. Quid ad haec mortale pectus? Quid ad haec mens hominis imbecilla? Quid ad haec humani sensus angustia? Quid ad haec humanae vocis aura? Quid ad istud humana lingua cito tacitura? Hoc Paulus invisibiliter cum vidisset, prodidit non prodendo, dicens: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se* **(I Cor. II)**. Hoc Isaias cum suo mox coepisset auditu, ad hoc hominum pervenire posse dubitat vel fidem, dicens: *Domine, quis credidit auditui nostro* **(Isai. LIII)**? Hoc Jeremias cum divino concepisset auditu, partus supernorum sensuum non sustinebat, clamans: Ventrem meum, ventrem meum doleo, et sensus cordis mei perturbati sunt **(Jerem. IV)**. Hoc Habacuc divini spiritus perorabat afflatu, cum dicit: Custodivi, et expavit venter meus a voce orationis labiorum meorum; et intravit tremor in ossa mea; et subtus me commota est virtus mea **(Habac. III)**. Elevatus virtute Dei sensit suam sub se succubuisse virtutem. Longum est super hoc sacramentum pavoris prosequi, et dinumerare sanctorum exempla: tempus non sinit diu me in hoc timore demorari, coelestis partus impetus non potest tardare nascentium. Dico ergo, et vos in utero adhuc penetrali voce compello, provida exhortatione praemoneo; ut antequam videatis matrem, vocetis et patrem, ante blandimenta matris, patris tendatis et

festinetis ad regnum, ante patris praeveniatis ad panem quam matris ad ubera pendeatis. Nec in vos quidquam sibi, aut matris necessitas, aut aetatis tempora vindicent: sed in vobis totum divino patri, totum coelesti respondeat et occurrat auctori **(Matth. VI)**. *Pater noster qui es in coelis*. Hoc est quod pavebam dicere, hoc est quod trepidabam proferre, hoc est quod neque coelestium, neque terrestrium quemquam sinebat servitutis propriae conditio suspicari: coeli et terrae, carnis et Dei repente tantum posse provenire commercium, ut Deus in hominem, homo in Deum; Dominus in servum, servus verteretur in filium, fieretque divinitatis et humanitatis ineffabili modo una et sempiterna cognatio. Et quidem deitatis erga nos dignatio tanta est, ut scire nequeat quid potissimum mirari debeat creatura: utrum quod se Deus ad nostram deposuit servitutem, an quod nos ad suae divinitatis rapuit dignitatem. Hinc est, homo, quod te divinitus adhortatur, qui tanto nunc tuo amore flammatur; quod adhuc in utero voce tuate Deus adoptat in filium; quod te non fieri solum liberum vult ille, sed nasci; quod ipsam propter te manumittit naturam, ne quem naevum, ne quam maculam imponat ortus pristinae servitutis. O vos beatos, quibus dominari datum est ante quam nasci, ante regnare quam vivere, ante ad Dei Patris gloriam pervenire quam prosapiam propriae vilitatis agnoscere. Ecclesia felix mater, quae vos tales respicit, quae cum virgo permaneat, genuisse tales, et tantos vos taliter se miratur. Olim partus iste praecedentibus designabatur exemplis. Hinc est quod Jacob in utero matris cum fratre luctatur **(Gen. XXV)**, praeripit et triumphos. Hinc est quod in utero Thamar gemini de primatus honore praeliantur, retardant partus, nec ante lucem cupiunt videre quam vincere **(Gen. XXXVIII)**. Hinc est quod Joannes

exsultat ante, et ante suo occurrit auctori genitricis ex utero quam procedat **(Luc. I)**. Et si humana pignora sic ante Deo militant, quam nascantur parentibus, quam vivant saeculo; quid mirum si Ecclesiae divina germina, si Deo sua soboles in utero adhuc, quod sit superni germinis jam fatetur? *Pater noster qui es in coelis.* Stupor insurgit, Christus de Dei patris pectore matrem vocat, et fatetur in terra; et homo de matris utero patrem vocat, et confitetur in coelis, *Pater noster qui es in coelis.* Quo te homo repente provexit gratia? quo te rapuit coelestis natura? ut in carne et in terra positus adhuc, et carnem jam nescias et terram, dicendo: *Pater noster qui es in coelis.* Qui ergo se tanti Patris filium confitetur et credit, respondeat vita generi, moribus patri, et mente atque actu asserat quod coelestem consecutus est per naturam. *Sanctificetur nomen tuum.* Cujus utique genus esse coepimus, ejus utique censemur et nomine: et ideo petimus ut in nobis illius nominis sanctificatio perseveret, honor et praerogativa nominis, quod sublimavit sic tanti Genitoris celsitudo. *Adveniat regnum tuum.* Non illi petimus cui numquam defuit regnum, immo qui est ipse regnum, totamque in se regni continet potestatem; sed qui nos vult ad promissam regni gloriam pervenire, monet nos expetere omnibus hoc votis, in hoc vult nos totis mentibus inhiare. Quantum namque est temerarius qui discutit de genere, ignavus est tantum qui non gaudet, aestuat, anhelat, cum promissum intendit et pertendit ad regnum. *Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra.* Sicut in coelo, sic et in terra: tunc jam totum coelum est, tunc agit Dei mens una omnes, tunc in Christo omnes et in omnibus Christus, quando omnes solius Dei sapiunt, et faciunt voluntates; tunc omnes unum, immo unus omnes quando Dei spiritus in omnibus vivit

unus. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Sicut in psalmo: Benedictus Dominus de die quotidie **(Psal. LXVII)**; ita hic: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Quotidianum jugem dicimus; jugis panis ille est, qui de coelo descendit: *Ego sum panis qui de coelo descendit* **(Joan. VI)**. Perfectae ergo beatitudinis est iste panis; hodie, hoc est in praesenti, illius panis cibo jam vivere incipimus, cujus perpetuitate, quod est quotidie, saginabimur in futurum. *Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* De supplicantis pectore veniae fons emanat, et ad veniam refluet: quidquid pietatis exuberat, et effundit in alterum, quando indulget sibi tantum quantum alteri condonaverit. *Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Satis potest homo misericors, qui cum Deo de pietate confligit, cum tantum sibi dari quantum dederit, quantum donaverit tantum desiderat et donari. Homo, sit semper in pectore tuo venia, si vis crimina non timere. *Et ne nos inducas in tentationem.* Haec interpretatione indigent, quia tentatio diaboli praevia et amara est ministra ejus: quamdiu vero hoc fragili continemur in corpore, necessario precamur ut in nos nec tentationi pateat aditus, nec diabolo tribuatur accessus. *Sed libera nos a malo.* Ipse autem Dominus Deus noster liberet nos a malo, et perducat ad omne bonum, qui vivit et regnat Deus modo et semper, et per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXIII.*De paschali solemnitate.*

Hodierna festivitas, fratres charissimi, nobis vetera non connectit, nec carnes agni servat in crastinum: sed dum praeterita praesentibus solemni devotione participat, et Pascha nostrum, Pascha redeunte conjungit, novae regenerationis ablactat infantiam, quia juxta Apostolum, *Vetera transierunt, et ecce facta sunt omnia nova* **(II Cor. V)**. Annus Domini perficitur temporibus, non senescit, qui tamdiu suo recurrit in circulo, quamdiu nos ad diem retributionis adducat. Paschalis hodierna solemnitas a lacte, quos ante genuit, nunc repellit, ut solidioris cibi pastu, perfectum Christi roborentur in virum. Fecisse Abraham epulum magnum, totiusque domus suae laetitiam suscitasse ablactato Isaac, historia divina referente cognovimus **(Gen. XXI)**. Et si senectutis soboles, si sterilis unicus, choris tripudiantibus, cithara et tympano, et toto psalterii resonante concentu, universae familiae corda traxit et commovit in gaudium, quanto magis nos hodie in hymnis spiritualibus convenit exsultare, vel canticis, quando Virginis in germine ablactatur universa fecunditas? Si Anna Sarae consterilis, quae lacrymis orationum suarum tamdiu madefecit ariditatem sui corporis et naturae, quamdiu fuerat longo vitae tempore negata posteritas, Samuelem divino munere susceptum, ablactatum mox divinum refundit in munus, et laetitiam suam sacrificiorum victimis ad plenitudinem liberationis accumulat **(I Reg. I)**; multo magis nos oportet laudis immolare sacrificium, vota solvere, suavitatis incensum adolere, et tota holocaustorum pinguedine Deo Patri victimas immolare, quando Virgo mater enutrita et ablactata tot numero pignora quot stellas coeli, Patri toto orbe repraesentat, ut impleatur illud propheticum: *Benedices coronam anni benignitatis, et campi tui replebuntur ubertate* **(Psal. XL)**. Nemo ergo otiosum esse credat istud

festivitatis nostrae salutare mysterium, nec existimet pannum novum veteri nos assuere vestimento, ubi nihil Judaicae vetustatis, novitati conjungimus Christianae: scientes, Apostolo dicente, novam totam in Christo nobis emersisse creaturam; sed agnitionem divinam supernae virtutis evehimus ad profectum **(II Cor. V)**, ut dum simul nuper nati quid facere debeant imbuuntur, et ante geniti quantam Deo gratiam de perfectione sua debeant instruuntur, appendantur collo ii qui modo nati sunt, et pietate tota sub Ecclesiae matris uberibus occupentur, trahant teneris faucibus innocentiae pastum, in opere sancto brachia meditentur extendere, nitantur in cursu fidei tremula firmare vestigia. Numquid sic relinquendi sunt jam nutriti, ut non patris cura, patris manu, patris regantur arbitrio? et ita matris consilio, matris fide muniantur, ut non humana solum, sed etiam divina prudentia percipiant et praeripiant salutaria? Sic Jacob suo nimis timidus, matris consilio satis audax, patris ut praeriperet benedictionem, plus mysticus quam dolosus incessit **(Gen. XXVII)**; nam primogenitum se mentitus non est, quia ille primus est quem coelestis gratia generat, non natura mortalis; ille nos sub hircorum pellibus figurabat, qui ut moriamur peccato, hortatu matris Ecclesiae mortificati corporis induimur vestimento, et odore agri continuis confessionum fructibus et ubertate redolemus, donec caecitati Israeliticae salutariter illudentes, paternam benedictionem toto fidei praeripiamus arcano, dicente Apostolo: Caecitas Israel facta est, donec plenitudo gentium introiret ex parte **(Rom. I)**.

SERMO LXXIV. *De Resurrectione Christi.*

Aliquantulum nos tacere, fratres charissimi, et vigiliarum labor fecit, et coegit jejunii lassitudo; et ideo hodie reddimus de Dominica Resurrectione sermonem, in qua si divinum est quod ex Virgine nascitur Christus, quantum divinius est Christus a mortuis quod resurgit? Quod ergo divinum est, humano non accipiatur auditu. *Vespere,* inquit, *sabbati quae lucescit in prima sabbati* **(Matth. XXVIII)**. Vespera sabbati, hoc nescit dies saeculi, hoc non habet mundi usus. Vesper finit, non inchoat diem; tenebrescit vesper, non lucescit; non in auroram vertitur, quia lucis ortum ignorat. Vespera mater noctis parturit diem; mutat ordinem, dum agnoscit auctorem; radiat de novitate mysterium, anhelat Creatori servire, non tempori. *Vespere,* inquit, *sabbati quae lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulcrum.* Sero mulier currit ad veniam, quae mature cucurrit ad culpam. Vespere quaerit Christum, quae in matutinis Adam se noverat perdidisse. *Venit Maria et altera Maria videre sepulcrum.* Quae de paradiso perfidiam sumpserat, festinat fidem sumere de sepulcro; contendit rapere de morte vitam, quae de vita rapuerat mortem. *Venit Maria.* Hoc nomen matris est Christi, venit ergo mater in nomine, venit mulier, ut fieret mater viventium, quae facta fuerat morientium mater, ut quod scriptum est impleretur: *Hoc est mater omnium viventium* **(Gen. III)**. *Venit Maria et altera Maria.* Non dixit venerunt, sed venit; sub uno nomine venerunt duae mysterio, non casu. *Venit Maria et altera Maria.* Venit ipsa sed altera, altera sed ipsa, ut mulier mutaretur vita, non nomine; virtute, non sexu; et fieret resurrectionis nuntia, quae internuntia et lapsus exstiterat et ruinae. *Venit Maria videre sepulcrum.* Ut quam deceperat arboris visus, visus repararet sepulcri; et quam prostraverat

illecebrosus aspectus, aspectus salutaris attolleret. *Ecce,* inquit, *terraemotus factus est magnus, angelus enim Domini descendit de coelo.* Tremuit terra, non quia angelus descendit de coelo, sed quia ab inferis Dominator ascendit. *Ecce terraemotus factus est magnus.* Movetur chaos, dissiliunt ima terrarum, timet terra. montium tremunt pondera, orbis fundamenta quatiuntur, corripitur tartarus, sistuntur inferna: addicitur mors quae in reos tendens incurrit in judicem, dominata servis exarsit in Dominum, saeviens in homines prosilivit in Deum. Merito ergo perit lex tartari, remota sunt inferni jura, potestas mortis ablata est, et in poenam temeritatis suscitavit mortuos cognitoris injuria: denique redduntur corpora, redintegratur homo, vita reparatur, et constat de venia jam totum, quia in auctorem vitae mox est transgressa sententia. *Ecce terraemotus factus est magnus.* Modo terraemotus magnus: O si tunc vel levis turbo arborem mortiferam dejecisset! O si nebulae fumus illius mulieris tenebrasset aspectum! O si tetra nubes lethalis pomi speciem caligasset! O si manus tangens inconcessa tremuisset! O si peccati diem tenebrasset nox injusta, et lamenta mundi, et incrementa mortis, et Creatoris injuriam tunc tulisset! Sed vitiis semper serviunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis, virtutibus vero austera et fortia sunt amica. *Angelus enim Domini descendit de coelo.* Resurgente Christo, morte pereunte, terrenis redditur coeleste commercium; et mulieri cui fuerat cum diabolo lethale consilium, cum angelo colloquium fit vitale. *Angelus enim Domini descendit de coelo, et revolvit lapidem.* Non dixit volvit, sed revolvit lapidem, qui advolutus probavit mortem, et revolutus exstitit resurrectionis assertor. Beatus lapis qui Christum et

revelare meruit et velare; beatus qui non minus corda aperit quam sepulcrum; beatus qui dat resurrectionis fidem, fideique resurrectionem, qui divinam carnem resurrexisse testatur. Mutatur hic ordo rerum; mortem, non mortuum, devorat hic sepulcrum, domus mortis mansio fit vitalis; uteri nova forma mortuum concipit, parit vivum. *Angelus enim Domini descendit de coelo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum.* Et angelo quae causa sedendi erat, cui nulla inerat lassitudo? Sed sedebat ut fidei doctor, ut resurrectionis magister: sedebat super petram, ut soliditas sedis daret credentibus firmitatem. Ponebat angelus super petram fundamenta fidei, super quam Christus erat Ecclesiam fundaturus, qui dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. *Erat,* inquit, *aspectus ejus sicut fulgur, et vestimenta ejus sicut nix* **(Matth. XVI)**. Ad angeli gloriam non sufficit fulgor, ad coelestem naturam quid fecit vestimentum? Sed splendore tali referebat speciem nostrae resurrectionis et formam, quia resurgentes per Christum, Christi mutantur in gloriam. *Prae timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt veluti mortui.* Miseri quos tunc percutit pavor mortis, quando securitas redditur vitae: sed crudelitatis ministri, perfidiae exsecutores alienae, fiduciam sumere quomodo poterant de supernis? Obsidebant sepulcrum, resurrectioni januas obstruebant, et ne qua posset intrare vita, mors perire, servabant: merito eos angeli perculit et prostravit adventus. Misera, et sibi semper inimica mortalitas dolet se mori, ne resurgere possit, oppugnat: sepulcrum aperire convenerat, et ad resurgendum quidquid erat facilitatis afferre ut esset miraculum de facto, de exemplo spes, de reverso res, credulitas de vivendo. Grandis dementia est hoc, hominem

nolle credere, quod sibi desiderat evenire. Hoc de his custodibus hodie dixisse sufficiat: quid autem nostra fides habeat, ne hodie longum sit, post dicemus, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Patre Deus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXV. *De eadem.*

Quantum a vobis ego, a me tantum peregrinatus est sermo: sed orate, fratres, ut sicut me vobis Deus reddidit, ita mihi dignetur reddere et redonare sermonem. Audistis evangelistam dicentem **(Matt. XXVIII)**: *Vespera,* inquit, *sabbati quae lucescit in prima sabbati.* Quid hic intelligit humanus sensus? Quid hic humana sapit sapientia? *Vespera quae lucescit.* Vesper finit, non inchoat diem, nec lucem arturit, sed tenebras; sed hic elementorum auctor elementorum vices mutat, ut in resurrectione Domini totum divinum sentias, nil humanum. Denique resurgente Christo fidelibus lucescit vesper, dies infidelibus tenebrescit; discipulis nox mutatur in diem, Judaeis dies vertitur et mutatur in noctem. *Ab hora,* inquit, *sexta, tenebrae factae sunt super universam terram usque ad horam nonam* **(Luc. XXIII)**. Ut ipsa quae tota est meridiana claritas obscuraretur, et illud quod scriptum est impleretur: *Occidet illi sol meridie* **(Amos VIII)**; occidet illis, id est, Judaeis; nostris autem: *Nox sicut dies illuminabitur* **(Ps. CXXXVIII)**. Quia vesper, qui in profundam semper caliginem vergit, totam tunc Christi tetendit et erexit in lucem, ac splendore toto tota mortalium

pectora ab inferis Christo resurgente complevit. *Vespera sabbati.* Quia illuminatur per Christum sabbatum, non deletur. *Non enim venit solvere legem, sed adimplere* **(Mat. V)**. Illuminatur, ut in die dominico luceat, clarescat in Ecclesia, quod in synagoga Judaeis obscurantibus fuscabatur. *Venit Maria Magdalena et altera Maria videre sepulcrum.* Praecedunt apostolos ad ministerium feminae, quae sexu viros, quae ordine discipulos sequuntur: sed non hinc faciunt apostolos segniores, quae non foeminarum formas, sed Ecclesiarum typum deferunt Dominicum ad sepulcrum: Maria, et Maria, sic altera, ut ipsa: ipsa ut altera: altera ipsa Maria, Maria mater Christi: unum nomen duas geminatur in feminas, quia hic Ecclesia ex duobus populis veniens, una figuratur ex duobus populis, id est, ex gentibus et Judaeis, quia primi novissimi et novissimi primi **(Matth. XX)**. Venit Maria ad sepulcrum, venit ad resurrectionis uterum, venit ad vitae partum, ut iterum Christus ex sepulcro nasceretur fidei, qui carnis fuerat generatus ex ventre; et eum quem clausa virginitas vitam protulerat ad praesentem, clausum sepulcrum ad vitam redderet sempiternam. Divinitatis insigne est clausam virginem reliquisse post partum, de sepulcro clauso exisse cum corpore est divinitatis insigne. Maria et Maria venerunt, ut viderent sepulcrum; vides quia venerunt, non ut Dominum cernerent, sed sepulcrum; nec quaerebant cum mortuis jam viventem, quae Dominum jam resurrexisse credebant. *Angelus enim Domini descendit de coelo, et accedens revolvit lapidem.* Revolvit lapidem, non ut egredienti Domino praeberet aditum, sed ut Dominum mundo jam resurrexisse monstraret; conservis ad credendum daret fidem, non ad resurgendum Domino praestaret

auxilium. *Revolvit lapidem.* Revolvitur ad fidem, qui ad perfidiam fuerat advolutus. *Revolvit lapidem,* ut idem esset vitae titulus, qui acceperat mortis tenere custodem. Orate, fratres, ut nunc descendat angelus, et totam duritiem nostri cordis evolvat, aperiat sensuum clausa nostrorum, resurrexisse Christum nostris etiam testetur ex mentibus, quia sicut illud cor coelum est, in quo vivit et regnat Christus, ita illud pectus sepulcrum, in quo Christus adhuc habetur mortuus et sepultus. Christi mors sicut fuisse, ita pertransisse credatur: Christus homo passus, mortuus et sepultus fuit; est, vivit, regnat, manet, permanet Deus. Audi Apostolum dicentem: *Etsi novimus Christum secundum carnem, sed jam nunc non novimus* **(II Cor. V)**. Et: *Quod mortuus est peccato, semel mortuus est, quod autem vivit, vivit Deo* **(Rom. VI)**; hoc est, vivit Deus. *Et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum.* Sedebat ad docendam resurrectionem, non ad lassitudinem sublevandam. Coelestis natura ignorat lassitudinem, nescit laborem: sed factus est lapis vas angelicae sessionis, doctrinae coelestis cathedra, schola vitae, quia Judaeis ad mortis januam, ad cineris servitium, ad triste silentium fuerat constitutus. *Erat,* inquit, *aspectus ejus sicut fulgur, vestimenta autem ejus sicut nix.* Vultus claritas a vestium candore separatur, et facies fulguri, nivi vestis angeli comparatur, quia fulgur de coelo, nix de terra. Audi prophetam dicentem: *Laudate Dominum de terra, ignis, grando, nix* **(Psal. CXLVIII)**. In facie ergo angeli claritas coelestis servatur naturae; in veste vero figuratur gratia communionis humanae, et temperatur species angeli colloquentis, ut carnales oculi, et vestium ferant placidam claritatem, et ex fulgore vultus nuntium sui tremerent, et revererentur auctoris. *Prae timore autem ejus exterriti sunt*

custodes. Quare territi? Quia custodiebant crudelitatis studio, non pietatis obsequio. Ruit, destruitur, stare non potest, quem conscientia destituit, impellit reatus. Hinc est quod angelus percellit impios, pios alloquitur et solatur. *Nolite timere vos.* Hoc est, illi timeant: quaerentes non timeant, timeant persequentes. *Nolite timere vos, scio enim quod Jesum qui crucifixus est, quaeritis, non est hic.* Hoc est: Ego veni ut instruerem vos, non ut illum eximerem, qui et rerum factor est, et est sui suscitator. *Non est hic, surrexit enim sicut dixit.* Vides quia venit angelus, ut factis assereret servus, quae Dominus praedixerat verbis; et doceret moriendi et vivendi penes illum potestatem fuisse, qui ante suam mortem praedixerat resurrectionem: nam utique qui scire potuit, potuit et cavere, sed quia vincere potuit, declinare contempsit, quia resurgentis gloria sepelivit morientis injuriam. De sequentibus, fratres, sequenti sermone tractabimus, quia protrahere nos et dilatare sermonem adhuc recens itineris prohibuit lassitudo.

SERMO LXXVI. *De eadem, deque secunda Christi manifestatione facta mulieribus a monumento regredientibus.*

Superiori sermone Mariam et alteram Mariam Ecclesiae ex duobus populis venientis figuram diximus habuisse: hoc ex sequentibus hodie cupimus approbare, si modo nobis vester benignus praebeatur auditus. *Respondens,* inquit, *angelus dixit: Nolite timere vos, scio enim quia Jesum qui crucifixus*

est, quaeritis: non est hic, surrexit enim sicut dixit. Venite, videte locum ubi positus erat Dominus **(Matth. XXVIII)**. Angelus praedicat nomen, crucem dicit, loquitur passionem, fatetur mortem, sed resurrectionem mox, mox Dominum confitetur. Et si angelus post tanta supplicia, post sepulcrum agnoscit Dominum, suam loquitur servitutem, et injuriam passionis totam transisse sentit resurrectionis in gloriam; cur homo aut minoratum Deum in carne judicat, aut in passione existimat ejus defecisse virtutem, aut consumptam dominationem credit servitute? Digne itaque dicit crucifixum, ostendit locum ubi positus erat Dominus, ne alter et non ipse idem resurrexisse crederetur ex mortuis. Et si Dominus eadem redit in carne, vulnera reportat, ipsa clavorum foramina resumit, et ipsa facit testimonia sui corporis, suae resurrectionis indicia, quae suae fuerant contumelia passionis; quare homo se in alia putat, aut in sua non putat carne rediturum, aut carnem servus forte dedignatur suam, cum nostram Dominus non mutarit? Acquiesce homo ipsum te futurum esse in carne tua, ne tu ipse non sis, si in carne surrexeris aliena. Adjecit angelus, dicens: *Et cito eunies dicite discipulis, quia surrexit, et praecedet vos in Galilaeam, ibi eum videbitis*. Angelus hic non feminas, sed Ecclesiam duabus in feminis mittit, unam mittit, ut eam mittendo sic longe lateque diffundat. Angelus hic sponsam mittit ad sponsum; denique euntibus illis occurrit Dominus, et salutat eas, dicens: *Avete.* Occurrit, et non potestate terret, sed praevenit charitatis ardore; non auctoritate turbat, sed salutat lege sponsi; non dominantis jure onerat, sed honorat dilectione consortis: salutat: *Avete.* Dixerat discipulis suis ipse: *Neminem salutaveritis in via,* et quid est quod hic in via tam festivus salutator occurrit? Non exspectat cognosci,

intelligi non requirit, non ut interrogetur admittit, sed in salutationem vadit totus, vadit fervens, et suum solvit ipse salutatione mandatum? Fecit, fecit, quia totum vincit, et exsuperat vis amoris: simul, quia Christus in Ecclesia se salutat, quam suam fecit esse, et sic viscera sua, suum sic recepit in corpus, dicente Apostolo: *Et ipse est caput corporis Ecclesiae* **(Colos. I)**. In istis vero feminis Ecclesiae figuram manere plenam res ipsa ostendit evidenter, quia discipulos suos Christus de resurrectione nutantes arguit, trepidantes firmat, ostensione lateris, clavorum cavernis, sumptione cibi, vix revocat ad fidem **(Luc. XXIV)**. Unde et merito in fide parvulos sic pueros appellat, dicendo: *Pueri, numquid habetis pulmentarium* **(Joan. XXI)**? ipsamque alibi Mariam flentem quasi de mortuo, mulierem vocat, atque tangendi se licentiam negat **(Joan. XX)**: istas autem sic perfectas invenit, sic credentes, sic non de sexu trepidantes, sic mysterio currentes, sic Dominum toto fidei ardore requirentes, ut habendum se tradat eis salutatione tali, dicens, *Avete.* Angelus dixerat: Scio enim quia Jesum crucifixum quaeritis; et requirentibus Christus, *avete* respondit; alibi autem Mariae nec tangendi datur facultas **(Joan. XX)**, hic non solum tangendi, sed et tenendi copia tota conceditur. *Illae autem,* inquit, *accesserunt, et tenuerunt pedes ejus.* Istae tenent pedes Christi, quae in Ecclesia typum evangelicae praedicationis tenent, et merentur ex cursu: ac sic fide tangunt sui vestigia salvatoris, ut ad totius deitatis pertingant gloriam, perveniant ad honorem. Illa autem merito audit: *Noli me tangere* **(Ibid.)**, quae in terris deflet Dominum, et sic in sepulcro quaerit mortuum, ut eum in coelis nesciat regnare cum Patre. Noli me tangere, id est, obsequi tactu carnis, quem fidei tactu deberes attingere; nec quasi hominem tantum

tangere te praesumas in terra, quem Deum nondum sapis in coelestibus adorare; feminea cura desinat, muliebris sollicitudo desistat, virilis credulitas tuam conscendat in mentem, ascensum meum cordis tui capiat latitudo, ut in coelestibus aeterna tactus mei beatitudine perfruaris. Juxta illud prophetae: *Beatus vir cujus est auxilium abs te, Domine; ascensus in corde ejus disposuit* **(Psal. LXXXIII)**. In terra non tangit Christum, qui fide in coelo non conscendit ad Christum. Quod ergo eadem Maria nunc in fidei vertice constituta, nunc in Ecclesiae sublimata fastigio, et tangit Christum, et tenet toto sanctitatis affectu, nunc imbecillitate carnis et feminea infirmitate dejecta dubitat, et tactum sui non meretur auctoris, non facit quaestionem: si quidem illud de figura est, hoc de sexu; illud est de divina gratia, hoc de humana natura. Quia nos idem ipsi cum divina scimus, Dei munus est; cum humana sapimus, caecamur ex nobis. Sic beatus Petrus Christum, dum Dei Filium confitetur, Patre revelante, cognoscit; cum negat Christum, carnis sentit et patitur caecitatem **(Mat.XVI)**. Inter haec Judaei crimina, aut male emunt sua, aut distrahunt pejus aliena, dum peccata taxant pretio, dum pecunia pensant et compensant delicta, dum in sceleribus suis fundunt, quod toto scelere congregaverunt. Sic Judam comparant traditorem Domini sui, et pretio Redemptoris mundi sanguinem pensant; sic aperti sepulcri fidem claudunt sacculo, ut negandae resurrectionis crimen nummis criminum mercarentur. *Pecuniam,* inquit, *copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia discipuli ejus venerunt nocte, et furati sunt eum, nobis dormientibus, et si hoc praeses audierit, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti; et diffamatum est verbum*

istud apud Judaeos usque in hodiernum diem. Apud Judaeos, numquid apud Christianos? Judaee, quod tu in Judaea obscurabas auro, fide toto claruit et eluxit in mundo: discipuli receperunt, non furati sunt Christum; tu perfidiam comparasti, sed non furatus es veritatem; Judaee, resurrexit Christus, tu pecuniam perdidisti. *Sanguis ejus super nos et super filios nostros.* Judaee, Christus vivit, tu et te et tuos posteros occidisti.

SERMO LXXVII. *De Resurrectione Christi.*

Plenum satis et perfectae devotionis indicium, quod tempore passionis tota creatori suo compatitur creatura. Quae caro terra tremente non tremuit, quae mens non torpuit, quod ingenium non defecit cum sol ante tempus occidit, lux refugit? Denique, fratres, et nostra occubuere tunc viscera, sensus est commortuus, sermo noster suo est consepultus auctori, ut ejus totam nunc suscitaretur ad gloriam. Ista exstitit silentii mei causa, ista debiti mei devota dilatio fuit. Nec mirum, fratres, si provide sermo meus toto affectionis obsequio ad inferos etiam suum secutus est largitorem, quia sine ipso vobis talibus ac tantis creditoribus quod redderem non habebam. Quod si cupidus aliquis et avidus exactor de solutionis tarditate conqueritur, calumniam temporis nobis desistat inferre, quia dives Dominus meus multiplicem fenoris ipsius auget et repensat usuram. Absolvat ergo nos jam evangelicae larga lectionis humanitas, quos officii necessitas hoc tantum deduxit et addixit ad debitum. *Vespera,* inquit, *sabbati quae lucescit in prima sabbati.* In Domino resurgente non humanae

solum conversum est jus naturae, sed etiam ipse creaturae ordo insigniter est mutatus. *Vespera sabbati quae lucescit.* Ecce Domino resurgente, non tenebrescit vespera, sed lucescit; et fit lucis exordium, quod principium noctis esse consueverat. *Vespera sabbati quae lucescit in prima sabbati* **(Matth. XXVIII)**. Sicut mortalitas in immortalitatem, corruptio in incorruptionem, caro in Deum, ita tenebrae transferuntur in lucem; ut se nox ipsa taliter non periisse gaudeat, sed esse mutatam, quae obscuritate magis quam tempore sic defecit, quae intervalla, quae vicem suae felicius perdidit servitutis, ut in perpetuae lucis proflueret et erumperet libertatem, dicente propheta: *Et nox illuminatio mea in deliciis meis* **(Psal. CXXXVIII)**. *Vespera quae lucescit in prima sabbati.* Sabbatum secundarium se laetatur effectum, quod jussione legis torpebat in otio; et per diei Dominici primatum in divinae virtutis opera mirabiliter excitatur, quod Judaicae observationis inertia a virtute salutari reddebat extraneum, dicente Domino: *Non licet sabbatis aegris curam, afflictis opem, caecis visum, vitam mortuis condonare* **(Luc. VI)**? et interpretando taliter a Deo diem sabbati sanctae legis studiis deputatum, misere tantum ventris addixerat servituti. *Vespera sabbati quae lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena, et altera Maria*. Una venit nomine, quae nunc alia legitur in diversa persona. *Venit Maria et alia Maria.* Quo et unam in duabus nominis unitas figuraret, et mutatam feminam diversitas panderet personarum. Venit enim, non venerunt, et cum dicit alia, in utraque eamdem mystico designat affatu, ut aliam venisse ante fidem, aliam post fidem redituram esse monstraret. Venit mulier, sed redit Maria; venit quae intulit mortem, redit quae genuit vitam; venit Adam quae deduxit ad inferos, redit quae

ab inferis Christum recepit. *Venit Maria et alia Maria.* Quare? *Videre sepulcrum,* et non Christum quaerere: tantum videre sepulcrum, reatus sui titulum, facinoris sui triste documentum, suae cum diabolo praesumptionis, sui quaestus ferale commercium, ut inde recuperaret fidem, unde perpetuum suae praevaricationis sustinebat opprobrium. *Et ecce terraemotus factus est magnus.* Si sic terra tremuit cum suorum Dominus resurgit ad veniam; quemadmodum contremiscet, cum noxiorum consurget ad poenam, dicente propheta: *Terra tremuit, et quievit, cum resurgeret in judicium Deus* **(Psal. LXXV)**? Et quae conservi, hoc est angeli, praesentiam sustinere non valuit, quemadmodum Deum judicem sustinebit? Ecce iisdem lineis, quibus perierat salus humana, reparatur. Prima ad perfidiam mulier, prima procuratur ad fidem; prima currit ad interemptorem mortis, quae prima cucurrerat ad mortis auctorem; prima audit ab angelo, quae prima cum diabolo fuerat collocuta. *Angelus Domini descendit de coelo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum.* Non ut conferret resurrectionem tali operatione, sed ut proderet, dicente Domino: *Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam* **(Joan. X)**. Nobis clausa aperit, nobis occulta reserat, nec auctorem suum, qui jam non erat in sepulcro, educit ad lucem; sed conservos suos, qui positi erant in dubitationis obscuro, ad fidem resurrectionis adducit; ipso attestante, cum dicit: *Non est hic, surrexit: Revolvit lapidem, et sedebat super eum.* Quare non volvit, sed revolvit? Ut quem perfidia Pharisaeorum ad offensam voluerat et scandalum, angelus ad fidem revolveret et salutem, dicente propheta: *Ecce pono in Sion lapidem offensionis et petram scandali* **(Isai. VIII, XXVIII; Rom. IX)**. Revolvitur ergo

lapis, ut evolveret mortem, qui vitam clauserat advolutus, dicente Scriptura: *Videbitis vitam vestram pendentem coram oculis vestris, et non credetis* **(Deut. XXVIII)**. *Et sedebat super eum.* Non lassitudinem recreans, sed sacri et vitalis sepulcri se esse praesidem sic demonstrans; et destructam esse mortem coelestis minister officii, tali sessionis suae declarabat indicio; et esse Deum qui passus est, Deum qui intra nostri corporis est receptus angustias, Deum quem habitu superno sic residens testabatur assertor. Et quid plura, fratres? sedet, quia ab illo tam venerabili sepulcro numquam angelus recedit. *Prae timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt sicut mortui.* Quos prosternit terror noxios, ad conscios mox recurrit. Sic, sic innocui cum resurgent, terror et mors injustos et impios possidebit. *Erat autem aspectus ejus, sicut fulgur et vestimenta ejus sicut nix.* Quid facit vestis, ubi nulla est nuditas? quid indumentum, ubi tegendi necessitas non habetur? Sed angelus, fratres, nostrum habitum, nostram formam, nostram similitudinem, in resurrectione taliter praefigurat, ubi homo ipsa corporis sui claritate restituitur, dicente Domino: *Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno patris eorum* **(Matth. XIII)**. *Respondens autem angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos, scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quaeritis.* Adhuc crucifixum et mortuum requirebant, quarum fidem saeva passionis procella turbaverat, et tentationis eas ita pondus incurvaverat, ut coeli Dominum adhuc quaererent in sepulcro. *Non est hic.* Secundum id quod in loco exstitit; hic est autem, per hoc quod ubique est, et loci capacitate non clauditur. *Venite, videte locum ubi positus erat Dominus.* Mulieres vocat angelus ad videndum, ut sacri corporis locus mundaret oculos, quos diabolo claudente vetitae arboris macularat aspectus.

Ingrediuntur sepulcrum, ut consepultae Domino totam fidei resurgerent in salutem. *Si complantati sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus* **(Rom. VI)**. *Euntes dicite discipulis ejus.* Revertere ad virum, mulier jam sanata, et suade fidem, quae perfidiam suasisti; refer homini Dominicae resurrectionis indicium, cui ante tentationis et ruinae consilium detulisti.

SERMO LXXVIII. *De septima Christi mani estatione facta discipulis ad mare Tiberiadis.*

Post illam terris inexpertem, tremendam coelis, inauditam saeculis, inferis non ferendam tempestatem Dominicae passionis, venit ad mare Dominus, et discipulos suos nocturnis in tenebris reperit fluctuantes. Fugiente enim sole quid de splendore lunari? quid de stellis ad noctis potuit solatium remanere? Erat enim una terra et confusa caligo, quod non solum visum corporis, sed ipsum mentis caecabat obtutum: nec sinebat littus fidei, portum salutis petere, vel repetere navigantes. *Mane,* inquit evangelista, *jam facto, stetit Jesus in littore, non tamen cognoverunt discipuli quia Jesus est* **(Joan. XXI)**. Creatoris injuriam tota fugerat creatura: necem Domini sui mundus evitare contendit, sciens ad totam domum vindictam pertendere, in qua fuerit servorum scelere Dominator occisus. Hinc est quod suis se deserentibus fundamentis terra tremuit, sol ne videret aufugit, dies ne interesset abscessit, petrae, quia non valebant discedere per naturam, novum scinduntur per vulnus, facinus tantum sono, quia voce non poterant accusantes; infernus ubi ad se

penetrare ipsum Judicem vidit victus, et ejulans, quos tenebat amisit: hinc est quod redditae corporibus suis animae resurrecturos mortuos, quos mundus putaverat deperiisse, viventibus nuntiarunt. Ergo taliter cum mundi compago tota confuso ordine fluctuaret, et ad primordiales tenebras atque antiquum chaos crederet se auctoris sui morte devolutam, subito resurrectionis suae lumine Dominus diem reducit, et orbem totum pristinum reformat in corpus, ut quem sibi taliter viderat esse compassum, suam secum suscitaret ad gloriam, dicente evangelista: *Mane jam facto;* id est, transacta noctae Dominicae Passionis, *Stetit Jesus in littore.* Ut in antiquum terminum revocaret universa, firmaret dubia, jactata compesceret, turbata componeret, et statione sua ipsa fundamenta orbis, quae sic commota fuerant, stabiliret, quo mox mundus ad sui recurreret auctoris obsequium, qui ad sui diffugerat auctoris injuriam. *Mane autem facto, stetit Jesus in littore.* Ut Ecclesiam praecipue, in qua discipuli amaris tunc fluctibus jactabantur, ad fidam fidei suae reduceret stationem: denique quia eos fidei virtute repererat destitutos, et a virili robore invenerat perdejectos, arguit tales pueros nuncupando, cum dicit: *Pueri, numquid pulmentarium habetis?* Ibi enim erat Petrus, qui negaverat **(Matth. XXVI)**. Thomas, qui dubitaverat **(Joan. XX)**; Joannes, qui fugerat **(Marc. XIV)**; non ergo ut fortissimos milites, sed pueros compellat ut timidos; et quos idoneos necdum deprehendit ad praelium, ut teneros invitat ad mensam, dicendo: *Pueri, numquid habetis pulmentarium?* Ut humanitas ad gratiam, panis ad fiduciam, pulmentum revocaret ad fidem; corpus enim resurrexisse non crederent, nisi eum toto hominis ordine cernerent manducantem. Hinc est quod petit escas saturitas tota rerum: panis ipse manducat,

quia non ille cibum, sed suorum semper esurit charitatem. *Pueri, numquid habetis pulmentarium? Responderunt ei, Non.* Et quid habebant, qui Christum jam secum positum non habebant, qui coram stantem Dominum suis adhuc oculis non videbant? *Non enim cognoverunt discipuli quod Jesus est. Dicit eis, Mittite in dexteram partem navis rete, et invenietis.* Revocat ad dexteram, quos turbo passionis egerat et redegerat ad sinistram. *Miserunt,* inquit, *et non poterant illud trahere a multitudine piscium.* Miserant in dexteram, miserant in virilem partem, sed ut pueri adhuc trahere non valebant: senserunt tamen ex ipso pondere, senserunt pisces venisse ad jubentis imperium, non humanae artis incurrisse capturam. *Discipulus autem ille qui diligebatur a Jesu, ait: Dominus est.* Primus qui diligitur videt, quia semper amoris oculus acutius intuetur, et semper vivacius qui diligit sentit. *Petrus ut audivit.* Quae res illam Petri sic tardaverat mentem, ut ab alio audiret Dominum, qui caeteris consueverat nuntiare? Ubi est illud ipsius singulare? Tu es *Christus Filius Dei vivi* **(Matth. XVI, XXVI)**, ubi est? In domo aufugerat Caiphae principis Judaeorum, tardius suum Dominum videbat, qui vocem facile ancillae susurrantis audivit. *Ut audivit,* inquit, *quia Dominus est, tunica se praecinxit, erat enim nudus.* Mirum! fratres, cum comprehenderetur Dominus, Joannes abjecit sindonem, et Petrus inventus est nudus: quia Joannem texit fuga, Petrum negatio sic nudavit. Mirum, fratres, et vere mirum, quia qui in navi nudatus est, in mare se demergit indutus **(Matth. XIV)**: quia innocentia numquam nuda est, et reatus semper refugit ad velamen. Denique sicut Adam **(Gen. III)**, ita et nunc Petrus post culpam suam gestit tegere nuditatem, qui fuerant ambo utique ante culpam sancta nuditate vestiti. *Tunica se*

praecinxit, et misit se in mare. Ut mare dilueret quod negatio taliter sordidaverat. *Misit se in mare.* Ut esset primus in reditu, qui acceperat in ordine principatum. *Et tunica se praecinxit.* Qui praecingendus erat martyrii passione, dicente Domino: *Alius te praecinget, et ducet quo tu non vis* **(Joan. XXI)**. *Alii autem discipuli navigio venerunt, non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium*. Alii navigio perveniunt, et capturam piscium trahunt, ut Ecclesiam saeculi jactatam procellis, et eos quos evangelico reti ad supernam lucem rapiunt, et elevant de profundo, ad Dominum secum fideli labore perducant. *Non,* inquit, *longe erant a terra.* Non erant longe a terra viventium, quos praesentium finis proximos esse fecerat jam futuris. *Sed quasi cubitis ducentis.* Ex Judaeis et gentibus centenarium numerum duplicat, qui duorum vitam salutemque jungit populorum. Reliquam partem lectionis sequenti sermone, Domino juvante, tractabimus.

SERMO LXXIX. *De Resurrectione Christi.*

Quoniam Matthaei et Marci super Dominicam Resurrectionem jam cucurrimus lectiones, modo qui hinc intonuerit Lucas beatissimus exquiramus. *Una,* inquit, *sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum mulieres, portantes quae paraverant aromata* **(Luc. XXIV)**. Saepe diximus quae circa resurrectionem Christi gesta sunt, gesta esse resurrectionis nostrae in formam: hinc est quod evangelistae sermone plus mystico quam novo factorum Christi seriem proloquuntur. *Una,* inquit, *sabbati.* Bene una, quia resurrectionis dies alteram nescit; lucis aeternae mater, noctis

tempus ignorat; perpetuus dies perpetuo illucescit; resurgentium lux mori non potest; lux quae noctem delet, nescit exstingui. *Venerunt,* inquit, *ad monumentum portantes quae paraverant aromata: et invenerunt lapidem revolutum a monumento, et intrantes non invenerunt corpus Domini Jesu.* Quid est, quod quae ante de monumento fugerant, nunc audaces redeunt ad sepulcrum: intrepidae pavidum redeunt ad funus, sepulcri tristitiam confidenter invadunt; et non invenientes Dominum, constanter quaerunt, constantius immorantur; nec illud pavescunt, quod monumento nox addita, dum tenebras generat, addit timorem? Fratres, mulier mali causa, peccati auctor, via mortis, sepulcri titulus, inferni janua, lamenti necessitas tota: ob hoc nascuntur lacrymis, mancipantur moeroribus, gemitibus addicuntur, et in lamentis tantum fortes sunt, quantum viribus inveniuntur infirmae: et quantum imparatae sunt ad labores, tantum ad lacrymas sunt paratae: hinc est quod lacrymis arma vincunt, regna fletibus inclinant, lamentis totam fortitudinem virorum frangunt. Non est ergo mirum, si ad lacrymas, ad funus, ad sepulcrum, ad obsequium Dominici corporis feminae ardentiores apostolis hic videntur; ubi mulier prima currit ad lacrymas, quae prima cucurrit ad lapsum; praecedit ad sepulcrum, quae praecessit ad mortem; fit resurrectionis nuntia, quae fuit mortis interpres; et quae viro porrexerat interitus tanti nuntium, viris ipsa porrigit magnae salutis auditum, ut compenset fidei nuntio quod perfidiae ademit auditu. Non est hic praeposterus ordo, sed mysticus; non postponuntur apostoli feminis, sed ad majora servantur; feminae obsequium Christi suscipiunt, apostoli Christi suscipiunt passiones; illae portant aromata, isti flagella; illae intrant sepulcrum, isti carcerem; illae ad obsequium festinant, isti pervolant ad catenas; infundunt

illae oleum, isti sanguinem fundunt: mortem stupent illae, suscipiunt hi mortes. Et quid multa? Resident illae domi, ad acies isti tendunt, ut devoti milites probent adversis fidem, virtutem laboribus, injuriis patientiam, periculis mortem, vulneribus tolerantiam, devotionem poenis, viscerum laceratione constantiam. Mulieres ergo ferunt pro Christo lacrymas; apostoli, diabolo superato et victis hostibus, Christo et victoriam referunt, et triumphum **(Luc. XXIV)**. Verum quod apostoli resurrexisse Dominum mulieribus nuntiantibus, aut non credidisse, aut deliramentum judicasse referuntur, graviter nemo arguat: alte dubitat, qui altius credit; decipi non potest, qui non est facilis auditui; ignavus nimis est, qui post exemplum invenitur incautus; rudis miles ad aciem concurrit, qui causam belli nescit, vim bellatoris ignorat; peritia est, non est segnities, cum sensim miles veteranus incedit. Sic Adam novus cito cecidit, dum cito credidit; et dum facile dat aures ad mulieris auditum, se suosque posteros pessimo addixit inimico: at veteranus Petrus feminam non facile audit, feminis nuntiantibus credit tarde, et ut veteranus deliberat, ne ut puer incurrat. Denique ubi duo ex discipulis, qui post resurrectionem Christum meruerunt itineris habere collegam, reversi, nuntiabant Dominum se vidisse, apostoli quod audiunt non delirium judicant, sed virile: dant aures, ora figunt, aperiunt oculos, corda pandunt, et quae dicuntur sic commendant sensibus, ut post cunctationis aestus sitienter bibant auditum fidei de flumine, quod collegarum lingua fundebat. Sicut ardorem sitis frigida pocula restinguunt et refrigerant, ita mentis auditus laetior fit post moerorem. Fratres, quis causas capere Dominicae nativitatis potest? Dominicae resurrectionis negotium existimare quis meretur? Ista cogitare, capere, existimare nisi qui ab ipso Deo

acceperit, non valebit: quod Creator rerum femineo creatur partu, quod mundi Dominus in servitute videtur humana, quod pastor omnium pastu indiget; reis quod addicitur, qui absolvit universos; quod punitur vita saeculi, quod mortuorum moritur suscitator, quod claudens omnia sepulcro clauditur, quod supernorum Dominus apud inferos invenitur. Qui ergo ista capere potest, apostolorum cunctationes, trepidationes, timores, fugas, latebras profunde judicans non miratur. Ergo, fratres, quod apostoli dubitant, quod ista tam tarde tanta credulitate suscipiunt, non miremur nos, qui hucusque non credimus, sed oremus ut de his tantum sentire mereamus quantum dederit ille qui divina hominem sentire largitur. Quod remansit de serie lectionis, Deo juvante, proximo sermone perscrutabimur.

SERMO LXXX. *De Christi Resurrectione et secunda manifestatione facta mulieribus a monumento regredientibus.*

Sermone proximo, quia primam partem perstrinximus lectionis, hodie quae sunt in sequentibus audiamus. *Respondens,* inquit, *angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos, scio enim quia Jesum, qui crucifixus est, quaeritis, non est hic; surrexit enim sicut dixit; venite, videte locum ubi positus erat Dominus* **(Matth. XXVIII)**. Putasne Petri, Joannis, discipulorum omnium absentia objurgatur, castigatur ignavia, quod resurgenti Christo mulieres primae solae pervigiles ardenter occurrant; ipsa etiam virilis portio

sic notatur, ut ad resurrectionis gloriam muliebris praecurrat infirmitas? Absit, fratres, est istud causa, non casus; mysterium, non eventus; ordo, non culpa: nam mulier hic virum sequitur, non praecedit, ubi vir resurgit in Christo. Sentias ergo Petrum non mulieribus cessisse, sed Christo; non ancillae, sed domino; sacramento, non somno; ordini, non timori: denique jam vir erat in Christo quando ad mulieres angelus venit, ut quantum praecellit Dominus angelum, tantum vir mulierem praecederet in honore. *Nolite timere vos.* Quia bonos amor possidet, malos pavor; et impios timor terret, pios solatur affectio. *Nolite timere vos.* Hoc est dicere: Timeat Judaeus qui tradidit, Pilatus qui addixit, qui illusit miles, quae crucifixit impietas, crudelitas amara pocula quae propinavit, saevitia quae obsedit sepultum, perfidia quae emit mendacium, fidem quae vendidit, inhumanitas quae Dominum suum resurrexisse dolet, non dolet occidisse: vos autem gaudere convenit, non timere, quia resurrexit quem quaerebatis mortuum, vivit quem lugebatis occisum. *Scio enim, quia Jesum, qui crucifixus est, quaeritis.* Hoc est, quid quaeritis viventem cum mortuis? vitam quid quaeritis in sepulcro? Ite potius ad occursum viventis: et jam nolite concurrere ad morientis obsequium. *Scio quia Jesum, qui crucifixus est, quaeritis: non est hic.* Sic dixit angelus, quia aperuit ob hoc sepulcrum, non ut inde exiret Christus, qui ibi jam non erat, sed ut ibi Christum jam non esse monstraret. *Surrexit sicut dixit.* Gemina virtus est: et redire a mortuis, et futura praescire. *Venite, videte locum ubi positus erat Dominus.* Venite, mulieres, venite, videte ubi Adam posuistis vos: ubi sepelistis hominem, ubi virum vestro consilio contrusistis, per quod fecistis pro servis ipsis Dominum sic jacere, et intelligite erga vos tantam

magnitudinem veniae, quanta fuit Domino injuriae magnitudo. *Venite, videte locum ubi positus erat Dominus.* Virtus angelica esse Dominum qui crucifixus est, confitetur: et infirmitas humana discutit, utrum sit Dominus qui resurgit? Christus sic humanas suscepit passiones, ut totum quod divinitatis est, non amittat. *Et euntes cito, dicite discipulis ejus, quia surrexit, et ecce praecedet vos in Galilaeam: ibi eum videbitis.* Neque hic mulieribus apostoli postponuntur, sed mulier absolvitur a reatu, dum portat vitae, portat resurrectionis auditum, quae auditum mortis portaverat et ruinae. *Et euntes,* inquit, *cito de monumento cum timore et gaudio magno.* Mulieres intrant sepulcrum, ut fierent sepulturae participes, sociae passionis; exeunt de sepulcro, ut ante fide surgerent quam resurgerent carne. *Exeuntes cum timore et gaudio magno.* Et ubi est, nolite timere. Quia timor non ablatus est, sed mutatus; timor abscesserat de reatu, sed de servitio manebat; malus timor culpae, bonus reverentiae timor: Adam datum perdiderant, ne perderent ipsum redditum pertimescebant. *Cum timore et gaudio magno.* Scriptum est: *Servite Domino cum timore et exsultate ei cum tremore* **(Ps. II)**. *Cum timore et gaudio magno. Quia timor Domini sanctus permanet in saeculum saeculi* **(Psal. XVIII)**. In sanctitate ergo manet, qui Dei permanet in timore. *Currebant nuntiare discipulis ejus, et ecce occurrit eis Jesus dicens, Avete.* Fideliter currentibus occurrit Christus, ut quod fide crediderant, agnoscerent visu: et firmaret praesentia, quas adhuc trepidas habebat auditus. *Occurrit eis Jesus, dicens, Avete.* Occurrit ut Dominus, salutat ut parens; affectu animat, servat timore; salutat, ut per amorem serviant, non fugiant per timorem. *At illae accesserunt, et tenuerunt pedes ejus.* Haberi se voluit, qui passus est se

teneri. *Accesserunt, et tenuerunt pedes ejus.* Ut scirent in capite Christi virum esse, se esse in pedibus Christi: et datum sibi virum sequi, non praeire per Christum. *Dicit eis, Nolite timere.* Quod dixerat angelus, dicit et Dominus, ut quas firmaverat angelus, Christus redderet firmiores. *Sed ite, dicite fratribus meis, ut eant in Galilaeam, ibi me videbunt.* Resurgens a mortuis, Christus resumpsit hominem, non reliquit: vocat ergo fratres, quos corporis sui fecit esse germanos; vocat fratres, quos Patris sui adoptavit in filios; vocat fratres, quos benignus haeres sibi praestitit cohaeredes. Sed resurgente Christo impietas qualiter resurgat audite: *Ecce venerunt quidam de custodibus in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quae facta fuerant. At illi congregati cum senioribus consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes, dicite, quia venerunt nocte discipuli ejus, et furati sunt eum dormientibus nobis.* Qui dant pecuniam, non perdenda comparant, sed servanda; Judaei, vendente Juda, emerunt, ut perderent Christum; nunc pecuniam copiosam, ut se legem, templum, patriam perderent, effuderunt. Viri sanguinum, et dolosi, statuunt pretium falsitatis, perfidiae conficiunt instrumentum, commercio crudeli fraudem fidei, veritatis latrocinium nundinantur: corrumpunt milites, ut furtum vocent quod erat resurrectionis arcanum: *Venerunt discipuli ejus nocte, et furati sunt eum.* Non contenti interfecisse magistrum, quomodo discipulos possent perdere moliuntur, discipulorum crimen esse faciunt virtutem magistri. *Venerunt nocte discipuli ejus, et furati sunt eum.* Plane amiserunt milites, perdiderunt Judaei; sed discipuli magistrum suum, non furto, sed fide; virtute, non fraude; sanctitate, non crimine; vivum, non mortuum sustulerunt: hinc est, quod in Galilaeam, ut

eum possint videre, mittuntur, quia Deus in loco perfidiae non videtur. Quod autem dixit: *Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra.* Qui ipse in se sibi dederit, hoc declarat, probante Apostolo, cum dicit: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi* **(I Cor. V)**. Filius Dei Virginis filio, Deus homini, divinitas carni contulit, quod semper cum Patre possedit, et Spiritu. Et ideo ait: *Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti.* Ut omnes gentes potestas una, eademque recrearet ad salutem, quas crearat ad vitam. *Et ecce,* inquit, *ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.* Est semper nobiscum, qui cum Patre est semper, et veniet nobis per hoc quod assumpsit ex nobis. Et quid plura, fratres? Quod nascitur, quod patitur, quod resurgit, quod accipit, non est, non est necessitatis suae, nostrae est hoc salutis.

SERMO LXXXI. *De quinta Christi manifestatione facta discipulis, cum Thomas abesset.*

Dum rebellis Judaea Creatorem suum debellare contendit, et in auctoris sui necem levat impias manus, terris abstulit pacem, concordiam rerum solvit, elementorum sic foedus rupit, ut mundum totum ad chaos revocaret antiquum: denique diem fugat, noctem invadit, lucem tenebris, coelum rebus aufert, facit tremere terram, miscet mortuos vivis, inferos, superosque confundit, et dissipato ordine in creatoris injuriam pacificum nil penitus, amicum penitus nil reliquit.

Hinc est quod reversus ab inferis Christus, ut rebus pacem reddat, exclamat: *Pax vobis. Dum haec loquuntur,* inquit, *discipuli, Jesus stetit in medio eorum, et dicit eis: Pax vobis.* Bene addit vobis, quia jam terra steterat, dies redierat, sol recurrerat, et ordinem suum compago mundi redditum jam tenebat. Discipulis autem manebat adhuc bellum, et collidebat eos acriter fidei perfidiaeque conflictus. Non sic terram, sicut discipulorum cordi turbo concusserat passionis: et ideo animos eorum credulitatis et incredulitatis acies pertinaci dimicatione vastabat: insistebant mentibus eorum cogitationum catervae, et excursibus desperationis ac spei, robusta licet pectora, rumpebantur. Inter miracula innumerosa signorum Christi, et multimoda passionis ejus genera, inter deitatis insignia, et imbecilla carnis, inter mortis damna, et dona vitae, discipulorum sensus, mentesque ferebantur: nunc spiritus eorum tollebatur ad coelum, nunc eorum animae collidebantur in terram; et in intimis eorum tali procella saeviente, portum quietis nullum, nullam stationem pacis poterant invenire. Hoc videns scrutator pectorum Christus, qui jubet ventis, procellis imperat et solo nutu tempestates tranquillitate commutat, mox eos sua pace confirmat, dicens: *Pax vobis, ego sum, nolite timere.* Ego sum crucifixus ille, mortuus, sepultus. *Ego sum.* Per me Deus, per vos homo. *Ego sum.* Non spiritus in figura carnis, sed ipsa veritas in carne. *Ego sum.* Ego ex mortuis sum vivus, ex inferis sum supernus. *Ego sum,* quem mors fugit, inferna tremuerunt: tartarus Deum confessus est, cum pavescit. *Nolite timere,* Petre, quod negaveris, quod fugeris tu, Joannes, quod deseruistis omnes, quod infidelibus de me totis cogitationibus judicastis, quod adhuc non creditis, me videntes **(Matth. XXVI; Marc. XIV)**. *Nolite timere, ego sum.* Qui vos per

gratiam vocavi, elegi per veniam, pietate sustinui, charitate portavi, et modo vos sola bonitate suscipio, quia culpas videre nescit Pater cum Filium recipit, suos affectio cum resumit. *Conturbati,* inquit, *et conterriti existimabant se spiritum videre.* Quare? quia clausis ostiis intraverat Dominus. Discipuli ergo consternati moeroris somno, dabant Christo non quod potest divina virtus, sed quod natura recipit humana. *Putabant se spiritum videre* **(Luc. XXIV)**. Namque spiritus hominis in utero septa transit, penetrat muros, ut clauso corpore intret corpus inclusum: sic anima quando dat vitae finem, a corporis dulci contubernio cum recedit, domorum claustris, mundanis obstaculis non tenetur: substantia coelestis terrenis ergastulis nescit includi, juxta illud: *Spiritus nescis unde veniat, aut quo vadat* **(Joan. III)**. Discipuli ergo post resurrectionem clausis ostiis Domino ingresso reportasse eum soliditatem corporis non credebant, in imaginem carnis solam rediisse animam suspicantes, ut dormientibus solent corporeae imagines apparere. *Existimabant se,* inquit, *spiritum videre.* Ergo, sicut diximus, in discipulis non sedabantur cogitationum bella, sed magis magisque cogitationum bella crescebant, et tumultus mentium ipsis etiam visionibus augebatur; et unde resurrectionis asserebatur fides, inde totius cunctationis scrupulus nascebatur. Quod venerat, erat res; quod clausis ostiis intraverat, fides non erat: non erat fides, sed virtus erat; humanum non erat, sed homo erat, ut esset verum corpus in deitatis potentia, non inanis carnis species in resurrectionis injuriam. Ergo ad comprimendos ex hoc nascentes conflictus cogitationum, respondit Christus: *Quid turbati estis? et cogitationes ascendunt in corda vestra?* Bene ascendunt, non descendunt: quia depressae carnis pondere cogitationes

humanae ad altum Dei mysterium conantur ascendere, et conatibus in ipsis franguntur, ruunt, deponuntur ad terram, nisi ille juverit, qui donat homini cogitare divina. *Quid turbati estis? et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes.* Videte, hoc est dicere, Vigilate. Quare? Quia non est somnium quod videtis. *Videte manus meas et pedes.* Quia gravatis oculis caput adhuc respicere non potestis; videte carnis vulnera, quia Dei opera non videtis, considerate inimicorum titulos, quia Dei adhuc non considerastis insignia, palpate, ut vel manus fidem faciat, quia videns oculus, sic caecatur: oculus non videt, videat tactus; digiti vestri intrent vestigia clavorum, manus vestrae alta vulneris exquirant, aperite manuum foramina, sulcate latus, renovate vulnera, quia negare non possum discipulis ad fidem, quod inimicis in poenam saevientibus non negavi; palpate, palpate, et usque ad ossa inquisitores ardui pervenite, ut vel ossa carnis astruant veritatem, et me esse ipsum vel vulnera servata testentur. Rogo quare me resurrexisse non creditis, qui innumeros mortuos sub vestris oculis suscitavi? Nisi forte virtus quae aliis adfuit, mihi defuit, juxta illam vocem quae mihi pendenti insultavit in cruce, dicens: *Alios salvos fecit, seipsum salvum facere non potest: si rex Israel est, descendat de cruce, et credemus ei* **(Matth. XXVII)**. Et quid est majus, excussis clavis descendere de cruce, aut ab inferis calcata morte conscendere? Ecce et meipsum salvum feci, et ruptis inferni vinculis ad superna conscendi, et tamen neque apud vos fidem meae deitatis inveni. Aut forte triduana mors abnegat fidem credendi? Nonne quatriduanum Lazarum jam fetentem vobis coram vocavit ab inferis vox mea, mea jussio revocavit ad vitam **(Joan. XI)**? Et si servus quatriduanus surgit, cur triduanus Dominus non resurget? *Adhuc autem illis*

non credentibus prae gaudio et mirantibus. Votiva gaudia et cum data fuerint, vix creduntur; optata cum perveniant, dant stuporem: hinc est quod apostoli resurrectionem Christi celeriorem quam speraverant admirantur; et quod credunt tardius, non est perfidiae, sed amoris, scrutantes enim taliter fidem non abnegant, sed requirunt; et dum intendunt altius, verum esse quod intuentur exoptant. Fratres, discipulos ad ista tardos, stupidos ad tanta, non perfidiae timor, sed causae praestitit magnitudo; visa non videre, nescire scita, credita non credere, non incredulitas facit, sed miraculum singulare. Fratres, ad virtutes natura est nimis infans, quae nisi per Deum creverit, capere matura non potest, non valet perfecta sentire. Deus ergo quod per nos non possumus, ipse nos capere per se, et sentire concedat.

SERMO LXXXII. *De Christi resurrectione, et quarta manifestatione facta duobus euntibus in castellum.*

Quoniam Matthaeus sanctus jam nobis quae de resurrectione Domini cognoverat salutariter indicavit, hodie quid etiam beatus referat Marcus audiamus. *Et cum transisset,* inquit, *sabbatum, Maria Magdalena, et Maria Jacobi et Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum* **(Marc. XVI)**. Mulieres hoc loco feminea devotione discurrunt, quae non ut viventi fidem, sed ut mortuo unguenta deferunt ad sepulcrum, et ut sepulto parant moeroris obsequia, non ut resurgenti divinorum gaudia triumphorum. Mortem

Christus, ut mors moreretur, accepit; Christus dum occiditur, illud quod omnes occidebat occidit, sepulcrum Christus infernum patefacturus intravit. Soluta ergo lege tartari, et inferni carcere destructo, et ipso mortis imperio perempto, jam Christus non est ungendus ut mortuus, sed adorandus ut victor. Mulieres pernoctant, vigilant, insomnes agunt, obscura penetrant erumpentis aurorae: unde etiam lucem dubiam non minus cordis videntur sustinere quam corporis. *Et valde mane,* inquit, *una sabbatorum, veniunt ad monumentum orto jam sole.* Si valde mane, quomodo orto jam sole? Sic nescit evangelista quid dicat? Evangelista quid dicat scit, sed quid audiat, qui non didicerit nescit, non est erroris ista relatio, veritatis est: nec lapsum patitur sermonis humani, sed rei gestae coelitus aperit veritatem. Dixerat: *Ab hora sexta, usque ad horam nonam tenebrae factae sunt* **(Marc. XV)**; ergo sol qui praeter horam ut Domino compateretur abscesserat, claritate cum resurgeret Dominus ante tempus occurrit: et qui ut suo commoreretur auctori, ipsam meridianam suam mortificaverat claritatem, ut consurgeret auctori suo, evictis tenebris, antelucanus erupit. *Valde mane.* Quia tunc sol ut mane faceret manicavit; et qui ante noctem fugerat, nunc ipse noctem praevenit fugaturus, ut reddat luci nox horas quas terror Dominicae passionis invaserat. *Dicebant,* inquit, *ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Ab ostio monumenti, an cordis? a sepulcro, an ab oculis? Mulieres, obseratum est pectus, oculi sunt clausi: et ideo patefacti sepulcri gloriam non videtis, oleum non corpori Dominico, sed lucernae cordis vestri, si videre desideratis, infundite, ut luce fidei pateat quod clauditur incredulitatis obscuro. *Et respicientes,* inquit, *viderunt lapidem revolutum, erat quippe magnus valde.* Plane magnus, et magnus valde, et

plus jam magnus merito quam forma, qui creatoris mundi corpus et claudere et operire suffecit. *Et introeuntes monumentum, viderunt juvenem sedentem a dextris, coopertum stola candida.* Introierunt sepulcrum, ut consepultae Christo, Christo consurgerent de sepulcro, et impleretur illud Apostoli: *Consepulti estis ei in baptismo, in quo et resurrexistis* **(Colos. II)**. Vident juvenem, ut cernerent nostrae resurrectionis aetatem; vident juvenem, quia nescit resurrectio senectutem, neque aetates recipit aeterna perfectio. Homo ubi nescit nasci, mori nescit; et ubi nasci morique nescit, ibi aetatum nec admittit detrimentum, nec indiget incrementis. Vident juvenem sedentem a dextris, quia resurrectio recipit nil sinistrum. *Vias,* inquit, *quae a dextris sunt, novit Dominus* **(Prov. IV juxta LXX)**. Et, *Tunc statuet justos ad dexteram suam* **(Matth. XXV, juxta LXX)**. Orate, fratres, ut et nos moriamur vitiis, sepeliamur temporalibus pompis, ut aeternitati resurgamus in Christo, et a dextris positi mereamur audire: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi* **(Matth. XXV)**. *Coopertum stola candida.* Stola ista non ex mortali vellere, sed ex virtute vitali; splendens coelesti lumine, non colore terreno; et clara Creatoris munere, non arte fullonis, dicente Propheta: *Amictus lumen sicut vestimentum* **(Psal. CIII)**, et de justis: *Tunc justi fulgebunt sicut sol* **(Matth. XIII)**. Terreni terrenis velati sunt vestimentis; et ideo sicut novitate splendent, ita vetustate sordescunt: coelestes vero amictu coelestis luminis ambiuntur, et a terreno squalore suspensi, nec foedantur vetustate umquam, nec ullis sordibus obscurantur; sed vestes quas semel dederit resurrectio, perpetuo lumine vestiuntur. *At illae exeuntes de monumento, fugerunt; invaserat enim illas*

tremor et pavor. Angelus sedet in monumento, de monumento fugiunt mulieres; quia ille de coelesti substantia confidit, turbantur istae de conditione terrena. Sepulcrum qui mori non potest timere nescit; mulieres autem et de facto tremunt, et sepulcrum sicut mortales adhuc mortaliter expavescunt: hinc est quod nemini quidquam dicunt. *Et nemini quidquam dixerunt.* Quia mulieribus audire, non loqui datum est; discere datum est, non docere, dicente Apostolo: *Mulieres in Ecclesia taceant* **(I Cor. XIV)**. Denique eadem Maria postea et vadit, et nuntiat, sed jam non feminam, sed Ecclesiam gestans, ut ibi sicut femina taceat, hic ut Ecclesia enuntiet et loquatur. *Post haec,* inquit, *duobus ex his ambulantibus ostensus est.* Quare non tribus, quare non quatuor, sed duobus? Quia duobus populis, id est, gentibus et Judaeis, resurrectionis fides hic praedicanda monstratur: unde, sicut diximus, probatur in duabus feminis, ut in discipulis duobus Ecclesiam unam figurari. *Ostensus est in alia effigie.* Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse, ut qui in vulnere erat ipse, alter esset in vultu; sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis, et ex corruptibili incorruptibilis, ut hoc sit mutasse substantiam, non mutasse personam, et acquisivisse vultus gloriam, non vultus notitiam perdidisse. Et ne festinus sermo aut fugiat, aut transvolet quaestiones, quod sequitur proximo sermone, Domino revelante, innotescamus.

SERMO LXXXIII. *De nona Christi manifestatione facta recumbentibus undecim discipulis.*

Hodie beatus evangelista sic retulit apostolos in ipso crucis tempore mensis deditos inhiantes epulis, conviviis occupatos, Dominicae passionis oblitos. *Recumbentibus,* inquit, *illis undecim, apparuit Dominus* **(Marc. XVI)**. Recumbentibus, ubi? ad sepulcrum Domini, mox ad mensam servi? Haec est servorum fides? haec discipulorum charitas? hic Petri ardor? haec est Joannis de ipso Christi pectore assumpti dilectio? haec est tanto tempore, tantis donis, virtutibus tantis, affectio conquisita, ut in ipso articulo passionis, calente adhuc morte, recenti adhuc funere, exsultantibus inimicis, insultante Judaea tota, discipuli toto tori cultu, totaque discumbentium voluptate pranderent? Moysi mortuo assistunt angeli **(Judae 9)**, agit sepulcri curam Deus ipse: Judaica castra sistuntur, dissimulatur iter, horrida eremi statio duratur, indicitur triginta dierum planctus, et longo lamentationis obsequio servile funus honoratur **(Deut. XXXIV)**; et Christus verus unus Dominus, creator rerum, redemptor omnium, post illam tragicam passionem, post mortem, et mortem crucis, triduanus a discipulis lacrymas non meretur? Terra tremit, turbatur tartarus, scinduntur saxa, monumenta dissiliunt, sol fugit, dies sepelitur, fit nox totum, et soli discipuli alto sigmate, choro uno, toto otio, deliciis securi epulantur; et hoc, fratres, reversus ab infernis ipse sic magister invenit: *Recumbentibus ergo illis undecim, apparuit Dominus et exprobravit incredulitatem eorum, et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderant?* Ad haec, Petre

fidelis, Petre devotissime, quid dicemus? *Recumbentibus illis*. Numquid prandentibus? Fratres, hoc non erat discumbere, sed jacere; nec convivii erat chorus ille, doloris erat ille conventus; ibi panis non erat gaudii, sed moeroris; ibi crucis felle, non vini dulcedine pocula miscebantur. *Erant,* inquit, *clausi propter metum Judaeorum* **(Joan. XX)**. Si metuentes, si clausi, certe non prandentes; et si non prandentes, non erat domus illa, sed carcer; illud sigma non erat, sed sepulcrum: tunc tota ad discipulos poena Dominicae transierat passionis; et non solum lateribus eorum, sed et cordibus doloris lancea tota figebatur; tunc tristitiae clavis affixae manus eorum, pedesque tenebantur; tunc illis acetum, tunc fel amaritudo Judaica propinabat; tunc illis sol occidit, dies fugit; tunc illorum mentes animasque nox profundissima possidebat; tunc illos in perfidiae scopulos, in naufragium fidei cogitationum tentatio saevissima collidebat; tunc desperatio, quae est inter omnia mala pejor, et in adversis venit semper extrema, funereis illos sternebat sepulcris. Unde, sicut diximus, non discumbentes, non epulantes eos Dominus, sed jacentes invenit, sed sepultos: et ideo exprobrat incredulitatem eorum, quia tantum crediderant desperationi, ut resurrectioni praedictae a Domino nil crederent, a servis non crederent nuntiatae; atque in se nihil fidei relinquerent et salutis, sed saeculo mortui, sepulti mundo, unam domum illam, unum sibi esse omnes crederent jam sepulcrum. Hinc est quod eos Dominus videns exemisse se mundo, ad mundum revocat, remittit in mundum, dicens: *Ite in mundum universum, praedicate Evangelium universae creaturae.* Venite in mundum, ut qui putatis vos in uno omnes domicilio jam jacere, subjacere vobis omnem mundum repente videatis. *Venite in mundum universum,*

praedicate Evangelium universae creaturae. Hoc est dicere, estote vos spes omnibus, qui vobis ipsis desperationis causa fuistis; et incredulitas vestra quanta sit tunc probate, cum videritis auditui vestro mundum credere, qui credere vestro visui non potuistis; et cordis vestri quanta sit duritia tunc scitote, cum senseritis, non viso me, orbe toto gentes ferocissimas me fateri, quem positum vestris in oculis vos negastis. Videbitis in terra divisos, clausos insulis, pendentes rupibus, solitudine remotos, magorum sciolos, Graecorum querulos, Romanorum peritos fidem fide sola quaerere, quam manu, digito, sulcatis meis vulneribus vos quaesistis. Sed quia meae Passionis, meae mortis, meae resurrectionis vos mitto testes, altius vos ista perscrutatos esse concedo, dummodo cunctatio vestra fiat eis qui vobis crediturі sunt firmamentum. *Qui crediderit,* inquit, *et baptizatus fuerit, salvus erit.* Fratres, quod est anima corpori, hoc est baptismati fides: hinc est, quod qui generatur ex fonte, ex fide vivit: *Justus,* inquit, *ex fide vivit* **(Rom. I)**. Moritur ergo omnis quicumque fuerit sine fide. *Qui crediderit.* Quia Trinitas Deus unus est, quia in Patre et Filio et Spiritu sancto una est tota aequalitate majestas, quia Deitas Trinitate distincta est, non est unitate confusa, sed Deitate una est, est trina personis; quia Deus Trinitatis nomen est; quia Pater et Filius non censendi sunt ordine, sed aestimandi sunt charitate; quod Spiritus sanctus non est habendus inferior, plus, minusve, non ut exterior habendus est plus, minusve, quia nescit exteriora Divinitas; quia Christus sic homo factus est ut quod Deus est permanet, sic est mortuus ut mortuos totis saeculis sua resuscitaret ex morte; quod non sibi resurrexit ille, sed nobis; quod nos coelo intulit, dum se sustulit coelo; quod sedet ad auctoritatem Judicis, non ad requiem fatigati;

quod veniet non loco, qui ubique est ad movendum, neque ut mundum suum teneat, qui totum possidet mundum, sed ut mundus jam semper visionem sui mereatur auctoris. Credat homo etiam peccatorum remissionem, quia coelestis regio cum sit latissima, non capit peccatorem; neque de suorum desperet homo magnitudine peccatorum, quia si est, quod Deus donare non potest, omnipotens non est. Credat et carnis resurrectionem, ut sit homo ipse qui resurgit, ut accipiat ipse qui peccat poenam, ipse praemium qui laborat. Credat aeternam vitam, ne locum habeat mors secunda. Quod autem de humanis corporibus daemones, id est, hostes effugantur antiqui; quod ex uno ore varius effunditur sermo linguarum; quod tacti per Christum nesciunt sua venena serpentes; quod venenata pocula bibentes non valent nocere per Christum; quod morbi corporum fugantur Christum praedicantis ad tactum, est, fratres, summum credulitatis indicium. *Signa,* inquit, *credentes haec sequentur: In nomine meo daemonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si quod mortiferum biberint, non nocebit eis; super aegros manus imponent, et bene habebunt.* Homo ergo, esto tibi per fidem medicus, ne cogaris extraneis medicis tuo dispendio subjacere, et chare quod gratis possides comparare. Orate, fratres, ut et in praesenti medicinam semper fidei sentiamus, et in exspectatione Christi positi in adventu ejus securi de nostra conscientia gloriemur.

SERMO LXXXIV. *De quinta Christi manifestatione facta discipulis, cum abesset Thomas, deque sexta, cum adesset.*

Diebus quadraginta, quibus post resurrectionem suam Dominus diverso modo refertur, et creditur suis apparuisse discipulis, haud immerito sermone ipsis lectionibus, ipsis deservit, et nititur sacramentis, ut Dominicae Passionis moerorem multiplici resurrectionis indicio perfectum vestrae charitatis convertat in gaudium; et qui ante per virtutem suam nostro resurrexit in corpore, nunc etiam per fidem nostris resurgat in cordibus. *Et cum esset sero die illa una sabbatorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Judaeorum, venit Jesus, et stetit in medio eorum* **(Joan. XX)**. Cum esset sero: erat plus moerore quam tempore, sero est moeroris et tristitiae nubilo mentibus obscuratis. *Sero erat.* Quia etsi crepusculum dederat aliquod resurrectionis indicium, necdum tamen eis Dominus refulserat plena sui luminis claritate. *Et cum fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Judaeorum.* Magnitudo terroris et facinoris tanto turbine discipulorum domum simul et corda concluserat, et ita totum luminis abdicarat ingressum, ut magis magisque moerore sensibus occupatis caeca noctis augeretur offusio. Nullae noctis tenebrae caligini moeroris et formidinis comparantur, quia nullo possunt aut consolationis aut consilii lumine temperari. Audi prophetam: *Timor et tremor venerunt super me, et operuerunt me tenebrae* **(Psal. LIV)**.*Et cum fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Judaeorum, venit Jesus, et stetit in medio eorum.* Rogo, cur

dubitatur clausi corporis arcanum, et obseratum tota integritate domicilium virginale absoluta Divinitas potuisse penetrare, quae post resurrectionem corporis nostri crassata mysterio, foribus ingreditur et egreditur clausis, talique indicio se totius creaturae demonstrat auctorem, cui non obsistit, cui deservit ad omnia creatura? Sed si conceptum partumque virginitas excusare suo nescit creatori, si ingressum egressumque clausa janua creatori suo non potest denegare, quemadmodum lapis monumenti, quamvis magnus, quamvis Judaica malitia obsignatus, resurgenti poterat obsistere Salvatori? Sed sicut virginitas et janua claustris suis fidem faciunt deitatis, ita revolutus lapis fidem resurrectionis affirmat, qui nullum revolutus Domino suo praeparavit egressum, sed nocte fidei praestat et admittit ingressum. *Venit Jesus, et stetit in medio eorum: et dicit eis, Pax vobis.* Discipulorum corda fidei et dubitationis, desperationis et spei, defectus et magnanimitatis, continui conflictus praelia sustinebant; talium ergo cogitationum bella inspector praevidens, secretorum pacem primitus se videntibus reddit, ut qui taliter ablatus materiam reliquerat confligendi, redditus oculis eorum causam totam certaminis amputaret. *Gavisi sunt,* inquit, *discipuli viso Domino.* Gavisi sunt: quantum post tenebras gratior lux est, serenitas post tempestatis obscura, tantum est acceptius gaudium post moerorem. *Dicit eis iterum, Pax vobis.* Quid repetitae pacis largitas ista manifestat, nisi quia quietem, quam sensibus indixerat singulorum, vult etiam inter eos repetitae pacis donatione servari: quos utique non modica habituros esse noverat in posterum de sua cunctatione certamina, dum unus se in fide perstitisse jactaret, dubitasse alter moereret. Ut ergo et arrogantis jactantiam tumoremque resecaret, et ejus qui

infirmatus fuerat sanaret et excluderet passiones, causae, non discipulis, quidquid acciderat pius moderator ascribens, imperio pacis suae bella nascitura compressit: ne alter alteri improperaret, quod ipse cui totum debebatur, donaverat in futuro. Petrus negat, Joannes fugit, Thomas dubitat, cuncti relinquunt **(Matth. XXVI, Marc. XIV, Joan. XX)**: quibus nisi pacem suam Christus dedisset, et Petrus qui primus erat omnium putaretur inferior, et sequens indebite forsitan tolleretur adversus primum. *Sicut misit me Pater, sic et ego mitto vos.* Missi sermo non minorat Filium, sed declarat, quia non mittentis potestatem hic, sed missi voluit intelligi charitatem, cum dicit: *Sicut misit me Pater.* Non Dominus, sed Pater. Sic et ego mitto vos. Non auctoritate adhuc jubentis, sed toto diligentis affectu: mitto vos ad tolerantiam famis, ad onera vinculorum, ad squalorem carceris, ad perferenda omnia genera poenarum, ad sublevandum cunctis exsecrabile mortis jugum, quae omnia charitas utique humanis mentibus imperat, non potestas. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt.* Dedit potestatem remittendi peccata, qui insufflatione sua infudit ipsum cordibus eorum et largitus est Remissorem. *Haec cum dixisset, insufflavit eis, dicens: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ubi sunt qui per homines hominibus remitti peccata non posse praescribunt; qui semel diabolica impulsione collapsos opprimunt, ne se erigant, qui languoribus curam vulneribus crudeli spiritu subtrahunt negantque medicinam; qui peccatoribus redeundi desperationem impie insultant? Remittit Petrus peccata, et toto cum gaudio suscipit poenitentes, atque omnibus sacerdotibus hanc a Deo concessam amplectitur potestatem, qui post negatio nem nisi

poenitentiam repetisset, apostolatus gloriam et vitam pariter perdidisset. Et si Petrus per poenitentiam rediit, quis sine poenitentia subsistit? *Thomas autem cum audisset a condiscipulis suis, quod vidissent Dominum, respondit: Nisi videro fixuram clavorum, et misero manum meam in latus ejus, non credam.* Cur Thomas vestigia fidei sic requirit? cur tam pie patientem, tam dure discutit resurgentem? cur ea vulnera, quae manus infixit impia, devota dextera sic resulcat? cur latus, quod impii militis lancea patefecit, refodere manus nititur obsequentis? cur dolores persecutorum furoribus irrogatos, famulantis curiositas renovat immitis? cur tormentis Dominum, cur poenis Deum, cur coelestem medicum probaturus de vulnere discipulus sic requirit? Cecidit potestas diaboli, patefactus est carcer inferni, disrupta sunt vincula mortuorum, moriente Domino sunt evulsa monumenta, et resurgente Domino tota mortis est mutata conditio. Ab ipso Domini sacratissimo sepulcro lapis revolutus est, linteamina resoluta sunt, et resurgentis ad gloriam mors fugit, vita rediit, caro amplius casum nescitura surrexit: et cur tibi soli, Thoma, sola vulnera praesentari ad indicium fidei, nimis callidus explorator, expostulas? quid si ista cum aliis abolita fuissent, quod periculum fidei tuae curiositas ista peperisset? Nulla pietatis monumenta, nulla Dominicae resurrectionis inveniri aestimas potuisse documenta, nisi manibus tuis sulcares Judaica crudelitate exarata sic viscera? Quaesivit, fratres, pietas ista, exegit ista devotio, ut resurrexisse Dominum nec ipsa in posterum dubitaret impietas. Sed Thomas non solum cordis sui, sed omnium hominum curabat incertum: et praedicaturus haec in gentibus, quemadmodum tantae fidei astrueret sacramentum exsecutor strenuus perquirebat. Certe prophetia

magis quam cunctatio fuit. Nam cur talia peteret, nisi a Domino ad indicium resurrectionis suae servata sola vulnera prophetali spiritu cognovisset? Denique sponte praestitit caeteris, quod iste tardius implorat. *Venit,* inquit, *Jesus et stetit in medio et ostendit eis manus et latus.* Nam qui ingressus fuerat clausis ostiis, et merito a discipulis spiritus esse putabatur, non aliter ipsum se, nisi ipsa corporis passione, ipsis vulnerum notis, taliter dubitantibus poterat approbare. *Denique venit et dicit Thomae: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis.* Ut effundant toto orbe, iterum te aperiente, haec vulnera fidem, quae aquam in lavacrum, sanguinem in omnium pretium jam fuderunt. *Respondit Thomas et dixit: Dominus meus et Deus meus!* Veniant et audiant haeretici: et, sicut dixit Dominus, non sint increduli, sed fideles. Ecce non solum corpus humanum, sed per poenalis corporis passiones, Deum et Dominum esse Christum, Thoma vociferante, manifestat. Et vere Deus est, qui vivit ex morte, resurgit ex vulnere: quia talia et tanta cum susceperit, vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXXV. *De ingressu Christi in templum, et Judaeorum admiratione.*

Etsi aliqua videntur occulta sui profunditate mysterii, nulla tamen est Ecclesiastici cultus infructuosa solemnitas: divina festivitas non pro nostris est voluntatibus consecranda, sed pro suis est percolenda virtutibus. Christianus animus quae sunt

traditione Patrum, et ipsis roborata temporibus, nescit in desperationem deducere, sed venerari ea toto desiderat devotionis eloquio. *Jam die festo,* ait, *mediante, ascendit Dominus in templum* **(Joan. VII)**. Quod templum? *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis* **(I Cor. III)**? Ascendit hodie Dominus nostri pectoris in templum, qui tam clementer nostri corporis descendit in formam: quod autem ascensus Dei fit in humani cordis excelso, beatus propheta asserit, cum decantat: *Beatus vir cujus est auxilium abs te, Domine, ascensus tui in corde ejus* **(Psal. LXXXIII)**. *Jam die festo mediante, ascendit Dominus in templum.* Merito die festo mediante ascendit Dominus in templum, quia nobis erat perfectum diem festum praestaturus e coelo: quidquid sublime, quidquid ad coelum tendens in cordibus habebatur humanis, usque ad infernum Dominicae pondus incurvaverat Passionis. Id namque est quod Christus quadraginta diebus residet et remoratur in terris: et, si dici fas est, Patris occursum differt, Patris suspendit amplexum, donec totum se revelet, et reformet suae ascensionis in gloriam. In cujus ergo templo hic non ascenderit Christus, coelum non ascendet ille cum Christo. *Ascendit in templum, et docebat, et mirabantur Judaei, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* Bene mirantur Christum, quod non didicerit scire, quando ipsi probantur quae didicerint et doceant legis praecepta nescire, dicente Domino: *Tu es doctor in Israel, et haec ignoras* **(Joan. III)**? Mirantur Judaei jam rebelles, nolunt credere: mirari norunt, detrectant sapere, nescire possunt. *Mirabantur Judaei, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* Quid virgo peperit derogas, non miraris; quod Deus nostro sentit et operatur in corpore abrogas, non fateris; quod caecus videt,

surdus audit, claudus currit, surgit mortuus, et tota Christus arcana Dei loquitur, non miraris? hoc solum quod sciat cum non didicerit, hoc miraris? Hic est ipse qui non didicit litteras, sed donavit; hic est qui sensum condidit, per quem litterae finguntur; peritus legis, auctor omnium cur litteras non didicerit, admiratur? Deus utique adest origo cunctorum, qui facit esse quod non fuit; cum non didicerit, docet.

Deesse videntur non pauca.

SERMO LXXXVI. *De annuntiatione et conceptione D. Joannis Baptistae.*

Mundanus sermo, ut humano profertur ex sensu, humanis servit et obsecundat ingeniis; divinus vero sermo in potestate dantis est, non dicentis. Audistis quemadmodum Zacharias ille summi sacerdotii splendor dum exorat, obmutuit; tacuit pater vocis, *Ego,* inquit, *vox clamantis in deserto* **(Joan. I)**; genitor clamoris obmutuit; et egressus silentium retulit, qui responsa relaturus intraverat. Videtis ergo quia silentium meum, quod antea contristavit vos, venit de antiquo pontificali usu, non de novitatis incursu. Ille ubi sensit linguae suae vincula sui januam clausisse sermonis, imperavit nutu ne quis causas taciturnitatis inquireret, quia coeleste mysterium dicere non didicerat, qui didicerat scire: sed hoc ad tempus, quia sacerdotis differtur sermo, non aufertur; reconditur, non negatur; mysterio suspenditur, non fugatur. Denique Zacharias ipse quod tacet, non est poena, sed signum; non est terrena debilitas, sed coeleste secretum; Deus qui loqui

dat, tacere facit; et imperat silentium, qui inserit verbum; dominatur divinus sermo, non servit, quia Deus verbum; et ideo non cum jubetur loquitur, sed cum jubet; non cum exigitur, sed cum donat; non cum cogitur, sed cum venit. Unde, fratres, et cum venit audite, et cum non venit sustinete, et cum se donat accipite, et cum se negat orate; quia hoc doctor accipit, quod meretur auditor. Ergo tam vobis quam mihi praeteritus suspensus est sermo, ut profluvium mulieris, et verecundi vulneris causam, et illius pudorem sic nostra verecundia celaret, ut quod illa tacuit, etiam nostro silentio clauderetur **(Matth. IX)**: sed coeptum revertamur ad verbum. Hierosolymitanus fons abundat, cum impellit angelus **(Joan. V)**, non cum sitit auditor; sic sacerdotis sermo exuberat, quando dat Deus, non cum perorat sacerdos. Hinc est quod Zacharias ipse, qui prophetias loquebatur populis, tacet sibi, ut nos ingrati Deo non simus, si nos semel tacere voluit quibus semper inoffensum largitus est verbum. Ille non dedignatur a Filio verbum recipere, cui dederat lucem: et vos, filii, orate nobis vocem, ut possitis audire sermonem. Reparate gaudium meum, ut assuetam possitis laetitiam possidere, et implere illud Apostoli: *Quis est qui me laetificet, nisi qui contristatur ex me* **(II Cor. II)**. Veniat ergo, veniat in medium beatus Zacharias, qui nos tacens pio consolatur exemplo: et silentio suo nos de nostro non sinit tristes esse silentio. Veniat, veniat praecursor verbi, sacerdotii speculum, sanctitatis exemplum, evangelistarum princeps, clausula prophetarum. *Fuit,* inquit, *in diebus Herodis, regis Judaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias* **(Luc. I)**. Dum dicitur sub quo rege quis sacerdos sit, temperantur mala: adest semper in moerore solatium, nec consolator deest, cui imminet persecutor. *Fuit in diebus Herodis, regis Judaeae, sacerdos*

quidam nomine Zacharias. Usque ad Herodem Judaicae genti sacerdotalis sanctitas, senum gravitas, patrum pietas praesidebat: jus erat lex divina, ambitio nil ibi, nil temeritas, praesumptio nil valebat, quia gerebatur totum divino ordine, non humano; sed Herodes veniens ex gente aliena invasit regnum, violavit sacerdotium, confudit ordinem, mutavit mores, sprevit senes, interfecit juvenes, tribus miscuit, delevit stemmata, corrupit genus, tulit quidquid erat et divinae et humanae funditus disciplinae. Sed hoc quid ad Zachariam sanctum? Ne quid ergo tale et in ipso Zacharia crederetur admissum, evangelista cogitur sic referre: *Fuit in diebus Herodis, regis Judaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia.* Quia usque ad ipsum ab atavis, avis, patribus, transfusum genus mansit sacerdotii, tempus legis, sacrificii omnis servata est disciplina, eo quod impietatem regis, iniquitatem temporis, ambitionis rabiem, temeritatis furorem, sacerdotis meritum, et vita compesceret. Sed quid sequatur, audiamus. *Factum est ut incensum poneret, ingressum in templum Domini, et omnis multitudo populi orabat foris in hora incensi.* In hora incensi, fratres, jam sol Judaico occumbebat in templo, ut in Ecclesia matutinus exsurgeret, et Judaicae doctrinae instabat vesper, quia Evangelii imminebat aurora; legis obscurabatur dies, ut totus reluceret in gratia. Hinc est quod Zacharias in hora incensi, hoc est, in extremo tempore legalium caeremoniarum prophetali Spiritu incensum infert: offert preces, desideria ingerit, vota commendat, tempus admonet, promissa repetit, exigit Christum. *Et omnis multitudo orabat foris.* Ut ergo populus, qui stabat foris, intromitteretur exorat; quia quos lex adducit ad januam, gratia intromittit in templum. *Apparuit,* inquit, *et angelus Domini, stans a dextris*

altaris incensi; et videns Zacharias, turbatus est et pavor occidit super eum. Ergo non est mirum si turbatur sacerdos, si stupet doctor, si pavescit antistes, si tacet minima cum videt maxima, si deserit verba cum signa conspicit. Et ne solus Zacharias timuisse videatur, audi alium prophetam dicentem: *Domine, audivi auditum tuum et timui, consideravi opera tua et expavi* **(Habac. III)**, Qui cum Deo loquitur expavescit; unde loquatur angelus ignorat; et quid tenemus? Unde sacerdos taceat, jam dicamus. *Et respondens ei angelus, dixit: Ego sum Gabriel, qui asto ante conspectum Dei, et missus sum ad te haec loqui, et haec tibi evangelizare: et ecce eris tacens, nec poteris loqui.* Quae tacentis culpa, si imperat silentium vis jubentis? Ergo et nos tantilli qui tacuimus, quod tacuimus habetote non oblivionis fuisse, sed temporis; divini negotii, non rationis humanae. Ergo tristes non simus, quia, donante Deo, silentium momenti continuato sermone pensabitur, et modicum quid tristitiae nostrae magnum vertetur in gaudium. Gratias ago Deo meo, qui mihi in amoris lucrum vertit damnum sermonis: nam quanta sit in me charitas vestra, pallor prodidit, testatus est clamor, ostenderunt lacrymae, oratio effusa monstravit.

SERMO LXXXVII. *De eisdem.*

Sicut nimio dolore et infirmitate longa luminibus obscuratis, nisi sensim refusa fuerit, fit inimica lux, certe cum solis sit condita lux oculis, solis sit oculis lux amica, per quos utique reliquo corpori vel traditur, vel negatur; ita diuturno perfidiae morbo contenebratis mentibus, nisi paulatim fuerit fidei claritas restituta, subito ipso fidei splendore magis perfidiae crassescit caligo, longo usu aut producitur, aut obtunditur

semper natura. Hinc est quod Dominus tetro infidelitatis nubilo cordibus jam caecatis, ut irradiaret partus virginei sacramentum, desperatae et annosae sterilitatis ante praemisit conceptum: ut qui videbat post senectutem longam arida membra reviviscere, et transacto curriculo jam vitae veteranae in primam reflorescere pubertatem, atque ipsam naturam in occidua aetate ad nascentis servi insignia suscitari, pudicitiae florem, pudoris titulum, castitatis insigne, virginitatis claustra manere post partum crederet posse, auctore ipso ex utero procedente, servari. Et ut praefationi nostrae ac similitudini, quam de oculis sumpsimus vetusto languore defessis, ipsa de qua loquimur modo adsit et astipuletur auctoritas, ac probet oculos hominum nocti male assuetos, obscuratos, promotos sensim revocatos ad lucem, in Joanne Dominus accendit sui luminis et praemisit lucernam, ut degustato lumine in se jam divini Solis jubar ipsum perferrent, ipsam deitatis caperent claritatem. Juxta illud quod dictum est de Joanne: *Ille erat lucerna ardens et lucens* **(Joan. V)**: ut ille densas noctis placido lumine aperiret tenebras, ipse noctis nescium diem jam desiderantibus ad lucem perpetem redonaret. Hinc est quod et magos adhuc noctis incolas, et totis obstupescentes oculis, tenuiter micans stella assuefacit ad lucem et gradatim pertrahit ad ipsum fontem luminis et dierum **(Matth. II)**. Et re vera, fratres, congruit, quia totius anni metas temporum quadriga percurrit, ac nobis Domini nostri natalitia festa revocat, et gaudia jam reducit. Nunc de Joannis ortu, de partu sterilis jam loquamur, ut compendio credulitatis isto, ad illud ubi partus est sine partu, ubi creatur auctor ipse procreantis, ubi nascitur ipsa origo generantis, inter hiemales ac nubibus et nebulis dubias luces, lucerna praevia, stella duce pervenire

possimus. *Fuit,* inquit evangelista, *sacerdos quidam nomine Zacharias, et uxor ejus Elisabeth: et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et processissent ambo in diebus suis* **(Luc. I)**. Sterilitas senectute exaggeratur extrema, et a spe generandi totum subducitur quidquid est corporis et naturae; et ne vel cogitatio sobolis ulla remaneret, ad id perventum est temporis et aetatis, quo transacto calore vitali mortale frigus sterilis jam viscera possidebat, ut genitor ipse cognosceret inde jam per hominem non posse nasci hominem, unde abscesserant res humanae. Sic, sic, fratres, duris hominum praecordiis credulitas asseritur, et inseritur fides; et tunc totum divinum creditur, cum fuerit nil humanum. *Sorte exiit ut incensum poneret Zacharias ingressus in templum Domini.* Bene dixit *ingressus in templum:* non ingressus templum: quia ipse erat Dei familiarius templum, portans in sui pectoris puritate tota legis arcana et apponens non tam thuris quam purae supplicationis incensum. Gratius namque Deus in suo, quam in hominis opere requiescit et non tam libenter odoratur Arabicae arboris guttam quam sinceri cordis et pectoris sanctitatem. *Apparuit ei angelus Domini,* inquit, *stans a dextris altaris incensi.* Dicere suffecerat, apparuit ei angelus, quid magnopere a dextris altaris? Ut esse in sanctis angelis auditor intelligas nil sinistrum, dicente Scriptura. *Vias quae a dextris sunt novit Dominus* **(Prov. IV, juxta LXX)**. *Apparuit ei angelus.* Cum jam defecerat totus homo, ut ante Joannes nasceretur ex sterili, quam Christus nasceretur ex Virgine, dictum est de Joanne: *Ecce ego mitto angelum meum* **(Matth. XI)**. Felix, quae ut in Deum cresceret, in senibus sic defecit natura; felix, quae sterilitatis damna virginea fecunditate mutavit; felix, quae uno concepit in partu quidquid in toto orbe confundere

deplorabat; felix, quae facta est vitalium germinans mater, quae erat ante origo miseranda mortalium, ad dolores pariens cum dolore, ad gemitus edens cum gemitu, ad pericula producens hominem cum periculo generantis, et in ipso ortu occasum nuntians per lamenta et lacrymas; semper devorans partus suos, sciens se tantis moeroribus generare morituros. Pascebatur ergo sterilitate magis natura, ne ipsa fecunditate gravius desaeviret, fletus potius editura quam pignora: quae utique lacrymis, moerore, gemitu, tanto tempore suum quaerebat et interpellabat auctorem, intelligens hoc sibi accidisse per culpam, non esse ab auctore piissimo institutum, cum crearetur. Hinc est quod Dominus conditor ipse naturae viam virginei conceptus, virginei partus, invisibili vestigio et ignoto calle pertransit, et iter humani ortus divino gressu ambulat, non humano, ut nascendo ipsam naturam a servitute mortis, cui taliter addicta fuerat, primitus liberaret, et fonte purgato supernam rivulis redderet puritatem. Merito Joannes in utero exsultat, qui originis suae libertatem ante nosse quam esse meruit, ante meruit sentire quam vivere. In hora incensi per angelum aperitur sterilitas, conceptus jubetur, promittitur partus, et inter sacraria nativitas sacra procuratur: hinc est quod adhuc in utero cum membrorum compage pene concepta in Joanne est prophetia ante nutu Dei loquitur quam perveniat ad vocis officium. Verum ne dum profunda et mira latissimae lectionis breviato cupimus sermone concludere, quae maxime dicenda sunt, transeam, proxime, si Deo placuerit, de sequentibus disseremus.

SERMO LXXXVIII. *De eisdem.*

Semper debere anxium est, fratres, semper triste fenoris vinculis alligari; sed me, quem vobis mea saepe facit promissio debitorem, satis ipsa de talis debiti natura et obligatione blanditur, quia dat, non accipit, qui promittit; et qui dando debet, sibi magis ipsum facit obnoxium creditorem; atque ubi qui credidit debet, et qui debet credidit, ibi necessitudinis, non necessitatis probatur esse contractus; et in tali fenore animae non oneris, sed honoris praedulcis currit usura. Posteaquam Zachariae sacerdoti apparuisse angelum Domini evangelicus sermo descripsit, adjecit dicens: *Et turbatus est Zacharias videns, et timor irruit super eum* **(Luc. I)**. Si de judicis potestate sollicitus est, qui semper de apparitoris turbatur et contremiscit adventu, et mandati meritum de persona venientis aestimat et metitur; et quamvis bene conscius pavet, donec causas venientis agnoscat et intelligat qualitatem; quid faciet, quo pavore trepidabit, cum potestatem supernam senserit hominis imbecilla natura, cum respexerit homo angelum, et divinae sedis ministrum viderit? Caro numquam de sua conscientia est secura: sicut Zacharias ipse, de quo loquimur nunc, comprobavit, qui in ipso tempore placationis offendit; qui dum credit, dubitat, dicente angelo, Quia non credidisti verbis meis: dum postulata promeretur, incurrit; condemnatur, munera ipsa cum suscepit; qui vocem, cum vocem percipit, tunc amittit. Hinc est quod angelus antequam mandata pandat, dona tradat, referat impetrata, metum discutit, fugat timorem, confortat animos ancipiti cogitatione turbatos, ut mens quae migraverat a se nimio pavoriis excessu, in semetipsam reversa beneficiorum tantam sentiret et caperet largitatem, dicens: *Ne timeas*

Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem. Putasne sacerdos tantus sic est populi, sic universitatis oblitus, ut de conceptu veteranae conjugis, de partu desperatae sterilis rogaret, ut sibi soli legatus omnium tunc adesset, ut advocatus omnium pro se singulariter oraret, ut tantum pontificatus officium intra domesticas arctaret curas, inter familiares clauderet et occuparet angustias, et incensum totius plebis in solum desiderium proprii pignoris addiceret veteranus antistes, ac tali desiderio grandaevus, et ipsum tempus jam respiciens, ad partum succenderetur intempestivum? Absit, fratres, absit, ut hoc de sancto Zacharia fidelis anima suspicetur. At quidem angelus in hoc fuisse refert totius supplicationis effectum, dicens: *Exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium.* Si angelus ad petita respondit, sacerdos pro solo pignore supplicavit, si pro omnibus egit supplicatio sacerdotis, cur angelus de solo pignore retulit impetrata? Quid tenemus, quid diu suspendimus animos auditorum? quam non sibi soli, sed omnibus adfuerit iste venerandus antistes; quam responderit angelus universis; quam Deus prospexerit in uno isto germine sacerdotis, quem genitoribus utique et ipsi ob hoc delegerat naturae, ut eum daret universitati, largiretur saeculis, populis condonaret, et fieret sacramenti filius inter sacraria delatus, inter sacramenta concessus, esset antistes de venerando generatus antistite, esset angelus ore angeli sancta conceptus in viscera, esset vox Christi: *Ego vox clamantis in deserto* **(Joan. I)**; esset vox Christi ad Christum sua reservatus ad tempora, esset praeco Judicis praesentiam clamaturus, esset poenitentia populos Christi vocaturus ad veniam. Quam sacerdos ergo iste jam sui nescius, jam sibi

mortuus, extraneus conjugi, soboli jam negatus egerit omnibus, omnibus impetrarit, mox angelo referente discamus. *Et multi,* inquit, *in nativitate ejus gaudebunt.* Non est unigenitus qui est cunctorum creatus ad gaudium. *Erit enim magnus coram Domino.* Qui coram Deo magnus est, quantus sit penes homines quis probabit? *Et vinum et siceram non bibet.* Qui natus est sancto de corpore sacerdotis, et summa senectute, ab omnibus vitiis defaecato, atque exempto juventutis incendiis, vinum nescit, ignorat siceram , quae pariunt luxus ebrietatis et vitia, et tota dissipant morum decora, ornamenta virtutum. *Et vinum et siceram non bibet, sed Spiritu sancto replebitur adhuc in utero matris suae.* Juxta illud Apostoli: *Fratres, nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed repleamini Spiritu sancto* **(Eph. V)**. *Et Spiritu sancto replebitur adhuc in utero matris suae.* Beatus Joannes, qui ante Dei Spiritu meruit intonare quam hominis vagiret in fletu; beatus, qui ante divina possidere meruit quam sortiretur humana; beatus, qui ante meruit coelum scire quam terram; beatus, qui, antequam videret praesentia, futura meruit nuntiare; beatus, qui ante Deum capere potuit quam suo ipse caperetur a corpore; beatus et singulariter est beatus, qui, antequam saperet quaerere, meritum conquisivit; beatus, qui non pervenit ad gratiam per laborem, sed ad labores ipsius gratiae dignatione descendit. *Et` multos,* inquit, *filiorum convertet.* Ad quem? Dicat angelus, ut quia blasphemat, quia negat haereticus, commutescat; dicat angelus, ut audiat fidelis, et gaudeat; credat haereticus, et recurrat. *Convertet.* Ad quem? Ad *Dominum Deum,* inquit, *ipsorum.* Quis est hic Deus? De quo propheta dicit: *Hic est Deus noster, et non est alius absque eo qui invenit omnem viam disciplinae, et dedit eam Jacob puero*

suo, et Israel dilecto suo **(Baruc. III)**. Quando dedit? Tunc utique quando legalibus in tabulis totius vitae regulam, totam disciplinae descripsit et normam. Attentus esto auditor, ut scias quis est hic Deus noster, absque quo alius non est. Quis est? *Post haec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est (Ibid.).* Quis est alius visus in terra nisi Christus, qui nostra est conversatus in carne? Et quis est alius conversatus cum hominibus, nisi ille qui cum hominibus humano est commoratus in corpore? Et si hic est Deus noster, et non alius absque eo, haeretice, cum hunc non habueris, quem habebis? *Non est alius,* inquit, *absque eo;* et nunc non dicis, Ergo ubi est Pater? Propheta dicit: *Non est alius absque eo;* et ubi est? In Filio utique, quia praeter Filium non est Pater. *Ego in Patre,* dicit, *et Pater in me est* **(Joan. XIV)**. Unde et propheta non dixit, Non est alius, sed *Non est alius absque eo:* hoc est dicere, Est; sed in ipso est. Sed dicis, Et si in ipso est, quomodo est alius? Haeretice, sic est alius persona, ut sit ipse substantia; sic est ipse substantia, ut nulla sit confusio Trinitatis; sic est unitas Trinitatis, ut nulla sit in Deitate distantia; sic in se est, et sine se tota Trinitas non est, ut insit in Patre, et Filio, et Spiritu sancto personalitas definita, non separata divinitas. *Et ipse praecedet ante illum.* Ante quem? Ante Christum, qui est Deus ipsorum. Deus noster, Deus omnium, Deus absque quo alius non est: *In virtute Eliae.* Nemo cum hoc audit, μετεμψύχωσιν imputet: hic spiritum dicit illum, quem per divinam gratiam meruit, non quem carnis est consecutus ad vitam; et virtutem dicit illam quam de supernis habuit, non illam quam propter corporis adeptus est firmitatem. Joannes ergo Eliae venit in spiritu, et in ejus virtute graditur, qui totum victu, vestitu, honore, castitate, abstinentia, et omnibus Eliam

virtutibus repraesentat et Christum. *Praeparet Domino plebem perfectam.* Quam in vobis Deus et Dominus noster praeparare et confirmare dignetur in gloriam nominis sui.

SERMO LXXXIX. *De eisdem.*

Omnia quae a Deo creata sunt nobis bona sunt, et bona valde, dicente Scriptura: *Et vidit Deus omnia quaecumque fecit, et ecce valde bona* **(Gen. I, juxta LXX)**. Ergo omnia quae a Deo creata sunt, bona sunt, et valde bona: sed inter vitia virtutesque media sic habentur, ut ex ipsis, et periti doctrinae materiam sumant, et erroris causam inveniant imperiti. Sapientes namque Creatorem creaturae contemplatione cognoscunt; stulti vero dum creaturas ipsas deos existimant, sapere nequeunt Creatorem. Hinc est quod solem, lunam, stellas, aurum, lapides, ligna, deos sibi fecerunt gentiles, quae Christiani addicta suae sapiunt servituti. Nec mirum sic esse mediam creaturam, quando ipse creator omnium Christus est fidelibus in salutem, infidelibus in ruinam, evangelista dicente: *Hic positus est in ruinam et resurrectionem multorum* **(Luc. II)**. Apostoli etiam aliis habentur in mortem, aliis habentur in vitam, Paulo probante, cum dicit: *Quibusdam sumus odor mortis in mortem, quibusdam autem odor vitae in vitam* **(II Cor. II)**. Ergo et evangelicae lectiones fiunt bonis intelligentiae salutaris, malis vero erroris occasio. Antehac evangelista beatissimus, cum referret Joannem Baptistam Herodis astrictum vinculis, adulteriis Herodiadis exstinctum, truncatum in praemium saltatricis, sensimus aliquos fuisse permotos, cur Deus

sacrilegae sanctum, adulterae virginem, angelum addixerit saltatrici. Fratres, virtutes Joannis, Herodis crimina abundanter alio sermone tractabimus: nunc eloquamur quae vinculorum causa, carceris quae necessitas, quae mortis utilitas fuerit in Joanne. Joannes non potuit mori communi sorte, qui natus est privilegio singulari: cum Christus Deus nasceretur in carne, Joannes angelus est generatus in terris, ut ita officia terrena officiis se coelestibus miscerent, sicut humanis se divina miscebant, et in terra Deo angelus, Domino ordo coelestis obsequii non deesset. Sed audiamus ordinem nascentis Joannis, ut causas mortis ejus invenire possimus. *Fuit,* inquit, *in diebus Herodis, regis Judaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor ejus de filiabus Aaron, et nomen ejus Elisabeth. Erant autem ambo justi ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela* **(Luc. I)**. Oratores magni et excellentes ingenio, quoties illustrium virorum parant narrare virtutes, avos atavosque commemorant, ut ad honorem praesentium accedat dignitas antiquorum, et laus patrum filiorum redundet ad gloriam. Major est innata gloria quam quaesita; praecedit quod venit ab origine quod sequitur ex labore, gloriam beatius est habere quam quaerere: hinc est quod evangelista ut extollat Joannis gloriam, Zachariae patris, Elisabeth matris genus dicit, avos memorat, scribit merita, loquitur titulos, gradus digerit, vitam pandit, dilatat insignia, praedicat sanctitatem. *Fuit,* inquit, *in diebus Herodis, regis Judaeae.* Tempus memorat regis nefandi, qui sacrum sacerdotii violavit moerorem, confudit ordinem, statutum solvit, abstulit institutum. Et hoc accedit ad meritum Zachariae: quia cum in omnes pene Herodes ausus suae temeritatis extenderit, ausus sit nihil in isto, virtutibus sit

hujus oppressus, ut sacerdotis immaculata successio ad gloriam germinis servaretur. *Et uxor ejus de filiabus Aaron.* Aaron primus pontifex in lege fuit sacerdotii origo: propterea, merito praetermissis omnibus, ejus filia dicitur, cujus in se memoria praetulit sanctitatem, quam tanti generis pia custos gloriosissime transfudit in filium. Sed hujus matris laudes evangelista describit: *Erant,* inquit, *ambo justi ante Deum.* Est nova felicitas, est conjugium singulare, quando manet in duobus mens una, una sanctitas in duobus: constabat mente quod distabat in sexu; et in moribus erat unum, quod geminabat aspectus; et virtutibus reddebat pares, impares dederat quos natura. *Erant,* inquit, *justi ambo ante Deum.* Placere judiciis humanis, coram hominibus esse justum, est virtutis humanae, maximi est et laboris: ante Deum qui scrutatur corda, cogitationes discutit, videt mentium motus, esse justum humani laboris non est, muneris est divini. Si magnus est qui non peccat in carne, quatenus est qui corde non peccat? Joannes ergo supra carnem est natus de istis, qui ante Deum nec corde, nec corpore peccaverunt. Adjecit evangelista, dicens: *Incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela. Incedentes:* incedit qui non stat in triviis peccatorum, qui peregrinum se hoc sentit in saeculo, qui asperas virtutum intrat intrepidus mansiones, qui montes justificationum, mandatorum colles indefessus viator ascendit, ut praesentia parentis Dei, patriae coelestis beatitudine perfruatur. *Incedentes in omnibus mandatis et justificationibus.* Hi in omnibus, in quibus nemo vel pauci. In omnibus mandatis et justificationibus. Quis fumi nescius cupiditatum transit incendia? quis vitae lubricum numquam lapsus evadit? per vitiorum gurgites quis impollutus incedit? carnis negotia, vitae causas, actus mundi quis peragit, et non

erit in querela, cum nasci ipsum plenum sit et lacrymis et querelis? Namque parturiens queritur ex dolore, et natus in lacrymas queritur ex natura. Sed in Zacharia et Elisabeth reatus occidit, periit querela, omnis est amputata causatio, quia in illis parabatur unde tota sanctitas nasceretur: sed hoc ex ipsa jam lectione luceat. *Et non erat eis,* inquit, *filius, eo quod esset Elisabeth sterilis.* Sterilitas ista non erat maledicta, sed mystica, in qua partus non ablatus est, sed dilatus; neque erat pignori clausa, sed tempori: colebatur tempore, virtute serebatur, maturabatur aetate, senectute crescebat, ut in filio singulari tota fecunditas pensaretur, quando in uno nascebatur numerositas congesta virtutum. Beata sterilitas quae unum servabatur ad partum, et exspectabat Joannem, cui quia prima omnia debebantur, primogeniti dignitas non periret. *Et ambo processerant in diebus suis.* Processerant, non decesserant: vixit in sanctis aetas, non defecit, sed processit. Aut quid illis deficit, quibus accedunt semper incrementa virtutum? Ergo in Zacharia et Elisabeth stupet sexus, frigescit caro, membra sopiuntur, tempus praeterit, aetas transit, abolescit totum quidquid est et humani ordinis et negotii conjugalis, ut divino munere, non partu ex hominibus angelus nasceretur. Promiseramus de ortu Joannis causas mortis ejus expromere, sed quia nos hodie longius sermo protraxit, et ad probationem rei satis nobis necessaria sunt quae sequuntur, quae modo dicta sunt ortus ejus deputentur ad gloriam; nosque ingrati non simus vobis, qui differimus debitum, non negamus: nam debitoribus dilatio crescit ad gratiam creditoris. Exspectate ergo quod promittit debitor, et exspectate securi, quia promissa negari nequeunt, quando sterili tam largiter negata solvuntur.

SERMO XC. *De eisdem.*

Erigi nos sanctorum lapsibus, sanctorum trepidatione fundari, cunctatio nos hodie Zachariae docuit sacerdotis: qui cum non credit Dei promissa, sed discutit; et opera divina, non fide percipit, sed humana ratione disquirit, infidelitatis culpam longa silentii condemnatione persolvit. Audierat ab angelo: *Exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium. Qui tunc respondit: Unde hoc sciam? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis* **(Luc. I)**. Nonne quantum senectute longa spem posteritatis amiserat, tantum longo vitae usu fuerat edoctus quod Deus impossibile nil haberet? Legerat tanti temporis sacerdos, sciebat veteranus pontifex lege naturam, non auctorem naturae posse constringi; et tempus homini posse, suo non posse praescribere conditori. Noverat de Abrahae et Sarae emortuis extrema senectute corporibus, et a patris matrisque nomine famosissima sterilitate summotis; Isaac ad totam fecunditatem Israelitici germinis erupisse **(Gen. XXI)**, cui non obfuit tantum defuisse naturam, quantum nasci profuit auctoris beneficio, non naturae. Didicerat Rebeccae **(Gen. XXV)** et Annae **(I Reg. I)** effetis diu, diu naturae suffragio destitutis, dedisse Deum quod sterilitas abnegaverat. Edoctus ergo tantis, quid est quod dicit: *Unde hoc sciam? Ego enim senex sum, et uxor mea processit in diebus suis?* Fratres, satis ad Deum trepida, satis ad divinas virtutes hominis est imbecilla natura, nec talem se in causa invenit qualem se aestimat ante causam; et satis se ignorat antequam se rebus probet, et experiatur exemplis. Petit coelum, petit alta, scrutatur

superna, movet coelum, pulsat coelum; sed cum coelum moverit, coeli pondera non poterit sustinere. Ambit fidei subire verticem, ardet coelum sua penetrare virtute; sed aethereas in vias ubi incedere humanis gressibus inchoat, et cum suam deorsum respicit ad naturam, non tantum fidit de praeteritis, quantum trepidat de ruina. Sic B. Petrus cum per aequora divinos imitatur incessus, et novus viator molle iter duris gressibus calcat, ante de lapsu supplicat quam gaudeat de donato **(Matth. XIV)**. Sic nunc Zacharias, qui cum diu fleret diabolum posse, regnare mortem culpa hominis unius, nasci homines ad labores, ad gemitus, ad pericula, optare licet aerumnosa; moritura, nec tamen posse pignora promereri; stare inter acies criminum, obsideri vitiorum catervis, infirmitatum quati et quassari semper impulsu; videre eminus vexilla virtutum, spem legis, gratiae libertatem, nec tamen illuc quemquam propriis posse viribus pervenire; velle bona, et non facere; crimina odisse, nec vincere; debere jam misereri Deum, debere jam taliter subvenire captivis; pontifex ergo iste cum Dei aures continua et tali querela, tali lamentatione pulsaret, Deus sic pia, sic justa poscenti, ex germine ipsius responsionis suae sumpsit et instituit mirabile documentum, quo crederet posse Deum dare vitam mortuis, salutem reddere desperatis, si senectuti mortuae sobolem, si sterilitati dedisset filium desperatae, sicut evangelicus aperit sermo, cum dicit: *Exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium,* redemptionis hujus nuntium, hujus salutis praevium; qui Deum non, sicut tu, voce audiat, non gemitibus flectat. Non ad impetrandum nostra ille, sicut tu, suffragia requirat, sed ipse in nostro ordine constitutus, et angelico honore fultus, Deum satis ab omnibus desideratum, nec illi umquam cognitum, etiam ipsis angelis invisum, manu

teneat, amplectatur gremio, et jam conspicuum mundo ulnis felicibus tradat, palmis beatissimis assignet, humanis oculis pervidendum, Deum cognitum faciat universis, perducat Dominum ad consortia servulorum, misceat reis Judicem, censorem in se testetur noxiorum suscepisse personam, ac si probet condemnationis humanae sententiam cessaturam, quando ipse agitur, ipse currit per veniam, qui reos erat daturus ad poenam. Ut luceat hoc mysterium pietatis immensae, Zacharia, tuus filius suum Dominum poenitentiae demergit in baptisma, in remissionem diluit peccatorum: quia voluit fons dilui, cognitor suscipere veniam, Judex ipse suam subire sententiam, ne damnaret reos, ne vindictam proferret in noxios; ascendit crucem, degustat mortem, sepulturam patitur, intrat infernum, qui puniri voluit, ne puniret, qui amari magis voluit quam timeri. Quod ubi Zacharias, fratres, audivit, tantum se meruisse suis precibus sacramentum, rei ipsius consideratione territus, sacramenti ipsius aestimatione turbatus, nec se mereri tantum credidit, et Deum dubitavit ad haec talia et tanta descendere. Hinc est quod dicit: *Unde hoc sciam? Ego enim senex sum, et uxor mea processit in diebus suis.* Hoc est dicere, Quomodo me habere filium ratio non permittit humana, ita nasci et mori Deum majestas non sinit sempiterna. Cui angelus veniabiliter non credenti poenam signi tantum dedit, non perfidiae: cautelae est tarde de Deo humilia credere, de Deo tardius contumeliosa sentire. Adjecit Angelus, dicens: *Ego sum Gabriel.* Ut ex nomine tanto, et ex merito ministri tanti, pontifex promissionis fidem pensaret, et crederet qualitatem. *Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, et missus sum loqui ad te.* Dum dicit nomen, designat meritum; cum se refert astare, se missum refert; servitutem fatetur, ne praerogativa nominis debitum celaret

obsequium. *Ego sum,* inquit, *Gabriel, qui asto ante Deum, et missus sum loqui ad te, et haec tibi nuntiare.* Vere *magnus Dominus, et sapientiae ejus non est numerus* **(Psal. CXLVI)**. Infirmantem curat de vulnere, nutantem de ultione confirmat, de supplicio fidei perficit argumentum, dicendo: *Et ecce eris tacens et non poteris loqui.* Ut ex te et in te credendi regulam consequaris, et vernaculo exemplo Deum posse credas facere quod promittit: nam cum vult, tuae vocis organum claudit; et cum vult, tui aperire oris officium profecto potest; et cum vult fecundam ex sterili facere, ex fecunda sterilem cum promittit, potest; cum vult largiri partus officia, obsequia naturae cum vult, praevalet denegare. Egit ergo angelus ut tali documento pontifex eruditus non dicat amplius: *Unde hoc sciam?* Qui totius creaturae indicio potuit approbare quod Deus omnia possit; et qui coelum, terram, mare, et omnia quae in eis sunt, ex nihilo legerat substitisse, credere debuit quod potuit ex aliquo facere quod vult, et desperato reddere quod promittit; et qui totum fecit ex eo quod non erat, ex eo quod est quidquid vult facere non laborat. *Et erat plebs exspectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret in templo. Egressus autem Zacharias non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Ille autem erat innuens illis, et permansit mutus.* Egreditur pontifex gestans in ore sterilitatis indicium, portans in pectore conceptionis figuram, ut cum mater pareret filium, daret filius vocem, tunc verbi pater ederet sacramentum, et ante natus daret patri veniam, quam dilueret crimina vetusta populorum. Et quia qui non credidit, tacuit, merito propheta, quia credidit, gloriatur, dicendo: *Credidi, propter quod locutus sum* **(Psal. CXV)**. Fratres, dat verbum fides, negat infidelitas verbum. Si nos ergo, fratres, sicut dixi, sanctorum lapsus erigit, firmat

trepidatio beatorum, nihil umquam Deo esse impossibile judicemus, neque inquiramus quemadmodum facturus sit, quod promittit, cujus voluisse fecisse est, cujus dedisse est promisisse.

SERMO XCI. *De eisdem.*

Aurum de terra legere qui noverunt, ubi divitem senserint venam, ibi quidquid artis est, quidquid laboris impendunt: et nos quia in sancto Zacharia coelestem novimus latere thesaurum, in ipso totum quod sermonis est nostri, quod vestri auditus est, occupemus, quatenus commune lucrum fit, quod fuerit communi labore quaesitum. *Fuit,* inquit, *in diebus Herodis regis Judaeae sacerdos quidam nomine Zacharias, ex vice Abia.* Hoc jam diximus. *Et uxor ejus de filiabus Aaron* **(Luc. I)**. Sic coepit evangelista, ut in conjuge sacerdotis servata sacerdotalis stemmatis generositas monstraretur. *Erant,* inquit, *ambo justi ante Deum. Ambo justi,* quia in ambobus erat una justitia. *Ambo justi,* quia constabat inter eos non de diligentia, sed de sanctitate conjugium. *Ambo justi,* quia sexu dispares, pares meritis habebantur. *Ambo justi,* quia ut erat in duobus una caro, sic erat in duobus unus spiritus. Imitentur conjuges, ut quos conjungit affectio, jungat et virtus. *Erant,* inquit, *justi ambo ante Deum. Ambo justi ante Deum.* Et ubi est illud: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* **(Psal. CXLII)**? Ante homines forte quis putetur justus, quia homines ut culpas corporum norunt, sic vitia mentis ignorant: ante Deum vero, cui pectoris claustra patent, quem cogitationum secreta non

latent, quis innocens habetur et justus? Estne homo qui corde non peccet, non cogitatione delinquat, non offendat dubitatione, non lapsum trepidationis incurrat? Moyses dubitat **(Num. XX)**, Aaron deviat **(Exod. XXXII)**, Petrus negat **(Matth. XXVI)**, et quis justus? Et quomodo *ambo justi ante Deum? Ante Deum,* sed per Deum. *Ambo justi ante Deum.* Non labore, sed gratia. Audi Apostolum: *Justificati gratis per gratiam ipsius* **(Rom. III)**. Et iterum: *Non ex vobis, Dei donum est; non ex operibus, ne quis glorietur* **(Ephes. II)**. Et iterum: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis* **(I Cor. IV)**? Evangelista ergo sic refert, non quid non habuerit, sed quid acceperit; non quid quaesitum sit, sed quid donatum. *Erant,* inquit, *ambo justi ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Dei sine querela.* Incedentes dixit, ut eos ostenderet cucurrisse virtutibus, non stetisse; et ambulasse in via justitiae, non sedisse; nec remansisse in itinere mandatorum, sed ad mandatorum plenitudinem pervenisse. *Incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Dei sine querela.* Beati, fratres, quos culpa non percutit, non vulnerat crimen; sed beatiores isti quos tetigit nec querela. *Sine querela.* Si pueritia, si adolescentia, si juventus sine querela exstitit, ubi tota querela est, qualis horum senectus? Si tale initium, qualis finis? Ascendisse justificationum vertices, colles mandatorum, nec in aliquo titubasse, est gratiae singularis, est unicae felicitatis insigne. *Et non erat,* inquit, *illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis.* Non dixit, Non erant illis filii, sed Non erat illis filius, quia singularis futurus erat, qui erat de talibus nasciturus. Audi Dominum dicentem: *Non surrexit major in natis mulierum Joanne Baptista* **(Matth. XIII)**. *Eo quod esset*

Elisabeth sterilis. Sterilis corpore, sed fecunda virtutibus; tarda soboli, sed non tarda Deo; non germini clausa, sed tempori; non negata pignori, sed servata mysterio. *Et ambo,* inquit, *processerant in diebus suis. Processerant:* sic describitur sacramentum senectutis, quae nondum decidit meritis, non aetate deficit, sed procedit; nec sentit detrimenta corporis, quae sumit augmenta virtutis. Fratres, Elisabeth sanctae partus non ablatus est, sed dilatus, donec transiret tempus carnis, passio corporis, conjugii necessitas, voluptatis causa, cupiditatis sensus, et totum quod humanum confundit, gravat, onerat conscientiam. Mundabatur enim longo tempore sacrificii domus, sanctitatis hospitium, metatus metatoris Christi, angeli domicilium, aula Spiritus sancti, Dei templum. *Nescitis,* inquit Apostolus, *quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis* **(I Cor. III)**? Denique ubi tota corporis sedata querela est, et in totum facti sunt sine querela, mox sterilitas fugit, reviviscit senectus, fides concipit, parit castitas, na citur major homine, par angelis, tuba coeli, praeco Christi, arcanum Patris, Filii nuntius, signifer superni Regis, peccatorum venia, Judaeorum correctio, vocatio gentium, et ut proprie dicam, legis et gratiae fibula, quae diploidem summi sacerdotis sancto patri jungebat in pectore. Evangelista ergo virtutes patris matrisque describit, ut ex generatorum tantis meritis dignitas germinis nosceretur; et probaretur major homine, qui in ortu suo excedebat legem nativitatis humanae. Sed si processurus est, jam nascatur Joannes, quia instat nativitas Christi; surgat novus Lucifer, quia jubar jam veri Solis erumpit; det vocem praeco, quia adest judex; clamet tuba, quia venit Rex; et quia processurus est Deus, angelus jam praecedat. Verum, quia quod supra homines est, homo referre non sufficit virtutes nascentis angeli, angelus

jam loquatur. *Dixit angelus ad Zachariam, Ne timeas Zacharia: exaudita est deprecatio tua, ecce Elisabeth uxor tua pariet tibi filium; et vocabis nomen ejus Joannem; et erit tibi gaudium et exsultatio; et multi in nativitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino; et vinum et siceram non bibet; et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae; et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum; et ipse praecedet ante illum in Spiritu et virtute Eliae, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam.* Vacat humanus sermo, silet praedicatio tractatoris, quando angelico praeconio Joannis profertur gloria; virtus insonat, laus collaudatur; nec est quod illi adjiciat homo, cui Deus contulit totum. *Spiritu sancto,* inquit, *replebitur adhuc ex utero matris suae.* Videtis quemadmodum Joannes ante pervenit ad coelum quam tangeret terram, ante accepit divinum Spiritum quam haberet humanum, ante suscepit divina munera quam corporis membra, ante coepit vivere Deo quam sibi, immo ante vixit ille Deo quam Deus viveret illi, juxta illud Apostoli: *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus* **(Gal. II)**. Sexto mense suae matris exsultat in utero, et in uterum Virginis venisse nuntiat Christum. Fervens nuntius, qui ante gestivit nuntiare quam vivere; impatiens dux, qui antequam perveniret ad corpus pervenit ad Regem; ante rapuit arma quam membra; ante aciem petiit quam lucem; et ut vinceret mundum, vicit ante naturam, ipse sine visceribus viscera matris exsuscitat; et quia tardabat corpus, solo spiritu implet evangelizantis officium. Quid dicam? Joannes antequam Christum praecederet, se praecessit. Patris, matris, filii corda unus atque idem implet Spiritus sanctus: ut uno sanctitatis

organo resonet nativitatis Dominicae cantilena. Nec mirum, fratres, semper ortus regios honorat festivitas, dulcis gratificat symphonia. Et nos, fratres, nativitatem Christi glorificemus canticis, honoremus muneribus: quia mentitur fidei, si quod facit magus **(Matth. II)**, non facit Christianus.

SERMO XCII. *De eisdem.*

Sensim nos sermo evangelicus ad altiora promovet, ad superna extollit. Nec mirum, fratres, si Eliam currus aetherius evexit ad coelum **(IV Reg. II)**, cum quotidie ista Evangeliorum quadriga, hominum genus coeli perferat et transmittat ad regnum. Ecce jam nos ipsa, fratres, de partu sterilis ad Virginis partum et a Joannis ortu ad ortum nostri fecit proximos Salvatoris. Sed quod superest adhuc de Zacharia pontifice patientius audiamus, ut ad cunabula nostri Regis regali itinere pervenire possimus: qui ob hoc coelestis quadrigae fidam conscendimus sessionem, ut sollicitas et arduas compendiorum semitas vitaremus. Sed enim lectum est: *Et factum est ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam* **(Luc. I)**. Ita uni templo astabat tribus tota: parebant millia sacerdotum, propter quod ipsa observatio pontificalis officii erat divisa per plurimos, dispensata per tempora, distributa per vices, ne aut ordinem sacerdotii multitudo confusa turbaret, aut alter legendo jugiter alteri debitum negaret officium. *Post haec autem concepit Elisabeth uxor ejus.* Erat illis conjugii facultas, erat illis licentia donata generandi, quibus inerat adhuc legis adolescentia, instabat adhuc religionis infantia. Lex, fratres,

illicita prohibuit; licita non negavit; intra donum tenuit, supra donum conferre nil potuit; naturam rexit, supra naturam hominem non erexit. Lex fidei janua, gratiae nuntia, Evangelii praevia, paedagogus religionis infantiae, remisit in sacerdotio legali conjugii castitatem, ut in pontificatu gratiae venturam perpetuae virtutis gloriam nuntiaret. Secundum hanc ergo indulgentiam Elisabeth annositate jam mortua, sanctum reviviscit in partum, et arida atque exarata rugis membra medullis vitalibus in viscera fecunda viridantur: ipsum quoque tempus, ipsum, in quo desierat, revocatur ad corpus; et vetustate nimia domus uteri dilapsa, in faciem novam repente reparatur; stupet ordo, deficit consuetudo, miratur ipsa natura, et ex apparatu mansionis, hospitis meritum dignitasque innotescit. Verum Joannes in generali habitaculo satis se miratus est esse peregrinum, qui se exclusum tempore, abdicatum natura, receptum se in eo auctoris beneficio didicit, non parentis. *Et celabat se mensibus quinque, dicens, quia sic mihi fecit Dominus.* Bene totum fecisse Dominum confitetur, quae sibi collatum per hominem nil videbat. Et occultabat se mensibus quinque, quia etsi erat divini muneris, sui tamen temporis non erat quod habebat. *Celabat se mensibus quinque.* Erubescit anus feta, verecundatur vetula primi partus, et puerperam senectus abscondit extrema, ne sterilitatis opprobrium risus fecundae senectutis augeret. Quod autem risui subjacet senilis et veterana conceptio, persimilis hujus sterilitatis et aetatis Sara probat **(Gen. XVIII)**, quae sibi cum reddi partum, donari filium, cui jam vita prope deerat Domino promittente cognosceret, et ipsa de suo partu risit; et quod risui posset esse omnibus praegnans, et onerata canities, ipsius germinis testatur ex nomine, dicente Scriptura: *Et vocavit nomen filii*

sui Isaac **(Gen. XXI)**. Quod interpretari risum docuit, adjiciens: *Risum mihi fecit Dominus.* Hinc est quod Elisabeth sacrum vult celare mysterium, dicendo: *Quia sic mihi fecit Dominus.* Ut modo conceptus fatiget verecundia, quamdiu negati partus aerumna afflixit; pater tacet ex poena, ex verecundia mater celat. O quanta silentio vox nascitur! O quanta taciturnitate tuba saeculis inclamatura generatur! O quod secretum divini Judicis dat praeconem! *Quia sic mihi fecit Dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.* Honor conjugii, matrimonii dignitas, est procreatio dulcium liberorum; satis enim grave est, et satis triste, et virginitatis carere praemio, et filiorum solatia non habere; sustinere onera matrimonii, et ad fructum matrimonii non venire. Hinc est quod gaudet a se ablatum sterilitatis opprobrium, dicendo: *Quia sic mihi fecit Dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.* Quia hoc apud homines miserum computatur, apud Deum vero reatus nullus est, ubi parentis culpa nulla est, sed judicium denegantis. Certe si hoc affert aliqua corporalis infirmitas, necessitas in causa est, non voluntas. Sed jam nunc omnis ignava carnis intelligentia sit remota, tota corporei sensus abjiciatur infirmitas: et quaecumque est ingenii humani omnis excludatur intentio, fidei pateant oculi, cordis reserentur aures, mentis currat et incurrat incessus: ut pervenire ad mysterium virginei conceptus, ad sacramentum partus virginei penetrare possimus, adjuvante Domino Jesu Christo, qui ex ea genitus nunc in coelestia regna cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO XCIII. *De conversione Magdalenae.*

Ad prandium, et ad Pharisaei prandium venisse Christum sollicitus forsitan miratur auditor. Pharisaei domum Christus intravit, non accepturus Judaicos cibos, sed divinam misericordiam largiturus; neque accubuit pocula saporata melle floribus odorata sumpturus, sed poenitentis lacrymas ex ipsis oculorum fontibus potaturus: Deus delinquentium gemitus esurit, sitit lacrymas peccatorum. *Rogabat,* inquit, *Dominum quidam Pharisaeus, ut manducaret cum illo: et ingressus domum Pharisaei, discubuit. Et ecce mulier quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod accumberet Dominus in domo Pharisaei, attulit alabastrum unguenti, et stans retro secus pedes ejus, lacrymis coepit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et ungebat unguento* **(Luc. VII)**. Videtis quia ad Pharisaei mensam venit Christus, non ut carnalibus repleretur escis, sed ut in carne negotium coeleste monstraret; neque ut probaret posita humanitus ante se, sed post se gesta divinitus approbaret. Christum namque semper agnoscimus per humanos actus divinas exercuisse virtutes, dum nova et praeter usus mortalium cuncta esse quae ab eo etiam corporaliter gesta sunt comprobantur. Pharisaeus ad manducandum vocat Christum: quid ibi quaerit mulier non vocata? Claustra domus non prorumpit extraneus, convivii secretum non praesumit non

invitatus intrare, cibos paratos relaxandis mentibus post laborem perturbare non audet arbiter luxuriosus; et quid est

quod haec mulier ignota, immo male nota, onusta luctibus, plena lacrymis, clamosa planctu, nescio janitore, nullo conscio, ipso ignorante pastore, domus aditus percurrit omnes, transit totas ministeriorum catervas, ipsum convivii pervolat ad secretum, et facit domum laetitiae domum lamentationis et planctus? Fratres, non rogata venit illa, sed jussa; intravit exhibita, non praesumens: ipse sic fecit eam sisti sibi, qui illam coelesti sententia jussit absolvi. Denique dum Pharisaeus veste clarus, primus in sigmate, in ipsis oculis Christi tumens, epulis homini, non Deo placiturus, festivus infunditur, venit mulier, et venit retro, quia reus animus post tergum stat ad veniam, quia per culpam novit se vultus fiduciam perdidisse; venit satisfactura Deo, non homini placitura cum venit; venit pietatis illa, non voluptatis exhibitura convivium. Denique et poenitentiae ponit mensam, fercula compunctionis apponit, panem doloris infert; potum lacrymis temperat in mensura, et ad delicias deitatis totas, totam pulsat cordis sui et corporis symphoniam, organi planctus dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus aptat in fistulam; et dum pectus ipsam conscientiam arguens saepe percutit, facit placitura Deo cymbala personare; dumque taliter apportat divinis oculis cibos, totas misericordiae copias sic reportat. *Ecce mulier quae erat in civitate peccatrix.* Exaggerat evangelista mulieris facinus, ut accumulet indulgentiam largitoris. *In civitate peccatrix.* Civitate peccaverat, quia fama sua famam totius tetigerat civitatis; sicque jam non peccatrix solum, sed ipsius civitatis facta fuerat ipsa peccatum. Haec cognovit quod nisi ab illo solo civitatis peccatum non posset auferri, qui solus mundi venerat abolere peccatum. *Et ut cognovit quia*

accumberet Dominus in domo Pharisaei. Non ad stantem, non ad sedentem audet venire peccatrix: Deus cum stat, corripit; cum sedet, judicat; prostratis conjacet, cum decumbit. *Ut cognovit quod accumberet Dominus in domo Pharisaei.* Inclinem ad miserandum supernam didicit majestatem; et ideo credidit quod esset ad veniam sibi promptus, qui Pharisaei venerat tam promptus ad mensam. *Attulit alabastrum unguenti.* Portavit oleum, quia medicinam lethali vulneri a superno medico perquirebat. *Stans retro secus pedes ejus.* Ad pedes tendit semper citam veniam qui requirit. Et bene stans, quia jam cadere non potest, qui ad pedes Christi meruit pervenire. *Stans retro secus pedes ejus.* Ut Christi vestigiis innixa percurreret per viam vitae, quae per viam cucurrerat mortis. *Lacrymis rigabat pedes ejus.* En mutatur ordo rerum, pluviam terrae coelum dat semper: ecce nunc rigat terra coelum, immo super coelos et usque ad ipsum Dominum imber humanarum prosilit lacrymarum, ut juxta Psalmistam et de aquis fletuum cantetur illud: *Et aquae quae super coelos sunt, laudent nomen Domini* **(Psal. CXLVIII)**. *Lacrymis rigabat pedes ejus.* O quanta vis in lacrymis peccatorum! rigant coelum, terram diluunt, exstinguunt gehennam, delent in omne facinus lata divina promulgatione sententiam. *Et capillis capitis sui tergebat.* Dominicos pedes lavat lacrymis, crinibus tergit. Vacat ab excusatione paupertas; inhumanitas veniam non habebit, quia in totum sibi natura sufficit ad obsequium Creatoris. *Et capillis capitis sui tergebat.* In peccatricis caput purgandis criminibus refluebat unda, ut sua fonte mulier in novum baptisma suorum dilueret illuviem peccatorum. *Et capillis capitis sui tergebat.* Ut juxta Psalmistam verticem

capilli **(Psal. LXVII)**, ex quo ambulaverat in delictis suis, in sanctitatem tali verteret servitute. *Et osculabatur pedes ejus.* Praecesserant intervenientes lacrymae, ut oscula devota sequerentur, quia lacrymae satisfactionis sunt documentum, oscula sunt reconciliationis indicia. *Et ungebat unguento.* Mulierem super caput Domini fudisse oleum, alio evangelista referente, cognovimus **(Matth. XXVI)**: non est ergo quod facit haec mulier mollis et carnalis obsequii, sed plenae humanitatis est sacramentum; quia in capite Christi Deus est, in pedibus evangelizantium pacem. Orate, fratres, ut et nos in unguine Domini commereamur aliquatenus computari, et ungamur unguento quod pedibus funditur Salvatoris: quia sicut oblatio est, cum offertur unguentum; ita chrisma perfectum est, de Dominicis vestigiis cum redundat. Cujus autem mulier ista typum praeferat, vel quam magnum praefiguret arcanum, donante Deo, tunc dicemus, quando ea quae sunt in sequentibus exponentur.

SERMO XCIV. *De eadem, et Pharisaeo murmurante, ac Christo respondente.*

Quoniam sermone proximo partem primam hodiernae percurrimus lectionis, admirati pariter sumus quo fervore, qua fide, quali ausu, quanta obsequii novitate, peccatrix mulier ipsius vestigia contigerit Salvatoris: modo quid Pharisaeus tacens dixerit, quid Christus, cui loquuntur tacita, responderit, audiamus. *Videns,* inquit, *Pharisaeus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta,*

sciret utique quae et qualis est mulier quae tangit eum **(Luc. VII)**. Pharisaee, quod conspicis non est ignorantia, sed potestas; est divini judicii, non erroris humani. Pharisaee, erras, nescire magis potuit si fuisset propheta, quia prophetia non est humani arbitrii, muneris est divini: unde propheta scit non quantum vult, sed quantum dederit ille qui tribuit prophetiam. *Hic si esset propheta, sciret utique quae et qualis est mulier quae tangit eum.* Mulieris malae tactus urit male conscium, parem polluit, suspectum notat, hominem malae voluntatis infamat: caeterum peccatrix fit bona, fit sancta, fit innocens, cum tetigerit veniae largitorem. Stercora contingunt, sed non inquinant solem. Medicum cum tangunt vulnera, putredo non polluit. Judicem quamvis tangat reus, non potest maculare cum supplicat. Sic peccator cum Dominum tangit, non Dominum sordidat; sed ipse et peccato caret omni, et rapit subito sanctitatem. Probat hoc mulier in profluvio sanguinis constituta, quae ut tetigit fimbriam Domini, non fimbriam polluit, sed ipsa mox inquinamento vetustae caruit passionis. *Hic si esset propheta, sciret utique quae et qualis est mulier quae tangit eum.*. Pharisaeus Christum prophetam crederet, si exposita oculis, nota populis si videret. Quid putas crediturus erit, cum mox eum mentis suae arbitrum, cordis sui judicem, testem conscientiae suae, cogitationum suarum didicerit cognitorem? Putasne vel tunc fatebitur Deum, quem modo post virtutes tantas judicat nec magistrum? *Hic si esset propheta, sciret utique quae et qualis est mulier quae tangit eum.* Mulier habebat vulnus, sciebat illud, et ideo taliter tanti vulneris medicum perquirebat; Pharisaeus perfidiae morbo saucius, superbiae flamma febriens, per phrenesim se nesciebat insanum. Hinc est quod Christus illuc primum curam vertit, ubi ignota saeviebat

infirmitas, ut coelestis medicus uno medicamine duos curaret aegrotos. *Videns Pharisaeus qui vocaverat eum, ait intra se, dicens*. Cui, quia intra se cogitaverat Pharisaeus, Christus publica voce respondit; et dum Pharisaei cordis patefecit arcanum, ipsum fuisse totius prophetiae demonstrat auctorem. *Respondens,* inquit, *Jesus, ait: Simon, habeo tibi aliquid dicere.* Tibi, cui opus est medicina, et nescis quaerere medicinam; tibi, qui Deum magistrum vocas, et Dei deseris disciplinam: ignoras quoniam magistro magnam facit injuriam, qui se discipulum fatetur ejus, cujus non sequitur institutum? Nam sicut discipuli probitas laus est magistri, ita magistri vituperatio discipulus nesciens disciplinam. *Simon, habeo tibi aliquid dicere. Respondit, magister, dic*. Iterum, *magister, dic,* et non Deus dic. Jam jam Deum sentiens, quem vocat magistrum. *Duo,* inquit, *debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque; quis ergo eum amplius diligit? Respondens Simon dixit: Aestimo quod is cui plus donavit. Et Dominus, recte judicasti.* Audistis quemadmodum coelestis creditor totum debitum charitate compensat, et ad incrementum totius fenoris amoris solius exigit et requirit usuram. Plectendus debitor, qui dilectione sola suam negligit redimere cautionem. Vis scire, homo, quid Deo debeas? Quod factus es, Dei creditum est; quod es rationis capax, Dei fenus est; quod discretionem mali bonive possides, accepisti; et quod vivendi normam acceperis per chirographum legis, stipulanti Deo spopondisse te non potes diffiteri. Sed dum te per vitia carnis in lutum instar suis demergis, et quadrupedum more vivens qua praeditus es ratione privaris, et in gurgite criminum boni malive perdita discretione confundis, et divinae legis

substantiam dissipas, mundana voluptate captivus, factus es gloriosi fenoris debitor luctuosus, cui deficientibus virtutum lucris criminum multiplicatur usura. Sed licet in hac re cecideris, licet fueris in ista devolutus, vide ne desperes: homo, remansit tibi unde piissimo satisfacias creditori. Absolvi vis? Ama. *Charitas cooperiet multitudinem peccatorum* **(I Joan. IV)**. Negationis crimine quid pejus? et tamen Petrus amore solo valuit hoc delere, probante Domino, cum dicit: *Petre, amas me* **(Joan. XXI, 12)**? Inter omnia Dei praecepta amor obtinet principatum. *Diliges,* inquit, *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua* **(Matth. XII)**. Ama ergo, homo, Deum, et ama totus, ut possis omnia sine labore vincere et delere peccata. Tenerae militiae, delicati conflictus est amore solo de cunctis criminibus reportare victoriam, sicut ex sequentibus elucescit. *Conversus,* inquit, *ad mulierem, dixit Simoni.* Quid est, quod conversus ad mulierem, Simoni loquitur Christus? Quia cum poenitentem respicit, arguit oblatrantem. *Dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, haec autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis capitis sui tersit; osculum mihi non dedisti, haec autem ex quo intravi non cessavit osculari pedes meos; oleo caput meum non unxisti, haec autem unguento unxit pedes meos. Propterea, dico tibi: dimittuntur illi peccata multa, quoniam dilexit multum; cui autem minus dimittitur, minus diligit.* Probatum est quia dilectio delet et abluit universa peccata. Quid est autem quod dixit: *Cui minus dimittitur, minus diligit?* Ergo ad peccandum satis est ut major charitas comparetur? Absit.Charitas de praeteritis subvenit, non liberat de futuris; charitas nescit peccare cum diligit;

charitas non est charitas, si delinquit; charitas Dei custos est sanctitatis. Fratres, si nos esse peccatores novimus, et esse nolumus peccatores, pedibus Christi demus lacrymas, spargamus capillos, figamus oscula, pietatis oleum tota devotione fundamus; ut dicatur nobis: Dimittuntur vobis peccata multa, quia dilexistis multum.Imitemur hanc mulierem, quam conspicimus non solum caruisse peccatis, sed ad totum sanctitatis verticem pervenisse. Quae sit autem haec mulier, quia hodiernus sermo charitatis nos distulit, sicut jam promisimus, in sequentibus Deo auctore pandemus.

SERMO XCV. *De eadem, ubi de Magdalenae allegorica conversione.*

Omnia quae a Christo corporaliter gesta referuntur, sic subnixa sunt historica veritate, ut plena semper sacramentis coelestibus comprobentur. Et quia, quod erat in facie lectionis jam perstrinximus sermone repetito, orate ut, sicut promisimus, interna ejus, Spiritu sancto revelante, pandamus. Inhonora est dictio, quae Dei facta humana tantum expositione depromit. *Rogavit,* inquit, *Dominum quidam Pharisaeus ut manducaret cum illo* **(Luc. VII)**. Pharisaeus, fratres, catholicus dicitur Judaeorum; nam et resurrectionem credit, et a Sadducaeo resurrectionem negante dissentit. Hinc est quod rogat Christum, id est, resurrectionis auctorem, ut manducet cum illo: quia qui convivit Christo, mori nescit, utique vivit semper. *Rogabat Dominum ut manducaret cum illo.* Rogas, Pharisaee, ut manduces cum illo; crede, esto

Christianus, et manducas ex illo. *Ego sum,* inquit, *panis qui de coelo descendi* **(Joan. VI)**. Semper Deus majora tribuit quam rogatur; nam se manducandum dedit, qui rogabatur, ut manducandi secum fiduciam largiretur; et tamen sic hoc dedit, ut illud quod postulatus est non negaret. Nonne promittit hoc et sponte discipulis suis? *Vos qui perseverastis mecum, manducabitis et bibetis in mensa mea in regno meo* **(Luc. XXII)**. Christiane, qui se tibi hic manducandum dedit, quid suum tibi denegare poterit in futurum? Et qui tantum tibi viaticum paravit ad victum, quid in illa tibi mansione perpetua non paravit? *Manducabitis in mensa mea in regno meo.* Audisti Dei convivium, sollicitus non sis de qualitate convii. Qui pervenire regis meretur ad mensam, manducabit quidquid regni dominatio possidet et potestas; sic qui ad convivium venerit Creatoris, habebit in deliciis suis quidquid continetur in creatura. Sed ad coepta redeamus. *Et ingressus domum Pharisaei.* Quam domum? Nempe synagogam ingressus accubuit. In synagoga, fratres, tunc accubuit, quando occubuit Christus: sed corpus suum Ecclesiae transmisit ad mensam, ut esset coelestis caro manducaturis gentibus ad salutem. *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* **(Joan. VI)**. Quemadmodum autem manducetur caro Christi, quomodo bibatur et sanguis ejus, norunt illi qui sunt sacramentis coelestibus instituti. *Ecce,* inquit, *mulier quae erat in civitate peccatrix.* Quae mulier? Ecclesia sine dubio. *In civitate peccatrix.* Civitate qua? Illa de qua dixerat propheta: *Quomodo facta est meretrix civitatis fidelis Sion* **(Isai. I)**? Et alibi: *Vidi iniquitatem et contradictionem in civitate, et iniquitas et labor in medio ejus et in justitia; et non defecit de plateis ejus usura et dolus* **(Psal. LIV)**. In civitate

ergo perfidiae septa muris, superbiae turribus communita, distincta iniquitatum plateis, obserata contradictionum portis, depicta doli fucis, indurata silicibus usurarum, negotiorum doloribus aggravata, infamata lupanaribus, id est, idolorum templis, mulier haec, id est Ecclesia, gravissimum trahebat reatum ex tanta praecedentium colluvie peccatorum. Sed ubi audivit venisse Christum ad domum Pharisaei, id est, ad synagogam: ibi, hoc est, ad Judaicum Pascha, passionis suae mysteria tradidisse, aperuisse sui corporis et sanguinis sacramentum, manifestasse nostrae redemptionis arcanum, Scribas velut pessimos despiciens janitores. *Vae vobis legisperitis, qui tulistis clavem scientiae* **(Luc. XI)**! Irruptis contradictionum foribus, contempto ipso chori Pharisaici principatu, ardens, anhelans, aestuans ad totum legalis convivii penetrale pervenit: ibique reperit Christum inter amoris epulas et dulcia pocula traditum, Judaicam occubuisse per fraudem, juxta illud prophetae: *Quoniam si inimicus exprobrasset mihi, supportassem utique; et si is qui oderat me, super me mala locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo: tu vero, homo unanimis, dux meus et notus meus, qui mecum dulces capiebas cibos, in domo domini ambulavimus cum consensu* **(Psal. LIV)**. *Ut cognovit accubuisse Dominum in domo Pharisaei,* id est, in synagoga omni dolo, tota fraude addictum, passum, crucifixum et sepultum; tamen a fervore fidei tanta ista non retardatur injuria, sed portat unguentum, portat Christiani chrismatis oleum: et quia Christi faciem videre non meruit corporalem, stat retro non loco, sed tempore, inhaeret ejus vestigiis, ut sequatur; et jam desiderii plus quam conscientiae lacrymas fundit, ut quem abeuntem videre non meruit, mereatur videre redeuntem. Lacrymas ergo ad pedes Domini profluo amore perfundit; dum pedes

evangelizantium regnum ejus bonorum operum manibus tenet, lavat lacrymis charitatis, confessionis labiis osculatur, et totum misericordiae profundit unguentum, donec conversus ad eam; quid est conversus? hoc est, reversus, dicat Simoni, dicat Pharisaeis, dicat negantibus, dicat populo Judaeorum: Intravi domum vestram, aquam pedibus meis non dedistis. Et haec quando dicet? Quando venerit in majestate Patris sui, et segregabit justos ab injustis, quasi pastor qui segregat oves ab haedis; et dicet: *Esurivi, et non dedistis mihi cibum; sitivi, et non dedistis mihi potum; hospes fui, et non suscepistis me.* Hoc est dicere, Aquam pedibus meis non dedistis; haec autem, dum meorum pedes lavat, pedes ungit, pedes osculatur, fecit servis quod vos Domino non fecistis **(Matth. XXV)**, fecit pedibus quod capiti vos negastis, impendit minimis quod vos vestro denegastis auctori: Tunc dicet ad Ecclesiam: Dimittuntur tibi peccata multa, quia dilexisti multum. Quia tunc erit remissio peccatorum, quando tolletur materia tota peccandi, quando corruptio induet incorruptionem; quando mortalitas immortalitatem consequetur, quando peccati caro caro totius efficietur sanctitatis, quando terrena servitus coelesti dominatione mutabitur, quando militia humana divinum promovebitur ad regnum. Orate, fratres, ut et nos in parte Ecclesiae constituti, ad ea quae numeravimus pervenire mereamur, auctore ipso Christo, cui est honor et gloria una cum Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XCVI. *De parabola zizaniorum* .

Si dicta vel facta Christi passim carnalibus sensibus subjicerentur, torpesceret animus meus, vacaret, dormiret ingenium, cor tabesceret, exstingueretur quidquid humani vigoris est et caloris. *Proposuit,* inquit, *illis parabolam* **(Matth. XIII)**. Sicut in lapide friget ignis, latet ignis in ferro, ipse tamen ignis ferri ac lapidis collisione flammatur; sic obscurum verbum verbi ac sensus collatione resplendet. Certe si mystica non essent, inter infidelem fidelemque, inter impium atque pium discretio non maneret, et esset devotus sicut contumax, iners sicut qui laborat, pervigil ut ille qui dormit: nunc vero cum petit anima, mens pulsat, quaerit sensus, sperat pietas, fides exigit, meretur intentio, apparet et sudantis fructus, et poena desidis, et justitia largitoris simul, quia plus accepta sapiunt quam possessa, inventa magis quam subjecta delectant. Hinc est quod doctrinam suam Christus parabolis velat, tegit figuris, sacramentis operit, reddit obscuram mysteriis. *Proposuit,* inquit, *illis parabolam.* Illis, hoc est, non suis, sed extraneis, inimicis utique, non amicis; spectantibus ad calumniam, non audientibus ad salutem. *Ideo in parabolis,* inquit, *loquor eis, quia videntes, non vident; et audientes, non audiunt, neque intelligunt.* Quare? Quia qui calumniatur praeterita, videre praesentia non meretur; neque dignus est agnoscere gratiam, qui legem ne cognosceretur, abscondit. *Vae vobis,* inquit, *legisperitis, quia tulistis clavem scientiae; ipsi non introistis, et eos qui introibant, prohibuistis* **(Luc. XI)**. *Proposuit,* inquit, *illis parabolam, dicens: Simile est regnum coelorum homini.* Et quid offendit Christus, si in similitudinem hominum factus est, ut pereunti humano generi subveniret? Scandalizat Dominus, si, ut manumittat servos, inveniatur in habitu servitutis? quando

quidquid est majestas futurae, quidquid adventus et regni, ecce homini comparatur. *Simile est,* inquit, *regnum coelorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo; cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit.* Audistis quemadmodum sator mundi reruni principia bona sevit, nec ullum malum ab originis processit auctore; ab inimico superseminatum est malum, malum non est a rerum parente procreatum. *Et vidit Deus,* inquit, *omnia quaecumque fecit, et ecce bona valde* **(Gen. I)**. Bona, et valde bona: nam quem Deus faciens vocavit mundum, inficiens reddidit inimicus immundum; et hominem quem Deus in paradiso deliciarum collocavit ad vitam, inimicus in hac laboris vita detraxit ad mortem; et affectum quem carni Deus inseruit per naturam, inimicus in parricidium per invidiam commutavit. Cain probat hoc qui primus germano sanguine terram tinxit, et in exitum fraternum mortis dignus exstitit dedicator **(Gen. IV)**. Sic ex discordia nata mors semper humanam scindit et separat charitatem. Et quia longum est ire per singula, vel paucis aperire compellimur, inimicus qualiter bonis mala, virtutibus vitia, vitalibus mortalia, nostram semper superseverit ad ruinam. Nonne ex uno homine Deus omnem replevit terram, et semine ex uno pius sator totum genus hominum tantam multiplicavit ad messem? Sed inimicus mox homines in unum redegit omnes; et superseminando mala quod bene satum fuerat, delevit diluvio, non rigavit. Sic legem divinis et veracibus satam praeceptis, humanis et mendacibus fucavit inventis: ut de sacerdote fieret persecutor, de doctore depravator existeret, de defensore legis redderetur immicus. Sic creaturas ad agnitionem conditas Creatoris, ut nesciretur Deus, deos esse mentitus est. Hinc sapientes saeculi fecit

stultos, speculatores mundi docuit nihil videre, professores scientiae fecit scientiam non habere, inquisitores rerum omnium dimisit ignaros. Sic evangelicam segetem satam coelesti semine haeretica zizania superseminando confudit inimicus, ut manipulos fidei gehennae fasciculos faceret, ne triticum fieret coelestium horreorum. Et quid plura? Posteaquam est ipse in daemonem conversus ex angelo, ne qua creatura in suo statu consisteret, arte, dolis, machinis, fraude contendit. Sed jam praesentis parabolae verba pandamus. *Simile est regnum coelorum homini.* Cui? Utique Christo. *Qui seminavit bonum semen.* Quia in ipso rerum semine nescit malum conditio Creatoris. *In agro suo.* Hoc est, in mundo, dicente ipso Domino, *Ager hic mundus est* **(Matth. XVI)**. *Cum autem dormierunt homines.* Id est, sancti Patres, patriarchae, prophetae, apostoli, martyres, in sopore mortis temporaliter dormientes, quia sanctorum mors somnus est; peccatorum vero mors est, quia in inferno poenae vivunt, vitae pereunt peccatores. *Veniens inimicus ejus.* Id est, diabolus. *Superseminavit zizania.* Superseminavit, non seminavit. Praecedunt Creatoris bona, mala diaboli postsequuntur; ut malum quod est ex diabolo, sit accidens, non natura. *Superseminavit zizania in medio tritici.* Quia diabolus haereses inter fideles, inter sanctos peccatum, inter pacificos lites, inter simplices dolos, inter innocentes nequitiam gratis serere consuevit: non ut acquirat zizania, sed ut triticum perdat; nec ut reos capiat, sed ut adimat innocentes. Hostis plus ducem quam militem petit; nec obsidet mortuos, sed impugnat viventes: sic diabolus non peccatores quaerit capere, quos possidet subjugatos, sed ut justos capiat, sic laborat. *Superseminavit zizania in medio tritici, et abiit.* Quia diabolus impellit quidem viribus ad

ruinam, sed posteaquam prostraverit, derelinquit; diabolus non quaerit hominem, sed hominis interitum quaerit. Fratres, ille malis nostris gaudet, turget ruinis nostris, nostris vulneribus convalescit, nostrum sanguinem sitit, nostra saturatur ex carne, nostris vivit ex mortibus. Diabolus hominem non vult habere, sed perdere. Quare? Quia ad coelum unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur hominem pervenire. Et quia nos sermo trahit longius hodie, reliqua differamus, ut et communem relevemus laborem, et quae dicenda sunt plenius exsequamur. Deus autem noster et mihi dicendi gratiam, et vobis audiendi desiderium donare dignetur.

SERMO XCVII. *De eadem.*

Quia festinus antehac sermo, ut communem temperaret laborem, ad totum parabolae praetereuntis non valuit pervenire secretum, nunc reliqua, Domino revelante, pandamus. *Proposuit,* inquit, *illis parabolam, dicens: Simile est regnum coelorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo; cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem dormirent homines* **(Matth. XIII)**. Insidiator in noctibus latitat, in diebus vigilantes fugit, appetit dormientes, fortis conflictum petit, provocat palam spectantibus omnibus, et coram populis vult habere victoriam. Maximae infirmitatis indicium est dormientibus irruisse. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus.* Malus numquam non stultus.

Quid hic egit inimicus? Esto quod dormierint servi, numquid et Dominus dormiebat? Esto quod oculos servorum sopor clauserit post laborem; numquid et dominantis oculos ulla vicerat lassitudo? Inimice, lucis refuga, vigilasti, laborasti, sed non latuisti: nam, dormientibus servis, Dominus ipse te videt: desertor coeli praevenisti, fecisti, sed non profecisti. Deo perire non potest quod ipse custodit: fraudis auctor, in Dominum non committis, sed in servos, dum facis ut negligentiae illorum quod tuae fraudis est ascribatur. Ille, ille te videt, qui totius et fraudis testis est et laboris. Manent ergo laboris sui fructus benefacientem, manent et nequitiae suae poenae fraudantem; illi triticum ad horreum coeleste portabunt, tu tibi zizaniorum tuorum portabis fasciculos ad gehennam. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania.* Ut quid? Ut periret dominica messis, et hoc ad lucrum quid pertinebat inimici, nisi quod invidiae spiritus hominum damnum suum computat lucrum, et quod perierit hominibus, hoc se aestimat acquisivisse? Sed diabolus hoc ideo, ut diximus, tenebris celantibus est molitus, ut adulteratae messis noxa redundaret ad servos, et hinc poenam sumerent, unde speraverant palmam. Denique vigilantes servi prae timore, ista cur evenerint expavescunt: hoc metuentes, ne zizaniorum germina ad illorum redirent offensam, quorum conscientia praeter jactum boni seminis nil habebat. Hinc est quod auditum sui domini praevenerunt, ne securi de innocentia, reatum de silentio sustinerent: cum vocatur innocens ad reatum, dum purgari aestuat, urget et stimulat cognitorem. *Cum autem crevisset herba et fructum fecisset, tunc,* inquit, *apparuerunt et zizania.* Quod latet in herba, manifestatur in spica; et quod celatur in germine, aperitur in fructu: sic quos credentes putamus pares, fide

dispares invenimus, sic judicii prodit messis quod Ecclesiae germen occultat. Juxta illud dictum Dominicum: Ex fructibus eorum cognoscetis eos **(Matth. VII)**. Flores multi, multitudinem fructuum pollicentur, sed exanimati ventorum flabris, ad fructum paucissimi perseverant: sic credentes in Christo multi Ecclesiae videntur in pace; ubi autem persecutionis procella perflaverit, pauci martyrii reperiuntur in fructu. Sed Euphemia sancta plus solvit in fructu quam promisit in flore; quae, manente virginitatis flore, copiosum martyrii pervenit ad fructum. *Accesserunt,* inquit, *servi patrisfamilias, dicentes ei*. Accesserunt, fratres, mente non corpore; non loco, sed fide; dixerunt non clamore vocis, sed cordis tacito cum dolore: *Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo?* Seminasti, non seminavimus: nos quod perfecte facimus, tibi semper nostro assignamur auctori, et tu in iis quae nobis facienda praecipis, ipse operator assistis. Ergo si nos operis tui facis esse pro tua dignatione consortes, non nobis solis quod zizania nascuntur ascribas. Domine, aut tecum nos munit innocentia, aut nobiscum te reatus attingit; nos nostro operi non potuimus invidere, magnis sudoribus offensam non potuimus comparare; tu quod vis, unde vis, quando vis, habes; nos praeter tuam gratiam nil habemus, per quam stamus, *vivimus, movemur et sumus* **(Act. XVII)**, et sine qua jacemus, deficimus et perimus. Ergo nos haec nobis sic laboravimus, ut perirent? Sed quis hoc fecerit, qui solus non dormis, nobis dormientibus, tu vidisti; et si tu vidisti, juste Judex (factum quis scit? ille qui vigilat, non ille qui dormit **(Ps. CXXVI)** ergo tu prode eum, ut nos quos sic anxios conspicis, facias sic securos. *Ait dominus, Inimicus homo hoc fecit.* Inimicus homo hoc fecit; et tu quare hoc cum

videres, Domine, permisisti? Quare? Quia timere fraudes non potest, cui nil potest deperire; et quia plus est mixta discernere quam prohibere mixturam, majus est reparare perdita quam illaesa servare; simul quia oportet zizania esse, ut qui probati sunt manifesti fiant **(I Cor. XI)**. *Servi autem dixerunt ei, Vis imus et colligimus zizania?* Sic devoti servi indefessum promittunt laborem, nec patiuntur Dominicae messis videre vel temporaliter feditatem; sed Dominus, quem tempora non fatigant, et quando vult potest abolere suae messis injuriam, vetat dicendo: *Non.* Et quare prohibuerit mox revelat. *Ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum.* Sic imperiti erant cultores, sic operis nescii, sic discretionis scientiam non habentes, ut evellentes zizania, eradicarent et triticum? Ubi sunt prophetae per Dei spiritum prophetantes? Ubi Petrus cui Pater revelat **(Matth. XVI)**? Ubi Paulus in quo operatur **(Gal. II)** et loquitur **(II Cor. XIII)** Christus? Ubi omnes sancti, plane sancti, sed servi, tantum scientes, quantum singulis scientiarum largitor indulsit? Sed dicis, Hoc occultum nil erat, nil erat ibi occultum, quando aliud videbatur in specie, aliud habebatur in flore; et quod hodie erat zizania, cras in triticum vertebatur: sic hodie habetur haereticus, qui crastina fit fidelis; et qui ad praesens peccator cernitur, ad futurum justus assistit. Hinc est etiam quod auctor utraque referebat ad messem, id est, usque ad judicium divinae patientiae suae et nostrae poenitentiae tempus, ut qui de se malo commutarit ad bonum, Dominicum deputetur in triticum, coelestibus horreis aggregandus; qui se de fideli fecerit infidelem, gehennae deputetur incendio. Et quid plura? Si zizaniis non Dei patientia subveniret, nec Matthaeum de Publicano evangelistam, nec Paulum de persecutore apostolum Ecclesia possideret. Denique Ananias

eradicare triticum tunc quaerebat, quando ad Saulum missus, de Paulo talia querebatur: Domine, quanta mala fecit sanctis tuis **(Act. IX)**! hoc est, eradica zizania; quid ad lupum ovis? quid ad contumacem devotus? quid ad persecutorem talis praedicator missus? Sed cum Ananias videret Saulum, Paulum Dominus tunc videbat; cum Ananias persecutorem diceret, tunc Dominus praedicatorem sciebat; et cum ille eum zizania judicaret inferni, Christus eum vas electionis, triticum in coelesti horreo jam ponebat. *Vade,* inquit, *quia vas electionis est mihi* .

SERMO XCVIII. *De parabola grani sinapis.*

Audistis hodie, fratres, quemadmodum grano sinapis tota regni coelestis comparata est magnitudo. Et quid est quod potestatem tantam, sic parva, sic minima, immo minimorum minima similitudo concludit? Sic enim ait Dominus: *Cui simile est regnum Dei? et cui simile aestimabo illud* **(Luc. XIII)**? Cum dicit: *Cui est simile,* quasi quaerentis indicat et producit affectum. Et ille solus Verbum, scientiae fons, dicendi flumen, qui omnium corda rigat, sensus aperit, ingenium dilatat, in invenienda similitudine nunc laborat? Sed quid invenerit audiamus. *Simile est,* inquit, *regnum coelorum grano sinapis.* Quaerens in coelo et in terra, nil invenit nisi granum sinapis, in quo potentiam totam supernae dominationis includat; et illud regnum singularitate potens, aeternitate felix, divinitate fulgens, diffusum toto coelo, tota terra dilatatum, in grani sinapis coarctat et concludit angustias? *Simile est regnum coelorum grano sinapis.* Spes

ista est credentium tota? Exspectatio ista est fidelium summa? Ista est felicitas virginum longis continentiae laboribus comparata? Ista est gloria martyrum totius effusione sanguinis conquisita? Hoc est *quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit* **(I Cor. II)**? hoc est quod ineffabili sacramento diligentibus Deum promittit Apostolus esse praeparatum? Fratres, non facile Dominicis moveamur in dictis; nam si *infirmum Dei, fortius est hominibus; et stultum Dei sapientius est hominibus* **(I Cor. I)**, hoc minimum Dei tota magnitudine mundi magnificentius invenitur; si modo hoc granum sinapis nos sic nostris seminemus in mentibus, ut intelligentiae magnam nobis in arborem crescat, et sensus altitudine tota levetur ad coelum, ac totos scientiarum diffundatur in ramos atque ita ora nostra ferventia vivido fructus sui sapore succendat, et ita igne seminis sui toto nobis ardeat, et flammetur in pectore, atque nostrae ignorantiae totum nobis auferat sua degustatione fastidium. *Simile est regnum coelorum grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam, et volucres coeli requieverunt in ramis ejus*. Grani sinapis, sicut dicit, instar est regnum Dei, quod de supernis affertur verbo, suscipitur auditu, fide seritur, credulitate radicatur, spe crescit, confessione diffunditur, virtute tenditur, et dilatatur in ramos, ad quos vocat aves coeli, id est, spirituales sensus, atque in ipsis eas quieta suscipit mansione. Veniat haereticus, veniat, quia redeuntibus Ecclesiae semper patescit ingressus; veniat, audiat, et pietati Dominicae jam desinat oblatrare: Si coelestis regni majestas omnis ad grani sinapis similitudinem venit, quid quaeritur quod Deus ad hominem, Dominus servi descendit in formam? Sic enim venit, haeretice, ut tibi totum per fidem cresceret, cui jam totum defecerat per

naturam. *Simile est regnum coelorum grano sinapis.* Sed sinapis revertamur ad granum: sic tota regni summa manet, et consistit in regno coelorum. Christus est regnum coelorum, qui, velut granum sinapis, in hortum virginei corporis missus, orbe toto crucis in arborem crevit, ac tantum dedit fructus sui saporem, cum teritur passione, ut quidquid est vitale suo saporaret et condiret attactu. Nam sicut in integritate grani sinapis virtus habetur occulta, apparet vero virtus ejus vehementissime si teratur; ita Christus corpore teri voluit, qui suam noluit latere virtutem. Et nos, fratres, teramus istud granum sinapis, ut ejus vim in hac similitudine sentiamus. Christus rex, quia tota ipse est origo regnandi; Christus regnum, quia in ipso est regni sui tota majestas; Christus homo, quia totus homo reparatur in Christo; Christus granum sinapis, unde magnitudo tota Dei, tota hominis exiguitate minoratur. Et quid plura? Omnia ipse factus est, ut in se repararet omnes; Christus homo accepit granum sinapis, hoc est, regnum Dei accepit homo Christus, quod habuit semper Deus Christus; misit in hortum suum, hoc est, in Ecclesiam sponsam. Hujus horti saepe meminit in Canticis Canticorum, dicendo: *Hortus clausus* **(Cant. IV)**. Ecclesia hortus est Evangelii vomere orbe toto diffusus cultura, clausus stimulis disciplinae, ab omni pessimo gramine apostolico labore purgatus, fidelium plantariis, liliis virginum, rosis martyrum, confessorum viriditate amoenus, fragrans floribus sempiternis. Hoc itaque granum sinapis in hortum suum misit Christus, id est, promissione regni sui, quod radicatum est in patriarchis, natum est in prophetis, crevit in apostolis, in Ecclesia fecit arborem magnam, multiplices dedit in donationibus ramos, quos enumerat Apostolus, dicendo: *Alii datus est sermo sapientiae, alii verbum scientiae, alii cura*

sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum **(I Cor. XII)**. Audistis, fratres, istud granum sinapis in arborem quam prorupit, audistis quas fundavit radices, audistis quales quantosque se jam diffuderit et secaverit in ramos, in quibus coeli, non aeris, aves, in pennis sapientiae et prudentiae volatu, fidei securitate requiescant. Et tu audi, si vis terrenas bestias non timere, si vis evitare aves rapaces, voraces vultures, hoc est, aves aereas, quae sunt omnes nequitiae spirituales; elevare a terra, terrena deserere: sume alas columbae propheticae deargentatas **(Psal. LXVII)**, sume pennas divini Solis fulgore radiatas, evola in specie auri, ut in tantis et talibus ramis jam nullis laqueis attentanda requiescas semper, et de volatu tali valida; et de tanta mansione secura. De similitudine sequenti, sequenti verbo, Domino docente, declarabimus.

SERMO XCIX. *De parabola fermenti.*

Bene cucurrit hodiernae series lectionis, ut evangelica mulier mater nostra acciperet a Domino fermentum, per quod nobis hodie hoc templum tantam sanctitatis exigeretur et surgeret in massam. Sic enim coepit Dominus: *Cui simile aestimabo regnum Dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae mensuris tribus, donec fermentatum est totum* **(Luc. XIII)**. Bonus Dominus, amator suorum Christus, regni sui similitudines iterat, variat comparationes, quas non de occulto sumit, non captat de coelestibus, sed profert de quotidiano usu, de communi conversatione proponit, ut ad

omne genus hominum perveniat, quod est omnibus profuturum, juxta illud prophetae: *Audite haec, omnes gentes, auribus percipite, omnes qui habitatis orbem, quique terrigenae, et filii hominum, simul dives et pauper* **(Ps. XLVIII)**. Si quid de divinitatis occulto, si quid de secreto regali, si quid de penetralibus divitum afferret in medium, hoc nesciret pauper, non caperet mediocritas, notum simplicitas non haberet: nunc vero loquitur nota diviti, usitata pauperi, omnibus vitae ipsius necessitate vernacula, quia homo in Dei vocatione quaeritur, non discernitur in ejus vocatione persona. Sed lectam similitudinem replicemus. *Cui simile,* inquit, *aestimabo regnum Dei?* Sic dicendo appendit animos auditorum, et attonitos reddit stupore toto, quid regno Dei, quid imperto divino valeat comparari: atque illis mente per multa et magna pervagantibus coeli Dominus in hospitio pauperis, in manu panicoctariae mulieris regni sui invenit et format exemplum, dicendo: *Simile est fermento, quoa acceptum mulier abscondit in farinae mensuris tribus, donec fermentatum est totum.* Ante regnum suum grano sinapis comparabat, nunc illud efficit simile fermento. Ante sinapis granum memorat accepisse virum, mulierem nunc asserit accepisse fermentum. Dicit ante exiguum semen virum sevisse in magnae arboris incrementum, mulierem modo fermentum breve ad profectum totius massae abscondisse manifestat. Vere, sicut dixit apostolus Paulus: *Neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in Domino* **(I Cor. XI)**. Ad unum regnum diversum sexum varia similitudo perducit, neque virum separat a muliere vocatio Christiana, quos Deus conjungit, natura sociat, et mira similitudine similes reddit habitus, forma componit, et facit Deus, ut sit homo unus duo, duo unus, alter ipse homo in copula conjugali; ne sit aut

singularitas destituta, aut confusa conjunctio. Sed quare has similitudines regni sui Dominus per virum producit et feminam? Quare majestatem tantam tam vilibus, tam disparibus format exemplis? Fratres, pretiosum latet in hac vilitate mysterium, dicente Apostolo, *Mysterium hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia* **(Ephes. V)**. Comparationibus istis humani generis negotium geritur principale, per virum et mulierem mundi causa saeculis tractata finitur: Adam primus homo, mulier prima Eva, ab arbore scientiae boni et mali **(Gen. III)**, ad evangelici sinapis ardorem deducuntur, ut oculos quos illecebrosa arbor aperiendo clauserat, sinapis arbor grani sui collyrio et acritudine ipsa dum claudit aperiret; ut ora quae venenosae arboris gustus infecerat; salutaris arbor flammeo gustus sui sapore sanaret; et ista arbor igneo pastu suo conscientiam toto conversationis suae ardore succenderet, quam frigidam illa toto jam rigore perfecerat. Neque hic jam vel agit; vel confunditur nuditas, ubi hominem totum tegit venia, fidei facit calere vestitus: sed hoc per granum sinapis, quod acceperat vir, confertur feminae. Quid vero per fernientum quod accepit mulier, conferatur homini, sollicitius perscrutemur. *Simile est,* inquit, *regnum Dei fermento, quod acceptum mulier, abscondit in farinae mensuris tribus.* Res de usu geritur: vir in agro sinapis arborem serit, domi mulier fermentum procurat, et panes praeparat alimoniae, quia virum foris exspectat labor, intus mulierem domestica cura constringit. Hinc est quod Sara sterilis et anus ex ista praeparatione fermenti, et ex tribus mensuris, tres subcinericios panes dominicae hospitalitati offert mystico et apponit obsequio **(Gen. XVIII)**, ut sterilitas mundi tota senectute conclusa, in mensuris tribus, hoc est, in aequalitate Patris, et Filii, et Spiritus sancti, fermentum fidei

collocaret, et Domino suo tres panes poneret confessione Trinitatis; atque pro munere hoc totam Christiani germinis fecundaret ad prolem. Sed ad proposita redeamus. Mulier accepit a Deo fermentum fidei, quae acceperat a diabolo perfidiae fermentum; abscondit in mensuris tribus, hoc est, in tribus hominum temporibus, quod est ab Adam usque ad Noe, a Noe usque ad Moysen, a Moyse usque ad Christum; ut mulier quae corruperat fermento mortis in Adam totam massam generis humani, fermento resurrectionis totam carnis nostrae massam redintegraret in Christo; ut mulier quae confecerat panem gemitus et sudoris, panem vitae coqueret et salutis; et esset omnium viventium mater vera per Christum, quae erat in Adam mater omnium mortuorum. Ob hoc namque Christus nasci voluit, ut sicut per Evam venit ad omnes mors, ita per Mariam rediret omnibus vita. Quae Maria hujus fermenti implet typum, similitudinem praefert, consignat figuram, dum de supernis suscipit fermentum Verbi, et humanam carnem in alvo Virginis, immo in alvo Virginis coelestem totam conspersit in massam. Sed quid allegorici sensus in hac similitudine maneat, jam prodamus. Mulier quae accepit fermentum, Ecclesia est: fermentum quod accepit, coelestis doctrinae est sacramentum: mensurae tres in quibus perhibetur abscondisse fermentum, Lex, Prophetae, Evangelia, ubi divinus sensus mystico absconditur et celatur in verbo, ut fidelem non lateat, lateat infidelem. Quod autem dixit: *Donec fermentatum est totum;* illud est quod Apostolus dicit: Ex parte scimus, et ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, cessabunt quae ex parte sunt **(I Cor. XIII)**. In conspersione scientia nunc divina est, aspergit sensus, levat corda, incrementat ingenia, et doctrinarum more

ad sapientiae coelestis dilatat, suscitat, diffundit augmentum, fermentatur totum. Quando? Adveniente Christo.

SERMO C. *De Syrophoenissa, sive Chananea.*

Hodie Beatus Marcus, cum Syrophoenissae mulieris commendat prudentiam, fidem refert, credulitatis extollit ardorem, sollicitis auditoribus non parvam generat quaestionem, dicendo: *Et inde surgens Dominus abiit in partes Tyri et Sidonis, et ingressus domum, neminem scire voluit, et non potuit latere* **(Marc. VII)**. Voluit et non potuit: velle, et non posse, non est divinae majestatis, est infirmitatis humanae; scriptum est enim: *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit in coelo et in terra, in mari et in omnibus abyssis* **(Psalm. CXXXIV)**. Et Apostolus: *Voluntati ejus quis resistit* **(Rom. XCV)**? Succumbit necessitati quae non libera et absoluta voluntas. Leprosus dicit ad Dominum: *Si vis, potes me mundare* **(Matth. VIII)**; et evangelista dicit: *Voluit, et non potuit.* Quid ait beatus Marcus? Numquid extollenda ita est mulieris fides, ut inclinetur Domini possibilitas et voluntas? Aut est tanta sagacitas fidei, ut nolente Deo divinum valeat investigare secretum? Tale mihi videtur et illud esse, cum Dominus Hemorrhoissae fidem in suae virtutis vult prodere, ac probare documento, interrogando: *Quis me tetigit? Cui discipuli dicunt: Turbae te comprimunt, et dicis, Quis me tetigit* **(Marc. V)**? Discipulis videbatur quod omnes tangerent Dominum solo corpore comprimentes, et tali carnali incessu omnes similiter jungerentur: similiter ille, qui aliter senserat,

et aliter inquirebat, pervenisse mulierem ad majestatem suam, ad suam penetrasse virtutem, mente, non corpore, non communi tactu, sed fide, istam sciebat. Unde clamat non homo, sed Deus; non caro, sed spiritus: *Quis me tetigit?* ut eum proderet virtus operis, quem tunc humanitas occultabat. Sed quid sit *voluit,* et quid sit *non potuit,* evidentius inquiramus. Promissionis suae memor Christus, Israelitici populi primum venerat ad salutem, ut quod Abrahae promiserat **(Gen. XXII)**, et semini ejus David **(Ps. CXXXI)**, ejusque posteris, fidele redderet persolutum: sed quia indignos se sua perfidia praestiterunt, obtinuit, rapuit, traxit fides gentium, quod infidelitas sprevit et perdidit Judaeorum. Audi ipsum dicentem: *Non sum missus nisi ad oves perditas domus Israel* **(Matth. XV)**. Sed oves luporum contagione jam rabidae, et ipsis bestiis propria feritate saeviores, laniare et violare suum semper voluere pastorem: atque ideo velle suum Christus implere non poterat, non impossibilitate sua, sed nequitia perditorum, et quod aliis detulerat, aliis conferre cogebatur, dicente ipso: *Regnum coelorum vim patitur, et qui vim faciunt, diripiunt illud* **(Matth. XI, 6)**. Vim fecit fides gentium, ut raperet haereditatem Patris, ipsam haereditatem totam diriperet filiorum, sicut evidentius praesenti lectione monstratur. *Mulier enim statim ut audivit de eo, cujus habebat filia spiritum immundum, intravit, et procidit ante pedes ejus. Erat autem gentilis Syrophoenissa genere. Et rogabat eum ut daemonium ejiceret de filia ejus. Qui dixit illi: Sine prius satiari filios; non enim est bonum tollere panem filiorum, et mittere canibus.* Non dixit, non est bonum mittere canibus; sed, Non est bonum tollere filiis, et mittere canibus: quia dare panem canibus, etsi humanitatis non est, humanae tamen est

rationis. Canis dormientibus dominis nocte et custos et pervigil prodit extraneum, turbat furem, occurrit latroni, ut curam relevet et sollicitudinem servulorum. Verumtamen quomodo tulit panem filiis, quibus toties et taliter obtulit, tribuit, ingessit? Sed illi oblatum conculcare ad scelus, non ad vitam sumere sunt conati: et tamen comminutum et conculcatum a filiis, canis tota fide, toto desiderio lambere festinavit. Hinc est quod sic respondit: *Utique Domine, nam et catelli sub mensa comedunt de micis puerorum.* Merito quae se canem confessa est, in hominem commutatur, et juste convertuntur in canes qui se filios esse noluerunt; merito adoptatur in filiam, levatur, honoratur ad mensam, quae se sub mensa laudabili et provida humilitate dejecit; juste toto nunc epulatur micas ex pane, quae suis meritis se intellexit, et confessa est vix mereri. Et quid plura? Hinc est quod, propter justitiam suam, Dominus, nec Judaeis dare potuit, nec gentibus denegare .

SERMO CI. *De morte contemnenda a fidelibus, et quare illam permiserit Deus.* In illud Lucae: *Nolite timere eos qui occidunt corpus,* etc.

Audistis, fratres, quemadmodum milites suos Christus regia exhortatione compellat, ut despectu mortis interfectores corporis non pavescant. Denique eos in amicorum jura transcribit, qui studio triumphi, qui amore libertatis, sanguinem cum gaudio et sine trepidatione fuderint; sic enim

ait: *Vobis autem dico amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post haec non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Vobis autem dico amicis meis, Ne terreamini* **(Luc. XII)**: quia libertatem probat virtus, metus indicat servitutem; nam liber ad gloriam, servus natus est ad timorem; merito ergo ad Dei amicitias sublimatur, qui propter Deum humanas despicit mortes, nescit timores. Si amicos morum facit imitatio, morum similitudo conjungit, convenienter eos amicos vocat Christus, quos imitatione sua mundi jacula, et ipsam mortis formidinem conspicit et praevidet calcaturos. *Vobis autem dico.* Id est, non omnibus, sed amicis. *Vobis autem dico.* Quos mors absolvit ista, non finit. *Vobis dico.* Quos corporis resolutio promovet ad melius, non transducit ad poenam. *Vobis dico.* Quibus morte vita inchoatur, non finitur. *Vobis dico,* Quorum mors pretiosa fit non sui qualitate, sed causa, dum vitae magis lucra invenit quam vitae perdat usuram. Sed audiamus quid dicat amicis suis. *Ne terreamini ab his qui occidunt corpus.* Audiant qui de bono mortis veterum vetusta volumina detriverunt, nihil tamen inde capere virtutis, aut consolationis aliquid invenire valuerunt. Quia etsi totis eloquentiae viribus ad tolerantiam mortis armarunt animos, siccarunt lacrymas, suspiria sustulerunt, negaverunt gemitus, incluserunt dolores, nihil tamen aut de spe certa, aut de perpetua vita, aut de vera suis lectoribus salute conquisierunt. Quis homini, quis sapienti dicat? Mori naturae est, necesse est deperire. Nobis vixerunt veteres, vivimus nos futuris, nemo sibi; quod non potest tolli velle virtutis est: suscipe voluntarius ad quod urgeris invitus; mors antequam veniat non est; cum autem venerit, venisse

nescitur. Nec ergo amisisse te doleas quod cum amiseris non dolebis. Sed haec talia cum dixerint, dicunt totum de sententia, non de vita. Quia unde, et quando, et quomodo tibi, et per quem mors venerit, nescierunt: nobis autem auctor vitae prodidit mortis auctorem; Deus namque vitam fecit, diabolus machinatus est in vitam, divino eloquio sic prodente: *Deus mortem non fecit* **(Sap. I)**, *invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum* **(Sap. II)**. Sed dicis, Quare Deus opere diaboli opus suum passus est deperire? O homo, si interrogata scire velles, vacares paululum, dares animum, aperires aures, ut negotium principale arbiter ipse tu tam curiosus agnosceres. Sed tu occupatus aliis semper, tibi numquam, quare nescias rerum causas, negotia tota saeculorum, judiciorum profundum, et impenetrabile secretum, deses et otiosus accusas. Nonne ut apices litterarum, ut elementa cognosceres, addictus magistro, scholis affixus, totus patiens laboris et poenae, nec domum noveras, nec parentes? Quam utile tibi est ad quod tibi magister addicitur, ingeritur schola, et tibi poenis tuis, labore suo doctor supplicat, ut ista velis scire, ut talia et tanta digneris audire. Probant hoc apostoli, et maxime Paulus, qui vapulando docuit, non caedendo, ut eximius magister quot sunt homini mores, tot ferret et exciperet passiones. Et nos ea in puncto temporis rerum principia, causas saeculi discamus, quia jubemur; et quomodo nos jubemur? et tu audis non quomodo debes; et nos ista servitus, necessitas talis excusat; te libertas tanta, voluntas talis, indubitanter accusat: quod dicimus, officii nostri est; quod minus dicimus, est fastidii tui. Quaeris, homo, cur non mortem Deus mox cum ipso exstinxit auctore, et lethale virus sua providentia tunc non providit, ne ad totius orbis, et praecipue ad suae imaginis perniciem perveniret? Coelum quod tu vides, homo, firmatum aere toto

portat aquas multas, nec portatur ab aliquo ipsum, quia sola illud appendit jussio, sola sustinet vis praecepti, divino eloquio sic prodente: *Qui extendit coelum sicut pellem, qui tegit in aguis superiora ejus* **(Psal. CIII)** Terra quae tanto calcatur pondere, atque onere montium, ac mole solidatur, supernatat liquido fundamento, dicente propheta: Qui fundavit terram super aquas **(Psal. CXXXV)**, ut quod stat, mandati sit, non naturae. *Ipse,* inquid, *dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt* **(Psal. CXLVIII)**, ut quod stat, sit divini operis, non rationis humanae. Mare quod tanto commotionis suae vertice fertur, et elevatur ad nubes, frenant tenues arenae, ut videamus potestatem tantam non pulveri cedere, sed praecepto. Omnia quae in eis sunt, moventur ac vivunt solo jussu facta; iterum sola jussione solvenda confirmat propheta, cum dicit: *Initio tu, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt coeli; ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes sicut vestimentum veterascent; et velut opertorium mutabis eos, et mutabuntur* **(Psal. CX)**. Quomodo? Ut tempori vetustas, non Creatori pereat creatura. Sed tu jam nos, quicumque quaeris, evagatos esse dicis: quia cum tu quaeris quare Deus mortem in destructionem sui plasmatis permiserit permanere, nos coelum, terram, mare ex nihilo facta, et solvenda iterum ex nihilo, longo sermone descripsimus, tibi magis ac magis disquirendi materiam conquisivimus. Dicis: Ego quaesivi cur homo pereat, tu et ipsa elementa peritura firmasti, ut de generalitate pereundi solatium, non quietem de ratione, fessis mortalium sensibus provideres; quasi non doloris sit perire coelum, solvi terram, et totam rerum faciem jure mortalitatis aboleri. Dicis, rogo, quid pulchrius coelo? quid splendidius sole? quid luna gratius? quid ornatius stellis? quid salubrius terra? quid utilius

mari? aut quae in istis vetustas? quae sicut nata vel facta sunt perseverant; quod utique gratius esset ista stare, quam perdere. Homo, forsitan esset jucundius, sed non utilius: nam istis stantibus tu nutasti; istis lucentibus caecatus es, ne videres; coeli claritas stupefecit sensus tuos, oculos tuos sol splendore coecavit: nam decore deceptus horum, opificem tu negasti; istos rectores mundi, istos confessus es deos, quos tuae Deus verus subjecerat servituti; necesse est ergo solvi cuncta, novari omnia, ut vel tunc facta credas, cum videris esse reparata. Nec nos aestimes evagatos, quos in argumentum tuae intelligentiae totam percurrisse conspicis creaturam. Homo, quando te auctor tuus fecit ex pulvere, non vidisti; nam si te vidisses factum, numquam te moriturum sic deflevisses. Vidisti te perfectum, vidisti te viventem, vidisti te decorum, auctori tuo te similem jam vidisti: unde esses, qualis esses, quia nec nascentem, nec morientem videras, nesciebas? Hinc est quod naturae dedisti totum, tibi te, Deo nihil: propterea Deus per naturam redegit te, permisit ex nihilo in pulverem revocari; ut quid fueris sic videas, et resurrecturus agas gratias, qui factus, qui creatus ingratissimus exstitisti. Non timeamus ergo, fratres, sicut dixit Dominus, eos qui occidunt corpus, quia istam vitam non perimunt, sed destruunt, dum de temporali faciunt sempiternam. Quid plura, fratres? permisit tunc mori, qui poterat suscitare; qui vivificare sufficit, permisit occidi; cui est honor et gloria in saecula saeculorum, Amen.

SERMO CII. *De Centurione.*

Christus in corpore nostro manens, quod omnes non suscitavit mortuos, omnes non sanavit aegrotos, credamus hoc non potestati defuisse, sed tempori. Tunc orbem totum toto virtutis suae fulgore radiasset, et sustulisset tempus fidei, et nihil secundi adventus sui reservasset ad gloriam. Nec vero sic virtutum suarum temperavit insignia, ut et divinitatis suae manifestaret indicium, et credendi documentum plenissimum largiretur, et excusationem callidae infidelitatis auferret, sicut hodie centurio cujus evangelista Lucas meminit, fide sua providentiaque monstravit. *Centurionis,* ait, *cujusdam servus male habens moriebatur, qui illi pretiosus erat.* Centurio hic Romanus erat; sed plus erat hic ipse fructu centesimo Christianus. Et Deo magis militabat iste quam saeculo; et in humano bello fortis, fortior in divino, pacis custodia permanebat. *Cujus servus male habens moriebatur, qui illi pretiosus erat.* Servus erat, qui pretio taxabatur. Quaeramus ergo quis est iste servus qui illi erat pretiosus. Si dominatur anima, corpus servit; et homini nil corpore pretiosius. Hic servus centurionis istius pretiosus infirmabatur ad mortem; ergo centurio rogabat ut Christus solus mortali corpori largiendo vitam perpetem subveniret. *Cum audisset,* inquit, *de Jesu, misit ad eum seniores Judaeorum.* Gentilis Judaeos ad Christum mittit; et in lege positis, qui sine lege erat, legis demonstrat auctorem. Nemo ergo miretur si gentilis, hoc est Christianus, aut vocat, aut ducit, aut perducit ad Christum. *Misit ad eum seniores Judaeorum, rogans eum ut veniret, et salvaret servum ejus. At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum sollicite dicentes: Dignus est ut hoc illi praestes, diligit enim gentem nostram, et synagogam ipse aedificavit nobis.* Judaei rogant pro gentili, qui pro se non rogant; et agunt satis pro salute alieni servi, qui

pro salute suorum nihil agunt filiorum. Aiunt: *Dignus est ut hoc illi praestes.* Si dignus est qui audit, credit, mittit ad Christum: ad Christum qui venit, videt, et non credit, quam probatur indignus? *Diligit enim gentem nostram.* Ille diligit gentem vestram, quam sic Christo supplicem facit; sed vos odistis eam, quam sic Christo redditis contumacem. Aut quomodo Christianus non diligit gentem vestram, qui dum Christum fatetur ex gente vestra, quidquid gentis vestrae est coelestem tollit et extollit ad gloriam? *Diligit enim gentem nostram, et synagogam ipse aedificavit nobis.* Audistis quia semper diruta est synagoga, et jacet jugiter in caementis, nec coelestem surgit in fabricam, nisi eam in Ecclesiae culmen Christianus fabricator instruxerit. *Jesus,* inquit, *ibat cum illis.* Sed illi non ibant cum Jesu, cum quo mente non ibant; nec cum illo erant, qui sejuncti corde, corpore videbantur adjuncti. *Et cum jam non longe esset.* A quo? A gentili. Quantum Judaei se sejungebant a Christo, Christus tamen gentibus jungebatur. *Et cum longe jam non esset, misit ad eum centurio amicos.* Qui ante miserat Judaeos, nunc amicos mittit: ut Judaeos, sic dicendo indicet inimicos, probante hoc Apostolo cum dicit: *Inimici propter vos* **(Rom. XI)**. Judaei dum credidisse gentes invident, quidquid erat et legis et gratiae perdiderunt. *Misit ad eum amicos.* Audi ad apostolos Dominum dicentem: *Jam non dicam vos servos, sed amicos* **(Joan. XV)**. Sicut fides servos promovet in amicos, ita perfidia filios in poenalem redigit servitutem. *Misit ad eum amicos, dicens: Domine, noli vexari.* Quare? *Quia non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Videtis quia Christus ducebat magis Judaeos quam adduceretur a Judaeis, ut audirent esse penes centurionem Divinitatis reverentiam, penes gentilem legis cultum, penes militem stipendium

gratiae, penes Romanum fidei doctrinam, in frigore pagano Christianum calorem, in terreno pectore coeleste secretum, et notitiam totam dominationis supernae in tota saeculi servitute. *Domine, noli te vexare.* Hoc est dicere, Deus, quid te vexas humano in corpore? quid te conficis labore terreno? et viae longitudine te fatigas? quid peregrinaris locis, qui es ubique totus? atque intra te totam tenes et possides creaturam? *Domine, noli te vexare, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Fratres, quod est tectum quod hominem aut dignum facit, aut reddit indignum, quo divinum invitet, aut repellat accessum? Fratres, hoc tectum corpus est quod tegit animam, quod operit sensum spiritus, quod cordis domicilium velat, quod libertatem mentis a coelesti visione secludit. Sub hoc ergo tecto centurio indignum ducit intrare Christum, hoc est, in corpus humanum divinam succedere majestatem. *Non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Sed Deus, qui quod humanum est, cum vult, facit esse divinum, et quod nostrae carnis est, cum dignatur, suum commutat in spiritum, nec habitare carnem, nec tectum nostri corporis dedignatur intrare. *Propter quod,* inquit, *et meipsum indignum arbitratus sum venire ad te.* Hoc est utrumque devoti, quia et ad se Deum venire indignum ducit, et se accedere ad eum scit esse non dignum. Quis intrat ad judicem non vocatus? quis non jussus ingreditur ad regem? quanto magis ad Deum non venit quis non vocatus. *Quos vocavit,* inquit, *eos et justificavit* **(Rom. VIII)**. Centurio ergo non refugit adventum Domini, Christi praesentiam non recusat, sed agit ut vocantis sit gratia, non sit temeritas praesumentis. Nam Deus quid possit, humano suggerit et informat exemplo dicendo: *Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; et dico huic Vade, et vadit; et alii, Veni, et venit; et*

servo meo, Fac hoc, et facit. Hoc est, si ego, qui sum sub potestate constitutus, imperio verbi solo facio mihi parere subjectos, quomodo tu qui nulli subjaces, et cujus omnia subjacent potestati, verbo non potes jubente curare? sanitatem mittere? mandare virtutes? Aut verbo reficere non potes, quod verbo fecisti? *Dixit,* inquit, *et facta sunt; mandavit, et creata sunt* **(Psal. CXLVIII)**. Aut aliquid ex aliquo reparare non sufficis, cuncta ex nihilo qui parasti? *Dic ergo verbo, et sanabitur puer meus.* Implevit illud quod propheta de Deo cecinit: *Misit verbum suum, et sanavit eos; et eripuit eos de corruptela eorum* **(Psal. CIV)**. Fratres, centurio iste, dicendo: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum,* Christiani populi gerit figuram, qui Christi praesentiam corporalem se judicat non mereri, sed solo verbo, nuntio, auditu fidei tantum, totas Domini audit, credit, respicit in sua sanitate virtutes. Nam quod dicit: *Dico huic, Vade, et vadit; et alii, Veni, et venit; et servo meo, Fac hoc, et facit;* Judaeorum repulsam, vocationem gentium, Christiani populi obedientiam sic demonstrat. *Dico huic,* hoc est, Judaeo, qui non credidit, *Vade, et vadit; et alii,* hoc est, Gentili, quia credidit, *Veni, et venit; et servo meo,* hoc est, Christiano, *Fac hoc, et facit.* Oremus, fratres, ut mereamur Christiani non nomine tantum esse, sed fide; et ut quae jubentur, non audiamus tantum, sed faciamus audita. Quia sicut devoti servi est fecisse jussa, ita jussa contumacis est non fecisse. *Dic ergo verbo, et sanabitur puer meus. Quo audito,* inquit, *Jesus miratus est.* Creator mirabilium miratur; aurium conditor, quasi qui non audita nesciat, sic stupet audita: sed dum gentilem sic credidisse miratur, incredulitatem corripit Judaeorum. Denique, *Sequentibus se turbis dicit,* in morte manentes arguens sic Judaeos: *Amen*

dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni. Verum est, fratres: fides sola vivit, et vivet in gentibus; signa et virtutes lassant, et nihil proficiunt in Judaeis.

SERMO CIII. *De filio viduae excitato a mortuis, deque corporum resurrectione.*

Hodie beatus evangelista, quia viduae matris unicum jam funereis vinculis illigatum, lamentabili impositum jam feretro, prosequentibus turbis euntem jam carceris ad sepulcrum, per Christum vitae redditum nuntiavit **(Luc. VII)**, omnium concussit corda, movit mentes, stupefecit auditum. Sed hoc gentes mirentur, Judaei supeant, mundus pavescat: nos autem, qui omnes a saeculis mortuos ad unam vocem Christi sepulcris excitandos credimus, cur miramur? *Exsurgent,* inquit Isaias, *mortui, et resurgent qui in monumentis sunt* **(Isai. XXVI, juxta LXX)**. Et Dominus: *Veniet hora quando mortui audient vocem Filii Dei; et qui audierint, vivent* **(Joan. V)**. Ad haec Apostolus: *In momento, in ictu oculi, in novissima tuba; canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti* **(I Cor. XVI)**. Quae est ista tuba, quae inferis infert bellum, sepulcri resolvit moles, intonat mortuis vitam, resurgentibus in lucem perpetem dat triumphum? Quae est? Illa quam superius Dominus dixit: *Mortui audient vocem Filii Dei* **(Joan. V)**. Tuba non quae arctato spiritu per concavum cornu ligni vel aeris tristem bellantibus dat mugitum, sed quae de corde Patris, ore Filii, vitalem simul et inferis et superis dat clamorem. *Et in novissima tuba* **(ICor. XVI)**; tuba quae in principio mundum

vocavit ex nihilo, ipsa in novissimo mundum revocabit ex perdito; et quae initio hominem suscitavit ex limo, ipsa in fine hominem resuscitabit ex pulvere. Fratres, sic credimus, quia tuba divinae vocis chaos divisit, collegit orbem, mundavit elementa, distinxit mundum, suspendit coelum, fundavit terram, mare vinxit, mersit infernos, dedit ordinum vices, jussit rerum continuam servitutem; ac ne vacuus horreret orbis, aptavit habitatores, habitacula sic discrevit: in coelo posuit angelos solo spiritu viventes, in terra constituit vitas varias terrenorum, in aere dedit animas aligeras pervolare, in aquis tam pusilla quam magna fecit, ut viveret animantium multitudo; ac miro modo sic ex disjunctis partibus junxit compagem mundi, ut nec commixtio discreta confunderet, nec discretio rerum scinderet unitatem. Hinc est, quod diei ac noctis copula sic divisa est, ut ex quiete labor, requies ex labore constaret. Hinc sol et luna vicissim mundi circumeunt metas, ut sol geminata luce amplificet claritatem diei, et luna lumine suppari ex toto caeca noctis tempora non relinquat. Hinc stellae suo cursu varios mutant ortus, ut noctibus et signent tempora, et viantibus dent ducatum. Hinc tempora eundo veniunt, esse incipiunt dum desistunt. Hinc semina nascuntur, crescunt, adolescunt, juvenescunt, senescunt, decidunt, moriuntur, et iterum vitalibus sepulta sulcis, resoluta putredine, salutari ex morte in vitam suam redeunt, de corruptione perpetua suscitantur in forma. Et si hoc, fratres, Dei vox, tuba Christi, per dies, per menses, per tempora, per annos vocat, revocat, ducit, reducit, praecipit esse, facit non esse, dat morti, vitae reddit, quare quod in omnibus semper facit, semel facere non possit in nobis? Aut in nobis solis virtus divina lassescit, propter quos solos totum quod praedictum est Dei est operata majestas? Homo, si tibi

omnia sua ex morte reviviscunt, cur tu Deo non reviviscas ex morte? Aut in te solo Dei creatura deperit, propter quem subsistit, agitur, mutatur, innovatur tota quotidie creatura? Fratres, haec dico, non signorum Christi cupiens exinanire virtutes, sed hortor ut unius resurgentis exemplo ad fidem resurrectionis omnium concitemur, et credamus quod crux nostri corporis sit aratrum; fides, semen; sulcus, sepulcrum; resolutio, germen; exspectatio, tempus; ut cum ver Dominici adventus arriserit, corporum nostrorum matura tunc viriditas vitalem resurgat in messem, nescituram jam finem, nescituram canitiem, non passuram fasces, nec flagella sensuram. Quia depositis in morte vetustatis paleis novum gloriosi corporis consurgit in fructum. Si ad unius viduae lacrymas temporales sic motus est Christus, ut occurreret in via, ut ex oculis stillantia dolorum fluenta restingueret, ut recuteret mortem, reduceret hominem, resuscitaret corpus, vitam reduceret, planctum verteret in gaudium, et exsequias lugubres in festivitatem natalitiam commutaret, et feretro datum matri vivum redderet ex morte; quid modo faciet quando inardescet viribus suis ad Ecclesiae suae lacrymas diuturnas, ad sponsae suae sanguineos sudores? Nam per supplicantem Ecclesiam lacrymas fundit juges, per martyres sacrum sanguinem sudat, donec unicum suum, hoc est populum Christianum, quem tot ad mortem ferunt tempora, occurrens Christus de mortali feretro perpetuae vitae reddat in supernae matris gaudium sempiternum. Verum quia nascentis Christi venit tempus, et miraculum coeleste jam radiat paritura virginitas, atque ortum divini regis nobis non stella jam nuntiat, sed ipse solis ascensus, adoraturi occurramus omnes, et muneribus sacris Deum regemque virgineo processisse fateamur ex templo: offeramus munera, quia nascenti regi

semper publica paratur oblatio, offeramus munera, quia indevotus satis est vacuus adorator. Hoc probat magus, qui onustus auro, succensus thure, sacratus myrrha, Christi cunabulis inclinatur **(Matth. II)**. Quale est, si quod fecit magus, non faciat Christianus? Quale est, si ad gaudium nascentis Christi fleat pauper, captivus gemat, hospes lamentetur, ejulet peregrinus? Festa coelestia Judaeus decimis semper honoravit, Christianus quid de se sentit, si vel centesimis non honorat? Fratres, ne quis me hoc dicere existimet declamantis studio, non dolentis affectu. Doleo, certe doleo, quando lego Christi cunabula magos rigasse auro, et video altare corporis Christi Christianos vacuum reliquisse, et in tempore hoc praesertim, quando se pauperum fames vasta, quando se fundit turba lamentabilis captivorum. Non habeo nemo dicat, quando Deus ex eo quod habes, non ex eo quod non habes, quaerit; quando duo aera viduae in acceptum dignanter ascribit. Devoti simus Creatori, ut nobis devota sit creatura. Proximorum nostrorum sustentemus angustias, ut a nostris liberemur angustiis. Repleamus altare Dei, ut nostra horrea repleat fructuum plenitudo. Certe si non damus, quia non accipimus non queramur. Ipse autem Deus noster donet vobis tam praesentia quam futura bona, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est omnis honor et perpetua gloria, una cum Spiritu sancto, nunc et semper, et per omnia saecula saeculorum, Amen.

SERMO CIV. *De divite, cujus ager ferax fuit.*

Quotiens dives iste venit in medium, quem tot saeculis, orbe toto, die omni, clamor divinae vocis accusat, totiens divitiarum fallax fugatur illecebra, totiens cupiditatum furens flamma restinguitur, avaritiae totiens rabies vesana mitigatur. Sic namque hodie coepit Dominus Jesus. *Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit; et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quod non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit, Hoc faciam, destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia quae nata sunt mihi bona mea; et dicam animae meae: Anima, habes bona multa posita in annos multos: requiesce, manduca, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te, quae autem parasti, cujus erunt?* Miserum, quem ubertas sterilem, abundantia anxium, inhumanum copia, divitiae fecere mendicum. Humanus ager inhumanum dominum sustinebat; et quod terra fundebat largiter, concludebat et congregabat anguste; ut esset alienorum custos, qui esse suorum noluit prorogator, ingratus Deo, sibi nequam, hostis pauperum, divitum nota, carcer naturae. *Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se.* Quasi possit extra se quispiam cogitare, sed intra se iste cogitabat, qui in corde suo impietatis consilio recepto nil pietatis sibi, misericordiae nil reliquit. *Cogitabat intra se, dicens*. Digno consiliario se usus, qui mali animi non poterat habere solatium, non poterat habere collegam. *Et cogitabat intra se, dicens*. Mens impia cum pietate certabat, et patiebatur intestinum bellum, qui misericordiae pacem perdiderat et quietem. *Et cogitabat intra se, dicens: Quid faciam?* Interrogantis vox est; et quem putas interrogabat iste? Erat in illo alter, quia ad ejus penetralia jam diabolus possessor insederat; et qui intraverat in cor Judae, mentis ejus

tenebat arcanum. *Quid faciam, quod non habeo?* Audistis quomodo non habet dives? Ecce clamat: *Non habeo.* Verum est, quia non habet semper, qui quaerit semper; et non habet ubi congreget, qui ut congreget sic requirit. Sed audiamus quid ei responderit consiliarius internus. *Destruam horrea mea.* Evidenter apparuit qui latebat, quia a destructione incipit semper inimicus. Agit, agit, ut quae habes destruas, et quae concupieris non reformes. Miser dives, ignarus de praesentibus, disputas stultissime de futuris; quam melius praesentia, ubi est sedes animae, transtulisses! At nunc catenae horreorum tuorum strinxerunt fauces pauperum, vinxerunt hospitum colla, esurientium viscera contriverunt: unde pauperum te praecedunt gemitus et sequuntur, accusant te hospitum luridi vultus, te turba impetit plangens petentium; ut addictus a superno Judice satietatem poenarum capias, qui horreorum tuorum seras, negando caeteris, tibimet conclusisti. Cogitanti intra se diviti merito ille taliter respondit, *qui scit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt* **(Psal. XCIII)**: *Stulte, hac nocte repetunt animam tuam a te; quae autem parasti, cujus erunt?* Bene stulte, quia ibi totum de carne fuerat, nil de corde. Bene stulte, quia migraturae mox animae condita satis longa praeparabat. *Hac nocte a te repetunt animam tuam.* Convenienter hac nocte, quia fugiens misericordiae lucem, avaritiae tenebris se manciparat, dicendo: *Manduca, bibe, epulare.* Quod autem bibentes filii noctis sint, non diei, Apostolus sic declarat. *Et qui inebriantur, nocte ebrii sunt* **(I Thes. V)**; per obscura fertur, assumitur per tenebras, qui vitae subsidium claustris suorum mandavit et condidit horreorum. *Repetunt animam tuam a te.* Quare non dixit: qui dederat, repetit, sed repetunt? Quia sanctorum Deus repetit animas et reducit;

tartarei ministri repetunt et pertrahunt animas impiorum. *Et cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quod non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam; destruam horrea mea et majora faciam, et illuc congregabo omnia quae nata sunt mihi bona mea; et dicam animae meae: Anima, habes multa bona posita in annos multos: manduca, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte repetunt animam tuam; quae autem parasti cujus erunt?* Unde iste dives sic praeventus est, ut magis cogitata perderet quam parata; et impletum est illud prophetae: *Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam; in illa die peribunt omnes cogitationes eorum* **(Psal. CXLV)**. Cogitavit iste quid post se relinqueret, non quid praemitteret ante se: unde juxta Apostolum: *Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum; aestimantes se esse sapientes, stulti facti sunt* **(Rom. I)**. Cui dicitur stulte, et excitatus de somno praesentis vitae, in illa perpetuitate nihil invenit in manibus suis; sicut dixit Psalmista: *Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis* **(Psal. LXXV)**. Vigila ergo, dives, in opere bono, in malo dormi; ut non sit manus tua pauperi vacua, ut tibi plena sit semper. Quia dives quantum largiter profundit, tantum largiter redundat in rebus. Esto ergo dives in misericordia, si semper esse vis dives: et tunc erunt horrea tua majora, tunc plena, si non fuerint largitate vacua, cupiditate inclusa.

SERMO CV. *De muliere quae habebat spiritum infirmitatis.*

Hodie cura Christi, et divinae virtutis dedit mirabile documentum, et diabolicae fraudis nudavit astutiam, et absolvit mulierem longo et obscuro vulnere sauciatam; sicut ait Evangelista: *Erat Jesus docens in synagoga sabbatis, et mulier quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum vidisset Jesus, vocavit illam, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est et glorificabat Deum* **(Luc. XIII)**. Habebat spiritum infirmitatis, et erat inclinata: patebat vulnus, sed auctor vulneris non patebat; languorem videbant cuncti, sed languoris materiam non videbant. Erat in aperto poena, sed in ipsa poena carnifex latebat inclusus; corpus aspiciebatur incurvum, sed non aspiciebatur incurvi corporis pondus; in medio civium portabat mulier hostem suum, sed hostem cives ut propellerent non videbant. Ars nequissimi spiritus corporis necessitas credebatur, ut praedo callidus teneret captivam dolo, quam tenere viribus non valebat. Diabolus nihil esset, si essent sollicitiores homines et cautiores. Aut quid in homine umquam praevaluit ille virtute, nisi arte, mendacio, insidiis, fraude, dolo, nequitia, vitiorum ministerio, furore criminum? Ille voluntates hominum semper explorat, et bonas quidem voluntates refugit; malis autem voluntatibus obsecundat, ut sit minister scelerum, criminum leno, parasitus ipse vitiorum. Et quia potestate non potest, dominatur turpissimis mentibus turpissima servitute. Sic mendacio decepit Evam **(Gen. III)**, sic cupiditate laqueavit Judam **(Marc. XIV)**, sic Judaeos caecavit invidia **(Marc. XV)**, sic gentes idolorum caligavit errore, sic confudit populos pompa rerum, sic parvulos vanitate ne sana saperent occupavit. Denique quid circa praesentem mulierem molitus

sit audiamus. *Et ecce,* inquit, *mulier, quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.* Videtis quia haec mulier depressa nequissimi spiritus onere suspirabat, qui semper oneribus peccatorum deprimit homines, et inclinat ad terram, ne coelum videant, ne superna sapiant, ne Deum aspectent, ne ad libertatem suam per suum revertantur auctorem; sed inclinato capite, defixis oculis, prono vultu, captivi sub jugo semper hostis teneantur antiqui. Sic premebatur publicanus ille, qui oculos suos ad coelum tollere non valebat, sed percutiebat peccati conscium pectus; et quia negandi locus non erat, locum misericordiae perquirebat, dicendo: *Deus, propitius esto mihi peccatori* **(Luc. XVIII)**. Hoc sustinens propheta beatissimus sic canebat: *Iniquitates meae superposuerunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me* **(Ps. XXXVII)**. Et ut sui operis aperiret auctorem, alibi sic profatur: *Verticem capilli perambulantium in delictis suis* **(Psalm. LXV)**. Quia qui non resistunt delictis, sed perambulant in eis, eorum diabolus et equitat, et percurrit in verticem; ut qui ad mala suo vadunt studio, ad pejora diaboli ducantur impulsu, Apostolo dicente: *Tamquam euntes ducebamini* **(I Cor. XII)**. Sed quid in hac historia spiritualis intelligentiae maneat perscrutemur. *Et ecce mulier quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.* Quae est ista cujus infirmitatis etiam tempora describuntur? Quae est ista, cui ferre de terra, sed inclinare ad eam languor calidus sic studebat? Quae est? Haec quae modo est sanctorum genitrix Ecclesia sancta filiorum, quam, sicut dicit Apostolus, *spiritus aeris hujus, spiritus diffidentiae, spiritus erroris* **(Ephes. VI)**, spiritali

vexabat incommodo, atque ita ponderibus diversis pronam dabat et deponebat ad terram, ut ad coelum numquam sublevaretur aspectu. Sed quid est quod haec quae Ecclesiae typum portat, in Synagoga sic reperitur incurva? Quid est? Quia dum fugit gentium sacrilegia, et declinat sarcinas idolorum, graviora incurrit, et portat pondera Synagogae, probante Domino, cum dicit: *Vae vobis, Scribae et Pharisaei, qui alligatis onera gravia, et imponitis super humeros hominum* **(Luc. XI)**, *ipsi autem nec vel minimo digito ea vultis movere* **(Matth. XIII)**. Unde et beatus Petrus: *Nunc ergo quid tentatis Deum,* inquit, *imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus* **(Act. XV)**? Hinc est quod Christus, ab his oneribus homines cupiens alleviare, clamat: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos: tollite jugum meum super vos, quia suave est* **(Matth. XI)**. Cum dicit omnes, et Judaeos utique vocat, et gentes. Sed quare per decem et octo annos mulieris hujus trahitur aegritudo? Quia nisi decalogus legis ogdoadis venisset ad gratiam, numquam sancta Ecclesia, numquam mulier haec ad plenitudinem temporis, ad diem salutis, ad tempus acceptum, ad sui Salvatoris praesentiam pervenisset. Hanc autem mulierem gessisse Ecclesiae sic figuram ipsius qualitas curationis assignat. *Vocavit,* inquit, *ad se illam, et imposuit illi manus.* Sic curare semper Ecclesiam satis novit, qui fieri Christianus meruit, et quotidie fieri conspicit Christianos. Namque ut incurvus peccatis erigatur gentilis ad coelum, prius a gentili per impositionem manuum nequam spiritus effugatur. Nam qui solo verbo fugarat daemones, et infirmitates omnes sola sanaverat jussione, quare super hanc mulierem suas imponit manus? Quare circa istam curandi

ordinem novat, nisi quia jam tunc in una sanat omnes; immo, quia non ante suscipit Eclesiam, nisi eam per impositionem manuum suarum purget a diabolo, et faciat Christianam; et amplius, faciendorum Christianorum curam praesentis curae formet et instituat sacramento. Sed archisynagogus indignatur quare Christus sabbatis curet, hodieque Judaeus in Ecclesiae cura zeli furore torquetur, dum coelestes sensus intelligentia terrena revolvit, ac putat sabbatum jumentis, non hominibus consecratum, qui periclitanti bovi vel asino sabbato festinus occurrit, hominique morienti sabbato pietatis quidquam, miserationis quidquam non indulget. Et hoc facit excors, ut in pectore violet sabbatum, et in homine ipsam violet sanctitatem: ac sic Deo Dei lege praescribit; et observando sabbatum, Deo sabbatum sic refundit, quod Deus Judaeo pro labore terreno et opere carnis clementer indulsit. *Et conversi sunt in arcum perversum* **(Psal. LXXVII)**, qui in Dominum legis legis praecepta rectissima sic retorquent. Judaee, qui te ab numanis, ut vel uno die, vel sabbato, saluti tuae curatione cessares. *Deest quippiam.* Et tu, Christiane, diem Domino dominicum serva, si vis illum videre Domini diem, si vis quidquid est dominicum per Dominum possidere.

SERMO CVI. *De ficu quae fructum non protulit.*

Sicut peritus magister ad audiendum rudes, ad intelligendum tardos, discipulorum sensus vario genere doctrinae pulsat, suscitat, accendit ingenium, ita Dominus similitudinibus variis, diversis comparationibus, populorum pigros, tardosque animos ad evangelicum convocat et invitat auditum; namque

hodie sic coepit: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce tres anni sunt, ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio: succide eam; ut quid et terram occupat? At ille respondens, ait illi, Domine, dimitte illam etiam hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora, et siquidem fecerit fructum; sin autem, in futuro succides illam* **(Luc. XIII)**. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua.* Rogo quid tam planum, quid tam lucidum, quid tam commune, quid rusticis sic vernaculum, quid proprium sic peritis quam propositae similitudinis forma? Quae de generali usu veniens omnes et verbo instruit et convertit exemplo. Infructuosa arbor intricat cespitem, necat spatia, exhaurit terrae vires, cultorem conficit damno, afficit taedio possidentem: ac sic excidere istam lucrum est, est istam commodum non habere. Sic homo utique qui naturae donum, munus animae, rationis beneficium, excellentiam sensus, judicium mentis, artis industriam, culturae bonum, per steriles atque inopes actus evertit, occupat, mergit, auctori fructum, cultori gratiam negat; sicut arbor e terra, sic iste e vita meretur excidi. Et sicut infecunda arbor si fuerit in vinea, dum fundit mortiferam subjectis viribus umbram, inimica non sibi soli, sed etiam palmitibus fit fecundis: ita homo deses, ignavus, si praesit populis, non sibi soli fit noxius, sed multis, dum sequentes se suo vitiat et perdit exemplo. Sed hanc similitudinem quare Dominus dixerit audiamus. Arbor ficus, brumali tempore transacto, dum grossos producit in florem, et simulat suum suis floribus fructum, decipit incautos, illudit ignaros. Namque mox projicit grossos, pigrum proficit et prorumpit in germen; et fit posterior caeteris fructu, quae videbatur caeteras

anteisse. Merito ergo a Domino Synagoga arbori fici comparatur, quae calefacta tempore legali, temporaliter ecclesiastici fructus floruit in figura. Patriarcharum namque radice solidata, sacerdotali exaltata culmine, propheticis dilatata ramis, Judaicae observationis repleta grossis florebat, tunc spe sola fructum datura per Christum, immo ipsum Christum datura post fructum, dicente Psalmista: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam* **(Ps. CXXXI)**. Unde sancti scientes haec, spem fructus ex flore capiebant, et solabantur praesentia de futuris: videntes jam jamque succedere aeterna mortalibus, perpetua caducis, Legi gratiam, Synagogae Ecclesiam, coelestia terrenis, humanis divina, omnibus Christum; quem quia venturum longa patientia sustinebant, venisse fideli gaudio sunt gavisi. Ex istis erat Simeon ille, cui promissum erat ut non videret mortem, donec videret Christum Domini, quem in ulnas habens, talem prorupit in vocem. *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum* **(Luc. II)**. *Ignari vero dum fiduciam gerunt in lege tota, neque sunt de Christi exspectatione solliciti, neque suscipere Christum, neque agnoscere meruerunt: et ita sunt legalibus decepti flosculis, sicut nescios grossis suis decipit ficus. Hinc est quod Dominus adventus sui tempora scire cupientes mittit ad ficum, dicens: Videte ficulneam et omnes arbores. Cum producunt jam fructum, scitis quia prope est aestas; ita et vos cum videritis haec fieri, scitote quia prope est regnum Dei* **(Luc. XXI)**. *Videtis quia ficus non signat praesentia, sed indicat sic futura. Sed jam per ordinem propositum prosequamur exemplum. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua. Synagoga est arbor ficus, possessor arboris Christus, vinea in qua refertur*

plantata arbor ista, Israeliticus est populus, Isaia propheta sic dicente: Vinea Domini Sabaoth domus Israel est **(Isai. V)**. *Venit,* inquit, *quaerens fructum in illa, et non invenit.* Venit Christus, et in Synagoga fructum fidei reperit nullum, quia tota dolis erat inumbrata perfidiae. Ad ficulneam venit Christus, ad quam legitur Adam nudus fugisse post culpam, dicente Geneseos libro: *Et cognoverunt quia nudi sunt: et consuerunt folia fici, et fecerunt sibi succinctoria* **(Gen. III)**. Venit ergo ad ficum Christus, ut inveniret Adam, ut nudum tegeret pio suo corporis indumento, cujus ficus non velabat, sed stimulabat pudorem; cujus ficus ista, id est Synagoga, circumcisionibus suis nudabat partem verecundi corporis, non tegebat. *Venit,* inquit, *quaerens fructum, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio; succide eam.* Cultor vineae, qui infructuosam ficum jubetur excidere, est praesul Synagogae angelus, qui sterilitatem, quia non potest excusare, inducias impetrat supplicando. Sed illud praetereundum non est quod dixit: *Ecce anni tres sunt.* Tres anni, tria sunt tempora per quae Christus ad Synagogam fructum quaesiturus advenit, id est, per legem, per prophetas, per ipsam sui praesentiam corporalem, ut infructuosa ficus, quae jam divinitati fructus velut non necessarios denegabat, vel homini, vel esurienti, vel manducaturo Christo cibos necessarios non negaret. Sed nunc quid cultor vineae responderit audiamus. *Domine, dimitte illam et hoc anno.* Cultor vineae concedi adhuc evangelici temporis precatur annum, de quo Isaias dicit: *Praedicare annum Domini acceptum, et diem retributionis* **(Isa. LXI)** . Ut quid? *Usque dum fodiam circa illam.* Vult eam apostolico vomere perfodere, quia legalis cultri non valuit sentire

culturam. *Et mittam stercora.* Tantae radici necessaria, quae pro tanta pinguedine cespitis sancti fota coelesti imbre non meruit esse fecunda. Ficus sterilis, Synagoga misera miseratione gentium stercoratur; ut vilissimis adjuta fomentis redeat ad fructum, quae tanto et pretioso ubere decessit de fructu: quae si post haec in eadem sterilitate permanserit, jam non cultoris falce, sed ipsius dominantis securi, desperata et inutilis succidetur. Et ideo non dixit: In futuro succidam eam, sed Succides eam, juxta illud Joannis: *Jam securis ad radicem arborum posita est: Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur* **(Matth. III)**. Quia post evangelici cultum temporis infructuosas arbores securis judicii succidet, et novissimum suscipiet et cremabit incendium.

SERMO CVII. *In D. Petrum episcopum Ravennae.*

Licet fandi sterilitas silentium mihi indicere videtur, loqui tamen vehementia cogit et sanctitas imperantis. Praestantius est enim imperitum prodere eloquium, quam officiosum negare sermonem. Quis ergo tanti viri adhortationem recuset, cui e coelo contigit et apostolici vocabulum, et summi privilegium sacerdotis? Neque enim absque divino judicio fuisse credendum est quod prima illa vivendi rudis infantia tanti nominis adepta est dignitatem? Quem tunc affuisse, nisi Deum ipsum putamus, cum nescii parentes de futuris meritis judicarent? Petrum enim vocari in aliis appellatio nominis est, in hoc praerogativa virtutis. Vere beatus Petrus, immobile

fundamentum salutis, talem se exhibet in sacerdotio, quales videri volunt qui sacerdotium concupiscunt. Quemadmodum igitur sanctitatis regulam disciplinis monasterialibus imbutus exercet? Pallent ora jejuniis, macies corpus attenuat, eleemosyna pro delictis supplicat, lacrymae peccata baptizant. Sed ne forte hoc devoti populi turba miraretur, solet Petrus flere, cum in eum Christus intendit **(Matth. XXVI)**. Nec quisquam in apostolo imbrem irrigui luctus accuset. Jucundae sunt lacrymae, quae gaudium immortalitatis emerunt **(Marc. XVI)**. Ipse est ergo custos fidei, petra Ecclesiae, janitorque coelorum. Ipse est apostolicus piscator electus, qui ad se turbas errorum fluctibus mersas, hamo sanctitatis invitat, et doctrinae suae rete concludit ad fidem hominum multitudine copiosam **(Luc. V)**. Est etiam ipse beatissimus et apostolicus auceps, qui animas juvenum per aera volantes calamo divini sermonis attingit. Jure igitur venerabilis Dei sacerdos olim apostoli nactus vocabulum, nunc adeptus et meritum, serit in populos praecepta justitiae, et manifesta luce reserat sacrorum voluminum mysticas quaestiones: tantumque est in coelestibus magisterium disciplinis, ut qui convertitur, ipsi absolutionem debeat; qui non corrigitur, sibi reatum. Omnis undique ad eum ex diversis regionum partibus visendi studio turba concurrit. Quicumque invias solitudines aut latentes eremi latebras incolebant, mirabilem Petrum magis veniunt videre quam saeculum. Datum est illis aliquando discere, difficilius quidem, sed gloriosius mundo praesente luctari: et adversus instructas delinquentes turbas aciem quamdam disponere sanctitatis. Quanta enim in mundo positis post certamen palma est, si in solitudine constitutis sine luctamine coronae debentur? Unde fratres, quoniam beatissimus Petrus omnia quae sunt divinae

virtutis, praedicatione suae doctrinae vos instruit, pariter et exemplis edocet, deprecemur Dominum Deum nostrum, ut aevo longissimo doctrinae coelestis vos sermone laetificet.

SERMO CVIII. *De homine, ut sit hostia et sacerdos Deo.* In verba Apostoli: *Obsecro vos per misericordiam Dei,* etc.

Mira pietas, quae ut precetur, ut largiatur, exorat. Hodie namque beatus Apostolus non humana petens, sed divina conferens, sic precatur: *Obsecro vos, per misericordiam Dei* **(Rom. XII)**. Medicus austera remedia cum recipere persuadet aegrotos, agit precibus, non compellit imperio, sciens infirmitatis, non voluntatis esse, quod salutaria respuit, quoties profutura repellit infirmus. Et filium pater non potestate, sed amore ad rigorem pertrahit disciplinae, non ignorans quam sit aspera immaturis sensibus disciplina. Et si corporalis infirmitas ad curam precibus sic movetur, et si sic puerilis animus vix ad prudentiam ducitur blandimentis, quid mirum si Apostolus, qui semper est et medicus et pater, humanas mentes morbis carnalibus sauciatas, ut ad remedia divina subrigat, sic precatur: *Obsecro vos, per misericordiam Dei.* Novum genus obsecrationis inducit. Quare non per virtutem? quare non per majestatem, non per gloriam Dei, sed per misericordiam Dei? Qui per ipsam solam Paulus et crimen persecutoris evasit, et apostolatus tanti adeptus est dignitatem: sicut ipse fatetur, dicens: *Qui prius fui blasphemus et*

persecutor: et injuriosus, sed misericordiam Dei consecutus sum: Et iterum: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus: quia Christus in hunc mundum venit peccatores salvos facere, quorum primus ego sum, sed misericordiam sum consecutus, ad exemplum omnium, qui crediturí sunt illi in vitam aeternam* **(I Tim. I)**. *Obsecro,* inquit, *vos per misericordiam Dei.* Rogat Paulus, immo per Paulum rogat Deus, quia plus amari vult quam timeri. Rogat Deus quia non tam Dominus esse vult quam pater. Rogat Deus per misericordiam, ne vindicet per rigorem. Audi rogantem Dominum: *Tota die,* inquit, *expandi manus meas* **(Isai. LXV)**. Nonne qui expandit manus ipso habitu rogat? Expandi manus meas. Ad quem? ad populum. Et ad quem populum? Non tantum non credentem, sed contradicentem. Expandi manus meas. Distendit membra, dilatat viscera, pectus porrigit, offert sinum, gremium pandit, ut patrem se tantae obsecrationis demonstret affectu. Audi et aliter rogantem Deum: *Populo meus, quid feci tibi, aut quid contristavi te* **(Mich. VI)?** Nonne dicit: Si divinitas ignota est, vel caro sit nota? Videte, videte in me corpus vestrum, membra vestra, vestra viscera, ossa vestra, vestrum sanguinem. Et si quod Dei est timetis, quare vel quod vestrum est non amatis? Si Dominum fugitis, quare non recurritis ad parentem? Sed forte vos Passionis meae, quam fecistis, magnitudo confundit. Nolite timere. Crux haec non meus, sed mortis est aculeus. Clavi isti non mihi infigunt dolorem, sed vestram mihi infigunt altius charitatem. Vulnera haec non educunt gemitus meos, sed magis vos meis visceribus introducunt. Extensio corporis mei vos dilatat in gremium, non meam crescit in poenam. Sanguis meus non mihi deperit, sed vestrum prorogatur in pretium. Venite ergo, redite et vel sic probate patrem, quem videtis pro

malis bona, pro injuriis amorem, pro vulneribus tantis tantam reddere charitatem. Sed jam quid obsecret Apostolus audiamus: *Obsecro,* inquit, *vos, ut exhibeatis corpora vestra.* Apostolus rogando sic omnes homines ad sacerdotale fastigium provexit. *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam.* O inauditum Christiani pontificatus officium, quando homo sibi ipse est et hostia et sacerdos; quando homo non extrinsecus quod Deo est immolaturus inquirit; quando homo secum, et in se, et quod pro se est, Deo sacrificaturus apportat; quando et eadem manet hostia, idem permanet et sacerdos; quando hostia mactatur et vivit, sacerdos nescit occidere qui litabit. Mirum sacrificium, ubi corpus sine corpore, sine sanguine sanguis offertur. *Obsecro,* inquit, *vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam.* Fratres, hoc sacrificium Christi descendit ex forma, qui corpus suum pro vita saeculi vitaliter immolavit: et vere corpus suum fecit hostiam vivam, quia vivit occisus. In tali ergo victima mors expenditur, hostia permanet, vivit hostia, mors punitur. Hinc martyres morte nascuntur, fine inchoant, occisione vivunt, et in coelis lucent, qui in terris putabantur exstincti. *Obsecro,*, inquit, *vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam sanctam.* Hoc est illud quod propheta cecinit: Sacrificium et oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi **(Psal. XXXIX)**. Esto, homo, esto Dei sacrificium et sacerdos; non amittas quod tibi divina dedit et concessit auctoritas; induere sanctitatis stolam, praecingere balteum castitatis; sit in velamento capitis tui Christus; crux in frontis tui munimine perseveret; pectori tuo appone divinae scientiae sacramentum; in odorem thymiama semper orationis accende; arripe gladium Spiritus; altare cor tuum pone; et sic corpus tuum admove Dei securus ad

victimam. Deus fidem, non mortem quaerit; votum, non sanguinem sitit; placatur voluntate, non nece. Hoc probat Deus, ad hostiam Abrahae sancti filium cum poposcit **(Gen. XXII)**. Nam quid aliud Abraham quam corpus suum immolabat in filio? Quid aliud Deus quam fidem requirebat in patre, qui filium sicut offerri jussit, sic non permisit occidi? Tali ergo homo confirmatus exemplo, offer corpus tuum et non solum macta, sed etiam seca per omnia virtutum membra. Quia toties tibi vitiorum artes moriuntur, quoties a te Deo viscera fuerint immolata virtutum. Offer fidem, ut perfidia sit punita; immola jejunium, ut voracitas cesset; sacrifica castitatem, ut moriatur libido; impone pietatem, ut deponatur impietas; invita misericordiam, ut avaritia deleatur, et ut consumatur stultitia, semper sanctitatem convenit immolare: sic fiet corpus tuum tua hostia, si nullo peccati jaculo fuerit sauciata. Vivit corpus tuum, homo, vivit quoties a te Deo virtutum vita vitiorum mortibus immolatur. Non potest mori qui vitali gladio meretur occidi. Ipse autem Deus noster, qui est via, veritas et vita, et a morte nos liberet et perducat ad vitam.

SERMO CIX. *De hostia corporis et animae Deo rationabiliter offerenda.* In eadem verba Apostoli.

Quoniam praecedens sermo tantum primordia tangit apostolicae lectionis, nunc de his quae sequuntur quod Dominus inspirat audiamus; sic enim

coepit: *Obsecro,* inquit, *vos, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam* **(Rom. XII)** Numquid Apostolus sic dicendo, sola corpora digna divinis hostiis probat, et animas velut reprobas aut tacet, aut praeterit, aut relinquit? Nonne anima de coelo est, corpus e terra; hoc regitur, regit illa; illa dominatur, hoc servit; hoc vivit, vivificat illa; illa manet, hoc deficit; hoc aetates patitur, illa nescit; et ad extremum mors, quae tantum dominatur in corpus, nec anima praesente contingit? Et quid est quod tacetur anima, et solum corpus ad Dei hostiam sic vocatur? Fratres, hic Apostolus honorat corpus, non minorat animam. Nam corpus quod capiunt peccata, quod delicta vinciunt, quod deprimunt crimina, quod vitia corrumpunt, quod dejiciunt passiones, hoc Apostolus cupit solvere, liberare studet, laborat attollere, expiare contendit, ut corpus ad originem animae conscendat, non anima descendat corporis ad naturam; et corpus animam comitetur ad coelum, non anima corpus sequatur ad terram. Audi Scripturam dicentem anima qualibus et quantis corporis cruciatibus aggravetur: *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena cogitatio sensum multa cogitantem* **(Sap. IX)**. Ergo non deponi animam, sed corpus Apostolus vult levari; et animam et corpus, id est, hominem totum, ad hostiam sanctam, ad placitum Deo sacrificium vult venire. Quod autem et anima sit Dei sacrificium, Psalmista declarat dicens: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus* **(Psal. L)**. *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, placentem Deo.* Quia non homo ex eo quod vivit placet, sed placet ex eo quod bene vivit; nec ex eo fit homo hostia si se Deo offerat, sed si sancte offerat Deo. Quantum enim immaculata victima placat Deum, tantum Deum victima, si maculata fuerit, exacerbat. Audi dicentem

Deum: Non offeras mihi claudum, non luscum, non mortis contagione pollutum, sed maturum sine macula **(Levit. XXII)**. Hinc est quod Apostolus vivam Deo petit hostiam. Ergo, fratres, si nos ipsius propitiationis incensum. *Desunt nonnulla.*

Probat hoc Cain, qui cum Deo parva a quo totum perceperat ingratus pontifex sic divisit, ut quod erat pessimum, hoc adoleret altari; quod erat optimum, in suam reservaret offensam; denique cum sua suo male partitur cum auctore, se suosque posteros et a vita et ab humano genere perdivisit **(Gen. IV)**. Ergo Abel sequamur ad praemium, non Cain comitemur ad poenam. Abel agnum portans ad Dei sacrificium, sicut agnus assumitur; Cain gestans sibi stipulam, fomentum sibi, per quod exureretur, invenit. *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium vestrum.* Quantum placat obsequium quod ratione subnixum est, tantum quod rationem non habet, exacerbat. Rationabile obsequium, quod non praesumptione turbatur, non temeritate confunditur, non violatur illicitis, non simulatione fucatur. Ad obsequium regis militaris statio contremiscit; humana dominatio exigit sollicitam servitutem, ad arbitrium jubentis timor obedientis invigilat; quia et cauta devotio praemium justae remunerationis acquirit, et temeritatis poenam praesumptrix servitus non evadit. Quis non vocatus ad aulae regalis se proripit servitutem? quis sine titulo militem se ausus est profiteri? quis sine dignitatis infulis nomen dignitatis invadit Et si haec penes homines sollicita? cautaque sunt, si ratione constant, si convalescunt ordine, si tremore servantur; quanto, penes Deum magis cauta est devotio, magis tremenda

servitus, magis sollicitus cultus, ut divinum ratione praestet obsequium? *Rationabile,* inquit, *obsequium vestrum.* Obsequium ratione calens, fervor est; furor est, quod ratione non frenatur. Hinc Judaicus populus Deum dum sibi praeter rationem quaerit, Deum cui cum ratione serviebat, amisit **(Exod. XXXII)**. Hinc filii Aaron dum rationis sunt immemores, dum praesumunt terrenos ignes divinis ignibus admovere, flammam sacrificii salutaris in poenale sibi incendium commutarunt **(Levit. X)**. Hinc Saul tumens regali vertice, dum putat sibi et de sacerdotio quid licere, regnum quod acceperat, altaris temerator amisit **(I Reg. XV)**. Hinc Judaeus dum legem sine legis ratione excolit, legis interemit auctorem. Hinc gentilis dum deorum populis et deorum monstris, nescius rationis, obsequitur, ad Dei, qui unus et verus est, pervenire non meruit servitutem. Hinc Arius Patri se putat obsequi Filium blasphemando; et dum Filio dat initium, Patri finem miserandus imponit. Hinc Photinus dum coaeternum Patri Filium negat, Pater ut Pater non semper fuerit elaborat. Hinc omnes haereses dum feruntur ad divinitatis injuriam, dum Trinitatem mentiuntur vocabulis, blasphemiis obsequuntur. Nos autem, fratres, et corpora nostra aptemus in vivam Dei hostiam, obsequium nostrum rationabile procuremus, ut sit fides vera, pura conscientia, mens sobria, spes firma, cor mundum, caro casta, sanctus sensus, pius animus, tuta ratio, casta charitas, larga misericordia, vita sancta, verecundus habitus, et ad omne Christi obsequium humilitas nostrum semper comitetur incessum.

SERMO CX. *De salute sub fide reposita, justificatione a Deo per Christum, et de morte*

pro Christo subeunda. In verba ejusdem: *Non est autem scriptum propter Abraham tantum,* etc.

Beatus Apostolus primis et novissimis, id est, Judaeis et Graecis, fidei vexillum unicum semper et singulare erigit ad salutem: quod quisquis habere non meruerit et tenere, coelestium possidere non poterit gloriam triumphorum. Solum est, fratres, quod contra perfidiam dimicantibus aciem dirigit, regem indicat, connectit socios, impiumque hostem sola sui visione terrificat. Sic enim hodie coepit: *Non est autem scriptum propter Abraham tantum, quod reputatum est illi ad justitiam; sed et propter nos credentes in eum qui suscitavit jesum Dominum nostrum a mortuis* **(Rom. IV)**. Videtis, fratres, quia dum priores futura, dum praeterita credunt posteri, sic uno itinere fidei utrique perveniunt ad salutem, dum illi venturum Christum, nos jam venisse profitemur, illi usque ad mortem more hominis descensurum mirantur et credunt, nos esse mortuum et resurrexisse gloriamur. Et quid plura, fratres? Ideo salus haec tam antecedentium, quam sequentium oculis est negata, ut tota esset in fide. Quod autem dixit: *Qui suscitavit Jesum Dominum nostrum a mortuis.* Ne quis ab alio credat, ipse sui factor et resuscitator est corporis, qui dixit: *Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam* **(Joan. X)**: neque enim ab alio resurrectio suscitari, neque ab alio vivificari vita potuit, nec eadem negare sibi quod erat omnibus collatura. Quia nec fons sitit, nec panis esurit, nec sol indiget luce, nec requies ipsa lassescit. *Qui traditus est,* inquit, *propter delicta nostra, et resurrexit propter*

justificationem nostram. Traditus propter delicta, non ut ea quae non poterat mori vita puniretur, sed ut delicta, quae nos a vita exsulaverant, sola delerentur. *Et resurrexit propter justificationem nostram.* Manente condemnatione justificari non potest condemnatus; nos ergo quos primi culpa sic parentis addixerat, ut mors obnoxios sibi jure retineret, Christus coelestis et verus parens, soluta mortis condemnatione, per mortem propriam resurrectionem justificat, ut non reus pereat, sed reatus; ipsaque poena, id est mors, quae reos fuerat jussa percellere, merito deficiat et suae amittat infulas potestatis. Cur innocentem, cur ipsum judicem crudelis et impia est ausa contingere? et ideo addidit: *Justificati igitur ex fide pacem habeamus ad Deum* **(Rom. V)**. Hoc est dicere, desinat, desinat mater dissensionum, hostis quietis, pacis inimica contentio, non extollatur Judaeus per legem, gentilis non superbiat per naturam, philosophus ab opinionibus suis spumosis et inanibus detumescat, nemo de meritis, nemo de operibus glorietur; quia vitam, quam praevaricatio prima sustulerat, et elongaverat a nobis furiosa contentio, restituit et reddidit pax divina. *Pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum.* Terra non rebellet in coelos, caro non insurgat in spiritum; sed supernae pacis humilis perpetem jungatur ad gloriam. *Per quem accessum habemus.* Quare nobis ipse factus est via, *fide in gratiam istam.* Dux vitae istius fides est, fratres. *In qua stamus et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei.* Stamus certe fide, non corpore; et in spe, non in re jam percepta gloriamur. *Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes vero non confundit.* Ecce quibus aetatibus

justus perfectum roboratur in virum: in tribulatione, patientia, probatione, spe. Tribulatio, fratres, velut prima justi viri concutit et conturbat infantiam: sed cum invenerit ista patientem, ad majora adolescentem jam bonae indolis tunc erudit. *Tribulatio patientiam operatur.* Patientia est, fratres, quae Christi juvenem aptum probat esse virtutibus. *Spes vero non confundit.* Spes est quae virum perficit: et ad mensuram Christi plenitudinis indefessa producit. Perfectae virtutis est, quod in re non teneas spei robore possidere. *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Et ut diffusae in nos divinae charitatis ostenderet qualitatem, adjecit: *Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus, pro impiis mortuus est? Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori? Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quia adhuc cum peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Si Christus genus hominum sic dilexit, ut daret pro impiis et peccatoribus mortem suam, justis quid aliud credimus largiturum, quam vitam suam, regnum suum, gloriam suam. Ex te suscepit mortem, quam impiis impenderet super terram: reservat tibi, quod in se et per se semper possidet, et possidet in coelo. Dicamus ergo cum propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam* **(Psal. CXV)**. Hoc est et ego moriar pro illo. Et quid simile? Ille sponte pro impio et peccatore, ego vix pro justo et bono: ego vix, quia me ad mortem non tam voluntas quam necessitas ducit. Audi ipsum dicentem ad Petrum: *Cum autem senueris, praecinget te alius, et ducet quo tu non vis.* In adversis, fratres, necessitas voluntati non potest comparari; acquiescere necessitatis est, velle virtutis. Volenti mors ipsa subjecta est, quia semper

dominata est mors nolenti. Et tamen, fratres, quia divinae charitatis nil simile potest homo redhibere, det quod potest, quia secundum quod habet acceptus est. Deficiat ad gloriam, moriatur ad vitam, pereat ad salutem. Gloriemur, fratres, de nova istius commutatione commercii; quia mors, quae erat inter homines reparatio tota pietatis, per Christum divinae commendatio est facta charitatis.

SERMO CXI. *De peccato originali.* In verba ejusdem: *Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit.*

Praesens, fratres, Apostoli lectio cum dicit, per unum hominem mundum totum suscepisse sententiam **(Rom. V)**, non ad perorandum nos, sed ad flendum renovato et intimo dolore compellit. Si enim eximii vates singularis populi, et unius urbis, ac solius nonnumquam hominis diu lamentavere discrimen; quae mens non totis tenebris obscuretur, quos sensus non tota hebetudo confundat, quos oculos non redigat in fontes et fluenta lacrymarum, quando unius lapsus exstitit ruina cunctorum, et unius culpa omnium defluxit ad poenam, ac parentis vitium universo generi exitium ferale praeparavit, dicente Apostolo: *Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors* **(Ibid.)**. Miserum me! ipse qui erat causa bonorum omnium, janua factus est hic malorum. *Peccatum in hunc mundum intravit.* In hunc mundum: miraris eum posteris obfuisse, qui facinore suo damnaverit mundum? Sed dicis, Quomodo intravit? Per quem

intravit? Quomodo? Per culpam. Per quem? Per hominem. Et quid? peccatum natura est, an substantia? Nec natura est, nec substantia, sed accidens: et adversa est haec potestas quae videtur in opere, sentitur in poena, impugnat animam, vulnerat mentem, ipsam violat, confunditque naturam. Et quid plura, fratres? Hoc est peccatum naturae, quod est fumus oculis, quod febris corpori, quod dulcissimis fontibus amara salsedo. Utique purus et lucidus est oculus per naturam, sed per fumi conturbatur et obscuratur injuriam. At corpus membrorum partibus et sensibus suis, per hoc quod est a Deo conditum, viget; sed ubi vis febriam coeperit, et procella dominari, totum efficitur imbecillum: tunc amaritudeoris, tunc oculorum caligo, tunc gressuum nutabunda vestigia, tunc inimica aura, tunc chari graves, tunc ipsa obsequia videntur odiosa. Et fontes quantum grati sunt per suam dulcedinem et naturam, tantum efficiuntur ingrati, cum aliquod vitium ex accessione susceperint. Sed ad coepta redeamus. *Sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors.* Ecce, fratres, janua, per hominem peccatum, et per peccatum intrasse videmur in mortem. Peccatum, o crudelis fera, et non uno capite in hominum genus saevire contenta! quam vidimus trino ore tota humanae stirpis germina tam pretiosa devorantem: trino ore, fratres, peccatum capit, mors devorat, deglutit infernus. Et quo, sicut diximus, fonte lacrymarum talis nobis plane deflendus est parens, qui nos tantarum miseriarum reliquit haeredes, qui non solum collata bona perdidit, sed omnes posteros suos tam feris creditoribus obnoxios sic reliquit? O dura haereditas ac crudelis! O miseri, quibus nec adipisci libuit, nec renuntiare licuit nos haeredes! Audi quod sequitur: *Et ita in omnes homines mors transivit.* Sed ne injustum forte videatur cur per

unum in omnes, quia omnes per unum; per eum te detestaris esse damnatum, per quem te editum esse gloriaris in lucem. Sed dicis, Si generi debeo quod natus sum, numquid et crimini, ut ante me reum faciat natura quam culpa? Huic quaestioni tuae mox qui sequitur Apostoli sermo respondet, dicendo: *In quo omnes peccaverunt.* Si in illo omnes peccaverunt, merito per illum omnes suscepere supplicium. *Sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransivit, in quo omnes peccaverunt.* Sive in homine, sive in peccato; per illum et in illo omnes peccaverunt. Non ergo peccatum versum est in naturam, sed dum peccatum mortem ingerit, poenam sibi debitam exigit per naturam. Deus naturam ita fecerat ut homines crearet ad vitam: quae tamen dum morti nolens generat, illa se peccato fatetur obnoxiam, cujus poenae deservit in vita. Nam quis ista sentiat, fratres, quod exstingui velit natura partus suos, et germina sua tam chara velit necari? Sed dum ingemiscit et condolet, amissam suspirat et desiderat suspicere libertatem. Sed per quem acceperit, Joannes primus signanter ostendit, qui viso Christo proclamat et vociferatur, dicens: *Ecce agnus Dei, qui tollit peccatum mundi* **(Joan. I)**. Peccatum mundi, hoc est, fratres, quod per unum hominem Apostolus intrasse testatur. Gaudete ergo, fratres, quia peccatum quod nos gravi pondere deprimebat ad tartarum, a Christo sublatum est, in tartara jam demersum; et nos, quos morti culpa primi parentis addixerat, secundi et divini parentis gratia a poena revocavit ad vitam. Salvari ergo sine Christo homo non poterat, quia totius mundi peccatum ante ipsius permanebat adventum. Sed tu quod per Christum justificaris, amplecteris; et quod per Adam damnatus es, tu refutas; et alterius tibi

poenam obfuisse conquereris, qui tibi conspicis alterius subvenisse justitiam. Numquid non in semine tota arbor? Vitium ergo seminis vitium est totius arboris. Si sibi ipsa per se natura subvenire potuisset, numquam eam ad reparandum in se auctor ipse suscepisset. Ad vitam eam creatam credis, qui adhuc eam per auctorem dubitas esse reparatam? *Usque ad legem enim,* inquit, *peccatum erat in mundo.* Usque ad legem cum audis, usque ad finem legis, hoc est, usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi, accipe. *Quia peccatum non imputabatur,* ait, *cum lex non esset.* Et quando lex non fuit, quae cum ipso homine coepit? si lex non fuisset, Adam praevaricator utique non fuisset, sicut idem aperit Apostolus, cum dicit: *Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen.* Utrique legem acceperant: sed Adam mox praevaricatus est, ut accepit; Moyses praevaricatoribus promulgavit acceptam, dicente Apostolo: *Lex praevaricationum causa posita est* **(Galat. III)**. Regnavit ergo mors per legem, quia gravius praevaricatores quam peccatores; et non tantum parentis vitio, sed suo jam lapsos facinore, saeva devoravit. *Sed regnavit,* inquit, *mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae.* Quia non tantum magnos, sed devorabat et parvulos; et non tantum noxios, sed et devastabat innoxios: innoxios dico a culpa propria, non parentis. Et hinc gravius erat lamentanda conditio, quia ejus parentis solvebat poenam, cujus vix vitam degustarat infantulus; et luebat peccatum mundi, qui mundum cognitum non habebat. Acquiescamus ergo, fratres, quod per unum et unius delicto mors regnavit, si omnes per unum absolvi desideramus, et esse per Christum: quia qui vivit, Christo debet, non sibi; et Adam quod moritur id debebit.

SERMO CXII. *De morte per hominem, vita et gratia per Christum habita, deque abundantia delicti propter legem.* In verba ejusdem: *Si enim unius delicto mors regnavit per unum.*

Si quis poculum aquae frigidae sitienti porrigit viatori, aliquantum quidem animum recreat aestuantis, et humanitati plane succurrit, non tamen penitus sitim exstinguit: ita et magnum divinae scientiae desiderantibus nosse secretum, noster sermo non sufficit, qui ad praesens festinationi deservit et tempori. Nam si ad humana perdiscenda tota hominis brevis est vita, quod tempus sufficere credimus ad intelli gentiam posse divinam? Date ergo veniam, fratres, si intra punctum temporis et horae unius vix momentum obscura lucidare, clausa reserare, firmare dubia, profunda contingere, tot saeculorum ineffabile sacramentum per omnem modum aperire non possum, et eloqui, si vel caute aemulis, secure filiis, credentibus confidenter, constanter incredulis non valemus. Verum quia hodie apostolicus sermo claro se lumine sensibus audientium totus infudit, nec quidquam catholicis mentibus reliquit ambiguum, cum dicit: *Si enim unius delicto mors regnavit per unum* **(Rom. V)**; declamandi studium seponentes, tota simplicitate ipsis apostolicis eloquiis innitemur, ut verum scire cupientibus nulla sermone nostro generetur obscuritas. *Si enim unius delicto,* ut dicit, *mors regnavit per unum,* quare mortem ab uno et primo homine esse posteris acquisitam insinuare et approbare evangelica laborat

auctoritas? Et quamvis sufficiat illa sententia, quae dicit: Deus mortem non fecit **(Sap. I)**; quare eam tam trucem, tam crudelem, tam immitem nonnulli a Deo velint esse conditam, scire non possum. Nemo sine piaculo aestimat tam pium, tam bonum Deum, mortem creare potuisse, cujus universus mundus dolore continuo, gemitu, lacrymis, accusat et detestatur auctorem. Si mors etiam penes homines est criminum poena, quo ausu concreata homini et poenae ante creditur innocenti Deo insita esse quam vita? Sed audiamus Apostolum: *Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiae, et donationis, et justitiae accipientes in vita regnabunt per unum Christum Dominum nostrum.* Ecce unum, et unum, Adam et Christus. Per illum peccatum regnavit in mortem, per istum gratia regnavit in vitam. Denique duo haec principia vitae et mortis, absolutionis et poenae, desideratae libertatis et damnationis extremae, is qui sequitur sermo Apostoli aperit et declarat. *Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ita et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitae.* Per unum et unum, aut mors regnat, aut vita conceditur. Quid hic ergo addere sermo possit interpretis? quibus si adjunges silentium, omnis aemulorum succumbit intentio. *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ita et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitae.* Sicut fonti fluvius, sicut fructus semini, ita origini deservit aut addicta aut erepta posteritas, sicut ex his quae adjecit Apostolus plenius approbatur. *Sicut enim unius hominis inobedientia peccatores constituti sunt multi, ita unius obedientia justi constituentur multi.* Sit homo peccator, ut sit Deus justus, quia reatus redundat ad judicem, si poena percellit innoxium. Et ideo dixit: *Sicut per unius*

hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi. Ut scirent se ejus culpae fuisse participes, cujus poenae socios se esse persentiunt. Sed jam quid lex profuerit, attestante Apostolo, audiant legis amatores. *Lex autem,* inquit, *subintravit, ut abundaret delictum.* Ecce, ut Apostolus dicit, non imminutionem delictorum lex fecit esse, sed copiam; non per se, fratres, sed per eum qui legem per imbecillitatem ferre non poterat. Non magnitudo lucis hebetat oculos, quae solis a Deo creata est oculis, sed oculorum infirmitas lucis totam sustinere non potest, et ferre claritatem: ita et lex, fratres, quae per se satis justa erat, et satis sancta, dum ab homine fragili severam exigit disciplinam, magis magisque oneravit et prodidit delinquentem. Et hoc quare, fratres? Ut per gratiam et veniam Conditoris rediret ad vitam qui per tumorem et ignorantiam, cum male de innocentia gloriaretur, in debitum parentis deducebatur et poenam. Morbus igitur latebat occultus, per quem omnium secreta medullarum et venarum meatus in ipsorum vitalium tendebant exitium, et quamdam συνχρίσιν in omnibus generabat internis. Venit lex quae et vulnus proderet, et tandem vetusto languori supernum advenire medicum nuntiaret. Venit lex, quae mandatorum fomentis in cutem produceret quod in altum lethaliter saeviebat. Venit lex, ut gladio praeceptorum velut apostema longi temporis aperiret, et collectam diu saniem salutaris subinde siccaret effusio. Nec tamen per se, fratres, aut vulnus claudere aut aegrotanti perfectam addere valebat ipsa sanitatem. Quod ubi vidit aegrotus, et tandem statum suum miserandus agnovit, coepit tendere festinus ad medicum, ut quod per legem proditum, et per ipsam diu fuerat ampliatum, tanti medici peritia curaretur et gratia. Ampliatum vulnus dicimus, fratres, quia post

incisionem, putredo, fetor, horror, vexatio ipsi vulneri abscissione generatur, et fit per curam deterior miserandi facies ipsa languoris quam fuerat ignoranti periculum cum lateret. Venit ergo medicus; et jam fesso curis, et curationum vexationibus perdefesso, solius verbi auctoritate subvenit. Sicut centurio ille confitetur, cum dicit: *Dic verbo, et sanabitur puer meus* **(Matth. VIII)**. Et impleretur illud propheticum: *Misit Verbum suum, et sanavit eos* **(Psal. CVI)**. Et ideo sequitur: *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia.* Ac si diceret: Ubi dilatatum est vulnus, supereffusa est sanitas. Nemo ergo ingratus sit legi, quia quem aegrotantem et jacentem invenerat, levavit, fovit, et ut saluti traderet, ipsum usque ad medicum salubri exsultatione perduxit, ut, sicut dixit Apostolus: *Quemadmodum regnavit peccatum in mortem, ita gratia regnet in vitam aeternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.* Gratia in vitam, peccatum regnat in mortem. Recta fides non mortem, non interitum hominis auctori Deo deputat, sed salutem. Mors sit hominis, sit peccati, ut vita creata et reddita solum credatur esse per Christum.

SERMO CXIII. *De non permanendo in peccato, ut gratia abundet, et de virtutibus inserviendo.* In verba ejusdem: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet?* etc.

Beatus Apostolus quando nota interrogat, quando manifesta perquirit, eos videlicet objurgat et increpat qui eloquia divina sua interpretatione corrumpunt: et inde concipiunt suffragia criminum, unde assumere debuerant documenta virtutum. Sic enim hodie coepit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet* **(Rom. VI)**? Superius dixerat, fratres: *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia;* et ideo ita exorsus est, ac pro illo divino et singulari magisterio imperitis se velut interrogatione participat, ut quae sunt prudentiae coelestis plena eruditione respondeat. Si enim *ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia. Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet?* Si prona est delinquentibus pietas, si gratia copiosa peccantibus, si injustis amica largitas est divina, certe si futura bona malis praesentibus acquiruntur, quid nobis virtutum iter arduum, quid durus obtinendae justitiae labor, quid inter malos jugis servandae innocentiae cruciatus? Augeantur humana facinora, ut bonitas coelestis exuberet; faciamus mala, ut dixit, ut veniant bona **(Rom. III)**; permaneamus in peccato, ut gratia abundet. Ad haec, fratres, idem qui interrogat Apostolus ipse respondit: *Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* Cum dicit *Absit,* taliter intelligentiam insipientium exsecratus est et sensum: siquidem medicus non vulneri, sed curae proficit et saluti; nec putredini, nec morbis, sed soli congaudet ille sanitati. Ita et Deus, qui pro magnitudine vulneris adhibuit magnitudinem vigoremque medicinae, et nec peccato, sed homini largitus est gratiam; nec ad multiplicanda, sed ad delenda delicta imbrem suae pietatis effudit. Nemo, nemo sic de aegritudine gratuletur, ut velit in vulnere permanere. Ingratus medico, inimicus est curae, qui semper curari aestuat, nec umquam desiderat hic sanari; et ita

Dei gratiam suis cupit exuberare peccatis, ut sibi cupiat peccata cumulari. Miser qui tali voto reus esse contendit per veniam. Fugienda, fratres, dementia ista est, fugienda, quae etiam post curam captiva tenetur amore morborum, recidiva enim lethalis est saepius aegritudo. Quod autem dixit: *Qui enim mortui sumus peccato,* praesentis temporis loquitur hic figuram: quia mortuos nos dixit esse peccato, non nobis jam in toto mortuum dixit esse peccatum; quia etsi peccatum ipsum actu operis sanctis et fidelibus est defunctum, vivit tamen, et adhuc in nostram desaevit mortem. Tunc autem peccatum ipsum morietur in nobis, *cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem, et factus fuerit sermo qui scriptus est: ubi est, mors, aculeus tuus? ubi est, inferne, victoria tua? Aculeus autem mortis peccatum est* **(I Cor. XV)**. Vivit autem peccato, qui ejus, sicut in consequentibus dicit, concupiscentiis famulatur; et stimulis miserandus inservit, qui obsecundat vitiis, qui criminibus infelici et continua captivitate succumbit, qui quod delicti est esse autumat hoc naturae, et morbo qui est accidens utitur velut opere et beneficio Conditoris. Et ideo ad arguendum talium ignorantiam addidit dicens: *An nescitis quia quicumque in Christo Jesu baptizati sumus, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus illi per baptismum in mortem.* Audiant fideles, et intelligant: quemadmodum triduana Domini sepultura trina demersione figuratur in baptismo; ut resurrexisse cum Christo, et si necdum corpore, vitae jam novitate congaudeant; sitque totus homo virtutum domicilium, qui receptaculum fuerat ante vitiorum. *Ut,* sicut dixit, *quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus.* Christus quidquid suarum virtutum est,

refert ad gloriam Patris; et homo, cujus suum nihil est, sibi vindicare quod per Christum resurrexit elaborat. Quod autem dixit: *In novitate vitae ambulemus,* quae superius diximus, illa confirmat, ut si necdum hoc corpore, vita tamen jam totus immutatus incedat; intelligat se, et dominetur elementis, qui elementis hactenus per ignorantiam serviebat; largiatur sua per gloriam, qui prius turpiter furabatur aliena; et qui carnis exercebat illicita, contemnat etiam licentias corporales; et qui innocentiam hactenus impie moliebatur exstinguere, pro innocentia gloriosius ipse moriatur. Et quid plura? Si ex vetere homine jam novus effectus est, vitiorum gurgitem in fontem commutet ipse virtutum. Usque ad finem autem lectionis hoc ingerit beatus Apostolus, hoc demonstrat, illum posse cum Christo vivere, illum regnare cum Christo, qui resurgentis Christi innocentiam sequitur, imitatur vitam, implere nititur sanctitatem. Quod dicit: *Ut destruatur corpus peccati;* destruatur, fratres, actu, non substantia; opere, non figura, quia peccato, non Deo vult hominem perire, qui ait: *Existimate vos mortuos esse peccato, vivere autem Deo.* Et supernae libertati, fratres, restituere hominem tota pietate contendit, qui dicit: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Et iterum: *Peccatum vobis non dominetur.* Non dixit, Non veniat ad vos; non dixit, Non provocet, non titillet; sed, *Non regnet, non dominetur,* confligat ad vincentis gloriam, dimicet et decidat ad triumphum victoris; et tandem se doleat impia peccati dominatio a servis quondam suis tota securitate calcari; et crudelis tyrannus ingemiscat subjectum se suorum pedibus captivorum; et ad eorum triumphum, de quibus diu triumphaverat, se veteranus hostis pervenisse deploret.

SERMO CXIV. *De servis legis et gratiae.* In verba ejusdem: *Peccavimus, quia non sumus sub lege, sed sub gratia,* etc.

Sicut peregrinanti reditus ad propria dulcis semper et charus est, et vernaculae domus vestibula sunt gratiosa post tempus, ita mihi post intervalla sermonis ad apostolicarum seriem lectionum suavior est recursus. Siquidem a proposito dicendi ordine, et continuo tramite loquendi discedere nos saepe necessitas religiosa compellit; quia sic doctrinae ordo moderandus est, ut non modo aliud impediatur ex alio. Unde quid hodie beatus Apostolus dixerit audiamus. Quid ergo ait? *Peccavimus, quia non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit* **(Rom. VI)**. Haec interrogatio, fratres, eorum arguit imperitiam qui, legis consuetudine captivati, gratiae beneficio nesciunt sentire virtutes; et quos praeceptorum legalium series prodidit contumaces, eos sola munerum commoda et festivitatum pompa observationibus vanis fecit et reddidit obstinatos. Et cum legem tempus excluserit, quid cultor legis a lege faciet abdicatus? Judaee, quid habes quod non perdidisti? Si autem perdidisti, quid gloriaris quasi non perdideris? Ubi est templum, ubi est sacerdos, ubi sacrificium, ubi incensum, ubi purificationes tuae, ubi solemnitatum tuarum non omittenda devotio? Sed ut sis Judaeus, merito circumcideris, quia bonis omnibus abscissus es supradictis. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quae scripta sunt in libro legis **(Deut. XXVII)**. Si maledictus est qui in uno offenderit, quoties

maledictus erit qui nihil ex omnibus probabitur effecisse? *Peccavimus,* ait, *quia non sumus sub lege, sed sub gratia?* Ac si diceret, fratres: Peccavimus, quia in cura non permansimus jam sanati? Peccavimus, quia ignem, ferrum, medicamenta reliquimus jam curati? Infelix aeger, qui post curam non vult curare tormentum. Et quid plura, fratres? Numquam curat, qui infirmantis quaerit et exspectat arbitrium? Nam cum ex humore frigido semper ignis succendatur in corpore, et rigor nimius dum membra vexat et concutit, acrius ipse efficit et gignit incendium; ita aegrotus ad augendam flammam quae suis semper aestuat et anhelat in venis, dari sibi aquam frigidam impatienter exspectat, nesciens quod tunc calor calore restinguitur, frigore nutritur incendium. Lex ergo dum hominis semper exspectat et sustinet voluntatem, nec tamen homo peccati sarcina praepeditus sufficere legalibus praevalet obedire mandatis, cultorem suum lex non absolvit a peccati vinculo, sed crimine praevaricationis obligat. Et ideo addidit, dicens: *Nescitis quod cui exhibuistis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obedistis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad vitam?* Quid est, fratres, quod cum de lege loqueremur, hominem prodidit servum fuisse peccati? *Sive peccati,* ait, *ad mortem, sive obeditionis ad vitam.* Quia superius dixerat, peccatum vobis non dominetur; non enim estis sub lege, sed sub gratia. Qui ergo sub lege sunt peccati, deprimuntur et incurvantur imperio, nec poterunt miseri de peccati turpissima servitute, nisi gratia manumittente, liberari. *Gratias autem ago Deo,* dixit, *quia fuistis servi peccati.* Sic gratias agit, quasi qui congaudeat hominem servum fuisse peccati? Absit. Gratias agit, non quia ante servi fuimus domini tam crudelis, sed quia etiam non sumus subjugati, sicut ex sequentibus id

ipsum manifestat expressius, dicens: *Obaudistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis: liberati autem a peccato, servi facti estis justitiae.* Obaudivimus, fratres, beneficio vocantis, non nostro, quia captivi sic tenebamur arbitrio. *Obaudistis autem ex corde in eam formam doctrinae.* In quam? In Evangelii nempe, ubi novo libertatis genere non est omissa servitus, sed mutata, quia melior est devota famulatio quam vaga et praesumpta libertas. *Servi facti estis justitiae.* Haec servitus, fratres, non obligat, sed absolvit; non onerat, sed honorat; abstergit servitutis maculam, non inurit. Quid hic, rogo, non divinum est, ubi servitus pellitur servitute, ubi fugatur conditione conditio, ubi mors morte moritur, ubi perditio perditione sanatur, et ut proprie ac breviter dicatur, ubi tota adversitas ipsius adversitatis mucrone prosternitur? Quod autem dixit: *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae, et iniquitati ad iniquitatem; ita exhibete membra vestra servire justitiae in sanctificationem.* Magnitudinem pietatis ostendit, cum evangelicam doctrinam ad tam humilia et pene verecunda deponit exempla; ut sanctitati tantum quantum immunditiae, quantum iniquitati justitiae tantum imponat, et imperet servituti. Absurda, fratres, atque indecens videtur comparatio, quae tantum gloriae quantum turpitudini hominem cupit esse subjectum; sed utinam vel tantum! Et quando tantum Deo quantum mundo, quando tantum coelo quantum terrae, quando tantum virtuti quantum vitiis fragilitas humana famulatur? Totus homo miser sic carni deditur, sic rebus praesentibus occupatur, ut nihil in se, quod futurae vitae, quod divinis bonis deserviat, derelinquat. Illecebrae temporalis vim beatus Apostolus uno sermone humanis conscientiis

convenienter aptavit, convenienter expressit, ut tanta voluntate justitiae, pudicitiae ac munditiae humana membra serviant, quanta vehementia dementiaque turpitudini vitiisque se dederunt. Parva aut forte nulla exigit, qui cupit devicta proprietate concedere; et adimit excusationem qui possibilia tibi et usitata praecipit te repensari debere pro maximis. Da ergo, homo, Deo tantum quantum carni vitiisque tribuisti. Et quid est, quod ante vitiis, non Deo, debeas teipsum, quod a te Deus tuo tantum utique amore perquirit? Sequitur: *Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiae; nunc autem liberati a peccato, servi facti estis justitiae.* Ante servi peccati, nunc servi justitiae. Per Apostolum ecce succedit servitus servituti, contumax tu nunc tempus tuae libertatis ostende; peccatum te ante mentiebatur liberum, quem tenebat miserande captivum, nunc gratia te vocat servum, quem ut vere faceret esse liberum, Dei ipsius adoptavit in filium. Impleta est ergo Christi sententia, qua dicit: *Qui vult esse dominus, sit servus* **(Matth. XX)**. Beata est haec servitus, quae dominationem generat sempiternam. Illa enim libertas fructum poenae, et confusionem nobis intulit non ferendam, sicut dicit: *Quem enim fructum habuistis tunc in his quae nunc erubescitis? nam finis illorum mors est.* Ecce qualiter manumittit, ecce quali praemio honorat illam diabolus servitutem; ut mors simul et vitam finiat et inchoet poenam. At qui Christo serviunt, fratres, illusa morte cum stipendiis, sanctitatis perpetuam transferuntur ad vitam; finis enim Christi non suscipit finem, quia non interficit hominem finis iste, sed perficit.

SERMO CXV. *De lege abrogata per gratiam.* In verba ejusdem: *An ignoratis, fratres, scientibus enim legem loquor,* etc.

Posteaquam Davidicam citharam spiritualis intelligentiae plectro et modulatione tangentes, animos vestros et corda permulsimus, intonantis quoque Evangelii ad suscitandos sensus vestros principia metuenda praebuimus, ad Apostolicum magisterium mox credidimus esse remeandum, ut tripartitus ordo sermonis ecclesiasticae doctrinae salutiferam teneat et praebeat disciplinam. Nam et cantilena a continuo labore relaxat animos, et Evangelica auctoritas mentis reparat et exsuscitat ad laborem, apostolicus vigor a tramite recto removeri et nostros non sinit sensus evagari. Hanc beati Apostoli per ordinem sequi hodie reperimus lectionem. *An ignoratis, fratres,* inquit, *scientibus enim legem loquor, quia lex dominatur homini quanto tempore vivit?* Et indicit similitudinem. *Nam quae sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri: igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri.* Videtis, fratres, beati Apostoli magnum coelestis magisterii documentum, quemadmodum legis tempora legalibus testimoniis asserit praeteriisse, totamque ejus praerogativam miro conjugii exinanivit exemplo. Et merito lex carnali conjugio comparatur, quae non obtinuit cum synagoga spirituale consortium. Nam cum accepisset

eam ad observantiam disciplinae, ad sancti germinis fecunditatem, ad augmentum pudoris, ad custodiam castitatis, ad superni thalami sacrum reverendumque secretum, ad mysticam thori coelestis unitatem, reperit in ea totius meretricationis illuviem. Occurrit enim tanto viro, id est legi, non compta moribus, non monilibus ornata virtutum, non incessu gravis, non vere illo flammeo virginalis verecundiae operta velamento; sed lasciva oculis, soluta gressibus, praeventa illecebris, et tota dolis et simulationibus perfucata. Quam cum vir tantus visam justa indignatione despiceret, et eam procul a sua societate propelleret, atque toto exsecraretur judicio gravitatis; illa nec despecta erubuit, nec contempta se correxit, nec resipuit, sed repulsa, sed tota praeceps ad idolorum lupanaria convolavit, et maluit subire fornicationis infamiam atque adulterii crimen incurrere, quam male placiti habitus turpitudinem non horrere. Unde et merito eam beatus propheta deplorat, dicens: *Quomodo facta est meretrix civitas fidelis Sion* **(Isai. I)**? Cujus adulteria quoque Ezechiel sanctus toto pene volumine praescribit. Hinc est, fratres, quod cum in Evangelio a scribis et doctoribus legis apud Dominum ista accusaretur adultera, avertit faciem suam Dominus, et declinavit in terram, ne crimen cerneret quod puniret; et maluit, fratres, in pulvere scribere veniam, quam dare in carne sententiam **(Joan. VIII)**. Hanc Apostolus adulteram ad Christi nititur revocare consortium, nec patitur pristini lapsus timore tardari, quae vivente viro merito exstitit adultera, quia fuit cum alio viro, nunc vero non deserit legem, quae ad legis recurrit auctorem; sed moritur legi legalibus addicta sententiis, ut vivat gratiae et resurgat per veniam, quae fuerat interempta et mortificata per legem. Denique cum eam a maritali jure defuncto viro asserat absolutam, ipsam potius,

non virum, insequentibus defunctam esse testatur: quia non lex homini, sed homo moritur legi; nec mandatum praeterit, sed mandato deficit ille qui labitur a mandato. Audi quod sequitur. *Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi.* Numquid dicit, mortua est vobis lex? *Et vos mortificati estis legi.* Et bene addidit, *Per corpus Christi.* Quia lex reum astringit, arctat obnoxium, punit et interficit criminosum. Qui ergo per corpus Christi ab omni crimine exemptus est et erutus, feliciter moritur legi, ut innocentiae vivat et gratiae. *Ut sitis,* inquit, *alterius, qui ex mortuis resurrexit. Alterius.* Alter ipse effectus est, cum nostram corruptionem in incorruptionem mutavit, et mortalitatem immortalitatis transvexit ad gloriam. *Ut fructificemus,* ait, *Deo.* Consortes coelestis naturae per Christum, non terrae, sed Deo; non morti, sed vitae; et Deo fructum asserit deferri, non carni. *Cum enim,* inquit, *essemus in carne, passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificaremus morti.* Cum dicit: *Cum essemus,* praeteritum tempus indicat, dum in sola carne positi, immo magis expositi, quae carni sunt tantum sapere, facere, velle cogebamur, juxta aliud Apostoli: *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt* **(Rom. VIII)**. *Cum enim essemus,* inquit, *in carne, passiones peccatorum, quae per legem erant.* Dicam sicut dictum est a Domino: *Si lumen quod in te est tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae* **(Matth. VI)**? Si per legem passiones peccatorum membris dominantur humanis, quid ipsae per se facient passiones, quae nascenti mox homini infeliciter et poenaliter obsecundant? Cum taliter nascentem, generatur taliter, angores deprimunt, urgent pericula, afficiunt poenae: passiones sunt, fratres, per quas infirmatur infantia, pueritia trahitur, adolescentia insanit,

juventus et senectus multis luctibus cumulantur; ipsae sunt quae totam hominis vitam inimico conturbante comitantur ad lapsum; quas lex dum prohiberet, admonuit; dum discuteret, ampliavit; dum accusaret, reddidit chariores; et quae per ignorantiam latebant, fecit esse per scientiam notiores. Et sicut per falcem spinae magis dum succiduntur accrescunt, ita dum resecantur per legem, pullulant passiones, quia intrinsecus velut in radice carnis fixae solidantur. Lex intrinsecus culturam fidei habet satis justam, nec proficit: unde ad frugem mortis ipsum cespitem humanae carnis sua excitatione perducit. *Passiones,* inquit, *peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificaremus morti.* Instrumentum quod ad vitam erat, ad frugem mortis sibi in nobis vindicant passiones. Sauciati ergo taliter per Christi gratiam, a lege mortis absolvimur, et Spiritum sanctum percipimus intrinsecus debellatorem, victoremque vitiorum; ut passiones forinsecus exclusae pulsent, tentent, provocent, sed concidant ad nostrorum gloriam triumphorum. Nobis, nobis cupit vincere, qui cum dominaretur nobis dignatus est militare, sicut dixi . Ergo serviamus in novitate Spiritus a carnis servitute jam liberi, quia vera dominatio est famulatus Dominicae sanctitatis; nam et vetus homo et vetus littera totam corrupit et perdidit disciplinam.

SERMO CXVI. *De cognitione peccati per legem.* In verba ejusdem: *Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit,* etc.

Quoties diverso genere, sed voce consona mystica resonat cantilena, mita dulcedine pascit et delectat auditum; ita cum vario modo, sed uno Spiritu eodemque sensu divina et coelestis doctrina depromitur, libentius et cum suavitate maxima evangelicae scientiae pandit et aperit sacramentum. Et ideo post propheticam melodiam et virtutum Christi stupenda miracula, ad apostolicarum redeamus ordinem lectionum. Talis ergo hodiernae exstitit continentia lectionis. *Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam non sciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam* **(Rom. VII)**. Audistis, fratres, quo morbo sine Christo laboraverit humana conditio, quam captiva sine gratia fuerit humana fragilitas, quae lege, quae mandatis non prohibebatur, sed armabatur ad crimina: quae ob hoc audiebat, ob hoc cognoscebat, non ut vinceret peccata, sed faceret. *Peccatum non cognovi, nisi per legem.* Vitia non nosse felicitatis est, nosse periculi, vicisse virtutis est. Rex nobilis et fortis, hostibus suis longius occurrit, et ita praevenit ingruentium dolos, ut dejici nequeat fides militum, civium nequeat conturbari constantia: sic modo generosus animus per Christi gratiam corporis sui transgreditur miserandas angustias, et ita totus delicta praevenit, proculcat vitia, et crimina totus internecione prosternit, ut nequeant fucis sensus fallere, dolis ingenium depravare, tumultuationibus misera, imbecilla corda dissolvere, ardore, sanguinibus, fumantes occasiones incendere, vario passionum genere membra naturaliter infirma vexare. Quod ignis aridae segeti, hoc vitia corpori sunt humano, quae sola securius separatione vincuntur,

necantur ignorantia, et nescita feliciter evanescunt. Nam si ad mentem et sensus pervenerint, si contigerint animos, si semel membra penetraverint, inexstinguibile gignitur et exaltatur incendium: et nisi unda coelestis corda rigaverit, mentes infuderit, membra madefecerit, totum quod est roboris humani, subditur et redigitur in favillam. *Lex,* inquit, *peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem.* Ac si diceret: Aurum avaritia non est, sed avaritiam non cognovi, nisi per aurum. Vinum ebrietas non est, sed ebrietatem non cognovi, nisi per vinum. Pulchritudo corporis non est concupiscentia, sed formae decus concupiscentiae me rapuit et perduxit ad lapsum. Sic ergo ipsa per se mala non sunt, quae a Deo ad utilitatem, ad salutem, ad gratiam sunt creata, sed per ea delinquendi datur occasio. Ergo avarus aurum accusat, ebrius vinum, lascivus aut lepidus formae vult esse quod contigit ad ruinam. Ita et lex quae a Deo data fuerat ad salutem, quae erat per se coelestis et sancta, facta est per hominem miseri hominis ad ruinam, sicut ex sequentibus probat Apostolus, qui dicit: *Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum et justum et bonum.* Quod ergo bonum erat, non intulit mortem, sed peccatum, quod principaliter intulerat mortem, quod fragilem, quod imbecillem, quod humanam naturam pronam fecerat ad lapsus et vitia. Quod latebat, et hostiliter humano grassabatur in corpore, lex reprehendit, lex prodidit, dum admonet hominem de innocentia, de sanctitate, de justitia, de virtute, de fide; dum arguit de vitiis, de delictis, de criminibus. Sed homo, audire quidem coepit virtutes, coepit velle, sed non attigit; coepit detestari, sed sequi vitia; odisse delicta, sed facere; horrere crimina, sed implere: unde tarde se servum captivum, se male rabiei sensit addictum et coepit clamare: *Infelix ego homo,*

quis me liberabit a corpore mortis hujus? Cui respondetur: *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Quo audito coepit libertatem quaerere per auctorem, salutem per veniam, vitam per solam sperare gratiam. Nam diu ignoraverat unde esset difficilis innocentia, unde laboriosa justitia, anxia sanctitas, virtus ardua, fides tota periculis plena, unde sic tantas copias haberent delicta, unde crimina dum succiduntur increscunt, virtutes deficiunt dum coluntur. Lex aperuit, lex docuit, lex tota luce monstravit, crimina per peccatum, virtutes per Deum in humanis sensibus, in humana mente dominari; nec posse ante superari delicta quam delictorum fuerit auctor exstinctus, quod est peccatum, quod Christus abstulit, attestante Joanne, cum dicit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* **(Joan. I)**. *Sine lege enim,* inquit, *peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit. Et ego mortuus sum, et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, et per illud occidit.* Peccatum mortuum erat, non quia non erat, sed quia ignorabatur, et proprie dictum est, *Peccatum revixit.* Quia erat sepultum in ignorantia nostra: non mandatum per peccatum, sed peccatum per mandatum revixit, dum facit praevaricari qui fuerat ante peccator; dum reum perficit etiam contumacem, desertorem exsuscitat et rebellem. Unde merito homo jam tunc se exclamat mortuum, quando se unde, et quare et per quem moreretur agnovit. Peccatum, fratres, quam crudelis tyrannus sit, jam videmus. *Per mandatum seduxit me, et per illud occidit.* Quia argumentum salutis tetendit in laqueum, quia curam fecit esse languorem, quia instrumentum sanitatis exitiale mutavit in vulnus, quia vitam ipsam in

gladium lethalem convertit: *Per mandatum seduxit me, et per illud occidit.* At quomodo sibi jam, quod esset occisus, provideret jam mortuus? nam quis poterat subvenire occiso, nisi Christus, qui vitam reparavit occisus? qui talionem morti reddidit per mortem, mortem peremit, atque eam prodidit contumacem, quae incubare jussa poenis reorum, attentare ausa est ipsum judicem, invadere ipsum innocentiae praesumpsit auctorem: unde merito mors mortua est, et in me non ego vivo, sed vivit, agit, regnat, imperat Christus.

SERMO CXVII. *De Adam primo et novissimo.* In verba ejusdem: *Factus est primus homo Adam in animam viventem,* etc.

Duos homines beatus Apostolus hodie retulit humano generi dedisse principium, Adam videlicet et Christum: duos homines pares corpore, sed merito dispares; compage membrorum tota veritate persimiles, sed ipso sui principio tota dissimiles veritate. *Factus est,* inquit, *primus homo Adam in animam viventem: novissimus Adam in spiritum vivificantem* **(I Cor. XV)**. Ille primus ab isto novissimo factus est, a quo est et animam consecutus, ut viveret; hic est ipso se figuratus auctore, qui vitam non exspectaret ab altero, sed ipse vitam solus omnibus largiretur; ille vilissimo plasmatur ex limo, ex utero pretioso Virginis hic procedit; in illo terra mutatur in carnem, in isto caro promovetur in Deum. Et quid plura? Hic est Adam, qui suam tunc in illo cum fingeret imaginem collocavit. Hinc est quod ejus et

personam suscipit, et nomen recepit, ne sibi, quod ad suam imaginem fecerat deperiret. Primus Adam, novissimus Adam; ille primus habet initium, hic novissimus non habet finem. Quia hic novissimus vere ipse est primus, ipso dicente: *Ego primus, et ego novissimus* **(Isa. XLVIII)**. Ego sum primus, id est sine initio. Ego novissimus, utique sine fine. *Sed non prius,* inquit, *quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.* Prius utique terra quam fructus; sed non tam pretiosa terra quam fructus; illa gemitus exigit et labores, hic substantiam largitur et vitam. Merito propheta de tali fructu gloriatur, dicens: *Terra nostra dedit fructum suum* **(Psal. LXXXIV)**. Quem fructum? Illum nempe de quo alibi dicit: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam* **(Psal. CXXXI)**. *Primus homo,* ait, *de terra terrenus; secundus homo, de coelo coelestis.* Ubi sunt qui conceptum Virginis, Virginis partum, mulierum partibus existimant exaequandum, cum illud de terra sit, hoc de coelo; hoc divinae virtutis sit, illud infirmitatis humanae; illud sit in corpore passionis, hoc totum sit in tranquillitate divini Spiritus, humani corporis in quiete? Sanguis siluit, caro stupuit, soporata sunt membra, et aula Virginis tota est in coelesti commoratione suspensa, donec auctor carnis, carnis sumeret indumentum, et fieret homo coelestis, qui non solum terram redderet homini, sed homini donaret et coelum. Virgo concipit, Virgo parturit, Virgo permanet. Ergo virtutis est caro conscia, non doloris, quae magis pariendo integritatis augmenta suscipit, damna pudoris ignorat; testis potius sui partus existit, quae nullas partus pertulit passiones; et sacramentis coelestibus interfuisse se nova mater miratur, quae nascentis ordinem intelligit humanae consuetudinis nil habere. Si Deum sic nasci magus fatetur munere, fatetur dum

adorat; advertite quid sentire, quid credere debeat Christianus. Sed quod sequitur audiamus. *Qualis terrenus, tales et terreni, et qualis coelestis, tales et coelestes.* Quemadmodum non nati taliter, tales poterunt inveniri, non manendo quod nati sunt, sed quod renati sunt permanendo? Hinc est, fratres, quod virginei fontis uterum coelestis spiritus arcana luminis sui admixtione fecundat; ut quos origo limosae stirpis profuderat sub misera conditione terrenos, coelestes pariat, et ad similitudinem sui perducat auctoris. Ergo jam renati, jam reformati ad nostri imaginem Creatoris, quod praecipit Apostolus impleamus. *Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem coelestis.* Fuerit necessitas, quod de terra concreti coelestia spirare nequivimus, quod de concupiscentia nati concupiscentiam non valuimus evitare, quod illecebris dominantibus acquisiti coacti sumus illecebrarum turpitudinem sustinere, quod saeculi hujus habitaculo recepti captivi fuimus malis; ad instar nostri Domini, sicut diximus, jam renati, quos utique concepit virgo, vivificavit spiritus, portavit pudor, genuit integritas, nutrivit innocentia, edocuit sanctitas, virtus exercuit, Deus adoptavit in filios, imaginem totam tota similitudine nostri portemus auctoris: non majestate qua solus est, sed innocentia, simplicitate, mansuetudine, patientia, humilitate, misericordia, concordia, qua dignatus est nobis fieri et esse communis. Cesset vitiorum pruritus pestifer, delictorum lethalia blandimenta vincantur; exsecrandus furor, criminum comprimatur origo; discutiatur a sensibus caligo tota pompae saecularis; abjiciatur a mentibus mundanae cupiditatis illusio; appetatur paupertas Christi, quae divitias in coelestibus possidet sempiternas; tota sanctitas animae custodiatur et corporis, ut non magnitudine, sed actu imago Creatoris nostri

portetur et clarescat in nobis. Affirmat quod diximus Apostolus, cum dicit: *Hoc autem dico, fratres, quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt.* Ecce quomodo carnis resurrectio praedicatur, quia ibi caro possidebitur a spiritu, non caro spiritum possidebit, sicut ex sequentibus elucescit. *Neque corruptio incorruptionem possidebit.* Vides quia non caro deperit, sed corruptio; non homo, sed culpa; non persona, sed crimen; ut homo in Deo, et coram Deo vivens, finem se delictorum tandem gaudeat consecutum. De resurrectione proprius sermo proferendus est, fratres, quia transcursim, et in ipso verbi fine, non convenit dici de eo quod nos ad aeterna tempora ac perpetuam transmittit ad vitam.

SERMO CXVIII. *De morte et resurrectione carnis.*

Quoniam tota spes fidei Christianae in resurrectione constituta est mortuorum, ne quisquam de ea ausus sit dubitare, beati Pauli asserentis, eam auctoritate, rebus, exemplis, latissimam recitari vobis fecimus hodie lectionem, ad quam sermo noster quod adjicere possit non potuit invenire. Sed quia nostri officii vestra charitas semper exigit servitutem, repetere haec eadem, inculcare vehementius haec ipsa, resurrectionis ipsius ardore gestimus. Fratres, semper de resurrectione libet dicere, jugiter de resurrectione delectat audire, quia mori numquam libet, vivere semper delectat. Resonet ergo in ore nostro resurrectio semper, semper resurrectio ad nostrae mentis transmittatur auditum, ut mors quae nostros semper obsidet sensus, cum terrore suo,

cum lamentis suis a nostris sensibus effugetur. Quia sic agricola fructus uberes et exsatiatas epulas cantat, ut immanem vomeris laborem non sentiat et sudorem. Sic nauta portus modulatur et lucra, ne undarum ruinas, ne maris discrimina pertimescat. Sic miles, ne vulnera metuat, ut gladios non pertimescat, praedas personat et triumphos. Unde resurrectionem mente, ore, oculis, spectet, cantet, cogitet Christianus, ut totam mortis possit despicere et calcare formidinem. Mors est, fratres, desperationis domina, incredulitatis mater, germana corruptionis, inferni parens, diaboli conjux, omnium malorum regina, quae omne genus hominum tali ordine inexplebili impugnat, ut primum susurratricem suam desperationem praemittat talia suadentem: Homo, cur tua perdis tempora? Ecce domina mors tua venit, animam tuam in nihilum redigens, carnem tuam putredine, ossa tua vetustate consumens, ut te qui non fuisti antequam nascereris, faciat non esse post mortem. Redde ergo debita ante mortem, moriturus cito, tibi, aetatibus tuis: da lusibus infantiam, da deliciis adolescentiam, da voluptatibus juventutem, da senectutem mihi, ne sine causa de spe cogites desperatus. Post istam mittit incredulitatem suam filiam, sic minantem: Quasi non moriturus, quasi evasurus mortem, sic de vita disponis? Homo, te decipit fides, tu fidei credis, quae ut tollat praesentia, futura promittit, et ut auferat quae sunt ante mortem, nescio quae invisibilia pollicetur esse post mortem. Quis inde venit, aut quis sapiens credit tot saeculis promissa, nec reddita? O si manduces et bibas! *Manduca et bibe, cras enim morieris* **(Isai. XXII)**. Tertiam germanam nequitiae suae corruptionem tali dirigit cum furore, ut aspectus hominum invadat, attrahat, occupet, per sepulcra, extremos ostendens carceres, suos jacere ibi demonstrat

immobiliter vinculatos; et ut homines sensus hominis horrore toto, toto pavore conturbet, effundit putredinem, eructat saniem, spargit fetores, atque ad unum corpus hominis innumeros carnifices a se vermes dedisse proclamat. Quare non desperationi, quare non incredulitati crederent Christiani? Haec sunt mortis bella, his ducibus, his consiliis, tali conflictu captivat, vastat, interficit omnes quos natura praesentem perducit ad vitam, ducit reges, trahit populos, gentes impellit, non divitiis redimi, non flecti precibus, non lacrymis molliri, non viribus umquam potuit ista superari. Erravere, fratres, qui de bono mortis scribere sunt conati. Et quid mirum? tunc se mundi sapientes magnos aestimant et praeclaros, si id quod est summum malum, hoc esse summum bonum simplicibus persuaserint: merito Scriptura de istis dicit: *Vae qui dicunt bonum malum, et malum bonum* **(Isai. V)**. Vae qui ponunt tenebras lucem, et lucem tenebras! Et re vera quem non isti fallerent, quem non caecare potuerunt, qui vivere malum, mori bonum, incautis credere perfecerunt? Sed haec, fratres, veritas submovet, lux fugat, impugnat fides, Apostolus notat, Christus delet, qui dum bonum vitae reddit, malum mortis prodit, damnat, excludit. Sic enim coepit Apostolus: *Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod praedicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini: qua ratione praedicavi vobis, tenere debetis, nisi sine causa credidistis? Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi, quia Christus mortuus est pro peccatis nostris, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas* **(I Cor. XV)**. Dei largitas victurum, non moriturum ditat. Aut quid bonum accipit, si non erit ipse qui accipit? *In quo et statis.* Stat utique qui semper vivit, quia mortuus semper jacet. *In quo et salvamini.* Si quis moritur,

perit; salvatur vero ille qui semper vivit. *Qua ratione praedicavi vobis, tenere debetis, nisi sine causa credidistis.* Non solum, fratres, sine causa credidit, sed et sine causa vixit, qui se ad hoc solum natum credidit ut periret. Homo quid tibi oritur quod non occidat? quid tibi quod occiderit, non resurgit? Dies mane oritur, et iterum resurgit in mane; sero sepelitur in nocte, et iterum resurgit in mane. Sol quotidie nascitur, quotidie moritur, resurgit ipse quotidie; tempora dum transeunt, pereunt; dum redeunt, reviviscunt. Unde, homo, si Deo non credis, si non acquiescis legi, si non consentis auditui, vel oculis tuis crede, vel elementis resurrectionem tuam tibi jugiter praedicantibus acquiesce. Certe si ista longe sunt inferiora, quae in tuis manibus sunt, et de morte tuo opere suscitantur, te posse Dei opere doceant suscitari. Vade ad semen, Apostolo te docente **(I Cor. XIII)**; tolle triticum aridum sine sensu, sine motu; duc sulcum, fodi terram, fac sepulcrum, sepeli triticum, inspice quemadmodum morte deperit, humore turgescit, putredine corrumpitur; et cum pervenerit ad totum quidquid desperatio, quidquid incredulitas, quidquid corruptela tibi superius ingerebat, tunc subito reviviscit in germine, in herba pubescit, juvenescit in caule, maturescit in fruge, et ad illam totam ipsam, quam tu periisse deflebas, speciem resurgit et formam; ut te, homo, triticum non tam doceat manducare quam sapere, non tam cogat laborare quam credere. Reliqua nos taceamus, quia et unde, et quando, et quomodo, et per quem mors venerit, beatus Apostolus plano et satis lucido ac divino declarat eloquio. Homo, accipe fidem, quia gratis datur; crede resurrectionem, quia qui promittit illam pretium non requirit.

SERMO CXIX. *De vero cursu pro corona gloriae.* In verba ejusdem: *Nescitis quod hi qui in stadio currunt,* etc.

Beatus apostolus Paulus non solum per doctrinam legis, sed saeculi hujus exemplo ad coronam nos gloriae coelestis hortatur. Sic enim inter caetera ait, ut audivit dilectio vestra. *Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium;* et addidit: *Sic currite, ut comprehendatis* **(I Cor. IX)**. Secundum terrenum exemplum, multi quidem, ut ait Apostolus, in stadio currunt, sed unus accipit coronam, id est, ille qui melius currit; ita et in stadio vitae praesentis, multi quidem currunt, sed unus accipit coronam. Currunt Judaei per legem, currunt philosophi per inanem sapientiam, currunt et haeretici per falsam annuntiationem, currunt catholici per veram fidei praedicationem: sed de his omnibus unus coronam accipit, id est, populus catholicus, qui, recepto fidei cursu, tendit ad Christum, ut ad palmam immortalitatis coronamque perveniat. Quapropter et Judaei, et philosophi, et haeretici in vacuum currunt, qui non recto fidei tramite gradiuntur. Quid enim prodest Judaeis currere per observationem legis, qui Christum, dominum legis ignorant? Currunt et philosophi per inanem sapientiam saeculi, sed superfluus et vacuus cursus ipsorum est, qui veram Christi sapientiam nesciunt. Vera enim sapientia Dei Christus est, quae non ornatur verbis, nec luculenta oratione, sed fide cordis agnoscitur. Currunt et haeretici per venenatam fidei suae assertionem, currunt per jejunia, currunt per eleemosynam, sed pervenire ad coronam nequeunt, quia non currunt; falsa enim fides eorum verae fidei

gratiam accipere non meretur. Manifestat hoc Apostolus alio loco, cum dicit: *Et si distribuero omnem substantiam meam pauperibus, et si tradidero corpus meum igni ut ardeat, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest* **(I Cor. XIII)**. Non enim habet charitatem Christi, qui Christo non fideliter credit. Et ideo bene addidit Apostolus, dicendo: *Sic currite, ut comprehendatis.* Currere ergo debemus fideli cursu in fide Christi, in mandatis Dei, in operibus justitiae, ut ad coronam aeternae vitae pervenire possimus. Denique quemadmodum nobis currendum est, idem Apostolus consequenter ostendit, dicendo: *Omnis,* inquit, *qui in agone contendit, ab omnibus continens est; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptibilem.* Vide quibus nos Apostolus exemplis ad coronam promissae immortalitatis invitat. In agone isto terreno qui vincere volunt, abstinent se a cibis quibusdam, a potu nimio, abstinent ab omni immunditia, sub tanta castitate, ut etiam propria conjugia non requirant; nec aliter se vincere posse sperant, nisi corpus suum castum pudicumque servaverint. Et post tantum laborem quid aliud quam parvam, et corruptibilem, et vilem quidem coronam accipiunt? Si ergo pro corruptibili corona tantus labor a quibusdam suscipitur, quanto magis nos omnem laborem sustinere debemus, quibus praemium coeleste et aeternae gloriae corona promittitur? Est ergo nobis agonizandum non levi certamine: certamus enim contra spiritualia nequitiae, contra diabolum et angelos ejus; certamus contra injustitiam, contra impietatem, contra malitiam, contra impudicitiam, contra diversas illecebras peccatorum. Et si certantes vincimus, tot coronas accipimus quot vitiorum victores fuerimus. Magnus itaque agon iste est, in quo spectaculum Domino exhibemus:

spectamur enim certantes a Domino, spectamur ab angelis ejus; in terra vincimus, sed praemium virtutis in coelestibus accipimus. Denique sancti martyres in agone certaminis positi, non solum vitia peccatorum, sed ipsam mortem vicerunt, et praemia immortalitatis susceperunt. In hoc agone primo Dominus et Salvator noster, et certavit et vicit, ut nobis exemplum certaminis et victoriae demonstraret. Haec ergo vobiscum tractantes, semen boni certaminis injicimus in cordibus vestris, tamquam sulcata invenientes pectora vestra aratro justitiae. Colite igitur verbum quod sparsimus in vobis, ut possit germinare quod satum est. Deus autem visitatione sua, rore suae vos pietatis infundat; et det incrementum seminibus nostris, quo possitis in collectis manipulis meritorum ad fructum centesimum pervenire.

SERMO CXX. *De figura saeculi vitanda, et forma Salvatoris assumenda.* In verba ejusdem: *Nolite configurari huic saeculo,* etc.

Christus apostolos sal esse hodie patefecit, dicendo: *Vos estis sal terrae* **(Matth. V)**. Ne quis ergo impatienter ferat, si beati Pauli verba ut grana divini salis terimus, quatenus altius soporati, sensus intelligentiam condire possimus. Grana enim salis integra saliunt, quatenus in medullis ipsa subtilius attenuata descendant: sic sermo Apostoli communiter lectus praebet simplicem sensum, profundam scientiam praestat, lectione sedula iteratur ad illa quae ante perscrutati sumus. Hodie dicit beatus Apostolus: *Nolite configurari huic*

saeculo **(Rom. XII)**. Putasne beatus Paulus apostolus dicendo sic, elementorum figuris ne configuremur obsistat? neve simus ut Persarum reges, qui subjecta nunc pedibus suis sphaera, ut polum se calcare credantur, Dei vices mentiuntur: nunc radiato capite ne sint homines, solis resident in figura; nunc impositis sibi cornibus, quasi viros se esse doleant, effeminantur in lunam: nunc varias velut siderum sumunt formas, ut hominis perdant figuram, et nihil supernae claritatis acquirant. Sed ista licet de saeculi vanitate descendant, et sapientibus tam fugienda sint quam ridenda, tamen Apostolus cum dicit: *Nolite configurari huic saeculo,* saeculi vitam corrigit, arguit mores, judicat institutum, castigat voluntates, luxuriam condemnat, et totam vanitatum saecularium pompam propellit, effugat, excludit a mentibus Christianis. Sed hoc modo strictim commonet quod est in principio hujus Epistolae latius exsecutus, ubi figuram saeculi in vitiis sic figurat: *Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidiis, contentione, dolo, malignitate, susurratores, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, erectos, superbos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, sine misericordia, qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui faciunt illa, sed qui consentiunt facientibus* **(Rom. I)**. Fratres, audistis formam saeculi, didicistis speciem, vidistis figuram: si tamen formam et non informe monstrum, ubi confusione criminum tota rerum facies est deleta, ubi peccatorum connubio tota mundi figura est dissoluta, ubi delictorum morbis imago ipsa ablata est conditoris, ubi homo in vitiis est sepultus, ubi corrupti corporis scatent scelera, ubi homo hominis est sepulcrum, ubi

in homine non homo cernitur, sed cadaver. Apostolus ergo huic formae nos prohibet esse conformes, et configurari nos huic vetat figurae; huic similitudini consimiles non esse permittit, sed ad formam Dei reformat, ad similitudinem revocat Christi, et totam reducit ad imaginem conditoris, dicens: *Sed reformamini in novitate sensus vestri.* Hoc est, sitis per Christum sensibus innovati, abjecta saeculi hujus figura; et tota inveteratae imaginis deformitate projecta, formam vestram in formam vestri reducite Salvatoris: ut novitas sensuum vestrorum in vestris actibus elucescat, et coelestis homo coelesti habitu jam gradiatur in terra. Qualiter autem componat formam novi hominis, jam patescat. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem habent actum; sic multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam, quae data est nobis, differentes.* Agit, agit ut corpus, quod collocat in coelesti actu, in superna vita, in moribus sanctitatis membrorum consensu et copulatione consistat: neque pes oculi ministerium, neque oculus pedis officium perverso tumore confundat; sed ut sanctitatis membra donis contenta sint largitoris, et credant suum esse membra omnia, quod unum fecerit membrum, quia minorari nescit membrum unum, quod totum honoratur in corpus. Hinc est quod Apostolus actus membris, membra actibus sic depingit: *Sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortatione, qui tribuit in simplicitate, qui praeest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Charitas sine simulatione; odientes malum, adhaerentes bono, invicem honore praevenientes, invicem benigni, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes,*

orationi instantes, memoriis sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes: benedicite et nolite maledicere; gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; providentes bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes; si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; non vindicantes vosmetipsos, sed date locum irae. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Superius, fratres, Apostolus patefecit membra vitiorum, revelavit modo nobis membra virtutum; ut coeleste corpus tantis solidatum membris, nervis talibus roboratum, possit facile mundi bella prosternere, diaboli superare conflictus. Et ita vivens, ut Apostolus docuit, non prosternit mundum? non proterit carnem? non diabolum vincit? non aequatur angelis? non major est coelo? Plane major coelo, quia coelum non movetur sponte, non voluntate agit, non judicio facit quidquam, sed sola necessitate servit semper, quia semel jussum est servire; impollutum se non viribus, non labore custodit: unde cum non sit obnoxium poenae, sic tamen nec consistit ad praemium. At homo ex terrena vilitate concretus, dum terrenam labem vincit, dum sanguinis stimulos frangit, dum carnis exuberat passiones, transcendit coelum, ad ipsam deitatis pervolat sedem: et sic fit major coelo, meritis supergreditur angelos, non natura. Probat hoc apostolus Paulus, qui dum satis terram vincit, et intravit coelum, et transivit alium, et usque ad tertium meruit pervenire. Et juste, nam primus conscendere debet coelos; qui sic et verbo et exemplo homines penetrare docuit coelos. Erit, erit major coelo, qui vixerit sicut docuit Paulus; erit clarior sole, qui sic virtutum radiis toto orbe splendet, ut fuscari se

nulla vitiorum nocte permittat. Erit, erit iste lucidior luna, qui tenebras has non tenuato lumine temperat, sed totam saeculi noctem pleno meritorum fulgore depellit: nec sicut luna quotidiana lucis detrimenta praesentit, sed jugi factorum lampade in superni luminis claritate persistit; nec iste sicut illa menstruo interpolatur obscuro, sed in claritate Dei continua permanebit. Et si magna est illa, quod mitigat noctem, quanto hic major, cujus vita recipit nil de nocte? De stellis taceo, quia quot coelum stellis, tot sancti virtutibus elucescunt, dicente Domino: *Vos estis lux mundi, lucete sicut luminaria in mundo* **(Matth. V)**. Ad summum, coelum, sol, luna, stellae (Deo dicente) transibunt **(Matth. XXIV)**, justus autem in claritate Dei continua permanebit. Velim, fratres, de singulo Apostoli verbo singulas proferre dictiones; sed quia et frequentata lectio fastidium generat audienti, et nos diutius non possumus evangelicas tacere virtutes, gratum sit charitati vestrae quod compendioso sermone praesentem clausimus lectionem. Deus autem noster, et quae diximus, et quae tacuimus, ipse sanctis vestris sensibus insinuare dignetur.

SERMO CXXI. *De divite et Lazaro.*

Audistis, fratres, hodie et paupertatis finem, et divitiarum qualis sit exitus cognovistis, dicente Domino: *Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et quotidie epulabatur splendide* **(Luc. XVI)**. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, ulceribus plenus, qui jacebat ad januam ejus, cupiens saturari de micis, quae cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat: sed et canes veniebant et lingebant*

ulcera ejus. Factum est autem ut moreretur pauper, et portaretur ab angelis in sinum Abrahae. Dives autem mortuus est et sepultus in inferno. En, fratres, quam rerum lamentanda mutatio: pauperem portant angeli, divitem deglutit infernus. En, fratres, mors pauperis totam vitam divitis vicit, et elatio sola pauperis totam divitis pompam transcendit et gloriam. Quare sic sepultura decipit oculos? quare sic exsequiarum pompa mentitur? In obsequium divitis migrat hic tota civitas, cum funus effertur; pauper vadit solus, pauperem duorum portat miseratio bajulorum, nec quatuor ut mortuo, sed duo sub uno vecte, quasi projiciendo oneri portitores addicantur inviti. Merito ei mox angelica officia, merito divina deputantur obsequia, cui tam crudeliter negata sunt ipsa humanitatis extrema. Funus divitis antecedit lugubris turba servorum; feretrum pauperis praecedit angelorum psallentium multitudo. In marmoreo tumulo et curata veste jacet divitis corpus inclusum; pauperis caro naturali quiescit in limo, et materiali situ vermium morsus nescit, praevenit putredines et fetores. Sed requiramus, fratres, quae divitis culpa, quod crimen, quod scelus eum suppliciis addixit inferni, et ante judicium damnationis ejus, elogium tot saeculis fecit, ipso judice referente, cantari, dicente Domino: *Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam divitis, et cupiebat saturari de micis, quae cadebant de mensa divitis.* Numquid per se tantum divitiae criminosae sunt? aut solae et per se penes Deum damnandae sunt vestes? et tantum per se puniendae sunt epulae, ut non solum careant praemio bonorum, sed omnium malorum ferant et mereantur exitium? Aut ita per se probata est, et sanctificata mendicitas, ulcera tam sacrata, ut angelorum

manibus Abrahae sancti rapiantur ad gremium? Et mirum, fratres, quod Abraham, quondam dives, hunc divitem spernit, dicente Scriptura: *Erat autem Abraham dives valde* **(Gen. XXX)**, et eum quem habuit in bonis praesentibus parem, nunc reprobat et patitur esse poenalem, praesertim cum neque pauperis hujus bona, neque mala divitis istius prodiderit sermo divinus. Cur ergo nunc Abraham ambit pauperem, divitem refugit et refutat? Aut quemadmodum hunc Abraham innocentem habuere divitiae, hunc fecere divitiae criminosum; illum promovere ad omnium requiem beatorum, hunc in omnium malorum barathrum deputarunt? Verum ne propositus sermo vestrum diu fatiget animum, suspendat auditum, acceleranda nobis est hujus solutio quaestionis. Abraham, fratres, non sibi, sed pauperi dives fuit, et opes non habere, sed prorogare gestivit: magis magisque in sinu pauperis quam in horreis recondere suas studuit facultates, sicut toto vitae ejus ordine perdocetur. Nam peregrinus ipse jugiter laboravit, sicque ne peregrinus peregrinum se esse sentiret **(Gen. XVIII)**: sub tentorio manens ipse, sine tecto advenam manere non passus est; et hospitem hospes semper ipse suscepit, extorris patria, domicilii nescius, ipse et dominus omnium fuit, et patria; sciens se non incubatorem, sed dispensatorem divinae positum largitatis, ut vindicaret oppressos, absolveret captivos **(Gen. XIV)**, eriperet jam jamque morituros, ipsum se morti novus bellator addicit, apud quem pietas in alterum vita sua charior fuit. Abraham suscepto hospiti astitit, non assedit; et fuit iste non conviva hospitis, sed minister. Abraham viso peregrino, dominum se esse nescivit, ipse allator prandii, ad coquinam satis delicatam sollicitus addixit uxorem: et qui se suaque omnia famulis suis credit ac committit, committere vix audet hospitem conjugi quam

probatae. Et quid plura, fratres? Hujus denique humanitas sic sancta, sanctis est semper manibus praeparata, ut invitaret apud illum ipsum Deum, et compelleret hospitari. Ille ad Abraham, ille ad requiem pauperum, ille ad hospitum receptaculum venit, qui se in hospite et paupere receptum fatebitur in futuro, cum dicet: *Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere; hospes fui, et suscepistis me* **(Matth. XXII)**. *Factum est autem ut moreretur pauper et portaretur ab angelis in sinum Abrahae.* Non immerito, fratres, sua tunc omnes sanctos suscepit in requie, et in ipsa coelesti beatitudine fungitur dispensatoris officio: quia dum semper hic suscepit peregrinos et pauperes, ipsum cum angelis suscipere Deum, ipsum sub tentorio suo videre hospitem meruit, quem semper habuit largitorem. Et revera, fratres, parum se beatum credidit, si in ipsa superna gloria ab hospitalitatis pio cessaret officio. Et solis donis frueretur divinis, qui hic humana bona crudelem se credidit cuiquam si negaret. Abraham, fratres, venientibus longe semper occurrit, praetereuntes etiam prece vocat, nolentes magna cum supplicatione suam compellit ad mensam, prima et saginata de gregibus hospitibus semper apponit, suis et conjugis suae manibus factos calentes semper offert panes, quos frigidos et hesternos esse utique jugis humanitas non sinebat. At iste alter dives, immo divitiarum captivus, servus opum, et ipsis censibus compeditus, tantum pompae ignobile sepulcrum, in quo pietatis totus utique et visus defecerat, et auditus, non jam personam, non pauperem, sed ipsam misericordiam despicit ad januam suam Lazaro sic jacente. Purpura, bysso, delicatis vestibus, epulis blandis ferrea viscera crudelis anima nutriebat: quem Deus humanae salutis avidus inquisitor emollire cupiens, non tam Lazarum,

quam ipsum pietatis conflatorium ejus projecit ad januam; conflatorium dixi, propter ferrea viscera. Impiis ergo oculis mendicus Lazarus ingeritur, admovetur, et ut dives dare possit, magis magisque divitis census cumulatur; sed dives adamante durior, quidquid Deus pauperis propter alimoniam divitis conferebat ad censum, ille aut effundebat turpiter, aut crudeliter reponebat. Item Deus, ut non taceret, ut clamaret, ut admoneret divitem, ut panem se quaerere tantum jejunus pauper ostendat, ut vel ad minima largienda abundantis impellat animum, augetur pauperi fames. *Cupiebat,* inquit, *de micis saturari quae cadebant de mensa divitis.* At dives variis crapulatus ferculis indigeriem suam ructabat ad coelum, ne vocem pauperis humi et taliter jacentis audiret. Itemque Deus, quia obduratis auribus unius oris nil erat vox clamantis, ad aperiendum cor divitis totum corpus pauperis vulneribus aperit, ut in admonendo divite tot essent pauperis ora quot vulnera. Solvuntur viscera, ulcera producuntur, hiatus vulnerum dilatatur, sanies effunditur, et tota pauperis caro componitur in scenam pietatis: ut quem vox esurientis non moverat, vel suspiria, vel dolores, gemitus et tota aerumnarum congeries commoveret; sed dives superbo oculo, insatiabili corde, haec omnia et audire, et videre, et sentire contemnit. Quaerit adhuc Deus quemadmodum dives a sua obstinatione solvatur. Solvit pauperi manus a suis artubus, uti nec abigeret canes divitis, quos vulneribus suis divitis erat pasturus in vulnus: et novo modo, fratres, humanitatis ordo mutatur; fit humana mendicitas, ut cupiditas prodatur inhumana. Dives pauperem nec cadentibus de mensa micis pascit, et Lazarus pauper, quia aliud non habebat, etiam de carnibus suis canibus humanus exstitit. Miser dives, si panem non dedisti, quare vel canes

abigere noluisti? Sed mitiores te canes tui, immo tu saevior canibus tuis: nam te saeviente illi parcunt, qui non ad morsum dentes, sed linguas ad obsequium sic producunt, ut in modum spongiae non vexent vulnera, sed detergant. Dives, in canibus tuis famem pietas vicit: in te pietatem saturitas non evicit. Nam quod canes hoc studio facere curarunt, usus ipse, qui semper est in oculis, probat. Nam canes lambendo semper curant vulnera sua: canes curant pauperem magisterio naturae, et homo hominem negligit, ipsa graviter accusante natura. Verum est, verum est, quod dives nec micas dare potest, dum semper avarus eget. Differendus est sermo, fratres, quia et dicendi tempus absumpsimus, et lectionis loca, quae nobis tractanda sunt maxime, subsequuntur.

SERMO CXXII. *De eisdem.*

Deberet, fratres, sermo noster hodie sancti Andreae, in quantum sufficit, referre virtutes: sed quia de divite illo et Lazaro, evangelico paupere, quod superest nos diximus reddituros, et B. Andreae apostolatus et martyrii sui praerogativa sufficit, et abundat ad gloriam, si placet, nos quae promisimus, quae debemus, ipso Domino reddente, solvamus. Scientes namque quod et dicenti et audienti semper generet lassitudo fastidium, superiore tractatu maximam partem propositae distulimus lectionis, ut reparatis animorum viribus salutaris verbi sequentia toto vigore et debito caperemus auditu. Post illa enim quae diximus, haec sequuntur. *Et elevans oculos cum esset in tormentis, Abraham vidit a longe, et Lazarum in sinu ejus. Et elevans oculos suos* **(Luc. XVI)**.

Sero dives sursum levat oculos suos, quos semper depressit in terram. Dives, quos oculos levas, ipsi sunt accusatores tui; quos oculos levas, ipsi non placant judicem, sed inflammant; non reportant veniam, sed reatum; et exigunt poenarum cumulum, non solamen. Quo oculos levas? quid clamas adhuc, dives? quo respicis, dives? Ibi est Lazarus, ibi est impietatis tuae proditor, testis criminis, credulitatis assertor. *Et clamavit,* inquit, *Pater Abraham, miserere mei.* Modo cognoscis patrem, et modo tibi patrem se esse nescis, quem in Lazaro patrem sic sprevisti: modo tibi justus occurrit, qui tunc, ut tibi pius esset, diu Lazarum passus est cruciari. Infelix quem sic ipsa origo arguit, quem sic ipse lucis auctor addicit; infelix cui in judicio pro magnitudine criminis, non misereri genitor, non pater ignoscere, non affectio potuit subvenire. Quid clamas adhuc, dives? Adhuc dives, sed crimine, non censu; non substantia, sed reatu. Quid clamas? quid postulas? Hoc loco jam non geritur postulatio, sed controversia, ubi e diverso consistit ipse qui passus est: sed agentium diversus est locus: hic agit de proximo, ille de longe; hic de sinu suggerit, clamat ille de tartaro; exorat ille de requie, queritur hic de poena. Sed quid dicit dives: *Pater Abraham, miserere mei.* Bene diceres, si Lazarus in sinu residens ipsum pectus judicis non teneret; bene diceres, si Lazarus justissimi cognitoris tota non possideret arcana. Gratis rogat judicem, quem sic innocens confessor accusat; et frustra sibi credit judicem posse subvenire, quando ore judicis pronuntiat ipse tanta qui pertulit. *Miserere mei, et mitte Lazarum.* Adhuc tu in Lazarum sic crudelis? *Lazarum mitte.* Quo? Ad infernum de gremio, de solio sublimi ad profundissimum chaos, ad tormentorum stridorem de sancta quiete, de tanto silentio beatorum. *Et mitte Lazarum.* Ut

video, quod agit dives, non est novelli doloris, sed livoris antiqui, et coelo magis incenditur quam gehenna. Est grave illis malum, est illis incendium non ferendum quos aliquando habuere contemptui videre felices. Adhuc divitem malitia non deserit, quem jam possidet poena, qui non se ad Lazarum duci postulat, sed ad se Lazarum vult deduci. Ad cruciatus tui stratum, dives, pius Abraham Lazarum mittere non potest, quem tu ad mensam tuam non es dignatus admittere. Jam vobis versae sunt vices: vides ejus gloriam, cujus supplicium sic sprevisti; videt ille cruciatus tuos, qui te tunc tua mirabatur in gloria. Sed videamus, fratres, quare sibi mitti Lazarum sic deplorat. *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aqua, et refrigeret linguam meam.* Erras, dives, haec flamma non tam linguae quam mentis est, non tam linguae quam cordis est; et adhuc iste conscientiae calor est, non illud extremum quid te manet et exspectat incendium. Nam si te jam novissimi judicii totus ignis ambiret, et illius desperatae damnationis sententia jam teneret, numquam levares oculos, numquam patrem colloqui, numquam pro te rogare, numquam praesumeres intervenire pro fratribus. Certe si te jam possidet totus ignis inferni, si te gehennae flamma complecitur, quare solius linguae aestibus desideras subveniri? Nisi quia cum pectus tuum anhelat flamma sui criminis et reatus, magis lingua uritur, ardet, aestuat, quae insultavit pauperi, quae misericordiam denegavit: haec praecedit ad judicium, haec antea degustat et patitur cruciatus, haec de toto corpore prima sentit ardorem, quae cum prima hic varios deliciarum cibos, et odorata degustaret pocula, mandare pietatem noluit, fieri misericordiam non praecepit, sed et ipsa cum alii facerent, derogabat. Ipse est qui induebatur purpura et bysso. Quid est, dives? ab aestu byssus non defendit? purpura non resistit

inferno? Remanserunt ista; deseruerunt ista, et ipse nunc nudus sudas, aestuas, qui aliquando insultabas aestibus artificiosa nuditate vestitus. *Et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aqua, et refrigeret linguam meam.* Quid est dives? ubi sunt torrentes torcularium tuorum? ubi sunt horrea ad famem pauperis non minus cupiditatibus dilatata quam copiis? ubi sunt vina ad inopiam pauperis annositatibus et ipsa temporum oblivione servata? ubi sunt effusiones, lapsus, flumina ministeriorum tuorum? Ista omnia tibi periere, non crimini, qui sitis extremi digiti guttam, quam si vel solam dedisses pauperi, non sitires. Immisericordem te gutta, et mica reddidit inhumanum, in quibus totus pauperis et victus consistit et vita. Velim scire, dives, si vel ipsi tibi in poena positus ignoscis, quia ad haec mala non venisses, si de tantis horreis micam, guttam de tantis torcularibus tunc dedisses. Parum est quod caro eget, quod natura exigit, quod sufficit vitae; avaritia causa est quod homo magna et multa recondit non sibi, sed aliis ad suum plane praesentem vel posterum cruciatum. Sed dicis, dives: Ego et si vinum negavi, aquam peto, quam communem cunctis animantibus auctor ipse omnium praestitit et natura. Puto, dives, quod et aquam pauperi tu negasti, cui ne ingrederetur januam tuam, ne ad tuum puteum perveniret, canes quam plurimos objecisti. Quid est autem quod dicis? *Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti in aqua,* et non deferat aquam? ergo juxta est aqua: et si juxta est, quare de proximo non sumis? quare? quia vinctae sunt manus tuae merito, dives, quia solutis debilitate Lazari manibus subvenire contempsisti. Debet homo, debet debilibus sua membra partiri: quae cum Job non daret, sed redderet, sic dicebat: *Ego fui oculus caecorum, pes autem claudorum; ego eram pater*

invalidorum **(Job. XXIX, juxta LXX)**. Homo, si non habes nummum, da pauperi manum, quia majorem misericordiam facit, qui ad mensam suam manu pauperem debilem ducit. Ipsum se pauperi dedit, qui se aptavit in obsequium pauperis, aptavit in pauperis servitutem. Iterum, fratres, praesentis verbi plenitudinem differamus, ut tertia auditione quam sententiam ab Abraham beatissimo pertulerit dives proloquamur.

SERMO CXXIII. *De eisdem.*

Inverecundi debitoris est, aut differre credita, aut promissa denegare; honesti, sine mora et mox utraque persolvere. Promisimus ut omne quod restat de illo divite redderemus, qui cum in Lazarum visus sit immitis, in se magis saevus exstitit et crudelis. Hactenus quid dives ad Abraham locutus fuerit, et sanctus evangelista, et noster sermo, in quantum potuit, declaravit. Dictum est: *Et elevans oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aqua, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Cui nunc respondit Abraham, Fili, recepisti bona in vita tua* **(Luc. XVI)**. O mira pietas! adhuc vocat filium, quem degenerasse propria crudelitate sic respicit. O singularis bonitas! adhuc vocat filium, quem vidit inferni vernulam, poenarum sobolem, extremum mancipium jam gehennae. Sed vocat filium, ut magis magisque filii prodatur impietas, quando cum tali etiam paterni sermonis pietas perseverat. Tu vocas patrem, ego voco filium ut te graviter doleas perdidisse quod natus es. Adhuc voco filium,

ut amarius doleas perdidisse te quod tibi gratia dederat et natura; quia non habuisse doloris non est tanti, quanti habita moeroris est perdidisse. Voco filium, ut intelligas judicii esse quod pateris, non furoris: voco filium, ut in me mea patientia, et in te tua maneat poena. Sed iste, fratres, intelligit se non esse filium, qui fatetur et pensat de suo merito esse quod tam pii patris perdidit de natura. Qui tunc utique respondisset generi, si pius, si hospitalis, si misericors, in pauperem si fuisset humanus. Qui genitoris opera non facit, negat genus, Domino sic docente: *Si filii Abrahae essetis, opera Abrahae faceretis* **(Joan. VIII)**. Ille fidem generis probat, qui paterni operis assertor assistit. Sed quid dicit Abraham? *Fili, recepisti bona in vita tua.* Si tantum divitis hujus istud est crimen, quia recepit bona; quantum reus, qui invadit indebita? Si tantum criminosus qui sua claudit, qui non largitur accepta, quam poenalis est, qui et suis incubat, et aliena pervadit? Fratres, demus nostra, si tamen nostra; demus tamen quae putamus nostra; vitemus aliena, declinemus extranea; certe si cui aliquid tulimus, tota celeritate reddamus: ne hic relinquentes omnia, illuc censu pauperes, crimine divites, ad istum divitem perducamur. Discat tamen dives quia recepit bona, non accepit. Videtis, fratres, quia Abrahae sancti verbo istius divitis animus proditur, sensus arguitur, intellectus punitur, qui non sibi data, sed reddita credidit quaecumque Domino largiente possedit. Intelligite quo sensu incesserit, quo corde ambulaverit, qui Deum sibi credidit debitorem, et dominum suum male dives usuris suis addixit obnoxium: ignorans quia Dominus, etsi pauper incessit in terra, dives tamen ascendit in coelum. Et dedit ille, non accepit in fenore, qui dedit uni quinque talenta, alii duo, alii unum; unde et promittit se exacturum, non

redditurum usuram, cum dicit ad servum: *Serve nequam et piger, dedisses pecuniam meam nummulariis, et ego venissem, et exegissem eam utique cum usuris* **(Matth. XXV)**. Hinc autem plus impius dives iste, quia non in alium pius exstitit: qui etsi recepit bona, non pro bonis bona, sed pro malis bona recepit indignus. Sed transeamus ad Lazarum, et quaeramus quid est quod dicit: *Et Lazarus similiter recepit mala.* Et id sufficiat ad meritum, abundet ad gloriam, si non fecit bona, sed recepit mala. Plane beatus est, fratres, qui se a Deo accipere bona, mala recipere fideliter credit. Beatus qui Deo semper reddit debita: certe si non potest, vel dimitti sibi debita tota humilitate deposcat, ipso Domino sic docente: *Dicite: Dimitte nobis debita nostra* **(Matth. VI)**. Beatus qui Deo debita, et cum non intelligit se contraxisse persolvit, altius propheta instituente cum dicit: *Quae non rapui tunc exsolvebam* **(Psal. LXVIII)**. Beatus qui se apud Deum semper ut excuset, accusat, Scriptura taliter admonente: *Justus in primordio sermonis sui accusator existit* **(Prov. XVIII, juxta LXX)**. Et si justus, quare se justus accusat? quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens **(Psal. XLII)**. Homo coram homine de justitia, de innocentia, de merito forsitan glorietur; coram Deo qui se de innocentia jactat, de sua justitia gloriatur homo non est. Hinc est, quod ille Pharisaeus cum non orat, sed justitias suas computat, imputat, ructat, injustus et publicano deterior abscedit **(Luc. XVIII)**. Sed accedamus ad reliqua. *Nunc autem hic consolatur,* ait, *tu vero cruciaris.* Videte, fratres, intelligite, fratres, ex his quae dicta sunt, quia justos et injustos etsi discretio locorum, una tamen inferni adhuc regio continebat; atque eos etsi chaos jam magnum, nondum tamen coelestis habitatio separabat; et si dividebat illos hiatus tristis,

nondum tamen deputata superius angelis altitudo. Flammea romphaea (sicut legislator refert) paradisi volvebatur in janua, ne illuc homini pateret accessus **(Gen. III)**: aereis januis et ferreis vectibus portae inferi obseratae claudebantur, ne animabus, quae illuc jactatae fuerant de supernis, ullus pateret egressus. Nam et chirographum paterni debiti, quod morti singulos adjiciebat, stylo culpae et reatus ipsius atramento tenebatur ascriptum, et ad sobolis noxam multa temporum currebat usura. Nec erat idoneus qui paradisum introiret, flammam exstingueret divinitus institutam, aut aperiret januas inferni coelitus obseratas, aut solveret chirographum, quod in arca legali Dei praecepto tenebatur inclusum. Hinc est quod ipse Dominus, primi hominis, id est, contumacis servi, exsulator advenit; ipse Dominus qui obseravit paradisum, qui clausit infernum, ad terras et ad inferos tota potestate descendit, ut accensa exstingueret, clausa protinus aperiret, protoplasti facinus aboleret. Hinc est quod arietem suae crucis portat aggressurus infernum, ut conterat et confringat ipsas tartari januas aere munitas, et ferro. De latere fundit aquam, ut paradisi viam temperet; ignem ex parte sanctorum exstinguat inferni, totum chirographum debiti diluat, et solvat antiquum, et patiendo hoc remittat ipse, quod ipse intulit importando. Agnoscite, fratres, laetamini, fratres, post triumphum Christi sanctorum custodiam dissolutam et in sanctos ultra inferni nil deberi: quando Christus ut justos, non injustos absolveret, ad inferos usque penetravit. Intelligamus, fratres, quantum Christus profuerit; immo quam sine Christo in nullo fuerit salus, cum praeter istam corporum solutionem, sanctorum quoque animae apud inferos tenebantur astrictae. Beatus ergo Lazarus, qui totum Deo debuit, ut crimini nil deberet. Beatus

quod hic recepit tot mala, ut ibi bona omnia possideret. Et adjecit Abraham, dicens: *Neque hinc ad vos transire neque huc transmeare quis potest.* Terret, fratres, terret nimis hujus vocis auditus, quae ostendit post mortem, et semel apud inferos poenali custodiae deputatos ad sanctorum quietem non posse transferri, nisi Christi gratia jam redempti, ab hac desperatione sanctae Ecclesiae intercessione solvantur; ut quod sententia negat, Ecclesia mereatur, praestet gratia. Hic tamen dives rogat adhuc, et dicit: *Pater Abraham.* Adhuc vocat Patrem, qui meritis suis et patrem et patriam sic amisit. *Pater Abraham.* Hic miser et in poena mentitur. *Pater Abraham, mitte eum in domum patris mei.* Si vere hunc patrem vocat, cujus domum patris alterius tunc requirit? nisi forte eum se in absentia habere patrem credit, quem in praesenti se taliter conspicit perdidisse: et sic sibi credit ejus patris domum ejus gratia custodiri, cujus ibi negari sibi sinum videt, videt requiem pernegari. *Pater Abraham, mitte eum.* Quem? Nempe Lazarum. Ubi? *In domum patris mei.* Modo, et tarde, dives Lazarum ad domum patris sui non misericors, sed miserandus invitat, quem toto tempore substantiae miseratione suis incumbentem januis non recepit; et sub specie pietatis ad pristina vulnera, ad praeteritos gemitus Lazarum vult redire, quem prima petitione ad suos devocare non potuit cruciatus. Ante dixit: *Mitte ad me.* Modo dicit, *Mitte ad fratres meos.* Dolet, agit infelix, ne videat felicem, quem aliquando putaverat infelicem, *Mitte ad fratres meos.* Ubi? *In domum patris mei.* Ut quid? *Habeo enim,* inquit, *quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Cui pius, qui sibi sic impius? Impudenter praesumit aliis impetrare poenitentiam, qui sibi tam crudeliter ad veniam nil providit. *Mitte Lazarum in*

domum patris mei, habeo enim quinque fratres. Et putas quod quinque fratribus tuis sufficiat Lazarus, qui tibi tanto tempore, tot vulneribus suis, toto clamans corpore nil profecit? Merito ei respondit Abraham: *Habent Moysen et prophetas, audiant illos.* Sine Lazarum tantos requiescere post labores, et tu defle tuas, quas tuo merito sustines, poenas. Deus autem fratribus tuis et omnibus, non pro tuo consilio, sed pro suo munere olim prospexit ad salutem: dedit per Moysen legem, prophetiam largitus est per Eliam; audiant ergo illos, ne tuos sentiant cruciatus. *Respondit dives: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.* Cui respondit Abraham: *Si Moysi et Eliae non credunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent ei.* Nihil tam verum, fratres, qui de coelo loquenti per legem, de coelo venienti Christo credere noluit, jam non merebitur credere ab inferis revertenti. Ipse Christus, fratres, Deus et Dominus noster ad Moysen est locutus de coelo, ipse in terra terreno est locutus in corpore, ipse cum terreno corpore ab inferis est reversus: et tamen referenti quae bona in coelis, quae sint apud inferos mala, fratres, divitis illius, qui Judaicis intelliguntur in populis credere tota obstinatione noluerunt. Verum, fratres, quia nos, qui sit dives, aut quis Lazarus pauper, et qui sint quinque divitis fratres, dicere nunc tempus excludit, nec quid in hac historia spiritualis intelligentiae lateat aperire permittit, edocti per Christum, quid apud ipsum justos maneat, quid apud inferos exspectet injustos, agamus, curramus verbo, opere, misericordia, ut et superna bona apprehendere, et mala perterriti vitare et declinare possimus.

SERMO CXXIV. *De eisdem.*

Quoties nobis a Deo dives ingeritur purpuratus, quoties vulneratus pauper apponitur, toties nobis misericordiae σκάμμα panditur, toties nobis stadium pietatis aperitur; ut de spectaculo coelesti possimus attendere, quam brevi quantumvis pauper ad palmam, dives pervenit ad ruinam. *Homo,* inquit, *erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, cupiens saturari de micis quae cadebant de mensa divitis* **(Luc. XVI)**. Induebatur dives purpura, pauper livore; dives bysso, pauper squalore; auro dives, pauper fetore; dives plumeo decumbebat in sigmate, jacebat durissima pauper in terra; dives ructabat epulas, sanie pauper anhelabat; fundebat vina dives, pauper lacrymas; exsatiatus dives projiciebat panes, micas pauper esuriens non habebat; pascebat oblatrantes pauperem dives ferculis suis, pauper vulneribus suis saturabat divitis canes. Ac ne plurimis, ad divitem bona omnia, ad pauperem mala omnia perlegimus provenisse; neque tamen pauperem fregerunt adversa, aut diviti omnia secunda profuerunt: immo pauperem provexit ad philosophiam paupertas, ad virtutem dolor, contemptus ad patientiam, necessitas ad voluntatem, fames ad jejunium, sitis ad tolerantiam, ad vitam mors, ad praemium poena, ad coelum terra, egestas ad regnum; et divitem sic extulit purpura ad superbiam, byssus ad luxum, ad inhumanitatem copia, abundantia ad impietatem, unguenta ad marcorem, ad caecitatem splendor, sublimitas ad ruinam. Ergo neque prospera ignavos erigunt, neque fortes adversa prosternunt: quia neque divitiae, neque paupertates, sed animus aut ducit

gratos ad praemium, aut ad poenam deducit ingratos. Januae divitis pauper apponitur ulceribus plenus: ac fit hoc non humano casu, judicio fit divino, ut divitis et pauperis conflictus esset in terra, spectaculum maneret in coelo. Dives totus indutus divitiarum stabat armis; et contra pauper jacebat ipsa vestitus in carne, nisi forte lorica erat illi, unum totius corporis vulnus. Dives morabatur servorum in choris, pauper exutus cute dolorum stimulis agebatur. Jaciebat impietatis tela dives, clypeum miserationis Lazarus opponebat, crudelitatem suam dives pauperis vibrabat in vulnus, frustrabatur diviti sontem animam pauperis robur, quia corpore se deserente, totus migravit in animam, et calcata carne in spiritum totus armiger supernus ascendit, ne ubi possit ferire divitis crudelitas inveniret. Ob hoc enim egerat Deus ut dives pauperis, pauper divitis in oculis semper essent, quatenus vicissim sibi ambo curam de vario languore praestaret. Aegrotabat pauper corpore, mente dives. Hinc est quod differebatur cura pauperis, ut dives sumeret de vulnere medicinam, de gemitu compunctionem, de lacrymis poenitentiam, de patientia exemplum, de fame misericordiam, de siti sensum; ad summam, coeleste de terrena compassione consortium: certe ut tantis dives bonis fultus Deo gratus esset, quando gratus Deo pauper in malis omnibus, vidente divite, permanebat. Merito ergo portabatur ab angelis qui jacebat; qui lugebat, Abrahae consolabatur in gremio; et vivit Deo semper, qui se sibi vivere nec scivit in mundo. *Factum est,* inquit, *ut moreretur pauper, et portaretur ab angelis in sinu Abrahae. Mortuus est autem dives, et sepultus est in inferno.* Miser accepit ante animae, quam corporis sepulturam, nec ante quieti corporis quam poenali traditus est sepulcro; ut vivat poenae semper, cum sit semel mortuus

vitae. *Et sepultus est in inferno: et vidit Abraham de longe, et Lazarum in sinu ejus.* Immutatio quanta rerum! quo descendit dives! quo pauper ascendit! Respicit ibi sursum, quem despexerat hic deorsum; et videt eum de inferno in sinu Abrahae, quem jacentem se coram superbo de sigmate non videbat. *Pater Abraham, miserere mei.* Stulte petit a patre misericordiam, quam negaverat fratri. *Miserere mei.* Quid illi cum misericordia, cui jam totum cessit in poenam? Aut quae illi supplicatio apud patrem poterit subvenire, cui in sinu patris residet accusator? Pectus patris Lazarus tenet, et totam sancti cordis pulsat aequitatem, quatenus se filii patrem boni, mali judicem servet. *Pater Abraham, miserere mei: et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aqua, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Mitte Lazarum:* ut ipse qui cruciatus mei causa est, jam refrigerii minister extremum digiti sui solamen modo ipse porrigat, cui ego jacenti manus meae totius solatium tunc negavi. *Et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aqua, et refrigeret linguam meam.* Sitit itaque guttam, qui vini lacus cum pauper sitiret, effudit; et stilla digiti extremi credit gehennae flammas exstinguere, qui mensuris per totam diem ebrietatis non exstinxit incendia. Sed hanc sibi guttam ad refrigerium dari petit, ad ardorem pauperis quam negarat. Ista gutta est, dives, quae te facit crudelem; ista gutta est, quae os Lazari a te negata siccavit, quia ad refrigerium corporis et gutta sufficit, et mica. *Cupiens,* inquit, *saturari de micis, quae cadebant de mensa.* Spargebatur panis, fundebatur vinum, et quod ad extremam vitam pauperis negabatur, hoc totam diviti peribat ad pompam. *Et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aqua; et refrigeret linguam meam.* Lingua in capite, caput mali; ipsa derogat egeno, insultat pauperi, pietatem latrat,

misericordiam carpit: et merito prima est in gehenna, in cruciatu praevia, dux poenarum, quia ipsa interdixit misericordiam, cui datum fuerat ut juberet. Et quamvis series lectionis et me compellat dicere, et vos invitet audire, qui sit purpuratus dives, qui sit Lazarus pauper, qui sint quinque fratres divitis, quomodo ante diem judicii dives cruciatus sentiat gehennae; attamen dolor revocat ad dicendum: *Mortuus est dives et sepultus est in inferno.* Et si est sub terra carcer, si est καύσις ardens, si est inferus sine fine crucians, si est apparitor tristis, qui nos ad ista rapiat post saeculi labores; quid stupemus? ubi sumus? quis est iste qui nos eludit somnus? quae est ista quae nos tenet oblivio lethalis? quare non omnibus contemptis evadendi a malis talibus nobis sola sit cura, ne viventes mundo, ne aliis currentes, ad tantas, tales, tam crudeles subito rapiamur poenas? Et si est ascendendi possibilitas ad superna, si est facultas vivendi in coelestibus, si est Abrahae sinus bonis omnibus ad requiem praeparatus, si est Lazarus in sinu patris tanti; immo quia dubium non est, ubi et loca, et personae, et nomina describuntur, quare non coelo mutamus terram? quare non caducis emimus aeterna? quare non perituris manentia comparamus? ut et supplicia devitemus inferni: et haec quae audire desideramus anguste, late videre, habere et tenere possimus.

SERMO CXXV. *De villico iniquo.*

Omnium quidem ciborum sal salubre est condimentum, si mensura non desit: alioqui sine modo et ipsum perit, et quod

salierit perdit; amarat enim nimietas quod poterat condire mensura. Sic qui in nobis est sensus, si teneat modum, dat saporem, intellectum parit, prudentiam generat, cor dilatat, auget ingenium, maturat dicenda, audienda componit, fitque sibi dulcis, fit degustantibus tota dulcedinis plenitudo; et plane erit ille melleus sensus, qui ore profert nil amarum. Hoc praemisimus, ut sit nobis in evangelicis sensibus nostri sensus constringenda mensura: quatenus vitalem cibum, divinum pastum, coelestem saporem non violet, sed cautissima nobis sobrietate custodiat, juxta illud Apostoli: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem* **(Rom. XII)**. Sed jam quid Dominus dixerit audiamus: *Homo quidam erat dives* **(Luc. XVI)**. Et quis erat homo iste, nisi Christus? Quis dives, nisi ipse, qui in paupertate nostra totas creaturae divitias possidebat? *Homo quidam erat dives.* Hoc Judaeis saepius inculcabat, ut intelligerent quod inesset ei locuples deitas, cui erat humana paupertas. *Erat dives.* Erat in majestate sua dives, qui oculis Judaeorum erat pauper. Et quomodo dives non erat, cui ministrabant angeli, virtutes parebant, elementa serviebant, et quae non erant, fiebant jussa, vocata veniebant? *Homo quidam erat dives: et habebat villicum.* Quem nisi hominem, cui ad colendum mundum tota fuerat commissa possessio? *Homo quidam erat dives, et habebat villicum: et hic diffamatus est apud illum.* Quasi non praescierit, quasi non praeviderit, cui occulta nota sunt, cujus oculis etiam illa nuda sunt quae teguntur. *Et hic diffamatus est apud illum.* Ergo ille famae credidit? fama nuntiante cognovit? Absit. Sed quia illa quae noverat, quae pietate velabat, quaerere tunc coepit quando accusabat terra: *Vox sanguinis fratris tui clamat de terra* **(Gen. IV)**, clamabat terra, clamabat coelum, dolebant angeli, quando jam tota

saeculi fama loquebatur. *Et hic diffamatus est apud illum quod dissipasset substantiam ejus.* Filius junior ante istius hominis lectus est substantiam dissipasse, nunc ipsius bona villicus dissipasse perhibetur. Sicut idem Deus et homo Christus, idem paterfamilias et pater; sic hunc eumdem esse et villicum constat et filium: est hic causarum diversitas, est mutatio nominum, non est varietas personarum. *Et diffamatus est apud illum quod dissipasset bona ipsius, et vocavit eum.* Vocavit per Evangelium. *Et ait illi.* Et quid per Evangelium non agit, per quod mores arguit, occulta nudat, conscientiam pandit, commissa castigat, dinumerat mala, et in his persistenti minatur poenam, quamvis converso veniam repromittit? *Et vocavit eum, et ait illi: Quid hic audio de te?* Cognita velut audita imputat, quia in reum non vult accelerare sententiam; et convictum penes se, velut accusatum convenit, qui judicium gestit venia sic praeire. *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae, jam enim non poteris villicare.* Tam piis tam severa cur jungit? cur ante a villicatione submovet quam rationem agnoscat? *Redde rationem, jam enim non poteris villicare.* Rationem modo instar hominis expetit, modo sicut Deus instantia denuntiat et futura. *Redde rationem, jam enim non poteris villicare.* Rationem petit, non ut exigat, sed relaxet; petit, ut petatur; petit hic, ne petat tibi; petit in saeculo, ne petat in judicio; petit cito, ne poenarum tempus, tempus satisfactionis excludat. *Redde rationem villicationis tuae: jam enim non poteris villicare.* Quare? Quia venit finis vitae, tempus mortis, jam te apparitio superna constringit, jam judicium vocat. Festina ergo, ne satisfactionis tempus perdas; qui tempus operis perdidisti. *Redde rationem.* Hoc est dicere, compone rationem, compone tua, ne reddas mea; compones autem, si

jam desines dissipare. Priora debita suscepi ego, cum te suscepi; solvi ego, cum te absolvi; ego cognitor pro te cognitori audiendus astiti; judicium intravi judex; rei mei reus factus sum, a poenalibus suscepi poenas, a damnatis sententiam non refugi; mortis perditor mortem excepi; penetravi inferos destructor inferni, ut te per ista non modo subducerem tuae poenae, sed et meae consortem facerem dignitatis. Age ergo, ut te quem tempus tuae villicationis exclusit, perpetuitas meae damnationis non includat. Sed villicus quid responderit jam perscrutemur. *Ait intra se: Quid faciam?* Quid faciam modo? semper homo bona facere tunc cupit, quando mors faciendi tempus ademit. *Ait intra se.* Quaerit intra se consilium, qui foris unde sibi jam succurreret non habebat. *Ait intra se.* Pungit cor suum, stimulat mentem suam, et omnia vexat interna, ut a se poenitentiam quam pro se dare possit extorqueat. *Fodere non valeo.* Non vires isti, sed tempora defecerant ad laborem. *Fodere non valeo, mendicare erubesco.* Confusionem futuri judicii pertimescit, in quo jam non poenitendi tempus est, sed poenarum, et ubi reus plus de conscientia quam de gehennae erubescit incendio. *Mendicare erubesco.* Et quis non erubescit in coelestibus mendicare? Miser quem temporalitas habuit divitem, mendicum sempiternitas possidebit; et habebit hunc nudum tartarus, quem locupletem suscipere coelum potuit et tenere. Praesens figura tendit ad populum, sed bonum nobis, bonum nimis, si ad nos ista aptemus singuli, si ad nos ista referamus, qui in terra nos debemus sentire villicos, dominos non putare; prorogationis temporariae ministerium suscepisse, non invenisse jus perpetuum possidendi; cavere ne ad patremfamilias fama eversae substantiae nos praecedat, juxta

illud Apostoli: *Quorumdam peccata manifesta sunt, praecedentia ad judicium; quosdam autem et subsequuntur* **(I Tim. V)**. Non pervenit ad statutum terminum vitae, qui villicationis amittit tempus, quem sonarit credita dissipasse. Hinc, hinc est immaturus exitus, hinc est ante diem mors, hinc est vocatio amara, hinc est seipsa acerbior redhibitio, sicut propheta lamentatur, clamans: *Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos* **(Psal. LIV)**. Sed utinam, quando nos de vocatione commonet aegritudo, quando febris a villicatione inclementer excludit, quando vis doloris ad reddendam villicationem properare compellit, praesentis villici factum sensumque sequeremur, converteremur ad animae consilium, ad compunctionem cordis, ad mentis poenitentiam, ad misericordiae suffragium, ad pietatis patrocinium, ad confessionis advocationem! certe peteremus Dominicorum chirographa debitorum; et si non tota, vel media, sicut iste villicus, ad nostram veniam solveremus; ut qui bona credita dissipando iniquitatis vocamur villici, in novissimis pia fraude ipsius laudem judicis consequamur. *Et laudavit,* inquit, *villicum iniquitatis.* Et quia evangelici factum villici non parvam generat quaestionem, qui reus de multis unam legitur placuisse per fraudem: quare placuerit sic, vel quis sit iste, sequenti per Deum plenius sermone pandemus.

SERMO CXXVI. *De eodem.*

Quam sit commodum, quam lucrosum debitorum nodos solvere, cautionum vincla laxare, praesentis villici nos edocet

et informat exemplum: qui dum chirographorum cumulos prudenti moderatur assensu, non modo evasit arctissimas discussionis angustias, sed etiam discussoris laudem mansuram saeculis conquisivit. Et nos, fratres, quod de praesenti lectione vobis fecit promissio me debere, auditu piissimo temperate, ne me vosque simul oneret severa discussio, quos intelligentia poterit benigne relevare. Unde quae supersunt lectionis jam sequamur, et consilium villicus quod invenerit audiamus. *Ait,* inquit, *intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam . . . Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam; et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde dixit alii: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Et ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quod prudenter fecisset* **(Luc. XVI)**. Vel nunc liquet in evangelicis lectionibus obscuratas mysteriis divinis, supernis velatas sensibus, contineri quamplurimas quaestiones, nec facile humano intellectui subjacere quod ore Christi de coelestibus profertur arcanis. *Et laudavit,* inquit, *dominus villicum iniquitatis, quod prudenter fecisset.* Rogo quid hoc loco mundanus capit animus? quid hic communis capit et recipit auditus? ubi inter villicum et dominicos debitores versutae fraudis laudatur inventio, ubi debitoris honestas tollitur, aufertur pudor, violatur innocentia, verecundia tota sepelitur, ubi villicus reddendae rationis tempore plus ardet in fraude, quam tempore villicationis anhelavit in luxu; in articulo discussio is ipsum dominicum plus in dispendium saevit quam diebus suae fudit

et disperdidit actionis; et qui ante substantiam vacuaverat dissipando, vacuando chirographo quod remanserat plus evertit; nec curat unde possit sarcire quod deerat, sed quod remansit, quemadmodum minorare possit, excogitat. *Dicebat debitori: Quantum debes domino meo?* Non dicebat, quantum debes mihi? Conveniebat conscientiam, testabatur debitoris animum, sic dicendo. Et quid est quod sine respectu domini, debitorem ad tantam fraudem villicus provocabat? *Quantum debes domino meo? Dicit ille: Centum cados olei. Accipe cautionem tuam, et scribe quinquaginta.* Ad tantam fraudem villicus conspirabat et agebat, ut totam fidem perderet, dum meditat cautionem. *Quantum debes domino meo?* Sciebant ambo quia praesens erat ubique et semper supernus creditor, nec poterat fraude praeveniri; sed neque in oculis dominicis desinit, semel coeperit qui furari. Esto tamen sit humani moris ut debitor quaerat compendia fraudulenta, et villicus sibi consulat, sic furando: dominus iterum quare probat fraudem? furta collaudat? praedicat falsitatem? Quod est nequitia, prudentiam dicit, et hoc pium judicat quod multis pessimum falsitatis praestat exemplum? Sapiat ita carnalibus sensibus; spiritualibus, quod est divini luminis, jam lucescat. Iterata est parabola per villicum, quae fuerat juniorem praelibata per filium. Villicus iniquitatis a mammona iniquo gentium populus nuncupatur. *Facite vobis,* inquit, *amicos de mammona iniquitatis,* qui relicto Creatore totum se mammonae tradiderat servituti. Quisquis est ab hujus mammonae captivitate liber, et pecuniae jam crudeli pondere non gravatur, consistat in specula coelesti, et inde despectet mammonam mundo, et mundanis tyrannico furore dominantem. Imperat gentibus, jubet regnis, bella mandat,

comparat bellatores, sanguinem vendit, agit mortes, prodit patrias, urbes destruit, subdit populos, arces urget, vexat cives, foro praesidet, jus delet, fas nefasque confundit, et ad mortes usque tendendo, fidem tentat, violat veritatem, famam carpit, honestatem dissipat, solvit affectus, innocentiam tollit, pietatem sepelit, necessitudinem scindit, amicitiam subruit. Et quid plura? Hoc est mammona, dominus iniquitatis, qui inique humanis et corporibus dominatur et mentibus. Hujus ergo mammonae villicus, hoc est gentilis populus dissipatae taliter substantiae reus a Domino per Evangelium convenitur, ut reddat rationem villicationis suae, id est, naturalis boni. Cui tunc dicitur: *Jam non poteris villicare.* Quando ei finis saeculi nuntiatur. Credit denique juxta Apostolum figuram praeterire mundi **(I Cor. VII)**, transire tempora villicationis humanae; et intra se, in se reversus, quid facere deberet, interrogat. *Ait intra se, Quid faciam?* Ingemuit cor, doluit mens, respondit fides, credulitas dedit consilium salutare, ut villicus ad verum dominum jam rediret, et erogando mammonam saevum dominum suae victor subderet servituti, ut fieret salutis occasio, quod perditionis exstiterat instrumentum. Pergit ergo villicus gentilis quondam jam Christianus, ad primum debitorem domini sui. Quem? Judaeum debitorem, quem quid quantumque domino suo debeat interrogat; quasi nesciat modum debiti. Portitor cau tionis noverat jam per Evangelium, sed interrogando confessionem taliter requirebat; denique et qualitatem, et quantitatem debiti confitetur, dicens: *Centum cados olei.* Quare non argenti, vel auri pondus? quare non centum decem, aut nonaginta, sed centum? Ut et de debito et de numero coeleste luceat sacramentum. Debebat Judaeus oleum, quod chirographo legis ad ungendos reges, prophetas

et sacerdotes, Christiani chrismatis acceperat in figuram, donec ad ipsum regum, et prophetarum, et sacerdotum principem perveniret, cui tota reddenda et infundenda erat centenaria chrismatis plenitudo. Sed quia contra cautionis fidem debitor, ne debitum redderet, occidit impius creditorem, legalis ipsa cautio pervenit ad gentes, hoc est lex: ut Judaeus convictus per gentilem, quia debitum convertit in crimen, poenitentiae solvat usuram. Vides ergo quia villicus non fraudem, sed poenitentiam suadet: sollicitat ad acquirendam misericordiam, non impellit ad falsum, cum dicit: *Accipe cautionem tuam, sede cito, et scribe quinquaginta.* Quinquagesimum numerum ad misericordiam pertinere David pandit, cum psalmum quinquagesimum cantat, clamans: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam* **(Psal. L)**. Quinquagesimus numerus patefecit misericordiam, dum quinquagesimum annum, qui est jubilaeus, lex debitorum omnium, omnium contractuum delere et solvere ligamenta perscribit **(Levit. XXV)**. Villicus ergo iste agit, ut per misericordiam Christi idoneus sit Judaeus, qui per cautionem legis insolubilibus confusus debitis tenebatur. Debet Judaeus oleum, qui juxta Apostolum **(Rom. XI)** feracis in se olivae pinguedinem incredulitatis sterilitate siccaverat. Unde et evangelicae fidei calore jam tota redit in ramos Christianos, totamque reviviscit in gratiam. *Deinde alii dicebat: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici.* Posteaquam granum tritici, quod est Christus, satum est in terra nostrae carnis, et ad ubertatem supernam per Dominicam fecundatum est sepulturam, factum est ut homo centesimum fructum suo jam debeat auctori. *Nisi,* inquit, *granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet* **(Joan. XII)**. Videns ergo

villicus satis providet, cum dicit: *Accipe cautionem tuam, et scribe octoginta.* Quia sicut quinquagesimus misericordiam confert, ita octogesimus totam fidem praefigurat et gratiam. Hic est numerus, in quo decalogum legis esse et ogdoadem gratiae satis gnarus legis, satis studiosus Evangelii lector intelligit. Itaque villicus cum dicit, *Scribe octoginta,* id agit, ut per gratiam solvat quod reddere non poterat per naturam. Bene ergo iste villicus meruit laudem domini sui, qui in chirographis non fraudem molitus est, sed salutem. Quod autem dixit: *Prudentiores sunt filii saeculi in generatione sua quam filii lucis,* ita intelligendum est, quia qui erant filii saeculi quondam, id est, gentiles, nunc electi sunt Dei: et qui erant filii Dei, hoc est Judaei, nunc in filiis saeculi sunt relicti. *In generatione sua.* Qua renati sunt, non qua nati sunt. *Scribantur haec,* inquit, *in generatione altera* **(Ps. CI)**. Altera haec est *generatio quaerentium Dominum* **(Psal. XXIII)**. Deus autem scientiae et illuminationis illuminet corda vestra, et totam scientiae suae plenitudinem in vestrae mentis infundat arcanum.

SERMO CXXVII. *De decollatione D. Joannis Baptistae.*

Hodie nobis Joannis virtus, Herodis feritas dum refertur, concussa sunt viscera, corda tremuerunt, caligavit visus, intellectus hebuit, aufugit auditus. Aut quid constat in sensibus humanis, quando perdidit virtutum magnitudinem criminum magnitudo? *Herodes,* inquit, *tenuit Joannem et alligavit eum, et posuit in carcere* **(Matth. XIV)**. Joannes

virtutum schola, magisterium vitae, sanctitatis forma, norma justitiae, virginitatis speculum, pudicitiae titulus, castitatis exemplum, poenitentiae via, peccatorum venia, fidei disciplina; Joannes major homine, par angelis, legis summa, Evangelii sanctio, apostolorum vox, silentium prophetarum, lucerna mundi, praeco judicis, praecursor Christi, metator Domini, Dei testis, totius medius Trinitatis, datur incestae, traditur adulterae, addicitur saltatrici. Merito ergo concussa sunt viscera, corda tremuerunt. At Herodes ipse est qui profanavit templum, sacerdotium sustulit, confudit ordinem, temeravit regnum, corrupit quidquid erat religionis; quod vitae, quod legis, quod morum, quod fidei, quod disciplinae, perdidit et confudit. Herodes sicarius in cives, in nobiles latro, populator in socios, in domesticos praedo, interemptor plebis, occisor filiorum, homicida in extraneos, in proprios parricida, inebrians cruore terram, in siti sanguinis permanebat. Hinc est quod Joannis sanguinem pium ingenti poculo crudelitatis absorbuit: sed ipsa lectio jam loquatur. *Herodes,* inquit, *tenuit Joannem, et alligavit eum.* Qui vincula solverat peccatorum, peccatoris vinculis alligatur, ut vincta venia locum veniae non relinquat. *Alligavit eum et posuit in carcere.* Herodes, tu adulterium facis, et in carcerem vadit Joannes? Sic judicas sedens in loco judicis reus, in loco vindicis innocentiae persecutor? Rogo ubi rerum facies? ubi fama? ubi pudor? ubi existimatio publici cognitoris? certe ubi Deus? ubi homo? ubi fas? ubi lex? ubi ipsius jura naturae? Simul omnia sunt, Herodes, te agente, te judicante, te jubente confusa. *Tenuit,* inquit, *Joannem, et alligavit eum, et posuit in carcere.* Herodes, te causa petit, te arguunt vincula, te carcer accusat, te divulgat producta in publicum Joannis injuria: causam custodiae qui requirit,

invenit in te quod puniat, et in Joanne quod doleat. Joannes orbi notus, fama virtutis cognitus, celebratissimus sanctitate, dum trahit ad se suae inquisitores injuriae, facit ut tuus cunctis innotescat incestus; agit ut te habeat confusio publica, quem corrigere non potuit secreta correctio. Herodem Joannes monitis, non accusatione pulsabat; corrigere voluit, non perire: sed Herodes facibus libidinis ardens perire maluit quam redire, et uxorem fratris illicite possidere. Captivis criminum, innocentiae inimicis odiosa fit semper libertas, virtus contraria vitiosis, sacrilegis exosa sanctitas, inimica castitas impudicis, corruptis integritas poena, luxuriosis adversa frugalitas, crudelibus misericordia, pietas impiis, injustis justitia non ferenda. Probat hoc evangelista cum dicit: *Dicebat enim illi Joannes, non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui.* Ecce unde Joannes offendit, ecce unde Herodes furit: malos qui monet, offendit; incurrit odium, qui arguit criminosos. Dicebat Joannes quod erat legis, quod justitiae, quod salutis; certe quod erat non odii, sed amoris: ecce qualem consecutus est ab impio pro pietate mercedem. *Volens,* inquit, *occidere eum, timuit populum.* Facile deviat a justitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit. Hic timor peccandi facultatem differre potest, auferre non potest voluntatem: unde etiam quos suspenderit a crimine, avidiores reddit ad crimen, et aestuat animo quousque perficiat, quod cogitat malum. Solus est Dei timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam servat, perpetem tribuit facultatem. Sed audiamus ipsam Joannis beatissimi passionem. *Die natalis Herodis saltavit Herodiadis filia in medio triclinio, et placuit Herodi: unde jurejurando pollicitus est dare ei quodcumque postulasset ab eo. At illa praemonita a matre sua, da mihi, inquit, hic in disco caput*

Joannis Baptistae. Haec est mulieris antiqua malitia, quae Adam ejecit de paradisi deliciis **(Gen. III)**; haec coelestes homines fecit esse terrenos, haec humanum genus misit in infernum, haec vitam abstulit mundo propter unius arboris pomum. Hoc malum quod homines ducit ad mortem, hoc malum fugit Elias propheta **(III Reg. XIX)**; et cujus lingua clavis facta est coeli, tamquam reus fugit a facie mulieris; haec invenit verum laborem et pressuram, quae nunc occidit Joannem Baptistam, dejicit pueritiam, perdit juventutem, illicit et inquietat emortuam senectutem. *Praemonita a matre sua, Da mihi, inquit, in disco caput Joannis Baptistae.* De matris pectore dans rugitum nova bellua, contempta corporis praeda, caput ipsum truncatura pervadit. *Et contristatus est rex, propter jusjurandum tamen, et propter discumbentes jussit dari, misitque decollari Joannem, et allatum est caput ejus in disco, et datum est puellae, et puella dedit matri suae.* Audistis, fratres, quanta sit nata de voluptate crudelitas, de libidine impietas. *Et allatum est caput ejus in disco.* In arenam vertitur domus, mensa migrat in caveam; fiunt de pransoribus spectatores, furore mutatur convivium; fit cibus caedes, vinum transit in sanguinem, finis apponitur natali; in ortu exhibetur occasus, convivium in homicidium commutatur, organa tragoediam personant saecularem; intrat bestia, non puella; quaerit amputare, non saltare; discurrit fera, non femina; spargit jubas per cervicem, non capillos; membra dilatat anfractibus, saevitiae crescit augmentis; fit grandis crudelitate, non corpore; et singularis fera usque dum capiat praedam, fremit ore, dentibus frendit; ferrum non suscipit, sed producit. Verum ne quis existimet declamare nos velle de ta libus, nos non declamare volumus, sed clamare, ut

festivitatum gaudia sint cauta vestrarum, nataliumque vestrorum solemnitas teneat in exsultatione men suram, epulis nostris intersit Christus, in facie prandeatur auctoris; honestate convivii natura ipsa, quae vos produxit, honoretur; laetitia mensae vestrae pertingat ad pauperes, familia vestra innocentiae tripudiet disciplina, luxus absistat, fugetur effusio; saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta, ventris onera, naufragia mentium cum Herodiadis conviviis abscindantur; ut praesens gaudium vestrum ad laetitiam perveniat sempiternam. Hodie, fratres, sermonem tulimus, non in Herodem tantum, sed etiam in Herodiadem; quia satis auditor intelligit quanta sit felicitas martyris, quando miseriam persecutoris audierit: scire tamen nos convenit quia et Joannes de morte sua natus est, et de natali suo mortuus est Herodes.

SERMO CXXVIII. *In divum Apollinarem episcopum et martyrem.*

Beatus Apollinaris, primus sacerdotio, solus hanc Ecclesiam Ravennatem vernaculo atque inclyto martyrii honore decoravit. Merito Apollinaris, quia juxta mandatum Dei sui, hic perdidit animam suam, ut eam inveniret in vitam sempiternam. Beatus qui ita cursum consummavit, fidem servavit, ut vere primus a credentibus suo reperiretur in loco. Nec eum quisquam confessoris vocabulo minorem credat esse quam martyrem, quem Dei nutu quotidianum et multiplicem reversum conspicit ad agonem. Audi Paulum dicentem: *Quotidie morior* **(I Cor. XV)**. Semel mori parum

est eum qui potest regi suo gloriosam saepe de hostibus referre victoriam. Non tam mors quam fides et devotio martyrem facit, et sicut virtutis est in acie, in conflictu, pro regis amore succumbere, ita perfectae virtutis est diu agere et consummare certamina. Non ideo persecutus est martyrem, quia non statim intulit mortem; sed probavit martyrem, quia non elicuit fidem; injecit tela quae potuit, et omnia armorum suorum genera callidus exegit inimicus: nec tamen fortissimi ductoris movere mentem potuit, aut temerare constantiam. Summum est, fratres, pro Domino praesentem vitam, si necesse sit, contemnere, sed gloriosum est etiam cum vita mundum suo temnere et conculcare cum principe. Festinabat Christus ad martyrem, martyr suum festinabat ad regem. Bene diximus festinabat, juxta illud prophetae: *Exsurge in occursum mihi, et vide* **(Ps. LVIII)**. Sed ut propugnatorem suum sibi Ecclesia sancta retineret, Christo vehementer occurrit, ut vincenti justitiae reservaret coronam, et sibi belli tempore praeliatoris sui praesentiam condonaret. Fundebat saepe confessor sanguinem suum, suisque vulneribus, fide mentis suae, testabatur auctorem. Coelum suspiciens carnem despiciebat et terram. Vicit tamen, tenuit, et a suo desiderio retardari martyrem tenera adhuc Ecclesiae impetravit infantia. Infantiam dico, fratres, quae totum semper obtinet, quae plus lacrymis quam virium ratione contendit. Neque enim tantum vultus et sudor fortium quantum possunt lacrymae parvulorum, quia ibi corpora, hic corda franguntur; ibi mentis judicia vix moventur, hic tota pietas inclinata descendit. Et quid plura, fratres? Egit, egit Ecclesia sancta mater, ut nusquam a suo separaretur antistite. Ecce vivit, ecce ut bonus pastor suo medius assistit in grege, nec umquam separatur spiritus, qui corpore praecessit ad tempus; praecessit

dico habitu, caeterum ipsa inter nos corporis sui habitatione quiescit. Exstinctus est diabolus, persecutor occubuit: ecce regnat et vivit, qui pro rege suo desideravit occidi, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saeculorum saecula.

SERMO CXXIX. *In D. Cyprianum martyrem.*

Quoniam hodie Deo in natali sancti Cypriani martyris convenimus, in quo miro certamine de diabolo triumphavit, et quia nobis virtutum suarum gloriosum reliquit exemplum; ideo exsultare nos convenit et laetari. Natalem ergo sanctorum cum auditis, charissimi, nolite putare illum dici quo nascuntur in terram de carne, sed de terra in coelum, de labore ad requiem, de tentationibus ad quietem, de cruciatibus ad delicias, non fluxas, sed fortes, et stabiles et aeternas, de mundanis risibus ad coronam et gloriam. Tales natales digne martyrum celebrantur. Cum ergo hujusmodi festivitas agitur, noli aestimare, charissime, quod in solis prandiis et profusioribus epulis natales martyrum celebrentur: sed imitandum tibi proponitur quod in memoria martyris celebras. Aspice ergo, charissime, alacritatem populi circumstantis. In hac enim die aliquando turba astitit impiorum, cum sanctus Cyprianus jussu tyranni feriretur, turbae erant malorum, exspectantium chori; nunc multitudo fidelium ad collaetandum devota confluxit: tunc turba saevientium, nunc exsultantium; tunc desperatorum, nunc sperantium. Idcirco ergo natales martyrum annua laetitia celebrantur, ut quod semel actum est, per omne aevum in memoria maneat

devotorum. Gesta res est, charissime, ne te diceres ignorare; celebrantur annua, ne dicas, oblitus sum. Ad haec ergo imitanda vos animate, charissimi, hanc magnanimitatis gratiam concupiscite; hoc petite dari vobis, quod ille meruit adipisci. Omnes enim coelestia cupientes terrenorum bonorum laqueis irretiri non possunt, quia conversationem suam in coelestibus statuerunt: sicut ait sanctus Apostolus: *Nostra autem conversatio in coelis* **(Phil. III)**. Dirigatur ergo cordis nostri desiderium ad habitationem coelestem, ubi cum dispersus fuerit pauperibus thesaurus vester, illic erit et cor vestrum. Thesaurus autem bonorum omnium Christus est, qui vos cum Patre et Filio et Spiritu sancto donis coelestibus, et nunc, et in aeternum cumulare et replere dignetur.

SERMO CXXX. *In consecratione episcopi.*

Sicut magnae promissionis longa exspectatio accendit animum, mentem fatigat, ita sensus omnes, et interna ipse viscerum suscitat optatus promissionis effectus. Hinc est quod hodie, sicut dixit Isaias **(Isai. LII)**, Ecclesia mater sancta festiva, tota gaudens et compta processit, induit se tunicam jucunditatis suae; et sicut sponsa imposuit sibi mitram, ac vario se composuit et decoravit ornatu, ut coelum stellis fulget luminibus, et terra vernat floribus suis; et ut hortus producit germina sua, ita produxit laetitia in conspectu omnium filiorum suorum. Quia juxta pollicitationem David: Hodie pro patre natus est ei filius **(Psal. XLIV)**, qui eam non pondere inclinet, non auctoritate deterreat, non commotione sollicitet,

non asperitate conturbet, sed fideli sustentet obsequio; cura pervigili faciat persecutam, sollicito labore necessaria procuret, familiam blanda institutione componat, hospitibus occurrat, parentibus serviat, regibus obtemperet, potestatibus collaboret, det senibus reverentiam, pueris gratiam, fratribus amorem, parvulis impendat affectum, liberam per Christum cunctis exhibeat servitutem. David dixit: *Audi, filia, et vide* **(Psal. XLIV)**. Ego dicam: Audi, mater, et vide, *pro patribus tuis nati sunt tibi filii.* Sint prudentia senes, gravitate patres, charitate filii, virtute juvenes, dulcedine soboles, innocentia infantes, malitia parvuli, quae mundi sunt nescientes: totam regni Dei praesentiam possidentes, attestante Domino, cum dicit: *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum coelorum* **(Matth. XIX)**. Tales generat perpetuae virginitatis copula, tales generat coelestis vitae conjunctio, sexus nescia, conceptus conscia, gnara partus, corruptionis ignara, pudore integra, integritate clausa, casta pignoribus, fecunditate diffusa. Haec tam pia mater dum unius germinis sui hodie natalitia festa celebrat, sinus aperit, extendit amplexus, emittit vocem, divinis cantat in canticis, ut omnes advocet, omnes capiat, omnes ad congaudendum sibi gremio charitatis includat. Adest ipsa etiam mater Christiani perennis et fidelis imperii, quae dum fide, opere misericordiae, sanctitate in honore Trinitatis beatam sectatur et imitatur Ecclesiam, procreare, amplecti, possidere, augustam meruit Trinitatem. Sic remunerat Trinitas in sui amore et ardore ferventes, ista meruit ut daret sibi honorem, gauderet quod sibi fecit Dei gratia religionem consimilem. Ista meruit ut genitricis dignitas per genitricem redundaret in posteros. Orate, fratres, ut Christiani principes, quia pia devotione dignantur nostris occurrere gaudiis, nostris

solemnitatibus interesse, ipsos quoque pari gratia omnium sacerdotum longo in tempore obsecratio devota commendet.

SERMO CXXXI. *De Deo, ut videatur; de livore et pertinacia Judaeorum, deque hominis morte.*

Saepe diximus quod Deus corporeis oculis non videtur, quod divinitas non clauditur mente carnali, quod humana ratio rerum non capit conditorem, sed Deum sola fides attingit, credulitas sentit tota, nec quantus est, sed quia est, hominis, quantuscumque est, intuetur aspectus. Denique Moyses, qui de servo in amicum, de homine promovetur in Deum, Dei faciem quaerit, sed non invenit; petit, sed non accipit; et ut posteriora tantum Dei videat, admonetur **(Exod. XXXIII)**: quatenus homo Deum quaerat sequi, non praecedere; neque ante Deum quae sint quaerere praesumat; sed quod per Deum sint omnia adorator agnoscat. Crebro Deus hominibus formam hominis demonstrat, et magnitudinem suam tantam, brevem nostri operis colligit in figuram, ut praesentiam divinam possit infirmus noster oculus intueri, angustus noster recipere possit aspectus. Sic ad Abraham Deus venit in hominis forma, succedit hospitis in figura, et lassi viatoris in mortem accepit pedibus suis aquam **(Gen. XVIII)**; sed et invitatus ad mensam vituli et panis appositione saturatur: et ita se totus humano credit et committit obsequio, ut ipso tactu, visu, verum hominem videatur explere, et hoc eo tempore quo verus Deus sterilitati extremae senis desperatae patefactis visceribus in partum sobolem largiturus advenit. Sic Jacob vianti conviator occurrit **(Gen. XXXII)**, et ita se humano

collegio socium praebet, ut provocanti homini Deus totus in luctam inseratur, et tunc videbatur nervis aut lacertis vincere, quando victor coelestia dat dona, munera dat divina. Sic Isaias Deum regali habitu sedere conspexit **(Isai. XVI)**, ut agnosceret nisi a Deo rege regantur reges, ipsos cum sint homines, nihil regere posse rectores. Sic Daniel Deum Patrem, crine niveo, senectute reverenda, antiquitate terribilem, septum angelis, ignitum sede, ad judicandum residere conspicit **(Dan. VII)**. Sic ipsum Filium Dei in hominis filio venientem cum coeli nubibus intuetur, ut ignotum ante tantis perfidis Christum, fidelibus notum semper fuisse cognoscat. Si toties Deus ab hominibus in figura hominis videtur, quid est quod Judaeus modo hominem videns Christum, sic exasperatur, nisi forte figura, honor, veritas, putatur injuria? Retulit evangelista hodie Christum dixisse: *Si quis sermonem meum servaverit, non videbit mortem in aeternum* **(Joan. VIII)**. Ad quod verbum responderunt Judaei: *Nunc cognovimus quia daemonium habes: Abraham pater noster mortuus est et prophetae; et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in aeternum. Numquid tu major es patre nostro Abraham? Quem teipsum facis?* Omnes perfidia qualiter excepit! o qualiter oculos claudit livor! quantum judicium cordis nequitia praejudicata confundit! o quam dure amputat obstinatio rationem! sensus humanus perversus audire non potest, quod semel statuit odisse, malis bonitas exosa, justitia injustis inimica. Hinc est quod homines mendaces cognoscere nequeunt veritatem, judex animus invenire verum non potest inter nuntia falsitatum. Quod vult, non quod est, audit semper, qui decrevit errare. Dixerat Christus: *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in*

aeternum. Judaeus non discutit audita, interpretari sibi dicta non quaerit: quod ipse impossibile aestimat, exigit ut ille astruat qui promittit; sed mox de conceptu mentis blasphemiam parturit, serit injurias, maledicta diffundit, et auctoritatem dicentis ita contumeliis vacuare nititur, ut et aeterna dare posse mortalibus non credatur, qui sic humanis videtur subjacere. *Nunc scimus quoniam daemonium habes*. Daemon mali auctor, mala promittit, non bona; occidere, non vivificare consuevit; nec vult aeternos esse homines, quos nec temporales esse permittit. Ergo non est daemon, sed Deus est Christus, qui redonat quam donaverat vitam, et verbo suo aeternos facit homines, quos diabolus persuasione sua fecerat temporales. *Abraham,* inquit, *mortuus est et prophetae, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in aeternum.* Audiat fidelis, ut fide revelante cognoscat quod infidelis nescit audire, quod videre non potest qui semet incredulitatis demersit obscuro. Dixit Christus: *Mortem non videbit*. Obstinatio tua, Judaee, merito dicere falsitatem quaerit. Abraham et prophetae verbum audientes tenaciter servaverunt, sed tamen mortui sunt, sed non in aeternum. Ergo cum dicit: *Mortem non videbit,* et addidit *In aeternum,* resurrectionem promittit, non temporaliter negat esse morituros. Judaee, quos mors in praesenti saeculo faciebat non esse, nos resurrectio perpetuos reficit in futurum. Audi apertius hoc dicentem: *Omnis qui crediderit, non morietur in aeternum, sed transibit de morte ad vitam* **(Joan. V et XI)**. Quomodo non moritur? Quia de morte transit ad vitam. Moritur ergo, moritur omnis qui nascitur de conditione mortali; sed vivit, et in aeternum vivit, omnis qui renascitur de generatione vitali. Sed dico, qui potuit auferre

mortem, quare hominem voluit transire per mortem? gratior enim videtur medicus qui anticipat morbos, quam qui morbis ingerit seram et non sine dolore medicinam. Judaee, fecisset et hoc medicus Christus, si medico aegrotus non fuisset ingratus. Ille et vitam dedit, et homini mortem venire praedixit: sed ille qui adversa non senserat, prospera servare nescivit. Bona, quam sint bona, scire, nisi malorum cognitione non possumus. Ergo magnificabitur Christus, qui et ante inhabitam vitam dedit, et perditam modo reddit: et homo plus gnarus vitae, erit sibi cautior, erit plus gratus auctori. *Numquid major es,* inquit, *patre nostro Abraham?* Plane major et tanto major, quantum servo dominus, quantum Deus homine, quantum factura factor, quantum vivificans mortuo, quantum suscitans suscitato. *Respondit Jesus, Abraham exsultavit ut videret diem meum; vidit, et gavisus est.* Ille, ut ostenderet vivere Abraham, dixit illum vidisse diem suum, id est diem quo mundo natus est Christus. Dierum conditor non tenetur die, temporis auctor tempora nescit; sed Christus propter hominem homo natus, et diem suscepit et tempus. *Abraham exsultavit ut videret diem meum.* Si Moyses et Elias in monte occurrunt, ut promissum conspicerent Christum, quomodo nec Abraham occurrit ad partum Virginis, ut promissam benedictionem in gentibus, id est, in semine suo, patientissimus exspectator intenderet? *Amen, amen,* inquit, *dico vobis quia ante Abraham ego sum. Si omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* **(Joan. I)**, et hic est cui Pater dixit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* **(Gen. I)**, quomodo Abraham non vidit? *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram.* Angelus et Deus, ut diversa est

substantia, sic imago. Ergo non nisi ad Filium loquitur Pater, cum dicit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram,* quibus est imago eadem, eademque substantia. *Tulerunt lapides, ut mitterent in illum.* Et aedificantes turrem, ut altius caderent, ipsi sibi lapides providerunt; et isti lapides, non ut Deum occiderent, sed unde se occiderent, miserabiles attulerunt. *Jesus abscondit se.* Non timens, sed ignoscens: Deus peccatorem cum fugit, parcit; Deus rebellem non vult perdere, cum declinat.

SERMO CXXXII. *De unitate fidelium.*

Si perfecta omnia, si robusta, si nullius indiga gigneret et proferret natura, profecto aboleretur pietas, ingenium deficeret, ars periret, aurum obscuraretur in terra, gemma occultaretur in lapide: utraque tamen invenit, purgat, distinguit, elimat opifex disciplina; et ars eadem usque ad murenulae pretiosae speciem, gratiamque perducit; et quod terra naturae largo de fonte producit, aut asperatur sentibus, aut agresti luxuria dominante silvescit, nisi illud ad cultum suum solers agricolae revocet industria; et ne longius evagemur, uno et vernaculo ea in quibus nitimur afferamus exemplo. In cunabulis jam natus homo in homine est, sed latet; est corpus, et non est; membra videntur, et non sunt; vivunt quae non vigent sensu; inclinatur pietas, desudat industria, ars laborat; et ut plenius dicam, quot membra hominis, tot magisteria ut hominem perficiant, elaborant. Et quid plura? cuncta quae natura generat vel producit, pietas nutrit, industria excolit, ars decorat. Et quid mirum, fratres, si

Deus, qui pati propter hominem voluit, ut hominis honoraret industriam, in rebus praesentibus infirmari voluit et naturam? Hinc est quod sensus in littera latet, occultatur divinum in humano sermone mysterium; ut quae credentibus adhuc futura jam patent, perfidis et non credentibus obscurentur, ac si infidelium poena fidelium redundet ad gloriam. Non enim parvi est cruciatus visa non cernere, audita nescire, salutifera velut noxia declinare, virtutes quasi vitia sic cavere, dicente ipso Domino: *In parabolis loquor, ut videntes non videant, et audientes non audiant* **(Marc. IV; Luc. VIII)**; et ad fideles: *Vobis autem datum est nosse mysterium Dei* **(Matth. XIII)**. Nulli ergo, fratres, simplicitate sua aut communis aut vilis sermo evangelicus habeatur, praesertim cum ipsa personans evangelicae lectionis tuba bene petentibus et pie cupientibus praedixerit denegandum, dicendo: *Quia si duo ex vobis convenerint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo* **(Matth. XVIII)**. Audistis quantum possit et praevaleat sanctae petitionis assensus: non dixit illud aut illud, sed totum se promittit quidquid unitas postulationis concupierit, praestaturum, cum dicit: *De omni re, quamcumque petierint, fiet illis*. Salva tamen ea cautela et reverentia, ut a Deo, quae Deo digna sunt, postulentur; qui enim mala a Deo postulat, Deum mali judicat et sentit auctorem: et quia vilia et indigna precatur, praestantis potestatem et potentiam degener petitor ignorat. Non ergo impia, sed pia; non terrena, sed coelestia; non illecebris, sed virtuti congrua; non digna odiis, sed apta concordiae, a tali semper exoranda sunt largitore. Ubi sunt qui praesumunt Ecclesiae conventum posse contemni, et solitarias preces venerandae congregationi autumant anteferri, si duobus vel tribus simul positis medium se futurum, et omnia

se promittit quae postulatus fuerit praestaturum **(Matth. XVXI)**? Qui nil negat tam paucis, quid in conciliis et congregatione sanctorum poscentibus denegabit? Sic credens propheta hoc adeptum se gloriatur cum dicit: *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, in concilio justorum et congregatione* **(Psal. CX)**. Toto corde confitetur, qui totum sibi in concilio sanctorum quod poposcerit, audit esse praestandum. Sed nonulli sub specie fidei, contemptus sui excusare nituntur ignaviam; ut neglecto venerandi coetus et congregationis ardore, illud se tempus orationi deputasse confingant, quod domesticis dederint et impenderint curis; et dum propriis desideriis mancipantur, divina contemnunt et despiciunt instituta. Isti sunt qui corpus Christi dissipant, membra dispergunt: nec ad decorem suum patiuntur formam Dominici habitus pervenire, quam propheta cum vidisset in spiritu, sic canebat: *Speciosus forma prae filiis hominum* **(Psal. XLIV)**. Habent quidem singula membra proprium sui munus officii, quod tamen tunc implere poterunt, si connexa sibi et compaginata perfecti corporis perveniant ad decorem. Hoc ergo interest inter congregationis plenitudinem gloriosam, et separationis praesumptam de ignorantia aut negligentia vanitatem; quod in salute et honore integri corporis species est unitas membrorum et in separatione viscerum est foeda, lethalis et horrenda pernicies. Homo, quid aliud te docuit in tuo corpore, aut sic divisa conjunctio, aut tam conjuncta divisio, nisi ut ex multis unus, et unus in multis viveres? Est membrorum commercio salutari pretiosus oculus, sed si perseverat in corpore; alioqui ubi corpori defuerit, sibi non aderit: debent illi membra omnia suae lucis obsequium; sed et ipse oculus sentit corpori se debere quod lux est, qui utique cum omnibus

membris ministerium membrorum provideat, evulsus a corpore nec videt. Quisquis ille est qui se putat esse aliquid, tali institutus exemplo maneat in Ecclesia, ut sit aliquid; alioqui ubi defuerit illi, sibi esse mox definit. Quod qui plenius nosse desiderat, Apostoli de corpore Christi loquentis perlegat instituta, quia nos illa percurrere sermonis brevitas amica non patitur **(I Cor. I)**. Lex est data non uni, sed omnibus. Christus non pro uno, nec ad unum, sed ad omnes, et pro omnibus venit; ut redintegraret omnes in unum, solum bonum, solum jucundum propheta futuri praescius, sic proclamat: *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum* **(Psal. CXXXII)**. Quia Deo non singularitas est accepta, sed unitas. Spiritus sanctus apostolis in unum congregatis ubertate tota sui fontis illabitur **(Act. II)**, cujus ut simul discipuli operirentur adventum Dominica sunt praeceptione commoniti. Fratres, amittit divina munera, perdit gratiae largitatem, charitatis fraudatur bonis, unitatis illum benedictio non manebit, qui de se maleficus, et ex defectu suo stulte sibi sufficiens, sic praeter Ecclesiam vitam quaerit, quam in ipsa tantum esse propheta testatur, dicendo: *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum* **(Psal. CXXXII)**; quia illic mandavit Dominus benedictionem et vitam usque in saeculum.

SERMO CXXXIII. *In D. Andream apostolum.*

Beatus Andreas merito natus hodie creditur, quando non ad praesentem vitam materno est effusus ex utero, sed conceptu fidei, martyrii partu, coelestem noscitur generatus ad gloriam.

Quando non eum materna cunabula suscepere vagientem, sed superna triumphantem secreta receperunt; quando non infirmum lactis pastum genitricis trahit ex pectore, sed pro rege suo devotissimus miles virtutis sanguinem fudit. Vivit, quia mortem coelestis militiae bellator occidit. Sequitur hic moriendo Domino aestuans et anhelans, ac toto virtutis gradu Dominicis incumbit haerere vestigiis, ne eum cursus faciat disparem fratri, quem natura similem, vocatio socium, parem gratia ipsa perfecerat. Ad unam vocem Domini sicut ille patrem, patriam, censum reliquit: laboribus, opprobriis, itineribus, contumeliis, vigiliis, Christo largiente, se indefesse germani societati donavit: solum est quod tempore Dominicae Passionis fugit, sed neque hoc impar, quia fugit. Negare autem si aliqua putatur culpa, non est gravius fugere quam negare. Sed tacenda sunt alia: aequavit, fratres, venia, quos sic discreverat culpa. Et subsecutus martyrii fervor devotos perprobavit, quos metus improbaverat antecedens. Nam crucem quam refugerant, postea conjunctis viribus ardenter invadunt, ut unde reatum sumpserant, inde conscenderent coelum, inde praemium sumerent et coronam. Petrus namque crucem, arborem conscendit Andreas; ut qui Christo compati gestiebant, in semetipsis figuram formamque ipsius exprimerent passionis; et redempti ligno, consummarentur ad palmam. Sic Andreas noster etsi cedit ordini, praemio tamen non cedit et labori.

SERMO CXXXIV. *In D. Felicitatem martyrem.*

Quoniam varios martyrum multiplicesve triumphos, quos persecutoris crudelitas toties illusa cumulavit, tempus nos dinumerare non patitur, ad illam tota nostri sermonis confugit oratio, quae meruit filios tot habere quot dies mundus accepit. Vere mater luminum, fons dierum, quae septenario corusco germinis sui toto orbe splendet. Beata, quae non solum pro lege patitur, sed ipsius legis heptalismum meruit mater sancta generare: heptalismum, fratres, qui non unius et temporalis tabernaculi illustraret arcanum, sed Ecclesiam sempiternam sacro illuminaret incenso. Felix, quae meruit portare tot virtutum pignora quot illa arca praeceptorum volumina sacrata gestavit **(Exod. XXV)**; et ut illa verbo, ita haec doceret exemplo. Jam tunc eos, fratres, martyres genuit, quando eos partus sui septenario numero consecravit et mystico. Huc, huc sanctus Paulus veniat, qui adhuc parturit donec Christus formetur in homine **(Galat. IV)**. Ecce mulier iterum atque iterum parturit, donec in virtutem mutetur infirmitas, caro transcendat in spiritum, terra transferatur in coelum. Ardebat, anhelabat, ut eos uno die sacros martyres pareret, quos vix parvulos per annorum curricula generabat. Ecce mulier, ecce mater, quam vita filiorum fecit anxiam, mors securam. Beata, cui in futura gloria tot astant candelabra, quot germina; beata, quae tot praemisit ad regnum; beatior, quae suum in saeculo nil amisit. Discurrebat laetior inter confossa cadavera quam inter cunabula chara filiorum, quia internis oculis tot cernebat bravia quot vulnera; quot tormenta, tot praemia; quot victimas, tot coronas. Et quid plura, fratres? Non est, non est vera mater, quae nescit filios sic amare.

SERMO CXXXV. *In D. Laurentium.*

Hodiernus dies baptismi martyris Laurentii corona illustratur, cujus egregii martyris merita nulla pars Romani orbis ignorat. Passus est in ipso capite gentium, id est, in ipsa urbe Romana. Ibi enim diaconus ministravit, et in ipso juventutis suae flore decorem juventutis suae sanguine purpuravit. Passio ejus insignis est, multumque mirabilis: hanc breviter, Domino adjuvante, narrabo. Illo tunc archidiacono beatus Sixtus erat episcopus, cujus triumphus martyrii ante triduum fuit. Cum ergo sanctus Laurentius episcopum suum Sixtum pergentem ad martyrium sequeretur, fide fultus, tristis affectu, non quia ille patiebatur, sed quia ab illo ipse deserebatur, respexit venerabilis senex venerabilem juvenem, et ait illi: Noli esse tristis, fili, post triduum me sequeris. Tunc ille ebibita prophetia, jam corde paratissimus, ex spiritu ebrius, certum speravit futurum quod praedixerat ille qui noverat. Deinde apprehensus, est adductus: et quoniam erat archidiaconus, apud illum esse utique credebantur opes Ecclesiae, quas desiderabat persecutor, non tam avarus quam furiosus. Oderat quem occidebat: sed amabat apud eum quod ille contemnebat. Erat autem sanctus Laurentius pauper opibus, dives moribus: non se negavit Ecclesiae habere divitias, sed ut eas ostenderet, tridui dilationem petiit, deinde mandavit congregari agmina pauperum. Tunc deinde ipso die coronae suae praesentatus examini, tamquam demonstraturus quod ille quaerebat, demonstravit quod habebat. Tunc ait persecutor: Ubi sunt Ecclesiae facultates? At ille manum extendens in pauperes: Hae sunt, inquit, Ecclesiae facultates. Verum dixit, sed amarum. Quid autem mirum, si veritas auxit odium? Irrisum se dolens crudelis tyrannus et avarus inimicus, qui forte

mitiorem poenam cogitaverat, ferro interficere venerabilem juvenem, parari flammas praecepit; plus ardebat quam urebat; urebat in carne, ardebat in corde. Supplicium ejus tanto erat gravius, quanto interius. Tunc oblata est torrenda, et ut verius dicam, assanda martyrio nobilis illa Laurentii craticula: astrictus est ferro, sed ille craticulam supplicii, lectum quietis putabat: supplicium dixi, secundum animum punientis, non secundum conscientiam patientis. Nullum est enim supplicium damnati, ubi non est poena peccati. Itaque beatissimus martyr ostendens quam quiete jaceret in illo ignito ferro, ait circumstantibus: Jam me versate, et si una pars cocta est, vorate. Miramur patientiam, donum Dei miremur. Ibi fides non solum non arsit, sed et consolabatur ardentem. Quare fides consolabatur ardentem? Quia fidelem tenebat promittentem. Ut fides non deficeret, ut spes non averteretur, ut charitas inter poenas igneas corporales plus accenderetur, Dei dona erant. Fratres mei, nemo arroget potentiae suae quod non dat nisi Deus. Merito Apostolus alloquens martyres, ut in Epistola ejus hodie cum legeretur, audistis: *Vobis,* inquit, *donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, sed etiam ut patiamini pro eo* **(Phil. I)**. Ergo martyrum merita velut Dei dona laudemus, amemus, oremus, subinferamus voluntatem nostram. Voluntas enim sequitur, non praevenit. Sed tamen non deest charitas, si non desit voluntas; ipsa enim ardens voluntas vocatur charitas. Quis est qui timeat volens? quis est qui amet nolens? ferveat oratio, et festum martyris celebretur: sed ut non sit inanis qui celebrat, imitetur.

SERMO CXXXVI. *In Adelphum episcopum.*

Habet hoc Adelphi antistitis sanctus animus, et plena pietate dignatio, ut dives pauperis intret hospitium, pauperis se ponat ad mensam, et humilibus se faciat esse communem, quem divitiae, potestas, honor fecit et reddidit singularem. Inter maximas enim virtutes numeranda est ista voluntas, quae contempto obsequii sui fastu, despecta magnificae domus reverentia, calcato etiam suae fastigio potestatis, et abjecta opum suarum interna conscientia, unde tumor maximus humanis semper dominatur in mentibus, ad vilissimas inopis se inclinavit angustias, ut suo pauperem contubernio sublimaret. Beatus plane iste animus, et ab omni morbo arrogantiae remotus, qui ad hoc pauperis diversorium prius intravit ut ante humanitatis debitor quam largitor existeret. Imitari Deum evidenter iste gestivit, qui ante humana in corpore suscepit obsequia, quam beneficia homini divina concederet. Quod pontificem Dei summi praesentem Adelphum fecisse conspicimus: qui cum sit verbo dives, scientia copiosus, magnus ingenio, loco primus, egeni sensus et mediocris eloquii nostri audientiam concupivit, illius prophetae instar qui illius viduae victum esurivit extremum, et parvulorum ejus sua fame vexavit angustias, novum differens sua petitione ministerium, ut petendo tribueret, esuriendo saturaret, et exhauriendo deficientibus horreum divina largitate cumularet **(III Reg. XVII)**. Et nos, filioli, quod habuimus, dedisse non poenitet: quia etsi nos factum conturbavit ad tempus, relevat et solatur exemplum. Cito ad verbum hujus Dei hominis exiguitas ingenii nostri, ut viduae illius pastus, coelesti proficiet incremento; ac deinceps a reposito cordis nostri non vitae substantia deficiet, sed ipsa

inopia abolebitur et defectus. Felix vena, quae suo ditatur irriguo, et fluenta putei sui tota acquirit atque attrahit ubertate. Ecce venit, et sublimes vestros animos coelestis imber infudit: totoque impetu superni fluminis, quae in vobis est, civitatem Dei suo rigavit illapsu, ut terra nostra divino rore madida centesimum usque fecundetur ad fructum. Aperite sensus, corda dilatate, et gremium vestrae mentis extendite: ut quidquid de coelestibus iste thesauris vobis largiter effuderit, ad aeternam gloriam et censum perpetem possidere possitis.

SERMO CXXXVII. *De praedicatione D. Joannis Baptistae.*

Posteaquam legis vomere et jugi cultu exinanita Judaici cespitis est ubertas, beatus Joannes gentium convolans ad desertum, sentes criminum spiritus igne succendens, infructuosas arbores excidens ultionis securi, complanans asperos superbiae colles, humilitatis convalles erigens exaequando, et planitiem terrae totam (gramine perdito) aptans, nutricibus submittens irrigua Jordanis: ac sic Evangelico semini novalia diffusa praeparat, fecunda componit. *Factum est,* inquit, *verbum Domini super Joannem Zachariae filium in deserto* **(Luc. III)**. *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* **(Joan. I)**. *Super Joannem*? Quare non ad Joannem, sed *super Joannem?* Quia quod desursum est, super omnes est. *Factum est verbum Domini super Joannem.* Quia Joannes vox est, Deus Verbum. *Factum est verbum Domini super Joannem.* Deus super Joannem, super

servum Dominus, super vocem verbum. Sed dicis mihi: Quid, quod vox praecedit verbum? Praecedit, sed non praecellit: antecedit ad sequentis obsequium, non ad propriae potestatis indicium. Vox non est ipsa judex, sed est nuntia judicantis: verbum judicat, vox praetonat: jubentem potestas respicit, non clamantem. Sed hoc fateatur, testetur, asserat vox ipsa, praeco ipse, qui clamat: *Qui post me venit,* inquit, *fortior me est* **(Matth. III)**. Quare? Quia in me terror est, in illo est sententia. *Venit in omnem regionem Jordanis.* Venit ad Jordanem, quia Judaicas sordes non poterat hydria jam lavare, sed flumen. Sicut scriptum est: *Erant,* inquit, *hydriae lapideae secundum purificationem Judaeorum* **(Joan. II)**. *Venit ad Jordanem.* Ut poenitentes portaret aqua, non vino. *Venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.* Erat penes Joannem venia, sed non sine poenitentia; erat remissio, sed luctibus comparata; erat cura vulneris cum dolore; erat baptisma quod culpam tolleret, conscientiam non deleret. Et quid plura? Per baptisma Joannis purificabatur homo ad poenitentiam, non promovebatur ad gratiam. At vero Christi baptisma sic regenerat, sic immutat, sic hominem reddit ex vetere novum, ut praeterita nesciat, non recordetur antiqua, qui de terreno coelestis jam coelestia possidet et divina. Hinc est, quod redeunti post luxuriam filio pater immortalitatis reddit stolam primam, annulum libertatis imponit, occidit vitulum saginatum, aquas poenitentiae, gratiae convertit in vinum, ut convivium gratiae jam pocula mera satiarent **(Luc. XV)**: quatenus conscientiae dolores, poenitentiae gemitus, peccatorum lamenta, sobria Dominici calicis aboleret ebrietas: dicente propheta: *Et calix tuus inebrians, quam praeclarus est* **(Psal. XXII)**. Quantum enim terrena ebrietas

est deformis, tantum praeclara et decora ebrietas est coelestis. *Dicebat ergo ad turbas quae exibant ut ab illo baptizarentur: Progenies viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura? Facite ergo dignos fructus poenitentiae, et ne coeperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quod potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae. Jam enim securis ad radices arborum posita est. Omnis arbor non faciens fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur.* Progenies viperarum. Exemplo corripit, comparatione notat, figura prodit, ut jam non mores solum, sed ipsam naturam possit venenosi germinis immutare. *Progenies viperarum.* Quia quos Deus creaverat homines, fecerat filios Abrahae, malitia peperit et convertit in viperas; et quos conditor coelestis dulcedine pietatis infuderat, hos impietas amara fecit lethales vomitus, serpentinum virus effundere; et infando crudelitatis auspicio de morte patris concipi, matris de morte generari. *Progenies viperarum.* Soboles ingrata naturae, cujus ortus est genitoris exitium, cujus vita est mors parentis. *Progenies viperarum.* Vipera conceptus sui tempore intra os suum receptum caput conjugis refertur abscindere, ut per cruenta oscula non fetum concipiat illa, sed crimen; ac si carnifices sceleris sui pariat filios, vindictae ordine, non naturae. Nam genimina patris concepta de caede, sanguinis antequam lactis exigunt nutrimentum, et ultionem petunt; matris namque uterum viperae dicuntur exscindere, et scelestum conceptus sui domicilium adhuc immaturis visceribus, maturo furore confringere, ut hoc sit illis vivere, matrem suam, matrem quae illos tales genuit, non videre. Compulsi latius comparationis quam sanctus Joannes fecerat typum descripsimus et figuram, ut non maledicti, sed veritatis sit, quod ab illo Judaei taliter

nuncupantur. *Progenies viperarum.* Synagogam, fratres, ejusque filios tales fuisse demonstrat, ad quam Christus affectu conjugis cum venisset, dicente Joanne: *Qui sponsam habet, sponsus est* **(Joan. III)**: inter amplexus et oscula cruenta Judae, Christi caput est expetitum, et ore petitum, cum dicitur: *Crucifige, crucifige* **(Joan. XIX)**. Unde pignora sanguine concepta, tanto mox ad matris armantur interitum, ut disrupto synagogae utero, ad vocem Joannis concurrerent et regenerarentur ad Dei progeniem. *Progenies viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira?* Quae est ista ira ventura? Illa quae non habet finem, quae hominem non absolvit morte, sed colligat: nec jam veniae spem habere permittit, quam semel tartari deputarit ad poenam. Admoniti taliter, cognoscunt et genus, et crimen, et ideo responderunt, dicentes: *Quid faciemus ut salvemur? Qui respondens, ait illis.* Quod dicturus est, fratres, timeo dicere, ne quot auditores hodie video contemptores, ille tot faciat contumaces. Quid faciam? Dicere timeo, tacere non possum: aliud me prohibet pietas, ad aliud impellit utilitas: pietas, ne auditor dum contemnit, incurrat: utilitas, ne qui facturus sit non audiat, et per hoc doctor offendat. Dico, fratres, ut et nudus se vestiat, et ego me exuam. *Qui habet,* inquit, *duas tunicas, det non habenti; et qui habet escas, similiter faciat.* Putasne satis petit, qui de duabus tunicis unam petit? Non satis petit, quia non petit gemmam, sed tunicam; non aurum, sed panem. Et si qui de duabus tunicis non dederit unam, reus est; qualis est unam de plurimis qui negarit, qui ad hoc vestes suas carcerat, et panem claudit, ut pauper fame pereat, frigore consumetur? Ille vestes sepelit, non reponit; non credit diligentiae, sed sepulcris: qui quod negat pauperi, dat tineis: et ipse vestibus suis corporis vorator est, dicente Domino: *Vermis eorum non*

morietur **(Isa. LXVI)**, quia Christum concussit pauperis fames; dolor hominis Dei prosilivit ad viscera, captivi gemitus ad Christi penetravit interna, inopis contemptus ad creatoris sui redundavit injuriam, profitente ipso, cum dicit: *Esurivi, et non dedistis mihi manducare, nudus fui, et non vestistis me* **(Matth. XXV)**. *Venerunt et Publicani dicentes: Quid faciemus?* Audiant publicani: *Nihil amplius quam constitutum est vobis petatis.* Prodidit quae res reum faciat publicanum, ne amplius petatis. Qui plus petit, fraudis exactor est, non tributi: cogitent quam Deo reus est, qui defessum et depressum publicat; magis ac magis sua fraude deprimit et fatigat, et ad debita vix sufficienti superimponit, et auget indebita. *Venerunt et milites, dicentes.* Audiant et milites quid etiam militibus interrogantibus responderit hic magister: *Et nos quid faciemus? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniemini, contenti estote stipendiis vestris.* Verus miles est, qui non concutit, sed defendit; qui calumniam non ingerit, sed repellit; qui currit ad regis stipendia, non qui currit ad praedam. Beatus Joannes sic divina docuit, ut non turbaret humana: instituit rempublicam, non dimovit; probavit a Deo ordinata esse quae docuit, posse facere et servare justitiam. Quid sit autem inter baptisma Joannis, et Christi baptisma, quia latius explanandum est, nunc tacemus.

SERMO CXXXVIII. *De pace.*

Melius quidem fuerat, fratres charissimi, si pater ac magister noster communis imperitiam nostram latere permitteret, nec

publicaret penuriam, quae in nobis hactenus velamento propriae verecundiae tegitur. Melius fuerat, ut qui tam copiose abundat in spiritualibus doctrinae divitiis, de navicula pauperis nequaquam tenuis verbi vectigal exigeret. Quid enim aut egenus divitibus, aut peregrinus civibus, aut agrestis et ignarus studiosis conferat? Tamen quoniam jussis parere cogimur, eadem nos humilitatis ratio, quae excusare videtur, ad dicendum cogit, cogit ad obediendum. Quid igitur est, o religiosa plebs Domini, quod vobis quamvis pauperes, quamvis ineruditissimi, attamen decenter offerimus? Pacem sine dubio, quam Dominus noster Jesus Christus ingredientes nos offerre omni domui jubet **(Luc. X)**: unde et nos in principio salutationis nostrae pacem vobis a Domino exoravimus, quae et habenda semper est, et semper oranda; non illa infida et instabilis hujus mundi pax, quae vel pro commodis quaeritur, vel pro timore servatur; sed pax Christi, quae secundum sententiam apostoli Pauli, superat omnem mentem, et credentium corda custodit **(Phil. IV)**; pax quae charitatis fecundis nutritur uberibus; pax alumna fidei, columna justitiae; pax futurae spei pignus idoneum; pax quae praesentes sociat, absentes invitat; pax quae terrena coelestibus et divinis humana conciliat; sic enim dicit Apostolus: *Quod Dominus noster Jesus Christus pacificavit per sanguinem suum, non solum quae in terris sunt, sed quae in coelis* **(Colos. I)**. Haec ergo vobis, charissimi, pro viribus pauperis viatici, peregrinus viator exposuit, exspectans magis una vobiscum apud mensam potentis magistri affluentibus, et copiosis dapibus saginari. Deus autem pacis, qui coelestibus terrena conjunxit, concedat nobis eadem sapere in alterutrum, et plena unanimitate gaudere, per Christum Dominum

nostrum, per quem est Deo Patri omnipotenti gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO CXXXIX. *De remittendo fratri delicto.*

Sicut in terra latet aurum, ita divinus sensus verbis celatur humanis: et ideo quoties Dominica nobis eloquia panduntur, mens evigilet, animus intendat, ut intellectus possit scientiae coelestis intrare secretum. Quare Dominus hodie sic coeperit, audiamus. *Attendite,* inquit, *vobis***(Luc. XVII)**. Quid sibi ista novitas elocutionis? Quo ista tendit admonitio praeter usum? *Attendite,* inquit, *vobis.* Ille attendit sibi, qui non alienis actibus importunus, impudens, curiosus intendit. *Attendite,* inquit, *vobis.* Vagus oculus, lascivus intuitus, improbus aspectus, suas non respicit ad ruinas, alienos currit, et decurrit ad lapsus; sua caecus ad crimina, ad aliena errata perlucet; malorum suorum nescius, alienorum est accusator et testis; suum tepidus ad reatum, ad alterius et innocentis flammatur et excandescit examen. Et ne multis, sicut dixit Dominus: Oculus in se trabem non videns, videt in alio festucam **(Matth. VII)**. Nonne oculus praevaricationis est auctor? *Et vidit,* inquit, *mulier quod bonum esset lignum ad manducandum, et quod gratum oculis ad videndum* **(Gen. III)**. Mortis janua, invidiae fax, livoris caminus, toto cupiditatis incendio velocius per aliena percurrit, quam currit ignis arida et terrena per gramina. Dei est quod oculus in orbem sic apertus arctatur angustissimus in pupillam, quatenus moderate visum videat, non invideat; praevideat, non proripiat; prospiciat, non despiciat: oculus sit animae fenestra, speculum sit mentis, sit lumen corporis, membrorum

dux sit, non introitus vitiorum. Sed ad praefata redeamus. *Attendite,* inquit, *vobis. Vobis,* non dixit *tibi,* quia quidquid alii attenderit homo, attendit sibi; et quantum videbit ipse alteri, videbit alter ipsi, sicut ex sequentibus elucescit: *Si peccaverit.* inquit, *in te frater tuus, increpa illum; et si poenitentiam egerit, dimitte illi.* Age, homo, mandante Deo, dimitte, dimitte peccata: esto misericors ad delicta, in te commissorum tu remissor esto peccatorum, tu modo ne perdas in te divinae infulas potestatis; quidquid in alio tu non remiseris, tibi in alio tu negabis. *Si peccaverit in te frater tuus,* inquit, *increpa illum.* Increpa ut judex, ut frater remitte, quia juncta libertati charitas, charitati mixta libertas, et terrorem comprimit, et suscitat fratrem: frater est in febre cum laedit, est in furore proximo cum delinquit, est sui nescius, est humanitatis extraneus: huic qui per compassionem non subvenit, hunc qui per patientiam non curat, non per veniam sanat, sanus non est, aegrotat, infirmatur, viscera non habet, et ab humano sensu monstratur alienus. Furit frater, ascribe aegritudini, tu illum juva ut frater; ascribe tu, quod sic geritur, febri, et fratri non poteris imputare commissum; dabisque tu prudenter infirmitati culpam, fratri veniam; ut illius sanitas ad tuam gloriam recurrat, illius venia tuum redundet ad praemium. *Si peccaverit,* inquit, *in te frater tuus, increpa illum; si poenitentiam egerit, dimitte illi.* Nemo ista audiens censuram sibi remittens assumat, et imponat fratri delinquenti vana praesumptione personam: ac sic durum putet remittere delicta. Se peccatorem, peccaturum se homo cogitet: et tunc incipit amare veniam, non amare vindictam. Audis tu quia remittere debeas, et quia tibi remitti debeat non audis. Peccabis et tu illi cras, qui tibi hodie peccavit; et erit tibi judex, qui tibi erat reus ante, et reddet tibi veniam, si dedisti: si non

dedisti, aut negabit veniam, aut si dederit, imputabit amplius quam donabit. Remitte peccanti, remitte poenitenti, ut cum tu peccaveris, repensetur in venia, non donetur. Bona semper venia, sed tunc dulcissima cum debetur. Vicit poenam, judicem praevenit, evasit judicium, qui remittendo ante sibi veniam quam delinqueret jam providit. *Et si septies,* inquit, *in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Poenitet me, dimittes illi.* Quare veniam lege constringit, angustat numero, fine concludit, quam sic pulsat per misericordiam, per gratiam sic relaxat: si septies, si octies? vincit numerus gratiam? bonitati calculus obsistit? et addicit una culpa poenae quem commissa septem veniae jam dederunt? Absit. Nam sicut felix ille qui septies remisit, ita felicior est iste septuagies septies qui remisit. Petrus mandati immemor hujus interrogat Dominum, dicens: *Si peccaverit in me frater meus, quoties remittam illi? septies* **(Matth. XVIII)**? *Respondit Dominus: Non solum septies, sed septuagies septies.* Praescriptus ergo numerus non angustat veniam, sed dilatat, et quod praecepto finit, sine fine relinquit arbitrio; ut si quantum jusserit remiseris, et tantum sit obedientiae, sit praemii. Verum septimus numerus, qui numerus videtur parvus, invenitur amplissimus sacramento: nam septimus numerus per dies gradiens sabbatum facit, quod benedixit Dominus, et deputavit ad requiem, tam sui operis quam laboris humani. Septimus numerus per ogdoadas currens, sic septemplicat septimanas, ut Pentecosten nobis impletam mysterii solemnitate concludat, totumque sancti Spiritus imbrem in ecclesiasticam segetem coelesti sonitu tunc effundat. Septimus numerus, cum per menses properat, septimi mensis festa consecrat tota nobis jejunii sanctitate **(Levit. XXIII)**. Septimus numerus cum vadit per

annos, septimanas facit, facit annum qui requiem dat terrae, nexus omnes fraternae obligationis absolvit **(Deut. XV)**. Septimus numerus annorum cum circuit septimanas, annum quinquagesimum, qui jubilaeus vocatur, ad plenitudinem totam veniae et remissionis adducit **(Levit. V)**; ut tollatur servitus, redeat libertas; ut cautionum documenta et monumenta rumpantur; resurgat debitor, debitum sit sepultum; redeat ut ager pauperis, ut pereat divitis totus de cupiditate contractus. Et si septimus numerus septemplicatus per dies, per menses, per annos, totum contulit remissionis et veniae, septemplicatus septuagies septies septimus numerus quid afferre possit, Christianus aestimet et advertat auditor. Tunc vere cessabit crediti contractus et debiti, tunc vere abolebitur tota conditio servitutis, tunc illa, illa veniet sine fine libertas, tunc aeternus ager victurus semper remeabit. Veniet, veniet remissio tunc vera, quando abolebitur etiam necessitas ipsa peccandi, quando pereunte immunditia vere mundus jam vocabitur mundus, quando redeunte vita mors non erit, quando regnante Christo diabolus jam peribit. Orate, fratres, et ut nobis Dominus augeat fidem, quatenus haec bona credere, videre, et tenere possimus.

SERMO CXL. *De Annuntiatione D. Mariae Virginis.*

Satis modo sit oculorum nostrorum pura acies, ut possit in divini ortus intendere claritatem: nam si nascentis jubar solis oculorum nostrorum vix suffert sanitas tota, vel puritas, quanta interni visus est praeparanda sinceritas, ut splendorem

sui ferre possit orientis et radiantis auctoris? *In Sexto autem mense missus est,* inquit, *angelus Gabriel in civitatem Galilaeae cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph* **(Luc. II)**. Locum, tempus, personam, sanctus evangelista designat, ut relationis veritas manifestis ipsarum rerum comprobetur indiciis. *Missus est,* inquit, *angelus ad virginem desponsatam.* Ad virginem Deus aligerum portitorem mittit: nam dat arrham, dotem suscipit, qui fert gratiam; fidem refert, et tradit munera virtutis, qui mox virginei consensus resolvit sponsionem. Pervolat ad sponsam festinus interpres, ut a Dei sponsa humanae desponsationis arceat et suspendat affectum, neque auferat a Joseph virginem, sed reddat Christo, cui est in utero pignorata cum fieret. Christus ergo suam sponsam recipit, non praeripit alienam; nec separationem facit, quando suam sibi totam jungit in uno corpore creaturam. Sed quid egerit angelus audiamus: *Ingressus ad eam, dicit: Ave, gratia plena, Dominus tecum.* In hac voce oblatio est, oblatio muneris, non simplex salutationis officium. *Ave.* Hoc est accipe gratiam. Ne trepides, ne sis sollicita de natura. *Gratia plena.* Quia in aliis gratia, in te tota gratiae pariter veniet plenitudo. *Dominus tecum.* Quid est in te Dominus? Quia ad te non visitandi studio venit, sed in te novo nascendi illabitur sacramento. Adjecit congrue: *Benedicta tu in mulieribus.* Quia in quibus Eva maledicta puniebat viscera, tunc in illis gaudet, honoratur, suspicitur Maria benedicta. Et facta est vere nunc mater viventium per gratiam, quae mater exstitit morientium per naturam. *Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus.* Quid est quod personam videt, et de sermone turbatur? Quia venerat angelus blandus in

specie, fortis in bello, mitis in habitu, in sermone terribilis, humana proferens, divina repromittens. Unde et virginem, quam leviter visus sollicitaverat, nimium turbavit auditus; et quam missi praesentia parum moverat, concussit toto pondere mittentis auctoritas. Et quid plura? Mox sensit in se supernum suscipi Judicem, ubi ante jam coelestem vidit et contemplata est metatorem. Quamvis enim blando motu, affectu pio, virginem sibi Deus in matrem, servam sibi verteret Dominus in parentem, turbata sunt tamen viscera, mens refugit, ipsa est tremefacta conditio, cum Deus, quem tota creatura non capit, totum se intra pectus recepit et condidit humanum. *Et cogitabat,* ait, *Virgo quae esset ista salutatio.* Advertat vestra charitas, ut diximus, consensisse Virginem salutationi, non verborum, sed rerum; et vocem fuisse non communis obsequii, sed supernae vim totam fuisse virtutis. Cogitat ergo Virgo, quia cito respondere est facilitatis humanae, cogitare vero ponderis est maximi et judicii permaturi. Quantus sit Deus satis ignorat ille qui hujus Virginis mentem non stupet, animum non miratur: pavet coelum, tremunt angeli, creatura non sustinet, natura non sufficit, una puella sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, coelis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum coelestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domus exigat pensione, pro ipsius uteri mercede conquirat, et impleat illud prophetae: *Ecce haereditas Domini, filii merces fructus ventris* **(Ps. CXXVI)**. Sed jam se concludat sermo, ut de partu Virginis, donante Deo, et indulgente tempore, gratius proloquamur.

SERMO CXLI. *De Incarnatione Christi.*

Quantum secretum cubiculi sit regalis, quali reverentia, quo tremore locus habeatur, ubi ipsa principis requiescit potestas, quam nulli extraneo, immundo nemini, nulli infideli pateat illuc et permittatur accessus; quam munda, quam casta, quam fidelia, ibidem praestolentur obsequia, imperialis aulae manifestis docetur insignibus. Quis ad ipsas palatii fores vilis, quis propinquat indignus? Certe ad thalamum sponsi nisi satis proximus, nisi satis intimus, nisi bonae conscientiae, nisi laudabilis famae, nisi probabilis vitae nullus admittitur. Intra thalamum vero ipsum virginem Deus capit solam, suscipitur sola virginitas illibata. Unde, o homo, his admonitus exemplis, aestima quis sis, quantus sis, qualis sis, et tunc demum cogita utrum possis Dominicae nativitatis penetrare secretum, utrum merearis ad illius pectoris cubiculum pervenire, ubi tota superni Regis, tota divinitatis requiescit majestas; utrum debeas humanis oculis, corporeis sensibus, conceptum virginis temerarius discussor attendere; utrum possis ipsas Dei manus operantes sanctum sibi corporis templum intra alvum genitricis audax et curiosus arbiter intueri, conspectibus tuis absconditum saeculis nudare mysterium, revelare tibi ipsis angelis invisibile sacramentum; et ita coelesti fabricae praesidere, ut deprehendas liquido tu quomodo Deus penetrale clausae carnis intraverit, quemadmodum sacri corporis in illo venerabili utero praeter Virginis conscientiam lineamenta pinxerit, quomodo praeter concipientis sensum mansura saeculis ossa solidaverit; qualiter, praeter hominis ordinem, hominis veram produxerit formam; quemadmodum, praeter carnis sollicitudinem, totam carnis assumpserit veritatem; qua ratione, praeter

naturam nostrae carnis, integram susceperit qualitatem: et si ad haec tibi liber non perpatuerit accessus, jam Deus ex carne nunc assumere non potuit, quod in principio assumpsit ex limo? Immo quia totum Deo est possibile, et tibi ne ad minima quidem operum Dei possibile est pervenire, conceptum Virginis noli discutere, sed crede; Deum voluisse nasci pie senti, quia facis injuriam si requiris; magnum Dominicae nativitatis sacramentum fide percipe, quia ne minima quidem operum Dei assequi poteris sine fide, dicente Scriptura: *Omnia opera ejus in fide* **(Psal. XXXII)**. Sed tu hic totum vis de ratione constare, ubi totum consistit ex fide, quod tamen non sine ratione subsistit, sed ratione Dei, non tua, homo. Quid tam rationabile, nisi ut Deus quidquid voluerit possit? Qui quod vult non potest, Deus non est. Quae ergo mandat Deus, exsequitur angelus, implet Spiritus, efficit virtus, Virgo credit, natura suscipit, coeli narrant, annuntiat firmamentum, ostendunt stellae, magi praedicant, pastores adorant, pecora cognoscunt, attestante propheta: *Cognovit bos possessorem suum, et asinus praesepe Domini sui* **(Isa I)**. Tu homo, si non mox cum angelis, agnosce vel tardissime cum jumentis; ne dum moraris, ipsis jumentis, quibus ante comparatus fueras, postponaris. Ecce jumenta adulantur caudis, blandiuntur auribus, linguis lambunt, et motu quo possunt auctorem suum fatentur contra naturam in tuam venisse naturam; et tu cum Judaeis discutis, carpis, qui excluserunt a diversoriis suis Dominum suum, quem jumenta suis in praesepibus susceperunt. Unde si tandem vel angelis es pium praestaturus auditum, quae ab angelo dicenda sunt, si non feliciter vel dignanter admitte: quod nos hodie differre, et sequenti referre sermone, sancti fratres, satis vobis necessarius sermo compellit.

SERMO CXLII *De Annuntiatione D. Mariae Virginis.*

Audistis hodie, fratres charissimi, angelum cum muliere de hominis reparatione tractantem. Audistis agi, ut homo cursibus eisdem quibus dilapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam. Agit, agit cum Maria angelus de salute, quia cum Eva angelus egerat de ruina. Audistis angelum de carnis nostrae limo templum divinae majestatis arte ineffabili construentem. Audistis in terris Deum, in coelis hominem sacramento incomprehensibili collocari. Audistis inaudita ratione in uno corpore Deum hominemque misceri. Audistis fragilem nostrae carnis naturam ad portandam totam deitatis gloriam angelica exhortatione roborari. Denique ne tanto ponderi coelestis fabricae in Maria, subtilis nostri corporis arena succumberet, et in virgine totius generis humani portatura fructum virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox angeli mox praecessit, dicens: *Ne timeas, Maria* **(Luc. I)**. Ante causam dignitas virginis annuntiatur ex nomine: nam Maria Hebraeo sermone, Latine, domina nuncupatur: vocat ergo angelus dominam, ut dominatoris genitricem trepidatio deserat servitutis, quam nasci, et vocari dominam ipsa sui germinis fecit et impetravit auctoritas. *Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam.* Verum est, quia qui invenit gratiam, nescit timere. *Invenisti gratiam.* Apud quem? *Apud Deum.* Beata quae inter homines audire sola meruit prae omnibus. *Invenisti gratiam.* Quantam? quantam superius dixerat: plenam. Et vere plenam, quae largo imbre totam

funderet et infunderet creaturam. *Invenisti enim gratiam apud Deum.* Haec cum dicit, et ipse angelus miratur, aut feminam tantum, aut omnes homines vitam meruisse per feminam: stupet angelus totum Deum venire intra virginalis uteri angustias, cui tota simul angusta est creatura. Hinc est quod remoratur angelus, hinc est quod Virginem vocat de merito, de gratia compellat, vix causam prodit audienti, sane ut sensum promoveat, vix longa trepidatione componit. Aestimate, fratres, qua reverentia, quo tremore nos tanto interesse deceat et conveniat sacramento, quando ipse angelus non sine metu metum discutit audientis. *Ecce concipies in utero.* Bene concipies, quod caro nescit, conditio non habet, non admittit natura. *Ecce concipies in utero.* Quis ante ad fructum pervenit quam terrae laborem sentiat et sudorem? Quis ante poma carpit quam plantae suam tribuat et impendat industriam? Quis praeter viam ad ullam pervenit mansionem? Quis praeter naturam naturae suscipit incrementum? Beata ergo et vere beata Maria, quae praeter generandi curas, praeter materni doloris fastidia, tantam germinis pervenit ad gloriam. Beata, quam divinum pignus sic suo suscepit et servavit in pectore, ut illud tota corporis externa nesciret. Beata, quae quod de supernis angelo referente susceperat sic menti suae solae commisit et credidit. Intra domum Virginis negotium coeleste sic geritur, ut manentibus claustris, ipsa domus septa non sentiant. *Concipies, et paries filium.* Qui ingreditur et egreditur, et introitus sui et exitus nulla vestigia relinquit, divinus habitator est, non humanus; et qui conceptu suo virginem servat, et ortu suo relinquit virginem, non terrenus homo est, sed coelestis. Nostrae ergo carnis ordo secedat; hic sibi natura nostra nil vindicet, ubi ad divinam progeniem

coelestis ordo divinam instituitur in naturam. Conceptus et partus sermo audientis animum non fatiget, nec leviter sensum moveat Christiani, ubi ad coelestem progeniem virtutis Dei divina peraguntur insignia. *Concipies et paries filium.* Non dixit tibi, dixit tuum. Quare? Quia *sanctum vocabitur Filius Dei.* Virgo te gratia matrem praestitit, non natura; genitricem te dici pietas voluit, quam non sinebat integritas; in tuo conceptu, in tuo partu crevit pudor, aucta est castitas, integritas roborata est, est solidata virginitas, omnes perseveravere virtutes. Virgo, si tibi salva sunt omnia, quid dedisti? Si virgo, quomodo mater? Si sponsa, genitrix quomodo? Ille, quo tibi aucta sunt omnia, nil minuit, Virgo. Virgo, concipitur ex te auctor tuus, tua ex te oritur origo, in tuo germine est genitor tuus, in tua carne est Deus tuus, et ipse lucem mundi per te recepit qui lucem mundo dedit. Monita ergo per angelum, Virgo, ne praesumas hunc vocare filium tuum, sed mox ut genueris, invoca salvatorem: quia virginitas non sibi parit filium, sed parit pignus auctoris, et integritas suum gestat dominum, non alumnum, dicente angelo: *Et vocabis nomen ejus Jesum,* quod Salvator Latino vocabulo nuncupatur. *Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet istud?* Ecce Maria interrogat: et si qui interrogat, dubitat, cur solus Zacharias velut querulus percunctator incurrit? Quia pectorum cognitor non verba, sed corda pervidit; non quid dixerint, sed quid senserint, judicavit; erat enim interrogantium causa dissimilis, species perdivisa. Haec contra naturam credidit, ille dubitat pro natura; haec integrae rei ordinem quaerit, ille quae Deus jubet fieri non posse perscribit; ille impellentibus exemplis non accedit ad fidem, haec sine exemplo percurrit ad fidem; haec miratur de partu virginis, ille de conceptu disputat conjugali. Merito

ergo haec loquitur, haec Deum suo cognoscit et confitetur in corpore; ille tacet, donec Joannem quem negabat, convictus proprio redderet ex corpore. *Quomodo fiet istud*? Quare? *Quia virum non cognosco.* Mulier, quem virum quaeris? quem tu in Paradiso perdidisti? Redde virum, mulier, redde depositum Dei, redde ex te quem perdidisti per te: praetermitte naturae ordinem, recognosce ordinem Creatoris. Ille ex te assumet et faciet virum, qui in principio te fecit et assumpsit ex viro; ne quaeras virum, cesset opus hominis, quia ad reparationem hominis sufficit ars divina. Hinc est quod Deus ipse ad te venit, quia te poenituit ad hominem pervenisse . Nec jam caro ad carnem; sed *Spiritus sanctus superveniet in te.* Quia *quod de carne natum est, caro est; et quod de Spiritu, spiritus est* **(Joan. III)**. Qui ergo de Spiritu nascitur, sine controversia Deus est, quia Spiritus est Deus. *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Obumbrat Dei virtus, ne portatura Deum, fragilitas humana succumbat. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Aestus nostri corporis nescit quam divinae protegit umbra virtutis; nec secretum mundanae habitationis inquirit, quae se septam superni splendoris circumspicit velamento. *Propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Nemo hic communiter accipiat sanctum, sed illa singularitate qua clamatur in coelestibus: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth* **(Isai. VI)**. Mittitur autem Maria ad Elisabeth, virgo ad sterilem, infans ad anum, ut certamine pio sumant ambae, percipiant pariter, altera de novitate fidem, altera de necessitate virtutem. His auditis, respondit Maria: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Quae vocatur ab angelo domina, ipsa se cognoscit et confitetur ancillam. Quia devotus animus infulis

beneficiorum crescit ad obsequium: augetur ad gratiam, non ad arrogantiam prosilit, non ad superbiam pertumescit. *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Quae credit verbo, merito concipit Verbum: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* **(Joan. I)**; et ad totam rem pervenit, quae secretum fidei consentit auditu. Quantum peccat haereticus, qui post causam non credit, cum tantum hanc credidisse conspicit ante causam?

SERMO CXLIII. *De eadem.*

Debetur quidem vobis natalitius sermo, sed ineffabile Nativitatis Dominicae sacramentum credere magis convenit quam referre. Virgo peperit. Quod natura non habet, usus nescit, ignorat ratio, mens non capit, pavet coelum, stupet terra, creatura miratur, quomodo sermo narrabit humanus? Denique evangelista conceptum Virginis, Virginis partum sicut humano sermone pandit, ita divino claudit arcano: et hoc facit ut homo, quod credere jussus est, discutere non praesumat. Quis attingit arcanum Dei, partum Virginis, rerum causas, saeculorum negotium, commercium divinitatis et carnis, hominem Deumque unum Deum? Evangelista sic ait: *Missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae cui nomen erat Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph, et nomen virginis Maria* **(Luc. I)**. Missus est angelus a Deo; ubi mediator est angelus, humana cesset opinio; ubi coelestis est nuntius, interpretatio terrena pellatur. Curiositas humana torpescat, ubi supernus habetur interpres. *Missus est angelus a Deo.* Qui audit attentius, quia

a Deo missus sit, deitatis refugit perscrutari secretum. Quod per angelum Deus mandat, ille meretur scire, qui timet scire. Audi Dominum dicentem: *Super quem respiciam nisi super humilem, et mansuetum, et trementem verba mea* **(Isai. LXVI, juxta LXX)**? Humilem, et mansuetum: quantum mansuetus est ille qui jussis obtemperat, immansuetus tantum est ille qui jussa discutit. *Missus est angelus ad virginem.* Quia semper est angelis cognata virginitas. In carne praeter carnem vivere non terrena vita est, sed coelestis. Et si vultis scire, angelicam gloriam acquirere majus est quam habere; esse angelum felicitatis est, virginem esse virtutis; virginitas enim hoc obtinet viribus quod habet angelus ex natura. Angelus ergo et virgo divinum agunt officium, non humanum. *Ingressus,* inquit, *angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres. Ave, gratia plena, Dominus tecum:* videtis quibus est virgo oppignorata muneribus. *Ave, gratia plena, Dominus tecum.* Ave, hoc est accipe. Quid? Virtutes munerum, non pudoris. *Ave, gratia plena.* Haec est gratia quae dedit coelis gloriam, terris Deum, fidem gentibus, finem vitiis, vitae ordinem, moribus disciplinam. Hanc gratiam detulit angelus, accepit Virgo salutem saeculis redditura. *Ave, gratia plena.* Quia singulis gratia se est largita per partes, Mariae vero simul se totam dedit gratiae plenitudo. *Omnes,* inquit evangelista, *de plenitudine ejus accepimus* **(Joan. I)**. Unde et David dicit: *Descendit sicut pluvia in vellus* **(Psal. LXXI)**. Vellus cum sit de corpore, nescit corporis passiones; sic virginitas cum sit in carne, vitia carnis ignorat. Coelestis ergo imber virgineum in vellus placido se fudit illapsu, et tota divinitatis unda bibulo se nostrae carnis celavit in vellere, donec per patibulum crucis expressum terris omnibus

in pluviam salutis effunderet. *Et sicut stillicidia stillantia super terram* (*Ibid.*). Ut vitalibus partita stillicidiis tempora fidei rigarent germina, non necarent. *Ave, gratia plena, Dominus tecum.* Missus est angelus a Deo, et quid dicit? *Dominus tecum.* Ergo erat cum Virgine, qui ad Virginem miserat. Praecessit nuntium suum Deus, sed a Deo non recessit: teneri locis non potest, qui omnibus habetur in locis; et totus ubique est, sine quo nihil est totum. *Benedicta tu inter mulieres.* Vere benedicta virgo, quae et virginitatis possidet decus, matris et pertulit dignitatem. Vere benedicta, quae et superni conceptus meruit gratiam, et sustulit integritatis coronam. Vere benedicta, quae et divini germinis suscepit gloriam, et regina totius exstitit castitatis. Vere benedicta, quae fuit major coelo, fortior terra, orbe latior; nam Deum quem mundus non capit, sola cepit. Portavit eum qui portat orbem, genuit genitorem suum, nutrivit omnium viventium nutritorem. Sed videamus quid ait evangelista: *Maria,* inquit, *ut vidit angelum, turbata est in sermone ejus*. Turbata est caro, concussa sunt viscera, mens tremuit, tota cordis obstupuit altitudo: quia in ingressu angeli virgo sensit divinitatis ingressum. Turbabatur humani corporis templum, et carnalis domicilii movebantur angustiae, cum se in virgineo pectore tota Dei conderet magnitudo. Sed si placet, priusquam fidei Christianae penetremus arcanum, loquamur ad eos qui partum virginis, qui magnum pietatis sacramentum, qui reparationem salutis humanae referunt ad divinitatis injuriam. Venit ad virginem Deus, hoc est, ad opus suum opifex, creator ad creaturam suam. Quando ad opificis honorem operis restauratio non redundat? Quando honor non deputatur ad gloriam, si factor facturam suam reparet? Ne amittat quis opus suum, nonne cum veterascit revocat, et cum

cadit erigit, et cum destruitur in melius non reformat? Ergo quod in partu virginis agitur, non est Creatoris injuria, sed salus est creaturae. Si Deus fecit hominem, quis arguit cur refecit? et quod ex limo formasse digne creditur, quare ex carne reformasse judicatur indignum? Quid pretiosius, caro aut limus? Ergo reparationis nostrae quanto pretiosior materia, tanto major est gloria. Aut quando Deus non in utero plasmator est hominis? Audi Job: *Manus tuae fecerunt et finxerunt me.* Et post: *Ut caseum coagulasti me: ossibus et nervis inseruisti me, vitam et misericordiam dedisti mihi* **(Job. X)**Et David: *Tu formasti me, et posuisti super me manum tuam* **(Ps. CXXXVIII)**. Et ad Jeremiam Deus: *Priusquam esses in utero, novi te, et in vulva sanctificavi te* **(Jerem. I)**. Si ergo parentis in alvo Job lineamenta depinxit, si matris in utero David membra compegit, si Jeremiam genitricis sanctificavit in vulva, si Joannem sterilis in utero replevit Spiritu sancto, quid mirum modo, si virginis habitavit in utero, qui mulierem hominis sumpsit ex latere? Ipse hominem mulieris resumpsit ex utero, qui virginem viri formavit ex corpore; ac perinde, homo, quae tibi videntur nova, Deo habentur antiqua. Sed dicis: Quae nascendi necessitas Deo cui suppetit faciendi potestas? Quae? Ut ipsam naturam nascendo reficeret, quam fecerat operando: quia quae facta fuerat ut generaret ad vitam, ipsa generabat ad mortem. Per peccatum primi hominis natura lethale vulnus accepit, et coepit esse origo mortis, quae erat initium vitae. Hoc ergo negotium nativitatis quod nasci compulit Christum, ut naturae curam nativitas daret auctoris, et naturae curatio esset vivificatio filiorum.

SERMO CXLIV. *De eadem.*

De nativitate Christi nos comperendinare sermonem altitudo rei facit, et cogit mysterii magnitudo. Virgo peperit, quis loquetur? Verbum caro factum est, quis narrabit? Si Verbum Dei infantiae dat vagitum, homo imperfectus quomodo clamabit in verbo? Quantam stella magis nocte dedit quaerentibus lucem, tantam doctoris sermo ortus Dominici praebet audientibus claritatem: ut Christum invenisse gaudeant, discurrere non praesumant, honorent muneribus infantiam, non minorent. Sed orate, fratres, ut qui nostro sensim crevit in corpore, paulatim nostro crescere dignetur in verbo. Evangelista hodie angelum retulit sic locutum: *Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum* **(Luc. I)**. *Ne timeas, Maria,* quare? Quia invenisti gratiam. Timet non qui invenit, sed qui perdit. Invenit, invenit haec concipiendo superni germinis gratiam, quae pariendo non perdidit virginitatis insignia. *Ne timeas, Maria.* Quid timet, quae securitatem rerum concipit, parit gaudia saeculorum? Timor non est, ubi divinum est negotium, non humanum; ubi virtutis conscientia est, non pudoris. Quid timet, quae suscepit eum quem timent omnia quae timentur? Quid timet, cui judex causae est assertor, integritas testis innocentiae? *Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum* **(Joan. I)**. Quod erat in principio apud Deum, Verbum Deum intra se virgo reperit, et factum est magnum deitatis templum, quae erat pusillum humanitatis hospitium, et quem non capiebat pusillitas humani corporis, coepit virginalis uteri magnitudo. *Ecce* inquit, *concipies in utero.* Propter reverentiam dixisse suffecerat *concipies;* quod exaggerat, *in utero,* quid est? Ut conceptus esset veritas, non figura; ut

partus esset proprietas, non imago, ut sicut de Deo vero Deus verus natus est, sic de vero conceptu veritas humani corporis nasceretur. In ortu Christi, fratres, humani corporis injuria sublata est, non natura; nec est creatura deleta, sed culpa damnata. Est ergo haeresis, quae Christum aerium corpus assumpsisse mentitur: nec habuisse carnem, sed hominem simulasse confingit. *Concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum.* Quod Hebraice Jesus, Graece Σωτὴρ, hoc dicitur Latine Salvator. Merito ergo Virgini salva sunt omnia, quae omnium genuit Salvatorem. *Et vocabis nomen ejus Jesum,* quia in hoc nomine deitatis tota adoratur majestas: omnes qui commorantur in coelis, universi qui habitant terram, cuncti qui in profundo tenentur inferni, huic prosternuntur nomini, hoc adorant. Audi Apostolum dicentem: *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum* **(Phil. II, 10)**. Hoc nomen quod dedit caecis visum, auditum surdis, claudis cursum, sermonem mutis, vitam mortuis, totamque diaboli potestatem de obsessis corporibus virtus hujus nominis effugavit. Et si nomen tantum est, quanta potestas? Sed quis est iste qui vocatur hoc nomine? Jam dicat angelus. *Et Filius Altissimi vocabitur.* Videtis quia quod concipit Virgo, non terrenum germen est, sed coeleste. Virgo peperit, sed Deus suscepit Filium. Ergo qui de hac nativitate humano modo disputat, ad omnem tendit tanti genitoris injuriam. *Et dabit,* inquit, *ei Dominus sedem David patris sui.* Hinc haereticus generat perfidiae suae nebulas, hinc sibi fingit erroris materiam. *Ecce,* inquit, non ego dico, sed angelus, *Dabit illi Dominus Deus;* numquid non major est qui dat, quam qui accipit? et qui accipit, antequam acciperet non habebat. Sed nos ista, fratres, audiamus, non ut perfidi, sed ut fideles; et sit

nobis argumentum fidei, quod illis est erroris occasio. *Dabit illi Dominus Deus.* Quis dat, aut cui dat? utique Deus homini dat, divinitas carni. *Dabit illi Dominus Deus.* Quis Deus? utique Verbum quod erat in principio semper Deus. Cui dat? *quod caro factum est, et habitavit in nobis* **(Joan. I)**. Audi Apostolum dicentem: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi* **(I Cor. XV)**. Sibi utique non alii. Hic ergo Deus, qui in Christo erat, regnum sibi dabat in Christo, et conferebat suscepto corpori quod semper sua divinitate possederat, sicut ex ipso angeli probatur eloquio. *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris sui.* Vides, quia quando accipit, David filius dicitur; quando dat, Dei Filius nuncupatur, ipse dixit: *Omnia quae habet Pater, mea sunt* **(Joan. XVI)**. Et quae necessitas accipiendi, ubi est habendi potestas? Ait, *omnia quae habet Pater, mea sunt.* Quis accipit quae sua sunt? Aut in gratia dantis est, si accipientis est quod donatur? Fatemur quia accepit, sed iste qui natus est, qui suscepit carnem, qui suscepit infantiam, qui cunabula pertulit, qui suscepit aetates, qui laborem sustinuit, qui famem sensit, qui sitim passus est, qui tot injuriarum genera non refugit, qui ascendit crucem, qui subiit mortem, qui intravit sepulcrum: haeretice, huic quod accepit ascribe. At putas quod honorem a Deo dedignatur accipere, qui ab hominibus tantas accepit injurias? Aut existimas quod conferri sibi regnum a patre fastidit, qui ab inimicis poenas, mortemque suscepit? Haeretice, quod est injuriae, quod infantiae, quod aetatis, quod temporis, quod dati, quod accepti, quod minorationis, quod mortis, si intellexeris non esse divinitatis, sed corporis, tu nullam Filio irrogabis injuriam, nullam tu facies in Trinitate distantiam. Sed revertamur ad nos, et quae sunt nostra jam loquamur. *Dabit*

illi, inquit, *Dominus Deus sedem David patris sui, et regnabit in domo Jacob in aeternum, et regni ejus non erit finis.* Qui in coelo semper consedit Patri, nunc sedem David accepit in terra: qui regnabit sibi semper, modo nobis in domo Jacob regnum sortitus est aeternum. Gaudeamus, fratres, quia qui sibi regnavit regnaturus est nobis; gaudeamus, quia venit regnaturus in terra, ut nos cum illo regnare possimus in coelo. Audi Apostolum: *Si compatimur, et conregnabimus* **(II Tim. II)**. Nobis natus est, nobis utique regnum venit donaturus, ipso promittente, cum dicit: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi* **(Matth. XXV)**. Vobis dixit, non mihi. Venit, ut sit nobiscum semper, ut nostris sit semper in oculis, qui nunc tantum nostris habetur in cordibus. Veniet, ut quibus est gloria de regno, sit de familiaritate fiducia. *Et regni ejus non erit finis.* Qui ejus adventum credis, gaude, quia regnum sine fine promisit, ubi est sine successore militia, ubi sunt perpetuae dignitates. Sed quid est quod permansura non ambiunt qui ambiunt transitura? Quid est? Quid est quod caducos honores auro comparant, et nolunt gratis accipere sempiternos? Fratres, hic parantur officia, hic decernuntur loca, hic honores designantur, hic qui non de Evangelii fide acceperit codicillos, ibi aeternarum infulas non habebit dignitatum. Ergo si delectat militia, si volumus semper militare, arripiamus arma Christi, vigilemus, sobrii simus, vincamus diabolum, prosternamus vitia, ut possimus accipere praemia pariter et coronas ab ipso Domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre regnat nunc et semper, et per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO CXLV. *De generatione Christi, et de Joseph Mariam dimittere volente.*

Audituri estis hodie, fratres, quemadmodum nobis beatus evangelista generationis Christi retulit sacramentum. *Christi,* inquit, *generatio sic erat: Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto; Joseph autem vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam* **(Matth. I)**. Et quomodo justus, qui conceptum sponsae duxit non discutere? Suspecti non exquirit causam pudoris, conjugii famam non vindicat, sed requirit? *Voluit occulte dimittere eam.* Hoc pio magis videtur convenire quam justo; sed humano judicio, non divino. Penes Deum neque pietas sine justitia est, neque sine pietate justitia; coelesti sensu sine bonitate aequitas, sine aequitate bonitas non habetur. Virtutes si separatae fuerint, dilabuntur; aequitas sine bonitate saevitia est, et justitia sine pietate crudelitas. Joseph ergo merito justus, quia pius; et pius, quia justus. Denique dum pietatem cogitat, crudelitate caruit; dum causam temperat, judicium custodivit; dum vindictam differt, crimen evasit; dum refugit accusatorem, fugit sententiam. Aestuabat animus sanctus negotii novitate perculsus, stabat sponsa praegnans sed virgo; stabat plena pignore, sed non vacua pudore; stabat de conceptu sollicita, sed de integritate secura; stabat vestita materno munere, sed non honore virginitatis exclusa. Sponsus quid faceret ad ista? Accusaret de crimine? Sed erat ipse innocentiae testis. Culpam diceret? Sed erat ipse custos pudoris. Urgeret adulterium? Sed erat ipse virginitatis assertor. Quid faceret ad ista? Cogitat dimittere, quia non poterat vel foris prodere,

vel intus quod evenerat continere. Cogitat dimittere, et dicit Deo totum, quia quod homini diceret non habebat. Et nos, fratres, quoties res turbat, fallit species, facit color negotii interna nescire, declinemus judicium, subtrahamus vindictam, sententiam fugiamus, dicamus Deo totum, ne dum facile innocentum forte gestimus in poenam, ipsi nobis noxiam sententiam proferamus, dicente Domino: *In quo judicio judicaveritis, judicabitur de vobis* **(Matth. VII)**. Certe si nos tacuerimus, clamabit Deus, respondebit angelus, qui Joseph, ne innocentiam desereret, sic praevenit: *Joseph,* inquit, *fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Joseph fili David*. Videtis, fratres, in persona genus vocari, videtis in uno totam prosapiam nuncupari, videtis in Joseph seriem Davidici stemmatis jam citari. *Joseph fili David.* Vicesima octava generatione natus, quomodo David filius dicitur, nisi quia generis aperitur arcanum, fides promissionis impletur, superna conceptio coelestis partus virginea jam signatur in carne? *Joseph fili David.* Tali voce ad David prolata fuerat promissio Dei Patris: *Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam* **(Psal. CXXXI)**. Quod factum quidem tali gloriatur in cantico: *Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis* **(Psal. CIX)**. De fructu ventris tui, bene fructus ventris tui, bene de utero, quia coelestis hospes, supernus habitator sic in uteri descendit hospitium, ut corporis claustra nesciret; sic de habitaculo ventris exiit, ut virginalis janua non pateret, et impleretur illud quod cantatur in Cantico Canticorum: *Hortus clausus, soror mea sponsa; hortus*

clausus, fons signatus **(Cant. IV)**. *Joseph fili David, noli timere.* Sponsae causas sponsus ne timeat admonetur; et vere pius animus dum compatitur, plus pavescit. *Joseph fili David, noli timere.* Ne cum de conscientia securus sis, de sacramenti cognitione succumbas. *Joseph fili David, noli timere.* Quam vides virtus est ista, non crimen; hic non humanus lapsus est, sed est divinus illapsus; hic praemium est, non reatus; hic incrementum coeli est, non corporis detrimentum; hic non est proditio personae, judicis est secretum; hic palma cognitoris est, non supplicii poena; hic hominis furtum non est, thesaurus est Dei; hic non est mortis causa, sed vitae. Et ideo noli timere quia quae vitam parturit, non meretur occidi. *Joseph fili David, noli timere Mariam conjugem tuam accipere.* Sponsam vocari conjugem legis est hoc divinae: sicut ergo manente virginitate mater est, ita conjux dicitur pudore permanente. *Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Veniant, audiant, qui requirunt quis sit quem Maria genuit. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Veniant, audiant, qui Graeco turbine Latinam nubilare nisi sunt puritatem, ἀνθρωποτόκον,
χριστοτόκον, ut θεοτόκον tollerent, blasphemantes. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Et quod de Spiritu sancto natum est, spiritus est, quia Deus spiritus est **(Joan. III et IV)**. Quid ergo requiris quis est qui de Spiritu sancto natus est, cum tibi quia Deus est, Deus ipse respondeat? cum te Joannes increpet, qui dicit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, et Verbum Deus caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus* **(Joan. I)**. Joannes vidit gloriam, respicit infidelis injuriam. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Et

vidimus gloriam ejus. Cujus ejus? qui natus est de Spiritu sancto, ejus qui *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Quod in ea natum est de Spiritu sancto est.* Virgo concepit, sed de Spiritu; virgo parturiit, sed eum quem praedixit Isaias: *Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur Nobiscum Deus* **(Isa. VII, Matth. I)**. Nobiscum Deus, cum illis homo. *Et maledictus homo, qui spem ponit in homine* **(Jerem. VII)**. Audiant qui requirunt quis est qui natus est de Maria? *Paries filium*, inquit angelus, *et vocabis nomen ejus Jesum.* Quare Jesum? Apostolus dicit: *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium, et infernorum* **(Phil. II)**; et tu quis sit Jesus, dolosus cognitor nunc requiris? Omnis jam lingua confitetur *quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris;* et tu adhuc inquiris quis est Jesus? *Paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum.* Non alterius salvum faciet. Unde? *A peccatis eorum.* Esse Deum, qui peccata donat, si Christianis non credis, crede infidelissime vel Judaeis dicentibus: *Cum sis homo, facis teipsum Deum* **(Joan. X)**. *Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus* **(Marc. II)**? Illi eum negabant Deum, qui eum peccata dimittere non credebant; tu ab eo peccata dimitti credis, et Deum dubitas confiteri? Verbum caro factum est, ut hominis caro promoveretur in gloriam Dei, non ut Deus in carnis verteretur injuriam, sicut dicit Apostolus: *Qui se jungit Domino, unus spiritus est* **(II Cor. VI)**. Et quomodo non quando se jungit Deus homini, unus est Deus? Humanae leges intra triginta annos litigiosas omnes interimunt quaestiones, et Christus circa quingentos annos nativitatis suae causas praestat, ortus sui lites patitur, status sui sustinet quaestiones?

Haeretice, desine judicare judicem tuum, et adora in coelis Deum, quem Deum magus adoravit in terris **(Matth. II)**.

SERMO CXLVI. *De eadem, ac Joseph sponso, et sponsa matre.*

Quoties transcursis anni metis dies Dominicae Nativitatis adventat, et virginei partus fulgor toto orbe diffunditur flammeo corusco, voluntatis, non pavoris est quod tacemus. Quae mens in ipso ortu divini regis objicere se praesumat? Solis radii cum erumpunt, visus hebetatur humanus; radiante Deo, quomodo non totus animorum sauciatur aspectus? Reparatis ergo sensibus novi luminis post stuporem, tempus est quo jam nos visa Christi generatione per carnem ipsius etiam divinitatis contemplemur arcana. *Christi,* inquit evangelista, *generatio sic erat* **(Matth. I)**. Fratres, si volumus intelligere quae dicuntur, divina verba modis non pensemus humanis; seponendus est humanus sensus ubi totum quod dicitur est divinum. Sic Christus quod nascitur non est consuetudo, sed signum; non est natura, sed virtus; non ordo est, sed potestas; et est coeleste miraculum, ratio non humana. Hic mundana scientia quid capiet? hic carnis intelligentia quid requiret? *Christi,* inquit, *generatio sic erut.* Non dixit, Sic facta est, sed Sic erat, quia Christi generatio erat apud Patrem, quando generabatur ex matre. Quod erat, semper erat; quod factum est, hoc reddebatur: erat Deus, reddebatur homo; ex utero nos suscepit ille, qui nos plasmaverat ex luto. *Cum desponsata esset mater ejus Maria.* Suffecerat dixisse, cum desponsata esset Maria. Quid sibi vult sponsa mater? si mater,

non sponsa; si sponsa, non adhuc mater. *Cum desponsata esset Maria mater ejus.* Virginitate sponsa, fecunditate mater; mater viri nescia, partus conscia. Aut quomodo non ante conceptum mater, quae post partum virgo mater? Aut genitrix quando non, quae saeculorum generavit auctorem, principium dedit rebus? Natura virgo mater semper, sic semper noverca corruptio. Est ergo muneris virginalis ut regeneret per Deum virgo quod per Deum virgo generavit: Deus et integritas est coeleste consortium, virginitas juncta Christo copula est perfecta virtutis. Quod Virgo concipit, est honor Spiritus, non onus est carnis; quod parturit Virgo, secretum est Dei, non est ministerium conjugale; quod nascitur Christus, divinae majestatis est, non est imbecillitatis humanae: est gloria deitatis tota, ub nulla carnis sentitur injuria. *Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto*. Quid est quod ad sponsam, et non ad liberam coelestis innocentiae destinatur arcanum? Quid est quod sic zelo sponsi, sponsae periculum comparatur? Quid est quod virtus tanta putatur crimen, salus certa discrimen? Quid est, quod inter innocentes taliter laborat pudor, verecundia succumbit, fatigatur castitas, sauciatur fides, exstat accusatio, urget causa, facultas tota excusatione aufertur? Quis excusat sponsam, quam conceptus accusat? Aut quid proficiet defensor externus, quando facti testis internus assistit? Quid tenemus, fratres? Non apices, non litterae, non syllabae, non verbum, non nomina, non personae in Evangelio divinis vacua sunt figuris. Sponsa quaeritur, ut jam tunc Ecclesia Christi sponsa signetur, juxta illud Oseae prophetae: *Sponsabo te mihi in justitia et judicio, et in misericordia et miserationibus, et desponsabo te mihi in fide* **(Osee II)**. Hinc Joannes ait: *Qui habet sponsam, sponsus*

est **(Joan. III)**. Et B. Paulus: *Sponsavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* **(II Cor. XI)**. Vere sponsa, quae virginali partu novam Christi regignit infantiam. Procurator Joseph sponsus, ut iste in illo Joseph Christi figuram impleat passionis; Joseph prophetalibus somniis incurrit zelum, Christus propheticis visionibus suscepit invidiam; Joseph missus in lacum mortis, vivus emergit a lacu, Christus mortis sepulcro datus, vivus remeat a sepulcro. Joseph venumdatus est, pretio taxatus est Christus, Joseph transducitur in Aegyptum, ad Aegyptum fugatur Christus; Joseph esurientibus populis panem copiose ministrat, Christus coeli pane manentes orbe toto exsaturat nationes. Sic lucet cur Joseph iste coelestis sponsi typum praetulerit, portaverit imaginem, ambulaverit in figuram. Maria mater vocatur, et quando non Maria mater? *Congregationes,* inquit, *aquarum appellavit Maria* **(Gen. I)**. Nonne haec exeuntem populum de Aegypto concepit uno utero ut emergeret coelestis in novam creaturam renata progenies juxta illud apostoli: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari* **(I Cor. X)**. Et ut semper Maria humanae praevia sit salutis, populum quem unda generatrix emisit in lucem, ipsa jure praecessit in cantico. *Maria,* inquit, *soror Aaron sumens tympanum in manu sua, dixit: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est* **(Exod. XV)**. Nomen hoc prophetiae germanum est, hoc renascentibus salutare, hoc virginitatis insigne, hoc pudicitiae decus, hoc indicium castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanctitatis; merito ergo matris Christi nomen est hoc maternum. Diximus quare mater sponsa, quare Joseph sponsus, quare Mariae maternum nomen, ut totum circa ortum

Christi fuisse mysticum panderemus: nunc quare sponsa quaesita sit ad partum Christi, aliis prodamus ex causis. Praedixerat Isaias et virginem parere Deum coeli **(Isai. VII)**, regem terrae, orbis Dominum, reparatorem mundi, mortificatorem mortis, redditorem vitae, perpetuitatis auctorem: hoc quam esset mundanis triste, terribile regibus, pavendum Judaeis, ipse Dominicae nativitatis probavit eventus. Namque ubi natum Christum nuntiantibus magis audivit Judaea, Herodes didicit, mox perdere Judaei, herodes occidere molitus est Christum **(Matth. II)**; et dum successorem sibi timent, omnium perdere conati sunt salvatorem. Denique quia ipsum invenire nequierunt, delent patriam, lac miscent sanguini, coaevos ejus parricidali furore collidunt; laniant innocentiae socios, quia culpae participes invenire non poterant quos punirent. Et si jam nato Christo haec faciunt, concepto Christo tanta feritas quid fecisset? Hinc est quod providetur sponsus, providetur maritalis species, ut celet miraculum, ut tegat signum, ut velet Virginis partum, ut crimini non det locum, ut furentis insidias sic eludat. Christus quamvis morti deditus, in utero si fuisset exstinctus, mors praeceps quod nostrae saluti venerat, abstulisset. Et quia locus iste multa nobis conferre poterit si dicatur, praelibasse nos hodie, fratres, Dominicum sufficiat sacramentum.

SERMO CXLVII. *De Incarnationis sacramento.*

Dominum Christum, fratres, quae res fecerit terreni corporis inire commercium, intrare humanae carnis angustias, habitare

virginalis uteri mansionem, quia ante hac audire coepimus, hodie plenius audiamus. Vos mihi vita, vos mihi salus, vos mihi gloria: et ideo non patior nescire vos quod Deus mihi dederit scire. Deum scivit evangelista cum dicit: *Deum nemo vidit umquam* **(Joan. I)**. Ergo Deum quem sciebat, agnoscebat, sentiebat: quia videre non poterat creatura, ferebatur servitute dura, triste exhibebat obsequium pro invisibili majestate; obsederat pavor omnia; timor solverat universa; cuncta concusserat terror; in coelo divinus splendor prostraverat angelos; in terra tonitrua et fulmina corda mortalium quassabant. Sic minus pavor amorem dominantis exclusit; angelos fugavit ad terras; homines traxit ad idola; mundum vanis erroribus occupavit: fecit omnes Creatorem fugere, colere creaturas. Amare non potest, qui satis timet: hinc est quod mundus perire maluit quam timere; pavore mors ipsa levior. Denique Cain ubi parricidali coepit terrore vexari, mortem petit, requiem credit si periret **(Gen. IV)**. Et quid dicam Cain? Elias ille ubi sensit toto se timore aspergi, repetebat quam fugerat mortem, melius existimans morti succumbere quam timori **(III Reg. XIX)**. Petrus quoque Dominicae virtutis timore turbatus, Christum ut a se discederet, supplicabat: *Discede,* inquit, *a me, quia homo peccator sum* **(Luc. V)**. Hoc dicebat, quia quidquid erat amoris et fidei, pondus pavoris exstinxerat; sic timor nisi amore fuerit temperatus, quamvis devotam servitutem efficit contumacem. Videns ergo Deus mundum labefactari timore, continuo agit ut cum amore revocet, invitet gratia, charitate teneat, et constringat affectu. Hinc est quod inveteratam malis terram abluit ulciscente diluvio, et Noe novi saeculi vocat parentem, blando sermone compellat, dat familiarem fiduciam, pie de praesentibus instruit, consolatur per gratiam

de futuris; et jam non jussis, sed participato labore una in arca claudit totius saeculi partum, ut societatis amor, timorem servitutis auferret, et servaretur amore communi quod fuerat communi labore salvatum **(Gen. VII)**. Hinc est quod Abraham vocat de gentibus, auget nomine, patrem fidei facit, comitatur via, inter exteros servat, ditat rebus, honorat triumphis, promissis oppignorat, eripit injuriis, hospitalitate blanditur, mirificat germine desperato; ut tot repleius bonis, tanta divinae illectus dulcedine charitatis, Deum diligere disceret, non timere; amando colere, non pavendo **(Gen. XII)**. Hinc est quod Jacob fugientem solatur in somnis, redeuntem pro certamine provocat, luctatoris constringit amplexu; ut amaret patrem certaminis, non timeret **(Gen. XXVIII)**. Hinc est quod Moysen patria voce vocat, paterna alloquitur charitate, ut sit plebis suae liberator invitat **(Exod. III)**. Et quid plura? Deum facit, dedit eum in Deum Pharaonis; Deum facit, munit signis, armat virtutibus, jussis bella expugnat, militem ipso verbo vincere tribuit, praeceptis triumphare concedit atque per omnes virtutum coronas ad amicitiam suam promovet, coelestis regni praestat esse participem, et ut ipse sit legislator indulget, totum tamen ut amaret accepit: denique tantum esset Dei amore succensus, ut ipse ardenter diligeret, et alios ut diligerent sic moneret: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex tota virtute tua* **(Deut. VI)**. Quidquid est cordis, quidquid mentis, quidquid virtutis humanae, ita Dei amore voluit possideri, ut hominis mundanus non haberet quid violaret affectus. Sed per haec quae memoravimus, ubi humana corda flamma divinae charitatis accendit, et humanis sensibus amoris Dei tota se fundit ebrietas, saucia mente coeperunt Deum carnalibus velle oculis intueri. Deum quem mundus non capit, angustus

quomodo capere poterat humanus aspectus? Quid erit, quid debeat, quid possit, non respicit jus amoris. Amor ignorat judicium, ratione caret, modum nescit. Amor non accipit de impossibilitate solatium, non recipit de difficultate remedium. Amor nisi ad desiderata pervaserit, necat amantem; et ideo vadit quo ducitur, non quo debeat. Amor parit desiderium, gliscit ardore, ardor ad inconcessa pertendit. Et quid plura? Amor quod amat non potest non videre: hinc est quod omnes sancti omnia quae meruerant parva duxerunt, si Dominum non viderent. Et revera, fratres, quomodo pro beneficiis reddet obsequium, si beneficiorum non videat largitorem? Aut quomodo credit a Deo se amari, cujus non meretur aspectum? Hinc est quod amor qui cupit videre Deum, et si non habet judicium, habet tamen studium pietatis. Hinc est quod Moyses audet dicere: *Si inveni gratiam coram te, ostende mihi faciem tuam* **(Exod. XXXIII)**. Hinc est quod alius dicit: *Ostende faciem tuam* **(Psal. LXXIX)**. Denique et ipsi gentiles ob hoc simulacra finxerunt, ut in ipsis erroribus oculis cernerent quod colebant. Sciens ergo Deus visendi se desiderio cruciari, lassarique mortales, unde se visibilem faceret hoc elegit, quod esset et terrenis magnum, et non minimum supernis. Nam quod in terra a Deo sibi simile factum est, in coelo non poterat honorificum non haberi? *Faciamus,* inquit, *hominem ad imaginem, et similitudinem nostram* **(Gen. I)**. Perfecta devotio hoc debet imagini, quod debet et regi. Si de coelo sumpsisset angelum, nihilominus invisibilis haberetur: si de terra minus homine, et divinitatis esset injuria, et dejecisset hominem, non levasset. Nemo ergo, charissimi, Dei credat injuriam, si Deus ad homines per hominem venit, et assumpsit ex nobis, ut

videretur a nobis qui vivit et regnat Deus nunc, et per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO CXLVIII. *De eodem.*

Hodie, fratres, hesternum debemus redhibere sermonem, hodie Dominicae nativitatis laetitiam debemus iterare: quando concipit Virgo, virgo parit, manet virgo, non est consuetudo, sed signum; non est ratio, sed virtus; auctor est, non natura; non est commune, sed solum; divinum est, non humanum. Cesset ergo inanis philosophiae labor, nasci Christum non fuit necessitas, sed potestas; fuit honor, injuria non fuit; sacramentum pietatis fuit, deitatis non fuit detrimentum; fuit reparatio salutis humanae, imminutio substantiae non fuit hoc divinae. Qui non nascendo ex intacto limo fecit hominem, nascendo ipse hominem de corpore fecit intacto; manus quae in nostrum plasma lutum dignanter assumpsit, ad reparationem nostram dignanter assumpsit et carnem. Ergo quod Creator in creatura sua, quod Deus invenitur in carne, creaturae honor est, non est Creatoris injuria. Sed hoc contumeliam credit, qui credit lutum pretiosius esse quam carnem. Fortasse poenitet de luti injuria in honorem carnis, in hominis gloriam se mutatum? Homo, quare tibi tam vilis es, qui tam pretiosus es Deo? Quare sic honoratus a Deo teipsum taliter inhonoras? Quare quaeris unde factus sis, et ad quid factus sis non requiris? Nonne tota ista quam vides tibi facta est mundi domus? Tibi infusa lux circumfusas removet tenebras, tibi est temperata nox, tibi dimensus est dies: tibi coelum, solis, lunae, stellarum vario

fulgore radiatum est; tibi terra floribus, nemoribus, fructibus est depicta; tibi creata est in aere, campis, in aqua speciosa continens mirabilis animantium multitudo, ne gaudium novi saeculi tristis solitudo confunderet. Hinc est quod fecit te esse de terra, ut esses tu dominus terrenorum, et esses ipsis in ipsius substantiae communione communis: nec tamen te terrenum terrestribus sic aequavit, ut non etiam coelestibus animatum te coelitus exaequaret: et ut esset tibi cum Deo ratio communis, corpus commune cum jumentis, dedit tibi animam de coelo, dedit tibi corpus de terra, ut in te nexa coeli terraeque concordia servaretur. Adhuc tamen quid adjiciat ad honorem tuum tuus Creator excogitat: in te imaginem suam ponit **(Gen. I)**, ut terris invisibilem conditorem visibilis imago praesentem poneret, et in terrenis dedit tibi vices suas, ut non fraudaretur Domini vicario mundi tam larga possessio. Et si ista ita sunt, quare modo putatur injuria, quando Deus quod per se fecit in te, in se clementer excepit, et in homine se vere videri voluit, in quo ante imaginario voluit se videri; deditque ut proprietas esset ipse, qui ante ut similitudo esset acceperat? Concepit virgo, virgo peperit, non te conceptus turbet, partus te non confundat auditus, quando virginitas quidquid est humani pudoris excusat. Aut quae ibi verecundiae laesio, ubi init deitas eum amica sibi semper integritate consortium; ubi est interpres angelus, fides pronuba, desponsatio castitas, donatio virtus, judex conscientia, causa Deus, conceptus integritas, virginitas partus, virgo mater? Nemo ergo judicet humano modo quod divino geritur sacramento, nemo mysterium coeleste discutiat ratione terrena, nemo ex usu tractet novitatis arcanum, nemo quod singulare est metiatur exemplo, nemo contumeliam de pietate componat, nemo periculum subeat de

salute. Certe qui scire desiderat altiora, recurrat ad legem, per legem legis scientiam quaerat, auctoris factum auctoritate cognoscat auctoris. Lex refert **(Gen. II)** quod Deus hominem propriam creavit ad vitam, quod homini terram jussit proferre fructus spontanea servitute; quod bestias, pecudes, armenta, humanae jussit potestati subjacere, non arti, ut homo laboris nescius, doloris ignarus, beatus delicias possideret. Sed omnia haec ne haberet homo, angelus, qui inter primos habebatur, invidit, maluitque in diabolum commutari, ne hominem plenum gloria sic videret. Denique hoc livore succensus aggreditur dolis feminam, virginemque ut vetitum degustaret pomum inducit: inducta virgo inducit virginem mox maritum, ac dejecit vitae statum, mortis cibum, peccati pabulum, dum ministrat; et ipsa fit totius materia ruinae, quae facta fuerat ad solatium singulare. Hinc peccatum primum, hinc origo mortis, hinc labor, hinc dolor, hinc gemitus, hinc amara propagata est nostrae conditio servitutis. Namque homo ante dominus omnium, in omnium dejectus est servitutem, et timet omnes qui timebatur ab omnibus; et vix arte valet, qui potestate regnabat. Hinc est, fratres, hinc est, quod Christi talis est ordo nascentis: ad virginem diabolus venerat, venit angelus ad Mariam; ut quod malus dejecerat angelus, bonus angelus allevaret. Perfidiam suasit ille, hic fidem: suasori credidit illa, ista credit auctori. Nascitur Christus, ut nascendo corruptam redintegret naturam; infantiam suscepit ille, patitur nutrimenta, percurrit aetates, ut unam perfectam, manentem, quam ipse fecerat, instauraret aetatem: portat hominem, ne jam cadere homo possit; quem terrenum fecerat, fecit esse coelestem; animatum humano spiritu, spiritum vivificat in divinum: et sic eum totum tollit in Deum, ut in eo quod peccati, quod mortis, quod laboris, quod

doloris, quod terrae est, nil relinquat, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre vivit, et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, nunc, et semper, et per immortalia saecula saeculorum. Amen.

SERMO CXLIX. *De Nativitate Christi et pace Christianorum.*

In adventu Domini et Salvatoris nostri, atque in praesentia ejus corporali angeli ducentes choros coelestes, evangelizabant pastoribus, dicentes: *Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo* **(Luc. II)**. Ab ipsis ergo sanctis angelis etiam nos mutuati vocem, annuntiamus vobis gaudium magnum. Hodie enim Ecclesia in pace est, et haeretici in ira; hodie Ecclesiae navis in portu est, et haereticorum furor jactatur in fluctibus; hodie, fratres, pastores Ecclesiae in securitate, et haeretici in perturbatione sunt; hodie oves Domini in tuto, et lupi insaniunt; hodie vinea Domini in abundantia, et operarii iniquitatis in indigentia; hodie populus Christi, charissimi, exaltatus est, et inimici veritatis humiliati sunt; hodie, dilectissimi, Christus in laetitia, et diabolus in luctu; hodie angeli in exsultatione, et daemones in confusione. Et quid plura dicere? Hodie Christus qui est rex pacis, cum sua pace procedens fugavit omne dissidium, dissensiones depulit, discordiam perturbavit, et sicut coelum splendor solis, ita Ecclesiam fulgore pacis illuminat. *Quia natus est vobis hodie*, ait, *Salvator mundi.* O quam desiderabile nomen pacis, quam religionis Christianae stabile fundamentum, et altaris Dominici coelestis ornatus! Et quid

dignum possumus de pace proloqui? Pax nomen est ipsius Christi, sicut et Apostolus dicit: *Quia Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum* **(Ephes. II)**: quae non sententiis, neque fide, sed invidia diaboli dissidebant. Verum sicut procedente rege, et plateae mundantur, et omnis civitas diversis floribus et ornatibus coronatur, ut nihil sit, quod minus dignum vultui regis appareat; ita et nunc, procedente Christo rege pacis, omne quod triste est auferatur a medio; et illucescente veritate, fugetur mendacium, fugiat discordia, resplendeat concordia. Et sicut frequenter fieri videmus, ubi regum, vel fratrum tabulae depinguntur, ut inter utrosque unanimitatis declarentur insignia, artifex pictor femineo habitu post tergum utriusque concordiam statuit, quae brachiis suis utrumque complectens indicet, quod hi qui videntur corporibus separati, sententiis et voluntate conveniant; ita nunc pax Domini media assistens, et utrumque nostrum gremio palpante connectens, discreta corpora in unum convenire animum ulnis jungentibus docet, in quo sine dubio completur sermo propheticus, qui ait: *Et erit consilium pacificum inter utrosque* **(Zach. VI)**. Et hesterno quidem pater noster communis Evangelico pacis sermone praefatus est, hodie vero nos verba pacis expromimus; ipse nos hesternos resupinis manibus in verbo pacis excepit, et nos hodie dilatato pectore ulnisque patentibus ad eum cum muneribus pacis occurrimus. Jam bella destructa sunt. Omnia pulchritudo pacis obtinuit, nunc in luctu est diabolus, et in lamentatione omnis daemonum turma; nunc in coelestibus laetitia, et in angelis exsultatio, quibus specialius familiaris est pax: hanc enim etiam coelestes admirantur virtutes, apud quas fons ejus habetur perennis: ex quo etiam terreni, guttis quibusdam exinde distillantibus, irrorantur. Et ideo etiam si in terris pax laudatur a sanctis, laudis ejus

splendor redundat in coelum: laudant eam coelestes angeli, et dicunt: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Videtis, fratres, quomodo coelestes omnes, et terrestres invicem sibi munera pacis mittunt, coelestes angeli pacem terris annuntiant, sancti in terris Christum, qui est pax nostra, collaudant in coelestibus positum, et mysticis choris conclamant: *Hosanna in excelsis.* Dicamus ergo et nos cum angelis: *Gloria in altissimis Deo,* qui humiliavit diabolum, et exaltavit Christum suum; gloria in altissimis Deo, qui discordiam fugavit, et pacem statuit. Videte, fratres, vocem angelicam exsultantem. *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax.* Dico enim vobis artem diaboli, cujus neque vos ignoratis astutias. Vidit Satanas firmitatem fidei stabilitatemque, vidit eam pietate dogmatum septam, vidit eam operum bonorum fructibus abundantem; et ideo pro omnibus ad insaniam venit, et rabie furoris exarsit, ut inscinderet concordiam, ut convelleret charitatem, ut disrumperet pacem, sed pax semper sit nobiscum.

SERMO CL. *De fuga Christi in Aegyptum.*

Si conceptum Virginis, Virginis partum sermo non aperit, sensus non recipit, non capit mens humana, Deum fugisse ut hominem quis loquatur? *Apparuit,* inquit, *Angelus Domini in somnis Joseph, dicens: Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum* **(Matth. II)**. Si pietatis esse diximus, quod natus est Christus, Christus quod fugisse legitur, quid dicemus? Forte sicut natum diximus, ut repararet naturam, dicamus quod ut fugaces revocaret aufugit. Et revera si, ut revocet

errantem ovem, in montibus ipse errat, quomodo ipse non fugit fugientes populos ut reducat? *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Quid est quod sic coelestis causa tractatur, ut sensus confundatur humanus, lassetur animus, laboret intelligentia, hebetetur auditus, fides nutet, spes titubet, credulitas ipsa succumbat? *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Persequente homine, Deus fugit; saeviente terra, coelum trepidat; et volitante pulvere, pavore turbantur angeli, et pavor patris filio fugiente monstratur. *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* David persequente Saul, ad Judaeam confugit, recepit vicinia **(I Reg. XXI et XXII)**; domus unius viduae Eliae sufficit ad latebras **(I Reg. XVII)**. Christo fugiente locus deest, provincia deficit, non subvenit patria. Dum migrat, non vicinae gentes, non finitimae sufficiunt regiones: sed Aegypti tristem locum, extorrem habitu, lingua, moribus barbarum procurat exsilium. *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Si rerum refugium fugit, auxilium latescit omnium; si formidat fortitudo cunctorum, si se universorum defensio non defensat, quare humana notatur fuga, arguitur trepidatio, formido culpatur? Quare vocatur in crimen Petrus qui negat, Joannes qui expavescit et fugit, discipuli omnes, quia deserunt per pavorem **(Matth. XXVI, Marc. XIV)**? Et ista, fratres, esto facta sint, quare litteris mandantur, quare referuntur in libris, quare recitantur saeculis, quare quotidianis lectionibus innotescunt, quare omnes panduntur in gentes? Numquid ut divinum timorem lingua, locus, aetas, tempus, universa cognoscant? Sicut enim cum virtutes leguntur, animos erigunt ad profectum, ita deponunt animos cum recitantur infirma. Quid sibi vult ergo evangelista, quod haec scribit ad memoriam sempiternam?

Devoti militis est regis sui tacere fugam, referre constantiam, virtutes loqui, timores silere, aperire fortia, infirma reticere, adversa delere, praedicare victorias, quo et hostium frangere ausus possit, et sociorum excitare virtutem. Evangelista igitur referendo talia, videtur excitasse haereticorum latratus, defensionem fidelibus sustulisse. *Tolle,* ait, *puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Mandatur fuga, non profectio; imponitur necessitas, non voluntas: indicit angelus latentem peregrinationem, non liberum commeatum; ut via, quae est per se molesta, semper esset molestior per timorem. Ergo ob quam causam haec nobis scripta sint, jam tempus est ut quaeramus. *Tolle puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Bellicosus quod in bello fugit artis est, non timoris; Deus quando fugit hominem, sacramenti est, non pavoris: potens quando se subducit infirmo, insequentem non pavet, sed foris producit; vult enim in aperto vincere, qui publicam referre cupit ex hoste victoriam; occultum se non patitur inire conflictum, qui mandare suum saeculis vult triumphum. Secreta victoria, virtusque latens exemplum posteris non relinquunt. Hinc est, quod Christus fugit, ut cedat tempori, non Herodi: neque enim mortem fugit, qui venerat de hoste reportare victoriam; neque humanas insidias expavescit, qui totas venerat diabolicae fraudis aperire versutias; neque tunc timuit, quando infans, et secundum hominem timere nescivit, et secundum Deum potuit non timere. Christus, fratres, si mactatus in illo grege lactentium tunc fuisset, mors ei casus fuerat, non voluntas; non virtus fuerat, sed infirmitas; necessitas fuerat, non potestas; et innocentiae fuisset praemium, majestatis gloria non fuisset. Certe ubi esset, quod a Deo dictum est: *Non coques agnum in lacte matris suae* **(Exod. XIII et XXXIV)**? *Futurum est,* inquit, *ut*

Herodes quaerat puerum. Herodes quaerebat, sed quaerebat diabolus per Herodem, qui videbat sibi magos, quos habebat in erroribus suis principes, aufugisse. Christus si vinctus pannis, si sub matris uberibus occupatus, si tacens lingua, si latens opere, si gressu nullus, diaboli signiferos, hoc est magos in duces fidelissimos commutavit, perfectae aetatis Christus quid posset facere diabolus jam videbat: et ideo movebat Judaeos, instigabat Herodem, ut Christi suspectam sibi praeveniret infantiam, ut futura virtutis ejus anticiparet insignia, ut peremptorium sibi nobis victoriosissimum vexillum crucis callidus machinator auferret. Sentiebat diabolus, sentiebat quod Christus doctrinis, virtutibus, vitam mox repararet, et mundum totum, qui adhuc vagiens, ipsum quod erat mundani verticis, occuparet, juxta illud prophetae: *Priusquam sciat puer vocare patrem aut matrem, accipiet et virtutem Damasci, et spolia Samariae* **(Isai. VIII)**. Et ut, ipsis probantibus Judaeis, cum dicunt: *Videtis, quia nihil proficimus, ecce mundus totus post ipsum vadit* **(Joan. XII)**, Christus se in carne venturum, ascensurum per aetatum gradus, annuntiaturum gloriam coelestis regni, praedicaturum fidei doctrinam, et imperio verbi solo fugaturum daemones, daturum caecis visum, claudis cursum, mutis verbum, auditum surdis, peccatoribus remissionem, mortuis vitam, per legem promiserat, et per prophetas. Unde haec Christus impleturus vir, infans mortem distulit, non fugit. Denique fugam ejus non de periculi metu, sed de prophetiae venisse mysterio evangelista asserit, sic dicendo: *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Et post: *Ut impleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto vocavi filium meum* **(Oseae XI)**. Christus ergo fugit, ut staret legis veritas, prophetiae fides, Psalmistae testimonium,

dicente ipso Domino: *Necesse erat impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me* **(Luc. XXIV)**. Christus fugit, nobis, non sibi; Christus fugit, ut dispensanda temporibus sacramenta servaret. Christus fugit, ut futuris virtutibus subveniret, et perfidis materiam tolleret excusandi, et credituris fidei fiduciam largiretur, quia in persecutione melius est fugere, quam negare. Denique Petrus, quia fugere noluit, abnegavit **(Marc. XIV)**; Joannes ne abnegaret, aufugit.

SERMO CLI *De eadem.*

Hodierna lectio movit corda, concussit viscera, stupefecit auditum. *Ecce,* inquit, *angelus Domini apparuit Joseph in somnis, dicens: Surge, accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Aegyptum* **(Matth. II)**. Cui nascenti virginitas non resistit, non obviat ratio, non contradicit natura, quae potestas, quae vis, quod discrimen praevalet, ut compellatur ad fugam? *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* Reverentius diceret, Vade in Aegyptum, ut esset profectio, non fuga; voluntas, non necessitas; judicium, non metus; humanum saltem, si non divinum: at nunc mandatur fuga, mandatur coelitus, mandatur per angelum, ut videatur coelum timor ante tenuisse quam terram. *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum.* In Aegyptum fuge a tuis ad extraneos, ad sacrilegos a sanctis; a templo tuo ad daemonum fana, ad idolorum patriam a regione sanctorum. Sic Judaeae non sufficit latitudo, sic angustatur saeculi diffusa possessio, non capit secretum templi. Sacerdotum turba non suscipit, non

abscondit numerositas investigabilis cognatorum, ut ad deitatis latebras profana Aegyptus conducatur: sic res urget, si non vacat intueri verecundiam virginis, laborem matris, sexus pudorem, periculum in Joseph, longinquitatis fatigationem, exitium totius domus, et, quod his durius, Judaeos peregrinaturos in gentibus, quibus nec ipsa est communio, immo est profundum legis transgressione naufragium. O quam durum est peregrinatio etiam inter cives fratresque! sapit quid sit sua domus, qui sentit alienam: et ubi est illud: *Domine, refugium factus es nobis* **(Psal. LXXXIX)**? Et, *Deus noster refugium et virtus* **(Psal. XLV)**? Si refugium fugit, si timet virtus, si praesidium migrat, quae vita, quae spes, quae securitas, quod munimen? Eliae contra insidias liberi regis, vidua una sufficit **(III Reg. XVII)**; Christo contra Herodis captivi minas Judaea tota non sufficit. Elias missos ad se coelesti igne consumit **(IV Reg. I)**, Christus sola fuga fit salvus. Hucusque fugae Christi querimonias exaggerasse sufficiat. Fratres, quod fugit Christus, fuit mysterii, non timoris; fuit liberatio, non periculum Creatoris; divinae virtutis fuit, non fuit fragilitatis humanae; non fugit propter auctoris mortem, sed fugit propter saeculi vitam. Nam qui mori venerat, quare fugeret mortem? Christus totam causam nostrae salutis occideret, si se parvulum permisisset occidi. Christus venerat, ut quos praeceptis docuerat, firmaret exemplis, et ipse faceret quae facienda mandaverat; et visu probaret possibilia, quae impossibilia videbantur auditu. Venerat ut mundo notitiam suae deitatis infunderet, et humani generis ignorantiam auferret. Venerat ut pigra mortalium corda ad fidem virtutibus excitaret. Venerat diabolum publico superare conflictu; ut ab omnibus et divino vinceretur jussu, et humano presterneretur exemplo. Venerat praesentiae suae

promissa persolvere, ut quibus scire se dederat, concederet se videre. Venerat ut veniret Judaeus de contemptu legis. Venerat introducere ad fidem gentes. Venerat eligere apostolos doctores orbis, eosque coelestibus implere doctrinis, munire virtutibus, armare signis, ut signis edomarent feros, sanarent virtutibus infirmos, doctrinis dociles edocerent: et ad summum, venerat mortem perdere moriendo, penetrando inferna dissolvere, resurgendo sepulcra reserare; ascendendo ad coelos coelestibus donare terrenos. Omnia haec utique periissent nobis, si Christus, cum esset in cunabulis, non fugisset. Sed, auditor, dicas, Cum posset aliter, quare tantis, quare talibus se summisit injuriis? Quare? Primum, quia neque sine homine poterat salvari homo, neque sine humanis injuriis injuriae humanae poterant amputari: causam suam facit, qui alteri vult cavere; qui non compatitur, amputare non potest passiones. Christus nos in se suscepit, ut se daret nobis; pertulit passiones nostras, ut nostras tolleret passiones. Hinc est quod Christus fugit, ut nostras fugas in persecutionibus temperaret. Martyr comprehensus debet tenere constantiam, non comprehensus debet fugere persequentem, ut et persecutori indulgeat resipiscendi tempus, et sibi tempus non auferat supplicandi, dicente Domino: *Si vos persecuti fuerint in hac civitate, fugite in aliam* **(Matth. X)**. Persecutorem qui provocat, facit; corrigit qui declinat. Fugere debemus ergo, provocare non debemus, si salvari persecutores nostros volumus, pro quibus praeceptum est nos orare. *Orate,* inquit, *pro persequentibus vos* **(Matth. V)**. Orandum est, fugiendum est, ut et ille qui per ignorantiam furit, sanetur; et ille qui patitur de patientia palmam subeat, non subeat de temeritate discrimen. Fratres si Saulum martyres non fugissent, Paulum martyremque non fecissent.

Hoc faciendum docuit Christus, hoc nobis reliquit exemplum; ut fugiente Domino, fugere indignum non putet servus. Et alia est causa quod fugit Christus, quod infans tempus suae distulit passionis, quod crucem supra tricesimum annum vitae corporalis ascendit; ut qui ad vitam perfectum hominem fecerat, perfectam repararet in vitam; et qualem terris dederat, talem redderet coelo. Et quod ad Aegyptum fugit, aliam procedit ad causam. Fugit ad Aegyptum, ut perfidiam Judaeorum per fidem gentium castigaret: nam Dominum suum quem Judaea fugaverat, Aegyptus obsequenter accepit, ut Ecclesiam Synagogae, Judaeis gentes anteponendas in fide suam panderet per figuram.

SERMO CLII. *De infantium nece.*

Zelus quo tendat, quo prosiliat livor, invidia quo feratur Herodiana hodie patefecit immanitas: quae dum temporalis regni aemulatur angustias, aeterni regis ortum molitur exstinguere, sicut ait evangelista: *Tunc Herodes videns quia illusus esset a magis, iratus est valde: et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem et in omnibus finibus ejus* **(Matth. II)**. *Videns quia illusus esset a magis.* Dolet impietas se illusam, dilatam se crudelitas furit, fremit dolositas se deceptam, et in se fraus reversa colliditur. Herodes stridet cadens ipse in laqueum quem tetendit: hinc iniquitatem quam condiderat evaginat: de fide perfidiae sumit arma; terreno quaerit furore, quem natum coelitus non credit; ad sinus matrum militum cogit castra, inter ubera arcem pietatis oppugnat, in teneris uberibus ferrum durat, lac fundit

antequam sanguinem, dat ante mortem sentire quam vitam, tenebras ingerit intrantibus lucem. Sic ait magister mali, minister doli, irae artifex, inventor sceleris, impietatis auctor, pietatis praedo, inimicus innocentiae, hostis naturae, malus omnibus, suis pejor, pessimus sibi: quem Christus, non ut evaderet, sed ne videret, aufugit. In altum tendens, cadit ab alto; coelum pulsans, intrat profundum; in se vadit, qui vadit in Deum; se occidit, qui vitam conatur occidere, quia capi non potest perditione salus, occisione vita, aeternitas fine. O ambitio quam caeca semper! O quam semper praesumptio pessima! O quam perdit concessa, qui inconcessa captat! Herodes obsidens terrenum regnum, impugnat coeleste; terrenis inhians, irruit in divina, ipsamque pietatem tota impietate insectatur. Audierat natum regem, quaesierat ubi, quando, unde; et ad quid: ast qualiter debuerat non quaesivit, quia apud illum erat peccandi amor, amor innocentiae non manebat. Destinatus ad scelus, ad piaculum promptus, paratus ad crimen, causas innocentiae non requirit, jus abrogat, confundit fas nefasque, cui nequitia est sodalis, cui odiosa est aequitas, iniquitas semper est amica, qui caedibus vivit, qui se munit sanguine, qui crudelitatem sectatur, cui de timore stat totum, de amore nil constat. Herodes tunc caecus sic Christum gladiis quaerit, investigat cruore, crudelitate rimatur, successorem timens, incessit in auctorem; peremit innocentes, volens innocentiam deperire. Rector populi, morum custos, disciplinae censor, justitiae indagator, aequitatis defensor, servator innocentiae, ampliator populi, innocentis causam facit innocentium crimen, munus vaticinatorum vertit in poenam, auctoris ortum orientum mandat occasum, negotium salvantis salvandorum jubet esse discrimen. Judex audientes vocat, interrogat

loquentes, negantes arguit, urget reos, percellit noxios, conscios corripit, addit complices, sententiae dat detectos. Infantes quid? Quorum lingua tacuit, oculi nil viderunt, nil audierunt aures, manus nil fecerunt, et quibus actus nullus est, unde culpa? Sumpserunt mortem qui vivere nescierunt, non tempus profuit, non excusavit aetas, silentium non defendit, quibus apud Herodem solum quod nati sunt, hoc fuit crimen. Et revera, quomodo non redderent naturae creditum, a quibus causa exigebatur auctoris? Infelix homo, qui sibi ad accusationem paravit omnia, ad excusandum spatium non reliquit, sed totum paravit ad poenam! Quis excusabit, quem pulsat innocentia, infantia impetit, lac ut sanguis accusat? Hoc contra Herodem. At Christus futurorum praescius, conscius secretorum, cogitationum judex, mentium perscrutator, quare deseruit quos sciebat quaerendos esse propter se, et propter se noverat occidendos? Natus rex, et rex coelestis quare neglexit milites innocentiae suae, coaetaneum sibi quare contempsit exercitum, quare cunabulis suis deputatas excubias sic reliquit, ut regem solum quaesiturus hostis totum grassaretur in militem? Fratres, Christus non despexit suos milites, sed provexit, quibus dedit ante triumphare quam vivere, quos fecit capere sine concertatione victoriam: quos donavit coronis antequam membris: quos voluit virtutibus vitia praeterire, ante coelum possidere quam terram, nec ante humanis inserere quam divinis. Praemisit ergo Christus suos milites, non amisit; recepit suas acies, non reliquit. Beati, quos martyrio natos vidimus esse, non saeculo. Beati, qui labores in requiem, in refrigerium dolores, moerores in gaudium commutarunt. Vivunt, vivunt, qui vere vivunt, qui pro Christo merentur occidi. Beati ventres qui portaverunt tales, beata ubera quae se talibus infuderunt, beatae lacrymae

quae pro talibus fusae flentibus gratiam baptismatis contulerunt. Nam diverso modo, dono uno, in lacrymis suis matres, et suo filii sanguine baptizantur. In martyrio filiorum passae sunt inatres; nam gladius filiorum pertransiens membra ad matrum corda pervenit, et necesse est ut sint praemii consortes, quae fuerunt sociae passionis. Arridebat parvulus occisori, gladio adjocabatur infantulus, nutricis loco attendebat lactans percussoris horrorem, nescia lucis aetas moritura gaudebat, infans filius omnem hominem non ut hostem respicit, sed parentem. Matres tulerunt quidquid et angoris exstitit, et doloris, et ideo non carebunt martyrii gaudio, martyrii lacrymas quae fuderunt. Hoc loco attendat auditor, attendat, ut intelligat martyrium non constare per meritum, sed venire per gratiam. In parvulis quae voluntas, quod arbitrium, ubi captiva fuit et ipsa natura? De martyrio ergo debemus totum Deo, nil nobis. Vincere diabolum, corpus tradere, contemnere viscera, tormenta expendere, lassare tortorem, capere de injuriis gloriam, de morte vitam, non est virtutis humanae, muneris est divini. Ad martyrium qui sua virtute currit, per Christum non pervenit ad coronam: sed ipse nos coeleste perducat ad pabulum, qui nostro dignatus est jacere in stabulo, Jesus Christus Nazarenus Dominus noster, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO CLIII. *De eadem.*

Fratres, humani sensus non est virginei partus aperire mysterium: quod natura non habet, auctoris est, non naturae; est opus superni spiritus, quod sentire non potest caro; ubi non

est humanitatis indicium, ibi deitatis est signum, dicente propheta: *Ipse Dominus Deus dabit vobis signum. Ecce virgo in utero accipiet* **(Isa. VII)**. Ubi nil est terreni usus, est ibi coelestis ordinis totum; quod de mundo non est, mundano intellectui non potest subjacere. Conceptus qui virginem servat, partus virginem qui relinquit, divinum est quod generat, non humanum; Deus graditur, ubi vestigium nullatenus humani transitus invenitur; consuetudo deficit, miracula cum geruntur; consuetudines non respiciunt signa, singularitas non admittit exemplum, sicut hodierna pandit lectio, quae divina narrat praelia parvulorum. Coorta regi cohors sua, magis praemori quam commori tota gestit: Christo dicati milites coeperunt ante militare quam vivere, ante pugnare quam ludere, fundere ante sanguinem quam lactis ubera peroptare: ardentes animae moras corporis non tulerunt, a gremio ad furentes hostium cuneos pervolantes, anticipant virtutibus blandimenta, vulneribus oscula, unguenta ferro, ut coelum possint ante inhabitare quam terram, praemia spiritus ante portare quam carnem, ante referre triumphos Deo quam perferre hominum nutrimenta. Vere, vere, fratres, isti sunt gratiae martyres, confitentur tacentes, nescientes pugnant, vincunt inscii, moriuntur inconscii, ignari tollunt palmas, coronas rapiunt ignorantes. Ergo sicut virginitas corruptionis nescia contulit honorem matri, sic infantia passionis ignara martyrii palmas rapuit et coronas. Sed quid dicemus quod rex ipse qui stare debuit, fugit solus, et fugit monente Patre? Fugere istud est amoris intimi, non timoris ignavi. Si stetisset Christus, haberet eos synagoga filios, hos Ecclesia martyres non haberet.

SERMO CLIV. *In D. Stephanum protomartyrem.*

Sicut dominum praediorum limitibus affixi tituli proloquuntur, ita nomina ipsa saepe sanctorum merita indicant, testantur insignia. Ita Abraham, quod fide credidit, nominis adjectione monstravit, quando ex Abram Abraham divinitus nuncupatur: ut dilatandus genere, nomine ante dilataretur, dicente Domino: *Et non vocabitur amplius nomen tuum Abram, sed Abraham erit nomen tuum, quia patrem multarum gentium posui te* **(Gen. XVII)**. Sic conjux sancta ejus cum de sterili fit fecunda, ex Sarai vocitata est Sarah, ut et ipsa ante crescat nomine quam crescat pignore; et quia permittente Domino risum edidit si vetula conciperet exarata jam rugis, si pareret desperata jam fecunditas, si sterilitas jam penes senectutis extrema praegnans fieret, risum mox quod genuit, nuncupavit; et hoc aptavit in nomine, quod sensu passa est cum rideret: *Et vocavit nomen ejus Isaac, quod interpretatur risus* **(Gen. XXI)**. Sic Jacob, qui in utero coepit ante luctari quam vivere, ante viribus superare quam membris, etiam inter viscera materna ipsa supplantatoris est vocabulum consecutus, eo quod antequam nasceretur noscitur divinitus reprobatum supplantasse germanum **(Gen. XXV)**. Et quia longum est ire per singula, sicut Petrus a petra nomen adeptus est, quia primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare; ita Stephanus vocatus est a corona, quia primus meruit pro Christi nomine subire conflictum, primus meruit sanguine militum Christi martyrium dedicare. Petrus apostolici chori vetustum teneat principatum, aperiat intrantibus regnum coelorum, reos potestate vinciat, poenitentes clementer absolvat; Stephanus est

martyrum primus, Stephanus purpuratum ducat exercitum, qui pro Domini sui adhuc calente sanguine sanguinem suum avidus bellator effundit. Et quia cruore proprio tinctam sibi ipse purpuram conquisivit, merito a rege suo consecutus est post coronam, qui jam cum nasceretur nomen sortitus est a corona: vere quem praescivit et praedestinavit, ipsum nunc martyrii primum vocavit ad gloriam.

SERMO CLV. *De kalendis Januarii, quae varia gentium superstitione polluebantur.*

Ubi nostram Christus pie natus est ad salutem, mox diabolus divinae bonitati numerosa genuit et perniciosa portenta, ut ridiculum de religione componeret, in sacrilegium verteret sanctitatem, de honore Dei Deo pararet injuriam. Hinc est, fratres, hinc est quod hodie gentiles deos suos foeditatibus exquisitis, excogitato dedecore, et ipsa turpitudine turpiores videndos trahunt, distrahunt, pertrahunt, quos faciunt non videndos. Quae vanitas, qualis dementia, quanta caecitas, fateri deos, et eos ludibriis infelicibus infamare! Irrisores sunt, cultores non sunt, qui deos quos venerantur illudunt; injuriis afficiunt, non honorant, qui deos a quibus se formatos existimant, sic deformant, confundunt, non glorificant, qui eos de ipsa confusione componunt. Vere sicut ait Apostolus, *Quia non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt* **(Rom. I)**: quando eis quibus humana abrogant, dant divina, quando eos judicant dignos coelo, quando ipsos faciunt terra ipsa non dignos, vere dati sunt in reprobum

sensum; et non est hoc judicii humani, est hoc sapientiae Dei, ut ipsi sint injuriarum Dei vindices, qui injuriae probantur auctores. Quae ira, quae ultio, sic in Deum de idolis exsequeretur offensam, ut eos quos vetustas aris, incenso, victimis, gemmis, auro deos esse mentita est, posteritas turpi cultu homines fuisse turpissimos judicaret, et eorum vitam, mores, actus, ipsis eorum signaret in vultibus, ac doceret tales fugiendos esse potius quam colendos! Defleamus, fratres, et eos qui talia sunt secuti, et nos evasisse talia coelitus gaudeamus. Quorum formant adulteria in simulacris, quorum fornicationes imaginibus mandant, quorum titulant incesta picturis, quorum crudelitates commendant libris, quorum parricidia tradunt saeculis, quorum impietates personant tragoediis, quorum obscena ludunt, hos qua dementia deos crederent, nisi quia criminum desiderio, amore scelerum possidentur, deos exoptant habere criminosos? Qui peccare cupit, peccatorum colit et veneratur auctores. Hinc est quod se Veneri adulter inseruit; hinc est quod se Marti crudelis addicit. Haec diximus, fratres, ut proderemus causam: quare gentiles hodie faciant deos suos talia committere, quae sustinemus, et faciant tales qui videntibus et horrori sint et pudori; faciant ut eos aliquando et ipsi qui faciunt horreant et relinquant, et Christiani glorientur a talibus se liberatos esse per Christum: si modo non eorum ex spectaculis polluantur, si eorum non inquinent thura tactu, si hujusmodi fugiant de assensione discrimen, quia factis semper est aequalis assensus, Apostolo probante, cum dicit: *Non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus* **(Rom. I)**. Et si tanta est de assensione damnatio, quis satis lugeat eos qui simulacra faciunt semetipsos? Nonne isti amiserunt imaginem Dei, similitudinem perdiderunt, Christi exuti sunt

indumentum, qui se simulacrorum formis sacrilegis formaverunt? Sed dicit aliquis, Non sunt haec sacrilegiorum studia, vota sunt haec jocorum; et hoc esse novitatis laetitiam, non vetustatis errorem; esse hoc anni principium, non gentilitatis offensam. Erras, homo, non sunt haec ludicra, sunt crimina. Quis de impietate ludit, de sacrilegio quis jocatur, piaculum quis dicit risum? Satis se decipit, qui sic sentit; tyrannus est, tyranni habitum qui praesumit. Qui se deum facit, Deo vero contradictor existit; imaginem Dei portare noluit, qui idoli voluerit portare personam; qui jocari voluerit cum diabolo, non poterit gaudere cum Christo. Nemo cum serpente securus ludit, nemo cum diabolo jocatur impune. Si quae sunt ergo viscera pietatis in nobis, si quae est in nobis contemplatio humanitatis, si quae nos habet fraternae salutis affectio, abstrahamus eos qui sic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad tartara, festini sunt in gehennam. Abstrahat ergo pater filium, servum dominus, parens parentem, civem civis, homo hominem, Christianus omnes qui se bestiis compararunt, exaequarunt jumentis, aptaverunt pecudibus, daemonibus formaverunt. Et ille qui liberat, invenit praemium; qui negligit, acquirit offensam. Beatus qui suae vitae custos est, et provisor est salutis alienae.

SERMO CLVI. *De Epiphania et magis.*

Quoties salutaribus succis contra lethales morbos antidotum temperat peritia praecauta medicorum, si praeter artem, praeter medicinam, praeter tempus, accipere praesumat

aegrotus, sit periculi causa, quod provisum est ad salutem; sic Dei verbum, si praeter magisterium, praeter doctrinam, praeter dogma fidei, scire temerarius praesumat auditor, quod est vitae materia, fit perditionis occasio. Quaerendum est, fratres, ne per audiendi imperitiam, quod ad profectum nobis divinitus scriptum est, ad animarum veniat detrimentum. Putasne Chaldaeos siderum scrutatores, errantes per astra magos, coeli negotia in tenebris noctium perquirentes, nascendi, moriendi causas, stellarum cursibus ascribentes, bona, malave hominum de arbitrio luminarium firmantes, evangelista hodie ortum Christi absconditum saeculis stella duce docuit invenisse? Absit. Sic sentit mundus, sic gentiles intelligunt, sic facit species lectionis: caeterum sermo evangelicus non humana loquitur, sed divina; non usitata, sed nova; non arte fallentia, sed veritate subnixa; non oculis alludentia, sed cordibus infixa; non conjecturis nutantia, sed auctoritate firmata; a Deo venientia, non a fato; non collecta numeris, sed virtutibus acquisita. *Cum natus esset Jesus,* inquit, *in Bethlehem Judae, in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Ubi est qui natus est Rex Judaeorum? Vidimus stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum* **(Matth. II)**. Cum nascitur Jesus, oritur origo rerum, generatur largitor generis, nascitur auctor naturae, ut repararet naturam, genus redderet, originem recrearet. Adam primus homo, pater generis, origo generationis, naturae bonum, libertatem generis et germinis vitam sic perdidit, dum deliquit, ut malum naturae, servitutem generis, germinis mortem successio lamentanda portaret. Hinc est quod Christus nascendo naturam reddidit, sustulit moriendo mortem, vitam revocat dum resurgit: et qui homini animam dederat de coelo, inde hominem fecit et carne

constare, ne terrena labes coelestem sensum rursum carnis demergat in lapsum, dicente Apostolo: *Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de coelo, coelestis: qualis terrenus, tales et terreni; et qualis coelestis, tales et coelestes* **(I Cor. XV)**. Et Joannes evangelista: *Omnis, qui ex Deo natus est, non peccat, sed generatio Dei servat illum* **(Joan. V)**. Hinc est ergo quod nascitur Christus, ut jacentes in terreno germine coelestem tolleret ad naturam. *Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judae.* Bethlehem, fratres, Hebraice domus panis vocatur. His ergo vocabulis Judae signatur domus, genus vocatur, ut promissionis fides, ut prophetiae veritas impleatur, dicente Jacob: *Juda, te laudabunt fratres tui, manus tuae supra dorsum inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui* **(Gen. XLIX, juxta LXX)**. Et post: *Non deficiet princeps ex Juda, nec dux ex femoribus ejus, donec veniat cui reposita sunt, et ipse erit exspectatio gentium.* Unde et David, *Juda rex meus* **(Psal. LIX)**. *Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judae in diebus Herodis regis.* Quid est, quod tempore regis nefandi Deus descendit ad terras? miscetur divinitas carni? fit terreno corpori coeleste commercium? Quid est? et quando non verus rex expulsurus tyrannum, vindicaturus patriam, instauraturus orbem, libertatem redditurus adventat? Herodes refuga gentis Judaicae invasit regnum, libertatem sustulit, profanavit sancta, confudit ordinem; quidquid disciplinae, quidquid cultus est, abolevit; merito ergo genti sanctae, quia humana desunt, divina succurrunt, et adest Deus ipsi, cui homo non erat qui adesset. Sic iterum Christus veniet, ut Antichristus subruat, liberetur orbis, paradisi patria reddatur, mundi perpetuetur libertas, saeculi servitus tota tollatur. *Ecce magi ab Oriente venerunt.* Ab Oriente ad Orientem veniunt magi,

ut susciperet venientes ipse qui jusserat ut venirent: quando enim Deum magus, nisi Deo jubente perquireret? quando regem coeli nisi revelante Deo astrologus invenisset? quando unum Deum sine Deo Chaldaeus adoraret in terra, qui in coelo diis totidem quot sideribus serviebat? Plus coeleste de magis quam de stella signum est, quod Judaeae regem, quod legis auctorem magus scit, nescit Judaeus; Chaldaea defert, non defert Judaea; Hierosolyma aversatur et refugit; Syria sequitur et adorat. *Ecce magi ab Oriente venerunt, dicentes: Ubi est qui natus est rex Judaeorum? Vidimus stellam ejus.* Et quid tamen est quod videtur? Vere sicut dixit Apostolus: *Cum esset dives, pauper factus est* **(II Cor. VIII)**; cum esset in deitate sua dives, nostra fit pauper in carne; et habere coepit stellam unam, totam qui fecit, habet et continet creaturam. *Vidimus stellam ejus.* Aliquando videt magus illum qui habet stellam, non habetur a stella; nec ipse agitur cursu stellae, sed ipse stellae agit cursum, cujus per coelum sic cursum dirigit, sic moderatur incessum, sic viam temperat, ut magorum serviat et mittatur ad gressum. Nam ambulante mago, stella ambulat: sedente mago, stat stella; mago dormiente, excubat stella: sic sentit magus, ut quibus viandi par conditio est, par sit necessitas serviendi; et stellam jam non Deum credit, sed judicat esse conservam, quam cernit taliter suis obsequiis mancipatam. *Ubi est qui natus est rex Judaeorum? Vidimus stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum.* Dicendo, ubi est qui natus est rex Judaeorum, non interrogant, sed insultant: quando scientes interrogant nescientes, non ipsi ignorant, sed negligentes arguunt, increpant desides, malos produnt, contumaces verberant, servos Domino non occurrisse accusant. Nam quid ab hominibus quaerunt, qui per Deum noverant quod

quaerebant? Ut quid illis ad hoc humanae demonstrationis officium, quibus ad hoc coeli sidera serviebant? Quo illis lucerna templi, quibus coeli sidus mirabile perlucebat? *Ubi est qui natus est rex Judaeorum?* Hoc est dicere: Cur rex Judaeorum in praesepe jacet, et non decumbit in templo? Cur non fulget in purpura, sed squalet in pannis? Cur latet in specu, et manifestus in sanctuario non habetur? Receperunt jumenta in praesepi, quem in domo sua recipere vos sprevistis. *Agnovit,* sicut scriptum est, *bos possessorem suum, et asinus praesepe domini sui* **(Isai. I)**; tu autem, Israel, tuum Dominum non quaesisti. *Vidimus stellam ejus.* Apparuit stella non volens, sed jussa; non coeli nutu, sed Divinitatis impulsu; non lege siderum, sed novitate signorum; non coeli climate, sed virtute nascentis; non ab arte, sed a Deo; non astrologi scientia, sed praescientia Conditoris; non arithmetica ratione, sed sanctione divina; superna procuratione, non curiositate Chaldaea; non arte magica, sed Judaica prophetia. Sic ubi vidit magus humanas periisse curas, suas defecisse artes, mundanae sapientiae exinanitos labores, omnium sudores obriguisse sectarum, totius philosophiae thesauros esse vacuatos, fugisse paganam noctem, opinionum nebulas concidisse, ipsas daemonum delituisse umbras, stellam non ut cometam incirconfuso crine occultare quod nuntiat, obscurare quod lucet, sic dicit: Fas est, ut te novo radio, signifero lumine, splendore certo radiare videam in Judaeam, atque illic natum regem, praeter mundi legem, praeter carnis ordinem, praeter humanam monstrare naturam. Sic deposito errore, sequitur, currit, pervenit, invenit, gaudet, procidit, adorat; quia non per stellam, non per artem, sed per Deum, Deum se invenisse humana miratur in carne. Ergo, fratres, lectione praesenti non est firmatus error magicus, sed solutus.

Sed sufficiant ista hodie, ut per Deum quae sunt in sequentibus clare elucescant.

SERMO CLVII. *De eisdem.*

Dominicae festivitates causas suas suis vocabulis eloquuntur: nam sicut nascendo Christus diem dedit natalem, et resurgendo resurrectionis diem dedit; sic lumine signorum diem suae illuminationis ostendit. Qui enim nascendo ante humano corpore se velavit, postea operando ipse se coelesti revelavit arcano: post Deus ipse apparuit trino modo, qui homo in partu patuit singularis. Merito ergo solemnitas praesens Epiphaniae vocabulo nuncupatur, in qua illuxit deitas, quae nostra nobis obscurabatur in carne. Ista est, fratres, ista est festivitas quae, concepta tempore diverso, peperit tria deitatis insignia. Per Epiphaniam magi Christum Dominum muneribus mysticis confitentur, et cultores siderum, noctis incolae, auctorem lucis densis inveniunt in tenebris: ut sit hoc auctoris gratia, non sit hoc industria sic quaerentis; non sit stellae, sed Dei; sit Creatoris donum, non sit beneficium creaturae; non sit humanae artis, muneris sit divini. *Ecce magi,* inquit, *ab Oriente venerunt, dicentes: Ubi est qui natus est rex Judaeorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum* **(Matth. II)**. *Vidimus stellam ejus.* Et quid non ejus? Stella ejus est, non ille stellae. *Stellam ejus.* Quae accepit esse, sed non dedit; stellam, cujus ortum tenebat auctor, non quae ortum tenebat auctoris. *Stellam ejus.* Venientem, non a genesi, sed a genitore; mandato, non fato; non a computatore, sed ab

auctore; non quae daret ortum, sed quae sustineret occasum. Stellam non legiferam, sed signiferam; ferentem non dierum ordinem, sed noctium lumen. Stella haec ministra viae, non vitae; comes magorum, non cognata Christi; non Dominantis domina, sed ancillula servorum. Sed dicit aliquis: Quare magi? Quare per stellam? si cum stellis, cum origine nulla causa est, nulla ratio cum natura? Quare magi? Quare stella? Ut per Christum ipsa materia erroris sic fieret salutis occasio: quemadmodum per Christum mortis causa, causa facta est vitae. Hostem proprio mucrone turbare singulare est insigne virtutis. Apud magos in culpa erat ignorantia, non voluntas; et erat in crimine non studium, sed error. Quaerere Deum, et nescire quaerere, necessitas magis est quam reatus. Fuit ergo pium, ut et Deus invenire se a quaerentibus daret et culpam deputaret errori. Denique Paulus judicio tali de persecutore factus est praedicator, quia per zelum legis impugnabat legem, et in Deum Dei amore peccabat. Hinc est quod fides currit ad Paulum, perfidia ad ignorantiam recurrit. Sed adhuc dicit auditor: Esto quod stella, non nutu proprio, sed Dei jussu ostenderet viam quaerentibus magis: unde tanta munerum scientia mysticorum, unde donorum sacramenta tanta? Non Chaldaea arte, sed de prisca sanctorum traditione majorum: erant isti de genere Noe, de filiis Abrahae, qui Christum nasci per Deum didicerant, non per artem; eumque hominem, Deum, regem, moriturum alto cognoverant sacramento. Hinc est quod apta patrum fidei munera portaverunt, ut aurum regi, incensum Deo, morituro myrrham scienter offerrent, talique munere et pietati satisfacerent et honori. Sed de magis ista sufficiant. Per Epiphaniam Christus in nuptiis aquas saporavit in vinum **(Joan. II)**, ut Christum nuptiis interfuisse virtutis fuerit, non voluptatis; non fuerit humanitatis, sed

potestatis; signi fuerit causa, non ventris; ebrietatis non fuerit apparatus, fuerit deitatis ostensio. Denique ubi aqua mutavit naturam, mox patefecit auctorem, et elementorum creator mutatione revelatus est creaturae. Felices nuptiae, felices illae quibus Christus est praesens, quae non luxu, sed virtutibus consecrantur. Quid ibi non transivit in gratiam, ubi aqua transivit in vinum? Per Epiphaniam Christus Jordanis alveum baptisma nostrum consecratus intravit **(Matth. III)**, ut quos nascendo in terrra susceperat, hos renascendo relevaret in coelum; in se haberet liberos, quos praeter se viderat esse captivos; faceret vitales ipse, quos culpa fecerat esse mortales; perpetuos redderet, quos mors dederat temporales; et quos diabolus exsules fecerat terrenorum, hos ipse in coelestibus sibi faceret esse consortes. Hinc est, fratres, quod Spiritus sanctus tunc toto se fudit illapsu, quando Pater de coelestibus clamat: *Hic est Filius meus dilectus* **(Matth. III)**; ut quibus in creandis nobis operatio fuerat una cum Filio, una fieret de nostra reparatione dignatio; sicque Christus diverso tempore uno eodemque die magorum munere, aquae mutatione, atque Patris voce Deus trino testimonio nosceretur, fieretque de trina ostensione Christi Epiphaniae una et sacrata solemnitas.

SERMO CLVIII. *De eisdem.*

Saepe quaerimus quare sic mundum Christus intrat, ut ventris experiatur angustias, partus patiatur injuriam, sustineat vincla pannorum, cunabula toleret imbecilla, lacrymis uberum nutrimenta disquirat, aetatum gradus, necessitatesque persentiat. Et qualiter venire debuit, qui voluit apportare

gratiam, timorem pellere, quaerere charitatem? Natura docet omnes quid valeat, quid meretur infantia. Infantia, quam barbariem non vincit, quam non feritatem mitigat, quam crudelitatem non comprimit, quem non compescit furorem, quam non potestatem deponit, quem non mollit rigorem, quam duritiam non resolvit, quid non amoris expostulat, quid non affectionis extorquet, quam non imponit gratiam, quam non impetrat charitatem? Hoc ita esse sciunt patres, matres sentiunt, probant omnes, viscera humana testantur. Sic ergo nasci voluit, qui amari voluit, non timeri: et tamen apud malitiam humanam sic blanda, sic pia, sic chara, audite quid proficit infantia. *Audiens,* inquit, *Herodes rex, turbatus est, et omnis Hierosolyma cum ipso, et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur* **(Matth. II)**. Si Hierosolyma, si rex, si scribae, si principes sacerdotum ad Christi sic turbantur infantiam, quid isti facerent, Christus perfectum mox in hominem si venisset, si fultus divitiis, et multitudine, si cum suspectis, si cum extraneis? Qui nil dant tempori, nil aetati, nil pauperi, nil parenti; sed ut audiunt natum, parant nascenti mortem, innocenti dolos, scelus pio, nudo gladios, soli milites, vagienti necem, poenam parenti: et ut vis misceatur sanguini, crudelitas acerba cunabulis bella indicit, ubera telis urget, clypeos illidit gremiis, quatenus humanam divinamque sobolem ante sepulcrum faciat intrare quam mundum. Esto quod Herodes rex amore regni, successoris timore, coactus sit talia moliri; quare Hierosolyma, quare principes, quare scribae? Quia nasci non vult profanus Deum, servus dominum, judicem reus, rebellis principem, perfidus cognitorem. Hierosolyma varia se contaminatione perfuderat, sacerdotes profanaverant sancta, et peccata vendentes, in

quaestum veniam pietatemque converterant. Scribae doctrinam coelestem, scientiam salutarem, vitale magisterium, in saevum sensum, in perfidiae lapsum, in lethale vaniloquium commutarant. Hinc est quod Christum nolunt nasci, vivere timent, quia noverant se mox ignominiae dandos, trahendos opprobriis, ejiciendos templo, privandos sacerdotio, oblationum munere vacuandos. Semel enim cupiditate flammati, capti pompa, vitiis sauciati, vanitate ebrii, madefacti luxu, quia de correctione nil cogitare poterant, de venia nil sperabant. Bonus villicus quando copiosum fructum continuo labore conquirit, venire dominum suum ad lucrum suum cupit, suum concupiscit ad gaudium: diligens operarius quando opus suscepti laboris impleverit, ut mercedem percipiat, patremfamilias desiderat advenire: devotus miles post conflictum, post victoriam, praesentiam regis optat, ut praemiis sudores et vulnera remuneratione compenset; sic ad palmam suam cupit venire Christum, qui bella mundi indefessa virtute prosternit; sic Christum venire non vult, qui superatus illecebris saeculi de poena trepidat, de venia nil praesumit. Fratres, faciamus bona, declinemus a malis: fugiamus vitia, virtutes sequamur, dissimulemus praesentia, futura cogitemus, nostrum petamus ad regnum, nostram veniamus ad palmam, optemus ad gloriam, tendamus votis omnibus ad coronam. Sed ad illa sermo quae sunt in sequentibus jam recurrat. *Tunc Herodes,* inquit, *clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellae quae apparuit eis, et mittens in Bethlehem, dixit: Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.* Occulte vocat magos, quia palam nil audet simulata mens, conscientia dolosa. Occulte vocat magos, quia fur amat noctem, latro in occulto tendit insidias. Diligenter

inquirit tempus stellae: sed cum timet regnum, signum coeli non timet, temporis non pertimescit auctorem. Quid turbaris, Herodes? Quid es tantum de successore sollicitus? Cui sidera militant, terreno imperio non tenetur. *Ite, et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi.* Herodes, erras: magus adorare jussus est, non deferre; testari venit ille, non prodere; videre illi datum est, tibi non datum est invenire. *Ite, et interrogate.* Quasi magos semel interrogare non sufficit. Interrogantibus pie datum est sine pietate responsum, salutis nuntius male audientibus conversus est in ruinam. Contumax servus audit natum Dominum, sed Domino nascenti parat laqueos, non honorem; mortem praeparat, ut careat servitute. Sed quia nec finiri Deus, nec perire salus, nec vita poterat interire, permanet in honore Dominus, servus remansit in crimine; et ad poenam trahitur qui ad obsequium venire contempsit; capitur ad sententiam, qui ad gratiam noluit pervenire. *Ite, et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi.* Convenienter dixit *renuntiate mihi,* quia semper diabolo renuntiat, qui pervenire festinat ad Christum; Christianus futurus a sacerdote cum audit, Renuntias diabolo, respondit, Renuntio. Proprie ergo Herodes a magis sibi renuntiare debere dicit, qui se diaboli sciebat tenere locum, Satanae noverat implere personam. *Ut et ego veniens adorem eum.* Vult mentiri, sed non potest: veniet, ut ad tormenta curvetur, ad supplicia jaciatur, sternatur ad poenam, qui adorare finxerat, ut saeviret. Sed magi, ubi Judaicae perfidiae nubila transierunt, et in Christianae fidei sereno revident, quam viderunt stellam, ipsa praevia, ipsa duce, ad ortus Dominici locum sacratissimum pervenerunt. *Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum, thus, et myrrham.* Aurum regi, thus Deo, morituro

myrrham, Dominicae devotioni offerunt, scientiae thesauros maximos in posterum crediturus; sic ad sua per innocentiae viam redeunt, qui iter Herodianae fraudis calcaverunt in ruinam.

SERMO CLIX. *De eisdem.*

Ante hos dies, id est, diem octavum kalendarum mensis hujus quo crescere dies coepit, quia dies verus illuxit, in carne natum Dominum Christum Jesum, in Evangelio scriptum **(Luc. II)**, facile recolunt, qui legerunt, vel qui aurem legentibus praebuerunt. Israelitici pastores super gregem suum vigilantes, angelis nuntiantibus, cognoverunt: hodie in eadem carne manifestatum gentiles magi curiosa sectantes, signis indicantibus, invenerunt. Illis ortum Dominicae nativitatis annuntians locuta est vox spiritualium ministrorum, istis stella tamquam lingua coelorum. Dicunt illi ad quos saepius prophetae missi fuerant: Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est ad nos; dicunt isti, quibus nullus umquam locutus fuerat prophetarum, et sciscitantes interrogant: *Ubi est qui natus est rex Judaeorum? Vidimus stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum* **(Matth. II)**. Accedunt ergo illi de proximo, hi veniunt de longinquo, utrique tamen ad unum eumdemque fidei locum, pia devotione conveniunt: ibique regem Christum appositum ante duo prophetica illa jumenta, duorum videlicet populorum typum figuramque gestantia, intuentur, admirantur, agnoscunt. *Agnovit enim bos possessorem suum, et asinus praesepe domini sui* **(Isai. I)** Agnovit enim bos

Judaeus jugo legis excusso, agnovit et asinus paganus stultitiae feritate deposita; ille deserens superfluum observationis laborem, hic relinquens vagum superstitionis errorem. Uterque agnovit, quia uterque ad unum praesepe Domini epulaturus accessit, epulaturus non fenum mortis, sed cibum salutis. Edite, edite, pia animalia, aeternae vitae cibaria: et perpetuae retributionis escam avidis quantum potestis faucibus occupate, non dividentes in frusta, sed integrum, solidumque sumentes. Non potest enim edi Christus, et dividi; integer a credentibus sumitur, integer in ore cordis recipitur. *Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis* **(Joan. I)**: habitavit, ex quo uterum Virginis dignanter implevit. *Obtulerunt illi,* ut scriptum est, *aurum, thus et myrrham.* Nos fidei thus longinquae regionis, nos proximae confessionis myrrham boni odoris, nos suaveolentia dona charitatis; tria namque ista offerimus, quando Christum, et regem, et Dominum, et hominem confitemur. Sed in spiritu et veritate adoremus Christum, si ei munera fidei et confessionis obtulimus: et nos sicut illi magi, qui sunt fidei nostrae duces credulitatisque principes, commoniti in somnis, id est, in hac vita, quae somno est similis, illuso Herode rege, id est, diabolo hujus mundi principe, per aliam viam, id est, per alteram vitam, ad illam nostram patriam revertamur, de qua per Adam ejecti infeliciter sumus, per Christum vero misericorditer nunc reducti.

SERMO CLX. *de eisdem.*

Quamvis in ipso Dominicae incarnationis sacramento adfuerint clara semper divinitatis insignia, Deum tamen venisse in humanum corpus multis modis aperit et revelat hodierna solemnitas, ne perdat per ignorantiam semper obscuritatibus involuta mortalitas quod tantum tenere meruit et possidere per gratiam. Nam qui nobis nasci voluit, a nobis noluit ignorari: et ideo sic aperit, ne magnum pietatis sacramentum magni fieret erroris occasio. Hodie magus quem fulgentem quaerebat in stellis, in cunis reperit vagientem. Hodie magus clarum miratur in pannis, quem diu in astris patiebatur obscurum. Hodie magus quid ubi videat profundo stupore pervolvit: in terra coelum, in coelo terram, in Deo hominem, in homine Deum, et universo saeculo non capacem concludi corpore perpusillo. Unde magus qui scrutari non valet, capere non potest, mox adorat; videt enim non sic lucere in coelo stellas, lunam, solem, qualiter illuxisse carnem contemplatur in terris; videt in uno eodemque corpore divinitatis et humanitatis convenisse commercium. Hic dum credit Deum, sentit regem, intelligit humani generis amore moriturum, et pavida cogitatione pertractat quemadmodum possit mori Deus, qualiter possit vitae restitutor occidi. Ac sic magus cessat arte quaerere quod arte non potest invenire: et quia se in coelo diu cum astris errantibus videt errasse, gaudet in terra se ad Deum ducatu unici sideris pervenisse, et deprehendit magus cuncta quae videntur in coelo, humanis clara oculis, profundis esse obscurata mysteriis. Jamque videns credere se, et non discutere, mysticis muneribus confitetur: thure Deum, auro regem, myrrha esse moriturum. Thure Deum, auro regem, ut eum diviti placaret obsequio, quem curioso et importuno incesserat et offenderat instituto; atque implet illud quod multi de spadone ex

Aethiopia suspicantur: *Aethiopia praeveniet manus ejus Deo* **(Psal. LXVII)**. Videt Christum magus Judaeum praeveniens manibus suis, quia quando Christum Judaeus Herodi scelere prodebat, tunc magus Deum Christum muneribus fatebatur. Hinc est quod gentilis qui erat novissimus, factus est primus: quia tunc ex magorum fide est gentium credulitas dedicata, et Judaeorum est notata crudelitas. Hodie Christus Jordanis alveum, mundi peccatum lavaturus intravit: ad hoc eum venisse Joannes ipse testatur. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* **(Joan. I)**. Hodie servus Dominum, homo Deum, Joannes Christum tenet; tenet accepturus veniam, non daturus. Hodie, sicut ait propheta: *Vox Domini super aquas* **(Psal. XXVIII)**. Quae vox? *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacui* **(Matth. III)**. Hodie vox Dei super aquas, quia Pater Deus ut probaret generis fidem, ipse sui testis Filii, ipse assertor assistit. *Hic est Filius meus dilectus,* quia alterum qui testimonium diceret non habebat: arcanum Patris, arbitrum non habebat; testem generatio nescit divina; divinitas externam non recipit notionem, ipso Filio dicente. *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius* **(Matth. XI)**. Hodie Spiritus sanctus supernatat aquis in specie columbae, ut sicut illa colomba Noe nuntiaverat diluvium discessisse mundi **(Gen. VIII)**, ita ista indice nosceretur perpetuum mundi cessasse naufragium; neque sicut illa veteris olivae surculum portaret, sed totam in caput parentis novi chrismatis pinguedinem fundit, ut impleat illud quod propheta praedixit: *Propterea unxit te Deus Deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis* **(Psal. XLIV)**. Hodie Dominus super aquas. Bene super aquas, et non subtus aquas, quia Christus baptismati suo non servit, sed imperat

sacramentis. Hodie Deus majestatis intonuit, et si Pater de coelo intonat, si Filius Jordanis insistit fluentis, si Spiritus sanctus corporaliter apparet de supernis; quid est quod Jordanis qui fugit ad praesentiam legalis arcae **(Josue III)**, ad totius Trinitatis praesentiam non refugit. Quid est? Quia qui pietati obsequitur, incipit non esse timori. Hic Trinitas exercet gratiam totam, totam secum loquitur charitatem: ibi elementa corripit, ut servulos instituat ad timorem. Inter haec tamen talia et tanta intrepidus stat Joannes, quia timere non potest, qui totus ad Dei amorem natus angelico testimonio comprobatur. Hodie Christus initium dat signorum coelestium, dum convertit aquas in vinum **(Joan. II)**, ut quem Pater voce Filium jam probarat, ipse se Deum virtutibus approbaret, quia auctor est elementorum qui elementa commutat; et naturam fecit ipse, qui contra naturam facere non laborat: aquam transfert in vinum, ut divinitatis in vigore naturae nostrae proficiat hebetudo. Nam qui panes quinque fragmento profluo et furtivo incremento, ad quinque millia hominum tetendit et dilatavit saginam **(Matth. XIV)**, potuit augmentis succrescentibus ad nuptiarum festa vini ampliare et perpetuare mensuras. Sed aqua in sanguinis erat convertenda mysterium, ut mera pocula de vase corporis sui Christus bibentibus propinaret, ut impleret illud prophetae: *Et calix tuus inebrians quam praeclarus est* **(Psal. XXII)**. Tribus autem modis hodie Christi deitas est probata: magorum munere, Patris testimonio, aquae mutatione in vinum; quia tribus stare omne verbum Scripturae firmavit auctoritas dicendo: *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum* **(Matth. XVIII)**. Sed quia festivitas ipsa ad mensam nos Domini et calicis istius laetitiam commonet jam venire, res amplas brevi sermone sufficit conclusisse, per Dominum

nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat nunc et semper, et per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO CLXI. *De parabola servi ab agro regressi, deque hominis erga Deum gratitudine.*

Audistis, fratres, quemadmodum famulatum divinum Dominus exigit humanae servitutis exemplo, dicendo: *Quis vestrum habens servum arantem, aut pascentem, qui regresso ab agro dicat: Statim transi, recumbe; et non dicit ei, Para quod coenem, et praecingere, et ministra mihi donec manducem et bibam, et post haec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit quae sibi imperavit? Non puto. Sic et vos, cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus* **(Luc. XVII)**. *Sic et vos*. Quid simile? Immo longe dissimile. Tantum debet homo Deo, quantum debet homini homo? Absit. Nam est alter ordo, diversa causa, dissimilis fides. Deus hominem fecit esse, nasci jussit, dedit vivere, concessit sapere, donavit et tempora, distribuit aetates, concessit ad gloriam, aperuit ad honorem, praefecit animantibus, et toti terrae dominum definita lege et aetate praescripsit: et cum talia, tantaque prima homini Dei beneficia deperiissent, secunda reparavit tanto majora, quanto divina; praestantiora tanto, quanto coelestia. Nam coeli post habitatorem dedit, quem dederat ante incolam terrenorum, ut adversum nullum illi, nullus incursus, nullusque serpens terrenis latens in bonis, irrepere amplius in hominem non valeret; servaretque conditio jam certa, quem

perdiderat incerta libertas; et esset homo liber omnium, sola Domini servitute, cui conditionem qua factus est debet, debet originem: quod redemptus est, quod emptus est, debet utique servitutem, dicente Apostolo: *Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum* **(I Cor. VII)**. Et propheta ut conditionem, ut originem fateretur: *Ego servus tuus,* inquit, *et filius ancillae tuae* **(Psal. CXV)**. Deo ista, homini quid tale debet homo? Et tamen quaerit Deus vel tantum; quia reddere homo Deo nil vult, cui debet totum. Sed repetamus lectionem, et oculis nostris similitudinem proponamus ipsam, et quod diximus tunc lucebit, quia nullam Deo, homini totam dependimus servitutem. *Quis vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso ab agro dicat: Statim transi, recumbe; et non dicit ei, Para quod coenem, et praecingere, et ministra mihi, donec manducem, et bibam, et post haec tu manducabis et bibes?* Quam familiaris, quam vernacula, quam de quotidiano usu veniens, quam communis est ista doctrina. Si dominus est, qui audit, agnoscit talia se exigere a servo; si servus, exhibere se domino ista cognoscit. Servus namque post vigilias antelucanas, post totius diei varios et duros labores, post trepidantes et anxios concursus, et parat Domino suo coenam, et cinctus quod paraverat subministrat: non est elatus, quia fecit, sed cum devotione singula faciens contremiscit, et apponit domino suo cibos multiplices, arte tota totius saporis conditos; ipse autem semicoctam, nec salitam forsitan coenulam gustaturus; porrigens crebra pocula, variat calices, vina mutat; ad longissimi convivii fabulas longiores stat fixus, stat moveri nescius, stat cujus lassescere non licet servituti. Et cum dominus jam partem noctis in somno deducit, peragit in quiete, servus colligit, curat, accurat, ponit, componit, reponit, et sic in rebus

necessariis immoratur, ut nihil sibi, aut parum noctis ad escam reservet et soporem. Post haec omnia nisi pervigilet in crastinum, et dominum praevenerit dormientem, fessus, indefessus,

manicabit ad verbera, ad praesentem poenam nihil hesterno ei subvenit de labore, quia quidquid dominus indebite, iracunde, libens, nolens, oblitus, cogitans, sciens, nesciens circa servum fecerit, judicium, justitia, lex est, imperantis ira subdito jus est, et ad libitum domini vocem non habet conditio servitutis. Si ergo et servus sentit quid debeat homini taliter serviendo, et dominando dominus qualem servitutem Domino dominorum debeat, docetur et intelligit se magistro. Hoc implebat Paulus, qui servitutis suae titulos sic scribebat: *Usque ad hanc horam esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis caedimur* **(I Cor. IV)**. Et alibi: Lividum facio corpus meum, et servituti subjicio **(I Cor. IX, juxta LXX)**. Praebebat vinditcam bonus servus, qui se usque ad livorem sic agens jugiter verberabat: nec laxabat frena corpori, ne per indulgentiam caro laxata alterius incurreret servitutem. Sed, homo, quod a servo exigis, impende ei qui te dominum fecit. Tu qui semper dormis, et a servo exigis vigilias indefessas, aliquando vigila tuo Domino pro te sine cessatione vigilanti, assiste tuo Domino vel momento uno jejunanti, cui manducanti tuus servus semper assistit; remitte servo innocenti, cui peccanti blanditur Dominus tuus; da interim veniam, cui tuus Dominus semper ignoscit. Certe si quidquam boni feceris, crede te Domino solvisse debitum, non beneficium praestitisse. *Cum feceritis,* inquit, *omnia*

quae praecepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus. Quando per se homo utilis ad divina, qui sic sibi est inutilis ad humana? Cogitet homo cordis mala, carnis vitia, voluptatum fluctus, desideriorum procellas, irarum scopulos, naufragia criminum, et tunc quidquid in se est utile dabit Deo, sibi quidquid inutile est deputabit. Sed ad proposita redeamus, ut quare Dominus discipulos suos admonuerit jam patescat. Apostolos suos Christus ut mitteret adpopulos vario dolore languentes, dedit illis virtutem spiritus, potestatem supernam dedit, dedit gratiam sanitatum, unde perambulantes illi reddebant visum caecis, claudis cursum, surdis auditum, et ne per singula vos morer, cunctis male habentibus dabant salutem, unde redeuntes gloriabantur dicentes: *Domine, etiam in nomine tuo daemonia subjecta sunt nobis.* Quos Dominus temperat, dicens: *Nolite gaudere quia daemonia subjecta sunt vobis: gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in coelis* **(Luc. X)**. Ergo ne per elationem perderent quod conquisierant per laborem, et deputarent sibi quod divinitus fuerant consecuti, ad humilitatem, quae mater est doctrinae, tali revocat exemplo: *Quis vestrum habens servum arantem, aut pascentem, qui regresso ab agro dicat ei, Statim transi, et recumbe, et non dicit ei, Para quod coenem, et praecingere, et ministra mihi donec manducem et bibam, et post haec tu manducabis et bibes?* Post exactos labores, et magna et multa documenta virtutum, apostoli satis sibi utiles videbantur, sed versari in luto carnis, et limo corporis hujus, et quod essent inutiles, nesciebant, sed deprehenduntur cum Judas tradit, Petrus negat **(Matth. XXVI)**, Joannes fugit, relinquunt omnes **(Marc. XIV)**, ut solus in quo erat, et ex quo erat tota utilitas appareret. Quod autem dixit: *Et postea*

tu manducabis, monet discipulos, ut post ascensionem suam statim copulari se Domino in illa beatitudine superna gestirent. Nam denique hic relicturos omnia approbat, et praecingit ad tolerantiam passionis, et ministerii sui perficit ad laborem. Nam tunc tanto tempore ministrarunt apostoli discumbenti, quanto tempore inter peccatorum coquinas et gentium focos coenam Domini super mensas Ecclesiae in memoriam perpetem praepararunt. Hanc coenam qui fidelis est novit, qui nescit, et scire desiderat, sit fidelis.

SERMO CLXII. *De eo qui volebat dividere haereditatem.*

Audistis, fratres, hodie quid a Domino haeres bonorum petierit mundanorum. *Magister,* inquit, *dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem* **(Luc. XII)**. Praeceps cupiditas, et incauta, mundanae litis arbitrum credidit ipsum saeculi cognitorem; et eum fieri voluit divisionis auctorem, qui ad restituendam venerat humani generis unitatem. *Magister, dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem.* Hic non magister quaestus est, sed amor. *Dic fratri meo ut dividat mecum haeredilatem.* Cum dicit, *dic fratri meo,* praemisit quod charitatem moneat, quod interpellet naturam, quod pulset affectum. *Dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem.* Non potest dicere fratri, *Divide,* qui per prophetam docuit: *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum* **(Ps. CXXXII)**. *Dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem.* Quae major haereditas, quae melior haereditas

quam divinae vinculum charitatis? Quia haereditas aliquando perit, charitas numquam, dicente Apostolo: *Charitas numquam excidit* **(I Cor. XIII)**. Sed dicit aliquis, Ergo charitas numquam perit, numquam violatur? Plane numquam, quia charitas si est, permanet; si non permanet, non est. Sicut sterilis arbor quae vernali tempore cum tota candescit in flore, fructum non dat illa, sed fallit; ita est charitas quae putatur, et non est: occasionum concussa fluctibus evanescit, ac sic laedit sollicitos et decipit incautos. Sed ad coepta redeamus. *Magister, dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem.* Haereditas mundana, ante posteris infert jurgia quam confert censum; antequam dividat facultates, scindit haeredes; antequam debitas tradat singulis portiones, successores ipsos desecat et mittit in partes. Proinde non est haereditas ista, sed pugna; et haec noverca filiorum est, non facultas. Ille ditat filios, qui relinquit filiis plenissimam charitatem. At tu, quisquis ille es qui Dominum tali petitione compellas, Dominum provocas, Dominum producis ad litem, cum quo tibi Apostolus haereditatem docet et ostendit esse communem: *Haeredes,* inquit, *Dei sumus, cohaeredes autem Christi* **(Rom. VIII)**. Hic tibi sic haeres est, hic est tibi frater, qui nascendi sorte, conditione crescendi, vivendi ordine, moriendi exitu, per omnia tibi voluit similis inveniri. Nam cum esset et solus Dei haeres, et Filius unicus per naturam, te participem sibi, te cohaeredem sibi voluit et fecit esse per gratiam, qui eras miser et subjectus ultimae servituti. Habebis itaque, et collata poteris feliciter possidere, si manseris in aula Patris, si fueris in divina haereditate communis. Dari potest, dividi non potest sors divina, quia coelestia et qui dederit non amittit, et qui acceperit sibi singulariter non recondit. Unde homo quid hunc ad

divisionem vocas, quid hunc ad discussionem miserandus invitas, quid ab eo partem petis, qui tibi quaesivit et contulit totum? Vel expertus cessa, et jam poeniteat talia te petiisse. Nam partem substantiae principalis accepisti, et acceptam peregrinus, vagus, luxuriosus cum luxuriosis helluo perdidisti **(Luc. XV)**. Hinc paradisi exsul, hinc haereditatis exsors, hinc extorris a vita. Homo, dicit tibi Christus, Quod a me, et per me consecutus es, sine me non poteris possidere, quia sine me qualis fueris, jam vidisti; hoc sciens pro te Patrem ingrate omnium sic poposci: *Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum* **(Joan. XVII)**. Et quia nec hoc tibi sufficere poterat ad tutelam, nam cum mecum esses in paradiso, et extra me tu periisses, adjeci, dicens: *Pater, sicut tu in me, et ego in te, ita et isti in nobis unum sint*. Ego ut Patris bona habeam, processi de Patre, a Patre penitus non recessi: et ideo tantum te in nobis habere volo, quantum nos ipsi sumus, et manemus in nobis. Desine ergo vel superna dividere, vel de terrenis me audiente litigare, ne quem tenes et habes hodie largitorem pium, severissimum sentias postmodum cognitorem. Sed jam quid responderit Dominus audiamus: *Homo*, inquit, *quis me constituit judicem aut divisorem super vos? Quis me constituit judicem?* Et ubi est illud quod tu dixisti, Domine: *Pater neminem judicat, sed omne judicium dedit Filio* **(Joan. V)**? *Aut divisorem super vos?* Et quis dividet justos ab injustis, sicut segregat pastor oves ab haedis **(Matth. XXV)**? Si tibi judicium debetur hominis, et per te est totius saeculi celebranda divisio, quomodo dicis, *Quis me constituit judicem aut divisorem super vos?* Est quidem penes Christum, et fuit, atque erit omne judicium, sed tunc non judicaturus venerat, sed judicandus, nec addicturus reos, sed a reis innocens

addicendus. In homine agebat Deum, in servo dominum, ut esset vernula temporis, qui erat et factor et cognitor saeculorum. Merito ergo respondit: *Quis me constituit judicem aut divisorem super vos?* Et quis eum constitueret judicem, qui constituit et restituit universa? Christus ad litigatoris arbitrium arbiter esse non poterat, qui totius judicii summa est et potestas. At illi jurgator quare non opposuit: Quomodo non invitatus a fratre taliter tu petisti? Nescis, quod justus mediator non est, qui ab una tantum eligitur parte? Verum haec non dixit; sed invisus astitit, ut adjudicantis illi fas esset, fratri non esset, resilire sententiam. Et quia Christus correcturus venerat, non damnaturus reum, praecepto removet fomitem jurgiorum, dicendo: *Videte, cavete ab avaritia.* Hoc est dicere: Abjiciatur avaritia, et non erit in haereditate contentio. Avaritia, fratres, parentes negat, germanos dividit, separat socios, amicitiam solvit, excludit affectum: hanc qui intra se habuerit, erit nullius, suus non erit. Avaritia, fratres, sicut dixit Apostolus, *radix est omnium malorum* **(I Tim. VI)**: quae cum radicari coeperit in corde, sic morum dissipat ornamenta, sicut arbor noxia feralibus radicibus nexa solvit, et dissipat monumenta majorum.

SERMO CLXIII. *De terrenorum cura despicienda.*

Beati quorum corda hodiernus Dominici sermonis penetravit auditus. Beati quorum mentes promovit ad fidem tanta et talis promissio Salvatoris. Beati qui credulitate coelestium mandatorum duris absoluti sunt praesentium curis. Tali namque hodie discipulos suos, immo omnes auditores suos, Dominus voce compellat: *Nolite solliciti esse animae vestrae*

quid manducetis, neque corpori vestro quod vestiamini. Anima plus est quam esca, et corpus plus est quam vestimentum **(Luc. XII)**. Quis sic ita invidus bonis suis, quis sic deliciis suis inimicus, ut spontanea et coelitus praeparata despiciat, et concupiscat mundanis laboribus et doloribus conquisita? Degener nimis animus, mens tota servilis est, quae coquorum afflatus, squalores coquinae, hesterno horrore fetentia perquirat obsonia, cui jugiter regius deservit atque adjacet apparatus. Noli ergo, homo, inania providendo gemere, noli laborare caduca praeparando, quia prandii tui semper et ubique Deus praeparator assistit. Quis rex devotis militibus debitam non procurat annonam? Quis dominus fidelibus servis ista cibaria non ministrat? Quis pater non dat panem filiis? Si ergo nobis Deus, et rex et Dominus, et Pater est, quid negabit? Stipendiis suis militans derogat miles regi; suis sumptibus vivens dominum servus accusat; pro se sollicitus filius culpat superstitem patrem. Noli ergo, homo, exponere Deum pro te taliter cogitando, qui et justitia regnantis, et dominantis studio, et generantis affectu, in se totam tui recepit sollicitudinem, refudit et curam, dicendo: *Nolite solliciti esse animae vestrae quid manducetis*. Sed te forte mellitus imber, et singularis cibus, Judaici fastidii deterret exemplo, nec carnem credis humorum varietate concretam per solum manna sua voluntate compleri: dicis, Deus sicut corpus ex diversis voluit constare membris, ita variatis dapibus voluit et jussit enutriri. Superfluus est, o homo, iste qui te exagitat timor: nam Creatoris ad prandium tota concurrit et advolat creatura. Unde si te legalis cibi singularitas et parcitas terret, invitet et provocet evangelici convivii coelestis effusio, quae in uno ferculo manducaturo Petro totius apponit genera creaturae **(Act. X)**.

Nam quidquid Noe vector novi saeculi, saeculi servavit ad semen, quidquid in aere volitat et fertur, quidquid gignitur et vivit in terra, quidquid in aquis est, et movetur, hoc uno Petri coelitus mactatur, et exhibetur ad coenam. Si ergo vis, homo, accipere et omnia manducare, despice vilia tibi providere cellaria. Et nos quidem magnis exemplis tibi superna cogitanti carnalia non defutura probare contendimus: Deus autem pro suae majestatis insignibus de suis dubitantem promissis ad vilia et extrema remittit exempla; ut te tali examinatione redarguat, quem tanta imitatione non traxit. *Considerate,* inquit, *corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos; quanto magis vos pluris estis illis?* Dubium merito infidelem ad avem mittit, amicam belli, furoris sociam, insatiatam sanguine, et in ipsos mortuos ferro gravius saevientem. Namque cessante gladio carnifex improbissimus exanime grassatur in corpus, laniat, dissipat, spargit, ne quid funeris inventum, quieti misericors sepultura commendet. Itaque Dominus exemplo tali exaggerat dubitantis insaniam, qui putat Deum hoc piis filiis denegaturum, quod impiis avibus subministrat; et existimant relinquentibus propter se patriam, domum, parentes, filios, conjuges, victus subsidia non daturum, qui nascenti indulsit crescere, terminavit corporis incrementum. O miserum, o tota infelicitate dignissimum, cui cum detur regnum, suspirat panem; cum perpetuitate donetur, deflet potum; cum immortalitatis gloria induatur, plangit corporis vestimentum. Genuinae infelicitatis conscius, fieri non credit se felicem; et terreno enutritus in pulvere coeli incolam dubitat se futurum. Convenienter ergo Dominus quae sequuntur adjecit: *Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam*

cubitum unum? Humanarum mentium cogitationes intimus scrutator exponit; nam omnis homo dum sui corporis pulchritudinem concupiscit, procerum se esse exoptat: sed cogitare homo hoc potest, hoc per se homo obtinere non potest; ad id credendo pervenit, ad hoc pervenire non potest cogitando. Hinc est quod Dominus humani conscius desiderii hominem Christi tetendit in formam, ut in mensuram Christi speciositate tota decorus esset, qui in brevitate sua erat ipso erubescente deformis; unde bene subjunxit: *Si ergo neque quod minimum est potestis, de caeteris quid solliciti estis?* Hoc est, quid cogitatione, homo, majora praesumis, qui per fidem minora desperas? Quid vestimento minus, quid majus corporis incremento? Crede ergo tibi a Deo vestitum corporis posse praestari, a quo tibi fides corporis incrementa repromittit. Verum, quia Deus sic humanum diligit genus, ut ipsos quos dominantis jure corripit, mox paterno soletur, et mulceat blandimento, quos comparatione foedissimae avis exasperasse videbatur, ad floris odorati et speciosi nimium hos reducit exemplum. *Considerate,* inquit, *lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.* O quantum se superna pietas hominis amore deponit! Nam qui poterat praecepta sua sola auctoritate firmare, toto insinuat et astruit labore doctoris, et qui sufficiebat in sola fide promissionis suae terminum collocare, auditores. ad fidem promissi suasoris perducit exemplo; dubios lilii comparatione confirmat, lilium Salomonis sublimat exemplo: quia ipso Domino testante, inter omnes mundi reges Salomon singulari gloria, ornatu unico, speciosus effulsit, et omnes terrae flores lilium vincit et praecellit in gratia; tantumque distat ab universo germine lilium, quantum regem specie, gloria,

cunctis, constat excellere. Nec a nobis latius lilii describenda est pulchritudo, cujus praerogativam Dominica testatio reddit singularem: iteranda sunt sane illa quae ad robur fidei nostrae geminato Dominus commendavit exemplo; quia Christianus de vita, de regno, de immortalitate certus, de pastus et vestitus non debet necessitate pulsari, cum videat Deum hodie nato, et perituro in crastinum germini tantam vestibus gloriam contulisse. Sed sicut ariditate ista, sicut clibani deputantur incendio, ita mortis, ita gehennae ignibus destinantur, qui praesentia sibi a Deo praestari dubitant, cum futura sibi jam sentiant contributa. *Et vos nolite quaerere quid manducetis, aut quid bibatis, et nolite in sublimia tolli; haec enim omnia gentes mundi quaerunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen quaerite regnum Dei, et haec omnia adjicientur vobis*. Cum se patrem nostrum dicit, nostri sibi piam curam comprobat non deesse: cum nos regnum coeleste jubet quaerere, subjicienda monstrat omnia; nobis quidquid coelestis exigit apparatus indicat adfuturum.

SERMO CLXIV. *De igne coelesti, de separatione facta a Christo, et de Ecclesiae et Synagogae divisione.* In illud Lucae: *Ignem veni mittere in terram,* etc.

Sicut febrientibus amarus est semper salutaris cibus, ita et saepe Dominicus sermo contrarius imperitis: utrisque tamen aliter, aut ex corporis, aut ex mentis infirmitate contingit. Hodie Dominus exasperasse nonnullorum videtur auditum,

dicendo: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?* Et infra: *Putatis quia pacem veni mittere in terram? Non, dico vobis, sed separationem* **(Luc. XII)**. Et ubi est illud: *Ecce Agnus Dei* **(Joan. I)**? Ubi illud: *Sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se mutus, sic non aperuit os suum* **(Isai. LIII)**? Sed et illud: *Dicite filiae Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus* **(Matth. XXI)**? Et quid est quod Agnus iste tam dure in praedicatione percutit? Quid sic arietat in verbo, qui in passione tanta patientia tacet, in morte tota humilitate succumbit? Et revera, fratres, mundum suum Christus per omnia mitis et mansuetus intravit, dum nascitur nostro dulcis in germine, dum cunis blande blandior ipse fovetur, dum parvulus in gremio se fundit et resolvit humano, dum parentis in collo stringitur, et stringit toto charitatis amplexu. Et ut enutriat toto dum nutritur affectu, per omnes sensim currit et adolescit aetates: pauper agit semper, solitarius semper incedit, quia pauper communis est semper; patet omnibus solitarius semper. Et quid est quod tantum verbis spargit ignem, quod tanta et talia inflammat, et dilatat incendia, dicendo: *Ignem veni mittere in terram?* Quid est? Ager quoties longa incuria silvescit, et toto luxuriae agrestis sordescit horrore, peritissimi cultoris utique semper aperitur et purgatur incendio: ac studio benigno cultor ignis apponitur, ut exustis sentibus reveletur prima facies campi, praestetur agricolae libera, fiat facilis via vomeri, sit germinis ferax sterilis diu terra, et longa ac moesta otia laeto laetissima jam repenset in fructu. Ergo ubi Judaicus cespes continuo aratro legis et jugi cultu effetus ad inopiam, non respondit germini, non labori, sed pro tritico lolium reddidit, protulit pro viribus spinas, Christus ad sata gentium divini cultus convertit

industriam: ac diu oppressa dumis nationum cupiens novalia purgare, ignem mittit primum maximus magister in terram, et quidquid naturalis squalefecerat luxus, quidquid arefecerat brumalis rigor, artifici depurgat et consumit incendio; quatenus sola longo exhausta jejunio ipso suo cinere saginata pinguescerent, et post diuturnam duritiem tenera redderentur et mollia; ac sic evangelico apta cultu semini redderentur commoda; et felici sulco jam redderent tricesimum, sexagesimum ac centesimum fructum. Sed hic ipse cultus non est novus agricolae veteri et coelesti, nam legem pangere, gratiam serere, ignis semper uti opere consuevit. Daturus legem ignem praemisit in rubo; sed divinum rubus portavit, non concepit incendium **(Exod. V)**, jam tunc aculeis malitiae plenum et ingratum culturae legis populum praefigurans. Et nunc in arva gentium cum destinaret apostolos, sic eos igneo imbre perfudit, et ignis consedit super eos, ut possent humecta siccare, sicca infundere, decoquere cruda, frigida calefacere, accendere exstincta, comburere noxia, et in opere diverso uno atque eodem igne ad coelestem copiam tota percolere deserta terrarum, dicente propheta: *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum* **(Psal. XVIII)**. Sed ad illud jam quod sequitur transeamus. *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Sed baptismo habeo baptizari, et quomodo coarctor donec perficiatur?* Urget aqua ignem: cogitanda est talis, tam divisa conjunctio. Urget unda flammam, multiplicat flamma undam. Quae est talis, tam concors ista discordia? Geritur hic, sicut diximus, agricolae divini species: plena namque omnia calore germinant, humore nutriuntur. Unde rerum parens Deus ignis et aquae commercio nos germinat, nos enutrit, quorum tanto ardet, calet, exaestuat, anhelat affectu. *Baptismo habeo*

baptizari. Christus suo baptizatur in sanguine, ut quidquid ex nostra carne suscepit, diluatur, renovetur, et totam suae divinae majestatis redigatur in formam. Baptizatur Christus suae baptismate Passionis, qui totius peccatum mundi lavit, quod non nisi ab eo qui mundum fecerat, poterat aboleri. *Putatis*, ait, *quia pacem veni mittere in terram? Non, dico vobis, sed separationem.* Quare? Quia conjunctio coelestis est in ista separatione terrena. Nemo potest connecti terrae, et jungi coelo. Grata ergo et chara sit ista terrena separatio, quae nos sic a terrenis separat, ut inserat nos divinis. *Erunt,* inquit, *ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duo, et duo in tres: dividetur pater in filium, et filius in patrem; mater in filiam, et filia in matrem; socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam.* Cum quinque dixerit ex una domo dividendos numero, nomina sex dividentur, pater, filius, mater, filia, socrus, nurus: sed quia est ipsa socrus quae mater est, certum est quinque tantum personas in his nominibus inveniri. Dividuntur autem tres in duo, dum in sponso sponsa conjuncta, socrus quae tertia est, divisa remanebit in domo. Ergo ista in qua Ecclesia conjungitur Christo Synagoga, quae mater est, et socrus, permanet suo jam marito perdivisa. Duo ergo in tres ita dividuntur, dum de isto Christi et Ecclesiae consortio altera haeres scinditur et dividitur Synagoga, ut Christus et Ecclesia divisi ab haereticis, uno maneant et jungantur in Spiritu. Dividitur et pater in filium, et filius in patrem, dum Judaicus populus qui per carnalem Christi generationem paternum sortitus est nomen, a Christo Filio per invidiam separatur, pater lividus in odium vertit affectum, cui filii gloria jugis est poena, est continuus cruciatus, dicente Apostolo: *Quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in*

saecula **(Rom. IX)**. Dividitur et mater in filiam: est namque Synagoga mater, ex qua per Petrum et caeteros apostolos nascitur Ecclesia filia, quae ubi divini regis Christi meruit habere consortium, matrem et aemulam pertulit et novercam. Et quae filiae mater talis, qualis nurui socrus? Haec namque Synagoga mater, ubi Ecclesiam nurum vidit ex gentibus advenisse, occidit scelesta filium, nurus consortium ne videret: occidit Christum, si vel sic amorem nurus furibunda valeret exstinguere. Sed ex morte totum resurrexit in Ecclesiae conjugium Christus; ut probaret charitatem non separari morte, sed crescere. Arguit eos autem Dominus qui faciem coeli, ortus nubium, stellarum cursus, plagas orbis student nimia curiositate perquirere, et tempus salutis suae nullis studiis, nullis indiciis nituntur agnoscere. *Hypocritae,* ait, *faciem coeli et terrae nostis probare; et quomodo tempus istud non probatis?* Oculus effusus perdit lumen, quia tota hominis intra pupillam visio continetur. Ne ergo studeas videre multa, ut videas temetipsum; ne praesumas excelsa contueri, nec longinqua ambias conspicere, quia angustus oculus non capit multa, non penetrat excelsa, longinqua non perspicit, atque ita videt nihil, qui videre existimat totum. Agnosce ergo diem salutis, tempus acceptum per Christum Jesum Dominum nostrum, si vis a te.

Deest finis.

SERMO CLXV. *De consecratione D. Projecti episcopi Foro-Corne-liensis.*

Omnibus quidem Ecclesiis venerationem debere me profiteor, et fidelissimam servitutem: sed Corneliensi Ecclesiae inservire peculiarius ipsius nominis amore compellor. Cornelius namque memoriae beatissimae vita clarus, cunctis virtutum titulis ubique fulgens, operum magnitudine notus universis, pater mihi fuit, ipse me per Evangelium genuit, ipse pius piissime nutrivit, ipse sanctus sancta instituit servitute, ipse pontifex sacris obtulit et consecravit altaribus: et ideo mihi clarum, colendum, mirabile Cornelii nomen. Amor ergo cognominis me compellit Corneliensis Ecclesiae desideriis desideranter occurrere, et Projectum venerabilem virum amabilius pontificem consecrare. Projectum dixi, sed non abjectum, juxta illud: *In te projectus sum ex utero; de ventre matris meae Deus meus es tu* **(Psal. XXI)**. Et vere iste Projectus ex utero humanae matris matris divinae in utero jugiter mansit, qui domus suae nescius, domus Dei esse perstitit habitator. Qualiter autem, fratres, cunabulis ab ipsis gradus Ecclesiasticae militiae conscenderit et officia, quia dicere mihi longum est, sicut dicit Dominus, *aetatem habet, ipse pro se loquatur* **(Joan. II)**, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat cum Spiritu sancto in saecula saeculorum, Amen.

SERMO CLXVI. *De quadragesimali jejunio.*

Habet quidem simplicitas innocentiae suae gratiam, habet fidei suae fructum; scientiae praemium habere non potest, palmam habere non potest virtutum. Aliud est otio et securitati

suae vivere, aliud est pro omnibus ferre vigilias et labores. Simplicitas civem bonum facit, non facit militem fortem: hinc est quod ille censum solvit, hic stipendia percipit et honores. Civis aut cedit aut succumbit adversis, adversa miles sustinet et propellit; ille pugnare non didicit, hic non timere; ille cavet semper, hic vincit. Haec diximus, ut quae sit distantia monstraremus inter eum qui Christianae fidei simpliciter accipit et sequitur sacramentum, et inter eum qui studet ipsius fidei et apprehendere scienter, et nosse mysterium. Ecce Quadragesimae jejunium, quod devotione solemni die crastino suscipit universalis Ecclesia: multi putant abstinentiae tantum studio, vel nobis traditum, vel pro nobis Dominum peregisse, nec altioris intelligentiae continere mysterium, sed solummodo castigandis corporibus, resecandis vitiis, temperandis mentibus hoc provisum. Porro quadragenarius iste numerus tam sacratus esse a saeculis, tam mysticus reperitur, ut semper efficiendis rebus divinis, et maximis Dei negotiis explicandis adhibitus lege inviolabili perscribatur. Quod ut luceat ad purum copiosissimis percurramus exemplis. Cum mundus intra generis humani primordia perdeflenda, nefando vitiorum squalore sordesceret, et totus criminum feteret horrore, ac pene ipso iniquitatis suae fumo fuscare coeli tantam contenderet claritatem, quadraginta diebus ac noctibus expiaturus terram, coelestis imber effunditur **(Gen. VII)**: ut, quia perire sibi mundus, quod factus fuerat, jam debebat, gauderet tali baptismate se renatum, sciretque quod est, non se naturae, sed auctoris sui gratiae, jam debere; ipsamque nostri baptismatis formam terra, nostri corporis origo, praelibaret; ut quae ante natos homines producebat ad mortem, hos ad vitam produceret jam renatos. Attendite, fratres, quantus sit

quadragenarius numerus iste, qui et tunc coelum terris aperuit abluendis, et nunc fonte baptismatis orbem totum pandit gentibus innovandis. Merito nos quadraginta diebus per jejunium currimus, ut perveniamus ad fontem baptismatis et salutis. Quadraginta annis populum Judaeorum panificus in eremo pavit imber **(Exod. X)**: nec solito ministratu incrementa germinis produxit e terra, sed ipse terris potius fluxit frumenta; totumque servitutis humanae ademit laborem, qui blando rore esurientibus coelestem praebuit et evexit annonam. Quadraginta diebus terram repromissionis exploratio missa divinitus circuivit **(Num. XIII)**: ut hic sacratus numerus promissas Israeliticum populum evocaret ad terras, qui nos quadragenariis jejuniorum cursibus evocat, et perducit ad coelum. Namque et nostri corporis terram quadraginta diebus explorat nunc et circuit coelestis inspectio, ut expugnatis et expulsis vitiorum gentibus, regionem nostri cordis possideat turba virtutum. Et quia nihil omittendum est, Moyses ipse dierum quadraginta jejunio ita humano defaecatus est et exinanitus a corpore **(Exod. XXIV)**, ut totus divinitatis mutaretur in gloriam; et adhuc in nostri corporis obscuro toto fulgeret lumine deitatis; neque intueri eum mortalium visus posset, qui substantia Dei diu pastus tota mortalis cibi oblitus fuerat adjumenta: unde didicit coram Deo et cum Deo commorantibus vitae subsidia non deesse. Et revera, fratres, nescit lassari, mori non potest, cui panis, cui vita Deus est. Merito hic talis legem sancire meruit, qui totum quidquid in homine lex urgere poterat, peramisit. Praestiterat hoc Moysi juge fortasse jejunium; sed nondum reddiderat talem, si defuisset quadragenarius numerus hic sacratus. Jejunium Eliam levavit ad coelum **(IV Reg. II)**, et purificato sic corpori ignei currus addixit obsequium; ut

ostenderet gehenna, quae exurit reos, innocuis quam deservit: sed ut ad hoc perveniat et Elias, quadragenarii numeri ante viam mysticam praecurrit **(III Reg. XIX)**. Ezechiel eximius prophetarum quadraginta diebus jacens latere uno, scientibus legem loquor, captivitatem futuram dum praefigurat, absolvit **(Ezech. IV)**: qui sacratus numerus iste suscipit iniquitates, ut deleat; captivitates ut absolvat ingreditur; vincula patitur, ut relaxet. Hinc est ergo quod Dominus, auctor a saeculis in hoc numero absconditi sacramenti, intra ipsum numerum dierum quadraginta jejunii **(Matth. IV)**, ut quod adumbraverat in famulis ipsa per se jam Veritas, facta et coepta perficeret, firmaret tenera, inchoata suppleret, et quae praeceptis instituerat, roboraret exemplo; non enim suffecerat hoc tantum tanti numeri sacramentum imperasse verbis, nisi commendasset et facto. Et tamen, fratres, a tempore diluvii sacramenti hujus contendimus aperire mysterium, non ausi anteriora contingere, superiora rimari, loqui tacita, tam diu certe reposita proferre: praesertim cum mihi temerarium et vobis non necessarium videam causarum tales tantasque origines perscrutari. Verae devotionis est, fidelissimae servitutis est, quid fieri velit, non quare velit dominator, inquirere. Si ergo quadraginta dierum simplex, purum, aequale, tantis testimoniis, sub tanti numero sacramenti traditum nobis a Domino jejunium perdocetur, unde ista varietas, unde novitas ista, unde hebdomadae nunc resolutae, nunc rigidae, nunc indulgentes nimium, nunc severae? Unde intemperati jejunii usus iste, qui aut afficiat sine venia, aut remittat ad crapulam? Hoc est, separatim calida, separatim frigida, separatim salis, separatim cibi remedia suis usibus deputare, et totum vitae negligere conditorem? Certe qui corporis cibos condiunt, sapienter

discant animae pabulum temperare, ne aut plus salitum, aut penitus insulsum salutaris cibi generat lethale fastidium. Jejunium sit aequale: et, ut est nobis traditum **(Matth. II)**, servetur ad corporis et animae disciplinam. Certe qui jejunare non potest, non praesumat inducere novitatem: sed fateatur esse fragilitatis propriae quod relaxat, et redimat eleemosynis quod non potest supplere jejuniis; quia illius gemitus Dominus non requirit, qui pro se gemitus pauperum sic redemit.

SERMO CLXVII. *De D. Joanne Baptista praedicante, deque poenitentia agenda.*

Opportune nobis Joannes beatissimus jejunii tempore poenitentiae doctor advenit; doctor dicto factoque, magister verus, quod verbo asserit, demonstrat exemplo. Magisterium stat de scientia, sed magisterii auctoritas constat ex vita; docenda faciens, obedientem perficit auditorem. Docere factis, sola est norma doctrinae; doctrina in dictis scientia est, in factis virtus. Scientia ergo illa vera est, quae fuerit mixta virtuti; illa, illa divina est, non humana, evangelista probante, cum dicit: *Quae coepit Jesus facere et docere* **(Act. I)**. Praeceptor cum docenda facit, et auditu instruit, et informat exemplo. *In diebus,* inquit, *illis venit Joannes Baptista praedicans in deserto Judaeae, et dicens: Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum coelorum* **(Matth. III)**. Poenitentiam agite, quare non magis gaudete? gaudete magis, quia succedunt humanis divina, coelestia terrenis, temporalibus sempiterna, malis bona, secura anxiis, aerumnis

beata, mansura perituris. *Poenitentiam agite.* Poeniteat plane, poeniteat qui divinis praetulit humana, qui servire voluit mundo, et dominationem mundi cum mundi Domino non habere. Poeniteat qui maluit perire cum diabolo, quam regnare cum Christo. Poeniteat qui virtutum libertatem fugiens, captivus voluit esse vitiorum. Poeniteat, et satis poeniteat, qui ne vitam teneret, manus tradidit morti. *Appropinquavit enim regnum caelorum.* Regnum coelorum est praemium justorum, judicium peccatorum, impiis poena. Beatus ergo Joannes, qui poenitentia judicium voluit praeveniri; peccatores non judicium voluit habere, sed praemium; impios voluit regnum intrare, non poenam. Et tunc Joannes vicinum cecinit regnum coelorum, quando adhuc puer mundus aetatum conquirebat augmenta. Modo coelorum regnum quam proximum jam scimus, quando mundus senectute fessus extrema, vacuatur viribus, membra deponit, amittit sensus, doloribus urgetur, curam respuit, vitae moritur, vivit morbis, defectum clamat, testatur finem. Nos ergo duriores Judaeis, qui fugientem sequimur mundum, qui futurorum temporum obliviscimur, praesentibus inhiamus, qui in ipso positi jam judicio non timemus, qui venienti jam Domino non occurrimus, qui volumus manere mortem, resurrectionem nolumus mortuorum, qui servire volumus, nolumus regnare, ut tantum regnum nostro Domino differamus. Ubi est illud: *Cum orabitis, dicite: Veniat regnum tuum* **(Luc. XI)**? Majori ergo poenitentia opus est nobis, et pro modo vulneris modus adhibendus est medicinae. Poeniteamus, fratres, poeniteamus cito, quia nobis spatium temporis jam negatur, jam nobis ipsa hora concluditur, judicii praesentia jam nobis satisfactionis locum excludit. Currat poenitentia, sententia ne praecurrat: quia Dominus quod non venit adhuc, quod adhuc exspectat,

quod moras facit, nos sibi redire desiderat, non perire, quos pietate tali semper est allocutus: *Nolo mortem peccatoris, sed ut revertatur impius a via sua, et vivat* **(Ezech. XXXIII)**. Poenitentes ergo revertamur, fratres, et ne de arcto temporis pertimescamus, quia auctor temporis nescit arctari: probat hoc evangelicus latro, qui in cruce et in hora mortis rapuit veniam, invasit vitam, effregit paradisum, penetravit ad regnum **(Luc. XXIII)**. Et nos, fratres, qui de voluntate meritum non quaesivimus, acquiramus vel de necessitate virtutem, ne judicemur judices nostri simus: poenitentiam debemus nobis, ut possimus nobis auferre sententiam. Prima est felicitas perpetua innocentiae securitate gaudere, inviolatam servare mentis et corporis sanctitatem, nulla immunda mundi inquinamenta sentire, reatus conscientiam non habere, vulnera nescire peccati, gratiam semper possidere virtutum, semper sub spe vivere coelestium praemiorum. Sed si quo forte nostra mens jaculo fuerit confixa peccati, si caro tumescat ex crimine, si vitiorum sanie fragilitas humana corrumpatur; tunc aegris illa, quae non sanis, poenitentiae medicina succurrat, ferrum compunctionis accedat, apponatur adustio tunc doloris, adhibeantur suspiriorum tunc fomenta, tumentis conscientiae fervor evaporet; tunc reatus ulcera lacrymis abluantur, immunditiam corporis cilicia tunc detergant. Ferat, ferat amaram poenitentiae curam, qui servare debitam noluit sanitatem. Cui vita sua chara est, dura nulla est cura: medicus non sit ingratus, qui per dolorem revocat ad salutem. Qui innocentiae creditum servat, poenitentiae non solvit usuram. Dominus hoc aperit dicendo: *Non est opus sanis medicus, sed male habentibus.* Et qui male haberent patefecit, iterum dicens: *Non veni vocare justos, sed peccatores* **(Matth. IX)**. Revocat per poenitentiam

Joannes, Christus per gratiam vocat: hinc est quod Joannes vestitu, victu, loco, totus poenitentia formatus incedit. *Venit,* inquit, *Joannes Baptista praedicans in deserto Judaeae et dicens: Poenitentiam agite.* Per deserta Judaeae poenitentiam clamat Joannes, quae legis cultum, prophetarum laborem, fecunditatem patrum, frugem Dei sua sterilitate perdebat: unde ad poenitentiam merito vocantur disciplinarum deserta, non hominum, non locorum: vocat clamor, ubi non assistit auditor. *Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum.* Potuit de caprarum, sed cilicio opus non erat: sed accepit tortuosissimi pilos animantis nihil habentis recti, nihil gratiae, nihil decoris, quem natura dedit labori duro, addixit magno ponderi, extremae tradidit servituti. Tali poenitentiae magister indui debuit vestimento; ut qui a recti detorserant disciplina, et deformes se totos formis reddiderant peccatorum, magnis poenitentiae sarcinis subderentur, adjicerentur duris satisfactionis angoribus; suspiria compunctionis laboriosa portarent; ut directi et attenuati in modum acus per angustum poenitentiae foramen ampla remissionis intrarent, et impleretur Dominicum dictum: *Camelum per foramen acus posse transire* **(Matth. XIX)**. *Esca autem ejus erant locustae, et mel silvestre.* Locusta castigandis peccatoribus attributa merito poenitentiae figuratur in pastum, ut de peccati loco exsiliens, in poenitentiae locum ad coelum possit pennis veniae pervolare. Hoc propheta senserat, qui dicebat: *Sicut umbra cum declinat sublatus sum, et excussus sum sicut locustae; genua mea infirmata sunt prae jejunio, et caro mea immutata est propter misericordiam* **(Psal. CVIII)**. Audis quemadmodum de peccato in poenitentiam excussus est ut locusta, et curvavit genua ut poenitentiae pondera bajularet: et

adjicitur mellis cibus, ut amara poenitentiae dulcis misericordia temperaret.

SERMO CLXVIII. *De parabola centum ovium.*

Sicut profunda maris ingredi, et liquentis viae calles invios transmeare artifex viator invenit; ita de Dei dictis aliquid audire, et ad divini sensus penetrare secretum dedit et docuit lex divina. Hinc est quod ratem nostrae mentis carnis a littore solventes, in pelagus evangelici sermonis intramus, credentes quod flante Spiritu sancto coelestis intelligentiae perveniamus ad portum. Dominus noster hodie spem peccatorum promovit ad veniam, et superborum murmur piissimo compressit exemplo. *Erant,* inquit, *appropinquantes Domino publicani et peccatores, ut audirent illum: et murmurabant Pharisaei et Scribae dicentes, quia hic peccatores recipit et manducat cum illis* **(Luc. XI)**. Non minus invidi quam superbi malitiam de Dominica bonitate capiebant: de pietate Dei impii reddebantur, fiebant de Christi miseratione crudeles, sumebant de coelesti curatione languorem, et poenitentium veniam vertebant judicis in reatum. *Peccatores recipit, et manducat cum illis.* Sic videt invidus, sic superbus sentit: avarus sic sapit, intelligit sic malignus. *Peccatores recipit.* Non dicunt suscipit. Quid amiserat, qui recipit? Donat culpas, iram vertit in gaudium, dolorem mutat in gratiam, quicumque invenit quod amisit. *Peccatores recipit.* Recipit peccatores Deus, sed Deus peccatores esse non sinit, quos recipit; peccator Deum non violat appropinquans, Deus peccatorem sanctificat cum

proquinquat. Pharisaee, Christus peccata non recipit, cum recipit peccatorem, quia Deus non criminis, sed hominis est receptor. Unde Pharisaeus non quales venerant, sed quales redibant videre debuit peccatores. Certe Paulum, quem persecutorem miserant, praedicatorem viderunt mox rediisse. Sed jam Deus gaudium suum de reditu peccatoris comparatione qua, qua similitudine insinuet, audiamus. *Et ait ad illos parabolam: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit ex eis unam, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quae perierat, donec inveniat eam? Et cum invenerit eam, imponit super humeros suos gaudens; et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quae perierat. Ita, dico vobis, gaudium erit in coelis super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia.* Semper quidem cum perdita reperimus, novum capimus cumulum gaudiorum, et est jucundius nobis invenisse perdita quam non perdidisse servata. Sed haec parabola plus divinae pietatis quam consuetudinis humanae loquitur, et exprimit veritatem. Magna relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non est cupiditatis humanae: quia Deus et quae non sunt facit esse; et perdita sic sequitur, ut teneat quae reliquit; et amissa sic invenit, ut quae servata sunt non amittat. Ergo non terrenus pastor iste est, sed coelestis, et parabola haec tota non figurata est laboribus humanis, sed divinis est obumbrata mysteriis; sicut ex ipso numero mox lucescit cum dicit: *Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit ex eis unam?* Quare non quinquaginta, quare non ducentas, sed centum? quare non quatuor, quare non quinque, sed unam? Ut ostenderet non ex damno fuisse, sed ex numero plus dolorem.

Namque amissio unius totum dissipaverat centenarium numerum; et totum de dextera redegerat ad sinistram, ut dispendio unius et sinistra clauderet omnes, et dextera nil haberet. Nonagesimus et nonus numerus in sinistra latet clausus, constrictus haeret, tenetur oppressus: qui tamen ubi unus perceperit et senserit augmentum, mox dexterae transit ad palmam, mox centenarii numeri pervenit ad coronam; et si non habuisse centenarium numerum doloris est, cujus doloris est perdidisse? Videtis quia per unius ovis amissionem pastor iste totum gregem cecidisse de dextera, et totum in sinistram doluerat recidisse; et ideo relictis nonaginta novem, unam sequitur, unam quaerit, ut inveniret in una omnes, redintegraret omnes in una. Sed jam coelestis parabolae pandamus secretum. Homo habens oves centum Christus est. Pastor bonus, pastor pius, qui in una ove, hoc est in Adam, posuerat totum gregem generis humani, hanc inter amoena paradisi, hanc in regione vitalis pascuae collocarat: sed illa vocem pastoris oblita est, dum lupinis ululatibus credit, et caulas perdidit salutares, et tota lethalibus sauciata vulneribus. Hanc ergo Christus veniens quaerere in mundum, in utero virgineae regionis invenit. Venit suae nativitatis in carne, et in crucem levans humeris suae imposuit Passionis, et gaudens toto resurrectionis gaudio per ascensum ad coelestem tulit et pertulit mansionem. *Et vocavit amicos et vicinos.* Hoc est angelos. *Dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quae perierat.* Congratulantur et congaudent Christo angeli super ovis Dominicae reditu, nec indignantur in toto sibi praesidere solio majestatis, quia de coelestibus invidia cum diabolo fuerat jam fugata: nec poterat per Agnum qui peccatum mundi tulerat, in superna amplius invidiae penetrare peccatum. Fratres, ille nos quaesivit in terra, nos

illum quaeramus in coelis; ille nos portavit suae divinitatis ad gloriam, nos illum sanctitate tota nostro portemus in corpore: *Glorificate,* inquit Apostolus, *et portate Deum in corpore vestro* **(I Cor. VI)**. Ille Deum in corpore suo portat, qui nullum portat in suae carnis operatione peccatum.

SERMO CLXIX. *De parabola drachmae perditae.*

Per omnes evangelicas lectiones latere mysticos sensus et coelestis intelligentiae manere secreta, norunt soli quicumque divini Spiritus gratiam percepere. Ecce posteaquam pastor Supernus perditam centenarii gregis ovem perquisivit, invenit et angelorum laetitiam totam coeleste jam retulit ad ovile, mulier evangelica producitur in figuram: quae lumine accenso de decem drachmis unam drachmam perditam sic requirit, ut inventa hac de lucro suo, de suo gaudio, causam pariat coelestium gaudiorum. Sic enim dicit: *Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, non accendit lucernam et everrit domum, et quaerit diligenter, donec inveniat? Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente* **(Luc. XV)**. Putasne mulier ista communis est, aut habuisse eam decem drachmas humano putatur ex sensu, aut unam casu creditur perdidisse mundano, aut simpliciter contingit quod eam nocturno requirit in tempore, aut lucernam de nostri usus more succendit, aut consuetum quod eam perdidit et invenit intra

domum, aut familiare quod amicas ad laetitiam convocat et vicinas, quas perdens convocasse non legitur ad moerorem? Novum damni genus, et quod drachmam non ablatam patefaciat, sed dilapsam: et quod eam domesticis absconditam tenebris et non defossam dolis loquatur extraneis. Videtis quam singulare sit totum, quam morem transeat et supergrediatur humanum, quam divinum spiret et redoleat sensum, quam attollat ad coelum mentis intellectum, quam collocet in supernis, quam cogat superni cordis accendere lucernam, et instar evangelicae mulieris, per Dominicae lectionis obscura, drachmam quaerere scientiae salutaris. Antequam Christus ad ovem veniret errantem, et miserandis discursibus attritam misericordibus humeris sublevaret ad coelum, et onustus pecore pio inaccessas lupis perveniret ad caulas; mulier habens decem drachmas tenebras diutinas sustinebat, et non solum drachmam perditam deflebat unam, sed ipsas novem drachmas sibi residuas non videbat. Nox ei erat jugis, erat ei profunda et perseverans caligo; cui lucerna sine divino igne ad noctis solatium non lucebat. Sed posteaquam supernus ignis, ignis Spiritus sancti flammeo se super apostolos imbre diffudit, et non minus frigida quam tetra mortalium corda toto ignis sui calore succendit, mulier, id est Ecclesia, accendit lucernam suam, id est, internum illum sui cordis obtutum, hoc est, *illuminatos,* ut inquit Apostolus, *oculos cordis vestri* **(Ephes. I)**. Accendit ergo lucernam suam, et illam Judaicam domum ignorantiae caecam tenebris evertit apostolicum post laborem, donec jam de decem drachmis, hoc est, Decalogo legis, drachmam perditam reperiret in Christo. Christus est plenum deitatis numisma, Christus est drachma nostrae redemptionis et pretii, Christus est qui et erat in legis

Decalogo et latebat, Christus est quem habebat et Synagoga, et tenebris impugnantibus non videbat. Decem drachmas, decem legis diximus verba, ex quibus Verbum perdiderat et Synagoga unum. Quod unum? Illud quod in Ecclesia primus quia lucerna ardens erat, Joannes invenit, dicente Domino: *Ille erat lucerna ardens* **(Joan. V)**, dicente evangelista: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* **(Joan. I)**. Hoc fuisse in Decalogo jam patescat. *Audi*, inquit, *Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est* **(Deut. VI; Marc, XII)**. Hoc Synagoga dum non videt in Filio, amittit in Patre; dum non credit in Christo, Christum lethaliter crucifigit; cui merito per Decalogum consequenter dicitur: *Non occides* **(Exod. XX)**. Siquidem dum Judaeus ipsam mandatorum seriem capite detruncat, ante Christi quam legis exstitit homicida; unde et totum corpus Decalogi retorsit in Christum. *Non occides, non moechaberis:* damnata est Synagoga, quae juncta diis gentium repulit Christum, qui seposita potestate dominantis, conjugis ad eam descendit affectus. *Non furtum facies.* Furata est Dominicam resurrectionem, quae pretium militibus dedit, ut resurrectionis infoderet et occuleret veritatem **(Matth. XXVIII)**. *Non falsum testimonium.* Haec est quae conquisivit falsos testes **(Matt. XXVI)**, ut impleret illud: *Exsurgentes testes iniqui, quae ignorabam, interrogabant me* **(Psal. XXXIV)**, Et revera aliter tradere non poterat veritatis auctorem, quia semper sola impugnat falsitas veritatem. Sic ruit, sic per gradus cadit, qui de scalis labitur et corruit praeceptorum. Nam si Dominum Deum credidisset unum, ad hoc ruinarum barathrum non venisset. Sed nos lucernam matris Ecclesiae jam sequamur, et ambulantes in lumine Dominici vultus, Christi perveniamus ad drachmam;

atque amicas et vicinas, id est, Ecclesias gentium convocemus, ne matrem nostram, drachmam suam, nesciant invenisse; et dicamus cum propheta: *Paravi lucernam Christo meo* **(Ps. CXXXI)**. Et quid lucerna profuerit audiamus: *Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis silvae. Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus (Ibid.).* Ecce quod per distensos campos et nemora diffusa quaerebamus, hoc in Domino, hoc matris inveniamus ad lucernam. Super hoc laetetur et coelum, quia in uno peccatore poenitentiam agente totius Christiani populi claruit plenitudo, et tota deitatis forma Christi nostra refulsit in drachma.

SERMO CLXX. *De Christo pro nobis varias formas suscipiente, aposlolos vocante, morbos curatum mittente, et paupertatem praecipiente.*

Beatus Marcus hodie cum Galilaeae Dominum retulit circumisse castella, ineffabilem circa nos prodidit ejus pietatem. *Et circuibat*, inquit, *Jesus castella in circuitu docens* **(Marc. VI)**. Audistis quemadmodum circuit, quemadmodum te et propter te ubique pietas indefessa perquirit. Et ille qui capit ipse omnia, nec ab ulla capitur ipse creatura, intrat; et tuo angustatur in corpore, tuis in habitaculis se coarctat. Et ille cujus majestatem vox fidelium quotidiana testatur clamans: *Pleni sunt coeli et terra gloria tua (Eccl. in fine praefat. Miss.),* tuis propter te circuit, apparet, videtur, et tenetur in locis. Quo se movet immobilis plenitudo; quo

accedit, vel unde recedit, quo sunt plena omnia? Et tamen vadit, redit, descendit, ascendit, et totum te, et propter te homo Deus patitur, quia te nimis diligit, nimis amat. Habitus suscipit, formas variat, commutat officia: et nunc igneus tibi resplendet in rubo **(Exod. III)**, ut perfidia te frigidum fidei calore succendat; nunc elucescit coelesti flammeus in columna **(Exod. XIII**, ut remotis ignorantiae tuae tenebris, per solitudines mundi hujus, viam possis scientiae percurrere salutaris; nunc idem tibi nubis vertitur in columnam, ut ardentes tuorum temperet aestus animorum; nunc te ut aquila protegit pennis sapientiae, et coelestem provocet ad volatum, dicente Moyse: *Sicut aquila protegit nidum suum, et super pullos suos confidit, extendens alas suas accepit eos, et suscepit eos super scapulas suas, Dominus solus lucebat eos, et non erat cum eis Deus alienus* **(Deut. XXXII, juxta LXX**. Nunc sicut gallina educit, ducit, vocat, recipit, protegit, portat, fovet, ambit, amplectitur **(Matth. XXIII)**, et sui volatus oblita, suae temporaliter immemor libertatis, tuis in penetralibus, tuo versatur in pulvere, ut te vernaculis, familiaribus, domesticis alat, erudiat, instituat nutrimentis; nunc ut pastor bonus altissimis errantem solus requirit in montibus, solus invenit, solus suis humeris imponit, et ne amplius in terrenis pascuis luporum morsibus pervadaris, coelestes evehit et perducit ad caulas **(Luc. XV)**. Sic, sicut diximus, habitus suscipit, formas variat, et ut te mutet in melius, ipse sua toties mutat et commutat officia. Et quia diu circuierat ut diriperet et devoraret inimicus, nunc necessario circuit ut te vindicet, ut eripiat Christus, dicente Scriptura: *Adversarius vester sicut leo rugiens circuit quaerens quem devoret* **(I Petr. V)**. *Et convocavit,* inquit, *duodecim*. Post diuturna tempora tetrae

noctis, aurorae suae desiderato splendore aeternus dies Christus noster reluxit in lucem, qui duodecim suas horas in apostolis suis duodecim signanter aptaret. Hunc diem beatus Psalmista prophetali vidit spiritu, cum canebat: *Haec est dies quam fecit Dominus, exsultemus et laetemur in ea* **(Psal. CXVII)**. Unde et Apostolus lucis ac diei filios appellat credentes: *Vos filii lucis estis et diei* **(I Tim. V)**. *Et convocavit duodecim.* Duodenarius numerus iste per quaternarium tripartitam nobis monstrat et format quadrigam: per quam Trinitas tota toto orbe apostolicis vehitur et fertur excursibus, ut diabolum mitis bellator expugnet, ut mundi superbiam mansuetus victor inclinet, ut discordias gentium pacificus auferat praeliator, ut destructo inferno, hoc est, peccati fovea, diuturno carcere animarum humani generis captivitatem liberam triumphi sui perducat ad gloriam. Hunc Trinitatis currum beatus Psalmista vidit prophetali spiritu, cum dicebat: *Ascendisti in altum, captivam duxisti captivitatem, accepisti dona in hominibus* **(Psal. LXVII)**. Hunc currum sibi, suo Patri et Spiritui sancto, Dominus cum diceret, praeparabat: *Tollite jugum meum super vos, quia jugum meum suave est, et onus meum leve est* **(Matth. XI)**. Nescit lassescere bajulus misericordiae, pietatis evector. Duodecim patriarchas, duodecim distinctos in tribubus **(Gen. XLIX)**, duodecim fontes eremi **(Exod. XV)**, duodecim Jordanis lapides elevatos ex alveo **(Josue IV)**, in figuram formamque apostolici numeri fuisse descriptos scurtatori legis relinquimus altius ad probandum, quia nobis cur binos ad praedicandum discipulos miserit, propositae lectionis series conatur aperire. *Et coepit eos mittere binos et binos.* Binos mittebat ne destituta singularitas aut negaret, ut Petrus; aut fugeret, ut Joannes **(Marc. XIV)**. Cito cadit fragilitas

humana, quae de se superbe confisa socios despicit, non vult habere collegam, dicente Scriptura: *Et vae uni cum ceciderit, et non est secundus qui erigat eum* **(Eccl. IV)**. Quantum autem alter alterius roboretur auxilio, eadem Scriptura testatur, cum dicit: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas munita* **(Prov. XVIII)**. *Et coepit eos mittere binos et binos*. Nec mirum, fratres, si Trinitas, quae ex duodenario numero tripartitam conscendit quadrigam, nunc ascendit et bigam; ut duobus nuntiis duorum vocatio monstretur, et clareat populorum, dicente Apostolo: *Numquid Judaeorum Deus tantum? Nonne et gentium? immo et gentium* **(Rom. III)**; et impleatur Isaiae vaticinium, qui se ascensorem bigae vidisse testatur, ubi audit sibi dici: *Quid tu vides? et respondit, video assessorem bigae* **(Isai XXI)**, unde mox cecidisse Babylonem clamat, et omnia sculptilia. Quis dubitat, fratres, per has bigas Christum salutares inequitasse discursus, cum videat apostolica praedicatione corruisse templa, idola deperiisse, cessasse pecudum mugitus, et victimas, ipsas aras cum thuris sic fumo jam tota evanuisse per saecula? Has bigas Habacuc viderat cum clamaret: *Qui ascendis super equos tuos, et equitatus tuus sanitas* **(Habac. III)**. *Et dedit*, inquit, *eis potestatem spirituum immundorum.* Hoc est, divinae virtutis insigne; hoc tropaeum singularis triumphi, ut praedae suae praedo ipse, ipsis captivis suis ipse captivus, vinctis quondam suis vinctus ipse diabolus nunc tradatur, quatenus eorum subjiciatur imperio, quorum ante fuerat magnificus servitute. Merito dolet, gemit merito, merito stridet, qui se videt hominum sententia, hominum potestate percelli, qui se Deum hominibus longa diu fuerat persuasione mentitus. *Et praecepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum, non peram, non panem, non in zonis aes.* Homo cum operarios invitat ad

opera, non necessaria victus solum, sed etiam largo fundit epulas apparatu, ut convivium humanitatis effusae pondus operis superet et laborem. Deum quantum credit inhumanum, qui ad opera ejus invitatus, pera, pane, pretio onustus incedit, et anxius; ut aut lassus aut tardior ad opus operarius infidelis occurrat, aut occurrere fortassis non possit! praemia promittit ille copiosa, tot chirographis, tot testibus, largam spondet ille mercedem, tu eum neque panem, neque vestimentum impio spiritu aestimas praebiturum? Teipsum cum non esses, dedit esse; et quidquid, homo, habes dedit ipse; et cum tibi ac tuis voluptatibus viveres, victus necessaria non negavit: hunc suis virtutibus, suis operibus servienti, non panem, non vestimentum aestimas largiturum? Hoc ipsum quod in pera, quod in zona portas, quis dedit tibi? Quid illi de suo insultaturus occurris? Novit quia dives es. Cede, homo, opibus tuis: sufficit tibi divina paupertas, depone sarcinas divitiarum tuarum, onustus non potest per angustam viam ad opus Dominicae messis pervenire, veni expeditus, veni liber ad opera, antequam nudus et exspoliatus, infidelis omnibus operarius rapiaris ad poenam; quia, sicut scriptum est, *Morientem divitiae non sequuntur* **(Psal. XLVIII)**. Sit tibi pera conscientia tua, sit tibi panis vita tua; ut sit verus panis Christus in vita, qui dixit: *Ego sum panis* **(Joan. VI)**. Sit tibi in pretium merces tua, quia ille praemium exigit securus a Christo, qui ut sequeretur Christum, nudus despexit respuens fideliter quod habebat.

SERMO CLXXI. *De discipulis illotis manibus prandentibus.*

Sicut fulgura cum saxa, montes, arbores, ipsa domorum culmina, terribili collisione dissolvunt, sensus hominum mentesque corripiunt: ita Dominus quoties in Pharisaeos intonat, suos timore salutari corrigit et emendat, sicut hodie evangelicus sermo perdocuit, Pharisaeos et Scribas vituperasse aliquos discipulorum Domini, eo quod non lotis manibus manducarent. Nemo cum haec audit, existimet discipulos Domini sub specie contemptus incultis et lutulentis manibus edere, nec mensae Domini, nec convivii communis servare et colere honestatem: quando istud neque natura patitur, neque hospitalitatis admittit affectio. Quis aquam manibus non offerat mox ad venientis obsequium, quis ad offerentis tristitiam mox recuset? praesertim cum Dominus ipse arguat Simonem invitatus ad mensam? *Pedibus meis,* inquit, *aquam non dedisti* **(Luc. VII)**. Vult itaque fieri, quod sic exigere perdocetur. Sed Pharisaei non diligentiam corporis in discipulis Domini, sed superstitionis suae baptismata perquirebant; nescientes unum baptisma, quod Dominus non lavandis solum, sed in novandis animabus et corporibus invenisset; quod non corpus ad cultum vitae, sed conscientiam dilueret ad salutem. Hoc propheta precabatur, cum diceret: *Amplius lava me ad injustitia mea* **(Psal. L)**. Id est, quousque me legaliter lavas, et me non lavas? lava me per gratiam semel, quem lavacra legis innumera non laverunt. Sed hoc aperiat nobis ipse qui sequitur evangelicus sermo: *Pharisaei,* inquit,*et omnes Judaei nisi crebro laverunt manus non manducant, tenentes traditionem seniorum, et cum de foro veniunt nisi baptizati fuerint non manducant,*

servantes baptisma calicum et urceorum ac aeramentorum et lectorum **(Marc. VII)**. Pharisaee, qui te mundum credis, cum tua omnia tuo sint polluta convivio? In foro tu de innocentis sanguine disputasti, de rapienda substantia pauperis perquisisti, perscrutatus es qualiter libertatem addiceres servituti, et cum interiora tua tanto sint confecta crimine, quemadmodum te exterior lavare et mundare sufficiat aqua? corda et corpora nostra mundare haec poterit, cum fuerit et ipsa Spiritus sancti purificata commercio, ut visibili ministerio invisibile purificationis nostrae perficiat sacramentum. Sed tu, Judaee, calices, urceos, aeramenta baptizas, quae motu sensuque carentia per naturam, ut reatum nesciunt, ita non sentiunt; haec honoras, et te per quem contaminata sunt omnia, non emundas; tuis usibus, tuis obsequiis haec mancipata purificas, et te divinis officiis, divinis ministeriis non purificas mancipatum. Sed nos, fratres, non quid Judaeis, sed quid discipulis suis Dominus responderit, audiamus: *Dicebat autem, quod quae de homine exeunt, illa contaminant hominem. Abintus enim de corde hominum procedunt cogitationes malae, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiae, nequitiae; dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemiae, superbia, stultitia: omnia haec mala abintus procedunt et contaminant hominem.* Quae spatia terrarum, quae magnitudo urbium, quae latitudo regionum, tot hostes ferre, tot inimicos capere, tantas sustinere praevalet nationes, quot vitia, quot delicta, quot crimina rapiunt humanos sensus, hominum corda patiuntur? Vidistis, fratres, quod ad unam ovem genera tota, tota feritas bestiarum accedant, quae magis eo saeviunt, quo se explere nequeunt, satiari non possunt unius captione voraci dente praedones; qui plus hinc aestuant et tabescunt, quod

capere nequeunt et vorare; quod ad unam columbam tot milvi, tot aquilae, vultures tot voraces, tantarum currat congeries avium sordidarum. Hanc numerositatem, hanc multitudinem senserat propheta cum caneret: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui ut viderem* **(Psal. XXXIX)**. *Abintus de corde hominum procedunt.* Tolerabilis est hostis cum muros arietat extrinsecus, cum foris positus cedit aliquando conflictui; cui vero est intus inimicus, cujus adversarius in ipsis penetralibus jam desaevit, iste se intelligit, et sentit oppressum, iste se et captivum pervidet et deplorat, iste suus expugnator esse non potest, suis esse non potest liberator, alienum requirit auxilium, quaerit alterum defensorem. *Abintus exeunt de corde.* Novus est hic ordo bellandi: de homine contra hominem gentes exeunt bellaturae: non contentae in occulto vincere, prosternere in abdito; quasi quae famam quaerant hominis de ruina. Judaei, qui foris sunt, se et sua forinsecus lavent; nos, fratres, ab istis vitiorum sordibus emundemur intrinsecus: has nequitiarum gentes in nostris mentibus Christo propugnante vincamus, has delictorum bestias de nostris cordibus terrore Dominici nominis effugemus, has criminum rabies et voracissimas aves a nostris sensibus crucis hasta fortiter propellamus; ut civitatis nostrae splendor, templi nostri sanctitas, domus nostrae integer et singularis ornatus, ad habitandum semper in nobis nostrum provocet et invitet auctorem. Illuc vitia redire nequeunt, ubi Christus cum suis virtutibus commoratur.

SERMO CLXXII. *De invidia et hypocrisi.*

Audistis hodie, fratres, quemadmodum, dum seclusit alios, seipsum janitor invidiosus exclusit. *Vae vobis,* inquit, *legis peritis, quia tulistis clavem scientiae, ipsi non introistis, et eos qui introibant prohibuistis* **(Luc. XI)**. Audistis ergo quemadmodum dum seclusit alios, seipsum janitor invidiosus exclusit. Acceperat claves Pharisaeus non ut clauderet, sed ut intrare desiderantibus aperiret; sed ne intraret alter, ipse permanere foris maluit per livorem. Omnia quidem vitia ad suorum semper tendunt et prosiliunt laesionem; sed suos semper amplius invidia consumit: invidia suorum carnifex semper exstitit, extendit sensus, torquet animos, discruciat mentes, corda corrumpit. Et quid plura? Hanc qui receperit, sua sustinet sine fine supplicia, quia in se domesticum semper diligit habere tortorem. Quis ibi malorum finis, ubi alterius bonum poena est alterius? ubi cruciatus alienus est aliena felicitas? malum multiplex: quot sunt prosperitates hominum, tot tormenta sunt invidorum. Cum aliis vitiis animus poterit confligere Christianus, invidiam quisquis antequam sentiat non fugerit, non evadit. Haec peritis legis legem suasit non aperire, sed claudere; et salutaris praecepti non commodare doctrinam, sed negare; obserare scientiae fontem et vitalis fluenti, originis suae secreto divitias obstruere. Iste velociter fugiendus est morbus, quia quos contigerit non patitur jam sanari. Invidia coelum tentavit; ibi enim diabolum fecit ex angelo; ussit terras, quae utique paradisi nobis amoena flammeo custode seclusit. Reges urget, quia haec Herodem in coaevos Christi sic compulit desaevire, ut ante lac quam sanguis teneris funderetur ex membris **(Matth. II)**. Charitatem violat, nam haec Cain reddidit fratricidam, et innocuam adhuc terram novi sanguinis cruore perfudit **(Gen. IV)**. Vastat populos, namque

Judaeos haec, si dici fas est, si capit sermo, fecit esse deicidas: deicidas diximus, non quo pervenit, sed quo facinus hoc tetendit. In Christo enim Judaei non hominem tantum, sed Deum Filium Dei conati sunt opprimere, necare virtutes, cum dicunt: *Hic est haeres, venite, occidamus eum, et nostra erit haereditas ejus* **(Marc. XII)**. Sed quid valet diabolus ad Deum? Invidia quid valet ad Dominicam charitatem? Invidit diabolus nobis terram, sed donavit coelum Deus; claves scientiae legisperitus sustulit, sed claves coelestis regni per Petrum largitus est Christus **(Matth. XXVI)**. Ac sic invidia suis commodis est nudata, et homo ditatus est ipsa necessitate damnorum. Bene ergo in sequentibus Dominus adjecit, dicens: *Attendite vobis a fermento Pharisaeorum* **(Luc. XII)**. Quia in fermento non est moles magnitudinis, sed tumoris; et conspersio tali specie inflata est, non ditata: quantum enim efferbuerit ferventius, tantum farris massa turgescit, et totam formam levitatis implet, et tumoris. Congrue ergo a Domino dictum est: *Attendite vobis a fermento Pharisaeorum, quod est hypocrisis*. Quid est hypocrisis, nisi species arte composita; quae aliud in re agit, aliud promittit in vultu? Haec penes Pharisaeos per scientiam tumescebat, Apostolo sic dicente: *Scientia inflat* **(I Cor. VIII)**. Illos namque scientia inflabat ad superbiam, non instruebat ad vitam; et corrumpebat ad malitiam, non ad prudentiam promovebat. Erat in eorum facie hypocrisis, erat in eorum mente invidiae hydrops, erat in pectore siticulosus fons, erat ardens unda, quae suis magis ac magis inflammabatur fluentis, ut bibentis non exstingueret sitim, sed augeret incendium. Sic, sic hypocrisi ministrante, suis semper invidia propinat. Ab hoc nos morbo subtrahit Apostolus: *Cum nos non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis*

sinceritatis et veritatis **(I Cor. V)**, sanctum Pascha Domini celebrare compellit. Veritas nescit tumorem, simplicitas hypocrisim prorsus ignorat. In azymis sinceritatis et veritatis. Haec sunt cordis azyma, haec coelesti dulcedine confecta, haec gratiae saporata pinguedine, haec sancti Spiritus igne decocta; haec nos manducantes Agnum Dei, Agnum qui tollit peccatum mundi, ad nostrum Pascha solemniter immolamus, quibus Christus ad laetitiam totam, totam est natus et immutatus ad gloriam.

SERMO CLXXIII. *De D. Joanne Baptista et Herode.*

Pastor bonus pervigiles noctes, dies anxios ducit, ne quid callidus latro, ne quid luporum feritas astuta perniciosum charo gregi, ne quid noxium moliatur. Pastor bonus, sicut Dominus dixit: *Animam suam ponit pro ovibus suis* **(Joan. X)**. Sed et oves bonae pastoris sui audiunt attentis auribus vocem, pastoris sui semper sequuntur arbitrium, pastoris sui totam faciunt voluntatem. Ascendunt colles, petunt ardua, mutant saepe regiones: ac sic apta pascuis, irrigua fluentis, umbrosa, accommoda, secreta quietis loca penetrant, reperiunt amoenitates, et deliciis perfruuntur. Et vos, filioli, Dominici gregis portio copiosa, niveo et divino vestita jam vellere, molli fetu, coelesti germine perfecunda, si per nostrae vocis auditum ad loca saepe salutaria, ad salutaria pascua pervenistis; si per nostri sermonis fluenta animi vestri aestus, vestrae sitis temperastis ardorem; si sub doctrinae nostrae

tegmine aliquanta commoditate recubastis, quae ordinamus attendite, quae dicimus audite, quae facimus approbate; nec pro voluntate vestra, sed pro dispositione nostra praedicationis nostrae percipite rationem: et sive cum dicimus de gradu isto, sive cum de sacerdotali sede pro temporis ratione tractamus, ut oves bonae, ut chari greges, dilecta pignora, sine fastu impigrae, ac toto fidei cursu convenite, concurrite. Nec vos locorum mutatio tam propinqua, et spatia sic arctata, aut reddant desides, aut faciant murmurantes: quia nec ovis ad caulas pervenit, si pro suo libito pervagetur; nec scientiam discipulus poterit obtinere, si doceri pro sua voluntate contenderit; aegrotus quoque numquam poterit recipere sanitatem, si pro suo fuerit curatus arbitrio. Sed quia nobis hodie contra lupum furentem sermo est, arrepto pastorali baculo transeamus ad evangelicam lectionem. *Audivit,* inquit, *Herodes rex (manifestum enim factum erat nomen Jesu), et dicebat: Quia Joannes Baptista resurrexit a mortuis, propterea virtutes operantur in illo* **(Marc. VI)**. Stultus de mortuo pie credit, quem feraliter persecutus est vivum. *Joannes resurrexit,* ait, et tamen confitetur ignorans, quia in Christo pro Christo resurgit occisus. Herodes, quid egit gladius tuus? crudelitas tua quid profecit? quo processit impietas tua? si ut ipse dicis, rediit ad virtutes, resurrexit ad opera divina, qui furore tuo putabatur exstinctus? Joannes resurrexit sicut fateris ipse: non hic persona, sed infirmitas perit; non hic Joannes, sed mors magis tali morte succubuit: illusa est poena, carnifex habetur irrisus, ipsa est cognitoris miseri decepta sententia, quae interemptum non perdidit, sed promovit. *Joannes resurrexit a mortuis, propterea virtutes operantur in illo.* Et si hostis legis, per legem tamen ille resurrectionem promissam didicerat

mortuorum. Et si resurrecturum Joannem noverat, cur insanus occidit? Si ad totius divinae virtutis culmen, si ad totum quidquid est potestatis insigne tali morte sciebat elevandum, cur se tantae mortis esse fecit auctorem? Semper febrit impietas, a phrenesi semper crudelitas obtinetur, carere dementia furor nescit; in se namque saevit, quoties in alterum tendit; se punit, dum percellit insontem; sibi lethalis est totus, cum erga justum crudelis existit. Ecce Joannes, ut ipse dicis, jam vivit in Christo: ad tuam poenam redit, qui venit ad omnium coelesti munere medicinam. *Alii autem dicebant quia Elias est; alii vero dicebant quia propheta est, aut quasi unus ex prophetis. Quo audito, Herodes ait: Ipse est Joannes, quem ego decollavi; hic resurrexit a mortuis.* Malevolo quidem at veraci sensu testis ipse criminis sui, assertor sceleris sui, sui facinoris accusator existit. *Joannes, quem ego decollavi, ipse est; hic resurrexit a mortuis.* Verum dicit: nam sicut in Christo sui resurgunt, ita in suis ipse patitur Christus; et sicut honor capitis ad membra pertendit, ita membrorum poena ad dolorem capitis, ad capitis redundat injuriam. *Joannes, quem ego decollavi, ipse est.* Iste rex sapiens, egregius judex, censor morum, disciplinae custos, vindex innocentiae, criminum poena, quod decollaverit Joannem dicit, quare decollaverit tacet, ne potestatem regiam tanti facti confunderet turpitudo: sed evangelista prodit, ut interfectoris dedecus interfecti producat ad gloriam. *Nam ipse Herodes,* inquit, *misit, ac tenuit Joannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiadem, uxorem Philippi, fratris sui, quia duxerat eam uxorem. Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Herodias, quae uxor esse duorum fratrum sceleris amore contendit, ut affectione violaret affectum, et sociaretur Herodi Herodias, ne essent vel

nomine dissimiles, qui erant scelere, moribus vitaque consimiles, et jungerentur vocabulo, quos criminum junxerat turpitudo; haec ergo Herodias insidiabatur Joanni. Herodes adulterae non vincebat animum, nefas tamen adulterae differebat. Illa, ne esset arguens, arguentis tendebat ad mortem; ille, ut placeret incestae, captivus ipse justum tantum tenuit, et vinxit inclusum, quia in innocentem reus facile non poterat dictare sententiam. *Cum accidisset,* inquit, *opportunus dies, Herodes natalis sui coenam fecit principibus, tribunis et primis Galilaeae; cumque intrasset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus, Rex ait puellae: Pete a me quod vis, et dabo tibi. Et juravit illi, Quidquid petieris, dabo tibi, etiam si dimidium regni mei.* Ingratus, inhumanus rex, qui virtuti tantae, tam glorioso labori, tam memorabili facto, non totum regnum suum, sed dimidium dedit. Et quare sibi vel pro parte servavit, qui post tantam domus suae gloriam, post tantam familiae sanctitatem, post tale castitatis exemplum, esse, videri, vivere, non debebat? Illa ergo criminis filia, non naturae, non tam ad matrem, quam ad ipsam sentinam sui sceleris mox cucurrit; ut quae fluida tota, tota ierat resoluta, saeva, et truculenta revolaret, et, ut de ipsis artibus loquar, ut tragoediam nefandam caneret, quae impleverat turpissime comoediam. *At illa egressa dixit matri suae: Quid petam? Illa vero dixit: Caput Joannis Baptistae. Et ingressa statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistae. Et contristatus est rex propter jusjurandum, et propter simul recumbentes, noluit eam contristare; et statim rex misso spiculatore, jussit afferri caput ejus. Ille autem abiit, et decollavit eum in carcere, et attulit caput ejus in disco, et*

dedit illud puellae, et puella dedit illud matri suae. Sic judicat mens oppressa crapulis, soluta vino, et toto quodammodo ebrietatis demersa naufragio. *Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis.* Serpentis germen caput hominis petit, cui suum caput sententia principali sciebat addictum, dicente Deo: *Ipse servabit caput tuum, et tu illius observabis calcaneum* **(Gen. III)**. In longum nos trahit prolixitas lectionis, et satis in altum promovet loci ipsius immensa profunditas. Differamus hodie quae sequuntur, ne dum sermo festinat ad finem, quae sunt prolixe dicenda transmittat. Id in clausula nostri commendamus eloquii, quod sine causa cucurrerit serpens: nam tota germina serpentis antiqui iste Joannes noster interemit, et effusione sui sanguinis exstinxit occisus.

SERMO CLXXIV. *De decollatione D. Joannis Baptistae.*

Herodianae coenae cruentas epulas, convivium sic ferale, tunc terra, tunc coelum, hodie mecum vester horruit et expavit auditus. *Herodes,* inquit, *natalis sui coenam fecit* **(Marc. VI)**. Bene coenam, quia non luci, sed tenebris addictus est hic natalis, in quo noctis filius natus est, non diei. *Natalis sui,* inquit, *coenam fecit principibus, tribunis et primis Galilaeae* **(Marc. VI)**. Quid egit incauta et caeca semper impietas? Omnes evocat potestates, ut non tam multos convivii sui socios, quam innumeros criminis sibi testes assumat, et tot habeat facinoris sui arbitros, quot habuit praesides disciplinae. *Cumque intrasset filia ipsius Herodia*

dis et saltasset, inquit, *et placuisset Herodi.* Respondit suo turpis generi, dum patri complacet turpiori; de adulterio namque non nisi turpis debuit procreari: quae fractis gressibus, corpore dissoluto, disjuncta compage membrorum, fluentibus ex arte visceribus, tota patri fieret deformitate formosior. Et revera suam credidit tunc Herodes cum talem vidit; nam putasset alienam, si pudicam vel aliquantulum pervidisset. Serpens tunc latebat in femina, quae reptans gressibus flexuosis lethale toto corpore virus effudit, ut discumbentium mentes furor, venenum corpora sauciaret, homines verterentur in bestias; nec vino jam tales, sed sanguine potarentur; nec pane rabidi, sed carnibus vescerentur humanis. Tales utique tales reddidit, quibus adhuc fumante sanguine caput intulit tunc Joannis; ut illud Psalmistae canticum probaretur: *Dederunt carnes sanctorum tuorum bestiis terrae, effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam* **(Psal. LXXVIII)**. Ecce quidquid pariunt totis noctibus protracta convivia; ecce quid generat quod cum mensura emitur, et sine mensura bibitur vinum. Ecce quo praecipitatur caro, cum ad luxuriae facinus voluptatis inflammatur incendiis. Rogo quid tantis cuneis arctatur? Sufficit infelix caro sibi suis casibus ad ruinam, attestante propheta cum dicit: *Ut quid irruitis in hominem, interficitis universi vos tamquam parieti inclinato et maceriae impulsae* **(Psal. LXI)**? Jacebat in Herode caro oppressa crapulis, ebrietate captiva, quae, titillante luxuria, et non tam ludente quam illudente lascivia, promitteret quidquid turpitudo peteret se daturam. *Pete a me quod vis,* inquit, *et dabo tibi; et juravit illi.* Jurat miser, dum quidquid honestatis est et virtutis abjurat. *Pete a me quod vis.* Quid peteret luxuria, nisi castitatis interitum, pudicitiae necem, mortem sibi semper

contrariae sanctitatis? *Volo ut des mihi in disco caput Joannis*. Si caput viri est, juxta Apostolum **(I Cor. XI)**, Christus, jam tunc novello ore antiquissimus serpens Christi Domini tendebat ad mortem. *Volo ut des mihi in disco caput Joannis*. Jam tunc avidus draco in servi capite Domini degustabat sitiens passionem. *Volo ut des mihi in disco.* Cur in disco, cur pretiose gestas, quem viliter occidis, nisi quia *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* **(Psal. CXV)**? Hoc ipsum quod vis non agis quomodo ipsa vis, quia agit te superna ratio aliter quam vis. In illo quidem tunc ferali antro, non aula regis, rabies tunc fera pastum suum credidit, cum caput martyris vidit; lotum suum sensit, cum liquorem sacri sanguinis sitiens aspexit; ferculum crudelitatis suae toto ore, totis faucibus contendit et conatur absorbere. Sed Joannes venit in sublimi positus, ut lucerna super candelabrum, tenebras ut fugaret, dicente Domino: *Ille erat lucerna ardens et lucens* **(Joan. V)**. Venit Joannes, ut judex in tribunali resplendens, ut qui arguit adulterium, exponeret et damnaret homicidam; et qui pie vivens incestum vocarat ad poenitentiam, reservaverat ad veniam, homicidium etiam damnaret occisus. Quam quaeso meretur veniam, qui in morte Joannis ipsam poenitentiam tam creduliter interemit? Gratis cucurristis Herodes et Herodias, nomina non affectione sociata, sed crimine, quae vocem intercipi posse stultissime credidisti. *Ego sum,* inquit, *vox clamantis in deserto* **(Joan. I)**. Vox occidi non potest, sed magis clamat angustiis corporis absoluta. Sic vox Abel in suo jam effusa sanguine magis sonat, magis penetrat, magis pertendit ad coelum **(Gen. IV)**. Sic nunc, Joannes toto orbe clamat, totis saeculis facinus vestrum cunctis refert, et ostentat in gentibus. Ecce Joannes Christi capite gloriatur, qui capiti putabatur addictus. Ecce eo

die quo tu finisti tuum, ille sibi natalem coeli conquisivit: quia quando tuus ortus mersit in finem, tunc illius finis ortus est in natalem. Justus enim tunc inchoat vivere, cum pro Christo meretur occidi; transfertur ista morte vita martyris, non aufertur; morte magis claruit, qui ob hoc mortuus est, ut viveret in aeternum. Ecce tu jaces in morte, Joannes vivit occisus. Tu fucatam murice purpuram perdidisti, Joannes cruore suo fulgenti purpura semper gloriatur indutus. Tui convivae nunc participes efficiuntur in poenis, Joannes coelesti mensa cum choris vescitur angelorum. Ille audit coelestem jugiter symphoniam, tu audis inferni semper gemitum et stridorem. Ille meretricis tuae, saltatricis tuae addictus in pretium, nunc regno, nunc praemiis coelestibus honoratur, tu mercedem sententiae tuae cum tua filia in tartaro percepisti. Vestimentum Joseph, cum adulteram fugeret, derelinquit **(Gen. XXXIX)**; Joannes ne videret adulteram, ipsum projecit et corpus. Joseph, ne adulterium faceret, libens carcerem suscepit; Joannes ut argueret adulterium, eremum carcere commutavit. Joseph somnia dum revelat, evasit ex morte; Joannes, ut Dei Filium revelaret, suscepit et mortem. Joseph dum panem praeparat temporalem, ex auro torquem meruit, et honorem; Joannes, ut ostenderet **(Matth. XI)** coelestem credentibus panem, martyrii torquem meruit ex cruore. Merito in natis mulierum cunctis major est hic Joannes, qui non solum adulteras arguit, sed et licita mulierum consortia virginitatis amore calcavit. Et si Joannes tantus, Joannes talis, tanta eremo separatus a feminis feminarum pericula non evasit, quis est qui inter feminas vivens evasurum se sine labore maximo, maxima sine cautione confidit, nisi is qui sancto alitur Spiritu? Qui cum genitore natoque una cuncta disponit saecula per aevi omnia spatia.

SERMO CLXXV. *De Marcellino episcopo Vicohaventino, et D. Mariae, Virginis partu.*

Omnium quidem rerum primordia sunt dura, sed duriora sunt omnibus primordia generantis. Sancta Ecclesia Ravennas, ut primum pareret, viam fecit, angores pertulit, sensit dolores. Et hoc egit, fratres, ut ordinem partus divini toto veritatis tramite custodiret: nam posteaquam primogenitum totius creaturae Virgo mater ut pareret, viam totius patriae percucurrit; sic virgineus partus, sic primitivorum est dedicata nativitas. Et necessario, fratres, Via generatur in via. *Ego sum,* inquit, *Via* **(Joan. XIV)**; ut omnis aditus excluderetur erroris, et viator tandem coelum peteret, qui terreni itineris incassum diu sudores pertulerat et labores. *Et factum est in diebus illis,* inquit evangelista, *exiit edictum a Caesare Augusto, ut scriberetur universus orbis. Ascendit autem et Joseph a Galilaea de civitate Nazareth in Judaeam ad civitatem David, quae vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante. Et factum est in diebus illis, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum* **(Luc. II)**. Libet hic aliquid de dolore dicere. Edicto Caesaris et pagani universorum Dominus obtemperaturus occurrit, et decreto beati Petri, decreto principis Christiani, servus adhuc aliquis irreverenter obsistit? Verum, quia neque prospera adversis, neque gaudiis miscenda sunt tristia, his omissis hodierni germinis laetitiam proloquamur. Habeat modo natus, qui primum natus est,

primogeniti reverentiam, teneat et honorem: Marcellinus hodie vernaculi partus totum rapuit et conquisivit affectum. Circumstant filii, adsunt propinqui, cognatio tota concurrit, familia exsultat omnis, et ipsa penetralia domus tripudiant et laetantur: quia videre oculis, suscipere manibus, hodie primum sanctae genitricis partum, sobolemque meruerunt. Ipsa quoque genitrix sponsa mater et virgo, in ipso conjunctionis suae cubiculo, genuisse nova gratulatione miratur. Sed neminem turbet, nullum moveat, quod in thalamo ipso sponsa ipsa cernitur peperisse: talis non est de crimine, sed de virginitate conceptus, quando in tali germine coelestis partus est, non humanus: nec ullus hic est sinistrae suspicionis locus, ubi ipse sponsus sponsae suae testis habetur et custos. Quicumque sollicitus es de facto, esto de exemplo maximo persecurus, et praecedentis trepidatio ad tuam cautelam proficiat, et munimen. Joseph ille maritus solo nomine, conscientia sponsus, praegnantem sponsam fluctuans et anxius intuetur, quia neque accusare innocentem, neque praegnantem poterat accusare; tacere tutum non erat, erat loqui periculum. Admittit, non prodit crimina accusator insontis. Erat ipse testimonium castitatis, erat custos pudoris: aliud noverat, aliud intuebatur; confundebat visus quem non confundebat Virginis fides: actus et vita in bivio; mens justa et sanctus animus ancipiti cogitatione torquetur; sentit, sed tantum non potest penetrare sacramentum, quia nec accusare poterat, et defensare penes homines non valebat. Merito mox occurrit angelus, merito responsum subvenit mox divinum, cui humano deficiente consilio justitia non defecit. Et quid dicit? *Joseph fili David, noli timere.* Qui nihil fecerat, quid timebat? Timebat, quia etsi nullus in facto reatus erat, erat in causa maximus pavor. Sanctus animus quidquid non

assequitur, expavescit. Cave ergo, homo, de partu nostrae matris taliter disputare, cum angelum respondisse sufficiat: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in illa natum est, de Spiritu sancto est.* Feliciter parturit, quae virginitatis coronam magis magisque pariendo conquisivit et gloriam. Hic vero qui nobis hodie natus est, semper retia tetendit in mare. Nemo ergo miretur, si piscatorem Petrus gestivit habere collegam. Orate ergo, fratres, ut piscari mereatur homines qui hactenus pisces capere hominum laboravit ad vitam

.

SERMO CLXXVI. *De caeco.*

Deus quoties desperatas humanorum curat corporum passiones, deitatis suae toties potentiam pandit: sed in una eademque infirmitate, quando ordinem suae curationis immutat, causas propter quas hoc faciat, facit nos altius perscrutari. Nam juxta viam sedenti caeco visum sola restituit jussione; alii a nativitate caeco nato, non lumini, sed tenebris, et cui natura visum inviderat, atque ipsa, quae parat et aperit oculos, oculos clauserat et negarat, Christus imponit lutum, et collyrio materiali fingit, facit, procurat oculos, non recurat **(Joan. IX)**, ut creante, non medicante manu inde homini suppleret lumina, unde hominem fecerat totum. Iste vero caecus, cujus nobis evangelista Marcus retulit curam, sic

novo sanatur modo, ut omnes compellat exquirere cur contumax caecitas moram facere sic praesumit auctori, cujus nutu, visu, jussu infirmitates pereunt, redeunt sanitates, vita oritur, mors finitur, stant omnia, cuncta dilabuntur. *Venit,* inquit, *Jesus Bethsaida, et adducunt ei caecum, et rogabant eum ut eum tangeret; et apprehensa manu caeci, eduxit eum foras extra vicum* **(Marc. VIII)**. Quasi eum curare non potuerit in loco, aut beneficio loci indiguerit, universis qui contulit visum. Haec est Bethsaida cujus perfidiam Dominus exprobrat, dicens: *Vae tibi, Chorozaim, vae tibi, Bethsaida: quia si in Tyro et Sidone virtutes factae fuissent quae in te factae sunt, olim in cilicio et cinere poenitentiam egissent* **(Matth. XI)**. Ergo apprehensa manu ejus de domo infidelitatis educit, levat eum de perfidiae sessione, ut ante fidem quam oculos daret, ante menti quam corpori redderet sanitatem, ante praeberet humani ducatus obsequium quam divinae virtutis operaretur insigne. Illi rogabant ut vel tangeret eum: sed Christus, qui horrere nescit pauperem, pauperem scit amare, totam dedit pauperi manum, et debilitati Deus publicam praebuit servitutem, ut homo non horreat hominem, et videns non videntem videat, et duce manu caecum lucis faciat nescire orbitatem: ne dicat homo: Non habet manus mea quod det pauperi, det ipsam manum pauperi, et plus erit manum pauperi dedisse quam nummum, iter praebuisse pauperi quam pauperi panis dedisse fragmentum. *Et eduxit eum foras extra vicum, et exspuit in oculos ejus.* Dominico sputo vacuas oculorum replet lacunas, divino ore luciferam dat salivam, ut sancti roris gutta baptizaret oculos peccatoris, ut aperiret venia, quos clauserat culpa. Nemo ergo dubitet divino imbre tota arefacta mortalia membra posse reviviscere, cum videat parva Dominici

sputi gutta arentes caecitate oculos subito sic suscitatos in lucem: *Exsurgent,* inquit Isaias, *mortui, et resurgent qui in monumentis sunt, et laetabuntur qui sunt in terra.* Quomodo? Ros enim qui abs te est sanitas est illis; quod est pluvia semini, hoc resurrecturis Dominicus imber. *Et imposuit illi manus.* In faciendo, in reparando, in componendo hominem Dominicae manus curatrices hominibus semper adsunt. *Manus tuae,* inquit, *fecerunt me et plasmaverunt me. Et interrogavit eum si aliquid videret.* Interrogat ut homo, operatur ut Deus. Qui videt abdita terrarum, qui cordis intuetur occulta, cui omnia sunt nuda quae sunt tecta omnibus, in opere suo, in oculis suis videre quaerit, laborat scire, alio referente cognoscit? Absit. Sed interrogat ut praesentes scirent, futuri cognoscerent, caecitatis hujus non esse simplicem, sed mysticam curam. Denique non lumen, sed auroram quamdam, lucemque erumpentem datam sibi adhuc qui curabatur, Domino interrogante, respondit: *Video,* inquit, *homines ut arbores ambulantes.* Imperfectis oculis grandescunt formae, turbantur species, res falluntur ipsae, quia non jam visionem capiunt, sed adhuc umbram sustinent visionis. Et quare tamen sicut arbores, non ut columnae, aut aliud quid, neque stantes, sed ambulantes? Quia post curam Christi viderat, quod homines velut arbores transirent in hoc saeculo, non manerent; temporalem plantationem germinis humani esse in hac vita mox videt quem curaverit Christus. Iteranda est ergo cura Christi, ut perfecti oculi futura certa, manentia videant et aeterna. *Iterum,* inquit, *posuit manus super oculos ejus, et coepit videre: et restitutus est, ita ut clare videret omnia, et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam, et si in vicum introieris, nemini dixeris.* Aperiatur jam spiritualis

intelligentia, ut qui sit iste caecus cognoscamus, et quare non sponte venit, sed ab aliis adducitur, et ducitur manu Christi, et educitur extra vicum, et alibi recipit visum, qui diu apud suos longam sui pertulerat orbitatem: et exspuit in oculos ejus, et iteratur divinae manus impositio, et cui videre extra domum datur, quid viderit, quomodo viderit, per quem viderit, suis dicere non donatur. Fratres, caecus iste est Judaeus, qui in Synagoga, hoc est, in perfidiae domo et in vico, hoc est, in conventu malignantium ignorantiae caecitate tenebatur, et sedebat oppressus. Hinc est quod non veniebat ad Christum, sed venit ad eum Christus, et apprehendit manum ejus, ut dono vocantis, non beneficio legis, non proprio curatum se gloriaretur arbitrio. Educit eum foras, ut in Ecclesia lucem fidei videat per libertatem gratiae, qui sub legis velamine nil videbat. Imponit ei primum manum, ut videat transire umbram legis; ut sacerdotes, scribas, pharisaeos, et figuram totam Judaicae observantiae videat velut arbores praeterire, quae ut in tempore, sic cum tempore senescunt, nascuntur, virescunt, florescunt, fructificant, pereunt, evanescunt. Iterum imponit ei manum, ut resurgens non jam caduca videat, sed aeterna, et videat quidquid est divini luminis, honoris et gloriae: sicut ille magnus ex ipsis Paulus, qui extra vicum et in via Judaeus cecidit, ut resurgeret Christianus; et caecatus est in lege **(Act. IX)**, ut videret in gratia, sicut ab ipso perhibetur: *Nunc videmus in speculo et in aenigmate; tunc autem videbimus facie ad faciem* **(I Cor. XIII)**. Tunc quando quod sepultum est in morte, surget in vita, et quidquid satum est in contumelia, surget in gloria.

APPENDIX.

S.PETRI CHRYSOLOGI RAVENNATENSIS ARCHIEPISCOPI SERMONES VII, A S. PATRE QUONDAM ABJUDICATI . **(C,G,S)***

SERMO I. *De oratione Dominica.*

Accepistis auditum fidei, fratres charissimi, formam Dominicae orationis audite. Christus breviter orare docet, qui cito vult postulata praestare: aut quid petentibus se non dabit, qui seipsum non petentibus dedit? aut in respondendo quam faciet moram, qui in dictandis precibus vota supplicum sic praevenit? Hodie quod audituri estis stupent angeli, miratur coelum, pavet terra, caro non fert, auditus non capit, non attingit mens, tota sustinere non potest creatura, ego dicere non audeo, tacere non possum. Deus det ut vos audire possitis et ego dicere. Quid est magis tremendum quod se dedit terris Deus, aut quod vos dat coelo; quod societatem carnis intrat ipse, aut quod vos facit divinitatis consortium intrare; quod mortem sumpsit ipse, aut quod vos resumit ex morte; quod ipse in vestra nascitur servitute, aut quod vos sibi gignit in liberos; quod suscipit paupertatem vestram, aut quod vos facit haeredes suos, sui unici cohaeredes? Est utique terribilius quod terra transfertur in coelum, homo deitate mutatur, servitutis sors dominationis jura sortitur. Sed hoc quamvis metuendum sit, tamen, quia causa non dicentem respicit, sed jubentem, accedamus, filioli quo vocat charitas, trahit amor,

invitat affectio, Deum Patrem viscera sentiant, vox personet, loquatur lingua, spiritus clamet. Totum quod in vobis est respondeat gratiae, non timori; quia judicem mutavit in Patrem; amari voluit, non timeri.

Pater noster qui es in coelis **(Matth. V, 9; Luc. XI, 2)**. Hoc cum dicis, non sic habeas quasi non sit in terris; non sic accipias, quasi sit loco clausus qui claudit omnia: sed intellige esse sibi genus e coelo, cujus Pater habetur in coelo. Et age ut vivendo sancte sancto respondeas Patri. Dei Filium ille se probat qui vitiis non obscuratur humanis, qui divinis virtutibus elucescit.

Sanctificetur nomen tuum. Cujus genus sumus ejus censemur et nomine. Rogamus ergo ut nomen quod in se et per se sanctum est, sanctificetur in nobis; nomen enim Dei aut honoratur ex nostro actu, aut ex nostris actibus blasphematur. Audi Apostolum dicentem: *Nomen Dei per vos blasphematur in gentibus* **(Rom. II, 24)**.

Veniat regnum tuum. Et quando non regnavit Deus? Petimus ergo ut qui sibi regnavit, semper regnet in nobis, ut et nos in illo regnare possimus. Regnavit diabolus, regnavit peccatum, regnavit mors, et fuit diu captiva mortalitas. Petimus ergo ut regnante Deo pereat diabolus, deficiat peccatum, moriatur mors, captivitas captivetur, ut nos liberi perpetuam regnemus in vitam.

Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra. Hoc est regnum Dei quando in coelo et in terra Dei voluntas est sola, quando omnibus hominibus Deus vivit, Deus agit, Deus regnat, Deus

est totus, juxta illud Apostoli, *ut sit Deus omnia et in omnibus nobis* **(I Cor. XV)**.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Qui Patrem se nobis dedit, qui sibi nos adoptavit in filios, qui secum nos fecit haeredes, qui nos . . . . . nomine sublimavit, qui nos suo et honore donavit et regno, ipse nos ut panem quotidianum postulemus addixit. In regno coeli inter munera divina quid quaerit paupertas humana? tam bonus, tam pius, tam largus Pater panem filiis non tamen postulatus indulget? Et ubi est illud: *Nolite solliciti esse, quid manducetis, aut quid bibatis, aut vestiamini* **(Matth. VI, 31)**? Hoc Pater jubet, quod prohibet cogitare; quid tenemus? Coelestis Pater coelestem panem coelestis Filii ut postulemus hortatur; ipse dixit: *Ego sum panis qui de coelo descendi* **(Joan. VI, 51)**. Ipse est panis, qui satus in virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, fornace coctus sepulcri, in Ecclesiis conditus, illatus altaribus coelestem cibum quotidie subministrat fidelibus.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Homo, sine peccato esse non potes; et vis semper dimitti tibi, totum dimitte semper; quantum vis dimitti tibi, dimitte tantum. Quoties vis dimitti, toties tu dimitte; immo quia vis totum dimitti tibi, totum dimitte. Homo, intellige quia remittendo aliis tibi veniam tu dedisti.

Et ne nos inducas in tentationem. Quia in hoc saeculo est ipsa vita tentatio. *Tentatio,* inquit, *est vita hominis* **(Joan. VII, 1)**, rogamus ut nos nostro arbitrio non relinquat, sed in omni actu paterna nos pietate constringat, et in vitae tramite coelesti moderatione confirmet.

Sed libera nos a malo. A quo malo? A diabolo, quippe ex quo est omne malum. Rogamus nos liberari a malo, quia malo qui non caruerit, frui non potest bono. Si adhuc non nati, si adhuc in utero constituti panem petunt, expetunt regnum, quare fit quaestio quod semper Dei Filius in Dei Patris mysterium, et quod in Patre Deo Dei Filius fuerit? Quomodo humana ratione tractatur? Non est, non est humano modo divinitas aestimanda. Audisti Deum, nihil terrenum cogites, nihil humanum. Audisti Patrem Christi, hoc per substantiam crede; audisti Patrem tuum, hoc crede per gratiam. Ille esse Filius habuit semper, se esse Filium dedit modo. Sic ergo te filium scito, et servum te esse non nescias. Sic audi ad Christi similitudinem te reductum, ut semper Christo te cognoscas esse subjectum.

SERMO II. *De eadem.*

Conditio mortalis, terrena compago, limosa substantia ad vitae pensa ac mortis incerto labore attrita, consumpta poenis, putredini pulveris subjecta natura capere non valet, credere pertimescit, quod hodie cogitur confiteri. Tantam donorum gratiam, proximorum magnitudinem, munerum largitatem, fragilitas humana non potest invenire. Hoc reor ambiguum prophetam mentis intuitu praevidisse, dum tanto pavore concussus, et hujus audito taliter exagitatus tremore dixit: *Domine, audivi auditum tuum, et timui; consideravi opera tua et expavi* **(Habac. III, 2)**. Auditum timuit, non quia tunc propheta tantus audierat Dominum, sed quia tunc servus Dominum suum sibi conservum reperit, et audivit in

partem: vel quia mundi hujus fabricam elementis ita sibi dissonis consonantem contemplatus expavit; sed quia pietatis erga se tanta considerans, tunc opera admirationis tremore concussus est et pavore. *Consideravi,* inquit, *opera tua et expavi.* Adoptatum se tunc expavit in filium, quando perdiderat ipsius fiduciam servitutis. Denique ut sciatis hujus orationis, quam vobis hodie divinitas insinuat et infundit affectum, prophetam tunc auditu coelitus percepisse, hujus muneris quodammodo pavore solutum, quid iterum dixerit pervidete: *Custodivi me,* inquit, *et expavit venter meus, a voce obsecrationis labiorum meorum* **(Ibid. 16)**.

Posteaquam divini muneris tantam senserat largitatem, custodivit se, ne se hostem, ne inimicum, ne latronem se iterum in paradiso sustineret; fit vigilantior, fit sollicitior sui custos, qui se post tantae rei jacturam coelestem thesaurum senserat reperisse, dicente Paulo: *Portamus hunc thesaurum in vasis fictilibus* **(II Cor. VII)**. Custodivi me et expavit venter meus. Ventrem cordis interna nominat haec propheta, quia sicut [venter] cibis, ita cor sensibus pascitur et repletur: *et expavit venter meus a voce obsecrationis labiorum meorum.* Si intellectus cordis fuderat ori vocem, labiis dederat verba, cur vota sua, cur desideria sua, cur . . . . . ex hoc est exhortaturus? Expavit quia non suggestione sui cordis, sed divini Spiritus loquebatur affatu. Audi Paulum dicentem: *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem, Abba Pater* **(Gal. IV, 6)**; quod cum auditum ad interna transmitteret, tantum se meruisse mirabatur, et interna tota hominis pavebant, merito adjecit: *Et intravit tremor in ossa mea,* quia ipsius prophetae viscera vexabantur, *et subius me,* inquit, *commota est virtus mea.* Quid subtus me? quia

unus ipse idemque homo rursus per gratiam jam levatus, jacebat subtus pristinam per naturam, nec virtutem coelestem virtus poterat sustinere terrena. Jam fumavit mons Sion cum laturus legem Deus descendit in montem: quid caro faceret, cum descendit Deus in carnem? Carnis gratiam collaturus venit Pater, quia homo Deum, servus Dominum non ferebat. Et quia in verbis suis fidelis est qui dixit, *aperi os tuum, et implebo illud* **(Ps. LXXX, 11)**; aperite nunc ora vestra, ut ipse ea tali prece, tali repleat et clamore. Ubi sunt, qui de Dei promissione diffidunt? Ecce quam cito est fidei remunerata confessio; mox ut Deum unici Filii confessus es Patrem, tu ipse es Dei Patris adoptatus in filium, ut esses coeli haeres, qui paradisi exsul habebaris et terrae. Et ideo nunc vocas: *Pater noster qui es in coelis.* Quia fuit tibi quondam Pater, qui te resolvit in limum, qui te ad claustra duxit et pertraxit inferni. Terram nesciat, amorem carnis ignoret, patrem pulveris non requirat, nihil in se vitii licere permittat, qui a Deo Patre coelestem repetit ad naturam, ut qui se Dei filium credit actu, vita, moribus, honestate tanto generi respondeat, ne iterum ad terrena descendens, ad ipsam tanti genitoris tendat injuriam.

Sanctificetur nomen tuum. Si nomen Christi caecis visum, cursum claudis, defessis vario languore sanitatem, mortuis vitam, teque ipsum, homo, totamque sanctificat creaturam, quemadmodum tu ipsius nominis oras et expostulas sanctitatem? Quia ab Christo vocatus es Christianus, et ideo supplicas ut praerogativa tanti nominis meritis in te subsequentibus roboretur.

Adveniat regnum tuum. Devotionem mandat, exigit desideria, vota perquirit ipse, qui adventus sui vitam

in sua continet potestate. Fidelis est ille miles, qui regis sui praesentiam sitit, et tot regni expetit et concupiscit triumphos. Sed hic petis ut tibi et in te adveniat regnaturus, in quo diabolus arcem, mors imperium, diu infernus gessit et tenuit potestatem. Oremus ergo, charissimi, ut Christus semper suo regnet in milite, ut miles semper suo triumphet in rege.

Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra. Beatus dies ille qui terrenorum jungit, sociat et exaequat coelestibus voluntatem, ut inter dispares substantias una eademque fiat voluntas. Haec est fida pax, inconcussa concordia, gratia perseverans, quia unius Domini ordinem naturam, familia per diversa voluntatum sita, una eademque reperitur et sensu.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Post coeleste regnum panem quis postulet temporalem? sed quotidianum. Et inde vult nos in sacramento sui corporis panis viaticum postulare: unde ex hoc ad perpetuum diem, et ipsam Christi perveniamus ad mensam, ut unde hic gustum sumpsimus, inde plenitudinem cibi totasque satietates capiamus.

Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Qui sic petit (et) debita non relaxat, ille se etiam per quod orat accusat, qui sibi tantum donari postulat, remitti tantum, quantum ipse remittit, et donat ad placitum, Deum taliter invitat ad pactum; quantum ipse praestiterit alteri, tantum sibi exigat et ipse praestari. Dimittenda sunt autem, fratres, debita, non pecuniae solum, sed omnium causarum, culparum, criminum quidquid homo incurrere potest. In his tibi cum incurrerit alter, ignosce; fidus peccati sui petit veniam, qui peccanti libenter ignoscit.

Et ne nos inducas in tentationem. Hoc petere multis modis cogimur, fratres, ne fragilitas plus ausa, et de se temere praesumens, nihil virium suarum colligens in conflictu male cauta succumbat; deinde offensus Deus tradat tentationibus quos relinquit.

Sed libera nos a malo. Satis de se humiliter sentit, qui ut a malo per Deum liberetur implorat. Signate vos. Intelligite, filioli, quanta perfectorum, quanta fortium gloria sit et potestas, quando tanta virtus in ipso conceptu, tanta majestas aperitur in partu. Nondum natus Patrem vocat, sanctitatem postulat, regnum petit. Dat jura terris, terrenas coelestibus exaequat voluntates, et laboribus pro futuris exigit jam devotus annonam. *Panem,* inquit, *quotidianum da nobis hodie.* Beati estis qui coepistis ante pugnam vincere, ante triumphare quam vivere, ante ad Patris gremium, ante ad Patris promptuarium quam matris ad gremium pervenire; ante pastum gregis quam succum lactis invadere totum; ante victoriam sonare jubilo, (ante) vagitu respondere, quam cunarum (. . . .) vere ut dixit Apostolus *infirmum Dei fortius est hominibus* **(I Cor. I, 15)**. At quis poterit tanti conceptus referre sacramentum, ubi virgo mater parit orbem quotidie, nec relinquit posteros ad laborem, sed a terreno germine praemittit ad gloriam?

SERMO III. *De eadem.*

Omnia quae divinitus dicta factaque referuntur, sunt miraculo, sunt stupori, sunt pavenda mortalibus, ipsis etiam

sunt coelestibus tremenda. Sed nihil ita stupet coelum, pavet terra, expavescit universa creatura, quam quod vos estis hodie nobis dicentibus audituri. Servus Dominum Patrem vocare audet, judicem suum reus nuncupat genitorem, conditio terrena sua se voce adoptat in filium, qui terrena perdidit existimat se Divinitatis haeredem. Sed audemus, quia praesumptio dicentis non est, ubi auctoritas est jubentis. Ipse enim vos hodie dicere voluit, qui nos hodie docuit sic orare. Et quid mirum, si tunc homines Dei consecravit in filios, quando se hominibus dedit et aptavit in filium? Carnis tunc naturam transtulit in divinam, quando deitatem humanam detulit ad naturam. Tunc hominem sibi in coelestibus praestitit cohaeredem, quando se participem reddidit terrenorum: aut homini negare quid amoris potuit, quid muneris, quid honoris, qui totum quod erat hominis et peccatum suscepit, et mortem? Aut quomodo hominem in suis prosperis non habebit, qui in adversis homini se fecit esse consortem? Homo, redi ad Deum sic amatus a Deo; et ad ipsius gloriam da totum te, qui se totum propter te ad tuam deduxit injuriam; et voca Patrem fidens, quem tanto amore tuum probas, sentis, intelligis esse genitorem.

Pater noster qui es in coelis. Quod nondum natus Patrem vocat, nemo miretur. Deo nata sunt nascitura, futura facta sunt Deo. *Fecit,* inquit, *quae futura sunt* **(Eccl. VI, 10)**. Hinc est quod in utero suum Joannes sensit auctorem et exstat nuntius matri qui erat nescius vitae. Hinc est quod Jacob ante legitur bellasse quam nasci, coepit ante triumphare quam vivere. Hinc est quod jam sunt Deo qui sibi adhuc non sunt, quoniam electi estis ante constitutionem mundi. *Pater noster qui es in coelis.* Non quod ille non sit in terra, sed ut tu per hoc germen

esse noveris te coeleste. Et si te filium Dei tu fateris, vive quasi Dei filius, ut actu, vita, virtutibus, tanto possis respondere genitori.

Sanctificetur nomen tuum. Quia a Christo vocatus es Christianus, petis ut praerogativa tanti nominis sanctificetur in te, quia nomen Dei quod per se et sanctum sibi est, aut sanctificetur in nobis nostro actu, aut nostro actu blasphemetur in gentibus.

Adveniat regnum tuum. Ipse dicit: *Regnum Dei intra vos est* **(Luc. XVII, 21)**. Si intra nos est, veniat quid oramus? est in fide, est in spe, est in exspectatione, sed ut veniat jam precamur. Veniat autem nobis, non illi qui semper conregnat Patri suo, semper regnat in Patre, sed veniat nobis: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi* **(Matth. XXV, 34)**. Dicimus *veniat regnum tuum,* ut sic Deus regnet in nobis, quatenus in nobis desinat mors regnare, desinat regnare peccatum. *Regnavit,* inquit, *mors ab Adam usque ad Moysem* **(Rom. V, 14)**. Et alibi: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore* **(Ibid., 15)**.

Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra. Nunc in terra multa sunt pro diaboli voluntate, pro saeculi nequitia, pro voluntate carnis. In coelo vero fit nihil praeter Domini voluntatem. Petimus ergo ut interempto diabolo, ut novo saeculo, ut mutato corpore, destructo mortis imperio, ut abolita dominatione peccati, in coelo et in terra, in Deo et hominibus, una Dei et eadem sit voluntas.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Post regnum coeleste, terrenum panem petere non jubemur, prohibente ipso cum dixit: *Nolite solliciti esse quid manducetis, aut quid bibatis* **(Matth. VI, 13)**. Sed quia *ipse est panis qui de coelo descendit* **(Joan. XLI, 50)**, petimus et precamur ut ipsum panem, quem quotidie, id est, jugiter sumimus, in aeternitate ad victum corporis mentisque capiamus.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Sic dicendo, homo, indulgentiae modum, mensuram veniae statuisti: et tu tibi dedisti, qui a Domino tantum tibi petis, quantum dimiseris ipse conservo. Dimitte ergo delinquenti in te totum, si vis ipse de tuis nihil Domino debere delictis. In altero dimitte tibi, si vis ipse vindicem vitare sententiam.

Et ne nos inducas in tentationem. Deus neminem tentat, sicut scriptum est; sed tentare dicitur, cum contumaciter euntes ad tentationum laqueos delinquit. Sic Adam tentatoris incurrit insidias, dum sui praecepta deserit creatoris. Unde autem et a quo tentatur homo prodidit sic dicendo: *Sed libera nos a malo;* hoc est a diabolo, qui totius mali et auctor est et origo. Diabolus natura fuit coelestis, nunc est nequitia spiritualis, aetate major saeculo, nocendi usu tritus, laedendi arte peritissimus. Unde non tam malus, sed malum dicitur, a quo est omne quod malum est. Hinc est quod propriis viribus homo liberari non potest carnalibus vinculis illigatus. Petendum est ergo nobis ut Deus nos a diabolo liberet, qui Christum terris, ut diabolum vinceret, commodavit. Clamet, clamet homo ad Deum, clamet: *Libera nos a malo,* ut a tanto malo, solo Christo vincente, liberemur.

Pater noster, qui es in coelis. Orandi thema, materiam petendi, supplicandi normam paucissimis in verbis ipse sibi, qui tibi est exorandus, indulsit; ut ex hoc tu petendi sumas sensum, ut intellectum postulandi capias, mensuram colligas impetrandi, et brevi magisterio orandi latissimam capias disciplinam; simul quia ad amoris judicium rex ipse officio functus est advocati, ut preces quibus responsurus erat ipse dictaret. Cunctatio ablata est tota promerendi, quando ipsum se legit in precibus qui rogatur. Metus locum non habet, ubi a Patre filius interprete desiderat quae sancta sunt impetrare.

SERMO IV. *De eadem.*

Fratres charissimi, qui vos donavit credere, ipse vos docuit et orare, et totam petendi formam paucis aptavit in verbis, quia cum Patrem postulat, multa preces filius non laborat. Sicut enim petere cogit necessitas genitum, ita urget charitas dare genitorem. Pater ergo qui sponte praestat, non tam ut petatur, quantum quod petatur ostendit; ut Filius petendo justa placeat, qui potest stulta postulans displicere. Audite Patrem, et vos filios esse jam credite, ut quae petieritis incunctanter impetrare possitis. Quid valeat fides, credulitas quid possit, sit quanta confessio, hodie monstratur in nobis. Ecce Trinitatis trina confessio in coelestem sobolem de terrena vos sustulit servitute: ecce fides quae Deum locuta est Patrem, Patrem vobis Deum hodie conquisivit; ecce vox quae confessa est Dei Filium, vos Dei adoptavit in filios; ecce credulitas quae Deum Spiritum proclamavit, de carnis substantia mortali in vitalem Spiritus substantiam vos mutavit. Quis pietatis tantae dignus

invenitur assertor? Deus Pater homines dignatur haeredes; Deus Filius non dedignatur servulos cohaeredes; Deus Spiritus carnem consortem divinitati juris ditione suscipit in supernis, Apostolo probante cum dicit: *Aut nescitis quia angelos judicabimus* **(I Cor. VI, 3)**? Vocate ergo Dominum Patrem, vosque, et si nondum natos, jam tamen designatos filios esse jam credite, et date operam quatenus sit vobis coelestis vita, sint vobis divini mores, et forma deitatis tota vestra praeferatur in Filium: quia coelestis Pater respondentes generi filios muneribus ditat divinis, degenerantes ad poenalem revocat servitutem.

Pater noster qui es in coelis. Succumberet conscientia servulis, terrena conditio solveretur, nisi nos ad hunc clamorem ipsius Patris auctoritas, ipsius Filii Spiritus excitaret. *Misit,* ait, *Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem Abba Pater* **(Gal. IV, 6)**. Lassescit mens, caro deficit ad divina, nisi Deus quae fieret jubet, impleat ipse qui jubet. Quando ausa est mortalitas vocare Patrem, nisi modo quando superna virtute homines animantur in terra? *Pater noster qui es in coelis.* Homo, quid commune cum terris tibi, qui confiteris tibi genus esse in coelis? Ergo coelestem vitam monstra in habitatione terrena, quia si quid in se gesserit terrena cogitatio, coelo maculam, coelesti generi intulisti injuriam.

Sanctificetur nomen tuum. Non petimus ut sanctificet nomen suum Deus, quod sanctitate sua totam salvat et sanctificat creaturam. Fratres, hoc nomen est quod supernae potestates pavent, quod tremenda suscipiunt servitute; hoc nomen est quod fugat daemones; hoc solum nomen est quod absolvit animas diaboli feritate captivas; hoc nomen est quod mundo

perdito dat salutem. Sed petimus ut nomen Dei actu sanctificetur in nobis. Nobis enim bene agentibus benedicitur nomen Dei, nobis male agentibus blasphematur. Audi Apostolum dicentem: *Nomen Dei blasphematur in gentibus* **(Rom. II, 24)**. Petimus ergo, petimus, ut quantum nomen Dei sanctum est, tantum nos ejus mereamur in nostris moribus sanctitatem.

Veniat regnum tuum. Quasi non semper fuerit , sic regnum Christi ut veniat, nunc rogamus. Et ubi est illud regnum Dei? *Intra nos est.* Intra nos est fide, sed ut re veniat supplicamus. Fratres, quando diabolus vario nequitiarum genere multimoda arte fallendi rerum faciem turbat, sensus hominum moresque confundit, saevit, idolis sacrilegis furit, fallit auguriis, divinatione mentitur, signis decipit, illudit artibus, spectaculis occupat, obsidet vitiis, peccatis vulnerat, criminibus sauciat, desperatione prosternit, Christi regnum prolongat, et absentat a nobis. Petimus ergo ut veniat tempus quo, mali tanti auctore pereunte, mundus totus, creatura tota, totam solius Christi regnet, triumphet ad gloriam, et fiat quod sequitur,

Ut *sicut in coelo, ita et in terra.* Una Domini *voluntas* sit terra, coelum, vita Deus, tempus aeternitas, patria requies, census innocentia, honos immortalitas, furia castitas, Deus totum.

Addidit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Post paternitatem Dei, post divini nominis sanctitatem, post coeli regnum, quotidianum panem jubemur exposcere. Christus oblivioni non subjacet, Christus mandatis suis contraria non demandat. Ipse dicit: *Nolite solliciti esse quid manducetis, aut quid bibatis* **(Matth. VI, 31)**. Sed quia est panis qui de coelo

descendit, qui legis et gratiae molatus est in forma, qui crucis confectus est in farina, qui crucis confectus passione, qui magno pietatis fermentatus est sacramento, qui conspersionis levamentum sustulit de sepulcro, qui cum divinitatis suae calore conqueretur, ipse clibanum decoxit inferni, qui ad coelestem cibum quotidianus Ecclesiae defertur ad mensam, qui in remissione frangitur peccatorum, qui edentes se perpetuam pascit et enutrit ad vitam; hunc panem quotidie nobis dari petimus, donec illo in die perpetuo perfruamur.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Homo, penes te est potestas veniae, in te est indulgentia ejus, tu tibi remissionis auctor es constitutus; gratis petis veniam, qui tibi in alio indulgere contemnis. Homo, tu tibi misericordiae factus es ipse mensura; quantum quaeris misericordiam fac tantum.

Et ne nos inducas in tentationem. Tentatio est, fratres, specie fallens, quae prosperat in adversis, adversa occultat in prosperis, humanamque ignorantiam dolosos deducit in lapsus. Petimus ergo ne peccatis impellentibus in tentationum foveas incidamus. Inducere autem Dominus dicitur currentes ad crimina cum relinquit.

Sed libera nos a malo. Hic malum mali designat auctorem, hoc est diabolum. Petimus ergo unum, ut munere hoc a malis omnibus cum malo careamus auctore.

Pater noster qui es in coelis. Nemo cum se filium clamat, manere se miretur in habitu servitutis. Ad divinum germen hodie designatus es, non promptus spem, non rem, noveris consecutum. Audi apostolum: *Spe salvi estis: spes autem*

quae videtur non est spes; quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus **(Rom. VIII, 24)**. Hodie adoptionis est dies, hodie promissionis tempus est. Audi, crede, exspecta: crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori; exspecta parumper ut veniat, qui te diu sustinuit ut venires; da illi inducias, sed promissori qui tibi quidquid erat debiti jam donavit. Ut qui tu fatigaris spe Dei? fide vivas. Agricola numquam sereret anhelus, si fructum laboris sui de tempore non speraret; viator laborem prolixi itineris non subiret, nisi se ad destinata crederet pervenire; nauta maris non intraret incerta, si lucris sequentibus compensaturum discrimina non pensaret; miles tota juventutis tempora non ageret in periculis, si senectutis honores copiosissimos non speraret; filius paternae dominationis tempora non duraret, si se substantiae paternae non speraret haeredem. Et tu si jam filium Dei credis, juxta prophetam: *Exspecta, viriliter age, et confortetur cor tuum, sustine Dominum* **(Psal. XVI, 20)**. Exspecta ut haeredem Dei exspectationis fide, et de virtute patientiae consequaris. Audi apostolum: *Filii Dei sumus, sed nondum paret quid sumus. Cum apparuerit, similes ei erimus* **(I Joan. III, 2)**. Et iterum: *Vita nostra absconsa est cum Christo: cum apparuerit Christus vita vestra, et vos apparebitis in gloria* **(Col. III, 3)**. Fratres, beati sunt filii Dei, quia et haereditatem omnium rerum possidebunt, et de excessu Patris luctus tempora non videbunt.

SERMO V. *De eadem.*

Quod ego modo cum magno tremore dicturus sum, quod vos estis nunc terribiliter audituri, immo terribiliter vocaturi, stupent angeli, pavescunt supernae virtutes, coelum non capit, sol non videt, terra non sustinet, tota non assequitur creatura. Quid ad haec mortale pectus? quid ad haec mens hominis imbecilla? quid ad istud humani sensus angustiae? quid ad haec humanae vocis aura? quid ad istud humana lingua cito tacitura? Hoc Paulus invisibiliter cum vidisset, prodidit non prodendo dicens: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se* **(I Cor. II, 9)**. Hoc Isaias cum suo vix coepisset auditu, adhuc hominem pervenire posse debet, ad auditum dicens: *Domine, quis credit auditui nostro* **(Isa. LIII, 4)**? Hoc Jeremias cum divino concepisset auditu, partus supernorum sensuum sustinebat clamans: *Ventrem meum doleo, et sensus cordis mei perturbati sunt* **(Jerem. IV, 19)**. Hoc Habacuc divino Spiritus perorabat afflatu cum dicit: *Custodivit me, et expavit venter meus a voce obsecrationis labiorum meorum, et intravit tremor in ossa mea; et subtus me commota est virtus mea* **(Habac. III, 16)**. Elevatus virtute Dei, sensit suam sub se succubuisse virtutem. Longum est super hoc sacramentum pavores prosequi et dinumerare sanctorum; tempus non sinit me dici in hoc timore dinumerari, coelestis partus impetus non potest tardare nascentium. Dico ergo, et vos in utero adhuc penetrali voce compello, provida exhortatione praemoneo, ut antequam videatis matrem, vocetis istius Patrem; ante blandimenta matris, Patris tendatis et festinetis ad regnum; ante Patris perveniatis ad panem, quam matris ad ubera pendeatis. Nec in vos quidquam sibi aut matris necessitas, aut aetatis tempora vindicent, sed in vobis totum divino, Patris totum coelestis respondeat et occurrat auctorem.

Pater noster qui es in coelis. Hoc est, quod tremebam proferre, hoc est, quod neque coelestium, neque terrestrium quemquam sinebat servitutis propriae conditio suspicari, coeli et terrae, carnis et Dei repente tantum posse provenire commercium, ut Deus in hominem, homo in Deum, Dominus in servum, servus verteretur in filium, fieretque Divinitatis et humanitatis ineffabili modo una et sempiterna cognatio. Ac Divinitatis erga nos dignatio tanta est, ut scire nequeat quid potissimum mirari debeat creatura, utrum quod se Deus ad nostram deposuit servitutem, an quod nos ad suae divinitatis rapuit dignitatem. Hinc est quod homo, quod et divinitus adoratus tanto nunc suo amore flammatur, quod adhuc in utero voce tua se adoptat in filium . . . . . O vos beatos quibus dominari datum est antequam nasci, ante regnare quam vivere, ante ad Dei Patris gloriam pervenire quam prosapiam propriae vilitatis agnoscere. Ecclesia felix mater, quae vos tales respicit, quae cum virgo permanet, genuisse tantos vos et taliter se miratur.

Olim partus iste praecedentibus designabatur exemplis. Hinc est quod Jacob et Esau gemini in utero de primatus honore praeliantur, retardant partus, nec ante lucem cupiunt videre quam vincere. Hinc est quod Joannes exsultat, et ante suo occurrit auctori, genitricis ex utero quam procedat. Et humana pignora sic ante Deo militant quam noscantur parentibus, quam vivant saeculo. Quid mirum, si Ecclesia divina germina, si Deus sua sobole in utero adhuc, quod sit superni germinis jam fatetur: *Pater noster qui es in coelis.* Stupor insurgit; Christus Dei Patris de pectore matrem vocat, et fatetur in terra; et homo de matris utero Patrem vocat, et confitetur in coelis: *Pater noster qui es in coelis.* Quo te, homo, repente

provexit gratia, quo te rapuit coelestis gratia, quo te rapuit coelestis natura, ut in carne et in terra positus adhuc et carnem jam nescires et terram dicendo: *Pater noster qui es in coelis.* Qui ergo tanti Patris filium confitetur et credit, respondeat vita generi, moribus Patri, et mente atque actu asserat quod coelestem consecutus est per naturam.

Sanctificetur nomen tuum. Cujus utique genus esse coepimus, ejus utique censemur et nomine. Et ideo petimus ut in nobis illius nominis sanctificatio perseveret honor et praerogativa nominis, quod sublimavit sic tanti genitoris celsitudo.

Adveniat regnum tuum. Nos illi petimus cui numquam deest nec defuit regnum, immo qui est sibi ipse regnum, totamque in se regni continet potestatem. Sed quis nos vult ad promissam regni sui gloriam pervenire, monet nos expetere omnibus hoc votis, in hoc vult nos totis mentibus inhiare. Quantum namque est temerarius qui discutit, de genere ignarus est qui non audet, aestuat, anhelat, cum promissum intendit et pertendit ad regnum.

Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra. Tunc jam totum est coelum, tunc autem Dei mens una omnibus; tunc in Christo omnes et in omnibus Christus, quando omnes solius Dei sapiunt et faciunt voluntates; tunc omnes unum, immo unus omnes, quando Dei spiritus in omnibus vivit unus.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Sicut in psalmo: *Benedictus Dominus die quotidie* **(Psal. LXVII, 22)**, ita hic *panem nostrum quotidianum da nobis hodie,* quotidianum jugem dicimus. Jugis panis ille est, qui de coelo descendit: *Ego sum panis qui de coelo*

descendi. Perfectae ergo beatitudinis est ille panis. *Hodie,* hoc est in praesenti illius panis jam cibo vivere, cujus perpetuitate, quod est quotidie, saginabimur in futurum.

Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. De supplicantis pectore veniae fons manat, et ad veniam refluet quidquid pietatis exuberat, et effundet in alterum, quando indulget sibi tantum, quantum alteri condonavit. *Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Satis potest homo misericors, qui cum Deo de pietate confligit, cum tantum sibi dari quantum dederit, quantum donaverit, tantum desiderat et donari. Homo, semper in pectore tuo venia, si vis crimina non timere.

Et ne nos inducas in tentationem. Haec interpretatione non indigent, quia tentatio diaboli praevia et amara ministra est. Quamdiu vero hoc fragili continetur in corpore, necessario precatur ut in nos nec tentationi pateat aditus, nec diabolo tribuatur accessus. *Sed libera nos a malo:* ipse autem Dominus noster Jesus Christus liberet nos a malo et perducat ad omne bonum, qui vivit et regnat Deus modo et semper per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO VI. De verbis Evangelii Matth. XVII: *Hoc genus in nullo ejicitur, nisi oratione et jejunio.*

Adversus daemonum nequitiam quae nobis Dominus arma ostendit, debemus utique retinere. *Hoc,* ait, *genus in nullo ejicitur, nisi in oratione et jejunio* **(Matth. XVII, 20)**. Haec cum plena fide exercentur, pietas est. Pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae praesentis et futurae **(I Tim. IV, 8)**. Inspiciamus ergo utiliter orationis fructus et jejunii, quia ipsa sunt arma adversus improbas cogitationes. Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit. Jejunium cor facit contribulatum et humiliatum, quod Deus non spernit. Jejunium concupiscentiae nebulas dispergit, libidinum ardores exstinguit, castitatis verum lumen accendit. Jejunium verbositatem non amat, divitiarum superfluitatem judicat, superbiam spernit, humilitatem commendat, praestat homini seipsum intelligere quod est, infirmum et fragilem, atque dum ita se intelligit imbecillem, aptius virtute Dei adjutorium quaerit et accipit, quaerit autem per frequentes orationes et obsecrationes. Oratio quidem refectio est jejuniorum, et advocat gratiam Spiritus sancti. Oratio duritiam cordis mollit, austeritatem temperat, jejunium dulcificat. Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic et jejunium sine oratione non potest animam perfecte nutrire. Quid est autem oratio nisi ascensio animae de terrestribus ad coelestia, inquisitio supernorum, invisibilium desiderium? Abeat dissensio saecularium morum quibus premitur mens humana quotidie. Oratio conjunctio est Spiritui sancto: si tamen in oratione intentus sit animus, sicut clamat propheta: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea* **(Ps. LXII, 2)**. Quid autem sitiendum sit, sequitur, *ut videat virtutem tuam* **(Ibid., 3)**. Credite mihi: si ad videndam plenam virtutem Dei plene sitiat anima humanae substantiae, nec fastidio victa dissimulet, replebitur adipe et pinguedine

spirituali: et sitiens illam Dei visitationem sensu proprio cum fide clamabit: *Adhaesit anima mea post te, suscepit me dextera tua* **(Ibid., 9)**. Jejunium tollit inertiam, de animo impedimenta carnalia aufert. Oratio vero perseverans jungit Deo, atque ita gaudens assistere se Domino gloriatur. Adhaerens autem anima Domino, incipit securitatem habere, et libertatem; nec pavores sustinet, nec timores. Suscepto autem tanto patrocinio dexterae Dei, quomodo poterit noceri ab aliqua potestate, sicut scriptum est, quod nemo illud rapit de manu Patris **(Joan. X, 19)**? Hoc praestat jejunium, hoc praestat oratio.

SERMO VII. De verbis Evangelii Joann. XIV: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.*

Domini vox est, fratres charissimi: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis* **(Joan. XIV, 27)**. De pace dicturi, prius quae pacis sint commoda videamus. Est pax serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis. Haec est quae simultates tollit, bella compescit, comprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placita. Non quaerit alienum, nihil deputat suum; docet amare quae odisse non novit. Nescit extolli, nescit inflari. Hanc ergo, qui accepit, teneat; qui perdidit, repetat; qui amisit, exquirat: quoniam qui in eadem non fuerit inventus, abdicatur a Patre, exhaeredatur a Filio, nihilominus a Spiritu sancto alienus efficitur. Respuit

enim munus oblatum, qui datae legis contempserit bonum; nec poterit ad haereditatem Domini pervenire, qui testamentum noluerit observare. Non potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano. Contumaciae ergo crimen est quod jubetur contemnere, quod praecipitur nolle, quod imperatur declinare. Quid tibi commune cum discordia, Christiane? quid simultates amas, quod auctori pacis placere non potuit? quid exerces inimicitias, quas evadere non potuit nec ille, qui eas primus invenit? Initio namque inimicitias in protoplastum dum serpens exerit, interficitur; dum homini invidet, ipse prosternitur; dum Adam cupit decipere, ipse primitus jugulatur. Quare aut Christi charitatem amplectere, Christiane, aut discordiae auctori de similitudine operum parem te esse cognosce.